

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

H^c 9585

UNIVERSIT

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC VIII

publicata,

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis
atque Elect. Sax. Privilegiis.*

L I P S I Æ,

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH,

&

FRID. GROSCHUE.

Typis VIDUÆ CHRISTIANI GÖTZII,

A. M. DCC VIII.

N. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Januarii, Anno MDCCVIII.

NOVUM TESTAMENTUM CUM LECTIONIBUS
Variantibus, Locis Parallelis & Prolegomenis,
studio JOANNIS MILLII,
S. Theol. D.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1707, fol.

Alphab. 10 plagulæ 17.

DUdum expectatum summis orbis Christiani studii opus jam demum, Sereniss. Britannorum Regina, nequicquam obstantibus belli & pacis curis, quibus Insulæ suæ, imo orbis Europæi fortunas librat, urgente, in lucem prodit, Auctore quidem paucis post illud publicatum diebus mortalibus rebus erepto: nimirum vanos hominum plausus vel non admittendos ei, qui mentem tam diu in divinis istis defixam habuisset, vel longe eosdem labore, Herculeæ constantia per XXX annos heic exanclato, impares esse, ostendentibus fati. Stat interea immortalis gloria operis, & ut fas est ominari, a Verbo vitæ vitam trahet atque immortalitatem. Rectissime autem nos quidem, quibus historia ejus texenda jam est, facturos existimamus, si ab ipsis eam Prolegomenis exordiamur, quibus tria complectitur, primo singulorum N. T. librorum natales & divinam auctoritatem assertam, ipsiusque Canonis constituti historiam: tum porro Sacri textus fata per omnes Ecclesiæ ætates: postremo vero hujus editionis consilium, & eorum, quæ præstita in ea sint, non indiligentem narrationem.

Ad primum argumentum quod attinet, id ita tractat, ut

A

de

de cujusvis libri tempore & autoritate distincte agat. Neque de Apostolicis scriptis hodie superstitis tantum, sed & de iis tractet, quæ olim eorum nomine circumlata passim allegantur. Ejus nonnulla ut delibemus, in ea sententia est, iis quas hodie tenemus priorem ad Corinthios epistolam scriptam omnino aliquam esse, quod ex verbis 1 Corinth. V, 9 collatis cum v. 11 omnino sit colligendum: manifestum enim esse, eos præceptum, priore epistola comprehensum, de vitandis cum hominibus impuris commerciis, quam par erat latius extendisse, eis proinde locis ex instituto explicatum. Ebraicum Matthæi Evangelium genuinum Hieronymum haut habuisse probat ex locis Hieronymianis, in quibus ex eo dubitationibus, quibus distinebatur ipse, in promptu erat remedium parare, patrum optimo interea meras conjecturas proferente. Quod vero ille citat *κατὰ Εβραϊκῆς ἐπιγραφῆς* non esse Matthæi, quandoquidem a Græco textu sit ita diversum, ut ea licentia nullas potuerit uti interpretes: idque firmatur eis, quæ ad Matthæi XXIII ex eo Hieronymus allegavit, aliisque multis fragmentis ejus. Ipsum præterea Hieronymum & Epiphanium solos esse ex Patribus, duo ista qui confundant evangelia, turba reliqua reclamante. Evangelii secundum Ægyptios autores Essenos credit, qui Alexandriæ a Marco conversi fuere, ut apud Eusebium est, id enim firmare *μυστικώτερα* in eo plurima, eis enim Essenos delectatos Philonem testari, taliaque esse, quæ apud Clementem Rom. Ep. II. §. 12 & apud Theodotum in calce operum Clem. Alex. p. 799 legantur. Eosdem nuptias odisse, eoque spectare, quod in eo Evangelio est, Christum venisse *καταλύσαι τὰ ἔργα τῆς θελήσεως* apud Clem. Alex. Strom. III p. 345. In horum Evangeliorum censum Matthæi quoque *παραδόσεις* habendas ait, ex ore ejus, in Judæa prædicantis, exceptas, quibusdam etiam male acceptis *ἀδιχητῶν* atque ab Hæreticis in deteriorem sensum detortis. Atque istas *διηγήσεις* esse putat, non Matthæi Evangelium, quas sub initium Evangelii sui D. Lucas respiciat. Epistolam, quam ad Ephesios missam a Paulo, vulgatz *ἐπιγραφῆς* loquuntur, multis ar-

tis argumentis Laodicensibus vindicat. Nihil ad Ephesios nempe pertinere verba cap. I v. 15 quippe quos triennio coram viderit, ut sit Actor. XX, 20. XXVII, 31. Non convenire quæ cap. III, 2. 4. habentur, eandem ob causam. Convenire autem Laodicenis, quos juxta cum Colossensibus non viderit, ut est Coloss. II, 1: quamobrem ad utrosque per eundem nuntium, Tychicum, una hasce epistolas miserit, recente memoria adhuc tenens Laodicenis scripta, & a Colossensibus prælegi cupiens, Coloss. II, 18, simile scilicet argumentum tractantia, ut sunt plane gemina quæ epistola ad Ephesios, ut nos vocamus, continet, iis quæ occurrant in litteris ad Colossenses, nisi quod plenius omnia in illis tradantur, ut illustrandis ad Colossenses scriptis valeant inservire. Quemadmodum epistola ad Colossenses, brevior licet, vicissim quædam contineat Laodicenis legenda, de cultu angelorum maxime, & salutationes Laodicenorum magis speciales, post obsignatam epistolam ad eos datam huic subnexas. Hinc esse, quod in hujus epistolæ c. I v. 1 verba ἐν ἐπίστον omiserint codices Basilii & Hieronymi, lacunam librariis relinquere malentibus, quam *Ephesi* nomen retinere, ad quam referri non patiantur epistolam istam, quæ obvia in ea sunt. Marcionem igitur, Sinope degentem, in vicinia Laodiceæ, a popularibus suis forte accepisse Epistolam, quæ Ephesius hodie inscribitur, ad Laodicenos pertinere, vel exemplaria ita suadentia inspexisse. A Tychico tamen apographo hujus epistolæ ad Ephesios suos perlato, factum esse, ut eorum nomen substitueretur, ipsius Pauli forte autoritate, quod ad eos æque ac ad Laodicenos generalis epistolæ ejus doctrina pertineret. Epistolam ad Hebræos multis novis & luculentis argumentis & Paulo vindicat, & Hebraice primum scriptam esse negat. De Marci Evangelio hæc ejus sententia est: Marcum, D. Petri comitem, particulas quasvis historię Evangelicæ, prout eas accepisset, chartis demandasse, de methodo & ordine, quo componerentur, parum sollicitum, hasque secum servasse novisque identidem accessionibus ampliassse. Postquam vero ad manus ejus Evangelium Matthæi venisset, ad methodum istius Evangelii sua plerumque disposuisse, ipsis

verbis etiam ejus servatis, insertis tamen passim, quæ ad majorem læcæ & integritatem ejus historiæ pertinerent, quibusdam novis circumstantiis item, imo & totis historiis a Matthæo prætermiſſis, ex notulis suis adjectis. Ceterum Græca lingua opus concinnatum fuisse ex ipso contextu eleganter probat. Simili modo de Lucæ Evangelio, multa ex Matthæo & Marco ad verbum exprimente, reliqua ex relationibus Apostolorum addente, argutatur. Taceo de aliis scriptis N. T. observata. De quibus omnibus ubi simili ratione institutam disputationem absolvit, Canonis sacri N. T. constitutionem ita explicat, ut quemvis librum vel epistolam, quæ Apostoli alicujus opera prodiret, statim pro divino habitam dicat, & in *γραφαῖς* censitam, præeuntibus ipsis ceteris Apostolis, quemadmodum Petrus posterioris epistolæ c. III Paulina in *γραφαῖς* collocat. Tum unum Apostolorum scriptis suis ex alterius scriptis prioribus sententias inseruisse, hoc modo & eorum firmantes auctoritatem, & suis fidem conciliantes. Tum ea omnia Scripta, cum ætas Apostolica in Joanne defuisset, in unum corpus redigi cœpisse, ne persecutionis æstu perirent, vel hæreticorum dolis paterent. Judiciumque de iis quæ in has Pandectes Sacras referri mererentur, vel ex manu in *ἀπογραφαῖς* adhuc supersitibus, vel certa traditione, vel aliis indiciis latum esse. Primam autem fuisse Evangeliorum collectionem, in qua ipse Joannes Apostolus operam Ecclesiæ navaverit, qui reliquis tribus approbatis suum adjecerit in vicem supplementi, quæ proinde statim post fata ejus uno volumine Asiæ Episcopi junxerint: unde ab ipso Irenæo, Asiatico, jam celebretur IV Evangeliorum canon, & suum Evangelium in IV tomos secuerint Amoniani, sola vero Evangelia in Sacris conventibus juxta cum Scriptis prophetis lectitata dicat Justinus Apol. II. p. 77. Paucis post annis simili modo *πρᾶξις ἀποστόλων* & epistolarum collectionem factam esse, illi subjunctarum, ut Historia cognita & ipsæ rectius intelligerentur. Ab Ecclesia Romana autem primum factam esse variis argumentis probabilibus inductus suspicatur, ante annum CXXVI, ut quo Marcion, imitatione Canonis Ecclesiæ, ipse quoque

quoque *εὐαγγέλιον & ἀποστολικὸν* suum sectatoribus suis obtulit. Imo ex loco Ignatii in Epist. ad Philadelphienfes, suggerente clarissimo Grabio, observat, ejus *μartyris* ætate, adeoque ante annum C. 114. jamjam Apostolicarum epistolarum collectionem extitisse. Locus est: *προσφυγὼν τῷ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩ ΔΙ ὡς σαρκὶ τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς ΑΠΟΣΤΟΛΟΙΣ ὡς προσβυβερῶν ἐκκλησίας καὶ τὰς ΠΡΟΦΗΤΑΣ δὲ αγαπῶμεν.* Fuisse autem in hoc Apostolico XIII Pauli epistolas, unamque Petri & Joannis, quas solas propterea citet Polycarpus; solas indubitatas dicat Eusebius. Tum vero, ubi ad varias Ecclesias collectio illa delata esset, eas, quæ apud ipsas præterea asservarentur, adjecisse epistolas, Hierosolymitanam v. g. ad Hebræos, Jacobi item & Judæ litteras; Asiaticas Petri posteriorem, Joannis duas & Apocalypsin. Quarum fides cum statim explorata non esset remotioribus Ecclesiis, eas ab iis in dubium esse vocatas, atque hoc ipso argumento Canonis Apostolici LXXXV *νοθείαν* revinci. Hinc jam speciatim singularum istarum, de quibus dubitatum, epistolarum, & stabilitæ sensim sensimque autoritatis earum historiam percenset, ipsisque pari quibus ceteris jure canonicam deberi fidem demonstrat.

Sed ad secundam partem jam vocamur horum Prolegomenorum, qua de statu Sacri textus N. T. per omnia Ecclesiæ secula agitur. Exemplaria igitur Sacrorum istorum librorum ex autographis ab Apostolicis viris, & quorum explorata Præsulibus Ecclesiarum fides esset, descripta passim Ecclesiis summa fide oblata ait, ipsis Apostolis ex parte vivis, quod de Evangeliiis maxime certum sit. Grotii igitur confutatur commentum de ultimo capite Evangelio Joannis ab Ecclesia Ephesina adtexto, ut & sententia eorum, qui historiam adulteræ in illud ex Evangelio secundum Ebræos irrepsisse putant, eo quod in aliis codicibus eam inveniant *ὠβελισμένην*, in aliis plane omissam; quod non jure sed fallaci conjectura non neminis factum clariss. Autor putat, qui eandem historiam, a Joanne tamen *ἀπόπλη* aliter in haut paucis relatam, in Evangelio secundum Ebræos invenisset. Laciniam vero Lucæ VI, 5 de hominæ die Sabbati la-

borante quibusdam exemplaribus a Nazarzo potius, Legis studio, quam Marcionita, ejusdem hoste, assutam agnoscit. Agnoscit & sublestam fidem ejus, quæ Matth. XX, 28 in Leonis M. Juvenci & Cantabrigensi codice deprehensa est, ut & Matth. VI, 33 in Cod. Origenis & Clementis Alex. Ceterum Hæreticos statim post Apostolicam ætatem novis scripturis spuris procudendis operam dedisse potius, quam Apostolicis corrumpendis & adulterandis: quod Simonianorum, Basilidianorum, Valentinianorum exemplis pateat. Ebionæis tamen exceptis, qui Ebraicum Matthæi Evangelium interpolare ceperint, eoque cum aliis de novo compositis sublestæ fidei scriptis uti. Scholia vero seculo secundo privatorum hominum codicibus, non æque publicis Ecclesiarum, adscripta fuisse ex Clemente Alex. ostenditur, apud quem Strom. IV. p. 490 eorum nonnulla commemorantur, eaque successu temporis nonnunquam in ipsum textum fuisse scribarum culpa admissa. Evangelii Lucæ ac Scriptorum Pauli codicem, quo Marcion usus sit adhuc Catholicus, genuinam plerumque Scripturam, etiam ubi ab hodiernis dissentiant, præ se ferre, nisi quod in pauculis quibusdam ex scholiis, & studiosorum emendationibus vis illata sit Sacro textui: id quod ostenditur ex fragmentis exemplarium quorum *ιδάφει* in suo canone conficiendo postea usus est Marcion, apud Epiphanium, Tertullianum, alios obviis: ut pateat, ex industria nihil in eo depravatum fuisse, quod & auctoris nostri de Heracleonis & Ptolemæi Codicibus judicium est. Primum Cerdonem, & post eum Marcionem, postquam in hæresin esset prolapsus, grande ausum fuisse nefas in Lucæ Evangelio Paulique epistolis, ex quibus novum Canonem ex suo ingenio reformatum constituerint, cujus indoles accuratissime, collectis studiose ex veteribus omnibus illis corruptelis, quibus vel Marcion, vel Marcionitæ, sacros illos libros polluisent, ob oculos ponitur, atque ab iis Lectiones quædam pro Marcioniticis perperam annotatæ curiose distinguuntur. Simili modo de Valentini, Luciani, Apellis inquinamentis, Sacris codicibus adpersis agitur. Contra codicibus, quibus Justinus Martyr usus sit, integritatem suam constitisse, spe-

speciminibus ex ipsius scriptis allegatis ostenditur. Tatianus inde quid harmonia sua, quid κεφαλαίσις, majoribus constitutis, eorumque titulis, quid metaphrasi textui sacro præstiterit, recensetur. Ex Irenæo item, qui fuerit status codicum, quorum ipsi usus fuit, demonstratur, & prolixissime, quales versio Italæ secuta sit codices, quæ indoles ejus extiterit, quæ interpolationes, indagatur, quarum postremas ex Irenæi fere translatione & Tertulliano, quem Italæ usum non dubitat Cl. Auctor, sed corruptissima, venatur. Clementis Alexandrini inde lectiones examinat, integras & genuinas, sed ex notulis marginalibus nonnihil quandoque interpolatas. Asclepiodoti vero Hermophili & Apollonii corruptelas generatim tantum memorat, cum nullarum hodie specimina extent. Hippolyti codices, si quidem vere ejus sit tractatus de Anti-Christo, genuinam passim in Apocalypsi præferre scripturam, interpolationes tamen etiam passos hinc inde. Ammonii operi, quod Diatessaron vocatur, quæ facies fuerit, diligenter investigat, tum vero ex homiliis Clementinis discrepantias quasdam annotat, maxime vero copiose Origenianas lectiones examinat, atque eum non tantum ex diversis & variantibus codicibus, sed & interpolatis quandoque sua allegasse docet. Simili opera quæ ex λευβαίσις Cypriani & Novatiani, Dionysii Alex. Manichæorum, Pierii & Pamphili, Luciani & Hefychii, Methodii, Dialogo contra Marcionem, scriptis item Eustathii Antiocheni, Petri Alexandrini, Eusebii Cæsareensis, Athanasii, de variis textus sacri mutationibus colligi possunt, iustrat. Photini item Anomœi in eum improbas manus memorat, ex Cyrillo inde, Juvenco, Hilario Piæstaviensi, Lucifero Calaritano de eodem argumento agens. Ex Victorino item Afro, Optato & Paciano, Hilario Diacono, Ephrazmo Syro, Basilio M. Gregoriis, Amphilochio, Didymo Alexandrino, Macario, Ambrosio, Philastrio, Tichonio, Rufino, Paulino, Augustino, Hieronymo, Chrysofomo: cujus fere temporibus Actus & epistolæ Apostolicæ in κεφαλαίσις distinctæ doctissimo Autori creduntur, simulque de iis agitur. Inde ad Nonnum, Isidorum Pelus. Cyrillum, Nestorium, Theodoretum, Cassianum, Eucherium, Salvianum pergitur. De
 editione

borante quibusdam exemplaribus a Nazarzo potius, Legis studio, quam Marcionita, ejusdem hoste, assutam agnoscit. Agnoscit & sublestam fidem ejus, quæ Matth. XX, 28 in Leonis M. Juvenci & Cantabrigensi codice deprehensa est, ut & Matth. VI, 33 in Cod. Origenis & Clementis Alex. Ceterum Hæreticos statim post Apostolicam ætatem novis scripturis spuris procudendis operam dedisse potius, quam Apostolicis corrumpendis & adulterandis: quod Simonianorum, Basilidianorum, Valentinianorum exemplis pateat. Ebionæis tamen exceptis, qui Ebraicum Matthæi Evangelium interpolare cœperint, eoque cum aliis de novo compositis sublestæ fidei scriptis uti. Scholia vero seculo secundo privatorum hominum codicibus, non æque publicis Ecclesiarum, adscripta fuisse ex Clemente Alex. ostenditur, apud quem Strom. IV. p. 490 eorum nonnulla commemorantur, eaque successu temporis nonnunquam in ipsum textum fuisse scribarum culpa admissa. Evangelii Lucæ ac Scriptorum Pauli codicem, quo Marcion usus sit adhuc Catholicus, genuinam plerumque Scripturam, etiam ubi ab hodiernis dissentiunt, præ se ferre, nisi quod in pauculis quibusdam ex scholiis, & studiosorum emendationibus vis illata sit Sacro textui: id quod ostenditur ex fragmentis exemplarium quorum *ιδάφει* in suo canone conficiendo postea usus est Marcion, apud Epiphanium, Tertullianum, alios obviis: ut pateat, ex industria nihil in eo depravatum fuisse, quod & auctoris nostri de Heracleonis & Ptolemæi Codicibus judicium est. Primum Cerdonem, & post eum Marcionem, postquam in hæresin esset prolapsus, grande ausum fuisse nefas in Lucæ Evangelio Paulique epistolis, ex quibus novum Canonem ex suo ingenio reformatum constituerint, cujus indoles accuratissime, collectis studiose ex veteribus omnibus illis corruptelis, quibus vel Marcion, vel Marcionitæ, sacros illos libros polluissent, ob oculos ponitur, atque ab iis Lectiones quædam pro Marcioniticis perperam annotatæ curiose distinguuntur. Simili modo de Valentini, Luciani, Apellis inquinamentis, Sacris codicibus adpersis agitur. Contra codicibus, quibus Justinus Martyr usus sit, integritatem suam constitisse, spe-

speciminibus ex ipsius scriptis allegatis ostenditur. Tatianus inde quid harmonia sua, quid κεφαλαίσις, majoribus constitutis, eorumque titulis, quid metaphrasi textui sacro præstiterit, recensetur. Ex Irenzo item, qui fuerit status codicum, quorum ipsi usus fuit, demonstratur, & prolixissime, quales versio Italæ secuta sit codices, quæ indoles ejus extiterit, quæ interpolationes, indagatur, quarum postremas ex Irenzi fere translatione & Tertulliano, quem Italæ usum non dubitat Cl. Auctor, sed corruptissima, venatur. Clementis Alexandrini inde lectiones examinat, integras & genuinas, sed ex notulis marginalibus nonnihil quandoque interpolatas. Asclepiodoti vero Hermophili & Apollonii corruptelas generatim tantum memorat, cum nullæ eorum hodie specimna extent. Hippolyti codices, si quidem vere ejus sit tractatus de Anti-Christo, genuinam passim in Apocalypsi præferre scripturam, interpolationes tamen etiam passos hinc inde. Ammonii operi, quod Diatessaron vocatur, quæ facies fuerit, diligenter investigat, tum vero ex homiliis Clementinis discrepantias quasdam annotat, maxime vero copiose Origenianas lectiones examinat, atque eum non tantum ex diversis & variantibus codicibus, sed & interpolatis quandoque sua allegasse docet. Simili opera quæ ex λεξάνοις Cypriani & Novatiani, Dionysii Alex. Manichæorum, Pierii & Pamphili, Luciani & Hefychii, Methodii, Dialogo contra Marcionem, scriptis item Eustathii Antiocheni, Petri Alexandrini, Eusebii Cæsareensis, Athanasii, de variis textus sacri mutationibus colligi possunt, iustrat. Photini item Anomœi in eum improbas manus memorat, ex Cyrillo inde, Juvenco, Hilario Pictaviensi, Lucifero Calaritano de eodem argumento agens. Ex Victorino item Afro, Optato & Paciano, Hilario Diacono, Ephrazmo Syro, Basilio M. Gregoriis, Amphilochio, Didymo Alexandrino, Macario, Ambrosio, Philastrio, Tichonio, Rufino, Paulino, Augustino, Hieronymo, Chrysofomo: cujus fere temporibus Actus & epistolæ Apostolicæ in κεφαλαία distinctæ doctissimo Autori creduntur, simulque de iis agitur. Inde ad Nonnum, Isidorum Pelus. Cyrillum, Nestorium, Theodoretum, Cassianum, Eucherium, Salvianum pergitur. De
 editio

editione inde Epistolarum Pauli, Actuum item & Epistolarum catholicarum Euthaliana, & usurpatis in ea primum *517016* & subnotationibus adjectis prolixè differtur, ejusque lectiones a nostris diversæ studiose excerpuntur. Hinc similitum ex Eugenio, Vigilio Tapsensi, Andrea Casarensi, interpolatis Ignatii & Pseudo-Clementinis, Fulgentio, Facundo, Areta, Liberato, Victore, Gregorio, Hesychio Hieros. Chronico Alexandrino, Maximo, Beda, Joanne Damasceno & Georgio Syncello, Carole M. & Alcuino, observationum mensis. De stichis inde per totum corpus Bibliorum investis, & Stichometria Nicephori. Ex Hincmaro Rhemensi porro, Photio, auctore operis imperfecti in Matthæum, Oecumenio, Fulberto, Macario, Theophane Cerameo, Lanfranco, Theophylacto, Euthymio Zigabeno, eadem variationum historia continuatur. Tum de Hardingi & Nicolai Cardinalis in restituenda versione Hieronymi, & *Biblia*, quæ ea ætate vocabant, *correctoris*, Rogeri Baconi item de ea restitutione consiliis, Laurentii Valæ conatibus satis infelicibus, emendatione Card. Ximenis, operaque tam in Græco textu N. T. quam versione Latina posita. Græcum textum maximam partem ex Codice a Leone X transmissio esse expressum ait, eique plane geminum in Anglia inter Laudianos inveniri. Hinc puriorem natam esse Complutensem editionem, maxime in Evangeliiis, quam Frobenianas, Aldinam & Colinzi.º minus puram in Actibus & Epistolis Apostolicis; cujus rei specimina allegantur. In iis tamen etiam non nimis inquinatam esse, ut ad eam merito sequentes editiones magis magisque compositz fuerint. Quamvis vel sic tamen ultra CCC lectiones germanas hujus editionis sint observatz Cl. Vtro, in reliquis vulgatis præteritz, quas oprat ille omnes juxta Ximenianum istud exemplar adornatas fuisse. Primæ Erasmi editionis anni 1516 adjumentis, & codicibus, quibus usus fuerat, quorum lectiones maximam partem ad manus Cl. Viri pervenere, recensitis, observat, quot locis ab iis cum ratione, quot perperam item recesserit, atque menda ejus præter typographica numerat D, genuinas vero lectiones, pro quibus in sequentibus editionibus deperitatz successerint, plus

plus C. Aldinam editionem anni 1518 ad Erasmicam expressam esse non dubitat, ipsos etiam ejus errores retinentem. In secunda Erasmi editione, meliore haut dubie, & a CCCXXX depravationibus prioris editionis repurgata, ægre fert vulgatam versionem iniquius ab eo tractatam esse, cujus indolem satis perspectam non habuerit; monet tamen etiam ultra LXX errores in eam admissos esse (C paulo ante numerabat) feliciter in priori sublatis. Hagenoensem editionem anni 1521 ex Erasmi secunda expressam esse, relictis tamen in ea, nescio quo fato, quibusdam prioris & Aldinæ vitiis. Editionem Erasmi III anni 1522 nonnisi CXIIX locis a secunda discedere, quarum XXXVI ad fidem textus Aldini, reliquæ ex MSS. sint reformatæ, quarum lectiones nonnullæ in margine quoque exhibeantur. Wolffii editionem A. 1524 ad Hagenoensem excusam esse, a qua nonnisi XI locis discedat, quorum VII sint in Erasmi prima & Aldinæ; tres in Aldina sola. Erasmi editione IV, Anni 1578, reformatam esse tertiam ejus editionem locis CVI, ad fidem editionis Complutenſis. Argentinenſem Bebelii 1531 ad Erasmi tertiam expressam esse, quibusdam tamen editionis primæ & secundæ lectionibus retentis. Colinæ editionem 1534 ex variis editionibus & codicibus esse contextam: CL ejus esse lectiones, quibus ab huc usque editis omnibus discedat: quarum sint nonnullæ, sed paucæ, huc usque in MSS etiam inventæ minus, adeoque suspectæ, ad vulgatam tamen, quod Colomesius putaverat, minime textum esse reformatum. Sequentes inde editiones ut varie ex istis consarcinatæ fuerint, diligenter Vir Reverendus ostendit. Prolixe vero de impensis a Rob. Stephano in hanc rem curis agere instituit, cumque ipse Codicum suorum indolem, ut decet, non delineaverit, eaque re vario errori suppeditaverit occasionem, singulis, ex lectionibus ab eo exhibitis, delineatis, defectus ille suppletur. Tacemus quæ de insequentibus editionibus; Versione Æthiopica, cura Petri Æthiopsis edita, Hebraici item Matthæi Evangelii editione Tiliana, & versione Syriaca a Widmanstadio primum procurata, eaque occasione de altera, cujus partem tantum editam a Pocokio primum habemus, differit.

B

Codi-

Codices, maxime celebrem illum, quem Cantabrigienses hodie servant, diligenter delineat, ut & alterum Claromontanum, quos, utut foedissime a Latinis deformatos, multas tamen optimas lectiones suppeditare ostendit, & cur minus hic illo impurus sit, rationes reddit. Sed ut ne nimis diu hæc nos morentur, titulos rerum, quæ supersunt, tantum indicabimus. De notationibus igitur porro Lucæ Brugensis agit, Arabica Evangeliorum- versione anno 1611 edita, Bibliis Wechelianiis, Lucæ Brugensis notis in V. L. evangeliorum, Scaligeri & Casauboni conjecturis, editione N. T. Elzeviriana, Boissii collatione, Variis Lectionibus Velestianis, collectione V. L. Caryophili, Morini exercitationibus Biblicis, Codice Alexandrino, Notis Grotianis, Evangeliorum versionibus Persicis, collectione V. L. Waltoniana, Evangeliiis Gothicis, Saxonis, Bibliis Armenis. Sauberti nostri annotationibus in Matthæum, quem, sibi non visum, ex Simonii Gallicis in Salbertum mutat; versione Coptica, editione demum N. T. Oxoniensi cum variis Lectionibus. En ubi, *Le-ctor*, Historiam litterariam Scriptorum N. T. satis exactam.

Sed ad ipsam operam Venerandi Autoris transeundum, qua, quid in nova sua hæc editione præstiterit, parte ultima horum Prolegomenorum ipse exponit. Non expectabitur autem, ut collatorum Codicum MSS, editionum, Patrum, Versionum recensionem hic instituamus accuratorem, quæ tædio non carere non posset. Ipsam dispositionem operis paucis delineasse suffecerit. Textus ad editionem R. Stephani A. 1550 conformatus est, *Κεφάλαια* vetera, ut & Euthaliana in Actis & epistolis Apostolicis, Aretæ item ad Apocalypsin, sectiones Ammonianæ textus Evangelici, & Eusebii canon in margine interiore collocantur. Lectionum farrago omni textui, littera ad Stephanicam forma proxime accedente, expresso, minore typo subjungitur, eique observationum Rev. Autoris de iis lectionibus varia seges passim inspergitur, prolixiorum quandoque, prout argumenti indoles id postulasset. Tales sunt ad Genealogiam Christi apud Lucam & de Cainane imprimis, quem explicatis aliorum ea de re sententiis, apud LXX Interpretes in historia Mosis in omnibus Codicibus, in Paralipomenis in omnibus

bus excepto Vaticano exhiberi, a Veteribus quibusdam doctolibus sine codicum autoritate, vel Ebraicum sc. textum, vel rationes suas sequentibus omitti, ideoque a Luca, LXX viralem semper experimenter, retineri, nullamque adeo Codicis Bezae eam omittentis autoritatem esse debere, observat. Tales, quas ad Joh. VI. vers. ult. ad defendendam historiam feminae adulterae habet. Tales, ut infinitas alias praeteream, de celebri illo loco de testibus in caelo tribus i Joh. V, 7: Quem qui omittant Codices, qui non legant patres, quae versiones ad annum usque Christi DCC, & paulo ultra exponit. Inde qui Codices & editiones Patresque agnoscant, recenset, atque Simonio nonnulla eorum testimonia cavillanti respondet. Exempli loco sint, quae Cypriani testimonio eludendo ille ex Facundo observaverat, cui dictum, Cyprianum non VII sed VIII comma mystice explicatum respexisse. Namque, inquit Noster, qui Facundus CCC annis Cypriano junior rectius mentem ejus perspexerit, quam Fulgentius ei coaevus, qui contrarium dixit? Unde constat Latinis aeo Cypriani v. 7 notam fuisse interpretationem mysticam, qua *Spiritus aqua sanguis*, Patrem filium Spiritum S. notet, quam primus Augustinus Lib. 3. contra Maximinum c. 22 e Latinis adoptavit, sequentibus eum aliis, qui versus 7, in codicibus suis omissi, sensum, quem in aliis Patribus invenerant, mystica interpretatione commatis 8 niti temere crederent, quod & Facundo contigisse sit verosimile? Qui porro credamus Cyprianum, minime diffluentem mysticis interpretationibus, tam lubricae interpretationi commatis 8 calculum addere potuisse? Non vult tamen Clariss. Autor locum illum autoritate praefationis Hieronymi, quam nullam esse fatetur, eamque fuisse explodit, tueri. Ceterum ipse omnino genuinam hanc Pericopen esse defendit, Tertulliani imprimis, qui ad authentica provocet, h. e. vel archetypha Apostolorum, vel codices iisdem conformes, autoritate, ut & Cypriani. E Graecis vero exemplaribus bene multis disparere hanc pericopam coepisse non longe post scriptam epistolam, ante Irenaei (nam illum versum 7 non agnovisse constat) tempora, non haereticorum fraude, qui ut supra dictum, corrumpendis Apostolorum Scriptis

nondum adeo operam dederint, sed librariorum negligentia, repetitione verborum *αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ* verſ. 6 & 7 deceptorum. Quod vitium temporibus difficilibus, libris, ſimulatque deſcripti eſſent, avide ſtatim arreptis ac diſtractis, obſervatum primo non fuerit: inde in apographa tranſierit: quibus pauliſper multiplicatis, veritas lectionis ex *ἀντογράφῳ* in Parthia vel Aſia latente, diſcerni non potuerit, maxime cum perſecutionis æſtus ſub Trajano recenſioni MSS Chriſtianos vacare haut pateretur. Talia ergo exemplaria ſparſa ad externos etiam eſſe, fuiſſeque ex eo genere, quo vulgatus interpres Romæ, in Gallia Irenæus, in Ægypto Clemens Alex. ſint uſi. Veram lectionem Athanaſium, ad quem provocet Autor Diſputationis in Concilio Niceno habitæ, in integros Codices, hinc inde in Aſia latentes, incidentem revocaſſe: quorum etiam antea nonnulli in Africam tranſmiſſi, & Tertulliano ac Cypriano inſpecti ſint. Ex talibus etiam deſcriptos eſſe Codices quosdam nobis ſuperſtites annorum 800 vel 900, qui eam Pericopon exhibeant. Falſiſſimum vero eſſe Simonium, qui ex Pſeudo-Athanaſii loco colligat verba *καὶ οἱ τρεῖς ἐν εἰσῷ* verſus 8 ab Athanaſio ad Trinitatem accommodata, occaſionem Græcis Scholiaſtis dediffe, explicationem illam in margine ponendi, quæ in contextum poſt irrepreſerit: nam 1 verba illa non eſſe verſus 8 ſed *ἐκ τῶ ἐν εἰσῷ* in omnibus MSS. 2 Interpretationem iſtam myſticam, Græcis inauditam, eſſe Latinorum. 3 Scholia, quæ Simonius ex Codd. Gr. ut ex iis verſum hunc conflatum oſtendat, allegat, ejuſmodi eſſe, ut non potuerint admitti in textum, neque pericop n illam repræſentare. Sed taceo cetera, nam abrumpendum hoc ſilum. Locorum parallelorum, tam ad res quam *Φράſιν* pertinentium, cum intertextis veteribus Scholiis & Patrum notulis textualibus, quæ inter textum & notas medium locum obtinent, magna cura collectorum, mentio non prætereunda, neque Appendicis, in quo ex novis ſubſidiis, ſed paulo tardius allatis, multa firmantur, nova annotantur, quædam & emendantur, quod in Præfatione quoque Rev. Virum, publici potius commodi quam vanæ gloriolæ ſtudioſum, paſſim facere non diſpuduit.

L'HI.

L'HISTOIRE ET LA RELIGION
des Juifs.

h. e.

HISTORIA ET RELIGIO JUDÆORUM ETC.
Auctore JACOBO BASNAGIO &c.

PAUCIS absolvemus notitiam utilissimi operis, cujus prioribus duobus Tomis aliquot paginas superioris anni mense Octobri jam impendimus. Tomus tertius Librum complectitur IV & V. Et quarto quidem Libro fides Judæorum explicatur, varizque, quas eas ea inde a templi exciditio usque ad nostra tempora subiit, mutationes. Confessionis igitur fidei Judaicæ Articulis ex Maiemonide repræsentatis, eorum de Dei essentia atque natura spiritali doctrina explicatur, atque expressiones nonnullæ audaciores, quales sunt, quando Deum plorare, vel rugitu suo, Principem populumque Romanum terrere dicunt, excusantur. Tum fides mysteriî Trinitatis in ecclesia Judaica examinatur, atque primo quidem R. Cudworthi ea de re sententia expenditur, quam triplici hypôthesi falsa aut incerta niti Vir Cl. judicat. Prima est, quod antiquos Judæos ex antiqua traditione hoc mysterium dicat tenuisse, cujus tamen traditionis nec volam nec vestigium proferre queat. Secundo, quod à Judæis acceptum hoc mysterium gentiles ad Platonem usque propagasse statuatur, cum tamen in eorum, quibus plurima cum Judæis commercia intercessere, Ægyptiorum & Persarum theologia, nullum luculentum indicium ejus mysteriî compareat. Tertio quod supponat Platonem de S. Trinitate orthodoxe statuisse, eamque adeo doctrinam ex illa traditione Judæorum accepisse, quem tamen alia omnia quam Christianam Trinitatem spectasse demonstrari queat, quemadmodum & ipse prolixius demonstrat. Neque multo præclarior Rev. Auctor judicat de Judæorum, Christi ætati propiorum, circa hoc mysterium fide, quam minus firmis argumentis adstruxisse Cl. Allixium censet in Judicio Ecclesiæ Judaicæ contra Unitarios. Equidem veritatis illius semina in V. T. spar-

C. I.
II.

III. IV.

V.

- sa se non ait negare, cum tamen ita cum eis comparatum sit, ut clarissima luce Novi Testamenti qui gaudeamus, vix ea in Vetere possumus invenire, non facile fuisse Judæis illorum temporum putat, eadem exinde colligere, maxime cum Messiam, tot clarioribus oraculis delineatum, affatim tamen ex illis cognoscere haut cœperint. Philonis testimonia quæ allegentur, obscurissima esse, & si propius considerentur, nihil minus quam Trinitatis mysterium loqui, id quod exemplis ostenditur. Simile est judicium de Chaldæis paraphrasibus, & de Cabbalistarum suffragiis, variaque dubia inprimis circa Spiritum S. moventur in illa, quæ ex Judaicis, scriptis elicitur, Trinitate. Hinc
- C. VI. Judæorum de creatione theologia illustratur, quatuorque de
VII. II. X. ea sententiis Judæorum propositis, quarum prima Mosen exacte sequitur, secunda alium mundum ante hunc nostrum conditum & a Deo destructum statuit, tertia unicam substantiam rerum omnium agnoscit, quarta omnia per emanationem ex divina essentiaeducta existimat; gentilibus suis Spinosam debere quicquid de unica in universo substantia, cujus modi sint res, quas nos putamus, omnes, ostenditur; eam enim doctrinam Cabbalistas quosdam ante Spinosam exculpuisse, a quibus veræ Spinosisimi origines meliori jure quam a Gentilibus Philosophis deducantur. Succedit eorum de Angelis fides, quos ab iis non adorari, contra Viros quosdam eruditos Bartoloccium, Simonium & reliquos defenditur. De Dæmonibus tres eorum sententiæ referuntur: eorum qui a Deo ita conditos, qui ab Adamo cum Lalith genitos, & qui ex apostasia a Deo ortos existimant: aliæ item superstitiones circa eos narrantur, a libri Enochiani fabulis non abludentes, cujus autor Judæus esse docetur. De animi humani, Adamique adeo & Evæ creatione, rebusque Paradisi notissimæ Judæorum fabulæ percensentur. De providentia inde, peccato & remediis peccati actum. Præcepta Noachica Judæorum inventum esse ostenditur, qui miris elogii ornatum Noam, turpissimorum tamen facinorum reum proscribant. De Mose inde & rebus ab eo gestis fabulæ colliguntur; & corruptelæ legis, quibus morum depravationi fræna laxarunt, recensentur; qua occasione,
dum
- IX. X.
XI.
XII.
XIII. XIV.
XV.
XVI. XVII

dum legis de imaginibus mentio fit, de nummis Ebræis, in quibus variæ imagines, nonnulla observantur. Judæorum de prophetis doctrinam, Spinosa ex parte erroribus ostenditur occasionem dedisse, nam & ipsos naturales facultates agnoscere prophetiæ necessarias. Eos item parum præclare de quibusdam prophetarum sentire, Ezechiele inprimis, Davide, Salomone, Daniele, de quibus absurdissima eorum commenta allegantur. Inprimis vero, quæ primaria facile hujus libri tractatio est, eorum de Messia fides expenditur. Et primo quidem vera Messia lineamenta & characteres ex Patriarcharum & Prophetarum descriptione ducuntur: maxime urgetur *temporis* character, & contra Judaicas exceptiones stabilitur. Inprimis diligenter vaticinium Jacobi excutitur, in quo טשט de peculiari privilegio tribus Judæ præ reliquis accipitur, obquam טשט ei tribui possit, ut legumlatio Ps. LXIIX, 8, 9, quam positam Clar. Autor 1 in numeri excellentia, 2 in præsertione integritatis ejus sine confusione cum reliquis, & 3 in eo, quod domicilium præbuerit Ecclesiæ, existimat; idque privilegium triplex cessasse inde a tempore ostendit Christi, qui sit שיה h. e. autoritate clarissimorum Judæorum, paraphrastarum, Thalmudistarum, Rabbinarum Messias, quæcunque cetera nominis illius sit ratio. Sed & de Danielis hebdomadibus agitur operose, obiterque Charroni de iis systema, Regum Medorum annos præ annis Regum Persarum male computantis, fusiusque etiam Harduini explicatio exploditur, cujus inventor Marshamus esse una ostenditur, novusque tantum ornatus ejus Harduino relinquitur. Ipse autor facit cum iis, qui initium LXX hebdomadam anno Artaxerxis XX ponunt, versus finem LXXXI Olymp. LXXmam hebdomadam commemorari putat, quod eam ingressus sit Messias; desolationem templi intra eam factam non debere intelligi, quæ omnia fuscæ & magna perspicuitate illustrantur. Tacemus quæ de reliquis characteribus Messia ex prophetis scriptis disputantur, at conciliationem tacere non possumus, qua Micheæ vaticinium de loco nativitatæ, cum allegatione Matthæi cap. II. componit. Nempe in Micheæ loco genus loquendi soncisum esse putat & ellipticum, quod

.XVIII.

XIX.

XX.XXI.

XXII.

XXIII.

- ita sit explicandum, Tu *Bethlehem Ephrata parva es* לְחֵוֹן לְחֵוֹן *ut sis qua es*, h. e. parva es, si faciem tuam intueamur externam, ut ejus sis dignitatis, cujus es, nam ex te venit Princeps. Qua ratione parva quæ sit, si fortunas ejus inspicias, Bethlehem *magna* esse declarabitur, ob natales Messie, quæ ipsa est Evangelistæ Matthæi sententia. Hæc jam excipit Judæorum, qui Christi ætate vixerunt, de Messia spes & opinio, diligentius indagata. Eum vel immortalem vel saltem longævum illos credidisse colligitur ex Joan. XII, 34. Divinam autem eos Messie tribuisse naturam, utcunque probabilibus argumentis a Petro Allixio l. c. ex Sapientia Salomonis & Siracidæ, Chaldæis item paraphrasibus, Philone, Josepho &c. colligatur, minus probabile fieri historiam Sacram N. T. consulentibus. Certe ipsum Christum offensæ vitandæ causa parce & sensim eam veritatem proposuisse, eam propositam scandalo Pharisæis fuisse, tum quoque cum Davidis Dominum eum appellantis autoritate probaretur: peccata remittentem blasphemum visum esse, ut qui divinam autoritatem usurparet, summum Sacerdotem, cui *Verbum* ex Targumim notum esse debebat, vestes lacerasse Christo Deum se fatente: Discipulos Christi Moysen vel Eliam eum credidisse, Petro revelatione divina opus fuisse, ut filium Dei eum agnosceret, primævos doctores, e Judæis ortos, ad receptam illam de *Verbo* Targumim & Philonis doctrinam non provocasse, cui ultimo argumento quæ opponi poterant, non improbabiler diluuntur. Subsidiarum interea Judæis satis fuisse ad agnoscendum Messiam ex oraculis & typis, quorum applicationem plane singularem ex methodo tum recepta fecerint, ex ipsa denique versione septuagintavirali. Præcipuum Messie characterem eos credidisse regnum gloriosum in hoc mundo, quem Autor confutat, pariter ac præjudicium ex lege Moysi abolita, ex Synedrîi item Judaici autoritate contempta, & gentilibus admissis. Inde imaginem Messie delineat, qualem Thalmudistæ & Rabbini sibi finxere. Ubi primo docet varie sibi eos in tempore adventus ejus, prosperitate regni ipsius, modo manifestationis, aliisque circumstantiis contradicere, unde multas stolidissimas
- C. XXIIV.
- XXV.
- XXVI.

diffimas fabulas de eodem texere, quas hic repetere nihil attinet. Ad quartum conceptum progrediendum, quem moderni sibi Judæi formare maxime ex *Toledos Jesibu* ostenduntur, qui liber diligenter, & breviter exploditur. Simul quintus Judæorum conceptus attingitur, qui vulgi est, vagus valde, neque Prophetarum neque Rabbiorum traditionibus, ut quemvis creduli Messæ nomen modo jactantem facile sequantur. Finis denique huic systemati doctrinæ Judaicæ, expositis iis, quæ de Ecclesia sua, de morientibus, animorum post mortem revolutione, inferis (de quibus ex Græcorum scholis nihil hausisse, sed potius ab iis in multis hac parte dissensisse docentur,) purgatorio denique atque paradiso, sive genuina, sive nugis suis contaminata, tenere passim leguntur. Doctrinam ritus excipiunt, qui libro V absolvuntur. Initium fit a Synedrîi Magni historia, quod temporibus demum Maccabæorum, a Jonathane, ut probabilissimum sit, institutum esse Cl. Autor docet. Argumenta ejus rei, postquam præcedentibus temporibus nullum ejus vestigium extare ostendisset, ex 1 Macc. IX, 28. X, 46. XII, 6 petit. Inde de forma ejusdem, autoritate, & in varia loca commigratione agit. Similiterque de domibus Judicî & Synagogis, rituque orandi & legendi scripturas in iis tractat. Itemque de Academiis, earumque origine, doctorumque in iis ordinatione & autoritate. De Profelytis porro, quorum conditionem per sex diversas temporum periodos persequitur, sub Mose nempe, sub Davide & Salomone, post captivitatem, sub initium Christianismi, post templi evastationem, & in eo, quod expectant, Messæ regno: discrimen porro inter profelytos domus & justitiæ exponit, indeque circumcissionis origines contra Marthamum, ejusdemque ritus explicat. De Paschatos festo diligentissime agit, eaque occasione rationes temporum apud Judæos rimatur, de ultimo item Christi paschate agit, quod male Harduinum ex regula 173 defendere contendit, quæ & recentior sit, & alii fini, quam Harduinus velit, destinata. Ipse die ex lege præscripta, qua & Judæi agnum comederint, Christum eam comedisse censet, & παρασκευη εσθης dici sequentem diem sextam, quod ea præpara-

C. XXVII.
sq.

XXIX.
XXXII.

Lib. V. C. I.

II.
III. IV.
V.
VI.

VII.
VIII.
IX. X.

- C. XI. XII. tioni inserviret ad subsequens Sabbatum, quod *סַבְּתָה* dicatur, quoniam fuerit dies azymorum. Hinc sequuntur, quæ ad Sabbatum spectant & reliqua Judæorum festa. Tum de precibus agitur, eaque occasione de Tephullim, de jejuniis item, elemosynis & anachoretis modernisque Chasidæis inter Judæos, votis porro & juramentis, in quibus *Amen* Christo toties usurpatum censetur. Excommunicatio hæc excipit, sub Maccabæis demum, judice Autore, una cum synedrio stabilita. Post de polygamia, matrimonialibus & nuptialibus ritibus sermo instituitur, de aquis amaris item, & divortio, ubi insidiæ Christo adducta adulteræ structæ explicantur, cui scilicet vel in legem esset offendendum, pœnam capitalem adulteræ statuentem, vel in Romanos, quorum tum esset talia supplicia exequi. Post hæc purgationes variazque lotiones exponuntur. Tum de morientibus, pompa funebri, luctu & sepultura agitur, eaque occasione cæmeterium a Bozio Romæ in Janiculo detectum Judæorum non esse, quod in Vaticano esse quærendum ex loco Lampridii demonstratur, aliaque ejus generis observantur. Denique præcautiones contra impuritatem ex mortuis, leprosis, & idololatriæ contrahendam explicantur.

- XXIV. Festinandum ad Tomum IV, sentimus enim sub manu ultra, quam par erat, istam nobis excrecere narrationem. Is unico libro eoque VI absolvitur, quo dispersionis omnium tribuum Israelis ad seculum usque a C. N. VIII historia textitur.
- Lib. VI. Hic exaggerata primum gentis illius post captivitatem secundam miseria, Autoris constitutionum Apostolicarum & Chrysostomi tangitur error, qui, prava interpretatione LXX viro-
 rum loci Amos IV, 5 inducti, crediderunt in harum miseriarum censum venire quod Judæis legem extra Terram Sanctam legere non liceat. Causæ item harum miseriarum investigantur, quibus variis ex Josepho & putidis Rabbiorum lacunis allegatis, jungitur odium, quod ex religionis discrepantia Judæos inter & Christianos intercedit. Inde ipsius historiæ dispersionis iniuriam fit a decem tribubus; de quibus Cyrilli, Theodoriti & reliquorum Patrum, qui restitutas eas patriæ putant una cum Judæis ex Babylonia redeuntibus, sententia explosa, Pseudo-
 Esræ,
- C. I. II.

Efræ, Eldadi, Benjaminis Tudelenſis, & Peritzol de iisdem relationes meræ fabulæ eſſe oſtenduntur. Nec certiora eſſe, quæ de earum in Tartariam translatione cum aliis quibusdam, etiam Chriſtianis, Poſtello, Ortelio, iade vero in Indiam comenigracione cum Montefinio & G. Penno ſibi perſuaderi paſſus ſit *Menaffe Ben-Israël*, eorum enim haut majorem eſſe fidem, haut meliora argumenta, quam Chriſtianismi in America antehac ſtabiliti. Probabiliorẽ eſſe quorundam ex Judæis in Indias orientales & Regnum Sinenſe migrationem, Salomonis enim claſſem Ophiram, quæ ſit Inſula Taprobana, ſive ut hodie audit, Ceylon, identidem viſitaſſe, eos tamen privatos fuiſſe, neque iſta ad migrationem X tribuum poſſo trahi, neque paucorum Judæorum in Sina habitantium numerum, ad X tribuum in Oriente Rempublicam, quam ſibi fingunt verpi, facere quidquam. Rectius igitur X tribus ductu ſcripturarum investigari, quæ doceant 2 Reg. XVIII, ii duas eas conſtituiſſe colonias, alteram in Aſſyriæ oppidis, Chaboræ ad fluvii ripas, Gozane & Chalchide: alteram in Mediæ partibus Montanis, quas Provinciam *Hars* vocet Efræ, & alias incolis caruiſſe Strabo docet Lib. VI, in quibus & Thalmudistæ & Benjamin Tudelenſis Judæos agnoſcant, quorum illi urbem *Gimzaz*, hic *Madaï* ab iis habitatam memorent. Inde poſt Salmanaſarem ab Artaxerxe Ocho, teſte Hieronymo, ad mare Caſpium in Hyrcaniam provinciasque *Gorgianam* & *Tabareſtanam* Judæorum traductas colonias eſſe, ab eo in expeditione in Ægyptum captorum. Falleri autem conjecturas, qui in oppoſito littore maris Caſpii ad fluvium Araxum partem Judæorum collocet, Caduſios ibi dictos & Gelas, vel eo conſutari, quod Caduſiorum longe antiquior in Media gens ſit, a Nino jamjam in ſubditorum numero ceſſitorum. Allatum quoque in Colchide minus idoneo argumento eos collocare, ex Herodoto deſumpto, qui ex Ægypto vel Æthiopia Colchos ob circumciſionem veniſſe concludat: itẽmque in Iberis, quos Conſtantine Porphirogenneta a Judæis origines derivare dicat. Nam Circumciſionem pluribus gentibus communem eſſe, Conſtantinum vero de Iberorum tantum loqui opinione, illuſtres origines ſuas videri

- deri cupientium. Notiores esse eorum in Ninive & Babylone sedes, quo præter eos qui captivitatis tempore translati fuerant, plures etiam traduxerit Artaxerxes, horum tamen magnam partem in Asiam ab Antiocho magno deportatam fuisse, reliquos in urbibus ad Euphratem magno numero habitasse, eosque esse, quibus Petrus prædicaverit, quicquid contra Dodwellus disputet; quibus item juxta cum decem tribuunt in Judæa reliquiis Jacobus scripserit. Taceo quæ de eorum rebus apud Nahardeam, Nisibin, Ctesiphonta, in Adiabena item
- C. V. & reliquo regno Parthorum, Mesena, Sittacena, & Osrhoena adduntur: Colonias item eorum in Ægyptum sub Psammeticho, Alexandro M. & Ptolemæo Lago, variamque sub Ptolemæis fortunam, eaque occasione de versione LXX virati, quæ Alexandrinis tribuitur Judæis, & templo Oniæ, & ex Ægypto in Æthiopiam & Arabiam propagationes. Ad dispersionem
- VI. eorum in Italia progredimur potius, cujus occasione pleraque, quæ in monumentis Romanis de Judæis occurrunt, erudite illustrantur, sedes Romæ in Vaticano, refutata Aringhi sententia de Janiculo, adstruitur, item in valle Egeriæ, & insula Tybris. Eorum porro in Sardiniam relegatio sub Tiberio, Caligulæ in eos odium, & sub Claudio toleratum exilium exponuntur, quod ob ortas de Christo controversias & seditiones (cum enim esse Chrestum Suetonii, vivum adhuc ei auctori creditum) eos tulisse Auctori sit verosimile. Restitutos Neronis ætate Romæ fuisse Juvenalis & Martialis locis probatur, eaque occasione Juramentum eorum per *Anchialum* explicatur
Ab vivit Deus. Sed ejus epigrammatis sales non satis forte intellectos Clarissimo Auctori luculentius alia occasione illustrabimus
- VII. ipsi. Succedit dispersio in Hispaniam, quo translato eos esse diu ante Templi excidium nugari Rabbinos quosdam affirmatur, nugæque de Hispania a Salomone subjugata, eamque in rem producta sepulchralis inscriptio, in qua Adinorami Ducis in copiis Salomonis mentio est, exploduntur. Nabuchodonosorem quoque non Hispanos sed Iberos in Asia vicisse, neque adeo cum eo Judæos in Hispaniam venisse ostenditur. Primos vero Judæos cum Herode tetrarcha in Hispaniam eo delatos esse, quos

quos secuti sint alii post urbis excidium, non Titi auspiciis, sed suo arbitrio eo delati, & quorum genus Regium Judæi Hispani nunquam probare sint valituri. Vanam quoque esse coloniz Germanorum Judæorum antiquitatem, esseque nugas meras litteras quas Hierosolymis adhuc salvis inde ad se scriptas Judæi *Usaenses* jactent, eas item quas Wormatienses ad Regem Judææ Synedrium suum scripisse nugantur, de Christo non crucifigendo. Coloniz & in Treveris inde a tempore Hadriani sedes eos habuisse. Sed hæc generalis est dispersionis historia, quam sequentibus capitibus specialius Rever. Autor persequitur, fata illustriora Judæorum per certas periodos distribuere proponens. Prima periodus ab excidio templi usque ad eorum sub Adriano Imp. rebellionem pertingit, ubi de tribus ab eo exactis, patriarchatus originibus, Poeta Ezechiel, & autore testamenti XII Patriarcharum, rebellionis sub Trajano, fabulis de Imra filia Trajani, turbis in Mesopotamia, & cæde Judæorum in Cypro. Hinc bellum eorum seductore Barchocheba gestum describitur, novisque observationibus tempus ejus belli definitur, cujus initium in A. C. 134, finis biennio post constituitur. Magnæ in eo bello Akibæ fuere partes, de cujus discipulis aliisque illustribus eruditione inter Judæos ea ætate viris agitur. Inde historia Judæorum usque ad Imperium Severi producitur, in quam partem Tryphonis, cum quo Justinus disputavit, mentio incidit, quod factum circa A. C. 155 colligitur ex eo, quod post Apologiam ad M. Antoninum saltem id factum sit, quæ A. C. 150 est scripta; quod factum id sit post bellum cum Judæis, id enim fugiens Tryphon in Græciam concesserat, id bellum vero non Adriani sed Antonini fuisse; quod factum item sit post libertatem circumcisionis Judæis ad pacandos eos ab Antonino restitutam, nam circumcisionem sine metu Justino Tryphonem ostentare, quæ omnia in A. C. 155 demum competant. Eadem Periodo vigentes Sectæ Masbothæorum, Meristarum, Helleniorum &c. describuntur, & de tribus novis versionibus Græcis a Judæis confectis agitur. Tertia Periodus ab Imperio Severi ad finem usque seculi III porrigitur, in quam Judæi S. incidit ætas, qui Mischnam primum colligere instituit,

C. VIII.

IX.

X.

XI.

XII. sq.

- ut haberent Judæi terræ Sanctæ & qui cum eis faciebant, quod opponerent Helleniorum traditionibus. Æchmalotarcharum item & Academicarum in Babylonia constitutio, ejus ætatis res est. Fata, quæ seculo IV sub Christianis Imperatoribus subiere, tum ex Imperatorum legibus, tum canonibus conciliorum, tum aliis monumentis eruuntur, quo loco miracula, quibus deteriti a templo restituendo, quod Julianus ὁ ἀπαβάτης ipsis concesserat, fuerunt, sub examen revocantur. Quinto seculo, quæ iis evenere, sive sub orientalibus, sive occidentalibus Imperatoribus, distincte percensentur, ubi Nestorii inter alia Judaismus confutatur, & occasione Rescripti Honorii de *Celicolis* diligentius agitur, quam sectam esse tum recens in Africa natam, ex ipsis verbis rescripti probatur, Christianorum eam fuisse sectam, & ut paucis absolvamus, cum Donatismo cognatam, imo & caput ejus Majorem fuisse, ex Augustini Ep. 162 cum verbis rescripti collata concluditur. *Celicolas* dictos esse, quod solorum Martyrum suorum, qui pro cœli incolis ab ipsis haberentur, decisiones amplecterentur. Ea ætate Talmud Babylonium compilatum est, qua de re pariter ac aliis eventibus, qui Judæis Persico dominio obnoxii tum obtigere, peculiari Capite agitur, quorum inde fata in Persia, Arabia & Æthiopia usque ad VII seculum exponuntur, in qua Periodo memorabilia maxime, sunt inter eos & Mohammedem ejusque affectas gesta. Denique varia Judæorum eodem seculo in Imperio Romano, Constantinopoli, in Italia, Hispania, Gallia fata quarto huic Tomo coronidem imponunt.
- Lib. VII
C. I. Eadem ratione factorum hujus gentis narratio Tomo V, usque ad tempora nostra continuatur. In cujus limine statim fabulosa Regis & regni Cozar ad Judaismum conversio exponitur & confutatur. In seculi X rebus prolixè de Josepho Gorionide agitur, qui in Britannia Aremorica ea ætate vixisse Rev. Autori non contemnendis argumentis evincitur. Duodecimum seculum Pseudo Messiarum inprimis ferax fuisse observatur. Eodem ex Christianorum principum decretis acerbis contra Judæos favere coeptum, cui rei quæ occasionem dederant, calumniæ exploduntur, atque ordinis conciliorum prin-
- C. XIV.
XV. sq.
XVII.
XVIII. sq.
XXI.
XII. XIII.

Principumque contra Judæos decreta recensentur. Hinc orientalium Judæorum seculis XIII & XIV fata dum exponuntur, plena tum inter Græcos libertate eos usos esse ostenditur, exprobrantes Latinis Judæorum persecutiones, dum maxime interea eorum in ritibus superstitiones imitarentur, quod verum esse confirmatur nummo Papæ Clementis, in cujus averfa agnus paschalis coctus conspicitur, & Innocentii II factis, qui in monasterio S. Dionysii agnum Feste paschatos immolavit. In Hispania ætate ea Pugionis fidei Autor Raymundus Martinus floruisse ostenditur, in quo opere multa perperam Judæis tribui, male miracula Christi probari, oraculum Danielis eludi, mortem Messie minus solide doceri, aliæque ejus generis momentur. In Italia tempore eodem orta est fabula de lege Efræ manu scripta, Inquisitoribus Bononiensibus a Judæis oblata, quæ confutatur. Taceo plura alia cum iis in Gallia, Anglia, Germania, Hungaria & reliquis Europæ provinciis eo tempore gesta. In recentissima Judæorum historia, Tzabathai Zevi Pseudo-Messie Alexandrini res gestæ, recens Samaritanorum status, status Judæorum in Æthiopia florentior, & quæstio, an ex eo contra vaticinium Jacobi de scepro ablato peti argumentum possit, Reuchlini in res Judaicas merita, Judæorum in Belgio, tot eruditorum in ista etiam gente ab aliquot ætatibus feraci, status, disputatio contra Menasses Ben Israel de decem tribubus, maxime observari merentur. Neque male operæ pretium rependet lectum ultimum caput, de conversione Judæorum variisque ad eam promovendam methodis. Sed nobis merito de iis silendi venia debetur, jam enim pro nostri instituti ratione satis est, imo forte plus quam satis.

*ADAMI CORTREJI, CORPORIS JURIS PUBLICI,
Sacri Romani Imperii Germanici Tomus Primus
& Secundus.*

Francos. ad Mœnum, apud Christianum Genshium, 1707, in fol.
Alphab. 25.

Pro-

Promissum de Corpore Juris Publici Germanici edendo, cuius in Actis nostris A. 1706 mense Jan. p. 30 & Augusto p. 348 data occasione bis fecimus mentionem, strenue exequi coepit Celeberrimus Autor, dum duos Constitutionum Publicarum Tomos Orbi erudito exhibet, inspersis plena manu Observatis Historico-Politico-Juridicis. Et quamvis cum mors paulo post editos hos Tomos eripuerit, spes tamen superest, reliquos, cura imprimis Consultissimi Filii, deinceps quoque prodituros. Ut vero de his, quos modo exhibemus, breviter ex instituto agamus, non orsus est Opus Autor a legibus antiquioribus, quod quidem, ipso indice, naturæ ordo & indiculus antea de eodem exhibitus requirere videbantur, sed ab iis, quæ temporibus nostris sunt propinquiores, initium fecit, cujus consilii rationes ipse in Præfatione exponit. Tomus primus sex partibus absolvitur, quarum prima Instrumentum Pacis Cæsareo-Gallicum, Noviomagi die 5 Februarii A. 1679 conclusum & subscriptum; secunda Pacificationem Noviomagensis Cæsareo-Suevicam exhibet. Tertia Pacificationem Cæsareo-Gallicam Rysvicensem sistit. Hanc in parte quarta Ordinatio Executionis Sacri Romani Imperii sequitur. Illi pars quinta Imperii matriculas, quæ vel Status Imperii continere censentur, vel collectas imperiales exhibent, vel sustentationem Cameræ Imperialis respiciunt, cum Zachariæ Geitzkoffleri, Quæstoris olim Imperialis, ad collectarum imperialium matriculam commentatione, adjicit. In sexta parte Concordata Imperatoris Friderici III & Papæ Nicolai V recensentur, annexa Autoris Repræsentatione Juris Primariarum precum, Saeratissimis Imperatoribus Romano Germanicis sine prævio Pontificum assensu competentis, quæ antea seorsum edita ac in Actis nostris mense Augusto A. 1706 relata fuit. Tomus secundus Transactionem Passaviensem de anno 1552, nec non Christopherei Lehmanni de Pace Religionis Actorum publicorum & originalium Libros tres continet, quibus accesserunt nonnulla, quæ in Episcopatu Hildesienfi inter Pontificos & Protestantes in puncto religionis disputata ac Hannoveræ 1696 primum publicata sunt. Pacificationem Noviomagensis Cæsareo-

Sareo-Gallicam & Suevicam. antehac a nemine fuisse illustratam, asserit Consultissimus Autor, ac Observata sua, tam ad illam, & istam, quam Rysvicensem Pacem, ex Actis publicis diversorumque Imperii Statuum archivis ea ratione se adornasse, profiteretur, ut argumentum cujusque articuli, occasionem controversiarum inter belligerantes subortarum ipsarum progressum, pacificationis tractatum, conclusa, quidve post pacem promulgatam in quovis negotio actum, & in quo statu id hodie positum sit, ostenderet. In ceteris partibus, nempe Ordinatione Executionis, Matriculis, Concordatis & Transactione Passaviensi, illustrandis non minori diligentia versatus est Noster, nam & illas ea ratione a nemine hactenus vel editas, vel evolutas, ex fontibus antea laudatis doctissime explanavit.

*JOANNIS VIGNOLI DE COLUMNA IMPERATORIS
Antonini Pii Dissertatio. Accedunt antiquae Inscriptiones,
ex quae plurimis, quae apud Auctorem
extant, selectae.*

Romae, apud Franciscum Gonzagam, 1705, in 4to.

Constat 2 Alph. 4 plag. & tabula aenea, multisque aliis textui insertis.

Letandi causam nacti sunt peramplam curiosi antiquitatum indagatores, & quotquot Urbis splendorem detectis priscae monumentis indies augeri cupiunt, quod haec columna tandem in liberio rem producta sit conspectum. Eam enim summa factorum iniquitas multa terra ac superaedificatis undique domibus a tot retro seculis absconderat, ut vel vetustissimi scriptores P. Victor, Sex. Ruffus & Sex. Aurelius Victor, qui tamen alias columnas memorabiles sua aetate superstites recensent, illam datam ideo praeterierint. Quin & istud hactenus accidit, ut cum summa saltem sui parte e ruderibus promineret, non pauci, conjectandi licentia abusi, ad eam velut ad scopulum alliserint. Nonnulli namque Citatoriae illam nomine insigniverunt, quae apud Romanos forenses litigatorum dicebat eadem affigi moris

D

fuit.

TAB. I.

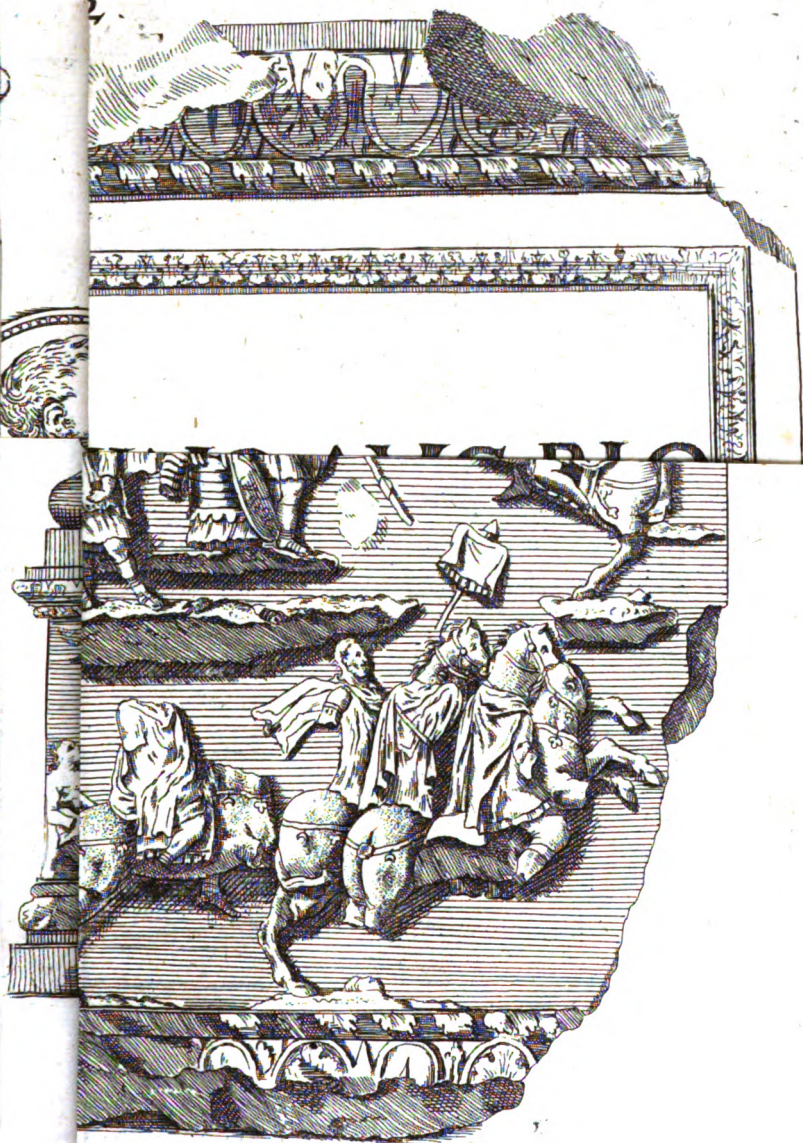
Fig. 1

Fig. 2

fuisse, vel quod ex ejus fastigio ad suffragia in septis ferenda, Cœnturias, seu tibus citare consuevisset præco; alii, inter quos Favianus Nardinus, unam ex iis columnis venditavere, quæ proximam Europæ porticum olim sustinebant; alii alia adhuc haut rectiora arbitrati sunt. Tandem sub exitu A. 1704 sapientissimus Pontifex, qui, ut cum Autore loquamur, nobiliora, quæque veteris artis Romanæque magnificentiæ indicia restituere satagit, eruderare eam mandavit, ubi mira quædam operis pulchritudo & majestas omnium oculis se ingellit, cujus hic quoque conspectum damus. Deprehensa siquidem illa est ex marmore rubeis maculis intermixto & solidis Urbis columnis aliis crassitiæ facile præstare, altitudo ejus pedum quinquaginta, infimi scapi crassities sex, ambitus vero viginti; stylobates autem ex unico integroque Pario marmore magnitudinis minime obvia, latitudinis duodecim atque altitudinis undecim pedum. In priore latere, quod occasum versus æstivum prospicit, uncialibus literis, ære, quondam rutilantibus, inscriptio sese obrulit: DIVO. ANTONINO. AVGVSTO. PIO. ANTONINVS. AVGVSTVS. ET. VERVS. AVGVSTVS. FILII. In altero, quod orienti obvertitur, ipse Antonini atque Faustinae uxoris apothecion, at in reliquis duobus lateribus feralem equitum pedumque decursionem anaglyphico opere faberrime expressas cernere licuit, prout in apposita hic tabula patet. Tam, splendidam agitur antiquæ elegantiae monumentum doctissimus Vignolius, qui Illustriss. Principi Philippo Columnæ, Regni Neapolitani Magnæ Stabuli Comiti ab Epistolis & Supplicum, libellis est, omnibusque præterea bonis & reconditæ eruditionis copia & judicii sagacitate commendatissimus vivit, declarationibus suis ad majorem lucem protrahere voluit, & quandoquidem illud in ea Campi Martii parte, quæ Mons Cytorius appellatur, situm appareat, de hujus denominationis origine aliqua præmittit. Displicere autem sibi innuit eorum sententiam, qui montem hunc quasi *Cimtorum* dictum autumant, quod populus Romanus illic citatus convenisset; vel qui *Septorum* a proximis Septis; vel *acceptorum* aut *acceptabilem* a suffragiis acceptandis nominatum, conjiciunt. Omnes enim a tramite veri deviare putat, eo quod

nemo

Fig. 5.

nemo veterum autorum seu montem seu alium locum memo-
ret *Cimorum*, seu alio hujusmodi epitheto designatum. Non
plane contemnendam suppeditat ipse conjecturam, dum a plu-
tina huxo ibi virescente *Cytorum*, ad imitationem Cytori Gale-
tiz montis-huxo satis famosi, appellatum credit, quam tandem
merito in medio relinquit. At enim vero non Villæ publicæ
aut amphitheatri Claudiani ruinis, ut quidam volunt, sed terra
sordibusque sequiori ævo illuc congestis hunc montem intu-
misse existimat, quæ occasione multa de Villæ publicæ & Se-
ptorum sua, quæ & de Septorum campu Martii cum Septis Ae-
grippianis convenientia hand proletaria proponuntur. Ipsam
columnæ molem quod attinet, cum in honorem Antonii Pii
Imp. jactam esse abunde doceat inscriptio, illam quoque vivo
adhuc Antonino ob maximas ejus virtutes a Senatu erectam
fuisse ex nummo musei Foucaultiani, sub Fig. 3; admissi, por-
ro arguit, dedicationem vero & reliqua consecrationis symbola
la post obitum ipsius a Marco & Lucio successoribus, demum
addita hariolatur, quæ in rem multa de illius mortis die, im-
periique & vitæ annis apposite disputat, ac Lydiati opinionem,
qui Antonianum Nonis Octobris vitam deposuisse scripserat, fa-
lide perstringit. Divi autem titulum hic in epigrapha obivum,
necnon Imperatorum, nisi post mortem, & quidem illi, qui in-
ter Divos conceptis verbis fuisse relatus, a Senatu tributum,
contendit, indeque Angelonii, Erytii, Nardini aliorumque fa-
bulas explodit, nummos insuper aliquot Titi & Trajani Divi
elegiam vivis impostum apud Occonem manentes, ad sa-
pecte fidei merces obligat. Idem pariter observat, titulum
Divi ceteris conferati, necnon, uti hic in Antonino, ita
fuisse copulatum, ut omisso peculiari prænominis in ejus locum
successerit, Tito Vespasiano Galba & Marco Antonino excep-
tis, quippe qui, ut a parentibus distinguerentur, prænominis
sua neque in consecratione amiserint. Post hæc accurate in-
vestigat, quando M. Aurelius Antonini nomen & Marci præ-
nomen accepit, ac Lucilla non a patris, sed a M. Aurelii præ-
sino cognominis. Verum ad id, præterea ab obitu Pii statim,
non post mensura demum, Augustum mancipatum statuit.

TAB. I.
Fig. 3.

In publicis tamen monumentis, ceu ipsamet hæc inscriptio suffragatur, nōquam huic Vero Antonini nomen tribui notat, licet Capitolinus, Sex. Rufus & Eutropius istud cognominis ipsi vindicent. Tam illorum profigere suscipit errores, qui M. Aurelii columnam cochlidem Antonino Pio adjudicant, eamque in nummis consecrationis hujus Imperatoris, quorum egyptum aliquod sub Fig. 4. damus, exhiberi volunt, cum potius existimandum sit hanc solidam columnam ibidem representari, atque illam cochlidem columnam M. Aurelio post ejus fata a Senatu decretam esse, velut apud utrumque Victorem hujus rei vestigia habeantur. Denique in figuras reliquis stylobatis partibus insculptas oculum intendit, ornatumque habitum consecrationis Imperatoris, cum uxore Faustina in sublime vecti, judicioso explicat. Hæc refert in Fig. 5. Augusti caput nudum, hinc aquilas, alarum juvenem, quem mundi genium interpretatur, globum cum parte Zodiaci & serpente tortuoso, qui ab Ægyptiis symbolum Spiritus mundi habetur, alterum item genium seu juvenem feminulum cum obelisco, quem sinistro femore sustinet & lava apprehendit, tum sedentem ex adverso ad decurram Tiberis Deam Romam galea & parazonio vestique ad talos promissa insignem, que dextram in orbis genium extendit, cujque auxiliatricem quasi manum præbet, sinistra vero clypeo, in quo lupæ cum Romulo ac Remo effigies, iacumbit, militumque armorum congeriem ante pedes positam habet. Scptram vero aquiligeram, quod manibus haurit Pius, non tam ad divinitatem, quam summum ejus imperium potius pertinere ait. Quod tandem Faustina senior, femina parum secunda fame, velato capite atque apothecis: sociis hæc apparet, illud quidem nemo mirabitur, qui recollit, quam effusa fuerit Senatus voluntas in memoria ejus consecranda, & quantum cultuoratum vim eam ob rationem, superstiti Imperatore viduo, signam fecerit.

Fig. 6. 7. Mittimus jam sanctæ illam deatationem in Fig. 6 & 7, que in utroque latere, sed figuris atmodum detritis, hæret, cujus intuitu Antof hæc pauca de Pyrrhychis salcationibus seu ludicris Trojæ, quibus Quirites adeo delectabantur, sicut arcebat. Secundam hæc partem constituit veterum inscriptionum: solum

Ætissima

diffima farrago, in tres classes, Votivas scilicet, Sepulcrales & Varias, quibus & Christianæ admiscetur, dispersita. Multa ibi lectu jucundissima atque egregiæ in re antiquaria utilitatis obveniunt, quibus superaddita subinde videas schemata ære incisa & commentatiunculas Nostri breviores, ut adeo minime sit ambigendum, quin præmium exacti laboris in eruditæ cavæ adplausu uberrime ferat Clarissimus Autor.

JOHANNIS BAPTISTÆ MORGAGNI, FO-
Volviensis, Philos. & Medici, ac Philosophica, qua Bononia est, Academia Physico-Med. & Anatomes Professoris, Adversaria Anatomica
prima.

Bononiæ, typis Ferdinandi Pisarri, 1706 in 4.

Plagul. 7, æn. Tab. 4 chart. august.

QUæ solertissimus Autor, in Actis nostris Anno elapso mense Septembri p. 428. jamjam laudatus, cum literato hic communicare voluit orbe, partim nova prorsus sunt, ab alio nondum proposita, partim obsoleta nunc, licet olim cognita, partim observatis aliorum Anatomicorum invicem discrepantibus interposita. Novis videlicet annumerantur, quæ de glandulis atyænoidæis, de glandulis epiglottidis, de ligamentis tam epiglottidis lateralibus, quam labrorum, de musculorum sternothyroidum & hyothyroidum terminis, de musculorum autem sternothyroidum & sternohyoidum inscriptionibus, de nonnullis itidem uvulæ & pharyngis musculis, de foramine ad linguæ radicem, de duobus vesicæ corporibus carnis ac peculiaribus urethæ foraminibus & canaliculis, de glandulis sebaccis diversis, speciatim nympharum, nasi & labrorum, subpalpebralis & palpebrarum, atrolarum papillæ mammarum, de vagina denique uteri atque vaginalis cervicis ejusdem exhibentur. Ast ad ea, quæ olim annotata, tunc verò neglecta habentur, cartilaginum arytenoidum cum cricoide articulationes, ventriculi laryngis, medium epiglottidis ligamentum, ligamentum penis suspensorium, & valvularum arteriæ aortæ atque pulmonalis corpuscula

scula fibræque spectant. Tandem observationes aliorum Anatomicorum confirmari vel reprobari videntur per ea, quæ de foramine foetus ovali ejusque valvula, de vena umbilicali, de oculorum glandulis & lacertis, de thyroidæ aliisque glandulis, de musculis coracohyoidæis atque laryngis propriis, de hymene, de ovarii & tubis Fallopiæ, de lacunis fossæ muliebri, de mucis ad cervicem uteri occurrentis fontibus, de scaturigine demum menstruorum traduntur. Singula nihilominus quia specialius a nobis recenseri nequeunt, pauciora ex quolibet observatorum genere pro more immo excerptum. Glandulæ arytænoidæ e granulis ex livide albescentibus contextæ ad utramque arytænoidem forma literæ L non absumili ita collocantur, ut crus brevius thyroidem, versus protendatur, longius autem arytænoidum processui superius & anteriùs instructum alte in nonnullas illarum cavitates sese insinuet. Quemadmodum vtro interna hujus superficies a substantia solidiuscula ideo coercetur, ne glandula nimio humore distenta intro protuberet spiritumque intercipiat, ita illud eundem in finem a duobus ligamentis, per quæ arytænoides & thyroides inter se connectuntur, intrinsecus constringitur. Ad linguæ radicem foramen aliquando, non semper, hiat, nunc arctius, nunc, & sæpe, satis amplum, atque aptum, quod Chirurgis specie sinuosi ulceris valeat imponere, cum stylum interdum satis profunde admittat, sinusque talis apertus mucosa saliva scateat, qualis ex parvo pariter orificio, quo canalus excretorius glandularum inferius definit, sine negotio exprimi queat. In superiori urethræ virilis parte multa interius foramina sive excretoria oscula innuuntur, cum majora, tum minora: majora in recta linea secundum urethræ longitudinem disposita, in plerisque ab extremo meatu urinario pollicem transversum incipiunt, & septem vel octo digitos ab eodem desinunt, numero sæpe decem vel undecim, rarissime tria, tantum vel quatuor, modo magis, modo minus a se invicem, distantia, magnitudinis itidem incertæ, licet prima reliquis ut plurimum occurrant majora, canaliculis excretoriis sub interna urethræ membrana protensis sursum continuata, & deorsum compressa guttas emittentia liquoris subalbidi, crassiusculi & lenti,

lenti, confimilis ei, qui ex mucosis Clariff. *Comperi* glandulis in urethram exprimitur. Minora vero foramina longe plura urethram ubique, passim ad latera majorum foraminum, interdum quoque infra hæc supraque, perforant, liquore intus retento turgidula, subrotundorum & albescentium corpusculorum formam representantia; quæ ut conspectiora reddantur, urethra virilis secundum longitudinem aperta super tabellam extendi, nihil tamen digitis exprimi, nec abstergi, sed tabella ad solis vel facis accensæ lumen varie inclinari jubetur. Cervicem uteri rugosam etiamsi omnes Anatomici dicant, nullus tamen eorum ante *Nostrum* rugas hæc a valvulis, ex reduplicata cervicis interiori membrana productis, atque non sursum, sed deorsum respicientibus, fieri asseruit. Articulatio cartilaginum arytenoidum cum cricoide, ab illarum sinibus & hujus capitulis dependens, atque a *Galeno* non modo, sed & a *Curtio*, *Vesalio*, *Stephano*, *Valverde*, *Fuchsio*, *Columbo*, *Fabricio*, & *Caspara Rabinio* descripta, cur ab Anatomicis reliquis *Bauhino* succedentibus, præter unicum *Antonium Molinestum* & recentissimum *Johannem Mauricium Hoffmannum*, prætermissa plane fuerit, *Autor* eo magis miratur, quo minus laryngis ejusque musculorum propriorum usus sine tali articulatione possit explicari, lubricationem insuper ejusdem, crebrius movendæ, a parvula laciniâ molli & subrubente, utriusque capituli extremitates amplectente, seu glandula quadam mucilaginosa, deducens. Cum in vena umbilicali describenda & depingenda minus inter se, *Autores* conveniant, eorumque alii potissimum dictæ venæ ingressum in dextra hepatis, alii in sinistra indigent parte, figuræ ultimorum, nempe *Glissonii*, *Ruyschii* & *Verbeijen* per ipsam *Nostri* pronunciantur accuratiores. Laryngis cartilaginum pleræque a *Realdo Columbo* in ossium numero habentur, quod in consistente præsertim ætate non solum ossæ, verum et medullofa quoque substantia refertæ multoties deprehendantur: quamvis verò a *Casserio* & *Diemerbrochio* utrumque negatum fuerit, *Noster* nihilominus in senum aut ad senectutem, vergentium hominum dissectionibus ordinario thyroïdem & cricoïdem aut ossæ, aut ossescentes, multasque intus cellulas,

p. II.

12.

20.

25.

p. 37 in thyroide quidem ad latera potissimum, in cricoide vero posterius, substantia medullosa per poros cartilaginum compressarum transfudante repletas, vidisse se affirmat. Quas vesiculas, uteri cervicem occupantes, *Graaf* pro hydatidibus, *Desnoues* pro organis seminis foeminei, (*Naboth* in Disputatione, de Sterilitate Mulierum apud nos habita, pro ovulis genuinis, germen continentibus,) habuerunt, *Noster* pro mucii uterini scaturigine vendicat atque delineat, veluti simili mucro turgidas. 39. Fontem denique fluxus menstrui mulierum in fundo potius uteri, quam in vagina, quærentes novis hic confirmantur experimentis, postquam in sectione virginis atque unius alteriusque mulieris, quibus ante obitum menses vel fluxerant, vel imminuerant, uteri non vagina, sed fundus, maculas sanguineas evidenter monstravit.

DE CYCLORUM SOLI-LUNARIUM INCONSTANTIA & emendatione P. F. THOMÆ PII MAPHEI,
Neapolitani, Ordinis Prædicatorum,
Opus.

Venetis 1706, typis Antonii Bortoli, in 4.
Const. 1 Alph. 12 pl.

BAsis computi Ecclesiastici esse decretum Concilii *Nicani*, satis superque notum est. Nec minus perspectum conseri debet, à Patribus illius Synodi sancitum fuisse, ut Pascha celebraretur die Dominica, quæ sequitur novissimum ab æquinoctio verno primum: unde voluisse intelliguntur, ut evitetur concursus cum *Judæis*, Luna decima quarta Pascha celebrantibus; noluisse autem, ut Pascha bis in uno anno, in altero profusa non, vel etiam in Mense impurorum celebraretur. Cum adeo *Gregorius XIII* in reformatione Calendarii decreto *Nicano* satisfacere intenderet, perperam factum est ab ipsius Mathematicis, *Lilio* imprimis atque *Clavio*, quod præter omnem necessitatem talem introduxerint computum, qui contra mentem *Gregorii* Pontificis omnes errores Patribus *Nicanis* improbatos admittit. Neque enim ipse *Clavus* in Apologia Calendarii *Gregoriani* & de.

defensione *Possellini* adversus *Moslinum* p. 121 diffitetur, Cyclum *Gregorianum* secutos nonnunquam, etsi raro, Pascha celebrare cum *Quaradecimanis* & *Judeis*; interdum bis in uno anno, in altero prorsus non; aliquando in Mense impurorum; aliquando in ultima Quadratura. Commendandum igitur omnino est eorum studium, qui computi *Gregoriani* correctionem Pontifici suadent & de aliis Pascha computandi methodis solliciti sunt. Varia hactenus eum in finem in Italia prodierunt scripta, quorum aliqua, quæ ad nos pervenerunt, in Actis nostris recensuimus. In eorum quoque censum referri debet præsens de Cyclorum Soli-Lunarium inconstantia & emendatione opus, quod Autorem agnoscit melioris Matheoseos optime gnarum, virum doctum atque cordatum; quemadmodum ex subsequen-
tibus patebit.

Omnis autem ipsius labor huc redit, ut evidentissime demonstrer, Cyclos Solilunares omnes inconstantes esse, eorumque defectus non nisi per motus luminarium veros, qui per calculum Astronomicum habentur, emendari posse, atque adeo ad determinandam festivitatem Paschalem, abrogato computo cyclico, Astronomicum introducendum esse: id quod *Erhardus Weigelius*, reformationis Calendarii a Statibus Protestantibus nuper factæ fax & tuba, suasit tandemque persuasit. Videamus, quomodo noster suum consequatur propositum. Nequa tanquam aliunde nota supponere opus habeat, caput præliminare operi erudito præmittit, in quo anni formam *Julianam* & *Gregorianam*, atque *Scaligeri* periodum *Julianam* describit; de Cyclo Solis ac littera Dominicali, de Indictione *Romana*, de Cyclo Lunæ Decennovennali, seu numero aureo, de epactis, de diebus Paschæ *Julianis*, *Gregorianis* & *Lilianis* decretoque *Nicani*, ac de festis reliquis mobilibus sufficienter tractat, & sub finem monstrat, *Clavium* ipsum non diffiteri, epactas usuales a veris Lunationibus interdum deflectere. Excusat tamen *Gregorium*, quod vitiosum computum introduxerit. Ast sine ratione Protestantibus objicit, quod ipsi cyclo magis vitioso utantur, tum quia jam anno 1700 eundem abrogarunt, tum quia, si vel maxime adhuc uti libuisset, se ob libertatis Evangelicæ

gelicæ privilegium, quod in ordinando tempore festivitatis Paschalis celebrandæ ipse agnoscit Autor, decretis Concilii *Niceni* minime teneri palam profitentur. A praliminaribus hisce ad epactas *Gregorianas & Lilianas* expendendas progreditur, cum in computo *Gregoriano* utramque faciant paginam. Monstrat utrasque a cælo deviare, tum ob earundem per dies Calendarii distributionem, tum ob æquinoctium diei 21 Martii constanter in Cyclo *Liliano & Gregoriano* allegatum. Evincit ulterius, nullum cyclum politicum lunationibus designandis excogitari posse, qui a cælo non deflectat, cum cycli omnes tempora civilia admittant, fragmentis horariis neglectis, quæ in pluribus illorum revolutionibus varietatem notabilem introducunt. Addit, epactas *Lilianas & communes* cum cyclo decennovennali suos numeros alternantes cycli illius, nisi veris motibus corrigantur, vitia retinere. Ut vero cyclorum omnium inconstantiam rigorose demonstraret, & certam eorundem emendationem docere queat; novam proponit methodum exactum cyclum mediarum Lunationum in annis Julianis construendi. Nos, ommissa Autoris synthesi, brevem damus problematis analysisin. Quoniam nec mensis Lunaris synodicus, nec annus *Julianus* ex integris diebus componitur, sed utrobique dierum fragmenta integris adherent; inveniendus nobis est numerus integer, quem duæ datæ fractiones metiuntur per numeros integros: ex his enim unus indicabit numerum mensium, alter numerum annorum in cyclo perfecto ex diebus integris composito contentorum, adeoque hic ipse numerus alter erit cyclus magnus mediarum Lunationum quæsitus. Sit itaque

mensis synodicus $\frac{a}{b}$, quantitas anni Juliani $\frac{c}{d}$. Sit numerus

quæsitus z , numerus, per quem anni quantitas ipsum metitur y , numerus, per quem mensis quantitas metitur

eundem x . Erit ex conditione problematis: $i. x :: \frac{a}{b} = z$

& $i. y :: \frac{c}{d} = z$, adeoque $\frac{ax}{b} = z$ & $\frac{cy}{d} = z$, consequenter

vallum mediarum lunationum addititium investigetur. Similia prorsus problemata solvit circa Cyclos *Gregorianos*, ubi simul datum seculum *Gregorianum* ad *Julianum* reducere, anni *Gregoriani* magnitudinem supputare & lunationes medias in annis *Gregorianis* ad quodcunque tempus eruere docet. Utitur problemate subsidiario, quod *Bachetus* ad Prop. 41, Lib. 4 *Diophanti* sine solutione proposuerat & ipse proluxa synthesi solvit, *Analyfin* occultam cum aliis ad Geometricas resolutiones spectantibus propediem editurus. Ipsum problema est hujus tenoris: datis tribus numeris a, b, c invenire duos alios integros x, y , ut sit $ax + c = by$. Subjungit tandem crisin in cyclos anomalos tum *Julianos*, tum *Gregorianos*. Monet nimirum, perfectam mediarum lunationum periodum ob mensis synodici medii adhuc incertam magnitudinem determinari non posse, imprimis cum minutissima fragmenta in quantitate mensis neglecta enormem in periodo magna varietatem inducant: atque adeo omnem inventam periodum, quantumlibet magnam, in praelongis temporum revolutionibus calendario inutilem esse. Cyclos quidem anomalos in unica revolutione minus in lunationes peccare, in longis tamen revolutionibus ad intolerabilem varietatem excrescere & extra diem competentem lunationem asportare. Tales igitur cyclos vix certum usum in calendarii restitutione sibi vindicare. Similiter ruere correctionem ac distributionem calendariorum, ubi nova mensis synodici per Astronomos facta correctio. Correctionem igitur, tanquam perpetuo duraturam instituendam esse. Hinc tandem infert: mediis insistendo motibus in calendarii correctione errores quidem minui, at non prorsus amoveri. Ceterum in cyclis *Gregorianis* præter defectus hætenus notatos & ipsi cum *Julianis* communes locum insuper habet quantitas anni Astronomici nondum accurate determinata. Quodsi adeo cyclis utendum, non quæri posse ait cyclum perpetuum, sed saltem cyclum, qui serius correctionem exposcit. Jam verimotus cyclorum defectus emendant; eos itaque introducendos esse, cyclis abrogatis, contendit Autor. Quoniam tamen *Clavius* cum affectis in illos multum invehitur, objectiones examinat,

nat, & ad eas solide responderet. Dum vero de correctione computi *Gregoriani* agit, annotat, nullo Christianos mandato divino ad Pascha celebrandum teneri, sed omnium rituum circumstantiis una cum Veteris Testamenti Sacramentis per Christum abrogatis, omnes ab Ecclesia ceremonias abrogari potuisse. Pontifici ergo integrum esse, ut ex mobili stabile reddat Paschatos festum & alicui Martii Dominicæ, ex. gr. ultimæ, affigat, sive novilunium, sive plenilunium præcedat. Quocumque enim die celebretur Pascha, eadem devotione, eodem zelo passionis Dominicæ ac resurrectionis mysteria celebraturos esse fideles. Ita re alia non opus fore, quam ut intra mensis Martii limites contineatur æquinoctium vernum: id quod per solam anni *Gregoriani* formam obtineri queat. *Gregorianam* autem correctionem perpetim in futuris temporibus servandam esse, ne contra decreta Concilii *Niceni* in media hieme aliquando celebretur Pascha. Non opus esse, ut in Paschatis celebratione Pontifex lunæ decimæ quartæ rationem habeat, cum tempus celebrandi Paschatis ad Jus Ecclesiasticum positivum pertineat. Nec quicquam obstat Patrum & Conciliorum sanctiones, quoniam ad dogma aliquod catholicum non spectant. Certe vetustissimam Ecclesiæ consuetudinem universalis Ecclesiæ commode præferri minime debere; sed æque ac consuetudines alias a conciliis olim approbatas abrogari posse. Talium consuetudinum nostro tempore non amplius observatarum complures recenset, ex. gr. quod *Arelatense* Concilium decreverit decretumque postea Synodus *Nicana* approbaverit, tempus Paschatis a Romano Pontifice indicari debere; quod eadem Synodus *Nicana* Can. 20 ratum habuerit, quod fideles diebus Dominicis stantes orent, nequaquam genua flectant, &c. Quod si quis urgeat, ex antiquissima Ecclesiæ consuetudine motus medios in Paschali festivitate determinanda retinendos esse; hoc non obstante, cyclos omnes removendos, & novilunia media, non neglectis minoribus, accurate ex Tabulis computanda esse affirmat, advocata verorum motuum indagine & observatis æquinoctii die atque *Gregoriana* dierum apta subtractione. Neque enim, injuria celebratæ Paschalis determinationem Astronomis

committi, cum namque Philosophia Scholasticorum Metaphy-
 sicis armata spiculis, subtilis illa quidem, (ipsa Autoris verba re-
 citamus) sed plerumque inutilis, in servitium admissa sit, reales
 Scientias ab obsequio & ministerio erga Ecclesiam injuste de-
 turbari. Si cui cyclos profusus abigendi mens non sit, perio-
 dos hæcenus receptis certiores ex mediis motibus eruendos in-
 dicat, tandemque docet, quomodo, retento vulgari cyclo aut
 quocunque alio, defectus ejus ex mediis verisque motibus si-
 mul corrigantur. Ceterum non ingratum faciet publico Cl. Au-
 tor, si, quam promittit, operis Appendicem, atque *Geometriam*,
 inprimis *Physicam* publicaverit, in qua calculi *Leibnitiani* in
 Actis nostris celebratissimi usus longe amplissimus existit.

THE NEW WORLD OF WORDS: OR
 an Universal English Dictionary.

h. c.

NOVUS VERBORUM ORBIS: SEU DICTIO-
 narium Anglicum Universale. Autore EDUARDO
 PHILLIPS, Armig. Editio sexta, revisa, correctæ
 & aucta a JOHANNE KERSEY.

Londini, apud Joh. Phillips, H. Rhodes & Joh. Taylor,
 1706, in fol.

Const. Alph. 9 plag. 13.

VERBA sunt signa, quibus nostras de rebus cognitâs cogita-
 tiones exprimimus. Quare cum alterum tum demum in-
 telligamus, quando in mente nostra tales cogitationes produ-
 cimus, quæ verbis ipsius respondent; longe utilissima opera
 in Lexicis istiusmodi conscribendis collocatur, in quibus vocum
 genuini significatus explicantur. Non autem exiguus est labor
 talia cum laude præstandi: requiritur enim, ut ad casus singu-
 lares respiciens, in quibus vox enucleanda adhibetur, judices,
 ad quæ potissimum in re significata digitum intendant, qui illa uti-
 tur, quoniam cum una eademque voce rem unam eandemque
 significante diversæ connecti possunt notiones. Optandum

sane

fane foret, ut a viris, quibus satis est ingenii, virium ac experientia, in vernaculis linguis talia Lexica conderentur, non modo linguæ genium manifestatura & translationem verborum ex una lingua in aliam certis legibus adstrictura, sed & multas logomachias everfura, inter eruditos, si Mathematicos excipias, nimum pro dolor! familiares.

Autor eximii operis, quod ob utilitatem suam fæpius re-
 endi meruit, eas tantum voces sibi explicandas sumferat, quæ
 ex linguis Hebræa, Arabica, Syriaca, Græca, Latina, Italica,
 Gallica, Hispanica, Saxonica, Danica, Germanica &c. in
 Anglicam derivatæ. Ast cum ultima editio pararetur, *Johannes*
Kersey non solum maxima cum cura priores editiones revidit,
 errores emendavit, defectus supplevit, & superflua, quæ a Le-
 xici hujus idea aliena erant, ac abunde facile addiscuntur, remo-
 vit; sed & in primis plerosque Scientiarum ac Artium, tam libe-
 ralium, quam illiberalium, terminos explicavit. Reperies ibi
 enodatos terminos Theologiæ, Jurisprudentiæ, Medicinæ, Chi-
 rurgiæ, Anatomix, Chymix, Pharmaceuticæ, Botanicæ, Arith-
 meticæ, Geometriæ, Astronomiæ, Cosmographiæ, Geographiæ,
 Hydrographiæ, Navigationis, Architecturæ civilis ac militaris,
 Gnomonicæ, Planimetriæ, Stereometriæ, Opticæ, Catoptricæ,
 Dioptricæ, Perspectivæ, Musicæ, Mechanicæ, Staticæ, Artis
 Navalis & Militaris, Physicæ, Ethicæ, Metaphysicæ, Logicæ,
 Rhetoricæ, Chiromantiæ, Physiognomiæ, Heraldicæ, Mercatu-
 ræ, Agriculturæ, Horticulturæ, Artium manuarum, Artis
 pictoriæ, sculptoriæ, incisoriæ, aucupariæ, venatoriæ, piscato-
 riæ, artis condiendi fructus, coquendi, equitandi &c. una
 cum interpretatione nominum proprio-um, tam virorum, quam
 mulierum, ex linguis supra commemoratis originem trahentium,
 variorumque nominum Græcorum, quibus diversæ animalium,
 plantarum, metallorum & mineralium species exprimentur,
 ita, ut fere 20000 voces huic editioni accesserint. In hoc uno
 Lexico præter explicationem difficultiorum vocum Anglicarum
 reperies integrum Lexicon Theologicum, Juridicum, Medi-
 cum, Mathematicum, Philosophicum & Artificum.

POSTHUL

POSTHUMOUS WORKS OF MR.
JOHN LOCKE.

h. e.

JOANNIS LOCKII OPERA POSTHUMA.

Londini, apud A. & J. Churchill, 1706, in 8.

Constant plag. 20.

IN his Opusculis Posthumis celeberrimi *Lockii* continentur Tractatus de dirigendo Intellectu; Examen hypotheseos *Malebranchii* de visione rerum omnium in Deo; Discursus de Miraculis; Excerpta ex Epistola quarta pro toleranda religione aliter sentientium scripta; Commentarii de vita *Antonii*, primi Comitis *de Shafisbury*, & Nova methodus conficiendi Locos communes. In Tractatu de dirigendo Intellectu in cognoscenda veritate minime disquirit, quanam sint intellectus vires, quæ ratione iisdem sit utendum, tum ad notiones acquirendas, tum ad acquisitas legitime inter se conferendas, quive in ratiocinando vocum sit usus; cum hoc argumentum in Tractatu de Intellectu humano, in varias linguas translato & nuper demum Anglice recuso, sufficienter pertractatum esse prætendat. Præfens igitur ejus opera omnis in eo consistit, ut fidam testem experientiam secutus enumeret, quanam sint fontes, quanam causa errorum, & quanam obstacula impediunt, quo minus animus, quam cernere cupit, veritatem cernere queat. Refert huc consuetudinem assumendi principia per se inevidentia, imo sæpissime falsa: qualia præjudicia sint; a parte mestant viri boni, ergo mea sententia est vera; hanc opinionem secta fovet erronea, ergo est falsa; hæc opinio a longo tempore unanimiter defensa, ergo vera; hæc sententia est nova, ergo falsa. Arguit neglectum exercitiorum, ad observandam idearum connexionem & consequentiarum seriem instituendorum, dum scilicet studio Mathematico solertissime incumbatur, cum usus & exercitium rationis creaturas racionales reddat. Mathematicam demonstrandi rationem sequi debere omnes & ubique quidem putat: unde omnibus Mathesi operam dandam esse,

esse, ut ut profundi evadere nolint Geometra. Ita nimirum fore ut præcipitantiæ ac præsumptioni in judicando minime litent. Inprimis Algebrae studium commendat, quoniam ad intellectum excolendum aliud excellentius haud datur, utpote insueta illi adminicula suppeditans. Duos autem potissimum commemorat fructus, quos a studio Mathematico intuitu intellectus excolendi sperare licet. Primo scilicet in eo versantem convinci, ut ratio sit bona, non sufficere dari multos, quibus satisfaciatur, quin facillime quenquam falli posse, nec omnium, ubique momenta summa penetrare. Secundo per illud necessitatem manifestari, quæ veris ratiociniis inest. Ostendit ulterius, quidnam peccetur per neglectum idearum abstractarum, quid præjudicia valeant adversus mentem. Suadet autem, ut unusquisque aliorum præjudiciis missis sua examinet, addito præjudicii criterio, quod scilicet inde cognoscatur, si quis adversæ partis argumenta audire eorumque pondera examinare non sustineat. Prolixum nimis foret, omnes præjudiciorum causas, quas enumerat, & medelas, quas affert, recensere: quare id saltem adhuc annotamus, quod maximopere carpet illud hominum genus, qui vana sciendi omnia cupiditate ducti, ad ea, quæ norunt, omnia revocant, more Musici Autori optime noti, opus creationis ex notis Musicis explicantis; quod multam rejiciat lectionem, quæ non nisi ad ostentationem faciat, & sine meditatione ad nullius veritatis certam cognitionem deducat; quod studii damnet partialitatem, quasi unum aliquod solum sit, quod excoli mereatur; quod pariter partium rejiciat studium ac veritatum fundamentalium neglectum, vehementer inculset; quod denique ferre nequeat, ut quis vobis utatur, antequam earum habeat ideam; ab una cogitatione ad aliam indefinenter delabatur, & in quæstionum resolutione subsistat, quamvis ad ultima nondum pervenerit fundamenta. *Malebranchii* opinionem dum examinat, id agit, ut ostendat, ipsum explicare obscurum per æque obscurum, hoc est, revera nihil. Afferit *Malebranchius* animam omnia videre in Deo, quia ipsi intime unitus. Objicit Noster, non distincte explicari, quid sit intime uniri animæ. Unionis ideam a corporum

porum immediato contactu defuntam ad spiritus non quadra-
 re. Explicandum esse modum, quo corpus animæ unitur,
 atque monstrandum, cur ab unione cum corpore non æque
 pendere queat trianguli perceptio ac ab unione cum Deo.
 Quando *Malebranchius* affirmat, solum Deum esse substantiam
 pure intelligibilem; noster postulat, ut substantiæ divinæ notio-
 nem exhibeat. Similiter rogat, ut explicet horum verborum sen-
 sum: corpora intime uniri non posse, quod non detur proportio
 inter corpus & mentem; utque rationem reddat, cur inter Deum
 ens infinitum & animam spiritum creatum finitum major sit pro-
 portio quam inter corpus & animam. Certe intima unio & pro-
 portio illa nisi explicentur, *Malebranchium* dare sine mente sonos.
 Ex Opticis constare ait, per radios lucis materiales species re-
 rum in oculum deferri posse. Quomodo autem motus fibril-
 lis nerveis impressus, ubi ad cerebrum propagatus fuerit, perci-
 piatur, sibi incomprehensibile pronunciat: nequaquam tamen
 magis comprehendere, si dicatur, ideas videri in Deo. Ideas
 substantias spirituales vocat *Malebranchius*, non adeo annihilan-
 das, ubi menti præsentibus non sunt. At scire avet *Lockius*, quo-
 modo substantia spiritualis inextensa referre possit figuram ex. gr.
 Trianguli, & si potest, quomodo anima repræsentamen videat?
 cur item Deus, qui via brevissima ad scopum tendit, Solem
 creaverit, ut in ipso ideam Solis videamus? immo cum, qui ide-
 am Solis in Deo videt, Solem non videat, unde certi sumus So-
 lem dari? Urget ulterius, nullum habere sensum verba: *omnes*
res corporeas esse in Deo modo spirituali; multo minus aliquem
 inesse istis, quibus asseritur, *animam nostram videre ideas in Deo,*
quia Deus est ætissime unitus animabus nostris per præsentiam
suam, ita ut dici possit locus spirituum, quemadmodum spatia
sunt loca corporum. Quid enim hoc: *Deus est locus spirituum?*
 Quomodo unio causa visionis? Addit *Malebranchius*, animam
 videre opera Dei in Deo, posito, quod Deus repræsentare ipsi ve-
 lit, quod in ipso est. Sed denuo quærit *Lockius*, in quonam
 manifestatio ista consistat? quomodo simplicitas Dei rerum in-
 finitarum varietatem continere queat? Ideam Dei perperam
 dici arbitratur Deum ipsum, quia in diversis hominibus infinite
 varia

varia. Non igitur affirmari posse, varia contineri in idea Dei. Imo contrarium affirmari ab Apostolo, quod scilicet Deum videamus in creaturis. Nec præterea apparere, quomodo omnes notiones limitationes ideæ creatoris a *Malebranchio* dici queant? Quomodo enim idea creatoris limitetur per notionem denarii? Non clarere discrimen, quod inter ideam & sensationem statuit *Malebranchius*, quarum hanc per modificationem animæ nostræ æque obscure definiat: esse enim sensationem & modificationem nomen unius ejusdemque rei. Et si hæc definitio admittatur, remanere tamen id dubii, quomodo anima uno eodemque momento videns colorem album & nigrum oppositas modificationes admittere possit. Equidem *Malebranchius* Deum solum esse ait, qui per substantiam suam illuminare valeat mentem nostram; enimvero denuo regerit Autor, quid sit substantia Dei, quid illuminari illa, non constare. De Miraculis acturus, miraculum definit per sensibilem operationem, quæ captum spectatoris excedens & juxta ipsius opinionem cursui naturæ contraria pro divina habetur. Objicies, si miraculum a spectatoris opinione pendet, admodum incertum est, quid sit miraculum. Respondet Autor, non posse dari definitionem aliam, quæ non eandem patiatur objectionem. Instabis porro: si miraculi notio ita ampliatur, sæpius operationes nihil extraordinarii continentes pro miraculo haberi possunt, atque sic usus miraculorum in comprobanda revelatione divina enervatur. Regerit Autor, hanc non valere consequentiam. Ut enim sciamus, revelationem a Deo esse, requiri, ut constet, patrantes miracula a Deo missos esse. Continere autem miracula revelationi divinæ testimonium perhibentia potentia divinæ extraordinariæ criteria evidentissima. Magos ex. gr. Ægyptios serpentes quidem produxisse, aut Mosis tamen serpentem illos devorasse. Revelationem adeo divinam per miracula majorem semper spirare potentiam, ut falsam cum vera confundere non detur miracula expendentibus. Tenendum vero, fieri non posse, ut missio habeatur pro divina, quæ derogat honori Dei invisibilis, aut religioni naturali ac regulis moralitatis contrarietur: nec fieri posse, ut Deus aliquem

ACTA ERUDITORUM

quem in mundum mittat, de rebus indifferentibus ac parvi momenti, aut per usum naturalium facultatum cognoscibilibus homines informaturum. Missionem igitur a Deo fieri ob revelationem veritatum supernaturalium ad gloriam Dei & exitium aliquod hominis emolumentum pertinentium. In Excerptis Epistolæ quartæ de toleranda religione sententiam suam stabilit Noster, in Epistolis jam reliquis propugnatam, quod scilicet Magistratui nullum competat jus cogendi subditos ad religionem, ne quidem ad veram, ut vult Antagonista ipsius. Urget enim, si concedatur Antagonistæ, Magistratum subditos ad religionem veram cogere teneri, quando argumentis sufficientibus convictus fuerit, illam esse veram; sequi inde necessaria consequentia, quod quilibet Magistratus ad religionem suam amplectendam subditos vi compellere debeat. Qui enim falsam colit religionem, non minus sibi de veritate ejus persuasus videtur, quam qui vera utitur. Quod si Adversarius dicat, non Magistratum, sed subditum judicare debere, utrum fundamentum persuasionis solidum ac sufficiens existat, nec ne, denuo litem nunquam diremptum iri, unoquoque suam religionem argumentis invictis roboratam arbitratur. Quod si sibi solus hanc judicandi licentiam arroget, ostendendum ab ipso esse diploma, per quod hoc jus ei fuerit concessum. Quamobrem quoniam lex naturæ ad impossibilia obligare nequeat; nec ullam dari posse in Magistratu obligationem subditos ad veram religionem perducendi. In Commentariis vitam *Antonii* illustrantibus varia occurrunt, quæ turbulentum Angliæ sub Carolo I statum illustrent: ei enim operas suas obtulit ad turbas civiles componendas. De nova methodo conficiendi Locos communes ut dicamus, opus non est, cum eadem existat, quæ dudum idiomate Gallico in Volumine secundo Bibliothecæ Universalis publicata.

TRAITÉ ANALYTIQUE DES SECTIONS
Coniques, &c.

hoc est,

TRACTATUS ANALYTICUS DE SECTIONIBUS

*nibus Conicis & earum usu in resolvendis aequationibus
 problematum tam determinantum, quam indetermina-
 torum. Opus posthumum Marchionis HOSPITALII,
 Academici Honorarii Academia Regia
 Scientiarum.*

Parisii, apud Joh. Boudot, 1707, in 4.

Constat Alph. 2 plag. 13 & 32 Tabb. æn.

UT pereruditum Illustrissimi Autoris opus multa contineat,
 quæ Geometrarum primi ordinis attentionem merentur; tanta tamen perspicuitate ac facilitate conscriptum est, ut ad
 ejus lectionem admittantur, qui nonnisi Elementis *Euclidis* &
 calculo Analytico instructi ad sublimiorem Geometriam adspi-
 rant. Et his quidem longe gratissimum accidere debet, quod
 via brevi a facilibus ad sublimia deducantur, ita ut, quæ
 diuturnis excellentissimorum ingeniorum meditationibus debentur,
 paucarum horarum studio sua reddere valeant. Agit Au-
 tor de Sectionibus Conicis, earumque in problematibus Geo-
 metricis construendis usum commonstrat. Considerat ipsas
 primo sine ulla ad Conum relatione, ex tradita genesi earum
 proprietates tum in ordine ad axem, tum ad diametrum quamli-
 bet aliam deducens, & hinc porro alias adhuc istarum Curva-
 rum in plano descriptiones tum per motum continuum, tum
 per innumerorum punctorum determinationem derivans: qui-
 bus per tres Libros priores absolutis, *Lib. 4* generalia triumse-
 ctionum conicarum, vel saltem ellipsi ac hyperbolæ commu-
 nia symptomata subnectit, atque inter alia ostendit, quomodo
 per data quinque puncta sectionem conicam describere liceat,
 quodque per ea nonnisi unica describi queat, demonstrat. *Lib. 5*
 segmenta sectionum conicarum similia, sectores ellipticos &
 hyperbolicos, aliaque spatia arcibus sectionum conicarum &
 rectis terminata inter se comparat, iisdem inter demonstran-
 dum principiis usus, quibus calculus Celeberrimi *Leibnitii* sum-
 matorius superstruitur: qua occasione eleganter docet, quo-
 modo ope sectorum hyperbolicorum exacta Logarithmorum

ACTA ERUDITORUM

quem in mundum mittat, de rebus indifferentibus ac parvi momenti, aut per usum naturalium facultatum cognoscibilibus homines informaturum. Missionem igitur a Deo fieri ob revelationem veritatum supernaturalium ad gloriam Dei & exitium aliquod hominis emolumentum pertinentium. In Excerptis Epistolæ quartæ de toleranda religione sententiam suam stabilis Noster, in Epistolis jam reliquis propugnatam, quod scilicet Magistratui nullum competat jus cogendi subditos ad religionem, ne quidem ad veram, ut vult Antagonista ipsius. Urget enim, si concedatur Antagonistæ, Magistratum subditos ad religionem veram cogere teneri, quando argumentis sufficientibus convictus fuerit, illam esse veram; sequi inde necessaria consequentia, quod quilibet Magistratus ad religionem suam amplectendam subditos vi compellere debeat. Qui enim falsam colit religionem, non minus sibi de veritate ejus persuasus videtur, quam qui vera utitur. Quod si Adversarius dicat, non Magistratum, sed subditum judicare debere, utrum fundamentum persuasionis solidum ac sufficiens existat nec ne, denuo litem nunquam diremptum iri, unoquoque suam religionem argumentis invictis roboratam arbitratur. Quod si sibi solus hanc judicandi licentiam arroget, ostendendum ab ipso esse diploma, per quod hoc jus ei fuerit concessum. Quamobrem quoniam lex naturæ ad impossibilia obligare nequeat; nec ullam dari posse in Magistratu obligationem subditos ad veram religionem perducendi. In Commentariis vitam *Antonii* illustrantibus varia occurrunt, quæ turbulentum Angliæ sub Carolo I statum illustrant: ei enim operas suas obtulit ad turbas civiles componendas. De nova methodo conficiendi Locos communes ut dicamus, opus non est, cum eadem existat, quæ dudum idiomate Gallico in Volumine secundo Bibliothecæ Universalis publicata.

TRAITÉ ANALYTIQUE DES SECTIONS
Coniques, &c.

hoc est,

TRACTATUS ANALYTICUS DE SECTIONIBUS

*nibus Conicis & earum usu in resolvendis aequationibus
 problematum tam determinantum, quam indetermina-
 torum. Opus posthumum Marchionis HOSPITALII,
 Academici Honorarii Academiae Regiae
 Scientiarum.*

Parisii, apud Joh. Boudot, 1707, in 4.

Constat Alph. 2 plag. 13 & 32 Tabb. æn.

UT per eruditum Illustrissimi Autoris opus multa contineat,
 quæ Geometrarum primi ordinis attentionem merentur; tanta tamen perspicuitate ac facilitate conscriptum est, ut ad
 ejus lectionem admittantur, qui nonnisi Elementis *Euclidis* &
 calculo Analytico instructi ad sublimiorem Geometriam adspi-
 rant. Et his quidem longe gratissimum accidere debet, quod
 via brevi a facilibus ad sublimia deducantur, ita ut, quæ
 diuturnis excellentissimorum ingeniorum meditationibus debentur,
 paucarum horarum studio sua reddere valeant. Agit Au-
 tor de Sectionibus Conicis, earumque in problematibus Geo-
 metricis construendis usum demonstrat. Considerat ipsas
 primo sine ulla ad Conum relatione, ex tradita genesi earum
 proprietates tum in ordine ad axem, tum ad diametrum quamli-
 bet aliam deducens, & hinc porro alias adhuc istarum Curva-
 rum in plano descriptiones tum per motum continuum, tum
 per innumerorum punctorum determinationem derivans: qui-
 bus per tres Libros priores absolutis, *Lib. 4* generalia trium se-
 ctionum conicarum, vel saltem ellipsi ac hyperbolæ commu-
 nia symptomata subnectit, atque inter alia ostendit, quomodo
 per data quinque puncta sectionem conicam describere liceat,
 quodque per ea nonnisi unica describi queat, demonstrat. *Lib. 5*
 segmenta sectionum conicarum similia, sectores ellipticos &
 hyperbolicos, aliaque spatia arcibus sectionum conicarum &
 rectis terminata inter se comparat, iisdem inter demonst-
 randum principis usus, quibus calculus Celeberrimi *Leibnitii* sum-
 matorius superstruitur: qua occasione eleganter docet, quo-
 modo ope sectorum hyperbolicorum exacta Logarithmorum

in Arithmetica usitatorum idea formetur. Tractat etiam de infinitis parabolis, hyperbolis ac ellipsis: regulam tangentes earum ducendi *Barrowianam* explicat, quadraturas citra calculi summatorii usum, suppositis tamen quantitatibus indefinite parvis, determinat, ac denique explicat, quomodo inveniantur lineæ rectæ arcuum parabolicorum differentia æquales, quod esse Celeberrimi *Johannis Bernoulli* inventum, ex Actis A. 1698 p. 462 & seqq. patet. *Lib. 6* sectiones conicas in solido considerat & quænam ipsi hoc intuitu proprietates convenient, disquirat, agens primo de sectionibus conicis in genere; deinde de ellipsi in particulari, ubi monet, omnem ellipsin pro sectione cylindri haberi posse; tandem de parabola & hyperbola in particulari. *Lib. 7* ad usum sectionum conicarum in construendis locis Geometricis commonstrandum progrediens, methodum exhibet generalem construendi loca primi ac secundi gradus, datis ipsorum æquationibus, atque evincit, quod primi gradus loca non nisi rectas, secundi gradus loca parabolam, ellipsin, circulum, hyperbolam, vel hyperbolas oppositas involvant. Coincidit autem methodus cum illa, quam insignis Geometra, *Johannes Craige*, una cum Tractatu de figurarum curvilinearum quadraturis Londini 1693 in 4 publicavit. *Lib. 8* variis problematum indeterminatorum exemplis propositionem generalem illustrat: *invenire locum infinitorum punctorum, quæ omnia certas conditiones notatas habent, siquidem locus secundum gradum non excedit.* Cum *Lib. 9* constructionem æquationum primi gradus per linearum proportionalium inventionem edocuisset, atque secundi gradus æquationes tum more Cartesiano, tum per duos circulos concentricos construxisset, superiorum æquationum constructiones per combinationem duorum locorum absolvit, quemadmodum primus fecit *Slusius* in Mesolabo, fecere post ipsum alii. Conf. Acta A. 391 p. 392 & A. 1701 p. 465 & seqq. Præstat methodus illa plurimum regula decantata centrali *Bakeriana*, tum quia universalis est & ad altiorum graduum æquationes construendas viam aperit, pro quibus absolvendis locorum ad curvas altiores combinatio requiritur; tum quia hac ratione semper perveniri potest ad resolu-

lutio-

lutionem in quocunque casu simplicissimam, si nempe loca simplicissima ex iis, in quæ proposita æquatio resoluta, combinentur. Construit autem Autor noster æquationes tertii ac quarti gradus, tum per Circulum & Parabolam, tum per Circulum & Ellipsin, tum per Circulum & Hyperbolam, ac inter alia monet, utut, qui post *Slusium* hyperbolam & circulum adhibuerant, methodum hanc pro universali venditarint, multos tamen dari casus, in quibus non succedat. Ad æquationem sexti gradus construendam utitur conchoidibus Parabolicis & circulo, nec non Parabola cubica, cujus locus est $ay = x^3$, & una ex sectionibus conicis, ex. gr. Ellipsi. Æquationem quinti gradus ad sextum elevat. Similiter procedit in æquationibus altiorum graduum. Tandem generaliter monstrat, quomodo construat omnis æquatio cujuscunque gradus per lineam rectam & locum ejusdem gradus, & istiusmodi constructionum usum in limitibus æquationum inveniendis indicat, addita methode in problematibus solidis ac hypersolidis operis solius circuli & rectorum ad verum radicis valorem appropinquandi, exemplo *Jacobi Bernoulli*, qui primus tale quid in Actis nostris A. 1689 p. 454 & seqq. tentavit. *Libro 10* eoque ultimo egregia problemata determinata exponit. Docet ex. gr. dato arcu parabolico invenire alium in eadem parabola data, qui sit ad arcum datum in ratione data, cujus problematis solutionem primus dedit in Actis 1697 p. 261 *Joannes Bernoullus*. Docet, data sectione conica & puncto extra ipsum, quod sit vertex conici, cujus sectio existit, invenire positionem circuli, qui largitur basin: cujus problematis aliquam solutionem dederat *Cartesius* Epist. 75 Tom. 3, sed magis naturalem, minus intricatam & universalem affert Autor noster. Docet multa inprimis de multisectione anguli, de inscribendo polygono regulari quocunque in circulo, de evehendo binomio ad dignitatem quamcunque, ubi theorematis *Newtoniani* de evehendo binomio ad dignitatem indeterminatam investigationem ex unciarum consideratione deducit, qua scilicet via ad eundem pervenerat ipse *Newtonus*, monente *Wallisio* Oper. Mathem. Vol. 2 p. 368.

LIBRI

L E T T E R E N N O Y I

- Jac. Guil. Imhof *Stemma Regium Lusitanicum, sive Historia Genealogica Familiae Regiae Portugallicae.* Amst. apud Zachariam Chastelain, 1708, fol.
- Nic. Gurileri *Origines Mundi, & in eo Regnorum, Rerumpubl. Populorum, horumque Duces, Migrationes, Dii &c. ad modum Historiae Universalis, cum maxime Ecclesiastica.* Amst. ex Officina Wetsteniana, 1708, 4.
- Jamblichi *de Vita Pythagorica liber Gr. L. notis perpetuis illustratus a Lud. Kustero, cum versione Ulr. Obrechtii. Accedit Malchus, sive Porphyrius de Vita Pythagorae, & An. apud Phoetum de Vita Pythagorae.* Amst. apud viduam Seb. Petzoldi, 1707, 4.
- T'Heiligdom den Heidenen geopent door den Brief van Paulus aan die van Ephesen, door Herman Gerbaden. Te Utr. by Th. Appels, 1707, 4.
- Gedagten en Gedigten, geestelyke en zedelyke, van Jan van Arn hem, Heer van Rosendaal. Te Leyden, by Peter van der Aa, 1707, 4.
- Les Delices de la Grand' Bretagne & de l'Irlande par James Beeverell. Tomes VIII. A Leide, chez Pierre van der Aa, 1707, 12.
- Gul. Best, J Cii, *Ratio emendandi leges.* Ultr. 1707, 8.
- Q. Horatii Flacci *Vita, studio Joannis Masson.* Lugd. Bat. apud Andr. Dyckhuysen, 1708, 8.
- Le Caractere du vray Chretien, & le moyen de le devenir, par Heró Sibersma. A Delft, chez Adrien Bemen, 1707, 8.
- Hadr. Junii *Animadversa, & de Coma Commentarius, cum Appendice, e Bibl. Corn. van Arckel.* Rot. apud Jo. Hofhout, 1708, 8.
- Davidis Peiferi, *Consilarii Saxonici, Epistola publico nomine scripta, primum nunc edita cura M. Fr. Gottihelfi Gotteri; Praefationem pramisse Jo. Fr. Buddeus, Theol. D. & P. P.* Jena, umtibus Ern. Claud. Bailiar, 1708, 8.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Februarii, Anno MDCCVIII.

SCRIPTORES RERUM GERMANICARUM
JO. MICH. HEINECCII & JO. GEORGII
LEUCKFELDII, cum variis Diplomatis &
indicibus in unum Volumen
collecti.

Frankof. ad Moenum, apud Christianum Genschium, 1707, fol.
Constat Alph. 12 plag. 18 & Figurarum tabulis 24.

Post Schardios, Pistorios, Urstifios, Reuberos, Goldastos, Freberos, Lindembrogios, Canifios, Reineccios, Meibornios, Leibnitiios aliosque non desunt Heineccii & Leuckfeldii, Rerum Germanicarum Scriptores in volumina colligentes. Et ad Heineccii quidem, apud Goslarienses verbi divini Ministri vigilantissimi, laborem quod attinet, conscripsit ille *Libros sex Antiquitatum Goslariensium & vicinarum Regionum*, incipiens ab anno Christi 918, & desinens in anno 1599, addito *Auctario* de rebus ab ineunte Seculo XVII usque ad Pacem Osnabrugensem gestis. Hoc excipit ejusdem *Stylloge Numerorum Goslariensium*, antiqui pariter ac recentioris ævi, solidorum & que ac bracteatorum, tum *Dissertatio de antiquissimo regionis Goslariam ambientis statu, & Crodone imprimis Harzburgico*, denique *Panegyrii* Sacratissimo Imperatori JOSEPHO ab Heineccio nostro publico sermone celebrata, cum illius mandato Albertus Antonius, Comes de Schwarzburg & Hohenstein &c. fidei sacramentum a Civitate Goslariensi ipsis Nonis Novembris anni 1705 exigeret, addita de homagii hujus præstatione relatione. Multa in his occurrunt, quæ legentis non possunt non esse gratis.

G

tisi-

p. 6.

m & 12.

tissima, inprimis in Antiquitatibus Goslariensibus, e quibus pauca quædam excerpemus. Num *Werla* eadem sit cum *Goslaria*, inquit, Autor noster diligentissimus, constantem quippe esse famam, locum, ubi nunc Goslaria floret, Werlam olim fuisse vocatum, unde dudum nonnullis creditum, Werlam & Goslariam unam eandemque esse urbem, adeo, ut *Spangenberg* & *J. Saxe* in Chronicis suis sæpius scribant *Werla* oder *Goslari*. Sed judicat Clar. Autor, hæc frustra asseri, & vix aliud quam a dicentium audacia præsidium habere, forteque inde fabulam hanc ortam, quod e *Speculo Saxónico* constet, *Palantiam*, quæ olim Werlizii floruerit, Goslariam esse translata, ubi in antiquis codicibus *Werlaham* legi testetur *Browerus*. Rectius rem tetigisse *Meibomium*, qui per Werlam Westphaliæ urbem, tunc Ducibus Saxonie, hodie Archiepiscopis Coloniaensibus subjectam, intelligi docet. *Goslaria* nomine Henricum Augustum occupem urbem insignivisse ait ab amne *Gosa* urbem permeante; terminationem vero *Laar*, quam ea urbs cum multis aliis, veluti Wezlaria, Frizlaria, Vechtelaria & Bredelaria, communem haberet, non aliunde natam censet cum *Meibomio*, quam ex Germanorum voce *Lager*, a Saxonibus concisus *Laar* elata. Inde Frizlariam notare *castrum pacis*, Vechtelariam *castrum prælii*, Bredelariam *castrum latum* & Goslariam *castrum ad Gosam*. Hoc asserito, refutat Noster illos, qui vulgi rumore decepti credidere, anserem, Saxonibus *Goos* dictum, his locis ovium incubantem repertum fuisse, cum primum Henricus urbem moliretur, ac inde accepto omine urbem faustum Goslariæ nomen accepisse; quippe ex situ urbis, quæ anseris figuram refert, hæc fingendi nonnullis occasionem datam putat. Venas metallicas Goslariæ apertas tempore *Otonis I Imper.* asserit, quo autem fato id factum sit, Historicis nondum addit inter se convenire. E *Sigeberti* verbis apparere, venas istas non casu aliquo, sed studio atque cura hominum detectas fuisse: ast sententiæ isti constantem apud Goslarienses repugnare famam, cum ipso montis nomine ad posteros propagatam. *Rammum* nempe quendam, ab aliis equitem, ab aliis venatorem dictum, cum in hoc monte feram persequeretur, quo commodius

dius per inaccessa loca montibus intraret, equum arbori alligasse, qui interea absenti Domini desiderio actus terra unguis quassata venisset, unde & monti *Ramelino* perpetuum nomen habere. *Benedictus* sententiam suadere versiculos jamdudum *Engelb. Schlegel* circumlatos, qui ita sonant:

Lothge fuit *strucator*, *cervorum* concomitator,
Ramme fuit dictus, *rammorum* pertulit ictus,
 Est mox tantillo *Rammesberg* dictus ab illo.
 Uxor hujus *Goza*: nunc est ex hac aqua *Goza*.

Ubi porro Autor a Francis & Saxonibus civitatem Goslarie-
 sem esse excultam, his inferiorem, illis superiorem urbis partem occupantibus, refert, diversis gentium moribus & æmulatione tanta inter utrumque populum odia conflagrasse testatur, ut interjecto tempore, cum mutæ accessissent offensiones, vestibus transversariis & sepibus se distinxerint. Die tamen odia minuente, pacem inter eos coaluisse, matrimonii quoque invicem contractis stabilitam, quæ reconciliatio ut eo testator apud posteros esset, choreas eisdem per urbem quotannis instituisse, inter alia canentes:

Kayser *Niist* *Zochgebohen*,
 Die von *Goslar* haben von *Reich* nichts ver-
 lohren,
 Der *Rammelsberg* hat einen silbern *Saut*,
 Des tragen wir einen *guden* *Maut*.
 Mit diesen hübschen *Jungfräulein*
 Machen wir von *Damen* ein *Krängelein*,
 Bis zu dem andern *Jahre*
 So reiten wir in *zwo* *Paare*,
 Wir wollen das wohl *bedencken*,
 Und wollen ihm auch *wieder* *schencken*.

Hi vero ludæ, & Noster infertius meminit, post aliquod temporis intervallum in turpitudinem degeneraverant Festum. Concurrerant enim e fece hominum audacissimi quivis ac voluptatibus deditissimi, qui una cum puellis longo agmine per urbem incedebant, lascive saltantes ac incondito carmine stre-

pentes. Finitis choreis, misit adolescens, puerque genio liberaliter indulgere. Hanc inveteratam malitiam, maximopere inter alios averfatus est *Eberhardus Weidenfem*, in indignos hos Evangelio mores crebris orationibus & suggestu invectus, ac dira quævis, nisi ad frugem redeatur, minatus. Quo factum est, ut amplissimus Senatus obscenam hanc ac ludicram, festivitatem anno 1536 iusto edicto aboleret, finemque faceret turpissimis Bacchanalibus. Celebratissimum quoque in Ecclesia Goslariensi tumultum Noster prolixè describit. Sub anni scilicet 1062 exitum Henricus IV Rom. Imp. magno Principum & Episcoporum numero stipatus, Goslarium ingrediebatur, nascens Christi biennia celebraturus, sed ipsum Festum *Hezilonis* Hildesienfis Episcopi & *Wideradi* Abbatis Fuldenfis ambitio adeo turbavit, ut res haut procul abesset a seditione, quæ tamen in præsens prudentia Ottonis Bavari extincta, sequente denum anno in exitiales flammæ erupit. Cum enim Imperator jam adulto vere Goslarium reverteretur, & Spiritus Sancti effusi memoriam festive recoleret, inter Principes, qui officii causa huc confluerant, ipsi quoque denuo aderant *Hezilo* & *Wideradus*, cumque inter eos iterum de præcedentia non conveniret, maximas in ipso templo dedere turbas, multumque sanguinis hic illie profusum, donec nox pugnam dirimeret. Hac occasione notat Auctor *Langenium*, scriptorem domesticum, Henrico V Imp. ea tribuentem, quæ Quarti sub imperio, scriptoribus aliis omnibus asserentibus, contigere. Obelisco non minus notandos putat *Wilhelmum Malmesburiensem*, *Albericum*, *Engelbuziam* & alios Annalium scriptores, non modo Henricos confundentes, verum etiam Moguntinis id factum tribuentes. Quod vero scriptores novelli, conflictantibus hunc in modum clericorum militibus, Dæmonem horrendum boasse scribunt, & hodie monstratur foramen, e quo mugitum prodiisse ferunt, ante annos non adeo multos refarcitum, ita tamen, ut vestigia illius satis notabilia appareant, dubitat Noster veritati consentaneum; *Lambertum* enim, qui vix ullam præsertim circumstantiam, de ea re ne verbum quidem addere, nec *Bertholdum Constantiensem*, aut *Autorem Chronici*

nici *Stederburgensis*, veterumve Scriptorum alium; solum, quem recentiores secuti, Malmesburiensem, de Moguntina strage disserentem, id conceptis verbis testari. Dum deinde Autor noster comitorum Goslariz Anno 1074 habitorum mentionem injicit, refert quoque ea, quæ sine die & consule nonnulli narrant de Friderico Oldenburgerisum Archicomite, qui ab Henrico IV Imp. ob neglecta comitia cum Leone Goslariz congressi iustus, cum dolo & vi superasse dicitur. Primum hæc ait vel excogitasse, vel propalavisse *anonymum Autorem Chronici Rastedensis*, a Meibomio editi, inde hanc rem Chronico suo Oldenburgerisum Archicomitem inseruisse *Johannem Schipowerum*, & ex iis postea sua hausisse *Hamelmannum*, *Gisackenium*, *Winkelmannum*, aliosque plures. Verum cum nemo Historicorum istius seculi hæc retulerit, ea cum iis, quæ de *Wicperio* cum Leone jussu Henrici IV Imp. pugnante *Chronicon Bigaugiense* refert, fabulis annumerat. Plateam *Berningi*, hodiernum *die Bärenstrasse* Goslariz dictam, a primario quodam incola *Berningo* nomen accepisse, ut plateas *Werenberi* & *Biermanni*, putat Noster, confutatque narraçionculam nonnullorum de urfa, quam insequentem catulos interceptæ hanc aliquando percurrisse, domumque, cui inhabitabat is, qui rapuerat, adisse & edita aliquot infantum strage captam nomen huic plateæ reliquisse ferunt. Quando porro illam quæstionem Autor tangit: an Alexander III Pont. Friderici I Imp. Rom. collo insultaverit? reliquis prætermittis, id minime ferendum dicit, quod Pontificii Lutheranos Theologos vulgo soleant hujus mendacii autores postulare, cum hanc rem jam circa annum 1385 obscure quidem memoriæ prodiderit *Johannes Capistranus*, tantoque consensu inculcent *Jacobus Philippus Forestus*, *Johannes Nauclerus*, *Marcus Antonius Sabellius*, *Johannes Stella*, *Papyrus Massonus*, *Petrus Justinianus*, *Franciscus Sansovinus*, *Palladius*, & Venetorum imagines confruent, quas hodieque extare oculatus testis sit *Fabricius*. Sic Fridericum II Imp. Rom. in Concilio Lugdunensi Atheismi postulatum, Atheum fuisse contra Scriptores Pontificios diserte negat. Ceterum & de Viris claris, qui Goslariz floruerunt, accurate suo loco egit Au-

p. 88.

III.

175.

262.

p. 501, seqv.

tor. Sic narrat fata *D. Tilemanni Heshufii*, Superintendentis Goslarientis, a munere remoti, injuriamque optimi Theologi manibus existimat fieri a Poeta hoc disticho:

Quæritur, Heshufius quare sit pulsus ab urbe?

In promptu causa est: seditiosus erat.

521, seqv.

Multa & hic inspersa sunt de vita & doctrina *Christopheri Osterodi*, nec non de seducta ab ipso ad Socinianismum familia, ut & de colloquio inter ministros Ecclesie & *Catharinam Osterodam* matrem ejus habito. Nec minus Historiam Ecclesiasticam juvabunt, quæ de *D. Samuelis Huberi* vita & erroribus hic afferuntur.

552, seqv.

Quæ his Clarissimi Leuckfeldii (qui antehac Antiquitates Walckenredenses, in Actis anni 1705 pag. 409 laudatas, & nuperrime Pœldenses, proxime nobis memorandas, scripsit) cura & studio accessere scripta, pleraque antea edita fuere, unde vel titulos nobis enumerare suffecerit. Sunt autem 1 *Henrici Turkii*, e Soc. Jesu, *Fasti Carolini*, seu rerum a Carolo M. Imperatore gestarum series: 2 *Jacobi Andreae Crufii Witikindus*, sive de Witikindi Principis Angarie & Ducis Saxonum vita, moribus, rebus gestis, conversione, obitu ac monumento: 3 *Eginharti Vimæ & Gesta Caroli M.* Imperatoris & *Annales Pipini, Caroli & Ludovici*, Regum Francorum, per Monachum quendam Benedictinum collecti: 4 *Guilielmi Budæi* Medicinæ Doctoris *Thanatologia* comprehendens plerosque seculi decimi sexti Dynastas & literis præclaros atque excellentes Viros: 5 *Capitulatio Episcopatus Osnabrugensis*, Norimbergæ facta, cum subjuncto Catalogo omnium dicti Episcopatus Abbatiarum, Monasteriorum, cunctorumque utrique Religioni consecratorum temporum: 6 *Acta Formula Concordiæ*, in Bergensi Cœnobio prope Magdeburgum cura & impensis Augusti Saxonie Electoris a summe Reverendis Viris, Selneccero, Cornero, Mufculo, Chemnitio, Chytræo & Andrea, tempore Reverendi Præfulis Domini Ulneri (cujus oratio funebris a D. Sacco habita in fine addita) anno 1577 mensibus Martio & Majo revisæ. His annexa est *Simonis Friderici Habnii Oratio* de ortu, incrementis ac fatis variis nominati antea Cœnobii. Appendicis loco extat

tat *Album Bergense continuatum*. His Typographus, auctendi, ut videtur, voluminis causa, recens editam *Casparis Abeli Historiam multarum Monarchiarum*, quæ in Oriente a Nimrode ad Cyprium usque floruerunt, (cujus in Actis anno superiori p. 496 facta est mentio) adjecit.

D. JO. ALBERTI FABRICII BIBLIOTHECAE Græca Liber III, de Scriptoribus, qui claruerunt a Platone usque ad tempora Christi.

Hamburgi, apud Christianum Libezit, 1707, in 4to.

Constat Alphabetis 4, pl. II.

EN novum elegantissimæ Bibliothecæ Volumen, indefessio summe Reverendi ac doctissimi Auctoris studio profusum. Comparet hic apparatus codicum Græcorum, manu exaratorum æque p. 275, ac typis impressorum, deperditorum pariter p. 245, atque ubivis obviatorum, non vulgariarum solum, sed & rarissimarum p. 157: habes hic monumenta Philosophorum antiquissimorum, Platoniorum p. 52, Peripateticorum p. 272, Cynicorum p. 360, Stoicorum p. 387, aliorumque ordine literarum digesta: vides hic editiones accurate enarratas, earundem indices p. 271, 381 seq. interpretes p. 139, 147, 152 seq. elogia p. 169, emendationes p. 257, 283: habes diversi nominis Platones p. 2, Aristoteles p. 107, Aratos p. 463, Callimachos p. 493, Apollonios p. 526, aliosque cognomines accurate distinctos. Quæ etsi præstantiam hujus operis satis demonstrant, pro more tamen nobis recepto hinc inde pauca excerpemus, quæ nobis præ cæteris in Historia literaria incrementum cedere videntur. Platonem, a quo initium fecit *Libri hujus tertii*, Albini Introductione auxit, editiones ejus quandoque emendavit & passim collustravit. Sic p. 15 notatur, male Dialogum, cui titulus *Ἰσαρχὸς ἢ Φιλοκερδῆς* de lucri cupiditate, in quibusdam editionibus inscribi *περὶ Φιλοκερδῆς*: p. 27 miratur, quod Suidas, & solus quidem tradat, quendam ex Platonis auditoribus, qui Laertio Philippus vocatur, addidisse duodecim de Logibus *Libris decimum tertium ἐπινομήδαι* dictum.

Cit.

Circa Xenophontem refert p. 73 dissentientes doctorum de Libris VII ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ sententias, an opus hocce sit ἀκέραιον, uti Usserius vult, aut parachronismo laboret, ex mente Petavii, vel num utroque defectu careat, uti Dodwellus demonstrare sagax, disquirens. Caput de Aristotele p. 107 non solum exactam offert scriptorum ejus recensionem, sed varia complectitur jucunda pariter ac erudita, quæ de Stagirita dici possunt. Sic pag. 139 nobiscum communicat varias lectiones librorum ejus de Xephane, Cenone, & Gorgia ex codice M. Ste. Bibliothecæ, quem cum Haaci Casauboni editione contulit, secutus Jo. And. Boli- um, qui labori huic est immortalis. Pag. 157 ex rarissimis Antonii Scaini Salodiensis Quaestionibus eleganter ostendit, ordinem Librorum Aristotelis de Republica esse inversum & Libros VII & VIII præmittendos esse IV, V & VI, augurantibus idem Mureto & Conringio. Pag. 176 seq. comparent diligenter collecta Philosophorum Theologorumque de religione Aristotelis judicia, quam alii laudant, alii plane rejiciunt. Illorum quosdam evincere voluisse ait, Philosophiam Stagiritæ quam optime consentire cum S. Literis, quàm Lambertum de Monte eo esse progressum, ut quaestione Magisteriali adlaborari ostendere: *Et secundum Scripturam Et ex saniorum Doctorum sententia probabilius nihil dici posse salvatione Aristotelis*; ipsos adeo Judæos quamplurimos gloriari, Aristotelem sua sacra esse amplexum. Vicissim ex alteri parti addictis Valerianum Magnam & Samuelem Parckerum aliosque audacter Atheorum numero illum adscribere. Sed Clar. Auctor mediam elegit viam, neque gravibus maximisque erroribus eundem liberum pronuntiat, neque tamen inter Atheos temere vult referri, qui in operibus DEI contemplandis per omnem ferme vitam assidue adeo est versatus, minimumque id certo asserere dubitat, ex scriptis Aristotelis moderna adhuc ætate extantibus, id minime constare, ipsum fuisse Atheum. Missis quæ porro de Philosophiæ Aristotelicæ fati erudite differuntur, pedem promovemus ad Philosophi hujus discipulum, fama sua totum terrarum orbem implentem Alexandrum M. qui, ut Martis gloria fulget, ita artis quoque ac doctrinæ splendorem avide secutus inter illustria doctæ

doctræ Græciæ lumina hic comparet. Quæ autem ab ipso mandata sint literis, quæque perperam ipsi tribuantur p. 204 sq. referuntur, subjecto ad calcem exacto catalogo scriptorum de rebus ab illustri hoc Principe gestis, qui quidem ex Radero, Freinshemio & Reinesio haustus, sed observatis novis egregie adauctus est. Sequuntur p. 315 seq. Græci librorum Vet. Test. interpretes, Septuaginta, Aquila, Symmachus, Theodotion & reliqui, tot eruditissimis collustrati notis, ut Humfredi Hodii & aliorum, qui nuper de hoc argumento aliquid elucubrati sunt, labores spicilegio consummasse videatur. Ordinetur autem ab antiquissima isthac librorum Veteris Test. versione, quam diu ante LXX Interpretes compositam, Pythagoræ ac Platoni aliisque lectam tradit Aristobulus, & ea quidem probabilitatis specie, ut nonnullos, quibus etiam Clar. Vockerodt non adeo pridem accessit, in assensum traxerit. At vero Noster ex omnia, quæ de obscuro hoc Interprete dicuntur, admodum incerta esse existimat, sicuti etiam dubiæ ipsi sunt fidei, quæ de LXX Interpretum versione ab Aristæa narrantur. Qua occasione docemur, editionem historiæ sub nomine Aristææ notæ Græco-Latinam, Josepho Lipsiæ 1691 f. excusæ, qui alias titulum Coloniae præ se fert, subjunctam notasque eruditæ ad Compendium Aristææ in Josephi historia obvium summe Rev. Auctori nostro suos debere natales. Postquam vero difficillima de hoc argumento ζητήματα solide excusit, num. ex. gr. quinque tantum fuerint Interpretes? num Pentateuchum duntaxat, & e qua lingua, an vero omnes V. Test. libros, ipsos etiam Apocryphos, venterint? utrum hodie supersit gemina LXX senum translatio? quanta ejus sit auctoritas? in eam tandem cedit p. 324 sententiam: *non aliam nos habere translationem, quam qualem veteres omnes & Josephus pro septuaginta viris habuerunt, licet varia, ut sit, tractu temporis irruerunt sphaalmata, nec pauca interpolationes, aliis codicibus plures, aliis pauciores fuerunt illata.* Translatos autem sibi persuadet omnes antiqui fœderis libros, non a LXX Viris, seu conjungentibus operas, sive per cellulas divisos, nec ab uno eodemque auctore, quod nimis diversa easdem phrasas & voces interpretandi

tandi ratio evincat, verum admodum tralatitæ a variis, licet non tempore multum diverso, & Alexandriæ quidem, non tam in Regis Egypti, quam in proprium suum commodum. Inter editiones diligentissime collectas cum Romanam p. 326 collustrat, ex Rich. Simonii Epistolis refert, hanc nos debere non Caraffæ solum curæ, sed præterea etiam Petro Morino, Jo. Maldonato & Ant. Agellio, male autem a Lambecio adscribi Merino velut auctori versionem Bibliorum horum Parisiis recusorum. Quod auctoritatem concernit, multo magis prodesse statuit Novi Testamenti stylo recte percipiendo & interpretando, si quis in LXX Interpretibus familiarior fuerit, quam si multum diuque sit in aliis Græcis Scriptoribus versatus: cavendum tamen monet, ne quis glossæma alius cujusdam interpretis pro versione Senum arripiat: concedit etiam, non raro LXX a vero sensu aberrasse. Sequuntur versiones Aquilæ, Theodotionis, Symmachi, & quæ Quinta ac Sexta vulgo appellantur. De Aquila monetur p. 334, Scriptores primitivæ Ecclesiæ, quoties textum Hebraicum allegat, ad illum intendere digitum, quippe qui ob linguæ Hebrææ inscitiam fontes ipsos haur potuerunt consulere. Ex Theodotione p. 335 multa irrepsisse in LXX interpretes, non tantum Caput quartum Danielis, uti H. Vossio videtur, sed integram ejus Prophetiam & plurima Jobi loca, haur quaquam debitat. Symmachum sibi persuadet p. 337 Pentateuchum ex Samaritico transtulisse, & propterea ad hunc provocare Scriptores Christianos antiquos, quando Samaritanum interpretem commendant. Signa, quibus in emendanda LXX virali versione usus est Origenes, asteriscos, obeliscos, lemniscos a Clariss. Græbio ex tenebris in lucem iri revocatum, p. 343 pollicetur. Et ne quid huic argumento deesset, dedit etiam nobis specimen Hexaplorum e margine Codicis Barberiani Bibliothecæ huic p. 346 insertum, quo versiones Q. XI, hisce inscriptionibus distinctæ exhibentur:

Hebr.	Hebr.	Aquila	Symmachus	LXX	Theodotion
Lit. Hebr.	Græcis literis				

Succenturiatur huic aliud in Caput I Geneleos e Philoponi maxime Commentario in Hexameron conquistum. Dum Euclidis

clidis monumentis immoratur, p. 375 miram Jo. Pici Mirandulani sententiam: *est magis nocivum Theologo, quam frequens & assidua in Mathematicis exercitatio*, cum vera rerum divinarum cognitio nullam Mathematicam demonstrationem extimefeat. Stoicorum catalogo adspergitur p. 397 elegans de Cleanthis hymno notula, Apostolum Act. XVII, 28 commendando Atheniensibus Poetarum suorum dixerim: *τὸ γὰρ καὶ γίνωσκον ἐσμέν* non Aratum solum, sed & hunc respexisse, cum & Cleanthes Athenis vixerit, & versu quarto laudati hymni idem dicat: *ἐκ σὲ γὰρ γίνωσκον ἐσμέν*. Manethonis elucubrationes etsi difficiles sint, imprimisque Dynastiæ a reliqua veteri historia plane recedentes, attamen Clar. Auctor in animum induxit spicilegium emendationum & notarum in Manethonem & argumenta Græca in Lib. I. *Αποτελεσματικῶν*, & novam versionem metricam publici juris facere, p. 501. Inseruit etiam huic operi p. 004 monumentum Adulitanum Ptolemæi Evergetæ I, & topographiam, ex qua depromptum est, Christianam, de cujus Auctore erudite differit, Cosmam autem dici, & quidem cognomento Indopleusten, valde dubitat. Jucundissima vero in hac topographia est delineatio orbis terrarum ex mente veterum Christianorum, qui qualem sibi mundum finxerint, in Actis nostris anno superiori pag. 439 abunde diximus. Excipit antiqua hæc literatura Græcæ monumenta pag. 360 vetus Poeta de viribus herbarum Deo alicui consecratarum, cum veteris doctissimi Jo. Rencorffii, quæ hactenus nondum lucem conspexerat. Dantur etiam in Bibliotheca hac Scriptores Vet. Testamenti apocryphi, in quorum auctores, interpretes, editiones, dignitatemque & fata eadem inquiri diligentia, qua hactenus profanos collustravit. Jesum Siracidem & Ben Sira unum esse eundemque Cartwrighto, Grotio, Beiramo, Hottingero, Huetio aliisque p. 734 adstipulatur. Salomonis esse librum *Præsentia*, uti Jo. Gregorius Anglus & Nicol. Hieron. Gundlingus statuunt, sibi haut potest persuadere, neque quenquam certo putar affirmare posse, quis auctor ejus fuerit. Librum de Juditha statuit p. 742 non Hebraico stylo esse scriptum, incertissimo præterea auctore, nec res gestas re-

foesa, sed Epopoeciam, uti Jo: Christoph. Artoporus demonstraverit: Tobiam pag. 743 sq. ex Gracis in Hebraica editione, obviis Græca lingua colligit exaratum fuisse, non Hebraica, uti olim Hieronymus & recentiori ætate Seb. Münsterus voluerunt, sed inde in eam conversum esse. Librum Esdræ III pag. 747 non profectum esse ab Esdra, sed ita dici, quia de Esdra possimam partem agat, & jam Clementis Alexandrini ævo fuisse cognitum, Librum IV autem, qui tantum Latine extat, etiam Græce olim lectum fuisse ex fragmentis in Barnabæ epistola occurrentibus cognosci. Maccabæorum librum I Hebraice scriptum esse non abnuat, neque Grotio adversatur, Libro III primum merito locum deberi, cum priora Maccabaicis tempora attingat, de quibus autem & cæteris Vet. Testamenti Pseudepigraphis peculiarem tractatum priori de Pseudepigraphis Nov. Testamenti similem pollicetur. Paucis hæc ex tam referto floribus rei literariz campo coronidem imponamus elegantiam de moribus Epicuri judicio, quod p. 804 legitur: mirum nempe Philosophum hunc vitam quidem sobriam egisse & plane absurda dogmata. Colophonis loco breviter ostendit originem sectæ Philosophorum Eclecticæ, quam plerumque Potamoni adscribunt, sed rem ipsam, seligere videlicet præstantissima quæque ex omnium Philosophorum placitis, anti-quissimam sane esse, & jam Pythagoræ, Platoni ac Aristoteli probatam ac usitatam.

LES PREMIERS ELEMENS DES SCIENCES &c.

h. è.

*PRIMA SCIENTIARUM ELEMENTA, SEU
Introductio ad cognitionem solidam, per modum Dialogo-
rum, incipientium captui accommodata & Tenta-
mine Logico aucta.*

Parisiis, apud Fridericum Leonardum 1706, in 12.

Constat plag. 21.

Sanio

Senioris *Metaphysica* ac *Logica* principia cum omnis cognitio-
 nis reliquæ solida fundamenta existant; in scientia naturali ac
 morali egregios progressus facturus illis intime perdiscendis inde-
 fessam operam navare debet, postquam animus *Mathematicis* suf-
 ficienter fuerit imbutus. Quemadmodum itaque doctissimus
Bernhardus Lamy admiranda facilitate ac perspicuitate atque
 ordine concinno in tyronum gratiam partim in *Elementis Ma-*
theseos, partim in *Elementis Geometriæ* prima *Mathematica* expli-
 cavit; ita in præsentis opusculo eorundem commodis velifica-
 turus, simile quid circa verioris *Metaphysicæ* ac *Logicæ* princi-
 pia juxta mentem inprimis *Cartesii* & *Malebranchii* enodanda
 præstitit. Totum opusculum in quatuordecim Dialogos dige-
 stum, quorum primus evincit, hominem semper cogitare & per-
 ceptionem cogitationis essentiam esse. Quodsi contra primum
 objicias, nos dormientes non cogitare, cum evigilantes nul-
 lius cogitationis recordemur; hanc consequentiam nullam esse
 per instantiam probat, quia vesperi non omnium recordamur,
 quæ per diem cogitavimus. Si instes, nos aliquando
 non cogitare posse, quia libere cogitamus; non omnem cogi-
 tationem liberam esse monstrat. Nec experimentum fieri posse
 monet, num aliquando non cogitemus: etenim si missas facere
 decernimus omnes cogitationes, num missas fecerimus,
 attendere debemus, dum vero attendimus, cogitamus. Immo
 a priori deducit, nos semper actu cogitare, quia sanguis cum
 humoribus per vasa & spiritus animales per nervos constanter
 circulantur, unde per legem unionis mentis cum corpore semper
 in ea dantur perceptiones, quas in cogitationum numerum
 referendas esse probat, quia earum conscius sumus. Si denique
 urgeas, nos nullarum recordari cogitationum; quas in utero
 habuimus; causam hanc reddit, quod tum cerebrum fuerit
 admodum molle, ita ut nulla impressionum vestigia retinere
 potuerit, id quod necessarium sit ad recordandum. In Dia-
 logo secundo ad animæ a corpore differentiam ejusque spiritua-
 litatem adstruendam progreditur. Utitur autem argumento
Cartesii, quod suo more magis dilucide proponit. Enimvero
 in hoc ipso paralogisimum latere, meditati non obscurum erit.

H ;

Quæ

Quæ enim de notionibus distinctis valet regula, ea a Cartesio perperam confusis applicatur. Utimur vero vocibus notionis distinctæ atque confusæ in eo significato, quem ipsis tributum legimus in Actis nostris anno 1684 p. 537. Similiter cum *Cartesio* ex immaterialitate mentis immortalitatem ejus concludit, aut rectius incorruptibilitatem. In Dialogo tertio diversos cogitandi modos considerans notat, eos ex notione animæ deduci non posse, quod non sit clara, seu juxta *Leibnitianam* loquendi formulam, quod sit confusa, non distincta. Recenset autem tres animæ modalitates, cognitionem, sensationem & amorem. *Cognitiones* ipsi sunt cogitationes, quæ veras rerum ideas percipi faciunt, h. e. eas, quæ naturam rerum manifestant & ex quibus eorundem proprietates eruuntur. *Sensationum* nullam nobis esse ideam claram, seu potius distinctam, ait. Facultatem cognoscendi, seu percipiendi ideas omnis ejus, quod est intelligibile, *Intellectum* vocat: *Voluntatem* vero facultatem, qua ferimur versus bonum universale, seu impressionem animæ versus bonum indeterminatum. *Libertatis* duas constituit species. Altera est potentia se movendi cum cognitione & vellendi cum reflexione non modo objectum aliquod, sed & ipsum velle proprium: altera vero potentia determinandi ad bona particularia impressionem generalem. In Dialogo quarto, existentiam Dei probat: ubi ante omnia monet, nos eam per rationem, non per fidem primum cognoscere, quoniam fide divina credere existentiam Dei est ideo credere, quia Deus dicit. Ipsa vero probatio huc redit. Nos multas cogitationes habemus inviti, multas habere non possumus, quæ maxime desideramus. Non igitur sumus a nobis ipsis, seu per necessitatem naturæ nostræ. Accedit, quod non nisi temporis exigui conscii simus, quo existimus, ut ut primi existentie nostræ momenti non recordemur. Datur ergo ens aliquod, quod est ipse Autor nostrum. Jam cum simus spiritus, quatenus cogitamus, spiritus autem nihil cum materia commune habeat, ille nos ex sinu materiæ educere non potuit. Ex nulla igitur re præexistente formavit, adeoque creavit, hoc est, vere ex nihilo produxit. Ast hæc productio potentiam requirit infinitam,

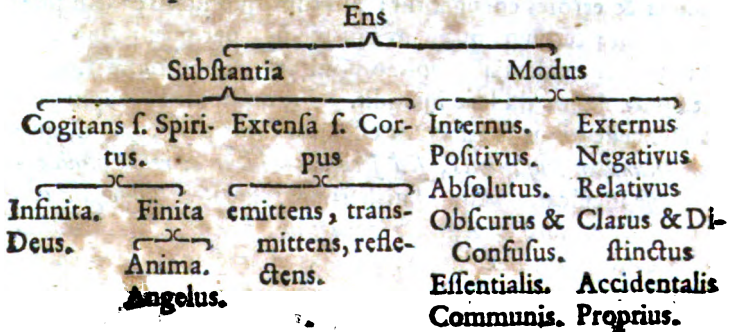
tam, cum nihil & ens infinito intervallo distent nullæ potentia finitæ permeabili. Quamobrem Autor noster infinite potens. Ergo & a seipso; ingens enim potentia defectus est existere nonnisi in quantum nobis ens aliud existentiam largitur. Cui hæc illatio non necessaria videatur, eam progredi posse affirmat, quousque libuerit, tandemque in ente aliquo infinite potente, qui Deus est, subsistendum esse: absurdum enim esse demonstrat, dari entia ab alio & non dari ens a se. Ex aseitute divina ejus independentiam ab omni alia causa, & inde porro immutabilitatem deducit. Probat, Deum esse æternum, quia ens necessarium: esse infinite perfectum, quia ens a se est fons omnis realitatis, non solum ejus, quæ datur, sed & ejus, quæ intelligitur modo, seu possibilis est. Subjungit argumentum *Cartesii*, ex notione entis perfectissimi existentiam Dei concludentis. Dialogus quintus de natura corporum in genere seu materia & modalitatibus ejus tractat. Proprietates corporis facit impenetrabilitatem ac divisibilitatem: modalitatis vero motum, quietem, situm, figuram. Materiam esse æternam negat, quia non existit ex necessitate essentia suæ, cum ens ex necessitate essentia suæ existens omnes perfectiones possideat. Animæ immortalitatem inde confirmat, quia Deus justus necessario puniturus est animas injustas, justas contra præmiis affecturus in vita altera. Vitam istam æternam esse debere ex parte injustorum, ut adsit proportio inter pœnam & offensam infinitæ enormitatis, & ex parte justorum, ne Deus minus magnificus in remunerando, quam severus in puniendo videatur. Dialogus sextus unionem mentis cum corpore juxta *Cartesii* placita explicat, systema causarum occasionalium propugnans: quod argumentum Dialogus septimus ulterius persequitur, ubi inter alia licitum esse defenditur in demonstrationibus Philosophicis ad Deum provocare, quando de effectu ex naturis rerum ad eum producendum concurrentium inexplicabili agitur. In Dialogo octavo de origine idearum disquiritur; & rejectis tum Scholasticorum speciebus intentionalibus, tum systemate idearum concreatarum, sententia *Malebranchii* stabilitur, quod omnia videamus in Deo. Dialogus

logus nonus & decimus proprietates unionis expendunt, sensationes nempe, connexiones idearum cum vestigiis impressionum in cerebrum factis & horum vestigiorum inter se, imaginationem, memoriam, passiones. Corpus non sentire asseritur, quia anima sentit, cum sensationes sint cogitationum species, utpote conscientiam involventes, absurdum vero sit animam & corpus una sentire. Sensationes referri in membra corporis, quia finis unionis est directio & conservatio corporis, ut adeo per illas admoneri debeat, quid singulis partibus accidat. Deum vero in hoc negotio sensationem cognitioni prætulisse, quoniam illa hac brevior via & certior ad finem consequendum. Diversitatem imaginationis in diversis hominibus a constitutione fibrarum cerebri & dispositione spirituum animalium derivat, & plicabilitati fibrarum adscribit, quod juvenes scientiis addiscendis aptiores sint, quam ad ætatem magis profecti. Dialogus undecimus principia tradit, quibus intellectus adjutus certe judicare valeat, quid mundo visibili conveniat, ipsiusque illusiones evitet. Commendantur autem hæ regulæ: 1. *De eo, quod rebus convenit aut non convenit, non judicandum, nisi ex ideis, nequaquam ex sensationibus.* 2. *Clarissimam corporis habemus ideam & per hanc facillime cognoscuntur omnes proprietates ac moditates, quæ in illam cadere possunt.* Cæterum quoniam sensationes sunt modi essendi animæ, nullumque ens est nisi quatenus est per modos suos; animam actu fieri illud concluditur, quod sentit, ex. gr. harmonicam, si harmoniam sentit; deliciosam, si delicias; luminosam, si lumen &c.

In tribus ultimis Dialogis *Tentamen genuina Logica* confinetur. De *Logica vulgari* judicatur, quod sit ars discurrendi de eo, quod non intelligimus; ars instruendi de eo, quod non cognoscimus; ars dirigendi sine ullis fere præceptis; ars speculandi, cum de praxi agitur; ars cavillandi de meris formalitatibus; ars sibi formandi ideas inanes & disputandi de notionibus secundis, de entibus rationis, de universalibus a parte rei & de meris Chimæris, tanquam veritatibus maximi momenti. Contra *Logica*, quam Autor tradere intendit, dicitur esse
ars

ars ducendi mentem ad veritatem, rectitudinem ipsi conciliando. Omnes operationes intellectus ad perceptionem reduci, aut enim ideam percipit, aut duarum idearum ad se invicem respectum simpliciter, aut duarum idearum ad se invicem respectum mediante idea tertia. Prima perceptio vocatur *perceptio simplex*; altera *judicium*; tertia *discursus*. Perperam igitur vulgo affirmari, Logicam versari circa famosas illas mentis operationes, cum omnes ad intuitum redigantur, qui cum necessarius sit, regulas respuit. Ad liberam voluntatem pertinere, ut intellectus in eo ponatur statu, in quo idearum & respectus earundem evidentiam intuetur. Logicam docere debere, quomodo voluntas per desideria sua attentionem & iudicii suspensionem in intellectu conservet, & clararum idearum atque bonorum iudiciorum obstacula, præjudicia scilicet, passiones & tenebras sensationum vivarum tollat. Eam itaque in tria abire capita, quorum primum docet, quomodo præjudicia & errores corrigantur; alterum, quomodo eadem præcaveantur; tertium, quænam sint media, per quæ rerum examinarum evidentia in aprico ponitur. Hujusmodi Logicæ elementa Autor tradere intendit. Primo nimirum capiti jam in antecedentibus satisfactum esse arbitratur per regulam, quæ *non secundum sensationes, sed secundum ideas de rebus iudicandum esse* inculcat. Alteri satisfieri per regulam: *Quicquid evidenter, h. e. clare & distincte percipitur, verum est*. Veram enim evidentiam necessitare, ut ejus character sit invincibilitas, seu impotentia ad resistendum: apparentem vero iudicandi vel iudicium suspendendi libertatem relinquere. Ut regula illa in praxi prompte applicetur, duas alias probe observandas esse monet. Scilicet 1. *Nunquam libere iudicandum: sed iudicium suspendendum, donec necessitemur & evidentia resistere nequeamus.* 2. *Nunquam consentiendum, nisi cum consensum negare absolute impossibile nobis existit.* Quod denique caput tertium concernit, media, quibus efficitur, ut lumen in rebus oriatur, quæ examinantur, duplicia commendat, generalia nempe & particularia. Generalia omnia ad attentionem redeunt. Hanc enim mederi inadvertentiæ, negligentia ac præcipitantia in iudicando: adhiberi autem, si i objectum nobis

repræsentemus tanquam meditatione nostra dignum; 2 si, quando spirituale fuerit, ab omnibus sensibilibus abstrahamus; 3 si composita in partes dividamus & singulas seorsim consideremus; 4 si frequenter composita contemplerur, quorum partes ita connexæ, ut unæ sine aliis non probe cognoscantur; 5 si, quæ meditamur, statim in chartam conjiciamus. Media particularia efficiunt, ut evidentia nascatur vel in ideis, vel in judiciis, vel in discursibus seu ratiociniis. In ideis oriri evidentiam, si ab omni, quod est sensibile, purgentur, ut non nisi intelligibiles evadant, quoniam ideæ sensibiles res unice cognoscere faciunt quoad respectum, quem erga nos habent, ut nobis vel gratæ, vel ingratae appareant. Porro dispiciendum esse, ad quod genus entium subjectum pertineat, quanam sint hujus generis perfectiones essentielles & per quas perfectiones hoc subjectum ab aliis distinguatur. Eum in finem Categorias extruit sequentem in modum:

& notat, perfectiones communes fundamentum esse idearum universalium; ideam generis & differentia, seu perfectiones communes & proprias simul sumtas exactam constituere definitionem; modos primæ seriei plus luminis præbere modis secundæ. In idea duo distinguit, earum characterem essentialem seu comprehensionem & latitudinem, indeque particularitatem, singularitatem ac universalitatem eandem deducit. Eadem media, quæ claritatem ideis afferunt, claritatem quoque judiciis afferre hinc colligit, quod evidentia judiciorum a claritate idearum tota pendeat. Ut evidentia in ratiocinando con-

do conservetur, nequaquam opus esse Syllogismo contendit, sed eum superfluum pronunciat, tum quod ratiocinium jam finitum supponat, antequam construi possit, tum quod syllogismo constructo veritas non melius appareat. In ratiocinio enim convenientia duarum idearum per convenientiam cum tertia perspici: aut syllogismum 1 nec quicquam contribuere ad connexionem ideæ mediæ cum qualibet extremarum monstrandam, 2 nec quicquam facere ad consequentiæ rectitudinem ostendendam, 3 nec quicquam conferre ad seriem probationum in ratiocinio composito melius percipiendam. Addit quod ex mille Professoribus ne decem quidem reperiantur, quibus ratio constet, cur formæ syllogismorum rite concludant: id quod tamen apprime sciri debeat, si quis syllogismum tanquam medium dijudicandi veritatem adhibeat. Aliam igitur commendat terminorum dispositionem: medium scilicet medio loco inter duos extremos, seu, uti vulgo loquuntur, inter subjectum & prædicatum conclusionis ponit, si ratiocinium fuerit simplex. Ex. gr. si scire aveas, num omne corpus corruptibile, subjectum *omne Corpus* pariter ac attributum *corruptibile* comparandum est cum idea media *divisibilitatis*. Quare hos tres terminos ita scribit:

Subjectum	Media idea	Attributum.
<i>Omne Corpus.</i>	<i>Divisibile.</i>	<i>Corruptibile.</i>

In ratiociniis compositis dispositionem istiusmodi adhibet:
Principium.

Spiritus humanus concipi potest cum omnimoda idea corporis exclusione.

Ergo || Quia
Nihil habet cum corpore commune.

Ergo || Quia
Nullas habet proprietates corporis.

Ergo || Quia
Nullas habet partes.

Ergo || Quia
Non est divisibilis.

Ergo || Quia
Non est corruptibilis.

Ergo || Quia
Spiritus humanus est immortalis.

Hæc dispositio hunc insuper habet usum, quod a principio ad conclusionem descendere, & a conclusione ad principium reascendere liceat. In primo casu usus est vocis *Ergo*; in posteriori vocis *Quia*. Tandem media, in resolutione questionum evidentiam conservantia propositurus regulas a *Cartesio* in Opusculo posthumo de directione ingenii traditas & a nobis A. 1701 pag. 539 & seqq. commemoratas in compendium mittit.

TRAITÉ DES MALADIES DE L'OIL &c.

feu

TRACTATUS DE MORBIS OCULORUM, EORUMQUE REMEDIIS APPROPRIATIS, EXPERIMENTIS PHYSICIS ILLUSTRATUS, AUTORE ANTONIO MAGISTRO-JOANNE, (MAITRE-JAN) Regis Chirurgo jurato Marliens.

Trecis, apud Jacobum le Febure, 1707, in

Alph. 3 plagul. 9, chart. aug.

Cum præternaturalis partium corporis animalis status vis satis intelligi queat, nisi naturalis earundem accurate præcognitus fuerit, Autor nullo cunctas partes, oculorum conformationem naturalem ingredientes, prius describit variisque experimentis, cum humoris vitrei & crystallini structuram, tum visionem luminis que reflexionem & refractionem illustrat, quam morbos oculorum, eorumque remedia & operationes, partibus tribus declarat; prout morbi videlicet vel humorem crystallinum, vel vitreum & aquenm, retinam, nervum opticum, uveam, corneam, atque tunicas albam oculi constituentes, vel partes denique inter globum sive bulbum oculi ac orbitam sitas, canthos oculorum & palpebras, pethibentur occupare. Ne tamen aut capita, vel numerum nonagenari-

um complentia, aut nomina singulorum morborum, oculos afficientium unice indigitando, Lectori molestiam potius, quam delectationem & utilitatem creemus, humoris potissimum crystallini constitutioni, tum naturali, tum præternaturali, ceu nucleo totius Operis præsentis, ita inhærere placet, ut nec humorem vitreum, nec modum, quo humores oculorum nutrirî Noster conjicit, prorsus negligamus. Humoris siquidem vitrei compages, quo ex membrana ambiente porosa, huic continuis fibris membranosis, cellulas invicem communicantes contexitibus, atque humore aliquo contento, demonstratur resultans, Autòr humorem vitreum ante omnia tabulæ imponit, videtque figuram ab ipso assumi rotundam & planam, atque sensim sensimque humorem stillare, humori aqueo non absimilem; qualem per omnem illius superficiem transsudare, digito, in quantum hic ubicunque impositus humectetur, dignoscit, transsudatione nihilominus lentissime procedente, humorem vitreum multis in locis pungit, tuncque humorem fluidum copiosius effluere ac totius molem citius imminui deprehendit. Hinc alium humorem vitreum digitis comprimens interne aliquid rumpi aque percipit, ac ipsum hinc inde punctum lente comprimens, multum humoris contenti exprimit. Humorem denique vitreum alium aquæ ebullienti immissum, quamprimum incalescit, conglobari pauloque solidiorem reddi, postmodum autem ea proportione, qua ebullire aqua pergit, in magnitudine imminui in soliditate contra augeri, usque demum non crassior pisco resistet, observat. Crystallinum vero humorem in lamellas, e quibus compingitur, resoluturus, (id quod *Steno* quondam sola ejus exsiccatione præstitit,) eundem, nunc solum aquæ ebullienti, cujus fundum instar corporis ponderosi mox petit, aliquamdiu incoquendum, nunc humori vitreo atque circulo ciliarî adhuc annexum in aquæ partibus tribus & aquæ fortis parte una diem noctemque macerandum prius curat, sicque porro alia sine, alia cum dissectione annotat. Sine dissectione namque est, quando in humore crystallino & vitreo ultima ratione præparatis, tunicam seu membranam crystallinam cum membrana vitrei continuari, fibras ciliaris circu-

P. 35

36

39

40

Illud videri, ubi tunica crystallina in ciliari, neque ibi
 mori, ubi haec tunica crystallina in ciliari, neque ibi mem-
 branam, quae aquae fibrillae, quae in ciliari, quales
 in illa parte posteriori & quantum laterali versus crystal-
 linum in modum conii alicujus progredi videantur, parum al-
 teratas esse & candicare, advertit. Verum tunica crystallini
 apice lanceolae in quatuor partes incisa, crystallinum ipsum,
 promte elabi, nec ulli fibrillae vel vasculo adherere cognoscit;
 quemadmodum crystallinum in plures lamellas, seipsum instar
 pellicularum coepae involventes, ad centrum usque dispescens,
 has eleganter albidas eo magis successive indurari, quo magis
 ad centrum, durissimum & quodammodo perspicuum, appropin-
 quent, fibrisque constare curvis, antrosum vel retrorsum
 inflexis, atque crassioribus circa latera, quam alibi, detegit.

Neque a maceratione multum recedit ea oculi preparatio,
 quam pro demonstrandis oculi partibus propriis subinde insti-
 tuere solet, dum per nervum opticum in medio secundum lon-
 gitudinem filo acuto perforatum tantum mixtura ex aqua
 partibus duabus & aquae fortis parte una, quantum valer, ope
 siphonis immittit, oculumque per triduum aut quadratum in-
 tactum relinquit. Corpore interim crystallino nulli parti ad-
 haerescente, per modum imbibitionis illud nutriri suspicatur,
 quatenus lympham imbibat, quae in tunica uvulae & circulo ci-
 liari filtrata partim intra tunicam crystallini, partim intra vesti-
 culas corporis vitrei deponi ac per poros inde tunicae vitrei ac
 retinae pro humore aqueo augendo transfudare dicitur, donec
 eadem, ne in nimiam molem humor aequus excrescat, a vena-
 rum poris recipiatur. Ad crystallini autem humoris sive cor-
 poris morbos accedens, haud alios, quam cataractas sive suf-
 fusiones, veras alias, alias nothas, alias mixtas, atque maculas in
 eo indagat, pelluciditate ipsius vel omni, vel ex parte tantum,
 immutata. Sedem quippe cataractarum a Veteribus, Galeno
 & Oribasio attestantibus, in humore crystallino, neutiquam
 vero in aqueo, multo minus in lamella aliqua crystallini decer-
 pta recte collocatam fuisse, Noster quinque Observationibus
 dat comprobatum, quarum tres posteriores eo certiores, quo
 magis

pag. 41.

42.

43.

110.

112.

magis sectioni post mortem trium oculorum, cataracta affecto-
rum & non nisi crystallinum in transparentia alteratum exhibentium, debentur. Neque in foemina in Observatione quarta commemorata, quia cataractæ depositionem in utraque oculo menstruo spatio ante obitum sustinuisset, defuit occasio porro notandi, in locum crystallini portionem vitrei anterioris sub pupilla protuberasse, crystallinum ipsum in operatione chirurgica sub uveam detrusum eique leviter agglutinatum, fibras autem circuli ciliaris abruptas, crystallinum denique duplici substantia stipatum fuisse, quarum altera, quam concomitantem cataractæ (Accompagnemens de la cataracte) vocat, flocculos nivis retulerit, crystallinum hinc inde tantummodo contigerit, atque pro diversitate cataractæ, aut subito, aut lente progenitæ, vel parior, flexilior albumque perlæ colorem æmulans, vel copiosior, rigidior magisque flava apparuerit; altera vero nonnisi ipsas laminae crystallini minus magisve induratas, coloreque itidem vel albo, vel flavo præditas, pro cataractæ videlicet generi, aut celeriori, aut tardiori, exhibuerit. Quemadmodum tamen cataractæ sic ætate, magnitudine atque colore multum inter se discrepant, ita de remediorum ab aliis commendatorum successu, vel in ipsa suffusione incipiente ac nondum confirmata, ideo dubitat, quod crystallinum corpus cum nulla cohaereat parte, pori autem membranæ ipsius ab acido æque immutati, ac lamellæ ejusdem indurata, videantur. Pro cataracta nihilominus matura & confirmata, in corpore prius præparato rite deponenda, acum valde acutam, haud rotundam, sed utrinque parum scindentem, eligit extollitque, albo oculi e regione canthi minoris, ad duarum circiter linearum ab iride distantiam, immittendam, ne circuli ciliaris uveam corneæ annectentis læsione ipsa cohesio talis destruat motusque fibrarum iridis irregularis efficiatur. Rationemque hinc superandi varias molestias, in operatione occurrentes, ubi fuscæ exposuit, modum operandi omnis generis observationibus, de cataracta puta lactea, caseosa, cum substantia concomitante, cum humoris aquei extravasatione, inveterata, nigra &c. egregie dilucidat. E contra glaucoma quoque, protuberantiam

pag. 119.

122.

135.

153.

162.

164.

167.

181.

204.

pag. 234. cataractam vacillatam, & cataractam infusionibus
 235. medendi relinquatur: quemadmodum nec iis, qui vel de
 crySTALLINI maculis, tanquam cicatricibus, vel de imaginibus
 ante oculos sub specie telorum atanz, punctorum, alarum,
 muscarum, floccorum lanæ aliorumque perpetuo oberranti-
 bus, atque ab iis, quæ cataractas præcedunt, duratione ac de-
 fectu incrementi distinguendis, solent conqueri, multum auxi-
 lii promittitur.

DE SALIBUS DISSERTATIO EPISTOLARIS
Physico-Medico-Mechanica, conscripta a DOMINICO
GULIELMINI, Philosophæ & Medico Bononiensi &
in Patavino Lyceo Medicinæ Theorica Professore Primario,
ad Illustrissimum & Excellentissimum Dominum
D. CHRISTIANUM MARTINELLI,
Patritium Venetum.

Lugduni Batavorum, apud Fredericum Haaring, 1707, 8.

Costat. 18 plag.

EX quo Clarissimo Gulielmini, cujus frequens in Actis no-
 stris mentio facta est, Physiologiæ Medicæ in Lyceo
 Patavino docendæ munus fuit demandatum, nihil prius aut
 antiquius habuit, quam omnes nervos eo intendere, qua
 arte hæc disciplina & magis perfici, & ad usum praxeos dirigi
 possit. In eo vero totum negotium consistere observavit, ut
 vera corporis humani & medicamentorum & generaliter eo-
 rum omnium, quæ solidas fluidasque partes component, aut
 alterant, principia, seu, quod ajunt, elementa invenirentur.
 Inter quæ & quidem prima cum non minus Analysis chymica,
 quam rigidum quantumvis examen mechanicum, & si quæ
 alia sunt veritatum investigandarum media, reponendam esse
 ostendant substantiam salinam, hujus tractationem aggressus
 est.

Cum

Cum vero salis nomen & particulæ elementari salis, & pag. 9.
 ejus aggregatæ elementari, & substantiæ compositæ ex salino
 elemento aliisque heterogeneis admixtis concedatur, hæc om-
 nia, proprietatibus diversis gaudentia, una eademque defi-
 nitione comprehendi non possunt. Quoniam tamen a parti-
 cula elementari proprietates & natura in eo, quod Elementum
 est, & in eo, quod Elementum maximopere participat, potissi-
 mum derivantur, videtur ex definitione particulæ elementaris
 via fieri posse definitionibus reliquis. In hoc igitur sensu sa-
 lia sunt Autori Clarissimo corpuscula insectilia, terminata pla-
 nis superficiebus, ita invicem inclinatis, ut simplicem aliquam
 includant figuram. Ex qua definitione sequitur, particulas sa- 15.
 linas esse insensiles, nec liquabiles, etiamsi liquabilitas in salia
 composita cadat. Quoad figuram, salis muriatici seu marini 20.
 crystallos cubicas, Vitrioli parallelepipedas rhomboideas, Alu-
 minis rupei octaedricas, & Nitri prismaticas observamus, at-
 que hæ figuræ particularum primarum differentiam earum es-
 sentialem constituunt, hisque radicaliter inexistunt, suntque
 omnes simplices, scilicet aut ad pyramides, aut ad prismata
 reducibiles. Multo vero plures in compositis salibus figura- 23.
 rum varietates experimur, quæ a primarum particularum di-
 versæ schemate necessario prodire non liquet, cum a diversa
 compositione aut modo possint desumi. Hinc salia distin-
 guuntur in primigenia & non-primigenia seu derivata. Illa
 quatuor dicta sunt salia, hæc vero ex primigeniis vel solis vel 27.
 cum aliis elementis combinatis componuntur. Nihilominus
 primigenia ista configurata corpora triplici potissimum de cau-
 sa diversam sui speciem oculis ingerunt; scilicet vel ex diversa
 oculorum positione seu projectione, vel ex imperfectione sche-
 matis suum complementum non obtinentis, vel ex irregulari
 additamento, factæ ad aliquam partem. Licet autem hæ, aut 31.
 quæ ex his componuntur, figuræ in aliis etiam salibus compe-
 riantur, nihilominus tamen non ad normam mutationis no-
 minum aut affectionum salia primigenia multiplicanda sunt,
 sed ad prædicta reducenda, ex. gr. tartarus, vel saccharum,
 propter eandem figuram ad Vitriolum. Et cum salium in-

32.

pri-

K

pag. 54.

primis particulis configuratio a creatione ortum suum habeat; sequitur impossibilem eorum esse generationem & destructionem, vel unius salis in alterius naturam transitus. Sed pergit Autor Clarissimus ad phænomena, quæ ad elementum salinum pertinent, explicanda, eaque in tres dispescit classes, prout vel spectant salia primigenia in maxima, quæ haberi potest, simplicitate sumta, vel in majori mixtione radicantur, sed non tali, quæ efficiat, ut substantia illa ad aliud genus transferatur, vel compositioni aliarum substantiarum ad aliam etiam, quam ad salis, categoriam spectantium debentur. Dum salia in sua simplicitate sunt constituta, tres obtinent, quemadmodum omnes particule primæ, affectiones primitivas, scilicet quod sint impenetrabilia, quod habeant molem determinatam, & quod certa, constanti & immutabili figura donentur. Sin vero ejusdem schematis salinæ primæ aut elementares particule simul coeant, compositum quoddam resultabit salinum, & quidem sincerum, & purum, si neque salinarum diversæ configurationis neque alterius generis elementarium particularum intervenierit commixtio, quod tamen rarum admodum est, & vix naturaliter possibile, imo per artem factu difficillimum. Cum enim, quæ in hac rerum universitate reperiuntur salinæ particule, per aerem, per aquam, per terram dispersæ sint, vix fieri potest, ut, dum congregantur, non succedat saltem aquæ aut terræ commixtio. Proinde quæ maxima sperari potest incompositis salinis homogeneitas, illa est, quæ fit ex prævalentia unius salis determinati cum terræ paucæ & aquæ mixtura, qualis in succis concretis macris & primigeniis, quatuor nempe assignatis reperitur; quorum generationem ex primis particulis sequenti modo inquirat. Aqua sive per terræ superficiem sive per meatus ejus interiores excurrat, salinas particulas dissolvit, & a locis, quæ perluit, secum rapit; quoniam autem in terræ gremio non patulas ubique invenit vias, ibidem filtratur, & pro ratione filtri, quod matrix seu minera audit, ejusque pororum configuratione hæc vel illa salia ibidem relinquit, aliis cum aqua abeuntibus. Sic replentur minere, donec omnis aquæ interdicatur transitus, hæcque aliorum ad alias

satu-

59.

saturandas mineras divertere cogatur. Sin vero pori nimis laxi aut cuniculi adsint, quos aqua transgredi queat, fieri potest, ut aqua non adeo saturo continuo suo fluxu non modo ante deposita salia denuo imbibat, sed mineram eandem eluat, aut corrodat, & ramenta aliorum transferat. Quin imo aer salinas in se continet particulas, easque, ubi mineras invenit, certo alicui salii recipiendo idoneas, illuc deponit, vel intromittit. Nec minus elevata ab igne vel calore subterraneo aut solari sub forma exhalationum salis particulæ absque aeris vel aquæ interventu huc illuc transire, & in proportionatis mineris retineri & coacervari possunt. Inde est, quod juxta diversum modum ipsius irretitionis, juxta diversam matricum naturam, & juxta alias circumstantias a conditionibus loci & ejus liquidi, per quod salia ad mineram deferuntur, petitas hæc modo terræ simplices sint, modo topi, modo silices, modo sui generis determinatæ substantiæ; inde etiam est, quod succi concreti modo a matricibus educantur, modo ab aquis excoquantur, modo etiam sponte in locis determinatis concrecant. p. 68.

Magnetismi allicientis ad matricem salia primigenia determinati generis duæ peculiare esse videntur radices, quarum altera in pororum certa figura, & ad salis retinendi particulas proportionem, altera in similitudine figurarum & æqualitate molium, quæ in ejusdem salis particulis reperiuntur, consistit. 73. Quod autem non obstante pororum proportionem minus commoda, figurarumque in salibus dissimilitudine nihilominus alterius schematis salinæ particulæ retineantur, plures sunt accidentales causæ. Possunt enim laxiorum illorum meatuum, aquæ quocunque sale imbutæ perviorum, internis superficiebus ad modum tartari adhærescere crustæ salinæ, aut cujuscunque generis crystalli; sive id fiat propter nimiam saturationem aquæ, sive propter amissam velocitatem, sive propter motum intestinum deficientem, sive alia quacunque de causa. Insuper efficere potest angulorum, qui in diversis salibus sunt, æqualitas, ut unius particula particulæ alterius adhæreat, & aliquando reliqui corporis non sequatur disjectio. Atque idem ad aerem & salinas exhalationes a calore elevatas applicari potest. 73.

pag. 88.

98.

109.

ra & crassiora frustula, si aquæ immitantur, fundum petunt, quod eorum major sit quam aquæ gravitas specifica; quod vero comminuta illa ascendant, & dispergantur per aquam, ibidemque suspendantur, causa est, partim quod per aquæ virtutem solutæ & sejunctæ, & ad tantam parvitatem molis redactæ sint salium particulæ, quæ resistere nequeat motus intestini, qui in aqua est, impressionibus; partim quod intra poros aquæ salinæ moleculæ condantur. Imo etiam si salium particulæ non includantur poris aquæ, sed cum hujus particulis misceantur, & interjaceant, poterunt hæ in aqua suspendi, si ad eam redactæ fuerint molis, gravitatisque parvitatem, quæ corpori non majorem tribuat descendendi virtutem, quam auferant resistentiis occurrentes superficies; adde quod gravitatum specificarum differentia inter corpus fluidum & illud, quod eidem immergitur, per hujus ad minima divisionem evanescat. Ut succi concreti solvi possint in aqua, requiritur ex parte aquæ tenuitas partium, & motus, quo illæ agitantur, ex parte succorum vero talis pororum apertura, quæ facile particulas aquæ admitat, & partium nexus, qui ex motu eo, quo partes aquæ perenniter aguntur, non ægre possit superari. Inde enim fit, ut cum aquæ immittuntur salis crassiora frustula, statim a motu in eorum poros & rimas aquæ particulæ calore potissimum adjutæ intromittantur; cumque suum etiam motum conferrent in meatulis illis arietando partes, quibus pori illi & meatus concluduntur, has divellant a vicinis. Ubi autem una pars salis ab altera sejuncta, magis adhuc vi suæ gravitatis quam motui fluidi obsecundet, tam diu dissolutio continuatur, donec particulæ adeo parvæ evaserint, ut motum aquæ sequi possint, a quo perenniter impetuntur; quod ubi successerit, constat, fore ut per universam aquam dispergantur & in qualibet ejus parte suspendantur. Quod si autem aqua sale jamdum saturata extiterit, nihil amplius de sale adjecto solvit, quia, quo magis augetur post salis exsolutionem materia in mobili, i. e. in aqua, eo magis languet velocitas, qua partes tam aquæ quam commixti salis moventur. Cum autem hoc negotium in proportionem quadam fluidi ad resistentiam, quam habet ad motum par-

particula salis, consistat; perspicuum est, rem variari debere, si aut motus augeatur in fluido, aut resistentia in salis particula minuatur, quod fiet per ulteriorem ejus comminutionem; hinc aqua calida plus solvit quam frigida, plus ebulliens quam calida, & destillationes, cohobationes, circulationes, digestionesque Chymicæ saturatissimas præbent solutiones. Quamquam autem aqua unius speciei sale imprægnata fuerit, alterius tamen speciei sal imbibere adhuc & solvere potest eadem, partim quia pori secundi salis, non obstante quod aqua alio fuerit imprægnata, illius adhuc particulas admittunt; cui operi aliquam præstare potest opem antecedens solutio, quæ menstrui vices gerat respectu secundi salis solvendi, illius poros vel laxans, vel diffringens; partim quia in antecedenti solutione motus saltem adeo validus durat, ut secum rapere possit jam comminutas particulas; partim quia dissimiles sunt salium particulæ. Sicut autem similitudo & æqualitas particularum non permittit ejusdem salis, nisi ad certam mensuram imbibitionem, ex eo quod similes & æquales particulæ facile sese invicem apprehendunt, & in majores concresecunt moleculas, unde earum præcipitatio contingit; ita dissimilitudo potissima causa est, ut duobus imo pluribus diversi generis salibus successive imbui possit aqua. Mittimus ea, quæ Autor Clariss. contra Gassendum ultimi hujus phænomeni causam in pororum diversitatem rejicientem disputat, ad alia progredientes. Salia jam soluta ab aquæ amplexibus iterum liberantur, vel per irretitionem, vel per præcipitationem. Illa vel per pororum, qui in substantia aliqua reperiuntur, configurationem & proportionem cum schematibus salium irretiendorum, ut in mineris succorum concretorum, quemadmodum jam dictum; vel per simplicem pororum angustiam, ut in filtratione perficitur. Præcipitatio autem contingit per remotionem alicujus ex causis necessariis ad solutionem conservandam, scilicet vel propter defectum humidi solventis, ut in evaporatione; vel propter defectum motus exacti, ut in crystallisatione, in loco frigido celebrata; aut postquam aqua per ebullitionem violentam salibus saturata iterum

pag. 110.

126.

pag. 88.

ra & crassiora frustula, si aquæ immitantur, fundum petunt, quod eorum major sit quam aquæ gravitas specifica; quod vero comminuta illa ascendant, & dispergantur per aquam, ibidemque suspendantur, causa est, partim quod per aquæ virtutem solutæ & sejunctæ, & ad tantam parvitatem molis redactæ sint salium particulæ, quæ resistere nequeat motus intestini, qui in aqua est, impressionibus; partim quod intra poros aquæ salinæ moleculæ condantur. Imo etiamsi salium particulæ non includantur poris aquæ, sed cum hujus particulis misceantur, & interjaceant, poterunt hæ in aqua suspendi, si ad eam redactæ fuerint molis, gravitatisque parvitatem, quæ corpori non majorem tribuat descendendi virtutem, quam auferant resistentiis occurrentes superficies; adde quod gravitatum specificarum differentia inter corpus fluidum & illud, quod eidem immergitur, per hujus ad minima divisionem evanescat. Ut succi concreti solvi possint in aqua, requiritur ex parte aquæ tenuitas partium, & motus, quo illæ agitantur, ex parte succorum, vero talis pororum apertura, quæ facile particulas aquæ admitat, & partium nexus, qui ex motu eo, quo partes aquæ perenniter aguntur, non ægre possit superari. Inde enim fit, ut cum aquæ immittuntur salis crassiora frustula, statim a motu in eorum poros & rimas aquæ particulæ calore potissimum adjutæ intromittantur; cumque suum etiam morum confergent in meatulis illis arietando partes, quibus pori illi & meatus concluduntur, has divellant a vicinis. Ubi autem una pars salis ab altera sejuncta, magis adhuc vi suæ gravitatis quam motui fluidi obsecundet, tam diu dissolutio continuatur, donec particulæ adeo parvæ evaserint, ut motum aquæ sequi possint, a quo perenniter impetuntur; quod ubi successerit, constat, fore ut per universam aquam dispergantur & in qualibet ejus parte suspendantur. Quodsi autem aqua sale jamdum saturata extiterit, nihil amplius de sale adjecto solvit, quia, quo magis augetur post salis exsolutionem materia in mobili, i. e. in aqua, eo magis languet velocitas, qua partes tam aquæ quam commixti salis moventur. Cum autem hoc negotium in portione quadam fluidi ad resistentiam, quam habet ad motum par-

109.

particula salis, consistat; perspicuum est, rem variari debere, si aut motus augeatur in fluido, aut resistentia in salis particula minuat, quod fiet per ulteriorem ejus comminutionem; hinc aqua calida plus solvit quam frigida, plus ebulliens quam calida, & destillationes, cohobationes, circulationes, digestionesque Chymicæ saturatissimas præbent solutiones. Quanquam autem aqua unius speciei sale imprægnata fuerit, alterius tamen speciei sal imbibere adhuc & solvere potest eadem, partim quia pori secundi salis, non obstante quod aqua alio fuerit imprægnata, illius adhuc particulas admittunt; cui operi aliquam præstare potest opem antecedens solutio, quæ menstrui vices gerat respectu secundi salis solvendi, illius poros vel laxans, vel diffringens; partim quia in antecedenti solutione motus saltem adeo validus durat, ut secum rapere possit jam comminutas particulas; partim quia dissimiles sunt salium particulae. Sicut autem similitudo & æqualitas particularum non permittit ejusdem salis, nisi ad certam mensuram imbibitionem, ex eo quod similes & æquales particulae facile sese invicem apprehendunt, & in majores concrescunt moleculas, unde earum præcipitatio contingit; ita dissimilitudo potissima causa est, ut duobus imo pluribus diversi generis salibus successive imbui possit aqua. Mittimus ea, quæ Autor Clariss. contra Gassendum ultimi hujus phænomeni causam in pororum diversitatem rejicientem, disputat, ad alia progredientes. Salia jam soluta ab aquæ amplexibus iterum liberantur, vel per irretitionem, vel per præcipitatem. Illa vel per pororum, qui in substantia aliqua reperiuntur, configurationem & proportionem cum schematibus salium irretiendorum, ut in mineris succorum concretorum, quemadmodum jam dictum; vel per simplicem pororum angustiam, ut in filtratione perficitur. Præcipitatio autem contingit per remotionem alicujus ex causis necessariis ad solutionem conservandam, scilicet vel propter defectum humiditatis solventis, ut in evaporatione; vel propter defectum motus exacti, ut in crystallisatione, in loco frigido celebrata; aut postquam aqua per ebullitionem violentam salibus saturata iterum

pag. 110.

126.

- refriguit; vel propter defectum debitæ tenuitatis in salium particulis, quæ oriri potest aut ab imminuto motu, aut liquido, aut augmentatione molis in particula soluta. Sæpius tamen non unus ex prædictis defectibus contingit, sed plerumque duo, & non raro omnes copulantur. Quod autem salia ab aquæ vinculis liberata denuo concrecant, tres allegari possunt causæ; videlicet aut fluidi defectus, aut motus diminutio, saltem mutata directio, aut conditio figurarum, aliarumque affectionum, quæ in particulis mobilibus deprehenduntur. In specie crystallisationem rimatur Autor Clarissimus, cujus naturam & modum postquam explicuit, negat totam plantæ virtutem in ejusdem sale essentiali contrahi & contineri, cum affectiones aut proprietates plantarum cunctæ in uno sale non radicentur, sed multæ etiam in sulphure seu oleo plantarum pariter essentiali, multæ in mixtione utriusque, multæ in aliis partibus tum fluidis tum solidis a sale & sulphure essentiali diversis residant. Imo nec omnes virtutes a sale in planta existentes in sal essentiali transire putat, cum sal non omne, quod in mixto extat, necessario in crystallos coaguletur, sed pars in auras evanescat, una cum fumo evaporantis succi; pars cum aqua remanere commixta, pars cum aliis particulis alligata tertium aliquod substantiæ genus componere possit. Nec salium lixivialium materiam pro eadem habet, quæ antecederet in salibus essentialibus erat, siquidem tota salis essentialis substantia ex humido, quod in mixto viget, desumitur, ut lixivialis non modo ex fluido, sed etiam ex sicca parte hauritur; deinde fieri potest, ut sal essentiali neque omnino fixum sit, neque omnino macrum, cum sal lixiviale utrumque fere necessario sit. Sed neque quoad formam seu partium texturam conveniunt utraque; in sale enim essentiali combinantur salia diversa, in lixiviali non item. Denique ad acidi & alcali conflictum, effervescentiam seu ebullitionem potius quam fermentationem dicendam, progreditur, aciditatisque radicem in spiculis quibusdam salinis vel per corpus, quod acidum nuncupatur, dispersis, vel illud coagmentantibus ponit; ita tamen, ut spicula eadem in acutos angulos sint acuminata, quæ tol-
- pag. 144.
- 170.
- 174.
- 180.
- lun-

luntur, si cum alcalicis misceantur, quatenus alcalia corpora sunt poros habentia, proportionatos ingressui angulofarum partium in liquido natantium, eosque vacuos, i. e. solo aere vel alia materia subtiliori, analoga tamen aeri, repletos. Hinc vis illa, qua liquidi partes mutuo se urgent, & qua æquali undique existente eadem inter se manent libratae, si locum inveniatur minus resistentem, eo fluidum adigit, aut eas in eodem fluido solutas particulas, quæ illum possunt ingredi. Cum autem tales sint pori alcalium respectu acidorum spiculatorum magis quam respectu aquæ, necessario intra poros alcalium acidæ cuspidis urgentur, & in iis reconduntur. Nota Salium quoque est differentia, qua fixa alia, alia volatilia dicuntur. Fixum audit corpus quodlibet, quod adversus occurrentium agentium impetum suæ substantiæ unitatem & situm tuetur. Volatilitatis vero duplex est species, alia potentialis, actualis alia; illa conjuncto aliquo indiget, ut in actum exeratur, hæc totum in se complectitur, ad actionem requisitum. Ad potentialem volatilitatem requiritur, ut aliquid a calore pluri vel pauciori ad evolandum incitetur, partesque habeat comminutas, levisimas, & paucio nexu inter se conjunctas. Volatilium vero salium actualem volatilitatem habentium ea videtur esse natura, ut 1 partes habeant probe comminutas, non solum quantum ad solutionem, sed etiam quantum ad evolutionem requiritur; 2 laxo inter se vinculo unitas, aut cum aliis substantiis, si quas forte habent in eodem mixto combinatas; & 3 cum sulphure volatili arcte implicatas. Denique quod actiones salium attinet, illas in duas dispescit classes Autor Clar. Vel enim in corporibus hæc fiunt, quorum partes salia non sunt, vel exeruntur in mixtis, quorum compagem ingrediuntur. Ad priorem refert virtutem dissolutivam, præcipitativam, & coagulativam. Effectus vero, quos salia in mixtis, in quibus reperiuntur, exhibent, trium ordinum observantur esse; vel enim sal mixtis tribuit compactionem, soliditatem, & pondus, ad quod genus congelationes, & coagulationes referuntur; vel durationem, hinc arcentur dissolutiones, putrefactiones, inflammationes; vel propagationem & fertilitatem, unde fer-

pag. 227.

243.

men-

mentationes exoriuntur. De cætero, qua ratione Hombergi sententia in Tomo IV Histor. & Memorab. Acad. Reg. Scient. contenta, qua salium fixorum configurationes non primis earum particulis deberi, sed ab alcalibus, ex quibus cum acido aliquo commixtis emergunt salia fixa, deduci censet, cum sua conciliari possit, in Appendice docet Noster.

LA SPHERE DU MONDE SELON L'HY- pothese de Copernic, &c.

h. e.

*SPHÆRA MUNDI JUXTA HYPOTHESIM
Copernicanam, exhibita Regi; descripta, demonstrata &
comparata cum Sphæris & Systematibus Ptolemai
& Tychoonis de Brahe ab Abbate de
VALLEMONT.*

Parisiis, apud Prosperum Marchand, 1707, in 12.

Constat plag. 17 & Tabb. æneis 5.

DUO sunt, quæ hunc libellum commendant; clara nempe atque distincta phænomenorum universi ex hypothese Copernicana resolutio, & novæ cujusdam Sphæræ nobilis juxta eandem ex cupro factæ atque Regi exhibitæ a *Johanne Pigeon* & *Johanne Baptista Delure* descriptio. Cum enim *Cap. 1.* evicisset, studium sphæræ mentem ad Deum elevare, ac contra Atheos mundi æternitatem asserentes disputasset, *Cap. 2* terminos, quorum in sphæra intelligenda usus est, *Cap. 3, 4 & 5* sphæram *Ptolemai*, cum systematibus *Ptolemaico* atque *Tycho-nico* explicat, & *Cap. 6* novæ sphæræ delineationem quandam imperfectam subjicit, schemate eleganti quadantenus illustratam. Quo facto ipsam phænomenorum sphæræ ex hypothese Copernicana solutionem aggressus, *Cap. 7.* de triplici motu Telluris disserit, motu nempe vertiginis, translationis & inclinationis, & mox *Cap. 8* apparentias Solis explicat: ubi argutam prophetiæ *Malachia* cap. I, 11 affert interpretationem, ex his quidem suppositis derivatam, quod in omni instanti physico ali-
cubi

cubi meridies existat adeoque religione Christiana per totum orbem disseminata semper alicubi sacerdotes sint ad altare & in choro constituti. In specie *Cap. 9. 10 & 11* ostendit, quomodo quatuor fiant anni tempestates, Sole in centro universi immobili posito; quomodo idem propter diversitatem angularum, sub quibus radii superficiem in diversis partibus Telluris feriunt, aeris temperiem in quinque zonis producat; quomodo denique dierum inæqualitatem causetur, quæ 60 climatibus ortum dedit, ab ipso accurate definitis per præcipua, quæ singula continent, loca. Pedem promovet *Cap. 12 & seqq.* ad apparentias Lunæ, eclipses Solares ac Lunares, apparentias Mercurii, Veneris, Martis, Jovis & Saturni, nec non directionum, stationum ac retrogradationum enodandas. Damnata *Cap. 19* ad spectus Planetarum & Astrologorum regulas, quibus nihil solidi inesse affirmat. Immo experientiam certam non haberi posse contendit, quia complures annorum millenarii elabi debent, antequam eadem redeat cœli constitutio, ita ut, quæ hodie est, a principio mundi nondum extiterit. De firmamentis & fixis *Cap. 20* dum agit, *Antonium Mariam Schytleum de Rheitz*, celebrem illum Capucinum, Oculi Enoch atque *Elizæ* Autorem, in solo Otione ultra bis mille stellas per telescopium observasse notat, simulque catalogum fixarum præ ceteris commendat, quem *Anselmus*, monachus Cartusianus, ad annum 1700 condidit, & quem *Royer*, Architectus Regius, cum mappis cœlestibus in 4 Tabulas redactis anno 1679 edidit: ubi 1806 stellæ per 73 constellationes distribuuntur. Tandem *Cap. 21* prolixè exponit, quid in hypotheseos suæ favorem dicant Copernicani. Summa momentorum ibi propositorum huc redit: 1. Hypothesin Copernicanam non esse novam, sed tum ab antiquis (quemadmodum ex Aristotele, Cicerone & Plutarcho probat) tum ex recentioribus à *Nicolao Casano*, Cardinali, 80 ante Copernicum annis in libro de *doctrina ignorantia* *Cap. 12* assertam; 2. multum tamen eandem perfecisse Copernicum, ipsiusque vestigia secutos esse reformatores Calendarii *Juliani* in correctione *Gregoriana*; 3. esse eam legibus motus & naturæ exactè conformem propter egregiam in-

L

primis

primis harmoniam ac simplicitatem admirandam, nec 4. Sacris Litteris repugnare, cum de sensu Scripturæ sacræ in quæstionibus Physicis obscuris judicari nequeat, nisi ubi in Philosophia demonstratio adit, & per testimonia celeberrimorum Scripturæ interpretum certum sit, non secundum existentiam, sed secundum apparentiam loqui Scripturam. Unde ex *Augustino* urget, de quæstionibus Physicis obscuris ex Scriptura non esse judicandum, ne ejus autoritas penes profanos prostituatur, si demonstratio contrariæ explanationis superaccedat: quemadmodum factum sit circa quæstionem de antipodibus & rotunditate Telluris a Patribus primitivæ Ecclesiæ impugnatam. Inter alia quoque observat, Scripturam in quæstionibus chronologicis annos unice numerare, mensium, dierum ac horarum, appendicem prorsus negligere: qua de causa nunquam sperandum sit, ut ex ea mundi ætas unquam exacte eruatur. Similiter miraculum Solis stantis per hypothesin *Copernicanam* melius explicari, quam per *Tychonicam*, modo cogitetur, quod Sol sit principium motus motu suo vertiginis vorticem cæli abripiens, quodque in medio cæli existat. Denique 5. prolixè adstruit, Ecclesiam permittere, ut hypothesin *Copernicanam* quoad motum Telluris defendatur, nec in Gallia pro oraculis haberi decisiones Sacri Officii Inquisitionis in istiusmodi quæstionibus, quas non intelligunt; & 6. inconveniencias systematum *Ptolemaei* & *Tychonis de Brabæ* recenset, quas inter præter falsitatem motus ζ & φ circa Tellurem in Ptolemaico refert multitudinem epicycloꝝ simplicitati naturæ e diametro oppositam; suppositionem non facile concedendam, quod scilicet primum mobile intervallo 24 horarum Planetas omnes ab oriente ad occidentem trahat & Planetæ contra motu proprio in oppositum ferantur, nisi amque motus rapiditatem. Enimvero cum palmarium in hoc opusculo sit descriptio novæ Sphæræ mobilis juxta hypothesin Copernicanam constructæ, eam huc transferre non piger. Diameter Sphæræ est $2\frac{1}{2}$ pedum, in cujus centro occurrit globus rotundus splendens, Solem representans. Exterius quatuor circuli maximi conspiciuntur, firmamentum confluentes, **Zodiacus**

diacus nempe æquinoctialis & duo coluri. Zodiaci latitudo est 60 gradibus, in ejus medio Ecliptica in 360° divisa comparet. Ipse in 12 signa; signum quodlibet in 30° dividitur. Polos Eclipticæ referunt duæ extremitates virgæ ferreæ totam sphaeram trajicientis. Æquinoctialis Eclipticam in 0 V & 0 ½ libræ secat, & suos itidem habet Polos a Polis Eclipticæ 23° ½ remotos. Duo Coluri Zodiacum fulciunt. Quatuor hi circuli cum firmamentum repræsentent, stellis undiquaque ornati. Intra hos 6 circuli alii Planetarum vortices exhibentes conspiciuntur. Unus Tellurem cum Luna continet, reliquorum singuli singulorum Planetarum corpora globosa. Circulis nomina Planetarum incisa sunt, inscriptum quoque est tempus, quo suum circa Solem motum absolvunt. Globo terrestri vero inscriptos videas æquatorem, tropicos, circulos polares & polos, 23° ½ ad planum, in quo hæret, inclinato. Appositi sunt duo circelli, Meridianum ac Horizontem designantes. Luna una cum Tellure circa Solem fertur, & circa Tellurem etiam intra 27 dies. Globorum pars a Sole averfa nigro colore tingitur. Coronidis loco horologium oscillatorium applicatur, quod simul circulis motum imprimit, atque tum horas, tum minuta, tum ætatem Lunæ, tum annum sæculi monstrat, indice ultimo intra 100 demum annos revoluto. In magnitudine globorum & circularum vera observari non potuit proportio, ob enormes Planetarum a Terra distantias & non minus enormem corporum Planetarum ad corpulentiam Solis rationem. Specialiora cum Autor non addat, hic nobis quoque subsistendum. Hanc vero descriptionem si cum ea conferas, quam *Guilielmus Bleau*, primus sphaerarum armillarum juxta hypothesein *Copernicanam* construendarum inventor, in *Institut. Astronomica de usu Globorum & Sphaerarum caelestium ac terrestrium Part. 2 Cap. 2* tradit, Sphaeram novam ab ejus Sphaeris fere non nisi in eo differre deprehendes, quod mobiles reddita fuerint: quo autem artificio id fuerit effectum, reticendum esse duxit Autor.

HISTORIA COLLOQUII JEVERENSIS INTER Lutheranos & Reformatos Anno 1576 instituti, una

L 2

CUM

cum Actis & conscriptis in eadem notis, nunc primum edita a D. JO. HENRICO FEUSTKINGIO, Seren. Principp. Servesta-Anhaltinis a Sacris Primariis & Consiliis Ecclesiasticis.

Servestæ Anhaltinorum, apud Heredes Christiani Fincklii, 1707, 4to.

Constat 1 Alphab. 17 plag.

QUam operam summe Rev. Autor in tractandis edendisque doctrinæ Theologicæ monumentis Ecclesiæ approbavit, ut ex Actis nostris A. 1703 p. 334 a. 1705 p. 241 & A. 1707 p. 205 videre est, illam, præfenti opere in evolvenda historia ecclesiastica, de colloquio Jeverensi Lutheranos inter & Reformatos instituto, utilissime collocavit. *Octo* in *Capite* distributus est hic liber commentarius, exornatusque proœmio, quod ostendit, paucos admodum, & quosdam nimis leviter, præfens historiæ caput pertractasse, tum nihil fere ad illam condendam superfuisse monumentorum publicorum, adeo, ut ex fragmentis quibusdam, hinc inde dispersis, brevis enarratio fuerit colligenda. His prius confectis, ad ipsum rei institutum progreditur doctissimus Autor, & *Capite* quidem *primo* docet, Colloquium Jeverense, autore JOHANNE XVI, Comite Oldenburgico-Delmenhorstensi, cœptum esse atque habitum. Ad illum enim Comitum, extincta veterum Frisonum Dominatu, per heroicam Wimmekenenensium Familiam, justo sanguinis ac successionis titulo, traducta erat Dynastia Jeverensis, postquam Maria, Princeps virgo, omnibusque laudibus ob religionem, veram in regionem istam importatam & stabilitam superior, A. 1575 vivis excessit, atque ut JOANNES ille, antiquissima stirpe Oldenburgica, a Witekindo M. ducta, prognatus fuit, ita suprema ipse virtutis, doctrinæ factorumque gloria illuxit, dignus omnino, cujus res bello domique gestæ, cujusque negotia, ad promovendam servandamque divinam veritatem ab ipso suscepta, a celeberrimo Feustkingio percenterentur. In his fuit, quod turbas, ab Anabaptistis excitatas, indicto anno 1576 colloquio, per Hermannum Hamelmannum, Theologum

acu-

acutissimum, repressit, & cum acquiescere nollet varium illud ac protervum hominum genus, terra sua ejecit. Causa, quæ colloquio Jeverensi habendo occasionem dedit, & *secundo Capite* a clarissimo Theologo exponitur, non fuit curiosa mentis temeritas, neque levitas animi dubitantis, uti Eibenstochio videtur, sed ingenuus veritatis amor pariter ac sincerus erga subditos affectus. Cum enim dissidia quædam de ritibus superessent, tollendis iis peculiaris ordinatio ecclesiastica, auctoritate Comitum, a Selneccero, propter id in arcem Oldenburgensem accito, tum & Hamelmanno, laboris socio, consignata, in ordinem redacta est. Huic plurimi Ecclesiarum Oldenburgensium Ministri subscripserunt, idem vero ut Jeverenses præstarent, non imperii cogentis vi, sed æquissimis rationibus, quas Cancellarius Joh. ab Halle explicuit, quæsitum est. Causa erat præcipua, quod inter Jeverenses obscuro quidam Sacramentariorum affectu vagarentur, quorum ut artes proderentur juxta ac Anabaptistarum calumniæ retunderentur, ecclesia vero extra omne confusionis periculum poneretur, efficiendum erat. Hac ratione patefactum est, Jo. Henr. Japetum, Conradum Quantium, & Joh. Meppelensem, Alberti Hardenbergii scriptis assuetos, Calvini placitis favere, quorum tamen primus, meliora edoctus, subscripsit constitutioni, reliqui vero duo idem recusarunt, causamque, ut colloquium institueretur, dederunt. Sua igitur constitit dignitas homologetico huic particulari Ecclesiæ a multis inde Jeverensis Ecclesiæ Ministris obsignato, quorum nomina tandem toti enarrationi subjiciuntur. Locus, ubi colloquium institutum fuit, urbs erat Jevera, in Frisia Orientali, sicuti *Cap. III* edocetur. Inde haud procul conspicitur Insula Wangerogensis, in qua urnæ crematorum corporum, & antiqui numi quondam reperti sunt, licet id quidam Insulanorum pernegare malint. *Capit* hujus libri *quartum* enarrat eos, qui colloquio interfuerunt; & primo quidem adducuntur tres, ex Reformatorem Ecclesia, scilicet Joh. Henr. Japetus, *Schortensis*, Conradus Quantius, *Wadwardensis*, & Joh. Meppelensis, *Sillenstedensis*, Pastores. Japetus ordinationem commemoratam se comprobare confitebatur, si exciperentur.

Capita de Exorcismo, & de Coenae Sacramento, in quibus tamen singulis corpus Oldenburgense doctrinam coelestem clarissime proponebat, unde Japetus quoque ab Hamelmanno instructus tandem subscribebat, sed Quantius & Meppelensis modo in Exorcismi ritum, modo in Lutheri Catechismum, modo in Coenae & majestatis Christi mysteria irruerant. Quamobrem cum redire nollent, missi sunt homines, quorum tamen patrocinium Wempo quidam Oitensis contra Hamelmannum suscipiebat. Lutheranorum causam in colloquio tutati sunt ex viris Politicis Vice Comes Burchardus a Steinberg, Vir doctrina atque usu rerum gravissimus & congressus moderator, cui junctus adstabat D. Jo. ab Halle, Oldenburgensi a Cancellis, eruditione aequae ac consilii dexterrimus. Halleum sequebatur Henr. Tilingius, cujus multa in Ecclesiam Bremensem, & postea Jeverensem, magnaque merita extiterunt. Praesentes etiam erant Hermannus Accumensis, Stadius Reinkingius & Theodorus ab Eyben, qui a pietate & eruditione commendantur. Ex ordine autem sacro praecipuas colloquii partes sustinuit Herm. Hamelmannus, cujus viri zelus & praesantia, ex scriptis, vita & dexteritate, in Synodo Lemgovienfi juxta ac Jeverensi cum summa eruditione demonstrata, ex memoriae tandem felicitate plane singulari illustris, omnino flagitabat, ut ab Autore nostro pluribus, quam ab aliis factum est, illustraretur; tum contra calumnias ac hodiernorum quorundam teporem vindicaretur. Argumentum & ipse Colloquii, quarto Aprilis A. 1576 instituti, processus, qui *Capite quinto* subjicitur, respexit ad verenda illa mysteria de Baptismo & S. Coena. Jeverz igitur diserebatur de Exorcismo, quem apud Lutheranos non Papisticum esse ostendebatur. Progressio fiebat ad Sacramentum Altaris & doctrinam de unione Sacramentali, collata & explicata ex unione personali, quae ut in colloquio defensa fuerit, ab Autore doctissimo exponitur, simulque declaratur, turbatores Jeverenses, duos istos praecipue, contra omnes admonitiones, negasse veram corporis & sanguinis Christi praesentiam in Coena; hanc vero gravissime asserbat Hamelmannus, cujus argumenta contra objectum Evangelistarum dissentiam, item

de no-

de notione vocum *signi*, & quomodo Sacramenta sint gratiæ signa, porro de essentiali transmutatione, non stabilita, atque de particulis IN, CUM & SUB, postea de difficultatibus ex persona, ex natura humana, ex ascensione Christi allatis, ejusque præsentia & absentia modis, tunc de Cœna Christi cum Discipulis habita, quasi in ea Servator corpus suum dare non potuerit, de jactato Patrum & Melanchthonis cum Reformatis consensu, de physica & Capernaitica manducatione, tum de duplici orali & spirituali usu, de manducatione denique indignorum ordine percensentur, illustrantur & confirmantur, tandemque in hanc rem commendatur Hamelmanni liber de Responsionibus ad dicta Patrum, rarus quidem ille, sed magna cum legentium utilitate adhibendus. Maximo vero ecclesiæ emolumento celsisse congressum Jeverensem, *Cap. VI* commentarii hujus monstratur. *Cap. VII* sistitur historia, quomodo Wempe Oitensis, victis Quantio & Meppelensi auxilium ferre conatus fuerit, eodem, quo colloquium Jeverense habebatur, anno. Hic auctoritate Petri Rami & Casp. Oleviani elatus, Reformatorum dogmata defendere moliebatur, permulta contra Augustanam Confessionem, contra verba Cœnæ, contra præsentiam materiæ cœlestis proferens. Sed confusus tandem est Disputator, atque ad sua abire jussus. *Ultimo* tandem *Capite*, VIII nimirum, contra Strimesium, Ecclesiæ Reformatæ apud Francofurtanos Doctorem, & Jo. Josephum Wincklerum, Inspectorum Magdeburgensem, manifestum dedit Autor, recentissimos Reformatos idem sentire vel proponere, quod eorum majores apud Jeverenses olim docuerunt. Quem in finem ipse Strimesius, Burmannus, Leydeckerus, Werenfelsius, Vietor, Spanhemius, Salomon van Til, Braunius, Burnetus, Heideggerus, Piæctus, Melchior, Gauterius, Schenckius, Hulsius aliique producuntur.

TRAITÉ DE LA GRAMMAIRE FRANCOISE.

i. e.

TRACTATUS DE GRAMMATICA GALLICA,

Auto-

Autore REINERO MARELIO (DESMARAIIS) Secretario perpetuo Academiae Gallicae.

Amstelædami, apud Henricum Desbordes, 1707, 12.

Constat Alph. 1 plag. 9.

pag. 1.

- Quantum hactenus celeberrima Academia Gallica puritati atque elegantiae vernaculae studuerit, inter omnes constat, ad utramque ut symbolam suam conferret doctissimus hujus libri Autor, dictae Academiae Secretarius perpetuus, hunc de Grammatica Gallica tractatum magna industria conscripsit. Ut paucissima delibemus, quamlibet linguam ait peculiariter Grammatica doceri, si numerum, sonum & figuram literarum, nec non formationem, ordinem & connexionem verborum spectes, in multis tamen omnes omnium linguarum libellos Grammaticos inter se convenire. Quoniam vero lingua Gallica fere tota e Latina sit formata, hinc Gallos plurima quoque Grammaticae Latinae praecepta retinuisse idem asserit, dividitque tractatum hunc in partes duas, quarum prima agit de numero, natura & valore literarum ac imprimis diphthongorum, nec non de orthographia, altera de singulis orationis partibus.
72. De Orthographia ubi agit, notat abusus in ea hactenus commissos, & refert viros subinde eruditos de emendanda scribendi ratione sollicitos fuisse. Hos inter primus *Georgius Trifsinus* producit, qui scribendi rationem Italicam emendare est aggressus, eumque in finem prolixas quasdam litteras ad Clementem VII Pontif. Rom. exaravit, addiditque hoc de argumento Opera alia Venetiis anno 1529 impressa. Idem negotium paulo post in lingua Gallica suscepit *Jacobus du Bois*, Medicinæ Professor, eruditus sub nomine Sylvii notus, edito hac de re libro anno 1531. Majori cum cura idem argumentum tractarunt *Ludovicus Meigretus* & *Jacobus Pelletierius*, eoque scripta nonnulla annis 1545. 48. 50. & 55 publici juris fecere. *Petrus Ramus* inde Lector Regius in Academia Parisiensi orthographiam Gallicam, non minus ac alii, reformare studuit, hinc anno 1582 Grammaticam Gallicam novis characteribus conscriptam luci publicae exposuit. Enimvero hi omnes caruerunt successu &

ap-

approbatione publica; nihilominus tamen de eodem argum-
 to *Rambodus* quoque Massiliæ degens anno 1578 Lugduni librum
 quendam imprimi curavit, in quo docet, omnis obscuritatis p. 81.
 evitanda gratia 44 consonantes & 8 vocales in linguam Gal-
 licam esse recipiendas. Anno 1668 simile quid conatus est
Ludovicus Leclachius in libello quodam, *Les véritables regles de*
l'Orthographe Française inscripto; ast nil novi ille, Autore
 teste, protulit, sed tantum a Meigreto, Pelletierio & Ra-
 mo dicta repetiit. Ubi Noster porro de terminatione *or* agit 181.
 mentionem facit elegantissimæ cujusdam inscriptionis. Cum
 enim Margaretha, Maximiliani Imperatoris Rom. & Mariæ
 Burgundicæ filia, anno 1497 e Flandria in Hispaniam trajiceret,
 nuptias illic cum Johanne, Ferdinandi & Isabellæ, Regum
 Arragoniæ atque Castiliæ filio, celebratura, magna oriebatu-
 r tempestas, adeo ut naves nonnullæ interirent. Hac in necessi-
 tate constituta Princeps, memor sponsaliorum antea cum Ca-
 rolo VIII Rege Galliarum initorum, nec tamen consummatorum,
 versus componebat sequentes sibi epitaphii loco inservituros,
 quos panno subtiliori involutos e brachio dependebat:

*Je suis Margot la gente Demoiselle,
 A deux maris mariée & pucelle.*

Quod quandoque in omnibus linguis tempus præsens pro fu-
 turo usurpetur, Autor noster clarissimis exemplis probat, e lin- 351.
 guis Latina, Gallica & Italica petitis. Et quidem Italicam,
 quod spectat, exemplum aliquod promit ex Historia Florenti-
 na, quippe *Danem*, cum in congregatione quadam fuisset
 electus, qui ad Bonifacium, Pontificem Maximum, Legatus iret,
 dixisse ait: *S'io vò chi stà? s'io stò chi v'è?* De verbo *couvrir* agens,
 allegat *Malherbium*, qui Henricum Magnum Galliarum Regem ita 416.
 loquentem introduxit:

*N'ay-je pas le coeur aussi haut;
 Et pour ofer tout ce qui il faut,
 Un aussi grand desir de gloire
 Que j'avois, lorsque je couvri*

M

D'ex-

*D'exploits d'immortelle memoire
Les Plaines d'Arques & d'Ivry.*

P. 450.

Verbum *die* pro *dise* olim quandoque fuisse adhibitum, sequenti confirmatur Epigrammate:

*Colas est mort de maladie,
Tu veux que je plaigne son fort;
Que diable veux tu que j'en die?
Colas vivoit, Colas est mort.*

Lebens-Geschichte aller Evangelischen Pastorum Primariorum zu Lauban.

i. c.

VITE ET ACTA OMNIUM ECCLESIE LAUBANENSIS Evangelicorum Pastorum Primariorum ab anno 1525 ad presens usque tempus. Autore M. GODOFREDO HOFFMANNO, Lyc.

Laub. Rectf.

Laubæ, apud Aug. Vogelium, 1707, 8.

Constat 20 plag.

AUtor hujus libri doctissimus, juventutis studiosæ commoda ore pariter atque calamo hæcenus quam felicissime vitæ promotum, & adhuc strenue promovet. Quæ de re dubitare neminem sinunt scripta ejus alia, quæ commendatione nostra haud indigent. Præsenti in libro agit de Pastoribus Ecclesiæ Laubanensis in superiori Lusatia Primariis, qui eidem a Reformationis tempore ad præsens usque præfuerunt; quæ occasione & alia profert ad Religionem cultumque Dei publicæ ejus civitatis facientia. Quam par sit & utile vitas defunctorum, imprimis Ecclesiæ Doctorum, conscribere, docet in Præfatione, provocans ad Ebr. XIII, 7 ubi Apostolus Doctorum meminisse jubet; & in ipso Dei verbo utriusque foederis fidelium vitas deprehendi consignatas, a quæ viris doctis, ut *Adami*, *Spæzelio*, *Wittenio*, *Colbio*, *Frehero*, *Pratorio*, *Blumia* & *Schwernero* Theologorum Vitas fuisse editas, ostendit. De cultu Dei Laubanensium ubi in ipso libro agit, tres ejus constituit Pe-
rie-

riodos, in quarum prima ipsi sermo est de Laubanorum gentili-
simo, quippe cum Lusatis reliquis Deos venerati sunt Martem at-
que Flin. Hac occasione & inquitur in urbis Laubanz ortum,
& quamvis offendantur versiculi sequentes:

*Nach Christ Geburth neunhundert Jahr,
Die Stadt Lauban erbauet war.*

attamen Noster dictæ urbis natales ad Seculum a N. C. deci-
mum refert. Altera Periodus agit de Laubanensium religione
ante Reformationem, ubi Henricus I Auceps anno 919 Vene-
dos, & sic quoque Laubanos ad Christianam fidem convertisse
dicitur, quo tamen tempore omnia tenebris Pontificiis involu-
ta fuere. Tertia denique Periodus sistit Laubanensium religionem,
qualis post Reformationem fuit, anno quippe 1525 repurgatam.
Recensitis inde quatuor urbis templis, ordine justo Pastores Pri-
marii Ecclesiæ S. S. Trinitatis a B. Lutheri Reformatione ad no-
strum usque tempus enumerantur, nimirum *Georgius Hew,*
M. Ambrosius N. Nicol. Greinewitzius, Job. Frobenius, Valentinus
Pauscopius, M. Sam. Jauchius, M. Mich. Neander, M. Jac. Cole-
rus, Sigism. Sævus, (Schwabe,) M. Vitus Nuberus, M. Job. Pii-
scus, Sigism. Sævus, Mart. Bobemus, Dav. Wisenerus, Job. Hee-
rius, M. Sal. Hausdorffus, Job. Muscovius, & M. Ant. Gottlieb
Sannus. Ex his imprimis notari merentur Sævus atque Bohe-
mus, quippe qui varia edidere scripta ab Autore nostro distin-
cte consignata. Pastores Primarios excipiunt Diaconi Ecclesiæ
Laubanensis, nec non Pastores, qui in pago *Geibsdorff*, ad juris-
dictionem Laubanensis Magistratus spectante, vixerunt, ut &
Cantores, qui a Reformatione ad hunc usque diem in illa urbe
ac pago officiis suis functi sunt, quibus sub finem hodierni Ec-
clesiæ Laubanensis Doctores chorique Musici Directores acce-
dunt, quorum nomina referre supervacaneum ducimus.

JACOBI BURCKHARDI EPISTOLA AD JUSTUM
CHRISTOPH. BOEHMERUM, Polit. & Eloq. in Acad.
Jul. Prof. de JOANNIS CASELII erga Litteras me-
ritis, ejusque Lucubrationum
editione.

M 2

Vol.

Wolfenbütteli, apud Gothofr. Freytag, 1707, in 4.

Plag. 10½.

DOctissimus hujus epistolæ Autor de præclaris litterarum promotocibus bene mereri studet, quippe non tantum breviorē de Celeberrimi Christoph. Cellarii obitu epistolam, superiori anno mense Augusto p. 382 memoratam, verum & prolixiorē de celebratissimi Jo. Caselii erga litteras meritis conscripsit, cujus summam hic breviter exhibebimus. Natus est Caselius Gœttingæ anno 1533, patre Matthia Caselio, primum in hac urbe Præceptore scholastico, post Sacerdote, qui Melancthonem, Camerarium atque Sturmium quotidie in ore habebat, ut filium suum tantorum virorum fama ad paria studia incitaret. Prima litterarum monumenta commode satis in Gandersheimensi ludo, moderatore illius dexterrimo Christophoro Norico, didicisse, semper posthac lætatus est ipse Caselius. Missus deinde est a patre Northusam, ut ibi Basilii Fabri & Michaelis Neandri institutione uteretur, quibus viris multum se debere professus est. Cumque etiam in patrio gymnasio, tum institui cœpto, aliquandiu fuisset versatus, Vitebergam abiit, Melancthonis imprimis fama excitatus, præter quem præcipue ibidem admiratus est Vitum Vinsæmium atque Georgium Cracovium. Viteberga commigravit Lipsiam, ut Camerarium quoque audire, posset, hinc Francofurtum ad Oderam & Rostochium, demumque Musas ultra Alpes habitantes invisere constituit, jussu imprimis Jo. Alberti, Ducis Megapol. cui Caselius ob moderatorem, humanitatem atque eruditionem a Camerario fuerat apprime commendatus. Prius vero quam iter hoc ingrederetur Caselius, ad Academiam Vitebergensem, in qua Philosophiæ Magister renunciatus fuerat, elegiam quandam edidit, amicosque suos valere iussit. Cum in Italiam venisset, legum quidem studium minime neglexit, præsertim Bononiæ degens, illos tamen præ ceteris ibi adivit, quos doctrinæ dicendique facultate præstare audiverat, & Sigonio fuit per familiaris. Bononia discessit Florentiam, Victorii potissimum, fama permotus, qui & ipsum ob insignes animi dotes, impri-

mis

mis vero Græcæ linguæ peritiam, valde dilexit. In Germaniam post peragrata Italiam reversus, Camerarium iteram salutavit, & a Jo. Alberto eruditionis specimen edere jussus, Rostochii Aristotelis de vita ac moribus Libros fideliter est interpretatus. Cum biennium fere in Academia hac docuisset, urbs per seditionem turbata est, & morbus exortus epidemicus. Civibus academicis hinc dissipatis, Caselius Principis sui indultu Alpes denuo tranſiit, Bononiæ vero in magnum vitæ discrimen subito incidit, sævo periculoſoque morbo ita correptus, ut Medici aliquando de ejus salute desperarent. Quamprimum morbi vis aliquantum remiserat, Florentiam adulta hieme deportandum se curavit, atque inde valetudinis facturus periculum in ampliffimas Italiæ urbes excurrit, Paulumque Manutium, Marcum Antonium Muretum, Vincentium Pinellam, Onuphrium Panvinium, Franciscum Robortellum, Petrum Angelum Bargzum, Melchiorem Guilandinum, Antonium Riccobonum, & multos alios sibi reddidit amiciffimos. Pisas venientem Jureconsulti in ordinem suum summa voluptate retulerunt, cum intellexissent, legum civilium disciplinæ Bononiæ ipsum studuisse. Sed noster aperte est falsus, se ab eo tempore legum studium remissius tractasse, quod ad quietiorem & vitam & doctrinam natus maxime aptusque sibi visus fuisset. Italia post triennium relicta, per Comitatum Tirolensem, Austriam atque Saxoniam Rostochium petiit; quo in itinere multos iterum novos amicos sibi paravit, quos inter primi fuere Joannes Crato, Augerius Gislenius Busbequius & Hugo Blotius. Rostochii vix iterum de studiosa juventute mereri inceperat, cum in aulam Megapolitanam vocaretur, ut Jo. Alberti filiorum educationi præset. Officio hoc quadriennio diligentissime perfunctus, in Academiam se recepit, aulæ pertæsus. Hic erudiendæ juventuti tam sædulo operam dedit, ut ipse, quanquam modestissimus, affirmaverit, vix quenquam ex veteribus Græcis optimæ notæ scriptoribus extare, cujus non aliquam saltem partem in Academia Rostochiensi pertractaverit. Rostochio Caselius in Academiam Juliam ad munus publicum subeundum est vocatus, ibique summa cum laude & diligentia docuit.

Belgæ, Angli, Dani, Poloni ejus eruditionem summam admirati, diligentissime eum observabant, amicitiamque ipsius per literas expetebant, non paucis etiam cognoscendi ejus gratia advenientibus. Ex his multi lucubrationes suas ad ipsum mittebant, ut eas corrigeret, suamque de illis perscriberet sententiam. Quam pura enim, casta atque Romana Caseliana orationis fuerit indoles, Scaliger imprimis edisserit. Quin & ut Græcæ literæ in Germania florent, magnis Caselii laboribus effectum esse, summus Casaubonus fatetur, testatus insuper, puriorem ac veram philosophiam per eundem illic conservatam esse. Conringio vero iudice, civilis prudentia a Romani juris peritis Caselii maxime studio est vindicata. Optimus tandem senex Anno 1613 prope octogenarius decessit. De ejus lucubrationibus non ex mole, sed ex præstantia, ut Noster loquitur, est judicandum. Nam & ipse eos ætatis suæ scriptores risit, qui male prodigi verborum volumina obrudere maluissent, quam sapientiæ impertire paginam; quasi plaustrum fœni in altum extractum pusilla arcula gemmis referta pluris esset æstimanda. Græcorum monumenta ipsius studio atque cura edita sunt sequentia: *Gregorii Nazianzeni Poematum quadam selectiora*. Eiusdem orationes duæ, prima ad Eunomianos, altera, cur in Pontum fugerit, nec non *Epistola Græca de conscribendis Epistolis: Gregorii Nysseni epistola ad Eustathiam, Ambrosiam & Basilissam: Homeri Ἀττάκι sive novus Iliados liber: Æschyli septem ad Thebas duces, Trægædia: Dionis Chrysostrami de exercitatione oratoria Oratio, ut & de Regno Libri IV: Aristotelis de arte dicendi Libri tres: Demetrii Phalereus de elocutione Sopatri in Arisfidis pro Rhetorica orationes, Prolegomenis Latinum Scholion adnexum: Æschini Epistola: Chionis Heracleote Epistola: Phalaridis Epistola: Themysii Oratio, Basanista & Philosophus inscripta, nec non de Amicitia Oratio: Vituperatio philosophia ex Gorgia Platonis: Maximi Tyrii commentatio, quemadmodum discernendus sit adulter ab amico: Platarchi libri de Curiositate & Loquacitate: Luciani Calumnia: Cebetis Tabula: Galeni libellus Quomodo quis & dignoscat & sanet animi sui affectus: Xenaphontis Cyropædia, Agesilaus & libri de dictis & factis memorabilibus Socratis:*

tis: *Alexandri Aphrodisiensis de Fato liber: Platonis legum promium, & alia.* Romanorum pauciora edidit monumenta; multis vero libris Præfationes præmisit, quas Autor noster p. 36 & seqq. adducit. Quas vero lucubrationes ipse Caselius elaboraverit, quæ ad Poësin, Eloquentiam, Historiam & Scientiam Civilem spectant, p. 36 sq. ordine enarrantur. De Epistolis quæque ejus varia leguntur p. 55 & seqq. de quæ convitiis, quibus ipsum quidam affecere, p. 59 & seqq. Denique quantopere hæcenus eruditi optarint, ut cuncta Caselii scripta, maximam partem nunc ratiore, in unum volumen redigerentur, indicat, doletque, nec ipsum Cl. Boehmerum, ad quem Epistola hæc dirigitur, dignum Caselianorum operum æstimatorem, hæcenus typographum, qui sumtus ferret, nancisci potuisse.

THOMÆ RAVASINI, PARMENSIS, OPERUM POETICORUM Pars prior & posterior.

Mutinæ, typis Antonii Capponi, 1706, 4-
Const. Alph. 1 pl. 2.

PARS prior Operum Poeticorum Cl. *Ravasini* sacra complectitur, atque dicata est Serenissimo Principi Francisco I, Farnesio Parmæ & Placentiæ Duci VII. Sicuti vera Salvatoris nostri beatissimæ Matris cultui se totum devovisse passim Auctor demonstrat, ita in ejus laudem tres Libros heroico carmine exaravit, quos *Mariam viatricem sive Elisabetham a B. M. V. visitatam* inscripsit; his subjunxit XIII Eclogas ad eandem præcipue directas, tum totidem Elegias, quibus unam pene Matrem Virginem prædicat, cujus amore totum se teneri, in primis ex Elegia IX patet, quam ita orditur:

Credideram, me posse aliquid committere caris,

Quod non Parthenia de Genitrice foret, &c.

Sic lyrica quoque in ejus potissimum laudem conscripsit, quibus prior Pars Operum Poeticorum absolvitur. Altera Pars Georgica & Miscellanea continet, hinc primum duobus Libris, quo præta velint studio cultuque parari, docet, totidemque aliis de ficulnearum cultura agit. Inter Miscellanea carmen in legulejum carpentem amores Parthenios eminet, quod Eclogæ tres eodem fere spectantes excipiunt; cum vero in his in-

cau-

causarum patronos iusto acerbius invecus videri possit, monet, animum sibi esse, ut jurisprudentum & iudicum æquitas & sapientia, scribarum fraudibus & commentis e regione positus, clarius elucesceret. Vineta postremo loco veniunt, quatuor Libris descripta, quorum primo vineæ sessilis requisita, secundo vitis arbutivæ culturam, tertio vindemiæ operam, & postremo vini ingenium doctissimus Pœta explicat, finitque tristi demortui nuper filii mentione, & totum opus his versibus claudit:

Merorem patriæ, nati sestantia casum.

Transmittam seclis feralia scripta futuris,

Æternum monumentum, & nostri pignus amoris.

L'IMMAGINE DEL VESCOVO &c.

id est,

IMAGO EPISCOPI REPRÆSENTATA VIRTUTIBUS ILLUSTRISSIMI JACOBI BENIGNI BOSSUETI, Episcopi Meldensis. Sermo, in Academia Ecclesiastica Collegii de propaganda fide dictus, & auspiciis Serenissimi Delphini Gallia editus a PAULO ALEXANDRO MAFFEO, Equite.

Romæ, apud Antonium Rossium, 1705, fol. plag. 7.

O Bierat fama & doctrina illustrissimus Bossuetus, XII die Aprilis anni M DCC IV. Huic ut parentaret Romæ illustris Maffæus, sermonem coram membris Academiæ Ecclesiasticæ, in atrio Collegii de propaganda fide, ut affollet, congregatz, habuit, & Dedicatione ad Serenissimum Galliz Delphinum, Præfamine item ad Lectorem auctum deinde in lucem edidit. In eo postquam fundamenti loco posuit verba Apostoli ad Timotheum: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse*, &c. incredibiles defuncti Antistitis virtutes animi, corporis, ingenii, vocis deprædicat, diserteque narrat, quemadmodum ex Canonico, Archidiacono, Decano Metensis Ecclesiæ, cum concionem in Aula magno plausu habuisset, a Rege Christianiss. primum Episcopus Condomensis factus, deinde educationi ipsius Delphini præfectus, eaque peracta, Meldensis Episcopus demum constitutus sit, atque isthæc duo manera per viginti tres annos vitæ suæ reliquos accurate obierit. Laudat & imprimis Christianiss.

Regem, quod hujus virtutes æstimaverit, & in elogio Clementis XI P. M. Episcoporum Episcopi definit.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno M DCC VIII.

JACOBI GUILIELMI IMHOFII STEMMA
Regium Lusitanicum, sive Historia Genealogica Familie
Regie Portugallica a prima origine usque ad præ-
sens ævum deducta, cum Insignium
iconibus.

Amstelodami, apud Zachariam Chatelain, 1708, fol.

Constat 19 plag.

Non satis fuit Celeberrimo Imboso, edidisse *Notitiam S. Rom. Germanici Imperii Procerum, Historiam Genealogicam Regum Parisiæque Magnæ Britannia, Excellentium Familiarum in Gallia, Italia & Hispania*, atque auxisse *Tabulas Lobmeieri Genealogicas*, verum & necessarium duxit luci publicæ exponere *Stemma Regium Lusitanicum*, idque historicis annotationibus gratius reddere & illustrius. Ita autem argumentum hoc elegantissimum pertractavit, ut exhibeat imprimis *Stemmatibus Lusitanici* conditorem *Henricum Burgundum* & ab eo ortas *Stirpes*, & quidem tum *Rectam*, sed emortuam, XVII Reges Portugallicæ Tab. I & II enumeratos, complectentem, tum *Collatenses*, quas inter apparet, 1 *Brugantina* Tab. III, e qua provenere Reges Portugallicæ novissimi, enatique sunt rami *Marchionum de Flechilla & Comitum de Oropeza* Tab. III, *Comitum de Lemas*, *Marchionum de Sarria*, *Ducum de Taurisano* Tab. IV, *Marchionum de Ferreira & de Villecas*, *Ducum de Cadaval* (cujus familie plenioris notitiam opera Cl. *Petri Ambrosii Lehmanni* ad se pervenisse Autor noster Nobilissimus lubens fatetur) Tab. V, *Comitum de Gelves*, *Ducum de*
N *Veragua*

Vernua Tab. VI, Comitum de *Faro* & de *Odemira* Tab. VII, nec non Comitum de *Vimioso* Tab. VIII: 2 *Alencastrensis*, seu *Lancastrica*, cujus rami Ducum de *Aveiro* & *Abrantes* Tab. IX, & Comendatorum Ordinum Avifiani & de *Coruche* Tab. X: 3 *Varia*, unde variaz diversorum nominum familiae enatae, quarum tantum origines indicantur Tab. XI: 4 *De Turribus* cognominata, unde Comites de *Villardompardo* Tab. XII: 5 *Sosana*, cujus rami Dominorum de *Martagoa* & *Beringel*, Comitum de *Prado*, Marchionum de *las Minas*, Dominorum item & Comitum de *Miranda* ac Marchionum de *Aronches*, Tab. XIII & sqq. In Exegesi Historica deprehenduntur varia notatu dignissima, e quibus nonnulla speciminis loco sumus adducturi. De *Henrici*, stirpis Regiae Lusitanicae satoris, origine tam omnia ad liquidum esse perducta dicit Autor noster, ut nemo hodie inter Hispanos Gallosve sit, qui dubitet, quin a primis Burgundiae Ducibus, atque adeo ab ipso regio in Gallia stemmate, quod ab autore *Cape-tingicum* vocatur, genus duxerit. Qua vero tempestate, & qua ratione in Hispaniam profectus sit Henricus, dissidere adhuc auctores. Plerosque anno 1089 id factum esse affirmare, quo tempore Alphonfus VI Castellae Rex auxilia adversus Mauros, Hispaniam populantes, exciverit; at *Emanuellem de Faria & Sosa*, elegantem Epitomes Historiarum Portugalliae autorem, testari, existare veteres chartas, e quibus pateat, jam anno 1073 Henricum Teretiae, Alphonfi Regis filiae, sponsum Comitemque in Portugallia fuisse, imo jam tum in Hispania illius egisse, cum Ferdinandus Rex, Alphonfi pater, mortem obiisset, (eam autem incidere in exitum anni 1067) cumque Rodezici Cida summa fortitudo inclaruisset, & viris generosae mentis, undique ad ipsum advolantibus, atque adeo etiam Henrico nostro exemplo fuisset. *Berengariam*, Sancti I R. filiam, innuptam in Loranensi monasterio decessisse, *Eman. de Faria & Vasconcellium* tradere dicit Noster, at *Jo. Isaac. Pomarum*, Danicae historiae scriptorem, perhibere, illam fuisse uxorem Regis Waldemari II tertiam, & matrem Erici, Abelis & Christopheri Regum Daniae. De *Petro* Rege Lusitaniae octavo, ob ingenium immite *Rigoroso* dicto, refert, quod sinistram severitatis opinionem liberalitate emen-

p. 6.

8.

10.

emendaverit, arbitratus, eo die se minime fuisse Regem, qui nullo in alios a se collato beneficio abiisset. Postquam idem spiritum efflasset, & jam gelidum corpus aromatis farciendum esset, revixisse eum magna adstantium trepidatione, advocatoque mox sacerdote, qui ipsi a confessionibus fuerat, ubi crimen, quod per oblivionem vivo exciderat, ei confessus esset, absolutionemque, ut loqui amant, accepisset, compositis iterum membris placide obdormivisse, vetustam in Alcobaciensi coenobio famam esse, auctore *Vasconcelio*, tradit. De *Ferdinando* postremo Joannis R. filio narrat, quod eum frater Eduardus R. cum in Africana expeditione a Mauris ad Tingim circumventus & in extremum adductus fuisset discrimen, obsidem hostibus tradiderit, mansurum in eorum potestate, dum Septam non dederet; at illum pro infracto, quo præditus fuerit, animo, servitute & captivitate perpetua premi, quam Septam cum rei Christianæ detrimento hostibus reddi maluisse, & sexto a captivitate anno post multas ærumnas decessisse. *Alphonsum V* dicit pacem cum Ferdinando & Isabella Castellæ Regibus Alcantaræ anno 1479 inuisse, visamque esse Autori *Historia de conjunctione Portugallia cum regno Castella* rem notatu dignam, quod in capitibus pacificationis istius diserte expressum fuerit, pacem fieri in centum & unum annos,posito, ut soleret, tempore finito pro infinito: quod tamen & vaticinii loco fuit, cum illa pax totidem plane annos duraverit. Sub *Joannis II* Regis Lusitanæ XIII regimine conjurationem quandam ait fuisse coortam, cujus capita *Ferdinandus* Dux Bragantinus & *Jacobus* Dux Visei, ambo regia stirpe orti & uterque Regis affinis; Regem cognita conspiratione singulis ad se vocatis & officii sui commonefactis veniam dedisse; verum ad ingenium reversis & rebus novis denuo studentibus non amplius parcendum ratum, priorem capitis supplicio affici jussisse, alterum aliquanto post in coenaculo paucis presentibus pugione confodisse, additis verbis: *ito, Bragantino renunciato conjurationis exitum ab ipso inchoata.* *Sebastiani* Regis Portugalliz expeditionem in Africam susceptam ubi recenset, eum inita apud Alcazaram d. 4 Aug. anno 1578 pugna decretoria victum, cum flore nobilitatis

p. 13.

14.

17.

tis Lusitanicæ desideratum, captum, & exorta de tanto captivo inter Mauros rixa, a centurione Mauro superveniente occisum fuisse, unius viri *Nonii Mascaregna*, qui oculatum se professus fuisset testem, fide constituisse dicit. Tantæ cladis nuntio ad Regni gubernatores, quos quatuor *Sebastianus* constituisse, *Blissiponem* perveniente, studiosè omnia ab iis celata fuisse, dum ea de re *Henricus Cardinalis*, Regis propatruus, ad quem Regni successio devoluta, certior factus esset. Postquam vero fama de *Sebastiani* morte undique percrebuisse, ritus (quos ex *Hieronymo Conestaggio* ut singulares refert) Lusitanis in Rege lugendo solennes institutos esse, & viginti post annos visum esse Venetiis, qui *Sebastianum* Regem se esse affirmaret, cujus historiam Noster prolixè satis refert. De *Henrico* Cardinale, post Rege Lusitanicæ, dum agit, a curiosis observatum fuisse dicit, eodem temporis puncto lunam deliquium pati cœpisse, quo ipse in deliquium animi incidere, illoque desinente & ipsum in vivis esse desuisse, cum eadem hora ante 68 annos in lucem editus fuisset. De *Theodosio II*, *Johannis Ducis Bragantiz VI filio*, refert, eum infaustæ *Sebastiani* Regis in Africam expeditioni interfuisse, atque in prælio *Alcazariensi* captum, sed sine lytro in gratiam *Philippi Hisp. R. a Molejo Hameto* dimissum esse. Trajecto freto cum *Gibellerram* appulisset, & nuntius de morte Regis *Henrici* allatus esset, a Duce *Medinæ Sidoniz*, qui interesse Regis *Philippi* censuerit, habere illum in potestate, tanquam primogenitum Ducis *Bragantiz & Catharinæ*, ad regni successionem aspirantis, ludis & spectaculis detentum eum fuisse, ita ut aliquandiu non animadverterit, in custodia se esse; doli tandem prudentem ad patrem in Lusitaniam scripsisse, non esse, quod se brevi expectaret; nolle autem se detentionem suam vel tantillum præjudicare juribus regni, & se justitiam longè vitæ suæ antepone-re. Has literas patrem *Almerinam* ad Consilium Procuratorum regni misisse, & dolorem quidem magnum se ex filii captivitate percipere significasse, veruntamen non minori voluptati sibi esse, quod ille in ætate adeo tenera patris tam amans esset, seque, si opus sit, paratum esse, illum pro salute regni, tanquam

quam victimam quandam sacrificare. Verum intra paucos dies Ducem illum filii dimissione, Regis Philippi jussu facta, motu illo liberatum esse. *Rodericum de Castro*, quem Petrus quintus, Comes de Lemos, e secundo matrimonio suscepisset, Archiepiscopum Hispalensem & Rom. Eccles. Cardinalem dixisse fratres *Sammarchanos*, & Patrem *Anselmum* in Historia Geneal. familiæ Regiæ Gall. nec non *Rittersbusum* in Tabula Geneal. Comitum de Lemos; sed hallucinatos eos esse per errorem ex homonymia ortum: nimirum *Rodericum de Castro*, qui Hispalensem Ecclesiam rexerit, atque anno 1583 a Papa Gregorio XIII Cardinalis creatus, anno seculari mortuus sit octogenarius, non fuisse, nec esse potuisse per ætatem filium dicti Comitum de Lemos quinti, fuisse autem patris ejus *Ferdinandi Roderici*, quarti Comitum de Lemos, fratrem uterinum, ex Alvaro Osorio, cui Beatrix de Castro post Dionysii Portugalli obitum secandis nuptiis uxor obtigerit. Dictum vero Rodericum fuisse Archidiaconum Alcarazensem, Canonicum Toletanum, Inquisitorem & Assessorem Consilii generalis & supremi S. Inquisitionis. Christopherum *Colom*, vulgo *Columbum* dictum, nautam illum famosissimum, cum primum ex Americana navigatione, auspiciis Ferdinandi & Isabellæ Regum Hispaniæ suscepta, reversus esset, *Admirantis* titulum ab illis nactum esse, ob admirandum scilicet facinus detecti Novi Orbis, sicut nonnullis visum, originem vocis, qua deinde Præfecti marium insigniri consueverint, inde derivantibus. In numero liberorum, quos Petrus Rex Portugalliæ, antequam ad Regnum pervenerit, ex *Agnete de Castro* foemina formosissima, uxoris loco sibi habita, sustulerit, deprehendi etiam *Joannem*, qui a regno Lusitanico prope abfuerit, corpore quippe excellentem, plurimorumque studio munitum. Hunc, cum Ferdinandus Rex, ipsius frater, mascula prole destitueretur, facile successurum, nisi id ægre tulisset Regina, invidia erga sororem, quam ille in matrimonio habuerat, flagrantem, quippe vultu ac sermone ad fallendum instructo, sororium monuisse, *aura populari & colorum nimium ne crederet, esse sibi gnatum, virilis vicem sobolis fortassis expleturam, regni salutem hanc incapacem, eam qui ducturus sit, hunc amulum ipsi fore*

p. 39.

41.

56.

accerrimam, viæ superandum; quare hanc optimo res ejus esse loco, quod matrimonii vinculo jam irretito integrum non sit illam ducere uxorem, qua sola spem successionis in Regnum certam ei reddere queat; audendum igitur ipsi aliquid esse, aut spem Regni abjiciendam; enimvero pietatem & fidem privatas virtutes esse, qua juvat, via generoso cretos sanguine ad potentiam imperiaque niti; sibi si relicta sit optio, malle se utique genero eo, quam sororio uti. Dulci hac Reginæ persuasione deceptum Joannem conjugem Mariam adulterii falso insimulatam interfecisse. Hoc modo cum animo consilioque Reginæ morem gessisse, & novis cum filia regia nuptiis viam fecisse sibi visus fuisset, illico a Regina de parricidio postulatum capitisque accusatum esse, adeo ut fuga discrimini se subducendi & in Castellam discedendi consilium cepit. Ibi benigne quamvis exceptus & regia affinitate nec non Ducis Valentis Campestris titulo auctus fuerit, poenam tamen non effugisse: a fratre enim novæ conjugis, Joanne I Rege Castellæ, Lusitanis regnum appetente, & jura sororii metuente, custodiæ in arce Toletana anno 1383 traditum esse, inque ea vitam finivisse.

NAAUKEURIGE VERSAMELING DER
gedenkvaardigste Reyzen na Oost- en
West-Indien.

i. e.

COLLECTIO^o CURIOSA ITINERUM MEMORATU
dignissimorum, ab A. 1246 usque ad hæc nostra tempora
in utramque Indiam, tum Orientalem, tum Occi-
dentalem, susceptorum.

Tomi I, II, III, IV & V.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Aa,
1706 & 1707, in 8.

Constat Alph. 6 & Figg. æn. plurimis.

QUam voluptatem Portugalliæ & Hispaniæ, nec non Ita-
liæ ac Magnæ Britannis Deliciæ, haud ita pridem & æ-
mulatim

mulatim veluti typis exscriptæ apud multos excitant, eam itinerum maritimarum memoratu dignissimum, quæ ab A. 1246 primum a Lusitanis vel Hispanis, & dein quoque a Belgis, Anglis, Gallisve usque ad hæc nostra tempora inita, in tomos, complures licet, collectionem vel renovaturam vel etiam aucturam non dubitavit Petrus van der Aa, Bibliopola Batavorum solertissimus & rei literariæ promovendæ avidissimus. Ac uti novo hoc instituto Rempublicam literariam maxime vero Belgas suos sibi devinxit, utpote in quorum gratiam omnes itinerum Indicarum descriptiones Belgice prodeunt, ita vel ipsa deliciarum harum Indicarum copia, in frontispicio Tomi primi aliquot pagellis indicata, nos monuit, ut quorum itinerum vel navigationum descriptiones in hoc apparatu contineantur, & a quibus illæ conscriptæ, quæ lingua primum editæ fuerint, rerum harum cupidis uno velut obtutu significemus, ubi modo id adhuc prius ex ipsius collectoris monito addiderimus, quod quædam harum descriptionum hodie potestatum plane nondum hucusque juris publici factæ fuerint, aliæ vero nunc primum vel ex Lusitanica aut Hispanica, vel etiam Gallica aut Britannica lingua in Belgicam translatae prodeant, quodque priores saltem Collectionis hujus curiosæ tomus XVII hæctenus prostent.

Ut vero hac vice de V prioribus (nam de reliquis alias dicemus) agamus, Tomo primo collectionis hujus primum exhibetur Descriptio itineris, quod A. 1246 & sequenti Joannes du Plan Carpin & Ascelinus Pontificis Innocentii IV auctoritate in Tartariam & adjacentes quasdam regiones suscipere. Sequuntur, quæ Guilielmus de Rubruquis, Ludovici IX R. G. Legatus, cum A. 1253 per Tartariam aliasque regiones Orientales in Chinam primus ex Occidente iter faceret, observavit; quibus annexa est appendix ex Vincentii Bellovacensis Speculo Historico & Guilielmi de Nangis Vita S. Ludovici, ad legationem Guil. de Rubruquis eo magis illustrandam excerpta. Hæc excipiunt Navigationes omnium primæ a Lusitanis & Hispanis ab Anno 1419 usque ad A. 1490 ad explorationem terrarum ipsis incognitarum adornata. Ubi itinera post promontorium Non & Bo-

& Bejador ad Africæ oras maritimas detectionem a Joanne, Alfonso, & Antonio Gonsalvez, Nuno Trifano, Ferdinando de Castro, Gomezio Pirezio, Lanzaroto, Diego d' Arambuja, Bartholomeo Diaz, Gonsala Sofano aliisque Lusitanis, ut & a Christophero Columbo, Genuensi, nec non Nicolao de Conti, Veneto, versus Indiam Orientalem mari instituta, numero XXVI, quæque terræ & insulæ orientales per itinera ista usque ad promontorium Capitis Bonæ Spei detectæ fuerint, ex *Joannis de Barros*, Regis Lusitanicæ Historiographi, Collectione Lusitanica & detectorum autographis enarrantur.

Tomo secundo continentur illorum itinerum maritimarum descriptiones, quibus ab altera parte Christopherus Columbus & Americus Vesputius Indiam Occidentalem genibus Europæis cognitam maxime reddere cœperunt. Principem inter hæc locum occupat navigatio curiosa admodum & famigeratissima, quam Christopherum Columbum, Oceani tum Architalassum ab Hispanis constitutum, A. 1492 ad Indiæ Occidentalis oras, antea incognitas, omnium primum cum tribus navibus instituisse constat. Dein altera Columbi navigatio, A. 1493, nec non tertia ejusdem, A. 1498 instituta, ex ipsius Columbi codicillis commemoratur, inter quas tamen navigationes Historia itineris maritimi, a Vasco da Gamma in Indiam Orientalem A. 1497 facti, ob temporis rationem est interferta. Postmodum Alonfi d' Ojeda & Americi Vesputii navigatio in Indiam Occidentalem prima A. 1499 ac demum alia quædam Christ. Guerre & Perictonfi Nini navigatio in eandem Indiam eodem anno facta ex *Antonii de Herram*, Regis Catholici Historiographi, Collectione itinerariorum Indicorum Hispanica, perinde ut ceteræ omnes (præter illam Vasca da Gamma) hæc tomo complexæ, recensentur.

Tomo tertio ea Lusitanorum itinera maritima exhibentur, quibus hi ab A. 1500 usque ad A. 1504 Indiam tam Orientalem quam Occidentalem petierunt. Ac primo quidem loco Historia duarum illarum navigationum ex *Jo. de Barros* recensione Lusitanica occurrit, quarum unam Pedralvarez A. 1500, alteram vero Joannes da Nova A. 1501 in Indiam Orientalem suscepit.

Et

Et cum eodem tempore quinque Castellanorum & Lusitanorum itinera maritima in Indiam Occidentalem fuerint instituta, unum per Vincentium Yanes Pinzon, alterum per Diegum de Lepe, tertium per Peralvarez de Kabral, quartum per Rodericum de Bastidas & quintum per Alonsum d'Ojeda & Americum Vesputium, quod idem alterum hujus fuit iter in Americam; idcirco quinque horum itinerum Historia, ab Antonio de Herrera Hispanice primum scripta, alterum statim in hoc fasciculo locum obtinet. Huic tertio Historia regnorum & urbium Caranganor, Calicut & Cambajæ in India Orientali, ut & incolarum earundem subjungitur, hausta ex ore Josephi, nativitate Indi, quem Petrus Aliares, Lusitanus, A. 1501 secum ex India in Lusitaniam adduxerat. Sequitur Historia duarum navigationum per celeberrima, A. 1502 susceptarum, quarum una Antonius de Torres Nicolaum d'Obando, Hispaniolæ tum Gubernatorem constitutum, in Indiam Occidentalem transvezit, altera vero Christophorus Columbus quartam suam excursionem ad novas ejusdem Indiæ partes detegendas, est ingressus. Atque huic posteriori etiam navigationis perincipitis Diegi Mendez de Zigura & Bartolomei de Fiesco A. 1503 ex Jamaica in Hispaniolam factæ Historia adnectitur. Tandem hoc tomo Narrationes duarum navigationum, quarum una Franciscus Albuquerque A. 1503 cum classe novem navium, altera vero Lopo Soares A. 1504 cum classe tredecim navium ad Indiæ Occid. oras appulit, ex Jo. de Barros Collectione Lusitanica sistuntur.

Tomus quartus itinera maritima ab A. 1504 ad A. 1506 in Indiam utramque facta enumerat. Ubi primum navigatio funesta per Franciscum de Porras, fugitivum, cum cohorte quadam perfida A. 1504 ex Jamaica in Hispaniolam instituta memoratur, qua occasione quomodo Porras per Columbi armavitricia devictus, tum quoque Columbi in Castellam ex India reditus, nec non dies ejus emortualis, quem in vicissimum Maji A. 1506 incidisse Historia Antonii de Herrera testis est, indicantur; una cum historia navigationis a Ferdinando Cortesio eodem tempore ex Castella in Hispaniolam Regis auctoritate susceptæ. Altero loco duæ navigationes, una admodum

O

celebris

celebris, a Francisco d'Almeida A. 1505 cum viginti & duabus navibus, & altera a Pero da Nhaya circa eundem & subsequenter annum cum octo navibus in Indiam Orientalem factæ, ex *Jo. de Barros* Collectione Lusitanica recensentur. Tertio navigatio Jo. Diaz de Solis & Vincentii Jacobi Pinzon in Indiam Occid. prima A. 1506, qua Jukatania detecta, ex *Antonii de Herrera* relatione Hispanica exhibetur. Cui quarto navigatio Tristani d'Acunha, anno eodem in Indiam Orient. cum classe quatuordecim navium instituta, ex narratione *Jo. de Barros* Lusitanica subjicitur.

Tomus quintus trium navigationum in Indiam Orient. & ad loca quædam ejus finitima ab A. 1506 usque ad A. 1508 Historias complectitur. Prima harum est navigatio & excursio prorsus heroica Alfonsi Albuquerque, primum versus mare rubrum & dein in ipsam Indiam A. 1506 inita, ubi maxime Regnorum Ormuz, Goæ, Malaccæ, & quonam pacto illa per Albuquerque tum sub Lusitanorum potestatem redacta fuerint, Historia sat prolixa ex *Jo. de Barros* Collectione itinerariorum Lusitanica pertextitur. Tum navigationis Georgii de Mello A. 1507 in Indiam Orientalem factæ Historia legitur. Et demum navigationis a Georgio d'Aguiar A. 1508 in eandem Indiam factæ Descriptio additur.

Quæ in Tomo sexto & reliquis, quos modo Jacobi Jansz de Roy Iter inauspicatum A. 1691 in Insulam Borneo & Regnum Atchin e Belgio factum peculiari volumine anticipavit, navigationes vel itinera maritima continentur, eo ex tanto Itinerariorum Indicorum, lectu jucundissimorum & indicibus ubique necessariis instructorum, apparatu in proxime subsequentiis mensibus indicare non gravabimur.

VOYAGE DE GAUTIER SCHOUTEN aux Indes Orientales.

i. e.

GUALTERI SCHULTZII ITER AD INDOS
Orient.

*Orientalis, captum anno 1658 & finitum 1665, ex lingua
Belgica in Gallicam translatum.*

[Tomi II.

Amstelodami, apud Steph. Rogerium, 1707, 8.

Alph. 2.

Syllogem itinerum, quæ Societatis mercatorum Belgicæ auspiciis in Indiam Orientalem suscepta sunt, quibusque fundamenta ad uberrimos proventus ex mercatura navali jacta sunt, in Actis nostris mensè Augusto superioris anni exhibuimus, ad quam forte haud immerito hoc Gualteri Schultzii Iter referas, quod integrum nunc prodit. Atque idem etiam antea 1676 Germanice prodijt Amstelodami, quæ editio Gallicæ hoc nomine jure præferenda, quod in breviora capita distinguitur, rerum serie etiam in margine indicata, & subijuncto indice, quæ cuncta in Gallica hac desiderantur. Etsi vero supersedere recensu plane possemus, pauca tamen enotabimus. Postquam Bataviam celebre Belgarum in India emporium delatus est Autor, duro obstupuit supplicio, quo Indus quidam est affectus, quod comedisset opium, cujus usu ideo severa lege Indis interdictum est, quod in furorem manducantes agat, ut motus inter cives cieant, obviosque quosvis trucident, id quod maleferiato huic evenerat, quinque homicidiorum ex opii usu reo. In insula Bouro pluribus incolis ex avita superstitione hæret, ut crocodilos ceu Deos venerentur, quandoquidem crocodilos omnes e concubitu cum virgine quadam Regia prodiisse fabulantur. In nucis moschatæ descriptione occupatus Noster, id simul observat, quod columbarum quoddam genus, atque aliæ quoque aves, sæpe gregatim advolantes, arborem fructu, quando plenius maturuit, omni exuant; sed, cum digerere nequeant, nuces excernant integras, ex quibus in fecundum agrum delapsis, arbores progerminant, quæ tamen fructus ferant aliis leviores, & corruptioni citius obnoxios. In Indiæ diversis partibus prodigiôsæ molis serpentes inveniuntur, quales ipse Noster in insula Macassar vidit, qui non minus homines quam bruta animalia adoriuntur, quæ integra diglutiunt, eo

voracitatis præmio, quod plerumque iis rumpuntur ilia. Quamvis autem feritate horribiles sint, veneno tamen carent, quod commodum accidit miseris quibusdam ex comitatu Auctoris, ab Indis captis, qui fame adacti e ventre pereuntis hoc modo serpentis aprum exemerunt, ac nullo periculo comederunt. Quanta Regum apud barbaros sit veneratio, eo exemplo patet. Cum enim Indicæ Societatis legati ad Monarcham Regni Aracan solenni pompa magnificoque apparatu introducti essent, quasi majestatis fulgoris impatientes, caput non tantum ad genua inclinare, sed & manibus oculos operire ad modum universæ Regiæ familiæ coacti sunt, quoad Rex per interpretem cum illis locutus est. Idem Rex non nisi intra quinquennium se semel conspiciendum offert populo, reliquum tempus in gynecæo transigit. Singulis autem annis præstantissimæ formæ puellæ duodecim in aulam accersendas curat, quæ postquam advenerunt, candida induuntur veste lineæ, atque per sex horas exponuntur solis radiis, ut sudor largius profluat, qui vestibus illis abstergitur, & post ornantur aliis; madidiores vero rei peritis traduntur, ut olfactu sanitatem corporis examinent, & bene olentes ad Regem introducant; reliquæ distribuuntur inter aulæ proceres. Virginei floris in hoc Regno tam exigua cura est, ut cum decerpere pro re parum digna habeant; unde profligatoris vitæ Belgas nautas conducunt pretio, qui puberibus virginitatem eripiant, eoque procis civibus gratiores reddant. Sunt præter hæc plurima, quæ Lectorem instruant & delectent, nobis illud insuper meminisse sufficiat, quod in fine rerum aliquot naturalium enarratio subjuncta sit, ab Auctore non visarum quidem, sed ab aliis communicatarum, quibus fides haberi tuto queat.

AN APOLOGETICAL VINDICATION
of the Church of England, &c.

hoc est,

*VINDICATIO APOLOGETICA ECCLESIE
Anglicanæ, in qua respondetur adversariis ipsius, hæreses
Angli-*

Anglicanas & schismata ei exprobrantibus. Autore GEORGIO HICKESIO, D. Th.

Londini, apud Gualterum Kettilby, 1706, in 8.

Constat plag. 15.

APologiam hanc jam ante duodecim fere annos primum publicavit eruditissimus Autor, cum non deessent ex Pontificiis, qui Ecclesiam Anglicanam non posse esse veram Christi Ecclesiam evicturi hoc argumento utebantur, quod in plures sectas sit divisa, cum contra vera Christi Ecclesia sit una, utpote corpori comparata in sacris, cujus caput invisibile Christus, membra cum ipso & inter se unita singuli veri Christiani, in una catholica Ecclesia viventes. Illam vero nunc secunda vice recudi passus est, quibusdam hinc inde additis, quæ in prioræ editione non habentur, quod nunc plures in Anglia exsurgant Deistæ, Athei ac Empectæ, ob schismata Ecclesiæ & contentiones fervidiores inter Episcopales ac Presbyterianos Christianam religionem profus deserentes, immo traducentes ac Ecclesiæ ministros impostores nuncupare non erubescentes. Argumenti igitur, quod a schismatibus ad veritatem Ecclesiæ oppugnandam desumitur, inefficaciam monstraturus primo ostendit, omnes omnino Ecclesias schismatum ac dissensionum infortunia experiri. Probat thesin suam inde, quod in omni Ecclesia reperiantur putrida membra, hoc est homines genio suo indulgentes & Diaboli ad schismata eos continuo stimulantis seductionibus aurem benignam præbentes. Neque vero hoc mirum videri debere: cum enim in Ecclesia dentur homines homicidii, adulterii, furti aliorumque flagitiorum, cur non & schismatum rei? Confirmat assertum suum plurimis exemplis ab Ecclesiis Apostolicis & ævo Apostolico proximis desumptis. Illas quod attinet, ad loca Scripturæ Matth. XXIV, 24, Actor. XX, 29, 1 Cor. XI, 18, 1 Joh. II, 19, Rom. XVI, 17. 18 &c. provocat; has vero quod spectat, in medium producit hæresin *Thebusis* in Ecclesia Hierosolymitana ortam, hæreticorum Ecclesiam Smyrnensem tempore *Ignatii Martyris* infestantium & humanitatem Christi impugnantium, *Simonis, Menandri, Marcionis,*

Cap. I.

cionis, Basilidis, Saturnini, Cerinthi, Carpocratis, Marcii, Ebionitarum, Valentianorum, Colarboſtorum, aliorumque plurimorum, inprimis Donatiſtarum & Arianorum. Cum cura etiam recenſet ſchiſmata in Eccleſia Romana per Antipapas præcipue facta.

Cap. 2.

Quoniam itaque nulla unquam extitit Eccleſia, nec exiſtere poſſit, niſi in coelis triumphans, quæ non ſchiſmatum ac hæreſium ludibrio exponatur; perperam contra veritatem unius inde argumentum peti contendit. Certe qui in primitiva Eccleſia vixerunt, & meliores Logicos & Chriſtianos meliores fuiſſe, quam ut tam futile argumentum proferrent. Eccleſiam *Corinthiacam* a *Paulo* dici Eccleſiam Dei, utut ſchiſmata in ea vigerent: quod & fecerit *Clemens Alexandrinus* in Epistoſa ad *Corinthios*. Similiter *Conſtantinum* Imperatorem in Epistoſa ad Eccleſiam *Alexandrinam* eam vocare catholicam, cum hæreticis *Melitanis* & *Arianis* abundaret: cujus exemplum ſecutus *Conſtantinus* filius in Epistoſa ad eandem Eccleſiam. Profert exempla alia, & ex adverſariis quaerit, quid factum fuerit de Eccleſia catholica, cum omnis fere orbis evaderet *Arianus*? Quid de *Romana*, cum *Liberius* Papa *Arianis* contra *Athanaſium* ſubſcriberet, cum alia ſchiſmata Antipaparum ac hæreſes in ea exoriſentur? Quid de *Conſtantinopolitana* tempore *Macedonii* & *Neforii*? Quid de *Judaica*, cum ſchiſmata a *Corab*, cum a *Jeroboamo* fierent? Oſtendit igitur, non unionem, ſed res, in quibus uniuntur membra, commendare & juſtificare Eccleſiam. Etenim cum exemplis plurimis confirmari poſſit, etiam inter hæreticos & impios perfectam dari poſſe unionem, qualem omnino fuiſſe conſtet inter *Aaronem* & *Israelitas* vitulum aureum divino cultu proſequentes, inter *Combizes* adverſus *Moſen* ac *Aaronem* rebelles, inter *Novatianos*, *Donatiſtas*, *Arianos*; non ad unitatem, ſed ad doctrinam, cultum ac diſciplinam Eccleſiæ reſpiciendum eſſe, ſi de ipſius veritate judicium fieri debeat. Probat ulterius, unitatem Eccleſiaſticam poſſe eſſe effectum cauſarum culpabilium, propterea quod aliqui Eccleſiæ cuidam ad hæreant vel per ignorantiam, vel per compulſionem. In priorum cenſum refert *Gentiles*, quorum ſuperſtitio *catholica* ſeu univerſalis erat ob ignorantiam, unde in tenebris ſedere a Spi-

Cap. 3.

ritu

ritu Sancto dicantur. Et hinc factum esse pronunciat, quod Evangelium annunciatum magno cum applausu exceperint, quemadmodum Reformatoribus veritatem in lucem ultimo tempore producentibus, tantum non omnes in omnibus oris ab Ecclesia Romana defecerint, ita ut, *Paulo* excepto, plures profelytas nemo fecerit *Luthero*, Reformationis in *Germania* Protevangelista. Qua occasione monet, se pro certo habere, si *Hispanis ac Italis* lectio Scripturæ sacræ atque concionum *Cypriani & Savanorola* concedatur, multos adhuc in istis quoque oris unionem Ecclesiæ Pontificiæ deserturos; Episcopos vocaturos Papam Collegam, Socium, Coepiscopum, ut *Cyprianus* vocavit olim Episcopum *Romanum*, nisi essent sub compulsionem. Monstraturos tandem, plus dari in Ecclesia *Anglicana* unionis potentialis & actualis, quam in *Romana*. Primum probat, quod datur in Ecclesia Pontificia dogmata, schismatum necessariæ causæ, e. gr. de suprematu Papæ & de transsubstantiatione, quorum illud indoli Ecclesiæ ac praxi primorum Christianorum, hoc sensui, rationi, sensui plano ac grammaticali verborum institutionis, principiis omnium scientiarum contrarium; istiusmodi autem nil quicquam doceat Ecclesia *Anglicana*. Alterum satis manifestum arbitrat, cum non tantæ sint in Ecclesia *Anglicana* disceptationes, quantæ in Pontificia inter *Molinistas, & Jan-senistas, Thomistas, Scotistas & Jesuitas* aliosque vident. Postquam ita stabilivit, ab unitate & defectu schismatum ac hæresium non posse peti argumentum sanum ad veritatem Ecclesiæ comprobendam; in causas schismatum ac divisionum inquirat. Pro causa principali Diabolum habet, hoc est, integram societatem malorum spirituum, tanquam hostium Dei ac hominum cum Deo facientium. Probationem instituit per loca Scripturæ, *Matth. XIII, 25, 1 Tim. IV, 1, Eph. VI, 12* & testimonia Patrum. Unde deducit, si Ecclesia in doctrina, cultu & regimine sit Apostolica, schismata non aliud probare, quam Satanam ipsi valde esse inimicum. Causæ principali instrumentalem jungit, homines nempe vel ignorantia, vel vana curiositate, vel ambitione, vel avaritia, vel altercandi libidine ad schismata ac hæreses inductos. Ignorantiam in causa esse, ut Scripturam

Cap. 4.

legentes sensum sibi pro arbitrio fingant, nihilominus tamen illam rectius aliis intelligere sibi videantur. Nimum curiosos quaestiones movere de rebus, quas nescire juvat, & Scripturam eum in finem legere, ut novas comminiscantur doctrinas, opiniones novas. Esse hoc hominum genus maximos Scripturae adukeratores, ab Apostolo 1 Timoth. I, 4, II, 3, 4, 2 Timoth. II, 23, Tit. II, 9 notatur. Ambitionem haeresium multarum causam extitisse multis exemplis confirmat, *Thebusis* nimirum, *Montani*, *Novati*, *Arii*, *Natalis* Confessoris, *Melissii* Episcopi in *Aegypto*. Quod avaritia ad schismata & haereses inducat, patere ait per testimonium Pauli 1 Tim. VI, 5 & Judae v. 11, atque *Montani*, *Natalis* Confessoris aliorumque exempla. Simili denique ratione evincit, contentiosos & litigiosos homines haereticos evasisse, utpote receptas opiniones & ritus oppugnantes verbaque aliorum captantes, quae habeant, de quo altercentur. His ita se habentibus, ex schismatibus adversus Ecclesiam *Anglicanam* nil posse concludi, nisi quod in ea fuerint & sine homines ignorantes, nimium curiosi, ambitiosi, avari, contentiosi: quae est vi superius demonstratorum communis omnium Ecclesiarum calamitas. Tandem de remediis sollicitus rejicit schismaticorum extirpationem, tanquam verbo divino adversam, monens, si remediis utendum sit, quae cum honore Ecclesiae, misericordia Evangelii & vero Christianitatis spiritu consistunt, fieri non posse, ut omnia schismata praecaveamus. Non suffecisse huic fini miracula sanctitati, sapientiae, infallibilitati & diligentiae summae juncta, teste praxi Apostolorum: nequaquam igitur Pontificios schismata impedituros, utut de infallibili judice gloriantur, inprimis cum inter ipsos nondum certum sit, quisnam sit infallibilis iste judex, aliis pro Papa, aliis pro Conciliis pugnantibus. Quamvis vero Concilia schismata ac haereses abolere prorsus non valeant, quemadmodum Concilium Apostolorum *Hierosolymitanum* controversiae de circumcidendis profelytis ex Gentilismo finem imponere non potuit, nec Concilium *Nicanum* haeresin *Arianam* sopivit; Concilia tamen pro optimis adversus haereses ac schismata remediis habet, siquidem catholica, vel nationalia, & libera fuerint. Suadet igitur

Cap. 5.

igitur tale concilium celebrari ad tollenda dissidia inter Ecclesiam Anglicanam & Romanam: etenim *Tridentinum* nec catholicum, nec liberum fuisse.

Accessit novæ editioni appendix schedarum ad schismata Ecclesie *Romane* pertinentium, quæ contigerunt sub *Urbano VI* Papa & *Clemente VII* Antipapa. Prolixa etiam præfigitur Præfatio, in qua *Presbyteriani* increpantur, illi imprimis, qui contemptim de communione Episcopali loquuntur & scribunt. Inprimis carpitur Autor libelli idiomate Anglico conscripti, cui titulus: *Principia religionis Protestantium explicata*; quod asseruerit, nullum Christianum obligari ad vitam in communione Ecclesiastica degendam; id nil quicquam facere ad vitam, aut doctrinam Christianam; nec Ecclesie Christianæ ullam competere potestatem compellendi homines ad communionem cum ipsa, multo minus ullum jus supereminens illi competere in hominem ullum; per baptismum neminem fieri membrum Ecclesie cujusdam particularis; characterem asseclæ cujusdam Ecclesie nullam superaddere characteri Christiani prærogativam; hominem posse amare Deum ac proximum, etsi non essent Episcopi, Sacerdotes, Decani, conventus Ecclesiastici; sacramentum Cœnæ in Christiana familia sine sacerdote, & altari posse administrari; primitus sine consecratione elementorum a sacerdote facta administratum fuisse; communionem Ecclesiasticam promovisse dominium cleri in laicos; & hujus generis alia. Inprimis multum indignatur præfationis Autor, dixisse non neminem odio erga Episcopales, se ruore vicinum advocari jussurum aurigam suam, ut sibi sacramentum Cœnæ administraret Archiepiscopi loco. Ad tollenda hæc scandala in linguam Anglicam a viris eruditis opera Christianorum primitivæ Ecclesie transferri oportet, in quibus religionis veritas defenditur, commendans inprimis *Cypriani Opera*, quibus proximum a Scriptura locum concedens, e re futurum judicat, si candidati ministræ ex lege ea legere tenerentur & ad functionem Ecclesiasticam evehendi ex illis ab Episcopo examinarentur.

BIGAM DIFFICULTATUM PHYSICO - SACRARUM de gemmis Urim & Thummim dictis Exod. XXVIII, 30 & de cibo Samaria obsessa 2 Reg. VI, 25 &c. ad Illustr. DN. DE LEIBNITZ, Potentissimi Electoris Brunsvicensis & Lunenburgensis Consiliarium, intimum scripsit CASPAR NEUMANN.

Vratislavia, literis hæredum Baumannianis, 1707, in 4.

Const. plag. 5.

JAm plures elapsi sunt anni, ex quo Autor summe Reverendus pro summa ingenii acie vocum Hebraicarum significatam, quendam essentialem rimari cœpit: quemadmodum videre est ex iis, quæ in Actis nostris A. 1696 p. 399 & A. 1697 p. 313 & seqq. hanc in rem dicta sunt. Lubens tamen fatetur, perfectam de literarum Hebraicarum hieroglyphica significatione, theoriam in Genesi & Exodo linguæ sanctæ nondum fuisse exhibitam; sed *incertas adhuc atque dubias, crudas, immaturas & minus perfectas tunc fuisse opiniones suas.* Postquam igitur rem omnem plenius assecutus est, post diuturna experimenta ex instituto theoriam inventi hujus publice proponere decrevit, cujus nunc nonnisi breviarium aliquod exhibuit. Hanc autem literarum Hebraicarum hieroglyphicam significationem tradit.

Aleph N est ipsi character activitatis & motus omnis in genere: *Beth* B trinz dimensionis, ita ut verti possit i materia, corpus, substantia, res, aliquid, 2 locus, spatium, capedo, in, inter, intra &c. *Gimel* G flexus & obliquitatis omnis in genere: *Daleth* D alio factæ protrusionis atque promotionis: *He* H præsentis & adessentis demonstrativæ: *Vau* V copulationis atque annexus: *Dsain* I protrusionis vehementioris & arcte stringentis, qualis est, ubi res vel protrudendo stringitur & coarctatur, vel figura sua arcte exit & in acumen terminatur: *Cheh* H societatis, consociationis, compositionis atque combinationis omnis in genere: *Tet* T retractionis & recessus: *Jod* J extensionis & longitudinis sive in materia, sive in temporis

nis duratione : *Caph* ∩ versationis, curvatis, concavatis : *Lamed* ∟ adversationis, additionis, accessus, impulsus & pressuræ cujuscunque : *Mem* ∩ amplitudinis & exampliationis in quantitate tam continua, ubi latitudinem & dilatationem, quam discreta, ubi multitudinem notat, hac tamen cum differentia, ut *Mem* *initiale* & *apertum* ex amplitudinis illius complexu extimat, *Mem* *finale* & *clausum* in eam deducat, *medium* pro ratione literarum antecedentium & consequentium utrumque faciat : *Nun* ∩ propagationis ab uno ad aliud : *Samech* ∪ cincturæ & coarctationis : *Ajin* √ objectivatis, obviationis, obversationis : *Pe* ∩ anfractus & anguli cujuscunque : *Tsade* √ contiguitatis & arctæ successione : *Koph* ∩ circuitus, ambitus : *Resh* ∟ egressus, exterioritatis, extremitatis : *Sabin* ∩ numeri ternarii gradusque tertii, id est, superlativi & summi : *Tau* ∩ sequelæ, continuationis, successione. Litteræ igitur Alphabeticæ cum motum, materiam atque spatium, & varias motus atque situs modificationes Autori significant, voces ex iis compositæ proprie nōn nisi res corporeas, incorporeas vero seu spirituales metaphorice denotare debent. Præterea ex appositis exemplis, quibus hypothesin suam illustrat, liquet, significatum vocum primigenium esse admodum vagum, ita ut emphasi eandem explicandæ unice inserviat, ubi aliunde constitit, quænam res per eas denotentur & quibus proprietatibus eadem gaudeant. Quare vocum *urim* & *thummim* significatum essentialem traditurus, ex contextu sacro & locis parallelis ante omnia probat, 1 *urim* & *thummim* non fuisse res diversas, sed unam eandemque rem diversis insignitam nominibus, quia Scriptura ad pectorale Sacerdotis indicandum nunc utroque, Exod. XXVIII, 30; nunc solo altero nomine, Num. XXVII, 21. 1 Sam. XXVIII, 6 utatur. 2 Fuisse ipsas illas duodecim gemmas, in monile aureum conjunctas, non vero aliud quid ab his diversum, quia Moyses hoc monile promiscue nunc per gemmas, nunc per *urim* & *thummim*, Exod. XXXIX, 10. VIII, 8 describat, immo Exod. XXVIII per *urim* atque *thummim* gemmæ exponantur, & quando *urim* atque *thummim* in pectorali Sacerdotis poni jubentur, addatur v. 30. ratio, ut portet Aharon judicium

cium filiorum Israel super corde suo &c. 3 Lapidem hos pretiosos, ad gemmariorum leges sectos atque politos, suo quemvis gavisum esse fulgore, & 4 ut nomina tribuum insculpi possent, superficiem habuisse planam. His suppositis ostendit, vi hypothesium suarum *urim* significare res lucidas, micantes atque fulgentes: *ibummim* res, quibus superficies est plana. Nam **N** est nota activitatis, **7** vero exterioritatis. Quare syllaba **7N** denotat omne id, quod habet motum emicandi seu effluendi; adeoque *urim* sunt res lucidæ, micantes atque splendentes. Similiter **D** est nota amplitudinis & in quantitate continua latitudinem atque dilatationem corporis ejusque superficiem significat: **7** sequelæ atque continuationis index. Ergo syllaba **DN** continuam vel continuatam superficiem amplitudinem denotat, seu superficiem planam atque æqualem: consequenter *ibummim* sunt res planæ & superficiem æquabilis. Cibum apud Samaritas, durante obsidione, magni pretium 2 Reg. VI, 25 explicaturus, supponit 1 fuisse aliquod ab hominibus etiam in cibum adhibendum, saltem in casu necessitatis. 2 Columbas inter alia purgamentis etiam atque granis ejectionis frumenti & leguminum ali folere: indeque stabiliere annititur, vocem in textu Hebræo adhibitam *Chirjonim* vi literarum notare purgamenta atque ejectiones columbarum. Etenim *Jonim* columbare quid denotare, **7**ni *Jona* dicatur columba a motu (7) longe (7) ab uno loco in alium fieri solito: initium primæ appellationis **777** significare motum, ubi aliquid (77) combinatur vel colligitur atque (77) eliminatur (77) longis ductibus. Tandem respondet ad quæstionem amici, num potus *Cassé* dicti aliquod in sacris detur vestigium. Videtur pro affirmativa esse locus 2 Sam. XVII, 28, ubi Davidi inter alia attulere fabas & **777** tostum quid, qui de comætu ipsi prospicere volebant. *Cassé* vero nostrum certum quoddam fabarum genus esse vulgo creditur, eæque pro parando potu torrerentur. Autor vero per principia sua illud *kali* expositurus supponit, 1 per hanc vocem intelligi cibi quoddam genus, rusticis Ruth. II, 14 & militibus in castris vitam degeantibus 1 Sam. XVII olim usitatum, idque 2 aridorum mensura æstimatum, 1 Sam. XVII,

XVII, 17; atque 3 ad frumenta pariter & legumina pertinens, 2 Sam. XVII, 28: non tamen certam quandam eorum speciem constituens, sed arte factum. Inde ex principiis suis evincit, *kali* denotare attritum vel contusum quid, cum hp sit signum motus, qui fit (p) in circuitum vel circum circa & cum (h) adversativo quodam impulsu, adeoque hp sit res, quam (p) circumagimus (h) movendo adversus eam (v) extensionem quandam longam, h. e. mortarii pilum. Egregia hæc sunt Autorisque ingenio digna: ast operæ pretium faceret ingeniosissimus Autor, si in notiones primigenias inquireret ac pro ea, qua valet, ingenii sagacitate notionum compositarum originem ex istis scrutaretur. Quodsi enim characterum Hebraicorum ad notiones primigenias relationem quandam detegeret, sola illorum combinatio methodum inveniendi adsolvere poterat.

CATALOGO DEGLI ORDINI RELIGIOSI.

id est,

ORDINUM RELIGIOSORUM CATALOGUS;
eorumque indumenta in Iconibus expressa. Auctore
P. PHILIPPO BONANNO.

Romæ, typis Antonii de Rubeis, 1706, in 4.

Const. Alph. 1 pl. 15 & Figg. 22. 136.

Duplici idioma nimirum Latino & Italico hic liber consignatus est, ut exinde non tantum in peritiores, verum etiam in rudiores, qui linguam Latinam non callent, quædam utilitas redundaret. Scopus autem auctoris est Ordinum religiosorum in Ecclesia militante Catalogum contexere, eorumque indumenta in iconibus accurate & affabre delineare. Equidem Auctor non dissitetur, jam multos in eodem argumento occupatos fuisse, inter quos numerantur Cardinalis a Vitriaco, Silvester Maurolicus, Aubertus Miræus, Paulus Mosigia & multi alii magni nominis scriptores: interim tamen hoc Auctorem non deterruit, quo minus adhuc aliquid in hoc negotio præstari posse speraret. Quamvis enim jam multi monum en-

ta literis consignata de hoc argumento reliquerint, rem tamen plerumque ita comparatam esse ait, ut vel materiam non exhausserint, cum vix dimidium ordinum religiosorum enarrassent, vel etiam imagines imperito sculptori incidendas, nec omnes accurato calamo describendas curaverint, cujus generis volumen ab Anonymo auctore Gallo scriptum Amstelodami quoque anno superioris seculi octogesimo sexto in lucem prodierit. His causis inductus Auctor noster hunc laborem in se suscipere decrevit, ut quoad hoc argumentum, de Ordinibus scilicet Virorum Religiosorum, in unico volumine comprehenderet, quicquid in aliis vel dividitur vel occultatur. In hoc autem instituto ita versatus, ut primo vera brevique enarratione cujusvis Ordinis religiosi auctores, origines, approbationes a summis Pontificibus concessas rite exponat, quo facto vestiam quoque formas & colores in subjectis imaginibus exhibere studet. Et ne forsan a veritate ullo modo aberraret, se hæc omnia ex diplomatibus Pontificiis, ex ipsorum Ordinum annalibus & probatissimis auctoribus eruere conatum esse testatur. Ceterum paginæ hujus libri ita sunt comparatæ, ut illæ in volumen aptari facile possint, & præterea, si placuerit, in planis tabulis disponi, ad ornatum eruditum parietum non solum religiosarum ædium, sed etiam earum, ex quibus non raro dependent imagines christianæ verecundiæ & honestati repugnantes. Quemadmodum igitur Auctor in hac prima parte Religiosorum Virorum Catalogum exhibuit, ita in secunda mox subsequutura Sanctimonialis, in tertia vero Ordines Virorum Equestrium representare pollicetur.

*FERDINANDI CHRISTOPHERI HARPPRECHTI,
Jcti, Sacri Cesar. Palatii Comitæ, diversorum Imperii
Principum & Statuum Consilarii, in alma Tubinga An-
tecessoris, & in Summo Würtembergico Tribunali Asses-
soris Responsorum Criminalium & Civilium*

Volumen V.

Tubingæ

Tubingæ, sumtibus Augusti Metzleri, 1707, in fol.
Alphab. 3.

SEPTUAGINTA septem Responsis, quæ quatuor priora Volumina, in Actis nostris 1706 mense Decemb. p. 531 indicata, continent, in quinto hoc Volumine octo alia indefesso labore addidit Consultissimus Autor. Responsum septuagesimum octavum, quod primum obtinet locum, plenissime agit de hæreditaria successione Principis Viduæ. Septuagesimum nonum immiſſionem ex *l. fin. C. de Edict. D. Hadrian. toll.* notabili disquisitione exponit. Octogesimum de Superioritate Territoriali ab Abbatiſſa quadam in pago aliquo prætenſa, aliisque inde ortis controversiis tractat. In octogesimo primo & secundo varia crimina, blasphemix scilicet, abigeatus, furti, defeſſionis militiæ & atrocium minarum, expenduntur. Octogesimum tertium de fideicommiſſo conventionali ſollicitam, ut ait Noſter, diſpectionem exhibet, quam continuat octogesi- mum quartum, in quo de jure detractio- nis, utrum in fideicommiſſo conventionali locum habeat, diſquiritur. Octogesi- mum quintum proluxa de usufructu univerſorum bonorum, feudali- um & allodialium, illustri Viduæ ultima voluntate relicto, diſceptatione ſinem huic Volumini imponit. Ut exemplum addamus, in Reſponſo ſeptuagesimo nono inter fratres & ſorores cohæredes de immiſſione ex *l. fin. C. de edict. D. Hadrian. toll.* aliisque controversiis connexis diſceptatur. Primo quaſitum fuit, num filix, hæredes teſtamentariæ, immiſſionem in bona hæreditaria ex *d. l. fin.* obtinere poſſent? quod affirmandum cenſuerunt JCTi Tubingenses, cum omnia ejus requiſita hic concurrant. Gemina fuit quaſtio, an alia filia, ratione legitima, pariter ex laudata lege poſſet immitti? & licet interpretum nonnulli in negativam inclineat, affirmativa tamen Noſtris placuit, cum & illa pro hærede habenda ſit, ac requiſita hujus remedii circa eam quoque locum habeant, adeoque non immerito, ratione portionis ſuæ, poſſeſſionem illa & petere & ſperare queat. Præterea filius prioris matrimonii, ex pacto unionis prolium compoſſeſſionem ſibi etiam debere, exiſtimaverat. Licet vero ejus intentioni haut obſit, quod

NON

non ad remedium *l. fm. C. de edict. D. Hadrian.* sed ad interdictum *Quorum bonorum* confugerit, aut quod ex nonnullorum sententia remedium illud contra verum hæredem non competere censeatur; attamen JCTi Nostri eum admittendum non esse existimarunt, cum nec unio prolium, nec ejus requisita satis hæcenus fuerint probata, admissam etiam unionem, tam mors parentis, quam inprimis ejus revocatio, ob ingratitude filii facta, sustulerit, eaque non tantum per sententiam judicalem, triginta annorum lapsu roboratam, sed & ipsius filii agnitionem confirmata sit. Alia erat quæstio, an non filio illi, ratione eorum, quæ in testamento paterno ei assignata erant, possessio concedenda sit? Sed JCTi Nostri eam haut necessariam existimarunt, cum ceteri cohæredes ad faciendas illas præstationes sese profiteantur paratissimos, adeoque petitorium hic absorbeat possessorium. Junioribus filiabus mater necessitatem conferendi testamento remisit, exinde illæ, se ad inventarium aliaque instrumenta edenda non teneri, concludebat; verum editionem eo fine esse faciendam, quo calculus recte iniri, ac, quantum cuique tribuendum sit, judicari queat, JCTi Nostri responderunt, insuper arbitrati, juramentum manifestationis ob cessantem suspicionem a filiabus illis nondum posse exigi, impensas vero litis propter arctam litigantium conjunctionem ac probabilem litigandi causam esse compensandas.

*G. A. STRUVII JCTI, DECISIONUM JURIS
Opificiarum Centum & aliquot; accesserunt Disputationes
tres, hanc materiam spectantes, curante FRIDE-
RICO GOTTLIEB STRUVIO, D.*

Jenæ, apud Tobiam Orlingium, 1708, in 4to.

Alph. 1 $\frac{1}{2}$.

INter materias, quæ Jure Romano in usum Germaniæ non satis excoltæ sunt, & de quibus adeo in scholis juridicis parum vel nihil tradi solet, est etiam Jus Opificiarium. Bene igitur de Jurisprudencia Germanica merentur, qui defectum illum solerti

solerti studio suppleat, quæ laus etiam manet Consultissimum Struvium, dum ex schedis paternis centum viginti & unam Decisiones, in quibus, testante operis titulo, casus selectiores Juris opificarii breviter & nervose, adjectis undique præcipuarum in Germania Facultatum Responsis, variisque tum publicis, tum privatis diplomatibus, deciduntur, collegit, easque cum tribus Disputationibus ejusdem argumenti, quarum duæ sub præsidio B. Patris anno 1684 & 1691, tertia vero a Joh. Wolfgang Textore Heidelbergæ 1654, habitæ sunt, publici juris fecit, ex quibus pro instituti ratione nonnulla delibabimus. In Decif. 1 ostenditur, quod clausula reservatoria, quæ in tribus ejusque privilegiorum confirmatione frequenter subjici solet, hæc operetur, ut Princeps recte contra illa, ob interesse publicum, dispensare possit, etiamsi tribus, præstita taxa Cancellariæ, titulo oneroso illa redemerit. In Decif. 13 docetur, quod, ex anticipato Parentum concubitu natus pro illegitimo habendus non sit, cum vitium conceptionis per subsequens matrimonium fuerit purgatum, nec proinde a tyrocinio repelli debeat, nisi peculiari statuto aut observantia aliud sit introductum. Ex doctrina Decif. 34 prohibitio attentata contra confirmata statuta collegii, quibus quædam alii collegio contraria continentur, non attenditur, donec jus prohibendi legitime probetur. Qui habet jus hospitandi concessum, ex decreto Decif. 60 potest quidem divertentibus, seu peregrinis, seu incolis, cerevisiam in domo sua præbere, at extra domum divendendi licentia ipsi per hoc non censetur concessa. Juxta Decif. 76 damnum, quod opifex in exercendo opificio per dolum vel culpam dedit, præstare tenetur secundum æstimationem a judice determinatam, & admititur reus etiam hoc casu aliquando ad juramentum minorationis. Ex sententia Decif. 106 non sunt confundenda ephippiariorum, Sattler, & scytotomerum, Xiemer, opificia. In Decif. 120 habetur, quod vicinus vicinum prohibere nequeat, quo minus in suo molendinum exstruat, licet id in præjudicium vicini vergat, nisi alter per legitimam prohibitionem & prohibiti acquiescentiam jus molendini habendi præscripserit. Decifio 121 opiliones, licet etiam

etiam quandoque cadavera decoriare soleant, pro infamibus non esse habendas, nec pari nota cum excoriatoribus laborare, nec illorum liberos honestis tribubus arendos esse decernit.

TRAITÉ DE L'ANTIMOINE &c.

i. e.

TRACTATUS DE ANTIMONIO, ANALYSIS CHYMICAM hujus Mineralis, congeriemque multarum operationum, coram Academia Regia Scientiarum cum rationibus necessariis recitatarum, continens. Autore NICOLAO LEMMERIO, ejusdem Academiae Membro & Medic. Doctore.

Parisius, apud Joannem Boudot, A. 1707, in 2.

Alph. 1 plag. 6.

Quanta industria Experientissimus *Autor* utilissimam artium Chymiam & exerceat & doceat, *Cursum Chymicum*, vel novies ab eodem editus, atque a nobis in Actis A. 1683 p. 151 recensitus, cum quarta vice prodiret, luculentissime dudum demonstravit. Neque inferius testimonium de insigni ipsius solertia Chymica praesens de Antimonio perhibebit Tractatus, dum in *quatuor partibus* multos improbosque labores ordine refert, a Nostro in *Antimonio vel solvendo, vel sublimando, vel destillando, vel calcinando*, ab A. 1699, quo in Academiam Regiam Scientiarum receptus fuit, circumspecte susceptos. Antimonium namque, seu minerale ponderosum, fragile, nigrum, splendens, perquam sulphureum, crystallinum, in lamellas five strias longas dispositum, odoris & saporis expers, atque in multis Hungariae, Transsylvaniae, Britanniae, agrum Pictaviensis & Alverniae mineris juxta metalla proveniens, quamvis crudum in forma pulveris subtilissimi hominibus etiam interne propinatum, nunc ad vomitum vel secessum stimulet, nunc sudorem saltem moveat, prout aut acidum in ventriculo adsit vel desit, aut cum sulphure antea & lapillis cancerorum fuerit commixtum, quia

quia crudi tamen usus vix adeo tatus videatur, haud immerito varias prius operationes a Chymicis illud sustinere consuevit. Quemadmodum omnis autem solutio in genere menstruis, vel aqueis, vel spirituosis, vel salinis, vel oleosis, peragitur; ita in *Partis primi Articulis* sex varii sistuntur effectus, vel ab aquis vulgaribus, pluvia, rore, & aquis mineralibus, interveniente decoctione, vel a vino, spiritu vini simplici & tartarifato, spiritu saturni, acidisque lenioribus, spiritu videlicet veneris, aceto, ac multis succis expressis, fermentatis & non fermentatis, vel ab acidis potentioribus, spiritu vitrioli, sulphuris, aluminis, salis, nitri, salis armoniaci, aqua regia, vel a salibus alcalicis, tam volatilibus, spiritu salis armoniaci, quam fixis, oleo tartari per deliquium, & lixivis, vel a salibus salsis, v. gr. sale armoniaco, vel ab oleis denique diversis, digestionem subiade intercedente, in Antimonium annotati. Cunctorum scilicet istorum mestrucorum talis ad Antimonium habitudo memoratur, ut hoc a menstruis aqueis, spiritibus ardentibus, spiritu æruginis, vitrioli, sulphuris, aluminis, ac spiritu salis armoniaci urinoso intactum relinqui, a vino & acidis lenioribus non minus, atque ab alcalibus fixis & oleis parum extrahi, a spiritu salis vero, salis armoniaci acido, nitri & aqua forti multum, potentius tamen ab aqua regia rarefieri & cum ebullitione plus minus fervida, in calcem albam redigi, a nullo interim exacte dissolvi, satis elucescat. Cinnabaris quidem Antimonii sublimationis æque productum habetur, ac flores; flores nihilominus in *Partis secunde Articulis* tredecim cumprimis indigitantur, aut ab Antimonio solo, aut diversa proportione nitri, salis marini, aluminis calcinati, salis armoniaci, anatri, salis tartari, cinerum, calcisque vivæ, simul adjuncta, post sublimationem collecti, qui omnes in eo convenient, quod non nisi volatiles & sulphureæ Antimonii existant partes, ab aqua regia vel spiritu nitri affuso nec ebullitionem, nec rarefactionem ulteriorem admittentes; coloribus autem & viribus inter se discrepent, in quantum salia diversa adjecta, diversusque ignis gradus administratus, floresque vel ab alcali volatili magis exaltati, vel ab acido plus minusve fixati fuerint. Destillationum septuaginta novem, in-

p. 8.

35.

65.

22

eisdem

P. 69.

totidem Articulis Partis tertiae exhibiturum, aliz cum Antimonio ipso, aliz cum ejusdem Minera vel preparatis, v. gr. Antimonii hepate, sulphure, calce, regulo, floribus, cinnabari, & maximam quidem partem cum aliquo additamento, eoque aut uno, ex. gr. sabulo, nitro, saccharo, melle, musto, facibus vini, aceto, tartaro, spiritu salis, spiritu nitri, aqua regia, mercurio sublimato, argento, mercurio dulci, panacea mercuriali, mercurio precipitato omnis generis, æthiope minerali, cinnabari vulgari, calce viva, urina, oleo olivarum, terebinthina, vel sapone, aut multo, v. gr. vitriolo, sale communi & nitro, vel saccharo & sale armoniaco, vel tartaro & nitro, vel vegetabilibus variis attenuantibus, aperitivis & antiscorbuticis, vel spiritu salis & vitrioli, vel aqua forti & spiritu salis, vel sale armoniaco & spiritu nitri, vel stanne nunc, nunc bismutho, nunc plumbo, cupro, argentove mercurio sublimato adsociatis, pro diversitate scopi, variata itidem sæpius proportione, fuerunt adornatz. Tandem in *Partis quarta Articulis triginta duobus* Calcinationes occurrunt, propter Antimonii aut vitrum, aut tincturam, aut regulum, cum simplicem, tum compositum diversum, v. gr. martialem, solarem, lunarem, jovialem, bismuthalem, venereum & saturninum, aut hepar, aut Antimonium diaphoreticum, pariter varium, insitatz. Cæterum quo magis operationum nonnullæ ab aliis dependent, eo minus vitio Autori dandum est, quod inter dissolutiones de magisterio & sulphure antimonii, inter sublimationes de vino & tartaro emetico, inter destillationes butyri Antimonii, de cinnabari ejus, pulvere algaroth sive mercurio vitæ, & Bezoardico minerali, atque inter calcinationes, de multis Antimonii tincturis, floribus reguli Antimonii, vino emetico ordinario, tartaroque emetico, una egerit. E quibus duo cumprimis haud silenda videntur: primum, majorem cinnabaris quantitatem ab Antimonii minera, quam ab Antimonio ipso, obtineri, plus tamen cinnabaris ab Antimonii partibus tribus & mercurii sublimati partibus quatuor, quam ab alia quacunque proportione acquiri; deinde sulphuris Antimonii præsentiam in hujus tinctura cum sale tartari elicitam, adeoque tincturæ talis a simplici tinctura tartari differentiam,

in-

365.

209.

448.

TAB.

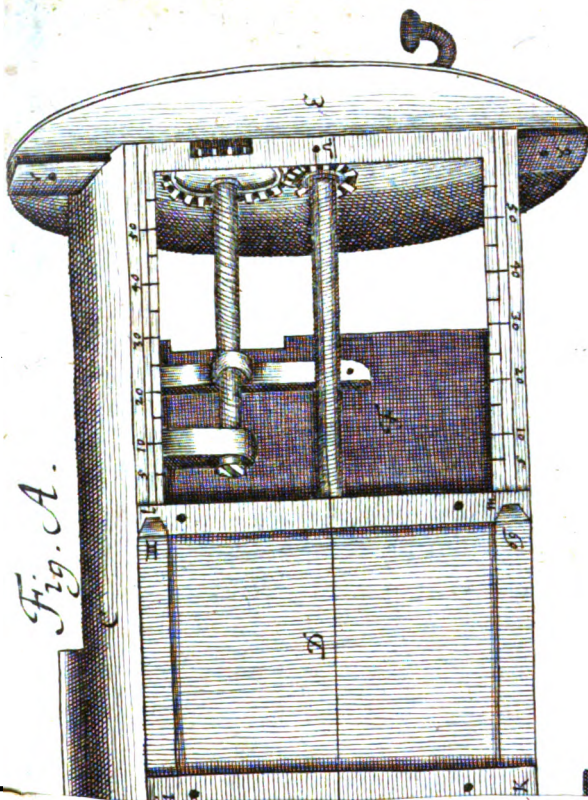
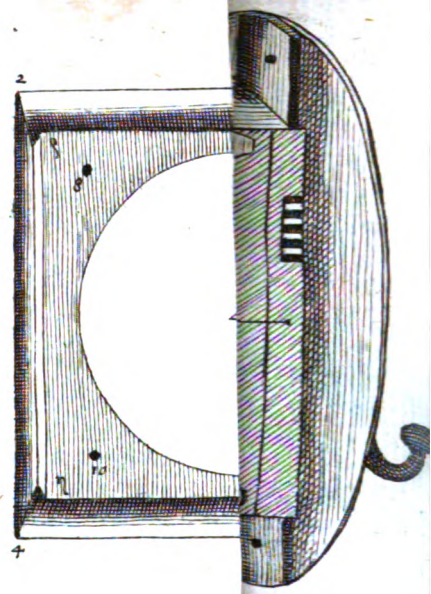

Fig. A.

indubiam esse, postquam, tincturam tartari eodem temporis momento paratam, nec æque rubicundam evadere, ac laudatam tincturam Antimonii tartarifatam, nec similem odorem, sulphureum spirare, nec post aliqualem spiritus vini abstractionem in colore exaltari, multo minus post omnem spiritus vini evaporationem oleum crassum & nigrum relinquere, Autor per experimenta certo cognovit.

*C. G. HECKERI, PATRICII GEDANENSIS,
Descriptio Micrometri Heveliani.*

Annus plus minus circumactus est, cum ex museo, in quo nonnullæ adhuc suppellectilis Astronomicæ Hevelianæ asservantur reliquæ, Micrometrum nactus sum, cujus ingeniosæ machinulæ fabricam ita comparatam inveni, ut si in ea quædam, ad majorem observandi *ἀκριβείαν* facientia, immutarentur, exinde Micrometrum omnibus numeris absolutum compositum iri, nullus dubitaverim. Quod postquam ex voto successit, haud inutilem me facturum operam confido, si accuratissimi commodissimique Heveliani instrumentioli structuram, cujus excellentiam usæ comprobatam habeo, in gratiam eorum, qui astris invigilant, cum publico communicavero.

Ipsius Micrometri fabricam & descriptionem, adjecta simul si consulas schemata, sic habeto :

Tam Figura *A* quam *B* integram, quæ ex orichalco confecta est, repræsentat machinulam, & quidem ex ea præcipue parte, quæ oculare vitrum, cum tubo decenter infixæ est, respicit. Figura *A* refert Micrometrum eo usque clausum, donec priores duo pili se mutuo tangant vel coincidant. In Figura *B* vero apertum videre est Micrometrum, h. e. pilis, quantum possibile est, ab invicem diductis. Ceterum machinula hæc composita est ex quatuor potissimum partibus, per Figuras *C*, *D*, *E* & *F* expressis. Inter has Figura *C* præcipua est, & corpus quasi machinulæ exhibet, quoniam reliquæ omnes huic vel assignandæ veniunt vel inferendæ. Exhibuimus autem in ejusdem delineatione ipsius faciem posticam, sive illam, quæ a

lente oculari averſa debet eſſe, quod ipſum in Figura *D*, ſectus autem in reliquis obſervari neceſſum fuit. Huic Figuræ *C* inter rectas *ab*, *cd* applicanda veniunt Figuræ *D* latera *no*, *pq*, ope quatuor lamellarum, quarum dux, *ef*, *gh*, in Figura *D*; reliquæ dux, *ik*, *lm*, prioribus directe ſuperimpolitz, & cochleis mutuo firmatz, in Figura *A* apparent; quæque propterea ultra rectas *no*, *pq* porrectæ ſunt, ut laminas *ab*, *cd*, utrinque comprehendant, quo tota Figura *D* intra dictas laminas fiat mobilis, & levi negotio huc illuc verſus latera *ac*, vel *bd*, impelli poſſit. Cavendum autem hic ſummopere, ut parallela *no*, *pq* latera, tantum inter ſe diſtent, quantum latera *ab*, *cd*, quoque parallela, & ut dictæ quatuor lamellæ laminas oblongas *ab*, *cd*, utrinque tangant, nec hiatum aliquem relinquunt, unde mota Figura *D* vacillare poſſit. Tranſverſa quoque, quæ in Fig. *C* ſpectatur, trabecula *xy*, ita aptanda, ne motus Figuræ *D* ab illa impediatur. Una quoque ex ſupra dictis lamellis, puta *gh*, ita fabricata ſit oportet, ut in ejus medio inveniatur foramen (matricem dicunt) intra cujus ſpirales crenas chalybea cochlea debite volvi queat. Prope hujus cochleæ alterum extremum, eſto tympanum vel rotula dentata *rs*, volubilis cum ipſa cochlea *tu*, tanquam axe ſuo, in cujus altero extremo *t*, cuspis clavuli *w*, in Figura *C* ſpectandi; alterum *u* foramini rotundo, quod Figuræ *E* centrum eſt, immittitur, ut tantum ſupra orbem *E* figura quadrata promineat, quantum ſufficit ad firmandum eidem gnomonem *by*, cujus altera extremitatum cuſpidata eſt, ut diſiſiones in orbe diſtinguat & numeret; altera vero manubriata eſt, quo ejus ope axis cochleatus *tu* in orbem agi, & mediante matrice *ff*, vel attrahere Figuram *D*, vel a tympano *rs* propellere poſſit. His ordinatis, tandem & Figuræ *F* latera *dq*, *en* crenæ, quæ apud λ , in Figura *C* apparet, ita committenda, ut intra illam tota Figura *F* libere quidem ſed ſine nutatione moveri poſſit. Rotula dentata, quam in dicta Fig. *F* videt cochleato axi affixam, ita ordinata eſto, ut dentes ejus dentibus rotulæ in Figura *D* expreſſis ſint ſimiles quidem, at numero duplo plures; axis quoque, qui per matricem *u* tranſit, axi Figuræ *D*

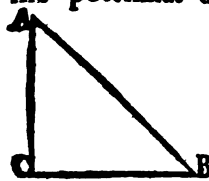
re *D* profus assimilis sit, excepta longitudine, quæ illius tantum debet esse subdupla. Axios vero hujus extremitatum altera *6* intra parvulum foramen excipiat paxillus *z*; altera autem *7*, quæ ceres sit oportet, convenienti sibi foramini *w*, quod in Figura *E* vides, in quo cardinis vice fungi debet, inseritur. Notari autem velim, hujus axis cardines *z* & *w* ita debere esse dispositos, ut unius rotulæ dentes interstitiis dentium alterius rotulæ debite implicentur, quo conversione dupla rotulæ minoris, major rota, dum singuli dentes singulos protrudunt, semel (cum duplo plures, ut supra dictum est, dentes major rota habeat) in orbem agatur. Porro advertendum, in Figura *F* lamellæ *g d e n* aliam quadratam *2 3 4 5* quatuor clavulis *8, 9, 10, 11*, ex parte postica affixam esse, cujus duo *2 3, 4 5* latera non tantum ultra priorem lamellam multum eminent, sed & acuminatæ existunt, eo fine, ut hæ ipsæ creæ, quæ tubo optico insunt, possint immitti, & hac ratione Micrometrum tubo applicari, ibidemque ita firmari, ut circularis foraminis centrum Δ cum axe tubi ad sensum conveniat. Tandem & orbis *E*, cochleis *v, z*, bene firmetur, ne cochleati rotularum axes paxillis *w z*, quibus insident, excidere possint. His rite peractis, jam facile erit cuique ex dictis videre, si manu index orbiculi *E* in alterutram partem volvatur, Micrometrum iri apertum, & quidem ita (quod caput rei est) ut distantia inter duos pilos media semper futura sit in axe tubi, idque semper obtentum iri, sive magis, sive minus Micrometrum aperiat. Dum enim Figura *F*, ut dictum, firmiter Tubo cohæret, volvendo gnomonem, ope longioris cochleæ *t u*, trahitur Figura *D*, cui duo pili, in lamella *i k* incurva sunt annexi, versus *E*; sed & Figura *C*, mediante altera cochleæ *6 7*, una cum Figura *D*, (cum ipsi inhæreat) propellitur versus *d*. (vid. Figuram *A*) At dum rotula minor duplo citius volvitur, quam major rota, pili Figuræ *D* affixi duplo plus moventur versus *E*, quam pili Figuræ *C* versus *d*. Ergo dum duplo citius versus *E* pergunt, quam cum ipsa Fig. *C* versus *d*, tantum recedet a *d* Figura *D*, quantum Figura *C* eo accedet: hoc est, duo pili, qui se antea in centro foraminis tangebant,

COO-

conversione gnomonis utrinque æqualiter a se mutuo recedent. Hac ratione obtinetur, ut quis diametrum apparentem stellarum Micrometro mensurus, eam, dum inter pilos capit, hoc ipso etiam stellam in medio tubi sit habiturus; imprimis si & hoc æcedat, ut pilus transversalis ny per stellæ centrum transeat. Quantum autem referat objectum dimetiendum, habere in medio tubi, non est, ut hic multis disquiramus, cum hujus rei necessitas jam a pluribus sit animadversa. Quod autem nemo hucusque, quod sciam, transversalis pili, qui prioribus normaliter incumbit, & per centrum foraminis transit, mentionem fecerit, mirum, quod sine illo exactam stellarum distantiam Micrometro dimetiri impossibile sit. Etenim cum sola Perpendicularis veram inter duas Parallelas distantiam metiatur, illa ignorata, nunquam de vera distantia poterimus esse certi; quin potius arguere, omnes sine hoc transversali pilo institutas huc usque distantiarum observationes fuisse justo paululum majoris. Cum autem ad absolutæ perfectionis Micrometrum non tantum requiratur, ut accurate eo observari possit, sed & expedite & commode, cum una eademque nocte plures, intra breve temporis spatium, habere observationes quandoque necessarium sit; hinc quid & hac in parte nostrum præstet, dicendum. Primo itaque duos cuique lateri addidimus pilos (quibus etiam plures adjici possent) quo diametri apparentes aut distantia, inter se multum differentes, absque multa gnomonis rotatione, (qua alias opus est, cum Micrometri apertura multum immutanda venit) mox propiores, mox magis inter se dissitos adhibendo pilos, prout commodum fuerit, capi possint. Imo & ita aptata est hæc machinula, ut si quis non pilis, sed & istis lateribus uti velit, hoc commode fieri possit, gyrando nimirum tam diu gnomonem, donec ipsa latera conveniant & omnem fere aperturam claudant. Secundo observandum, nos lamellam lm , versus II , ∞ acuisse, ut mediante illius acie, divisiones in utroque latere expressæ & suis numeris insignitæ facilius distinguantur; divisionum initio facto, ubi priores duo pili se mutuo tangunt; numeris autem indicantibus, quot conversionibus gnomonis pili inter se distent: adeo

adeo ut ex his numeris & illis, quæ in orbe *E* expressi sunt; statim certiores fieri possimus de accurata Micrometri apertura, & inde Tabellam aliquam construere. Quodsi quis cum Clarissimo Auzonto existimet, ejusmodi divisionibus fidere, nimis esse lubricum, quod hoc supponat fabricam Machinulæ, supra quam fieri potest, accuratam; is, ubi tempus suppetit, ipsa, a Clarissimo Viro, ope Microscopii, præscripta (vel alia) methodo, distantiz filorum rationem inire poterit: sed si tempus huic negotio impendendum ad alias protinus vocaret observationes, non video, qui melius omnibus semet insequentibus observationibus vacare possimus, quam divisionum ope cujusvis observationis aperturam ordinem consignando, ac deinde, cum observationis tempus præterlapsum & nobis commodum fuerit, juxta consignatos numeros Micrometrum restituere, & distantiam pilorum tum demum ope Microscopii, juxta præscriptum D. Auzonti, metiri; ubi apparebit simul, quantum mensuræ istæ inter se consenserint. Plurimas cautelas hic adhibendas, solertiæ & ingenio observatoris, cum brevitati studeamus, relinquimus.

Majorem adhuc fructum ex hac Machinula percipiet, qui tubo, cui applicatur Micrometrum, addiderit semicirculum in suos gradus divisum, sed ita suspensum, ut ejus diameter pilo Micrometri (vel transversali, vel alii, prout necessitas id exegerit) sit parallela; ceterum ita librari queat, ut tubo, ad quamcunque elevationem erecto, semicirculi planum nihilominus maneat perpendicularare, neque hujus plani situs perpendicularis unquam mutetur, etsi semicirculi diameter a plano horizontali, usque ad 45°. declinet. Mediante quippe tali semicirculo, errantium stellarum loca, dummodo Fixæ alicui (cujus locus supponitur esse cognitus) tam propinqua fuerint, ut cum eadem simul in Micrometro videri possint, exactissime poterimus dimetiri. Observata enim ope Micrometri

Fixæ *A* a Planeta *B* distantia *AB*, eodemque tempore angulo *CAB*, quem Allidada sive perpendiculum semicirculi metitur, in triangulo sphaerico *ABC*, rectangulo ad *C*, juxta notas trigon. sph. leges, innotescet
R latus

A C, altitudinum differentia, & B C, distantia errantis a verticali, quam obtinebat fixa tempore observationis. Quæ obiter solummodo meminisse hac vice sufficiat. Ceterum de structura Micrometri confer Tabulam II.

D. JOANNIS WESTPHALI, ACADEMICI
Curiosi, Pathologia Dæmoniaca.

Lipsiæ, apud hæredes Lankisii, 1707, in 4.

Constat plag. 20.

Obsessionum diabolicarum vulgo creditarum ut nullo non tempore, ita vel nostro hoc seculo plura prostant exempla, quas inter illa potissimum notanda venit, qua puella Zittaviensis anno 1701 & 1702 fuit vexata, cujusque historia ad Virum summe Reverendum Dominum D. Valentinum Ernestum Loescherum a M. Grunewaldio, Verbi divini Ministro & Catecheta Zittaviensi, transmissa & D. Westphalo communicata, fuit. De qua meditationes quasdam in chartas conjecit hic, easque Ephemeridibus Academiae Leopoldino-Imperialis Naturæ Curiosorum Anno ultimo Decuriæ III sub titulo *Epilepsia secundæ gradus a fascino cum catalepsi admiranda* inseruit, postea correctiores & auctiores paulo Collectori Novorum Literariorum, Hamburgernsium sub *Pathologia Dæmoniaca* titulo inferendas transmisit. Quam Pathologiam Dæmoniacam subcivis horis revisit, erronea quædam correxit, dubia & obscuriora a curiosis sibi opposita ex principiis Physico-Magico-Medicis, non minus Sacræ Scripturæ, quam Celeberrimorum Virorum Historiis ac Observationibus, ut & Actis quibusdem Inquisitionalibus de Veneficis & Sagis confirmavit, diaboli in homines, bestias, aves, insecta &c. se transmutandi, nec non sagas in montem Bructerum vehendi impotentiam, indeque ortam idololatriam fascinatam erudito orbi commonstravit.

Scilicet puella hæc Zittaviensis anno 1701 die 7 Decembris locum, in quo aqua ex ollula in gyrum quasi effusa ac dispersa videbatur, supergressa, mox horrore membrorum, vesperti nausea, vomitu, lipothymiis & subsequenter oculorum, aliarumque partium, quin & totius corporis miris convulsionibus

busprehendebatur; sæpius cataleptico-ecstatica reddebatur, de præsentibus & præteritis prudentes cædebat sermones, futura prædicebat &c. Ipsa ægra vetulam accusabat quondam, a qua tanta sibi pararentur mala, hinc varias ejus describebat actiones, & quo in angulo hypocausti laterent media incantatoria, detegebat. Mortua denique vetula die 21 Junii subsequenti anni omnia phænomena remiserunt & evanuerunt. Morbum huic Autor noster vocat Epilepsiam secundi gradus, vulgo dæmoniacam, alias cursivam, saltatoriam, & rotatoriam appellatam; cujus explicatis phænomenis, allegatisque parallelis exemplis, causam occasionalem fascinum, proximam materialem effluvia liquoris aquei, (qui forsan decoctum hyosciami aut similis vegetabilis phantastica vi præditi fuit) prope fœres effusi, medium clavem, quam incantatrix circa baculum suum aliquoties gyravit, & reliqua magica in hypocausti angulo reperta constituit. Quibus tamen solis mira illa phænomena & extraordinaria symptomata, sed his ipsis, mumia microscopica spiritiuosa vitali tam puellæ, quam incantatricis vetulæ imprægnatis, hujusque idea desiderii & intentionis malitiosæ, illiusque idea odii contra vetulam signatis & sigillatis adscribenda esse existimat. Ipsum enim modum seu rationem formalem in firmissima incantatricis imaginatione ac in propriam animam ac mentem impressione consistere putat, mediante qua effluvia dicti liquoris, omnesque cum clave, baculo, ac reliquis mediis magicis actiones, hisque mediantibus omne suum desiderium & intentionem malitiosam, addita dubio procul simul adjuratione quadam, formaliter ad solam hanc puellam, direxit hæc. Cataleptica facta fuit puella, & de præsentibus ac præteritis prudenter loqui, & futura prædicere potuit, quatenus animæ influxu ad centrum ovale intercepto, hujusque sensationibus & reliquis in cerebro functionibus ad tempus impeditis, mens immortalis omnia ab illius ac corporis commercio separata intellectu suo divino egit. Mens equidem tanquam auræ divinæ particula cum corpore animali nostro non intime aut hypostatice commixta, nec ullum cum hoc ejusque œconomia & functionibus commercium habere, sed

mediante anima, tanquam vinculo spirituoſo conneſti & uni-
 ri, & per ſolam inhabitationem in nobis quieſcere ſtatuitur.
 Quo reſpectu a Philoſophis & Theologis immaterialis & im-
 mortalis vocari ſolet, non quaſi per ſe omnis materia hujusque
 certæ diſpoſitionis, ſtructuræ aut modificationis, formæ nimi-
 rum ſpecificæ, qua ab aliis ſpirituoiſis ſubſtantiis diſtinguitur,
 expers ſit, ſed quatenus tanquam pars componens hominem,
 quidem conſtituat, & a ceteris animantibus diſtinguat, nulla-
 tenus tamen, tanquam materialis ſubſtantia ab hominis corpo-
 re dependeat, multo minus cum eo intereat; hacque ratione
 materialem eſſe & ſimul mortalem non repugnat. Extra pa-
 roxiſmum vero catalepticum puellam noſtram inſolitam rerum
 cognitionem & futurorum præſcientiam per ſomnium addidi-
 ciſſe putat Autor Clariffimus; ſiquidem in ſomno corpus ſi-
 militer fere ac in Catalepi mortui inſtar jacet, mens vero tan-
 tum viget & vivit, adeoque a ſenſationibus & mundanorum
 impreſſionibus vacat, atque a vinculis animæ liberior ad reci-
 pienda cœleſtia idonea & multo divinioreſt. Atque talia
 ut plurimum in ſubjectis frigidioribus & placidioribus, uti ſunt
 hypochondriaco-melancholici, phlegmatici & pituitoiſi, obser-
 vantur; quorum iſti propter ſalia acriora, rigidiora, & aspe-
 riora in maſſa ſanguinea, hincque ſpiritus craſſiores, quaſi te-
 nebricoſos & in motu tardiores naturaliter ſunt taciturni, & co-
 gitabundi; hi vero una cum illis a ſuccis ſeroſis, mucilaginoiſis,
 aut uberiore chylo dulci in actionibus ſegnes, torpidi, tardioſi,
 ſomnolenti &c. paucos ſpiritus gignunt, unde citiſſime ſomni-
 ant. Ubi vero ſpiritus animales nimis ſubtiles, nimiumque
 mobiles ſunt, mens illis incarcerata brutis illis & ſenſitivis ap-
 petitibus adeo immergitur, ut altioribus & profundioribus me-
 ditationibus vacare non poſſit. Reliquæ ex impreſſione ido-
 lolatrica ortæ apparitiones, ridiculaque diaboli infernalis, nunc
 in monachum aut viros nigros, nunc in leones, boves, canes,
 lupos, feles, glires aliaque ſexcenta animalia metamorphoſes ex
 Autoris ſententia nil aliud ſunt, quam ipſorum demoniacor-
 um, ſic dictorum, phantaſmata a teneris annis ab infantum nu-
 tricibus & gerariis atque parentibus aliisque animo impreſſa.

Cella

Cessationem denique paroxysmorum in puella cum incantatrix morte ex consensu mumiali, hujusque actione in distans deducit Noster. Cum enim vetula incantatrix firmissima imaginatione ac in propriam animam impressione effluvia liquoris omnesque cum mediis magicis institutas actiones ad puellam direxerit, factum, ut extincta per mortem corporea anima, antea tamen e medio sublatis instrumentis magicis, idez hæc malo animo impressæ simul deletæ fuerint, & cessante causa effectum quoque magicum cessare oportuerit.

Huic tractatui adjunxit Autor Clarissimus *Judicium Phylologico-Medicum, de Cura Sympathetico-Magnetica, omnibus æconomis & rusticis familiari, contagii cujusdam equini, contumulatione infelli alicujus equi moriturientis feliciter peracta; ut & observationes & experimenta Chymico-Physica, de prodigiis sanguinis, in specie de massa eruenta spumosa mense Julio & Augusto anno 1700 piscina publica & puzigo-Lissaviensi prope Delitium supernante.* In priori actum hunc neutiquam fascinatorium, nec superstitiosum, nec Magiæ licitæ contrarium appellari posse, sed ad curationes sympatheticas & magneticas potius referendum esse, adeoque causas suas naturales agnoscere edocet. Quas ut explicet, supponit: Effluvia aerea aut spiritiosa maligna vel contagium venenosum unicam saltem animalium speciem afficiens cum hujus principio ac spiritu vitali atmospherico uniri & ita specificari, ut deinde nullam aliam speciem nisi sibi appropriatam afficere, idque ex confermentatione mumiali contagii cum spiritu animalis, & tam propter communicationem præsentaneam quam etiam in distans, mediante spiritu mundi, similem spiritum vitalem symbolizantem afficiente. Hinc si equi moriturientis spiritus vitalis contagio inquinatus sub contumulationis actu propter imminentem & anxiosam suffocationem tot tantisque cruciatibus submittitur, & simul anxie morienti animali una alteraque phantasia, hæcque mediante memorato spiritui seu animæ vitali novæ quædam ideæ, novusque character imprimuntur, necessario spiritus vitales aerei individualium specierum præsentium & distantium una cum contagio uniti, propter symbolum unitatis & mumialem consensum mediante spiritu mundi æthe-

reo eandem alterationem eundemque characterem perferant, ac eo ipso contagium simul venenosum aereum alteratur, suffocatur, atque sic crasis illius penitus destruitur. Quæ eo feliciter succedunt, si cum hac actione conjuncta fuerit fortis impressio, & fides, tam heri, utut absentis, quam operantium familiarium, qui ut plurimum rationibus physicis destituti omnia, quæ agunt, fide simplici & carbonaria forti impressione magnaq; fiducia operantur. Ex posterioribus massam illam cruentam tanas esse, si non pisces simul, didicit, tempore hyberno ordinarie sub aquis in profundo lacuum latitantes, aut in piscinula congelatiata aut a mucro coacervato plurimis ab annis non expurgata suffocatas, inque putrilaginem redactas; aut quod eodem recidit, ipsum ranarum aut piscium sperma credidit, quorum alterutrum successive alteratum & cum terra piscinæ martiali, sale terreo-vitriolico imprægnata confermentatum & in chylum quasi mucilaginosum resolutum & rarefactum, tandemque ab aere nitroso, adjuvante radiorum solarium calore in sanguineum huncce colorem, ceu ipsum prædictorum animalculorum sanguinem digestum fuit.

NOTES SUR LE CONCILE DE TRENTE.

i. c.

NOTÆ IN CONCILIUM TRIDENTINUM, CIRCA ea, quæ ad Disciplinam Ecclesiasticam pertinent.

Coloniæ, apud Balthasarem d'Egmont, 1706, 8.

Alph. i plag. i.

ET si explicationem Tridentinorum Canonum sibi reservavit Romanus Pontifex, tamen Autor, ejus cetera auctoritatem reveritus, licere sibi putavit, ut suppresso nomine eos, qui ad disciplinam Ecclesiasticam pertinent, Canones conferret cum Patrum sententiis, Conciliorum aliorum Decretis, Pontificum rescriptis & celebriorum Juris Canonici interpretum sententiis; quæ ipsa est hujus libelli indoles, juxta Canonum Tridentinorum seriem tradentis sarraginem variarum, Historicarum æque ac Le-

ac Legalium, observationum, ita tamen, ut quantum ad recentiora, ad Galliam præsertim respiciatur.

Animus Auctori est, æquitatem Tridentinorum scitorum ostendere; quamvis non dissimulet, passim illis inter Gallos contradici, maxime in rebus ad matrimonia, xenodochia & pauperum curam pertinentibus. Ita vero se gerit, ut ferme in medio persistens, & Tridentinis patribus honorem summum habeat, & Regis procerumque Gallicorum ac Parlamentorum jura illæsa velit. In Conciliorum nationalium & congregationum Cleri Gallicani decretis enarrandis multus est, neque prætermittit ea, quæ ex Suavi & Pallavicino ad Synodi Tridentinæ Acta peculiaria spectant. Sic fuse differit de dissimulatione nominum auctoribus librorum interdicta p. 3, de Theologalium origine p. 9, de Monachorum jure concionandi p. 17, de residentia Episcoporum, quam vocant, p. 27, de beneficiorum pluralitate p. 113, de jure patronatus p. 252, de peculio Religiosorum p. 335. An Episcopi dispensare possint? erudite disputat p. 272. De jure Capitulum Cathedralium, præsertim sede vacante, non perfunctorie agit, interque alia observat, illud a Panormitano arctissime adstringi, ampliari vero a Rebuffo, p. 158 & cum olim nullum fuerit, a trecentis vel quadringentis circiter annis ortum esse, p. 159. Auctorem Decreti Tridentini de matrimoniis tantopere laudati, quem P. Suavis ignoraverat, Franciscum Belcarium, Episcopum Metensem, esse docet p. 294. Ut gustum aliquem libri demus, enotabimus quædam, quæ de exemptione Monasteriorum p. 56 seq. dicuntur. Ex veteri Ecclesia trahuntur exemptionis exempla, videlicet Hieronymi & Monachorum Bethleemiticorum, Episcopo Hierosolymitano non subiectorum, Monachorum, quos Concilium Arelatense Episcopo subesse voluit, & Astorum quorundam Religiosorum, Episcopi suæ provincie jurisdictionem defugientium. Additur, quod inter Græcos olim Exarchi Monachorum fuerint, non impedito jure utentes, quodque Monasteria multa soli Patriarchæ Constantinopolitano subfuerint. Ex Gallicana historia adducuntur exempla exemptorum Monasteriorum Lirinensis, S. Dionysii, Corbiensis, S. Mauricii & Luxoviensis, narraturque, Gregorium

gorium M. Papam multis præsertim Monasteriis jus *auspiciis*, ut sic dicam, Ecclesiasticæ contulisse. Multa Monasteria sic dicuntur fundata, ut soli Pontifici subessent, v. gr. Fuldense, Cluniacense, &c. debilitatisque Episcoporum juribus, etiam annulum, mitram aliaque Episcoporum signa Abbatibus fuisse concessa, quamplurimas vero exemptiones Avenionensi schismati deberi, cum utriusque partis Pontifices talibus privilegiis adfipulatores sibi mercarentur. Hinc de fundamentis jurium utriusque partis, & Episcoporum, & Monachorum, prolixè agitur. Interdum historiz licium de disciplina Ecclesiastica percuriosè recensentur, v. gr. quæ A. 1655 inter Episcopos quosdam & Vicarios Parisiensis Dioceseos iisdem sacris interdicentes gesta sint, p. 87, quæ A. 1667 & A. 1675 circa Parochos mobiles, vel temperarios, Aquis Sextiis acciderint, p. 133, nec non quæ A. 1677 in Parisiensi Parlamento circa Thesin Hullierii, Doctoris Sorbonici, de causis matrimonium dirimentibus acta sint, p. 316 sq. ubi Talonii, Advocati Gener. Regii, Oratio contra eos, qui jus circa matrimonia Ecclesiæ ut peculium tribuunt, integra legitur. Id unum nolimus reticere, quod p. 313 Ludovicus Pius cum Bavaro confundi videatur.

Accesit huic libro *Dissertatio de receptione Concilii Tridentini in Gallia*; in qua Auctor primum recenset, qua ratione Claudius Sanctius Espencæus alique Ecclesiæ Gallicanæ nomine illi contradixerint, Pontifices & Clerus Gallicanus ejus receptionem frustra quæsiverint; credit tamen, tacite hætenus illud etiam in rebus ad disciplinam pertinentibus receptum, eamque rem pro divina habendam. Nihilominus in ea est sententia, posse Rempublicam Ecclesiæ statutis, si illi noxia vel eadem non legitime publicata sint, contradicere. Idem XIX causas a Præfide Parlam. Paris. le Maître, & XIII alias ab Antonio Hottomanno collectas, propter quas admitti hoc concilium in Galliis non possit, recenset. Ceterum in toto suo negotio admodum ambigue se gerit, ut nunc Concilii auctoritati, nunc Gallicanæ Ecclesiæ juribus servire videatur.

LE THEATRE SACRÉ DES CEVENNES, &c.

hoc est,

*SACRUM CEMMENI THEATRUM, SEU NARRATIO
diversorum portentorum in hac Occitania
parte nuperrime editorum.*

Pars I.

Londini, apud Robertum Rogerium, 1707. in 8.

Constat plag. 10.

Fama præterito anno percubuit de novis quibusdam in Anglia Prophetis, qui multas Londini turbas dederunt, ut ad eas componendas publica Magistratus autoritate in illos fuerit animadversum. Eminent inter eos *Elias Marion, Johannes Cavalier & Durandus Fagus*, qui sapissime in ecstasi prolabentes, mira corporis totius concussionem membrorumque omnium agitatione facta, non modo præsentem ad poenitentiam ac pietatem sinceram adhortantur, sed & futurorum contingentium prædictionibus fidem verbis addunt. Cum vero de status sui extraordinarii ratione coram judicio interrogarentur, non modo ipsi, sed & alii complures plurima jurato enunciarunt, quæ fidem humanam superare videntur. Quæ igitur integra testium nubes de similibus ecstasibus in Cemmeno Occitanie monte factis sancte attestata fuit, *Maximilianus Misson*, notissimus Itinerarii Italici Autor, in unum volumen collegit, atque ideo sub suo nomine publici juris fieri voluit, ut novis Prophetis contra aliorum sinistra judicia Apologiz loco essent. Propositum nempe est Editori evincere, quod a sex circiter annis in monte illo Cemmeno magnus hominum omnis ætatis ac utriusque sexus extiterit numerus, qui fuerint & adhuc sint in statu isti simillimo, in quo ipsorum conterranæi supra nominati nunc Londini deprehendantur. Optime *Missonius* de novis hisce Prophetis sentit, eosque ab omni crimine, cujus insimulantur, liberos pronunciat: id quod sedula inquisitione facta se deprehendisse ait. Vocat homines humiles, mansuetos, patientes: omnem ab iis procul abesse affirmat *προσωποληψια*, fraudem

S

omnem,

omnem, artificium omne: molimina ipsorum ad Deum glorificandum, homines sanctificandum unice tendere: statum eorundem circumstantiis adeo miraculosis nobilitari, ut nihil absurdius sit, quam eos in ægotantium aut fanaticorum numerum referre. Quare tandem eos appellare non veretur instrumenta admiranda in manu Dei, per quæ sapientia ejus ac omnipotentia ardua & stupenda patravit. Agendum igitur in scenam quoque nostram producimus testes supra indicatos, *Johannem* nempe *Vernet*, *Petrum Chaman*, *Johannem Cabanel*, *Johannem Castanei*, *Jacobum Bresson*, *Jacobum Mozet*, *Claudiam Arnassan*, *Jacobum du Bois*, *Guilielmum Brugier*, *Johannem Cavalier*, *Davidem Flotard*, *Sibyllam de Brozet*, *N. de Caladon*, *Eliam Marion*, *Mariam Chauvain*, *Saram Dalgone*, *Elisabetham Charras* & *Durandum Fage*, ut intelligamus, quæ ratio *Missonio*, circumspectæ prudentiæ viro, judicium tam mihi tamque insigne de novis Prophetis persuaserit. Summam vero eorum, quæ juramento confirmarunt, ita habeto. Ab initio præsentis seculi personæ longe plurimæ utriusque sexus & ætatis cujuscunque in montibus Occitanicæ frequentissime, inprimis in conventibus noctu in sylvis ac speculis metu persecutorum celebratis, in ecstases extraordinarias prolapsæ, & post insolitos corporis tremores, purissimo idiomate Gallico, (quo extra ecstasim loqui non dabatur) voce distincta, *παρρησια* ineffabili, ad poenitentiam & vitæ sanctimoniam præsentem adhortatæ, idololatriam Papisticam & omnem reliquam superstitionem abominatæ, peccatoribus induratis duriter comminatæ, & Deo viventibus infinitas benedictiones pollicitæ sunt: nunquam tamen controversias Theologicas, quas diversarum religionum doctores non sine fervore inter se agitant, tetigerunt. Certe *Johannes Vernet* anno 1762 mense Majo *Monte Pessulano* infantem 13 aut 14 circiter menses natum & linteis adhuc involutum, in præsentia 20 minimum hominum, durante ecstasi voce distincta ac per omne conclave perceptibili mirabilia Dei annunciantem atque ad pietatem infucatam exhortantem summo eum stupore audivit. Ibidem *Jacobus du Bois* infantem inspiratum & mense ætatis decimo quinto Gallico idiomate prophetantem

tantem admiratus est. *De Caladen* foeminam rusticam, omnium rerum ignaram & ne tria quidem verba Gallica extra ecclasiā combinare valentem, maxima cum facundiā in ecclasiā Gallice perorantem prædicat. In ecclasiā affirmavit puella, non se, sed Spiritum Sanctum per ipsam loqui: & plures affirmarunt, se extra ecclasiā repetere non posse, quæ in eadem dixerant. Immo *Johannes Cavalier* publice coram judicio *Londini* mense Januario anni proxime elapsi professus, se non esse causam suarum in ecclasiā agitationum, nec unquam ea loquendi intentionem habere, quæ loquatur, sed sponte veluti verba ex ore fluere. Ab inspiratione subita morum mutatio in adultis facta, quæ inspiratos non nisi ad malum fugiendum, bonum committendum perduxit, & continuum ipsorum exercitium in precum effusione, librorum piorum lectione, psalmorum cantatione & conversatione cum sui similibus constitit. *Flotardus* inspiratorum minimum 8000 numeravit & anno 1703 Ducem *Rolland* cum integro fere ejus exercitu in inspiratione vidit. Audiamus vero & portenta, quibus novos Prophetas doctrinæ suæ veritatem confirmasse ferunt. Secretas scilicet aliorum cogitationes publice præsentibus aperierunt. Aderat *Jacobus Mozel*, cum inspiratus 4 foeminis curiositatis gratia ad concionem accedentibus exprobraret, quod neglectis precibus cubitum irent, nec ipsæ confessionem urgenti factum negare possent: & *Johannes Cavalier* sibi ipsi tale quid obtigisse confessus est. Etenim annos 16 natus una cum aliis in conventum inspiratorum venit, visurus, quidnam rerum ibi gereretur. Dixit puer in ecclasiā, adesse quosdam, quos sola curiositas eo vocaverit, illiusque characterem adeo graphice delineavit, ac si intima cordis ejus perscrutatus fuisset. Cum exitum meditaretur, alius in ecclasiā prolapsus affirmavit, adesse quendam, qui malo animo huc accesserit & nunc exitum paret, quæque hic secum cogitaverat, palam enunciat. Valde igitur commotus *Cavalier* Deum supplex invocavit & ad sermonem patheticum, quem puer legere nescius cum omnium admiratione ac commotione summa idiomate Gallico, quo loqui alias nesciebat, recitabat, summe attentus persistit. *Domum* reversurus in via lacrymis, preci-

bus ac internis commotionibus locum dedit, reversusque & ipse in similem ecstasim prolapsus est, atque triduo jejunans nec sitim, nec famem ullam sensit. Multa futura contingentia certo prædixerunt, ex. gr. hostium adventum, victoriam ab hostibus reportandam, nonnullorum captivitatem ac liberationem ex carcere: quæ omnia eventu, tempore sæpius definito, comprobata. Prædixerunt etiam felicitatem Ecclesiæ, ruinam Babylonis instantem & *Monte Pessulano* puer 8 annorum Protestantium in Gallia restitutionem. Sæpius aura psalmorum cantu dulcissimo resonuit, nullo cantore præsentem, nec humana voce ad istam dulcedinem producendam sufficiente. Non tamen omnes confluentes melodiam Angelicam percipere poterant, utut nonnulli ipsa psalmorum verba distincte notarent. *Elisabetha Charras* jussu Spiritus 9 dies ab omni cibo ac potu abstinuit. *Clary* cum in inspiratione dixisset, duos adesse exploratores, hique tandem rem confessi a patruo *Johannis Cavalier* (cui idem nomen) veniam peterent; nonnulli simulatum miraculum affirmabant. Ille igitur eos increpans flammam excitari jussit ac per horæ quadrantem mediis in flammis incolumis perstitit, donec extinguerentur, ne ullo quidem crine læso. *Durandus Fage*, unus ex illorum numero, qui ligna ad fruem apportarunt, testatur, cum *Clary* flammam ingrederetur, præsentem fuisse spectatores 600 milites & totidem homines alios utriusque sexus ex locis vicinis concurrentes, & flammam non modo ipsum undiquaque circumdedisse, sed & supra caput ejus cohauisse. Similiter *Elia Marionis* frater ad scepticos præsentem convincendos Spiritus jussu ventrem cultro ingente percussit, ne minima quidem vulneratione facta: ipse vero *Marion* præsentibus multis in luce meridiana sanguineas effudit lacrymas easque copiosas. Cum anno 1705 mense Octobri duo inspirati ad rotam & rogam damnati fuissent, & brachiis ac cruribus fractis rogo imponerentur, e mediis flammis de rogo descenderunt: mox vero a furente milite in eas repulsi inter celebrationes nominis divini animam efflarunt. Tenendum nimirum, quod, ecstasibus invalescentibus, Rex Galliarum graviter in inspiratos animadverti jussit: multi enim miserrime truci-

trucidati, multi in carcerem coniecti. Quoniam vero liberorum culpa (si quidem status iste extraordinarius culpæ nomen meretur) parentibus imputabatur; hi ipsi in infantes sæpius sævierunt ac liberos inquisitoribus sponte obtulerunt, ne criminis, cujus insimulabantur, participes fierent. Sed ecce parentem filiolum ad inquisitores deferentem, quo poenam, quam metuebat, effugeret, mox iis adventantibus in ecstasim prolapsus, dono vaticinandi ex filio in patrem translato. Talia fata dum inspiratos eorumque assecras premebant, a Spiritu iussi arma contra Regem capiebant, omnia negotia sua inspirationibus conformiter dirigentes, nullo milite excubias agente, hoste licet vicino, quia Deum excubias agere persuasissimi erant, cui voluntatem suam prorsus permiserant. Producit etiam *Missonius* locum ex Historia Fanaticismi nostri temporis, quam idiomate Gallico *de Brueys*, Monte Pessulano oriundus, Parisiis 1692 edidit, in quo de similibus inspirationibus ab anno 1688 in *Delphinatu* factis agitur. Refert enim hic Autor, dicto tempore in *Delphinatu* inventos esse 500 aut 600 utriusque sexus, qui se pro Prophetis & a Spiritu S. inspiratis venditarunt, iisque mox accessisse infinitum aliorum numerum, ita, ut minimi conventus fuerint 400 vel 500, majores vero interdum 3000 vel 4000 hominum. Dixisse Prophetas ad congregatos: Fratres, respiscite, agite poenitentiam, finis mundi appropinquat: respiscite a peccato ingenti frequentandi missam: Spiritus S. loquitur per os meum. Ipsos misericordiam obtestatos fuisse, imprecationes adversus Sacerdotes, Ecclesiam, Papam, imperium Antichristi, Missam evomuisse; ejurationem religionis Protestantium exprobrasse aliis, & instantem Papatus ruinam prædixisse; militum contra eos missorum atrocitatem judiciumque minas risisse, ac in carcere duriter habitos, immo mediis in suppliciis inspirationes suas adhuc defendisse. Librum *Missonii* Anglice vertit *Lacy*, Nobilis Anglus, cumque sæpius cum cura inspiratorum Londinensium statum examinasset, tandem & ipsi donum prophetandi concessum est: quem admodum videre est ex ipsius libello, idiomate patrio de iis, quæ in ecstasi pronunciavit, publicato sub titulo: *The prophetic*

nical warnings of Jean Lacy. Matum obtestatur, nunquam se talem statum desiderasse; sed Deum potius rogasse, ne tale quid adversus ipsum decerneret. Nunc tamen illum sibi exoptatissimum proficitur: animam enim in ecstasi gaudio inefabili perfundi & constanter ad Deum erigi. Est alias animus ejus ad melancholiam minime propensus; abundat opibus, gaudet sanitate, in optimo vigore constituitur. In ecstasi Græce ac Latine loquitur, quarum linguarum vix rudimenta in pueritia didicit; & extra ecstasin his idiomatibus quicquam vel scribere, vel eloqui impossibile ipsi est. Immo fatetur, se inspiratum in vernacula lingua verbis ac phrasibus uti, quæ ignoraverat, antequam ea pronunciaret. E quibus omnibus se convictum esse ait, quod Deus in se operetur. Expectat etiam summa cum fiducia donum sanandi ægrotos, a Deo sibi promissum. Multos & Anglos & Gallos in similes ecstases incidere, & interiores adstantium cogitationes manifestare notat. Addit multos Socinianos his mirabilibus adductos venerari Sacrosanctam Trinitatem. Edidit etiam *Fatio* libellum, cui titulus: *Avvertissemens prophetiques d'Elie Marion*, hoc est, Exhortationes propheticæ *Elie Marionis*: idemque misit studiis Mathematicis, quibus hæcenus inclarescere studuit, inspiratos constanter sequitur, omniaque diligenter litteris mandat, quæ in ecstasi loquuntur.

A NEW VOYAGE AND DESCRIPTION OF
the Isthmus of America.

hoc est,

ITINERARIUM NOVUM ET DESCRIPTIO ISTHMI
in America. Autore LEONELLO WAFERO.

Londini, apud Jacobum Knapton 1704, in 8.

Constat plag. 20 & Tab. 21. 4.

CUM Autor de itinere suo Americano in genere differuisset, ad descriptionem Isthmi Americani progreditur, cui fluvius maximus nomen *Darien* dedit. Agit autem prolixè de figura ac situ istius regionis, de tempestatibus statis, de arboribus earum.

rumque fructibus, de plantis, de animalibus quadrupedibus, reptilibus, volatilibus & natatilibus, de incolis eorumque moribus, consuetudinibus, lingua, modo numerandi &c. Accessit huic editioni secundæ Historia naturalis illius Isthmi, a quodam Societatis Regiæ Anglicanæ Socio conscripta, una cum expeditione *Nathanaelis Davis* ad fodinas auríferas in *America Hispanica*. Nos more nostro quædam notatu digniora excerpemus. Memorabili exemplo Autor edocet, propter montium viciniam ac declivitatem a lapsu imbri flumina ita intumescere, ut extemplo agri vicini toti obruantur, aqua ad aliquot pedum altitudinem assurgente, intra paucas tamen horas in alveos suos refluyente. Lepidus est mos Indorum, quo phlebotomiam administrant. In flumen scilicet descendunt, ægroto in saxo ad ripam confidente, cuius totum corpus sagitta undiquaque feritur, donec forte fortuna vena aliqua vulneretur: quo facto miris gestibus triumphant. Nec illepidus est mos eorundem jurandi per dentem suum, manu eidem imposita. Inprimis vero attentionem merentur, quæ de oraculi quodam responso referuntur. Indi nimirum, Autore ac sociis ejus querentibus, ecquando navem aliquam adventuram suspicarentur, incantatores suos (*Powerers* vocant) accersere, ut Dæmonem aliquem advocarent atque ab eo tempus navis adventuræ discerent. Hi ergo post vela omnis generis avium ac bestiarum voces imitantur, silentia subinde vociferationibus interponentes. Ast nulla ipsis cum redderetur responsio, Anglos ex ædibus expellunt, atque clamoribus per integræ horæ spatium frustra denuo continuatis, ipsorum etiam vestimenta eijciunt. Respondit tandem oraculum, decimo abhinc die duas adfore naves; statim mane auditum iri tormenti primi sonitum, ac paulo post sonitum alterius; unum ex sociis vita privatum iri & abituros tormenti unius jacturam facturos. Prædictioni quam accuratissime respondisse eventum, Autor asseverat. Mireris porro Indorum in piscando ac triturando ruditatem: grana enim digitis ex aristis evellunt, & in fluviis limpidis pisces visos insequuntur natantes, donec cavitatem aliquam ingressos manibus extrahere detur. Panis usum ignorant; grana frumenti tosta in varios usus lapidibus comminuunt. Tempus per arcus a Sole sive motu diurno, sive annuo descriptos computant, cum

nulla

nulla dierum in hebdomades divisio ipsis nota sit. In numerando ultra centenarium non progrediuntur, numeros majores per capillorum fasciculos, numerum ineffabilem per capillos omnes indigitant. Nomina numerorum præcipua sunt *1 conjugo, 2 poquab, 3 pauquab, 4 pakequab, 5 eserrab, 6 indricab, 7 coogolab, 8 paukopab, 9 pakekopab, 10 anivego, 11 anivego conjugo &c. 20 toola boguah, 40 toola guannab &c.* Dum *anivego* pronunciant, manibus ambabus applaudunt, moxque *anivego conjugo, anivego poquab &c.* pronunciantes digitos manus dextræ successive applicant digitis in sinistra respondentibus. Viginti per *toola boguah* exprimentes bis manibus applaudunt, & dum triginta per *toola bogua anivego* enunciant, ter plausus repetunt. Et mares & foeminae nudo incedunt corpore: hæ ab annis pubertatis pudenda utraque, isti penis nonnisi hastam velant, scroto omnium conspectui relicto. Mares semper lamina argentea vel aurea, quæ lunæ semiplenæ figuram æmulatur, os tegunt: foeminae ejus loco annulo circulari utuntur. Unus maritus multas ducit uxores, ipsum submisisse venerantes ac servitia omnia præstantes, plagis tamen nunquam afficiendas nec verbis duriter tractandas. Adulteria in utroque sexu capitæ poena digna censentur: gratiam tamen recipit uxor, si marito factum sponte confessæ juret, se vi adactam fuisse. Crines uterque sexus prælongos alit, ac foeminis in ipsa cute avium, quadrupedum, hominum, arborum &c. figuræ depinguntur. Illud prorsus mirabile existit, reperiri inter ipsos peculiare quoddam hominum genus a reliquis toto cælo differentium. Cutem enim habent candidam ad instar capillorum equi albi: interdum distincte non vident, immo lucem diurnam ferre nequeunt oculi eorum; optime ad lunare lumen cernunt. Liberi ex ipsis nati reliquis Indis assimilantur, minime parentibus suis. Dicuntur autem foeminae albos parere liberos, si gravidæ frequenter in luna oculos defigant. Regio vallibus & collibus obsita: in istis rivi plerumque decurrant. Animantium, imprimis piscium, magnus numerus; ast non magna bestiarum varietas. Jumentis nostris carent; muribus & gliribus abundant: unde feles ab Europæis illuc delatas in pretio habent. Aves ibi reperias varii generis, quas inter aliquæ nobis ignotæ. Idem de arboribus ac plantis dicendum.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC V^{III}.

2. HORATII FLACCI VITA ORDINE CHRONOLOGICO sic delineata, ut vice sit Commentarii Historico-Critici in plurima & præcipua Poeta Carmina, qua veris redduntur annis, &c. Auctore JOANNE MASSON, A.M. & E.A.P.

Lugduni Bat. apud Andream Dyckhuysen, 1708, 8.

Alph. 1 & plag. 2.

Cum antiquitatis studio ductus diligentissimus *Massonius* scriptores quoscunque antiquos versaret sedulo, larga messis ipsi subnata, unde plura antiquitatis capita, hætenus vel plane ignorata, vel obscure tantum cognita, illustraret, illustrium auctorum fata detegeret, ac ordine pertexeret, eorum scripta recenseret, suisque temporibus singula assignaret, atque a pravis recentiorum interpretationibus vindicaret. Hujus singularis in veteres studii primum specimen Horatii Vita exhibet, quam secuturas alias, non vane pollicituram esse doctissimum Auctorem, Ovidii Vita docet, quam prodiisse modo, ex Ephemeridibus ad nos delatis discimus. Antequam vero Vitam Horatii ordiatur, monitum Lectorem vult, epocham ab Urbe condita, quam adhibet, Varronis esse, cum aliis & Cl. Dacerio Valerii Flacci rationes se magis probent, quas ille in Fastis a se ordinatis, vulgo Capitulinis dictis, secutus est. Interim discrimen illud non adeo magnum est, cum uno tantum anno diversæ æræ discrepent, consulibus conveniant. In ipso opere, ubi Autor historici partes tuetur, frustra sperabit Lector justos commentarios in Horatii poemata. Qui enim Gram-

T

maticis

maticis tenentur delitiis, iis satisfacturum spondet summumque Britanniae Criticum, Richardum Bentlejum, cujus opus jam prae-
 lum exerceat, quo plures emendationum centuriae certis criti-
 cis regulis suffulsa Horatium summopere dilucidabunt. Tan-
 dem omne pravorum affectuum erga alios vitium a se vult alie-
 num haberi, & a Cl. Dacero, cum quo vix unquam ipsi con-
 venit, veniam sibi promittit, quod ipse Vir clarissimus jam fidem
 dederit, se non ægre laturum, quando quis errores suos confu-
 taverit. Hæc generatim de ordine operis; ipsam Horatii vi-
 tam ab Auctore plenius descriptam ad ejus methodum in com-
 pendio exhibebimus. Natus Poeta est anno U. C. juxta Varro-
 nem DCLXXXIX, ante Christum LXV, L. Aurelio Cottæ,
 & L. Manlio Torquato Coss. patre libertino, exactorum
 coactore. Patriam habuit Venusiam Dauricorum coloniam,
 nec ante septimum ætatis annum relicta patria in Urbem
 deductus videtur. Puerum pater liberalibus artibus voluit im-
 bui, & ipse morum filii custos fuit integerrimus. Præceptorem
 postea in litteris nactus est Horatius Orbilius, qui ex militia
 Romam transiens majore fama, quam emolumento, docuit
 Grammaticam; hunc audivit Homerum præcipue ex more ejus
 temporis interpretari; quippe & Græcam linguam in pueritia
 doctus est adeo, ut carmina Græca componeret. Anno ætatis
 XVI vel XVII, C. Claudio Marcello & L. Cornelio Lentulo
 Coss. togam virilem cum summis pro hujus ævi consuetudine,
 conjectura est. Inde ante bellum civile Athenas studiorum
 causa profectum esse Poetam, evincitur ex Epist. H. L. 1. vers.
 43 — 45; an vero ætatis anno XX vel XXI id factum fue-
 rit, & num Ciceronis filium & alios nobiles Romanos comi-
 tes habuerit, non audet Auctor asserere: nec cui philosophiæ
 parti potissimum dederit operam, cujusve sectæ nomen addi-
 xerit, satis constare putat. Quamquam enim aliquando Epicu-
 ri doctrinam prodidit, mox tamen quidvis sentiendi libertatem
 sibi vindicavit. Vigesimo secundo & tertio ætatis anno Bru-
 tum sectatus, tribunatum militare ab eo obtinuit, at cæsis
 sequente anno Bruto & Cassio, fuga sibi consulere coactus est,
 & proximo post anno in Italiam rediit pressusque inopia cœ-
 pit

pit versus facere, quibus Virgilio primum & Vario innotuit. Hujus inde opera ad Mæcenatem admissus tantas ab illo opes nactus est, ut tranquille vitam duceret, imprimis prædio, quod Mæcenatis liberalitate acceperat, multum delectatus. Sed antequam tantas divitias consecutus est, scribæ munus aliquandiu gessit, quo demum relicto, Musis se totum consecravit, & notabiliores rerum in Urbe vicissitudines carminibus decantavit. Anno Horatii XLVI vel XLVII Virgilius in itinere in Græciam, quorsum ad perficiendam Æneidam tendebat, quod ut bonis avibus fusciperet, precatus ille fuerat, obiit. Noster etiam veræ virtutis custodem vigilemque & satellitem se jactet, attamen jam senio confectum puerorum amoribus nefandis indulgisse confiteri non erubescit, Oda l. L. IV, quam pertinere ad annum ætatis XLIX vel L, Auctor reputat. Obiit tandem Vates anno U. C. DCCXLVI, ætatis suæ LVII, C. Mario Censorino & Asinio Gallo Coss. En vitæ Horatii chronologicam seriem, ad instituti nostri regulas primis lineis adumbratam. Sed ex his quoque aliqua observemus, quæ ad carmina Horatii, quæ singula accurate examinavit, notat non ubivis obvia, inspersa passim, quæ elegantiorum literarum avidis sunt in delictis. Sic quando falsus est Horatius, se nec claræ nec ingenuo patre natum esse, sed libertino, docet Massonus & pluribus demonstrare adlaborat, patrem ejus servum fuisse manumissum, quales uti alias liberti, ita hac ætate etiam libertini dicti sunt, filii autem eorum ingenui, quod in gratiam Horatianæ ingenuitatis adnotasse juvat, & ne in eosdem cum Viris claris Plotemanvillæ, Torrentio & Dacerio, qui hic notantur, errores incidamus. Togam virilem sumfisse Horatium antea docuimus anno XVI vel XVII, qua data occasione multa disputantur de ætate togæ aptæ, quæ hic fuit minimum annorum quindecim: verum sub Imperatoribus aliquando maturata, annoque XIV exacto toga fuit tradita, quam temporis distinctionem negligentibus Torrentius & Dacerius lapsi sunt. Diem Martii XVII, *Liberalia* dictam, togæ virili dicatam fuisse, discimus ex Ovidio, at morem tamen eum non fuisse perpetuum, Noster ex Ciceronis filii exemplo palam facit. Pugna inter Octaviani

& Bruti Cassique exercitus ad oppidum Philippos commissus est, quod ita Macedoniae & Thraciae conterminum fuit, ut promissae referatur ad alterutram: hinc error retegitur Torrentii, qui translocavit urbem illam in Thessaliam, quae quidem hallucinatio condonari facilius potest, quam ista, qua Philippos urbem urbanam aliqui faciunt, ad quam bis pugnatum sit, semel inter Pompejum & Caesarem, & iterum inter Triumviros & Brutum atque Asseclae, qui error, quamvis loca aliquot centum milliariis distita confundat, veterum quidem auctoritate nititur. Ubi de servo, cum quo Horatio ingens fuit discordia, mentionem injicit p. 110, qui

Superbus ambulabat pecunia

Cum bis sex ulnarum toga,

ad haec verba Poetae Scholiasten a Cruquio editam scribit annotare, togam nimis longam hic significari, cum quo Noster facit, & cum Cruquio rejicit Porphyrius, quae & Aldo Manutio placuit, sententiam, quasi iusta toga mensurae sex ulnarum fuerit. Multo autem absurdior pronuntiat eorum interpretationem, qui statuunt, hujus mensurae fuisse laticlaviam, & durius excipit Cl. Dacerium, qui errorem errore probare visus sit, dum asserat, tribunos fuisse laticlavios, eorumque togam hujus mensurae fuisse, quorum tamen alii fuerint laticlavii, alii angusticlavii; addit & nunquam togam, sed tunicam tantum dictam fuisse laticlaviam. In fine subnexa sunt addenda & emendanda, quae propriis locis inserenda erant; in his meminit Auctor fratris sui Samuelis Massoni, qui sibi in addendis hisce fuerit monitor, & ut sciat Lector, quae Horatii carmina in hoc opere exponantur, elucidentur, & suis annis adscribantur, eorum hic licet conferre syllabum, cui rerum & verborum index subnectitur.

SOPHOCLIS TRAGOEDIAE AIAX ET ELECTRA,
nova Versione donata, Scholiisque veteribus, tam antebac,
quam nunc primum editis, illustrata; accedunt Nota
perpetua & varia Lectiones. Opera THOMAE
JOHNSON, A. M.

Oxoniae,

Oxonæ, e Theatro Sheldoniano, 1705, 8.

Alph. 1 pl. 8.

UT consuleretur commoditatibus Studiosæ Juventutis, quæ integra veterum Poetarum, Oratorum ac Philosophorum Opera concinne satis edita nancisci vix potest, doctissimus *Thomas Johnson* aliorum Anglorum exemplo e Sophoclis Tragædiis *Ajacem & Electram* elegit, ediditque elegantissime, in quibus quid præstiterit, indicabimus. Sophoclis genus & vitam e *Suida* & alio vitæ Sophoclis antiquo Autore, nec non Tragædiarum argumenta Græca, in aliis quoque Sophoclis editionibus inveniendâ, Græco idiomate præmisit, textum Græcum non modo ad fidem præstantissimarum editionum, *Aldinæ*, quæ *Venetis* anno 1502, & *Adriani Turnebi*, quæ *Parisiis* annò 1553 prodiit, sed etiam codicum manuscriptorum optimorum emendatissimum, typo lectorem ultro alliciente nec facile dimittente nitidissimo exhibuit: versionem novam harum duarum Tragædiarum, quali olim *Joachimus Camerarius* easdem ornaverat, addidit, in qua versionem *Viti Winsemii*, quæ in aliis editionibus plerisque additur, planiorem magisque perspicuam reddidisse videtur. Scholia Græca cuilibet paginæ subjecit, non ea tantum, quæ olim in editione Romana anni 1518 inveniuntur, atque in aliis editionibus communiter repetuntur, sed & illam partem Scholiorum, quam *Demetrius Triclinius* collegit, quæ tamen etiam in editione *Genevensi* anni 1603 ab *Henrico Stephano* recensentur; quæ & alia Scholia prorsus inedita e duobus codicibus *Bibliothecæ Bodlejanæ* & *Laudiano* exseribi curavit. Varias Lectiones etiam & pauculas Notas suas ad calcem cujuslibet Tragædiæ adjecit. Illas e codicibus manuscriptis supra nominatis, & ex editione *Aldina* & *Turnebiana* desumpsit: in his vero nonnunquam etiam id egit, ut textum sine manuscriptorum aut editorum codicum ope felici σοχασμῶ emendaret, ut in *Electra* versu 437, ubi de mendo nulla omnino suspicio, *προ πρῶσιω πρῶσιω* legendum esse arbitratur, item in *Electra* versu 1410 pro verbis *Νεακόνηλον αἶμα χειρῶν ἔχων* ob insolentiorum *Metaphoram ἐν μάχαιραν ἔχων* reponendum putat.

ta. Sæpius phrasin auctoris sui explicat, & obscuriores ejus sententias dilucidius explanat, cujus rei illustre exemplum habes statim ab initio Ajacis versu 2, ubi phrasin interpretibus vexatissimam *πεῖραν ἀρπᾶσαι* ex ipso Sophocle, locis aliquot collatis, ita explicat, ut auctoris mentem extra controversiam ponat, totamque adeo phrasin nihil aliud significare indicet, quam consilium sive molimen aliquod hostium deprehendere, arripere & mature intelligere. In obscurioribus explanandis quid præstiterit, vide sis in Electra versu 242 sq. ubi Electra satis obscure inquit:

Μῆτ', εἴτω πρόσκειμαι Χρηστῶ,
 Συνναίωμι εὐκηλῶ, γονέων
 Ἐκτίμοις ἰσχύουσα πῖξυρας
 Ὄξυλον γόων.

Quæ Noster ita explanat. Cum mortuorum res agitur, negligentem esse, turpe est, adeoque nec apud ejusmodi homines ullo sim in pretio, qui parentes negligunt defunctos, nec si cui accubem viro bono, cohabitarem quieta, sistendo nimirum lamentorum acute sonantium alas (sunt enim suæ lamentis alas, quibus ad superos datur ascensus) unde deprehendat parentibus impia. Paria habes ad versum 495 seq. Ubi *ἀμιλλήματα γαμῶν* invasisse dicuntur Ægyptus & Clytemnestra, id est, talia sponsalia, quorum cupido adegit eos ad nefandam cædem Agamemnonis: quare isti congressus vocantur *ἀλεγκρα καὶ ἀνηφα*, quia thalami jura violata erant. Propriis porro Autori suo dicendi modis seu idiotismos diligenter observat. Cujus exemplum capias licet, ubi ad vocem *εἰργασαι* in Aj. v. 22 notat, illam Atticissimo quodam Sophocli usitatissimo active esse explicandam, quod pluribus exemplis confirmat. Ad vers. Aj. 282 vocemque *προσέπληο* p. 236 hoc de Tragediarum Scriptoris monet: multas apud ipsos crebro voces occurrere, quæ nativam vim non retineant, sed laxiori sensu usurpentur, ut h. l. vox *προσέπληο*, quam per *advenit* explicandam putat. Ita *ὄρμαω* pro simplici *βαίω*, *ἔρπω*, serpendi sensu prorsus omisso, *προσέπληο*

εὐζάνει pro *adest*, nullo ad corporis posituram respectu habito, apud Sophoclem adhiberi docet, ac hujusmodi ἰδιώματα auctorem alium ab alio distinguere statuit. Aliorum præterea versiones frequentissime a Nostro emendantur. Sic versum 112 Aj.

Χαίρει 'Αθάνα, τᾶλλ' ἐγὼ σ' ἐφίεμαι,
 quem alii ita verterant: *avere Minerva in aliis te jubeo, vel ceteris in rebus, tibi quod gratum est, fieri velim*, in hunc potius sensum interpretandum merito censet: *vale Minerva: cetera tibi ego permitto*. Idem factum ad v. Aj. 620. p. 238 deprehendes: ut innumera alia loca taceam. Circa metrum etiam non raro singularia notantur; v. gr. ad v. Aj. 127. p. 235 in vocibus τέκνον, τέχνη, σαθμὸς, σέψω, ὕπνῳ primam syllabam corripit: ad v. 1209 Aj. Ευρώθη idem in metro valere quod *εὐρυεθῆ*, quæ vox quanquam in Lexicis non reperiatur, hoc tamen non tanti esse putat, ut aliquem teneat, cum plurimæ absint optimæ notæ voces. Tandem & Scholiastæ sententiam interdum Noster confutat, & Poetam suum a solœcismi suspitione liberat. Hoc agit ad v. Aj. 179 p. 235; hoc & ad El. v. 482 p. 224 satis ingeniose præstat. Quæ, ne justo prolixiores nunc sumus, curioso harum rerum Lectori indicasse sufficiat.

TRAITÉ CONTRE L'IMPURETÉ.

i. e.

TRACTATUS CONTRA IMPURITATEM.

Auctore J. F. OSTERVALD, Pastore Ecclesiæ
 Neocomensis.

Amstelodami, apud Thomam Lombraïl, 1707, 12.

Alphab. 1 pl. 3.

Reipublicæ literariæ jam satis innotuit Clarissimus Auctor, Reditis hæcenus moralis argumenti libris, ex quibus mira ejusdem dexteritas in tractandis hujusmodi rebus abunde elucescit. Quemadmodum vero idem omnes animi vi-

res

res eo intendit, ut collapsum pietatis stadium pro virili restituat, & ad hunc finem obtinendum non tantum voce verum etiam calamo utitur, summe necessarium ipsi visum fuit, ex Theologia Christiana hoc potissimum argumentum, quod in præsentī libello sistitur, diligenter pertractare, cum impuritatē vitium hunc terrarum orbem ferme inundaverit, ac multi homines in eo continuo volutentur, quod gravissima mala exinde resultantia, nec non media ex hoc tuto emergendi ipsis lateant. Totus liber duabus partibus absolvitur, & prima quidem pars agit de impuritate ipsa, & in quinque sectiones divisa est, in quarum prima ante omnia demonstrare conatur, impuritatem esse peccatum, id quod tum ex lumine naturæ, tum ex sacra Scriptura satis liquido constare, Auctor asserit. Quod enim ad prius attinet, ipsam omnino naturam nos docere, homini licitum non esse affectibus pro lubitu indulgere, sed esse quosdam certos limites atque regulas, quibus cupiditates humanæ sint circumscribendæ. Jam vero ad hunc affectum coeuscendum regulis matrimonii nil melius fingi aut excogitari posse, siquidem matrimonium a sapientissimo Creatore ceu fundamentum totius societatis humanæ constitutum fuerit, e contra vero impuritas hoc utilissimum institutum plane evertat. Quod si enim hoc vitium pro re licita atque indifferenti haberetur, plerique matrimonium propter multa incommoda, quibus laborat, inire recusarent. Præterea docet, homines omni tempore ex hac parte consensisse, ut scilicet impuritatem ceu rem turpem atque infamem respexerint, quæ honesto homine minime sit digna. Quamvis enim vulgo credatur, scortationem a Paganis pro re licita fuisse habitam, tantum tamen abesse, ut hæc monstrosa opinio, quam Poetæ tantummodo quidam dissolutioris ingenii proferre non erubuerunt, singulis Paganis imputari queat, ut contrarium potius ex sapientiorum scriptis atque legibus a Gentilium legislatoribus latis abunde elucescat, quod nimirum non modo adulterium, sed etiam simplex scortatio apud ipsos pro re turpissima atque virtuti & naturali honestati maxime repugnante reputata fuerit. Postquam igitur Auctor his & multis aliis argumentis, quæ hic recensere longum foret, demonstraverat, impuritatem

ritatem ipsis naturæ legibus adversari, jam ad argumenta ex sacra Scriptura tum Veteris tum Novi Testamenti deducta progreditur, ubi imprimis observat, Christum & Apostolos non modo adulterium, sed etiam quæcunque alia supra disertis verbis prohibere, & de hoc vitio sæpius quam de ullo alio sermonem instituere, præterea in enumeratione plurimorum vitorum, idem plerumque primo loco collocari. Hac occasione Auctor satis fuse explicat Caput sextum prioris Epistolæ ad Corinthios, in quo Paulus Apostolus Christianos fere per totum istud caput ab hoc vitio graviter & copiose dehortatur. Ubi per phrasin, qua Paulus affirmat, impuros in proprium corpus peccare, non illud tantum Apostolum innuere voluisse, Auctor existimat, quod impuri proprio corpori noceant & varia mala sibi ipsis accerçant, cum multa alia sint peccata, quæ itidem corpori ejusque sanitati noxam inferant. Hinc Paulum propter duæ potissimum causas ita loqui sibi persuadet, primo quoniam non aliud peccatum tam directe destruat unionem nostram cum Jesu Christo, quam hoc ipsum, siquidem ille, qui cum scorto copulatur, unam sit corpus; ac proinde corpus hujusmodi hominis non amplius esse Christi membrum, & per consequens eos, qui huic flagitio sese addicunt, maximam sibi ipsis inferre injuriam & sic in proprium corpus peccare. Secundo Apostolum propterea hisce verbis uti Auctor dicit, quod impudicitia, cum sit res turpis atque infamis, magis quam ullum aliud peccatum corporibus & personis nostris labem inferat, & maximam infamiæ notam nobis inurat, quemadmodum Paulus alibi etiam loquatur: Gentes nimirum animi sui cupiditatibus indulgentes in tantam incidisse impuritatem, ut ipsi sua corpora in sese deturpaverint. Cum igitur Auctor hætenus evincere sat egisset, simplicem scortationem esse peccatum, jam ad adulterium perveniens neminem dubitare posse ait, quin hoc sit atrocissimum scelus, quod ipsam humani generis societatem omnemque justitiam penitus evertat, quo factum sit, ut etiam Gentiles adulterium omni tempore ceu abominandum crimen reputaverint, id quod eis, qui in historia & antiquitatibus non plane hospites sunt, satis notum sit, sic enim, verbi gratia, Plutarchum

de Lacedæmoniis testari, ab iis adulterium pro re impossibili & plane incredibili habitum fuisse, cuius, teste eodem Plutarcho, non alia fuerit causa, quam quod in hac civitate delictis, rebus fraveolentibus & luxui locus non relinqueretur. Sed præter loca e sacra Scriptura adducta, ex quibus atrocitas hujus delicti patet, Autor itidem memorat, quid veteres Christiani de eodem statuerint, quorum monimenta literis consignata ostendant, ab ipsis adulteros ad multos annos Ecclesia ejectos esse, quin etiam tempus fuisse, quo non recepti sint in Ecclesiam, nisi instante mortis hora. Quid quod Cyprianus in Ep. ad Anton. testetur, quosdam de Episcopis eo usque progressos fuisse, ut dandam pacem moechis non putaverint & in totum poenitentiae locum contra adulteria clauserint. Quamvis vero hac ex parte modum exceßerint, in eadem tamen constare dicit Cl. Osterwaldus, quantum horrorem hujus delicti veteres Christiani conceperint. In sectione secunda Partis primæ funestum statum, in quo impuri homines versantur, Auctor pathetice describit, & simul formidanda mala, quibus involvuntur, discretis itidem verbis ob oculos ponit. Tertia sectio fontes impuritatis, unde profluit, v. gr. ignorantiam, educationem, libros impuros, vitæ genus & spem impunitatis maximam peccandi illæcebram, enarrat. Quarta autem sectione respondet ad frivolæ excusationes, quæ ad extenuandum hoc flagitium adhiberi solent. Et denique quinta agit de officiis eorum, qui hujus scelestis rei sunt, si veram poenitentiam agere & sic æternas flammæ effugere velint.

Post primam igitur Partem absolutam Auctor in secunda agit de Castitate, ubi prima sectio docet naturam castitatis, secunda exponit incitamenta, quæ nobis calcaria subdere debent, ut tanto magis hanc virtutem sectemur, tertia denique media, quibus castitas comparari potest, diligenter enarrat. Quæ singula prolixius recensere velle, non immerito ab instituto nostro alienum videri posset, imprimis cum hujusmodi sit argumentum, quod plerisque eruditis minime ignotum; utinam modo plures huic notitiæ convenienter vivant!

EN.

ENTRETIENS DE MAXIME ET DE THEMISTE.

i. e.

COLLOQUIA MAXIMI ET THEMISTII, SIVE
Responsio ad Tom. X Biblioth. Sel. Clerici, & Jaque-
lotii Examen Theologiae Baliana.

Roterodami, apud Reinier Leers, 1707, 12.

Alph. 1 plag. 9.

Quæ variis hætenus scriptis agitata est controversia inter Bælium, Clericum & Jaquelotium, ne quidem Bælio de mortuo profus est assopita. Edidit enim post fata Bælii amicus quidam ejus hanc paulo ante obitum ab ipso conscriptam, sed non consummatam, responsonem, qua adversarios durius tractat, læsamque velut patientiam suam prodit. Duæ sunt libri partes, peculiaribus etiam instructæ titulis. In prima respondet ad ea, quæ Celeb. Clericus, post reciprocata aliquoties contentionis terram, Tomo X Bibliothecæ Selectæ ipsi opposuerat. Hic ingeminat, omnes Clerici accusationes meris niti suspitionibus, & longe fortiores contra eundem produci posse, quod v. gr. Trinitatem personarum divinarum neget, nec non æternitatem suppliciorum post mortem & peccatum originale, quodque quiescentes hætenus Arminianas controversias resuscitet. Se vero, ait Bælius, non aliud quid fecisse, quam quod omnes absoluti decreti propugnatores faciant, quod nimirum scripserit, dubia contra illud aliaque mysteria ex rationis penu adducta, per eandem solvi non posse. Præterea zelum Clerici pro veritate fictum & nimis ferum esse ait, tandemque de naturis plasticis & Origenismo non nihil disputat.

Altera pars examinat *Jaquelotii Examen Theologiae Baliana*. Hic Bælius conatur adversarium suspectum de Arminianismo & Enthusiasmo reddere, ut par illi pari reddat, læpiusque asseverat, illum a Decretis Synodi Dordracenæ peralienum esse. Ceterum in ea Bælius sententia persistit, mysteria Christianæ religionis repugnare notionibus communibus atque a ratione nimis valide impugnari. Cum primis vero multum impendit operæ, ut doctrinam de permissione lapsus Adami magis magisque implicatam difficilamque reddat, omneque contra illam

dubiorum genus conferat, quo nomine etiam gratias sibi deberi opinatur.

MEMORIE HISTORICHE DELL' ANTICHISSIMA e nobile Città d'Osimo.

id est,

COMMENTARII HISTORICI DE PERVETUSTA
& nobili urbe Auximo. Auctore LUDOVICO
MARTORELLO.

Venetis, apud Andream Poletum, 1705, 4.

Alph. 2 pl. 14.

DUdum equidem fas erat in scenam hanc literariam producere limatissimum Opus, nisi serius paulo ad nos fuisset transmissum. Digestum illud a solertissimo Auctore decrepita jam ætate, annum nimirum secundum & septuagesimum agente, ea fide & industria, ut peragratis veteribus marmoribus monumentisque Auximatum, excusisque insuper tabulariis publicis Urbis pariter & Episcopali, bis mille & amplius antiquissimorum diplomatum membranaceorum, quæ bonam partem in hoc volumine integra exhibentur, sollicitè se pervagatum esse, in Præfamine profiteatur. Nos more nostro potiora saltem quædam ex tam opulenta farragine delibabimus. Urbs ipsa

- L. I. c. 1. *Auximum* (Italis *Osimo*) uti incertæ esse antiquissimæ originis, ita amplissimam maximique olim nominis eam fuisse, Velleji,
 c. 2. Plutarchi, Procopii aliorumque testimoniis conficitur. Colonia eo deducta Romanorum Ann. U. C. 573 Sext. Julio & Luc. Oreste Coss. & Triumviralem juris disundi Magistratum, & Prætozem in reliquis *Auximania* partes (id enim antiquissimum nomen Provinciæ fuit) imperium exercentem indepta est, Municipii etiam, quod in veteri lapide memoriæ proditum invenitur, honorem aliquandiu obtinuit. Dehinc & Piceni totius, & quæ pars illius erat, Pentapoleos caput facta, post Romam Gothicis ereptam, non tam victricibus *Belisarii* armis expugnata, quam dolo circumventa est. Sed nec ipsis Byzantinis Principibus diuturna hæc possessio fuit. Nam & brevi post Longobardis in-
 ditio-

ditionem cessit, & his ipsis demum a Carolo Francorum Rege superatis, cum aliis nonnullis Pontificii juris, Hadriano I sedente, facta est. Ab eo tempore usque ad Friderici Enobarbi in Italiam adventum, hoc est, ad A. 1154 quo fato usa sit, haud peræque annotatum reperitur, hominibus illius ævi armis potius, quam literis intentis, Archivis quoque plerarumque Italiz civitatum ætatem istam minime excedentibus. Hoc certe constat, sub memorato Principe filioque Henrico VI Imperio atque Sacerdotio continua fere æmulatione inter se collisis, Auximum etiam, quæ Pontifici favebat, cum adversæ factionis civitatibus haud raro neque infeliciter depugnasse. Friderico tandem II valido cum exercitu Marchiam Anconitanam A. 1228 penetrante, excidio Spoletanorum, quod septennio ante contigerat, admonita, sponte se suaque Cæsari submitit, factum id indigne, adeo ferente Gregorio IX. P. M. ut urbem cum cæteris juribus, tum imprimis libera hæcenus neminique Metropolitanorum, subjecta Sede Episcopali, quæ jam inde a primi sui Antistitis St. Luperci temporibus eminuerat, privandam existimaret. Duravit hæc infelicitas usque ad excessum Imperatoris, quo tandem Tarenti A. 1250 insecto, cum Anibaldum agnatum Alexandri IV. P. M. contra Manfredum filium naturalem Friderici, copiis suis adjuvasset, & Sedis Romanæ gratiam, & amissam dignitatem Episcopalem postliminio recuperavit. Et hæc quidem principia fuerunt majorum calamitatum & turbarum, quæ insequentibus temporibus civitatem illam miserum in modum afflixerunt. Ludovico Bavaro imperante, quod Gozzolinorum civium suorum tyrannide oppressa Gibellinis partibus iterum nomen dedisset, Johannis XXII Avenione tunc temporis in Gallia commemorantis fulmine percussa, & Urbis titulo & amplissimis possessionibus exui meruit; quæ causa probabiliter reddi potest, quare Episcopi illius, non ut ante, *Auximansis Civitatis*, sed *Diocesis* saltem *Auximania* istis fere temporibus in veteribus chartis salutariter deprehendantur. Etsi vero sub Urbano V rursus inter urbes cæseri cœperit, non multo tamen post evenit, ut ob culpam eorundem Gozzolinorum res novas molientium sibi imputatam, & mero & mixto Imperio indigna de-

L. I c. 5.

L. II c. 1.

c. 2.3. sq.

c. 5.

c. 6.

c. 8.

L. III c. 2.

c. 3.

c. 4.

c. 8.

- L. IV c. 4. clararetur. Evesro ad fastigium summi Præfulis A. 1433 Eugenio IV, patria Veneto, Francisco Sfortiæ hostilibus armis Marchiam invadenti sub certis conditionibus subjecta, post decennium demum & Pontificis & Alphonfi Arragonum Regis exercitu in vicino posito freta, virtute civium suorum iterum se in libertatem vindicavit. A. 1476 acerrimo conflictu cum Anconitanis agros ipsius hostili manu infestantibus congressa, non absque ingenti strage edita superior ex acie recessit. Extat memoria tam præclaræ victoriæ elegantissimo carmine expressa ab Antonio Onufrio, Auximate, inserta hisce Annalibus p. 327 seq.
- c. 12. Sed ingentem læticiam post paucos annos interceperunt improbi Buccolini conatus, hominis turbulenti ingenii, & ad evertendam patriam plane nati. Is illustri patre Guzzone ex primoribus civitatis oriundus, favore plebis, quam multis largitionibus sibi conciliaverat, abutens, d. 3 April. A. 1486 per eadem Optimatium quorundam, reliquis fuga sibi consulentibus, tyrannidem urbis occupat. Cincta inde civitate gravissima a Pontificiis copiis duce Triyultio obsidione, post multas utrinque velitationes, tandem arbitro Laurentio Mediceo, eo cōventum, ut Buccolino commissorum quidem venia concederetur, Auximum autem Domino suo legitimo rursus restitueretur. Huc usque fere Auximatium Annales porriguntur; nec enim limites Sæculi XV multum excedunt. Quæ subjiciuntur p. 423 sq. recensionem *Episcoporum, Judicum & Celebrum Virorum Auximanensium* continent. Ceterum non Antiquitatum solum Romanarum studiosis, sed & illis utilis videtur liber, quibus Italiæ statum, qualis Sæculo XIII & XIV fuit, paulo penitius investigare propositum est.
- L. V c. 1. 2. seq.

JOANNIS LINDER, MED. DOCT. WERMLANDIÆ-Sueci, de Venenis in genere & specie

Exercitatio.

Eugduni Batavorum, apud Andream Dyckhuysen, 1708, 12.

Constat $\frac{1}{2}$ Alphab.

IN præsentî tractatu omnia, quæ ab Auctoꝝibus de venenis habentur, in unum Catalogum redigere, eorumque naturam & qua-

qualitates introspeciendo, ac uberius examinando ad certas classes & summa veluti capita referre, adque solidorum & fluidi in corpore organico leges mechanicas deducere & explicare placuit Clarissimo Autori. Venenum quanquam Latinis veteribus vocabulum *μῆλον* fuerit, utriusque significatus, & boni & mali, sequiore tamen tempore pro eo tantum adhiberi coeptum est pharmaco, quod corpus humanum sub parva sui mole diversa ratione lædere potest; cujus tres summæ ab Autore nostro constituntur classes: ita ut venena sint vel corrosiva & acria, vel obstruentia, vel narcotica seu soporifera. Venena corrosiva & acria sunt, quæ deglutita ventriculum & tubulum intestinalem pro majore sua vel minore acredine, particulâsumque suarum vel aculeata & acuminata figura, vel ancipiti spiculorum acie per parvam superficiem pungunt, fodicant, irritant, secant, corroduunt, lancinant, inflammant, excoriant atque exulcerant; hinc vel singultum, vel vomitum, vel febrem, vel spasmos convulsivos & succussiones vel diarrhœam serosam, vel dysenteriam, intestinorum ulcera, alvinarumque sæcum fœtorem teterrimum pariunt. Quinimo agunt in ipsum nostrum vitalem liquorem ejusque vasa. Nam ex spiculo sive fixo sive volatili inter fibras corporis vivi elasticas sese interponente vas ex illis fibris constans oscillat, liquido canalis in spiculi extremitatem eminentem insultante, adjuvante salis volatilis motu spontaneo. Ita quidem ut si acredines hæ fuerint leves, impulsusque etiam levis ipsius fluidi, solidumque flaccidum, titillatio tantum oriatur, ex majori autem particularum infixarum acie, fixitate & pondere partisque solidæ majori tensione & liquidi incumbentis fortiori incurfu ruptio fiat, & solidi corrosio. Ex quo sequitur, robusta corpora, quæ vividius oscillant, vimque elasticam majorem possident, ab acribus venenis magis affici, quam debilia, tarda & flaccida. Sanguinem interim corrosiva venena coagulant, ejus globulos & totam mixturam discerpendo, ut tenuissimæ particulæ amendantur per vasa lateralia, reliquæ vero crassiores difficilior loea angusta trajiciant; vel globulos sanguineos transfigendo, sicque sanguinem ad motum ineptiorem reddendo. Per acria ista motum vasorum oscillatorum

Cap. I.

Cap. II. III.
IV.

V.

torium augmenta sanguis & resolvi potest, dum plurimis canaliculorum contractionibus in minores dividitur particulas, & juxta quoque crassescit, dum ex majori calore corporis per istum fluidorum ad solida attritum excitato tenuissima quæque exhalant, coeuntibus reliquis in offam grumescentem. Atque talia corrosiva venena ex triplici Naturæ Regno cum brevi symptomatum inde propullantium historia examinata, inque pestis causam præ ceteris inquirat Noster. Venena obstruentia sunt, quæ particulis suis vel viscosis vel cretaceis & arenosis varias in corpore obstructions efficiunt, vasculis tenuibus & locorum angustiis sese firmiter agglutinando, inque iisdem pertinaciter hærendo, unde atrophia & labe, calculosæ concreciones, alvi constipatio, febres, aut interceptio anhelitus tragica sæpe ac lugubri scena observata fuerunt. Quodsi enim visciditas ad conicos arteriarum fines rectissimos vi cordis detrudatur, nec inde propelli possit, ibi hærebit hæc, & accedente liquidorum continuo a tergo impulsu vas dilatabit, cumque eo in unum quodammodo coalescet. Vas sic obduratum vicinæ comprimendo dolorem primo obtusum excitabit cum levi horripilatione ex denegato sanguinis in superficiem corporis influxu; & cor, quod parum sanguinis accipit ab obstructis partibus, conatur quidem eum per arteriam expellere, sed ob resistantiam majorem in conicis arteriarum finibus omnis ejus systole & diastole est inanis, & frustranea, licet cita & creberrima: unde vasculis majoribus cruore turgentibus obstructa extremitate conica laterales ramus comprimuntur, vel & interdum ampliantur, & sanguis per angustiora varie rotatur, varioque sic ad illa particularum ejus attritu calor ingravescit febrilis, corde simul quocumque modo in contractiones crebriores proripato cum pulsu frequenti. Interim viscositas hæc stagnans ad conos arteriarum ultimos mora sua & impulsu liquidorum viciniorum, præsertim si cordi propior hæserit, varie conteritur, calefcit, exasperatur, ac dum acre alcalitatem sanguini vasisque vicinis impertitur, vasa inde compuncta valide oscillant, præ ceteris autem cor. Sed quando obstructio aliqua & collectio viscida aut liquida cujuscunque, extra vasa fit, eodem quidem liquorum vicinorum appulsu & actione

~~...~~

foetidum, saponaceum, alcalinum: & si insignis acredo fuerit, obstructionis magnæ, vicina solida corroduntur, & corripuntur gangræna, quam sphacelus excipit, huncque mors. Eidem viscido per vasa circulantia, sed tardè meabili, si acredo quædam pariter meabilis intermixta fuerit alcalina, muriatica, salina, aut oleosa, illa quidem pars, quæ levior, a corde per carotides ad cerebrum evibratur, & maniam vel apoplexiam excitat, crassior vero & gravior ad inferiora quidem vasorum cava abdominalia demergitur, ita tamen, ut crassiores particule ad laterales cœlicas, mesentericas renalesve detrudantur ramos, & mali hypochondriaci existant autores, solidioribus ac subtilioribus libere & linea magis recta majora vasa trajicientibus. In glandulosas vero partes fortiter impactum viscidum humido omni plane discussio inque venas proximas absorpto induratur, & scirrhum producit. Sed & solidæ partes ad obstructiones suam tribuere symbolam norunt, deficiente scilicet sua contractilitate. Qui elasticitatis defectus vel naturaliter alicui accidere potest, a primis initiis ortus, vel ab otio & vita quieta; aut quando villi vasorum musculares viscidis particulis quoad interstitia nimium repleti ad oscillandum segnes evadunt, & debiles hinc liquida contenta in glandularum angustiis sistuntur; aut quando fibræ canalium ex. gr. ex calidi potus abusu madefactæ flaccescunt, laxantur, debitumque pro fluiditate humorum conservanda tensionis contractilitatisque amittunt gradum; aut quando stamina hæc vasorum nervea ex inopia serosæ partis vel diuturna & vehementi oscillatione a naturali indole vel frigore siccescunt & arefcunt. Tertio loco narcotica & soporifera examinantur venena, idque discriminis inter utraque constituitur, quod hæc simpliciter somnum efficiunt, illa vero stuporem inducant partibus solidis. Mechanismum horum quod attinet, existimat Noster, ea pro saporis sui naturalis indole, vel ipsa etiam fermentata & vinosa nervorum cerebri

VI

VI

VI

X

prim

fructu, et alia, quae in se habent, quia hanc indagare, velle
 in se habent, et hanc cognoscere, debet. Inter illa vini et aquae
 bonitas vel proventus per perceptionem, et experientiam nunc
 cupita, quae nobis in huiusmodi suis dominium, et proprietatem
 nunciat, si cognoscenda, sicut commemorata.

LEGES EXPERIENTIARUM FUNDAMENTALES,
 exhibita a C. WOLFIO.

Quicquid per intuitum perceptionum nostrarum cognoscimus, *experiri* dicimur. Quare cum eadem ab objectorum externorum in sensus nostros actione pendeant; experientia singularium est, non universalium. Ad experientiam igitur provocans, casum singularem afferre debet, tum ut iudicare liceat, quanam per intuitum nostrarum perceptionum innoverint, tum ut appareat, qua ratiocinii forma ex intuitu cognito deductum fuerit, quod inde derivatum. Cavendum praeterea, ne per experientiam cognita ultra suos limites extendantur. Super suis perceptionibus si mens reflectit, hoc est, si in totali partiales multas distinguit, aut se distinguere non posse animadvertit; notiones format, in casu quidem primo distinctas, in altero confusas: quemadmodum ostendimus in his *Aetis Mens. Nov. A. 1707 p. 508*. Et quoniam hae notiones aliis formandis ansam suppeditant, §. 4 *Sched. cit.* eas *primigenias* appellare libet. Patet adeo, nos notionum primigeniarum certitudinem per experientiam cognoscere. Quis enim dubitet, ens istiusmodi notis distinctum, quales notio formata involvit, possibile esse, cum tale existere experiatur? Ne vero unquam contra notionum illarum amplitudinem peccetur, semper habenda est ratio notarum, quas involvunt. Duplex nimirum notionum est usus. Alter in eo consistit, ut rem oblatam recognoscere valeamus, hoc est, ut nobis constet, rem oblatam esse illam, quae hoc vel isto tempore, hoc vel illo loco nobis occurrit, aut cui hoc vel istud nomen tribui solet: qui certe haud exiguus habendus, quoniam rebus externis ad perfectionem nostram promovendam opus habemus, adeoque eas recognoscere debemus. Et tum quidem perinde videtur, sive no-

tō ut distincte percipi, nisi notis distinctis
 rum per consilia per organa infirmitatis, & carum, aliis
 absente objecto percipi possunt, hoc autem, ut absen-
 tes percipi possunt, quod ab istis personis, quibus
 do sibi eandem ingenuitate notatur. Multa, his usque non
 in vulgus nota dici poterant: verum enim vero ea non sunt hu-
 jus loci. Alter notionum usus est aliorum ex illis deductio,
 quæ tum per notarum, quas involvunt, evolutionem, tum per
 plurium notionum inter se collationem absolvitur, mutuos re-
 rum respectus manifestantem. Tum vero notionum amplitu-
 do sancte custoditur, si quæ cum notis, ex quibus notio di-
 distincta componitur, necessarium nexum habentia intuemur, nun-
 quam alii rei tribuamus, nisi in qua notas illas distincte discer-
 nimus. Omnis, quæ hac in parte oriri solet, confusio inde pe-
 tenda, quod, dum multa de una eademque re percipimus, nul-
 lam ejus certam notionem formamus; sed nunc hac, nunc ista
 nota ad eam recognoscendam utimur. Experimur ulterius ali-
 qua fieri posse, hoc est, rei uni competere vim mutandi alte-
 ram: id quod dum contingit, rem A in alteram B *influere* di-
 cimus, & motus, quo A mutat B, influxus ipsius A in B vo-
 cari solet. Experientia igitur cognoscuntur rerum mutui in se
 invicem influxus ac inde pendentes mutationes. Cognitionis
 hujus casus triplex. Aut enim mutatio sola in sensus occurrit,
 aut una cum ista causæ, hoc est, res influentes percipiuntur, aut
 denique ipse etiam influxus distincte percipitur. Quemlibet
 horum casuum esse probabilem, exempla obvia confirmant.
 Si mutatio sola in sensus incurrit, per experientiam non aliud
 constat, quam hoc vel illud fieri posse, seu rem aliquam muta-
 tionem quandam subire posse: nondum autem intelligitur, qui-
 bus positis causis atque conditionibus & quo posito influxu id
 possibile sit. Quod si itaque consideremus, qualis res ante istam
 mutationem fuerit, & qualis a facta mutatione existat, atque co-
 gnitiones nostras per præcedaneas vel experientias, vel ratioci-
 nationes acquisitas recolentibus succurrant, quæ illam mutatio-
 nem efficere valeant; cavendum est, ne per experientiam causas
 illas nobis innotuisse arbitremur: alias de veritate cognitionis se-
 cari

Si una commutatione cause in sensu incurrant, non autem earundem fluxus; per experientiam nobis innotescit, vel factum, eorum quarundam commutatione aliquid fieri, vel unum alterum subsequi, quod quidam una fieri. Si ex rerum contiguitate sequatur mutatio, imprimis subitanea; quin una mutationis alterius causa existat, dubium non est. Ne vero experientia facile abutatur, cum cura observandum est, quibus positis aliquid sequatur: quoniam etiam nihil absolute possibile nisi Ens a se, quod uti omnes realitates ita & possibilitatem in gradu absolute summo possidet, sed quicquid possibile, non nisi sub certis conditionibus possibile est. (prout facile demonstratur,) quoniam sint illae conditiones, possibilitatis characteres, omnino scrutandum. Alias profecto praeposibili assumemus, quod possibile non est, & quicquid ex istiusmodi experientiae principiis confusus deducitur, ipse eventus erantem comprobabit. Certus autem evades, quibus positis aliquid fieri quod vel a priori, vel a posteriori. A priori indagabitur, si earum rerum, quae in assumpta hypothesis ponuntur, notiones investigentur distinctae, modo, & schematate. Super citato facile prueno, & per earundem collationem inquiretur, utra iis, positis, quod factum est, fieri debere concipiatur, quod, contra possibile fieri posse, concipias, illud ipsum unquam possibile existit: quod non negabis, qui vel sola *Euclidis* elementa primis labris degustavit & certitudinis demonstrationum meditatus est. A posteriori ad eundem certitudinis gradum pervenies, si duo factis iis, quae propositionis tuae hypothesis supponit, dehus fieri observas, quod alias fieri observasti, & sub determinatis quibusdam conditionibus fieri posse cognovisti: Inprimis hic quoque considerandum est, quicquid in esse alterius insuit, illud determinatis agere viribus, atque omnem effectum viribus productricibus proportionalem esse. Ne igitur facultatem ejus, quod fieri, per experientiam cognovimus, ultra proprios limites extendamus, vires accurate estimari debent. Atque hic usus esse debet experimentorum instrumentis pretiosis institutorum: & potissimum verae Physicae scopus est,

ut sunt, utque non sunt, non sunt, utque sunt, utque
 nis perfectionem transferre. Si unum quodam subsequi, vel
 quaedam una fieri, superiatur; nonnulli faciens nobis est in-
 ferendum, quod quodam aliter causa existat, que enim con-
 stanter comota sunt, eorum vel unum est causa alterius, vel u-
 trumque a communi causa dependet; que sepius se mutuo in-
 cipiunt vel comitantur, ne quidem communem causam
 debent, sed sine communi nexu, una altere possunt; utrum-
 que sepius accidere in tempore omnibus rebus communi suffi-
 cit. Denique si ipse influxus nostros feriat sensus, apprimè
 observanda sunt, que de accurata virium estimatione modo di-
 cta sunt, ne in conclusionum deductione perilogismos commi-
 tatus inferentes, quod inferri non debebat. Hæc ipsa ratio
 etiam exigit, ut perscrutemur, namqua influxus pars sensus no-
 stros forte effugiat: ubi repetenda sunt, que postea ante de pos-
 sibilitatis characteribus conficiendis in medium protulimus.
 Hæc experientiarum leges in usum privatam, non ante aliquod
 temporis intervallum, erutas publice commemorare libuit; cum
 videam in scriptis, quibus insigni iudicio prædicta scripta
 errores subinde irrepere, quia ad illas non satis respiciunt, quod
 que plurimi reperiuntur, qui, cum experientias continuo prædictas
 ignorant tamen, quomodo experientias attendenda. Nostri vero
 methodo qui experientias tractavit, non modo singularium,
 notitia animum imbuenda, sed et ad universalem cognitionem
 certo pede promovenda. Formabit enim notiones distinctas,
 que universales sunt et universalitatis sui characteres involvant,
 ut quorum res multe, sed semper sine errore cognoscuntur: for-
 mabit iudicia hypothetica de possibilibus, quorum hypothesis
 certissimas universalitatis notas prædit et easdem ad singularem
 applicationem dextrime moderatur.

AN ESSAY TOWARDS THE THEORY
 of the ideal or intelligible World.

TENTAMEN DE THEORIA MONDI IDEALIS

lib. seu intelligit. Pars secunda. Auctore JOANNE
NORRIS.

Londini, apud S. Manchip & W. Hawes. 1704. in 8.
Constat Alph. 1 & plag. 15.

Ambigua divina esse prima possibilis atque ex hoc aeternae
rerum omnium reliquarum ideas provenisse, dudum
notavit Illustris *Spinoza* in Actis nostris A. 1684 p. 540. Munda
igitur idealis ab omni aeternitate in Deo, extitit, cui cum per
omnipotentem autum existentiam superadderet, ex non apparen-
tibus fiebant: *visibilia omnia*. Hunc mundum idealis in pri-
mar operis sui parte descripsit Cl. Auctor: cujus cur in Actis
nostris nulla facta fuerit mentio, non satis meminimus. In par-
te altera, de qua jam nobis quaedam dicenda, relationem mundi
idealitatis ad mentem nostram expendit, *Cartesii* atque *Malebranchii*
doctrinas Metaphysicas ut plurimum defendens. Capite igitur
primo de principio cogitationum ubi disquirat, cogitationes cum
Cartesio ad animam refert, addita hac ratione, quod cogitatio sit
nobilissima operatio, quam in nobis deprehendimus, adeoque
ad nobilissimam partem, quae est anima, referenda. Animam seu
substantiam cogitantem esse diversam a corpore seu substantia
extensa, cum eodem *Cartesio* & ejus affectis probat, quod haec
ideae sint diversae, diversitas autem idearum rerum ipsarum in-
ferat diversitatem. Esse autem diversas, cum iisdem evincere,
conatur, quia substantiae cogitantis ideam habemus, utut de sub-
stantia extensa dubitemus, immo eam prorsus non dari ponamus.
Addit, quod Ens summe perfectum, qui Deus est, ideam exten-
sionis excludat, non vero ideam cogitationis; quod Deus sub-
stantiam cogitantem creare possit, quae non sit extensa; quod
extensa sine cogitatione actu producat. Unde infert, ex sub-
stantia extensa non magis fieri posse cogitantem, quam ex qua-
drato octogonum: Deum scilicet extensam non posse reddere co-
gitantem, nisi essentiam ejus prorsus immutet. Cap. 2 de ani-
ma brutorum notat, quod, utrum cogitationes habeat, nec ne,
ante inveniendam eorum essentiam ignoremus, sine revelatione di-
vina innotescere oportet. Probabilis tamen esse conuenit,
br

...
 tionum divisiones. Distinguit eam 1 in simplices & compositas; 2
 in directas & reflexas; 3 in cogitationes: Perceptionis & voli-
 tionis; 4 in activas & passivas; 5 in simplices & completas; 6
 in claras & confusas; 7 in abstractas & concretas; 8 in puras &
 impuras, & sub finem cogitationem cum obiecto respectu ad
 Malabroni Dialogis metaphisicis sub finem cogitationem
 malis est ipsa actus, quo cogitamus. Est ergo cogitatio, quo cog-
 gnitionem mentis, adeoque & operationem ejus, non idealem,
 sed sensualem habemus. Cogitationem objectivam sumit pro
 obiecto ideali, non realitate quod cognitio refertur: Apparet
 tamen, cum cogitatione Autobiographica coincidere. Cuius ob-
 jectum formalem, quibus obiectiva obiectum obiectum realitatem
 totam. Ceterum omnem cogitationem formalem, vel nunc
 perceptione absolute, vel per notionem desiderii sensualem. Aut
 addens, quod semper sit finis se uniformis actu, quia ubi
 diversitas ab objectiva ipsa, pure se potest. Cogitationem
 directam dicit, factus in suo ideali obiecto terminari, & con-
 tinuari in se ipso terminis, has figurative presentant; a
 sensus determinatione figuratos; aliter mentis idea dicitur
 cose non posse, quidam similitudinem. Cogitationem
 determinationem similitudinem. Differentia inter
 perceptiones & volitiones per experientiam habita, illas in in-
 tellectuales, quibus extra nos & a nobis distinctas, & in sen-
 suales, quibus intime nosmet ipsos percipimus, subdividit.
 Hic occasione carpit Scholasticos, quod operationes intellectus
 in simplicem apprehensionem, iudicium & discursum dividant,
 cum discursus sit quoque iudicium, quo propter datam actionem
 aliquid esse iudicamus, & iudicium ad voluntatem pertinet.
 Nec patitur, scientiam dici propositionem, cui assensum prae-
 staret ob evidentiam perfecte cognitam, sed nudam perceptio-
 nem facit. Assensus vero ipse est triplex, praebitus auctori-
 tati seu autoritati; 2 evidentiae incomplete; 3 evidentiae com-
 plete. Ille scilicet, is opinionem, hic consensum propterea confi-
 scat. Praeterea assensum dividit in mediocrem & in
 ...
 ne, hic

ne, hic in mediatione ideæ tertiæ fundatur. Pro activis habet omnes volitiones; pro passivis omnes perceptiones sensuales; pro activis ex parte, & ex parte passivis perceptiones intellectuales. Ad cogitationes complexas judicia refert: perceptiones simplices vocat, si mens solas expendit ideas; aut compositas, si simul eorum habeatur ratio, quæ inde resultant. Omnem tamen perceptionem simplicem esse quoad actum, utut non quoad objectum. Perceptionem complexam seu perceptionem relationis idearum aut veritatis esse, quæ proprie scientia vocatur, quæ inidem vel immediata, principiorum scilicet, diciturque intuitiva, vel mediata, nempe conclusionum, diciturque demonstrativa. De cogitatione clara & confusa dum differit, in multis *Cartesianorum* placita approbat; aut in eo tamen *Cartesium* perstringit, quod inter ideam claram & distinctam distinguat. Ipse inter claritatem cogitationis & claritatem expressionis distinguit, atque hanc ad terminorum definitiones redire notat, claritatem vero perceptionis criterium veritatis cum *Cartesianis* facit. Abstractionum duplicem indicat usum, quod 1 claritati, 2 extensioni idearum inserviant. Distinctionem inter puram & impuram cogitationem non minus ad voluntatem, quam intellectum refert. Actionem voluntatis dicit puram, si perfecte voluntaria; impuram, si ex parte voluntaria, ex parte involuntaria. Respectu intellectus perceptionem puram vocat rerum immaterialium, impuram materialium. Ubi una de distinctione inter intellectum purum & imaginationem disputat. *Cap. 4* distributionem objectorum sensibilibum generalem in suas species affert & *Cap. 5* adstruit, quædam objecta intelligibilia immaterialia, ut cogitationes nostras, divinas ideas atque Deum imprimis ipsum, immediate & per se intelligi; reliqua vero mediante idea. Dei profecto nullam dari ideam ab ipso distinctam, ipsumque nobis intimius præsentem esse, quam ulla res alia. Optime probari obiter monet, quod Deus existat, quia, nisi existeret, immediate eum non perciperemus, cum non entis nullæ sint affectiones. Quod omnia objecta materialia, ac forte etiam quædam spiritualia per idearum mediationem, nequaquam vero per se ipsa intelligantur, inter alia *Cap. 6* hoc argu-

Y

menco

mento stabilire satagit, quod sub scientiam cadant, quæ necessariorum ac immutabilium; res vero immateriales immutabiles existunt, non quatenus in rerum natura existunt, sed quatenus in ideis suis latent. *Cap. 7* argumentis potissimum *Malebranchii* evincere studet, objecta materialia non emittere ullas species ipsi similes, nec eas, si vel maxime emitterentur, perceptibiles futuras. Disputat etiam contra *Lockium*, & refellit vulgatum illud: nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu. *Cap. 8* negat, ideas a mente produci, cum nullius istiusmodi virtutis sibi conscia existat, & ideæ ex natura sua sint improducibiles, utpote, æternæ, necessariæ, immutabiles. Addit alia argumenta a *Malebranchio* mutuata. *Cap. 9* eorum opinionem rejicit, qui ideas a Deo in nobis creari asserunt, *Malebranchii* argumentis denuo confusus. Urget præterea, ideas a Deo successive in nobis creari non posse, quod omnes una habeamus, cum omnes res cogitare velle possimus. *Cap. 10* ejusdem *Malebranchii* argumentis illorum sententiam impugnat, qui res a mente percipi defendunt, dum proprias modalitates contemplatur, cum modalitates a substantiis distinctæ concipi nequeant, quemadmodum ideæ ab anima distinctæ concipiuntur. *Cap. 11* tandem *Malebranchii* hypothesein de visione rerum omnium in Deo menti intime conjuncto amplectitur, aliis tamen verbis eandem effert, quod scilicet ideæ, per quas percipimus, sint ipsissimæ ideæ divinæ. Et enim cum realiter eadem sint cum essentia divina, eas quoque instar hujus per se perceptibiles esse & cum ipsa nobis intime præsentis, adeoque & nobis per se intelligibiles. Rationes plures *Cap. 12* superaddit, quod nimirum omnes reliqui percipiendi modi sint impossibiles, quod ideis competant attributa divina, æternitas, necessitas, immutabilitas, quod eadem objectum scientiæ & fundamentum veritatum æternarum constituent. Phrasin vero *Malebranchii* se ideo immutasse ait, ne quis cogitet, res ipsas in Deo videri. Sub finem corollaria considerat, quæ ex hac hypothese deduxit *Malebranchius* & *Cap. 13* monstrat, in quantum hujus hypotheseos fundamenta a Scholasticis posita fuerint, ipsamque *Augustini* autoritate confirmat. Multum in hac materia

teria lucis Autori affulisset, si schediasma *Leibnicianum* superius laudatum expendere libuisset.

RECHERCHES HISTORIQUES ET GENEALOGIQUES des Grands d'Espagne.

i. e.

JACOBI GUILIELMI IMHOFII DISQUISITIONES Historico- Genealogicae de Grandibus Hispania, &c.

Amstel. apud Zachariam Chastelain, 1707, 12.

Plag. 12 & figg. æn. pl. 2.

POSTquam superiori Mense Cl. Imhofii *Stemma Regium Lusitanicum* produximus, nunc alium non minus eximium Imhofiani ingenii sortum, Gallica lingua conscriptum, eodemque fere tempore apud Batavos excusum sistimus. Primus in hoc genere est, qui prodit, ac præter *Insignia* cujusque familiae, Grandatu, ut sic loquamur, ornatae, elegantissime exsculpta, representat quoque novam *Tabulam Geographicam* Portugalliae Hispaniaeque, qua, singulari prorsus exemplo novoque invento omnes illae provinciarum partes, quæ notabiles sunt, vel *Ducatum*, vel *Marchionatum*, vel *Comitatum*, vel *Baroniarum*, vel *Dynastiarum*, adeoque *Grandatum*, titulis curiose sunt exposita; ut hac ratione species istæ velut in arctum contractæ facilius oculis animisque inhærere possint. Præfatio, quæ opusculum hoc non parum commendat, differit prolixè de origine, prærogativisque & distinctione Grandatum Hispaniæ inter ipsosmet. *Grandes* autem *Hispania* dicuntur, *primi Regis Cræves seu Vasalli, qui neminem supra se agnoscunt, præter ipsum, & privilegio gaudent obregendi caput, sedendique coram ipsius Majestæte*, quare etiam per antonomasiam *Grandes* adpellantur. Nicitur autem hæc dignitas tam successione hæreditaria in familiis & terris, harum potestati subiectis, quam merito illustrium personarum. Quemadmodum autem eos, qui nati sunt Hispani, *Grandes Castilia*, ita, qui extra Hispaniam hoc honore ornantur, *Grandes Hispania* vocari, solennis

leannis est consuetudo. Omnium autem tres potissimum sunt *Classes*. Ad *priorem* qui pertinent, operiunt caput, etiam non iusti, quotiescunque cum Rege loquuntur. Qui ad *secundam*, non nisi facto ad Regem sermone, ipsoque responsum dare incipiente; & qui ad *tertiam* demum, non nisi finito adloquio, & a Rege paululum recedentes. In ipso opere Autor celeberrimus de Grandibus, qui vel sunt gente Hispani, vel ditiones in Hispania possident, agit, eorumque conditionem, nomina, virtutes, nuptias, liberos, agnatos & insignia tribus Libris representat. Primus exhibet *Duces* scilicet *Abrantes, Alba vel Atua, Albuquerque, Alcala, Arcos, Aveiro, Baena, Bejar, Camina, Cardona, Escalona, Feria, Frias, Gandia, Hajar, Huesca, Infantado, Lerma, Linares, Maqueda, Medinaceli, Medina de Rioseco, Medina Sidonia, Medina de las Torres, Montalvo, Najera, Osuna, Pastrana, Penaranda, San Lucar la Mayor, Segorbia, Sessa & Soma, Terranova, Torres Novas, Veragua, Vibona, Villabermosa & Uzeda*. His subiectus est *Dux*, non *Grandis Hispanie*; de *Ciudadreal*. Secundus *Marchiones*, ut sunt *Aguilar, Aytona, Alcanizas, Astorga, Los Balbafez, Camarasa, Carpio, Castel Rodrigo, Castromonte, Comares, Denia, Hinoyosa, Laguna, Leganez, Mancera, Mondciar, Montealegre, Priego, Santa Cruz, Velada, Los Velez, Villa Franca & Villena*. Tertius denique *Comites* sistit, nempe *Aguilar, Alcamira, Alva de Alife, Aranda, Los Arcos, Baños, Benavente, Cabra, Cifuentes, Fuensalida, Lemos, Lerin, Medellin, Miranda, Monte-Rey, Olivares, Onase, Oropesa, Palma, Paredes, Penaranda, Sant Estevan, & Santa Gadea*. Quae vero de his familiis adnotantur, legi in ipso libro maluit, quam hoc loco sine ordine tradi. Maxime autem iuvabit curiosos, vel in compendio cognoscere rationem Genealogicam familiarum Hispanie illustrium, quarum notitiam habere, praesenti rerum in Hispania statu, non erit fortassis inutile.

JUSTI CHRISTOPHORI BOEHMER, POLIT. ET
Eloquentiae Professoris, Prolusiones VII, Publicarum
lectionum auspiciis in Academia Julia
praemissa.

Helma-

Helmstadii, apud Ge. Wolfgangum Hammium, 1707, 4.

Plag. 8.

EX quo Clarissimus Vir, *Iustus Christophorus Bæbmer*, Politices primum, & postea Eloquentiæ etiam Professor constitutus est in Academia Julia, bene ornare cœpit provinciam suam, editis varii argumenti programmatibus, orationibus, disputationibus, & monumentis eruditis altis. Nec tacenda hoc loco Nicolai Burgundi Historia Bavarica, quam paucis antea visam cum Præfatione luculenta aliquot abhinc annis recudi curavit. Novissime, & Prolusiones, septem prælectionibus publicis annis MDCCIV MDCCV, MDCCVI præmissas, edidit. In prima Prolusione repræsentat ideam florentis status litterariæ societatis. Dissertit initio de necessitate & utilitate, ac demonstrat, quomodo debeat esse comparata societas erudita, ejusque membra, & procul abesse jubet inane studium vel fugillandi vel contemnendi alios. Exponit deinceps, quæ potissimum studia excolenda sint; qui requirantur mores eruditorum, nisi velint rideri ab hominibus in publica luce versantibus, sapientioribusque. Sub calcem adfert ex Joannis Casellii, quem Socratem inferioris Saxonie compellat, *Epist. Centur. una Ep. XLIII p. 246* verba quædam, quibus istiusmodi status litterariæ societatis Rostochii florentis in exemplum commendatur. Secunda docet, quibus nonnulli modis inclarescant in republica litteraria, ubi depinguntur multorum ridicule & inepte doctorum artes, & studia occulta, per quæ ad laudem deproperare gestiunt, demumque disquiritur, an gloriæ & inclarescendi studium pro scopo laborum suorum eruditi habere debeant? In tertia agitur de bellis litterariis, ubi per Facultates, quas dicunt, progreditur Clarissimus Auctor, & primo Philosophicam, aut quæ humaniores colit litteras, adducit. Confidenter de hac dicit, nullam gentem alterationibus magis esse deditam, quam hanc, quæ elegantiorum nomine litterarum censeretur cupit. Hanc in rem ex scriptore *Italo Boccacini* adducit bellum, quod inter Paulum Manutium & Dionysium Lambinum exortum est de eo, an vox *consummum* cum *p*, an sine *p* sit scribenda. Primum defendit Manutius,

Ciceronianæ dictionis acerrimus vindex, alterum Lambinus. Hic commotus ita fuit Mamutius, ut veterem lapidem Romanum, in quo consumtum cum p scriptum, Lambino in os conjiceret, & nasum ei confringeret. Ita quoque narrat de bellis, quæ conflantur inter Poetas, Historicos, Philosophos, qui de terminis inaniter disputant. Ab his progreditur Noster ad eos, qui artem mēdendi profitentur, qui non minus litigant inter se, quæsa qui civilis juris studio addicti sunt. Pergit ad bella, quæ geruntur inter Theologos: per ea dicit multa deturpata esse in ecclesia ab omni tempore, & existimat non sine causa, multos inde existere, qui non admodum honorifice sentiant de religione Christiana. Originem horum bellorum statuit solam ambitionem, postulans blandimentum animorum. Quarta Prolusione docet Auctor, dicendi scribendique studia ornamento adjunctoque esse omnibus vitæ generibus. In quinta differitur de decore in civili vita atque conversatione observando. Sexta agit de bonorum variaz doctrinæ Scriptorum notitia, necessaria hodie circumspēctaque paranda. Septima denique Prolusione docet Cl. Auctor, meliora studia propter se ipsa esse excolenda, si vel maxime ampliores nec divitias hodie, nec honores polliceri videantur. Ex singulis his gratissima afferre specimina facile possemus, nisi brevitatē memores nos esse deceret.

**JO. MARIE LANCISII, INTIMI CUBICULARII
& Archiatri Pontificii de Subitaneis Mortibus
Libri duo.**

Romæ, typis Jo. Francisci Buagni, 1707, in 4.
Alphab. 1 plag. 10½.

CUM Experientissimus Auctor a Summo Pontifice in causas Cope dissectionis inquirere juberetur, cur Romæ tot homines a tempore æstivo A. 1705 ad æquinoctium usque vernum A. 1706 adeo celeriter exanimarentur, percommodam nactus fuit occasionem varia cum in cadaveribus observandi, tum de repentinæ mortis causis in universum meditandi, omnia vero in duobus Libris cum orbe docto hic communicandi. In primo nam-

namque eorum circa mortes subitaneas in genere ita versatur, ut, descriptione vitæ propter exactiorem mortis ideam præmissa, non solum edoceat, cur aliqua mors audiat subitanea, quidque mors tam in se, quam speciatim subitanea sit, & quæ differentiæ utriusque habeantur, sed & quæ causæ mortis repentinæ occurrant, quibus signis tum variæ mortes a se invicem distingui, tum mortes subitanæ prænosci, qua methodo denique hæ ipsæ præcaveri queant. Vitam videlicet perfectorum animalium nihil aliud esse reputat, quam continuum, præside ac movente anima, fluxum & refluxum plus minusve sensibilem aeris, sanguinis & liquidi nervei per organa, & ex organis majoris usus, satis probe constitutis, & mutuo atque alterne plus minusve sensibilibiter agitatis & agitantibus. Mors autem quamvis omnis repentina sit, ceu temporis puncto contingens, distinctionem, tamen, qua mors intuitu morbi, tanquam viæ ad mortem longioris aut brevioris, in longam, brevem ac subitanæam vulgo dispescitur, vel ideo haud negligendam censet, quod a Medico diversæ ejusmodi mortium causæ, signa & remedia, illas vel arceudi, vel saltem ob animæ salutem paululum prorogandi, solite sint indaganda, & tunc etiam quando nec prævideri, nec protrahi valeant, Philosophia experimentalis ad Hippocratis mentem plenius illustranda. Hinc quemadmodum mortem asserit, veram & omnimodam esse cessationem motus aeris, sanguinis & fluidi nervei in organis & per organa majoris usus, quæ naturales suas motiones vere ac omnino amiserunt, viribus naturæ neutiquam resuscitandam, sed cum animæ discessu necessario conjunctam; ita pluribus æque innuit, quomodo talis mors, cogitatione citius contingens, clarioris doctrinæ gratia in naturalem, immaturam & violentam, singulæ autem in lentas & subitaneas, prævisas & improvisas, dividi debeant, ac quid titulo ejusmodi specierum intelligatur. Repentina imprimis mors cum appellari soleat ea, quæ per morbum celerrimi motus homines, ut plurimum vel sanos, vel morbis inducias permittentibus detentos, absque ullo vel breviori agone viventium numero eximit, porro morbi ipsius celeritatem, nunc insensibilem & im-

pag. 4-

5-

6-

8-

9-

11-

pro-

Ciceronianæ dictionis acerrimus vindex, alterum Lambinus. Hic commotus ita fuit Manutius, ut veterem lapidem Romanum, in quo consumtum cum p scriptum, Lambino in os conjiceret, & nasum ei confringeret. Ita quoque narrat de bellis, quæ constantur inter Poetas, Historicos, Philosophos, qui de terminis inaniter disputant. Ab his progreditur Noster ad eos, qui artem mœdendi profitentur, qui non minus litigant inter se, quam qui civilis juris studio addisti sunt. Pergit ad bella, quæ geruntur inter Theologos: per ea dicit multa deturpata esse in ecclesia, ab omni tempore, & existimat non sine causa, multos inde existere, qui non admodum honorifice sentiant de religione Christiana. Originem horum bellorum statuit solam ambitionem, postulans blandimentum animorum. Quarta Prolusione docet Auctor, dicendi scribendique studia ornamento adjunctoque esse omnibus vitæ generibus. In quinta disseritur de decore in civili vita atque conversatione observando. Sexta agit de bonorum varîæ doctrinæ Scriptorum notitia, necessaria hodie circumspicteque paranda. Septima denique Prolusione docet Cl. Auctor, meliora studia propter se ipsa esse excolenda, si vel maxime ampliores nec divitias hodie, nec honores polliceri videantur. Ex singulis his gratissima afferre specimina facile possemus, nisi brevitatîs memores nos esse deceret.

**JO. MARIE LANCISII, INTIMI CUBICULARII
& Archiatri Pontificii de Subitaneis Mortibus
Libri duo.**

Romæ, typis Jo. Francisci Buagni, 1707, in 4.

Alphab. 1 plag. 10½.

CUM Experientissimus Auctor a Summo Pontifice in causas Ope dissectionis inquirere juberetur, cur Romæ tot homines a tempore æstivo A. 1705 ad æquinoctium usque vernum A. 1706 adeo celeriter exanimarentur, percommodam nactus fuit occasionem varia cum in cadaveribus observandi, tum de repentinæ mortis causis in universum meditandi, omnia vero in duobus Libris cum orbe docto hic communicandi. In primo
nam-

namque eorum circa mortes subitaneas in genere ita versatur, ut, descriptione vitæ propter exactiorem mortis ideam præmissa, non solum edoceat, eum aliqua mors audiat subitanea, quidque mors tam in se, quam speciatim subitanea sit, & quæ differentiæ utriusque habeantur, sed & quæ causæ mortis repentinae occurrant, quibus signis tum variæ mortes a se invicem distingui, tum mortes subitaneæ prænosci, qua methodo denique hæ ipsæ præcaveri queant. Vitam videlicet perfectorum animalium nihil aliud esse reputat, quam continuum, præfide ac movente anima, fluxum & refluxum plus minusve sensibilem aeris, sanguinis & liquidi nervei per organa, & ex organis majoris usus, satis probe constitutis, & mutuo atque alterne plus minusve sensibilibiter agitatis & agitantibus. Mors autem quamvis omnia repentina sit, ceu temporis puncto contingens, distinctionem, tamen, qua mors intuitu morbi, tanquam vitæ ad mortem longioris aut brevioris, in longam, brevem ac subitaneam vulgo dispescitur, vel ideo haud negligendam censet, quod a Medico diversæ ejusmodi mortium causæ, signa & remedia, illas vel arce-
 4.
 5.
 6.
 7.
 8.
 9.
 11.
 12.

- provisam, nunc autem sensibilem & prævisam, obvenire annotat: & ne subitanæ mortis occasiones cum causis veris confundantur, hæc ad vitium aut fluidorum, aut solidorum majoris usus, speciatim aeris, sanguinis, fluidi nervei, organorum respirationis, cordis & vasorum, atque cerebri ac nervorum, præsertim splanchnicorum, revocat, passionibus animi peculiarem classem eo minus concedens, quo magis tales, si mortem improvisam subinde accersant, præcordia & cerebrum admodum imbecillia peneque effracta vel inveniant, vel efficiant. Postquam vitia nihilominus tam fluidorum in quanto & quali, quam solidorum in structura & motu, uberius enumeravit, mutua sibi opera in subito enecando ferentia, simulque explicuit, cur epilepsia in
23. apoplexiam aliquando transeat, cunctos morbos subitanæ ad
43. Suffocationem, Syncopen & Apoplexiam, plerumque etiam concurrentes, reducit, eorumque alios invincibiles, omnem sanguinem, vel continuitatem cerebri cum nervis, aut cordis & insignium vasorum sanguiferorum cum cerebro, aliisque magni usus visceribus tollentes, alios vincibiles, a simplici ac celeriter facta obstructione, pressione aut convulsione instrumentorum, motui aeris, sanguinis & liquidi animalis dicendorum, dependentes indigitat. Ad signa tum accedens, quoniam contingit, ut nunc malitiosi ad supplicia evitanda se repente mortuos simulent,
50. nunc citissime mortui saltem nonnulli videantur, qui revera tamen nondum discessere, in priorum sive mortis similitudine cognoscendæ gratiam non nisi flagra, ferrum & ignem demudatis corporibus applicari jubet; posteriorum vero seu pseudo-mortuorum dignoscendorum ergo partim necis causas, num invincibiles hæc præcesserint, an vincibiles, sedulo explorare, partim respirationis & pulsus reliquias variis mediis indagare consulit. At signa ipsius mortis repentinæ futuræ, si prænosci hæc possit, distincte pariter aut ab instrumentorum respirationi famulantium læsione, aut a corde, magnis vasis & sanguine, aut a cerebro, nervis & liquido animali petens, tanto certior eadem, quanto magis collective sumantur, hinc indomulcat, pulsus-
71. que v. gr. intermittentem non semper funestum existere, proprio
90. præ experimento confirmat. Methodum denique subitanæ

MOR-

mortis præservativam iis aliam, qui sani quidem videntur, plethorici tamen seu athletici, vel nimium obesi & corpulenti, vel timidi & pusillanimes existunt, aliam vero, quibus ex morbo, aut interno, aut externo, valetudinarium est corpus, præscribit, restumque vitæ regimen ac tranquillam animam etiam medicaminibus antepōnit. Libro autem secundo dum Noster eas in specie mortes repentinas pertractat, quæ A. 1705 & 1706 Romæ contigerunt, strictius causis ipsarum ac remediis, prolixius observationibus tum nonnullorum, qui feliciter evaserunt, tum qui perierunt, deprehenditur inhærere. Causa siquidem ejusmodi mortium subitanearum etiam si non universalis, v. gr. nicotiana, exhalationes ex terræ motibus, succolata, ignotum aeris venenum &c. sed singulis fere morientibus particularis & propria, in quantum nemo nisi valetudinarius & intemperans repente expiravit, accusetur & confirmetur, inæqualis nihilominus aeris constitutio, veluti æstas fervida & siccissima, autumnus, austro plerumque comitante, pluviosus, ac hyems inæqualiter borealis & australis, causis occasionalibus non immerito accensetur, ratione addita, cur grassantibus repentinis moribus, reliqui morbi & mortes minus frequentes Romæ fuerint. Inter ea vero, quæ a subitaneis istis moribus maxime liberasse videntur, sanguinis missio in diversis partibus celebrata, Romæ alias non semper proficua, vesicatoria plantis pedum, artubus & occipiti statim applicata, ignitave ferramenta plantis pedum admotæ, laxantia, diluentia & temperantia, spiritus demum exortantia & refocillantia, potissimum laudantur atque hinc inde observationibus illustrantur. Tandem ex observationibus novem fusius commemoratis non nisi ultimæ, quæ improvisam mortem ex repentina cavæ intra pericardium disruptione cum aneurysmate arteriæ magnæ sistit, nostram liceat operam impendere, atque ea, quæ in historia, cadaveris dissectione ac scholio pluribus traduntur, transcribere huc paucis. Stephanus nempe Ascieri, sutor Jamensis, sexagenario major, habitus carnosus, d. 14 Martii 1706 hora 17 mox aponia & angore corruit exanimis, ubi a prandio merum ingurgitasset & dimidium Quadragesimæ fassamentis transegisset. Symptomata, quibus vel ali-

pag. 95.
105.
112.
118. 119.
124.
127.
133.
213.
Z quot

quot ante mortem annis, vel ultima hyeme subjectus fuerat, enarrantur varii: octo quippe ante obitum annis podagra & chiraagra circa æquinoctia graviter vexatus, ante biennium tusi cum dyspnœa detineri cœperat, cordis palpitatione atque dolore sub dextro sterni latere gravativo, interdum acuto, ad humerum usque propagato, cum pectoris angustia & profunda pulsatione insequentibus; hyeme vero præterita vertiginem sæpe cum sensibili capitis incalescentia & præcipiti virium lapsu persenserat. Cadaverè dissecto in abdomine & cranio pauciora, plura in thorace detegebantur: in abdomine quippe sola bilis cystica aliquid subobscuri referebat, cranioque remoto ac posteriori sinu meningis duræ casu vulnerato niger sanguis large profluxerat, qualis copiosus pariter in lateralibus continebatur sinubus; ventriculi autem cerebri sero limpido turgebant, quod ad principium spinalis medullæ redundaverat. Ast detracto sterni, dextra sui parte aliquantum elatiori, intra thoracem alia extra pericardium, alia in pericardio occurrebant: extra pericardium dexter pulmo rubicundior & pleuræ admodum agglutinatus, imprimis vero notabile aortæ aneurysma, vel pugnum facile admittens, conspiciebatur, lamella ossea figuræ ovalis cinctum, atque non sanguine solum grumoso, sed & raro polypo, instar lardi in fornecem perquam concinne incrustato, turgidum; in pericardio autem multus cruor grumofus, duarum etiam librarum pondus excedens, atque ex vena cava, juxta dextram cordis auriculam, disrupta vel erosa, effusus deprehendebatur. Adeo perspicuum malum hic lethale patebat, subito enecans, postquam sanguini duplex vis novissime probabiliter accessisset, erosiva scilicet ex falsamentis, per dimidium quadragesimæ ingurgitatis, atque distractiva ex meraco ultimum hausto. Neque difficulter palpitationo recurrens ex reflexione motus sanguinis ab aortæ aneurysmate versus cor, & vertigo frequens atque capitis incalescentia ex impedita itidem trajectione sanguinis a cava intra dextrum cordis ventriculum; præceps autem virium lapsus ex utroque aneurysmate, cavæ nimirum, sanguinem cordi frequenter subtrahente, & aortæ, illum in cor repellente, deducuntur. De aneurysmatum tamen natura & differentiis nobilissimus Autor
in

in peculiari de Corde & Aneurysmatibus Tractatu copiosius differere pollicetur, exemplum descripto casui affine ex Andrea Laurentio in fine scholii exhibens. Cæterum prout Index Capitum, Historiarum & Scholiorum, utroque libro contentorum, præmittitur; ita Index rerum & verborum ad calcem subjungitur amplissimus. 226.

NAAUKEURIGE VERSAMELING &c.

i. e.

COLLECTIO CURIOSA ITINERUM IN UTRAMQUE Indiam.

Tomi VI, VII, VIII, IX & X.

Lugd. B. apud Petrum van der Aa, 1707, 8.

Const. Alph. 7½ & figg. æn. plur.

Cujus superiori Mense Tomos enarrare cœpimus *Collectio- nis Itinerum in utramque Indiam* ad hæc nostra usque tempora factorum percuriosæ & amplissimæ quinque priores, ejus jam quinque alios recens editos sistimus.

Tomo nimirum sexto, qui itinera maritima ab A. 1508 ad A. 1513 in utramque Indiam facta complectitur, navigationes primum aliquot memorabiles annis 1508 & 1509 ad Indiæ Occidentalis insulas novas, vel etiam terram continentem detegendam emissæ, ex Antonii de Herrera Collectione Hispanica enarrantur. Una harum a Sebastiano d' Ocampo in insulam Cubæ & altera a Jo. Ponze de Leon in S. Joannis insulam, auro perditivem, alias Borriques dictam, A. 1508, tertia vero a Jo. Diaz de Solis cum Vincentio Yanez Pinzon in terram continentem prope Caput S. Augustini, & reliquæ duæ ab Alonzo d'Ojeda & Diego de Niqueza ex Hispaniola in Jamaicam circa A. 1509 fuere institutæ. Excipit deinde has cruentum Don Ferdinandi Coutinho iter cum classe quindecim navium ad Indiæ Orientalis oras A. 1509 factum, item historia colonizæ a novo Oceani præfecto Diego Colombo A. 1510 ex Hispaniola duce Jo. d' Erquebel in Jamaicam missæ, una cum Vasce Nuñezii de Balbao in Dariæ regnum A. 1511

Z 2

&

quot ante mortem annis, vel ultima hyeme subjectus fuerat, enarrantur varii: octo quippe ante obitum annis podagra & chira-gra circa æquinoctia graviter vexatus, ante biennium tussi cum dispnoea detineri cœperat, cordis palpitatione atque dolore sub dextro sterni latere gravativo, interdum acuto, ad humerum usque propagato, cum pectoris angustia & profunda pulsatione insequentibus; hyeme vero præterita vertiginem sæpe cum sensibili capitis incalescentia & præcipiti virium lapsu persenserat. Cadaverè dissecto in abdomine & cranio pauciora, plura in thorace detegebantur: in abdomine quippe sola bilis cystica aliquid subobscuri referebat, cranioque remoto ac posteriori sinu meningis duræ casu vulnerato niger sanguis large profluxerat, qualis copiosus pariter in lateralibus continebatur sinibus; ventriculi autem cerebri sero limpido turgabant, quod ad principium spinalis medullæ redundaverat. Ast detracto sterno, dextra sui parte aliquantum elatiori, intra thoracem alia extra pericardium, alia in pericardio occurrebant: extra pericardium dexter pulmo rubicundior & pleuræ admodum agglutinatus, imprimis vero notabile aortæ aneurysma, vel pugnum facile admittens, conspiciebatur, lamella ossea figuræ ovalis cinctum, atque non sanguine solum grumoso, sed & raro polypo, instar lardi in fornitem perquam concinne incrustato, turgidum; in pericardio autem multus cruor grumosus, duarum etiam librarum pondus excedens, atque ex vena cava, juxta dextram cordis auriculam, disrupta vel erosa, effusus deprehendebatur. Adeo perspicue malum hic lethale patebat, subito enecans, postquam sanguini duplex vis novissime probabiliter accessisset, erosiva scilicet ex falsamentis, per dimidium quadragesimæ ingurgitatis, atque distractiva ex meraco ultimum hausto. Neque difficulter palpitationo recurrens ex reflexione motus sanguinis ab aortæ aneurysmate versus cor, & vertigo frequens atque capitis incalescentia ex impedita itidem traiectione sanguinis a cava intra dextrum cordis ventriculum; præceps autem virium lapsus ex utroque aneurysmate, cavæ nimirum, sanguinem cordi frequenter subtrahente, & aortæ, illum in cor repellente, deducuntur. De aneurysmatum tamen natura & differentiis nobilissimus Autor
in

in peculiari de Corde & Aneurysmatibus Tractatu copiosius differere pollicetur, exemplum descripto casui affine ex Andrea Laurentio in fine scholii exhibens. 226. Cæterum prout Index Caputum, Historiarum & Scholiorum, utroque libro contentorum, præmittitur; ita Index rerum & verborum ad calcem subjungitur amplissimus.

NAAUKEURIGE VERSAMELING &c.

i. e.

COLLECTIO CURIOSA ITINERUM IN UTRAMQUE Indiam.

Tomi VI, VII, VIII, IX & X.

Lugd. B. apud Petrum van der Aa, 1707, 8.

Const. Alph. 7½ & figg. æn. plur.

Cujus superiori Mense Tomos enarrare cœpimus *Collectio-
nis Itinerum in utramque Indiam* ad hæc nostra usque tempora factorum percuriosæ & amplissimæ quinque priores, ejus jam quinque alios recens editos sistimus.

Tomo nimirum sexto, qui itinera maritima ab A. 1508 ad A. 1513 in utramque Indiam facta complectitur, navigationes primum aliquot memorabiles annis 1508 & 1509 ad Indiæ Occidentalis insulas novas, vel etiam terram continentem detegendam emissæ, ex Antonii de Herrera Collectione Hispanica enarrantur. Una harum a Sebastiano d' Ocampo in insulam Cubæ & altera a Jo. Ponze de Leon in S. Joannis insulam, auro perdivitem, alias Borriques dictam, A. 1508, tertia vero a Jo. Diaz de Solis cum Vincentio Yanez Pinzon in terram continentem prope Caput S. Augustini, & reliquæ duæ ab Alonzo d'Ojeda & Diego de Niqueza ex Hispaniola in Jamaicam circa A. 1509 fuere institutæ. Excipit deinde has cruentum Don Ferdinandi Coutinho iter cum classe quindecim navium ad Indiæ Orientalis oras A. 1509 factum, item historia coloniæ a novo Oceani præfecto Diego Colombo A. 1510 ex Hispaniola duce Jo. d' Erquebel in Jamaicam missæ, una cum Vasca Nuñesii de Balbao in Dariæ regnum A. 1511

Z 2

&

& Diegi Velazquez eodem anno in Insulam Cubæ navigationibus; nec non duæ aliæ navigationes, altera a Gonfalo de Sequeira A. 1510, altera a Garcia de Norunha A. 1511 in Indiam Orientalem facta. Adduntur duæ in Indiam Occidentalem profectioes maritimæ partim, partim terrestres, una a Jo. Ponze de Leon A. 1512 in insulam Floridam, tum primum detectam, altera in Cumaguyam, insulæ Cubæ provinciam, A. 1513 a Pamphilo de Narvaes instituta, ubi varii etiam inter cetera Castellanos cum Caribanis aliisque istorum locorum anthropophagis confictus cruentissimi narrantur.

Tomus septimus profectioum maritimarum ab A. 1514 ad A. usque 1518 in utramque Indiam historiam evolvit. Prima, quæ comparet, est profectio maritima auctoritate & jussu Regis Catholici a Pedraria Davila cum classe quindecim navium A. 1514 ad Dariæ terram continentem pernoscendam instituta, ubi inter reliqua portus urbis Havanzæ situatio percommoda & Jo. Diaz de Solis ac Jo. Ponze de Leon excursiones adversus Caribanos A. 1515 factæ describuntur. Alterum locum historia navigationis Lopi Soares d'Albeheria cum classe tredecim navium A. 1515 in Indiam Orientalem factæ occupat. Tertio navigatio Ferdinandi Perez d'Andrade ex Malacca in Bengalæ sinum & ad Chinæ oras recensetur, quæ uti auctoritate Emanuelis Regis Lusitaniz A. 1516 suscepta, ita hic Sumatræ cumprimis detectionem & pacta Andradii cum Ternatæ & Bantamiæ Regibus cognoscas. Cui quarto variæ fortunæ navigatio, qua Jukatania A. 1517 per Franciscum Hernandez de Cordua, & A. 1518 Hispania Nova per Jo. de Gryalva primum detecta, subjicitur. Omnes hæ navigationes partim ex Antonii de Herrera Hispanica, partim ex Joannis de Barros Lusitanica Collectione jam Belgicè translata, perinde ut & in Tomo sexto factum, enarrantur.

Tomus octavus navigationes annis 1518 & 1519 in utramque Indiam factas exhibet. Occurrit hic sub initium ex Jo. de Barros Collectione navigatio famigeratissima Diegi Lopezii de Sequeira A. 1518 in Indiam Orientalem, cumprimis vero in insulas Maldivas, Moluccas, Bantamiam, Ternatam, Sumatram, Cey-

Ceylon, ut & ad Arabiæ & Maris Rubri oras maritimas, una cum Abyssiniæ quadam descriptione. Cui addita dehinc legitur Georgii d'Albuquerque navigatio in eandem Indiam A. 1519 cum classe quatuordecim navium, item Ferdinandi Magellani detectio freti sui Magellanici, quæ circa A. 1520 facta, nec non Simonis d'Andrade iter ex India cum quatuor navibus in Chinam; ac continuatio navigationis & expeditionis Diegi Lopezii de Sequeira iisdem annis susceptæ. Altera parte non minus celebris Ferdinandi Cortesii in Hispaniam Novam & regnum Mexico cum magna classe circa A. 1518 & proximos excursio, & qua fortuna regnum Mexicanum sub Castellanorum potestatem redactum fuerit, commemoratur.

Tomus nonus itinerum Indicorum ab A. 1519 usque ad A. 1521 narrationes complectitur. Atque primo quidem expeditionis Ferdinandi Cortesii in Novam Hispaniam historia per annum speciatim 1519 pertexitur, quæ maximam partem oppugnationem metropoleos in regno Mexico opulentissimæ, & Regis Motezumæ subjugationem, una cum Mexicanorum indole, moribus & legibus, describit. Post hæc historia itinerum variorum terra marive ad Chiribichi, Cubagæ, Chicoræ & Novæ Hispaniæ continentem vel ab Oloaso d'Ojeda & Ferdinando Magellano, vel a Gonzalo d'Ocampo, Pamphilo de Narvaez & Luca Vasquez d'Ayllon ex Cuba & Hispaniola A. 1520 susceptorum, perinde ut prior illa, ex Antonii de Herrera codice Hispanico traditur. Dehinc Don Duarti de Menezes, præfecti in oris Indicis summi constituti, profectio & expeditio cum duodecim navibus A. 1521 ex Lusitania in Indiam Occidentalem navalis ex Jo. de Barros codice Lusitanico exhibetur.

Tomus decimus itinerum ab A. 1521 usque ad 1524 in Indiam factorum historiam sistit. Leguntur hic novæ aliquot expeditionis Ferdinandi Cortesii in regno Mexicano ab A. 1521 usque ad 1523 continuationes, quibus Duarti Barbozæ & Gonzali Gomez d'Espinoza A. 1521 per fretum Magellanicum in Indiam Orientalem trajectio, item Gil Gonzales Davila A. 1522 ex Panama in Oceanum Meridionalem iter, ut & alterius cujusdam navigationis historia est inserta, qua post navis opulentissimæ,

mae, Victoria dictae, in Hispaniam reditum Stephanus Gomeſius A. 1523 ex Oceano Septentrionali in Meridionalem novo freto trajicere tentavit. Has excipiunt ex Antonii de Herrera Collectione depromptae expeditiones tres, maritimae partim, partim terrestres, quarum unam Franciscus de Gorny ex Jamaica in regionem Panaco, alteram Petrus d'Alvarado ex sinu Mexicano in Guatemalam, & tertiam Diegus de Godoy itidem ex regno Mexicano ad novas terras detegendas, circa A. 1523 & proximum fecerunt. Tandem navigatio Jo. de Verrazano, Florentini, auspiciis Francisci I Regis Galliarum A. 1524 in regnum Floridae & ad novas in India Occidentali terras detegendas suscepta, & Gallice primum ab ipso Verrazano scripta, Tomum hunc Collectionis nostrae decimum finit.

M. C. FEUSTELII AD M. HEINRICUM PIPPINGIUM *Schediasma.*

Lipsiae & Görlitii, apud Jacobum Rohrlach, 1707, 8.

Constat plag. 16.

IN Schediasmate isto, ad Reverendum H. Pippingium nostrum perſcripto, id sibi datum voluit Auctor, ut generatim de eruditorum Germanorum vitis contra iniquas Gallorum nonnullorum censuras, & speciatim contra Rolandi Mareſii de *Buoyai-Pois* Germanorum judicium ageret. Sub initium de Christ. Daumii, quem docentem olim consecutus est, eruditione, humanitate, & insigni historiae litterariae peritia agit, doletque, opus illud, quo Poetarum vitas descripsit, lucem publicam non aspexisse. Ab hoc excitatum se ait, ut undique eruditorum, Germanorum maxime, vitas conquiſiverit, hocque potissimum nomine non exiguos sumtus fecerit. Equidem non diffitetur, Gallorum complures minus praecclare de Germanis sentire, sed his opponit

6. *Urbani Chevrei*, Galli, pronunciatum, & quae ex nostris *Isaacus*

8. *Leickberus* de ubertate & praerogativa temporis nostri, *Kromayerus* de incrementis disciplinarum, *Lansius* in Consultationibus & *Auctor Vindictiarum nominis Germanici contra obtrectatores Gal-*

10. 11. *las* commentati sunt. Imo vero commemoratis Germanorum nonnullis, qui Gallis, quodcumque demum eruditionis genus nomi-

pag. 5. sq.

nominaveris, palmam possunt dubiam reddere, ex Mathematicis imprimis adducit Jo. Molitorem, Albertum Magnum, Jo. Valentinum Merbitium, Weigelium, Jo. Jacobum Spenerum & Jo. Kieslingium, qui ea confecta dederunt, quæ omnibus admirationi sunt, & quos adeo non tam opponendos Gallis, quam præferendos esse censet. De Merbitio, Scholæ Dresdensis Pro-Rectore, paucis abhinc annis mortuo refert, confectum ab ipso fuisse caput humanum tanta arte, ut quærentibus sive Gallica, sive Latina, sive Hebræa aut Græca lingua usi fuerint, responsa dederit. Aliquando virgini per jocum, quem thori socium habitura sit, quærenti respondit: centurionem. Cui effato, elapsis quinque annis, eventus respondit. Nec prætereundum putat, quod aulæ cuidam ministro accidit; is cum xuri ejus non nihil infusurasset, hoc responsi clara voce prolatus tulit: porrige huc aures & secreti quid accipies. Eo porro audito stupefactus minister dixisse fertur: hæc tibi cacadæmon aperuit, eo quod hæc nemini præter Deum & me ipsum constant. Quæ mira tamen nemini videntur, qui Merbitii artes habuerit perspectas. Eundem præterea in eo fuisse scribit, ut duas statuas componeret, quarum altera quærentis, altera respondentis, de materia qualibet differendo, vicem sustineret, atque insimul halitum, cujuscunque odoris desideraret aliquis, efflaret, imo jam operi perficiendo quinque annos consumpsisse, sed morte præventum ultimam destinatis manum admovere non potuisse. Non minus memoria digna sunt, quæ de J. Kieslingio, Philosophiæ Hermeticiæ in Academia Erfurtensi Professore clarissimo, in medium profert, nempe ipsum, quod multi frustra tentarint, radicem ex auro extraxisse in panacea sua aurea, qua multos morbos nulla ope humana aut difficulter sanabiles emendaverit, aut virium integritatem servaverit. Eundem promississe speculum subterraneum, cujus ope metallifodiæ & cavernæ subterraneæ sine descensu perlustrari possint. Invenisse præterea machinam, cujus adminiculo novem annorum puer halitu tantum magnum pondus levare potest. Inde Rol. Maresio respondet, qui Germanis vitio vertit, quod eorum, de quibus scribant, parentes, diem & aliquando horam, qua nati sunt, referant. Nempe plurimum, ipso censente, interest,

pag. 13. 14.
15. 16.

17.

- est, scire, quibus parentibus aliquis natus sit, clarisne, an obscuris: hoc enim modo definiri posse, an parentum vestigia persequuti fuerint, an a majoribus acceptam gloriam retinuerint, auxerint, vel imminuerint, an vero primi decus suæ genti intulerint. Nescit hac occasione prolixum indicem Theologorum, Jurisconsultorum, Medicorum, Philosophorum, tum qui ex officina manuarum prodierunt, tum qui a mercatoribus aut artificibus ortum repetunt. Inde eos, qui obscuro loco, & postea, qui illustri stirpe nati sunt, recenset. Progreditur hinc, & Theologos, Jurisconsultos, Medicos, Philosophos enarrat, qui parentibus Theologis & ministris ecclesiæ procreati sunt, quos excipiunt, qui parentibus Jurisconsultis, Medicis, Philosophis procreari fuerunt.
24. His confectis demonstrat, in annis, mensibus, diebus, horis
29. annotandis non inutilem à nostris laborem collocatum fuisse:
30. neque ejusmodi vitas utilitate carere, utpote ex quibus tum
33. vivendi præcepta, tum divinæ providentiæ documenta capi com-
45. mode petique possint, id quod variis allatis exemplis planum
64. reddit. Porro objecerat Maresius, nostros, si quis peregrinatione
93. suscepisset, omne illud iter sigillatim describere, & quos
120. quoque loco convenerint, quosque cum quoque sermones habue-
runt, cum fastidio legentium commemorare. At vero reponit
Noster, utique ista paulo fufius commemoranda esse, utpote
quarum narrationum beneficio intelligimus, per quos quis pro-
fecerit, quomodo itineris sui rationes moderatus fuerit, &c.
Qua occasione de Illustrissimo Comite, JO. ALBERTO, Sacri
Romani Imperii Comite de Ronov & Biberstein, Consiliario
Sax. intimo, linguæ Latinæ, Gallicæ, Italiæ, Hispanicæ, Bohem-
icæ peritissimo, & susceptis itineribus clarissimo, nonnulla no-
tatu dignissima affert. Neque vero solum recte ejusmodi a
nobis commemorari, maxime Reverendus Feustelius contendit,
sed dolet etiam non plura hinc inde adjecta fuisse, id quod
exemplo narrationum de vita & obitu Jo. Ristii, Henrici Hoepf-
neri, & Jo. Hanckii declarat. Et quod ad Hanckium, sacrorum
quondam apud Waldenburgenses Antilitem, attinet, de ipso
commemorat, sæpe ante obitum hæc ex ore ejus verba prædis-
se: Für Türken und Frankosen fürchten wir uns noch nicht;
aber

aber Pohlen, Pohlen wird uns noch Handel machen, i. e. *Turcas & Gallos nondum extimescimus, sed Poloni, Poloni inquam, nobis negotium faceffent.* Imo vero existimat, prolixitatem nostris parcius obijciendam fuisse, cum ipsi Galli sæpe ea referant, quæ aut jure omittenda aut plane prætereunda erant, id quod prolatis variis exemplis demonstrat. Quo autem Reverendo Pippingio constet, quas Germanorum vitas, non, quæ ipsius verba sunt, ex meris concionibus, sed etiam panegyricis depromtas collegerit, prolixum earum catalogum nectit, ita, ut primo Theologos, inde Jctos, postea Medicos ac tandem Philosophos, quorum nomina secundum litterarum seriem apponuntur, recenseat. Denique Rev. Pippingio de editis Theologorum Vitis gratulatur, eumque cohortatur, ut Adami Wittenique vestigia legens Juriconsultorum quoque, Medicorum & Philosophorum Vitas publicet. Uti vero propter Auctoris absentiam varia irrepsere errata, ita in tanta nominum ac prænominum multitudine fieri non potuit, quin doctissimo cæteroquin Viro quædam exciderint, quæ forsitan aliter comparata sunt. Sic pag. 32 Samuelem, Lib. Baronem a Pufendorf inter eos commemorat Jctos, qui illustri stirpe nati sunt. At minus recte. Non enim nobili loco, sed parente Sacerdote in pago non procul Chemnitio in Misnia una cum fratre Esaia, amplissimis in aula Svecica Danicaque muneribus perfuncto, generatus, adeoque ad eam classem quam p. 43 constituit, referendus est. Pariter Weigelius, in Universitate Jenensi quondam Mathematicus, non Valentini, quo nomine famosus hæreticus compellatur, sed Erhardi prænomen habuit.

*DISSERTATIONES SELECTÆ CRITICÆ
de Poetis Græcis & Latinis, nempe JACOBI PALMERII
ΚΡΙΤΙΚΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ pro Lucano contra Virgili-
um, ex scriniis J. BERKELII, A. F. &c. omnes si-
mul recensuit & edidit JANUS
BERKELIUS.*

A a

Lugduni

Lugduni Bat. apud Corn. Boutefflein & Jord. Leuchtmans,

1707, 8.

Alph. 1 & dimid.

Jacobus Palmerius a Grentemesnil, cujus adeo celebratum inter eruditos nomen nihil, quod non præclarum, pollicetur, cum fatis cederet, prelo præparatum reliquit hoc *επιχειρημα αριστον*, quod in hoc volumine primas partes obtinet; hoc eum fidei crederetur Abrahami Berkelii, editoris magni parentis, atque hic pariter morte occupatus, jamdudum maturi factus in lucem publicam proferendi curam alii cogeretur concedere, in suspicato accidit, ut in alias quam hæredum legitimorum devolveretur manus, mala eorum fide, uti licet conjectare, quorum tutelæ matre vidua impubereque filio Berkeliana literaria supellex commissa erat. Hac namque abusus potestate aliquis thesaurum hunc surripuit, & eo usque suppressit, quo mentem veri falsique consciam in consilium morti propinquus adhiberet, & anxio quodam mentis impetu de eo reddendo possessoris Filio cogitaret, qui thesauri hujus sui compos factus sine mora Virorum doctorum, splendidissimorum in Academia Lugduno-Batava luminum, expetivit sententias, qua via in emittendo Palmerii luce publica dignissimo partu ineundum esset. Auctores autem Viri docti fuere Berkelio, quod justis voluminis molem non æquaret opusculum, ut novæ forte sperandæ Lucani Poematum editioni reservaretur, cui egregio posset ornamento esse; & tantum absuit, ut non probaret elegantiorum literarum antistitum consilium, ut potius huic innixus spei, edendæque sic confestim de publico bene merendi fervori temperaret. Verum cum spes nulla affulgeret de nova Lucani editione, in fraudem publici commodi occultum latere non ultra pati voluit. Obsecundavit ergo Christifmo Jo. Jensio, qui putabat, opportune fieri posse, ut alia in partem traherentur pars ingenii Virorum doctorum Opuscula, partim Gallice, partim Latine scripta, ut justis corporis magnitudinem liber acquireret. R. Rapini igitur comparisonem Homeri & Virgilii, quam Vir doctus aliquis Latinam fecerat, Palmerio subijcxit, cui Blondelli comparisonem Pindari & Horatii, quam ipse

ipse J. Berkelius Latinitate donavit, addidit, nec non Jacobi Tollii comparationes, non Pindari modo & Horatii, verum & Apollonii & Ovidii, Petronii & Virgilii, Senecæ & Sophoclis, ex quibus natum est denique hoc florum, ut loqui amat, corpusculum, primumque anno 1704 hoc titulo prodit *Jacobi Palmerii a Grentemesnil KPITIKON EPIXEPHMA, sive pro Lucano Apologia, e scriptis Jani Berkelii, Abr. Fil. edita: accedunt similia argumenti nonnulla alia*; quem titulum Bibliopolæ majus forte lucrum sperantes superiori anno mutarunt. Non vane autem Lucano gratulatur Berkelius, quod præconem invenerit Palmerium: fremere enim gessit ipse, quam susceperat, provinciam, eorumque, qui male Poetæ volunt, quorum facile sunt Scaligeri principes, adeo mascule tela retulit, ut palmam æquis possit iudicibus sperare. An vero plus debeat ingenio, an doctrinæ, an eloquentiæ, tu Lector judica. Nos postremo loco, qua ratione Lucanum cum Virgilio comparet, ut scias, ipsius Palmerii verba, quibus Virgilio primatum ab omnibus concessum non denegat, huc transcribemus e p. 5. Ergo rependere Lucano beneficii gratiam omnino decrevi, & pro insigni animi voluptate, quam in Pharsaliæ lectione me percepisse memini, tanti viri, contra ejus obtrectatores famam propugnare, pro virili parte conabor, dum fervet animus, nondum restinctis ejus incendiis, dum obversatus memoriæ pulcherrimi operis recordatio, cumque magno Virgilio non adeo imparem congredi posse in animo est asserere. Nec parum famæ accessisse Maroni, quod & secundum Lucanum fecerit antiquitas. &c.

NOVA LITERARIA.

Viget inter Italos hoc tempore studium Oratores & Poetas, cives suos, contra Gallorum, speciatim Dominici Boulhours, censuras tuendi. Postquam enim illustris Marchio Joannes Josephus Ursus librum sub t. *Considerationi sopra un famoso libro Francese, intitolato la Maniere de bien penser*, Bon. 1703 edidisset, de quo diximus in Actis anni M DCC V p. 371 sq. Trevoltiensis Diarii Auctores, dum eum recensuere, nonnulla sub examen vocarunt, ad quæ Auctor mox quatuor elegantissi-

nis Epistolis Annam Dacieriam, (cui & librum illum inscripserat,) Bon. 1705, 8 editis, respondit. Cum vero & alii subinde de rebus controversis ad illustrem Auctorem Epistolas misissent, digna illi res visa est, ut eas, insertis iterum quatuor illis, quas ipse exaraverat, uno fasciculo ederet. Hinc prodire *Lettere di diversi Autori in proposito delle Considerazioni del Marchese Giovan Gioseffo Orsi &c.* Bon. 1607, 8, quo in libro doctissimas Petri Antonii Bernardoni, Ludovici Antonii Muratorii, Antonii Mariae Salvini, Caroli Antonii Bedori, Francisci Torti, Antonii Sacci, Apostoli Zeni, Eustachii Manfredi & Antonii Gatti Epistolas deprehendas. Dedit & hæc res occasionem Cl. Justo Fontanini, ut ad eundem Ursium libellum sub t. *Della Eloquenza Italiana, Ragionamento*, Rom. 1706, 4 conscriberet, cui prolixum Catalogum librorum excellentiorum, qui in quovis eruditionis genere idiomate Italico prodire, adjecit. Denique nuperrime prodiit liber *Ragionamento di Biagio Garofalo in difesa delle Considerazioni sopra il Libro delle Maniere &c.* Rom. 1708, 4 pariter ad illustrem Ursium directus, in quo varia haud proletaria contra Trevoltientes afferuntur. Ejus quoque controversiæ subinde mentionem fecit Lud. Ant. Muratorius in opere eximio *Della perfetta Poesia Italiana*, Mutinæ 1706, 4 duobus tomis edito (de quo proxime uberius dicemus) qui tamen cum & ipse quædam Poemata acrius percensuerit, nactus nuper est adversarium; Hyacinthum Vincioli, qui ad Cardinalem Barberinum sequentem discursum misit: *Lezione, e Difesa di Giacinto Vincioli, ad un Sonetto del Coppetta. Recitata in Perugia, li 29 Agosto 1707.* Perusiz, 1707, 8. Ceterum Joannis Casæ Opera Italica, quæ & Æg. Menagium, Par. 1667, 8 cum elegantissimis notis edidisse novimus, multo auctiora sub t. *Opere di Monsignor Giovanni della Casa, con una copiosa giunta di Scritture, non piu stampate*, Flor. 1707, 4 prodire, & fama est recudi nunc eodem Venetiis, cum aliis Casæ ineditis. Porro Franciscus Ludovicus Barelli libri *Memorie dell' Origine, Fondazione, Avanzamenti, Successi, ed Uomini illustri in Lettere, e in Santità, della Congregazione de' Chierici Regolari di S. Paolo, chiamati volgarmente Barnabiti*, cujus primum Tomum Bononiæ 1703 in fol. ediderat,

rat, secundum ibidem 1707 vulgavit. Marchio Dominicus Suarez, Antonium Forestum continuaturus, libri *Mappamondo Istorico* Tomi sexti Partem primam, quæ Ducum & Imperatorum Turcicorum ab A. C. 571 usque ad 1566 res gestas complectitur, Ven. 1707, 4 edidit. Præterea prodire: Jo. Baptistæ Salerni *Specimen Orientalis Ecclesie a Concilio Nicæno I, ad Constantinopolitanum Generale II; in quo exponitur, quæ qualisve fuerit eo tempore Orientalis Ecclesie, & quid senserit de Primatu Romani Episcopi.* Pars prima historica, Sessio I, Romæ, 1706, 8: Philippî Rondinini *de St. Martyribus Joanne & Paulo, eorumque Basilica in Urbe Roma Vetera Monumenta*, ib. 1707, 4, item ejusdem *de S. Clemente Papa & Martyre ejusque Basilica in Urbe Roma Libri duo* ib. 1706, 4, nec non *Monasterii S. Maria & S. S. Joannis & Pauli brevis historia* ib. 1707, 4: Guidonis Grandi, Cremonensis, Cosmi III M. Ducis Etruriæ Theologi & Mathematici & in Pisana Universitate Phil. P. P. &c. *Dissertationes Camaldulenses*, Lucæ, 1707, 4: Petri Mariæ Grassi, Vicentini, *de Ortu ac Progressu Hæresium Joannis Wiclefi, in Anglia Presbyteri, Historia*, Vic. 1707, fol. Ludovici Vallettæ, Monachi Cœlestini, *de Phalangiopulo Opusculum, in quo pleraque Historice, pleraque Philosophice, de hoc Insecto ejusque miro veneno enarrantur & discutuntur*, Neap. 1706, 12: Antonii Mongitore *Bibliotheca Auctorum Siculorum*, Panormi, 1708, fol. Mox etiam Romæ e prelo prodibunt Justi Fontanini *Antiquitates Hortenses*, in 4, quem doctissimi viri factum avide expectamus. Inter eruditos Italiæ nuper ereptos referendus imprimis est Faustus Naironus, Maronita, Linguae Syriacæ in Archigymnasio Romano Professor, *Evoplia Fidei Catholica Romana*, nobis in Suppl. T. II. p. 545 f. memorata, librisque editis aliis clarissimus, qui die 3 Nov. st. Greg. A. 1707 Romæ diem obiit.

Parisiis hoc anno prodit *Bibliotheca Sacra, recensens omnes Sacrorum Bibliorum tum textus, tum cujuslibet versionis editiones, cum notis Historicis & Criticis.* Auctore Admodum Reverendo Patre Le Long, Congregationis Oratorii Parisi in 8, nec non S. Hildeberti, Cenomanensis ac deinde Turonensis Archi-Episcopi Opera in fol. quæ, excepto tantum titulo, integra prostant. Præterea Bernardi de Montfaucon *Palaographia Græca*, de qua

uberius anno superiore in Novis Literariis Mensis Septembris diximus, nunc Parisiis apud Lud. Guerrin, Jo. Boudot viduam & Car. Robuffel in 8 maj. excuditur. Superiori vero anno ibidem die 27 Dec. in Abbatia S. Germani decessit Joannes Mabillon, Benedictinus e Congregatione S. Mauri, de cujus eruditissimis scriptis vel hæc ipsa Acta nostra testari abunde possunt.

Lipsiæ Thomas Fritschius urget Dictionarium Morerianum, quod in Germanicum idioma translatum & summi Theologi ac Polyhistoris, Jo. Francisci Buddei, cura mirum in modum auctum excuditur, speratque, cum usque ad literam I impressa sint omnia, sub hujus anni finem integrum opus proditurum. Idem magna diligentia imprimi Philostratorum Opera Græcæ & Latine, pariter intra aliquot mensium spatium proditura, quæ doctissimus atque amantissimus Collega noster, Gottfridus Olearius, nuper a Professione Græcæ & Latine linguæ ad Theologicam in hac Academia obeundam vocatus, ex codicibus MSS. recensuit, & innumeris locis emendavit, versionem integram fere novam confecit, notasque perpetuas addidit. Accedit Apollonii Tyanensis Epistolæ, Eusebii liber adversus Hieroslem, & Callistrati ephrales statuarum, cura ejusdem, cum Præfationibus & Indicibus necessariis. Quin & Jo. Frid. Gleditschius proximo mense editurus est tum celeberrimi Viri, Joannis Hübneri, Tabulas Genealogicas Regum, Principum & Familiarum illustrium, incredibili studio elaboratas, quibus addet Auctor Animadversiones historicas utilissimas, methodo erotematica, qua in ceteris scriptis suis historicis magno Lectorum fructu hætenus usus est, compositas; tum Jani Vincenti i Gravinae, JCI Romani, Originum Juris Libros III in 4, quorum primus antehac Neapoli & Lipsiæ in 8 editus, nunc multo emendatior excuditur, posteriores e MSS. to, a doctissimo Auctore huc transmissis, quanta fieri potest, cura ac studio nunc primum typis impressi prodibunt. Ceterum superior annus Ecclesiæ Saxonice perquam luctuosus & fatalis fuit. Quippe die 31 Augusti summus Theologus, D. Samuel Benedictus Carpzovius, Regius ac Electoralis Saxonicus Concionator aulicus primarius, Confessionarius & Consiliarius Ecclesiasticus rebus mortalibus exemptus est. Is patre D. Jo. Benedicto, Theologiae in Act-

Academia nostra quondam Professore celeberrimo, & avo D. Benedicto, Jcto consummatissimo, natus A. 1647 die 17 Jan. cum literis Lipsiæ ac postea Vitebergæ aliquot annis incubuisset, ætatis anno 24 Vitebergæ Poesin publice docendi munus nactus est, quod egregie ornavit, ibidemque publico jussu *Examen* edidit novæ Præceos orthodoxam fidem discernendi & amplectendi, quam Jacobus Masenius Jes. Legatis Protestantium Electorum & Principum Ratisbonæ obtulerat. Hinc Dresdam vocatus, primum medius Ecclesiastes aulicus, mox Superintendens ac demum primarius Concionator aulicus, constitutus est, quæ officia tanta dexteritate obivit, ut tristis omnibus mors ejus evenerit. Et sperabatur equidem, posse hanc jacturam farciri, postquam gravissimum Theologum, D. Gottlob Fridericum Seligmannum, antehac Theologiæ apud nos Professore, & Facultatis suæ Decanum, in Consistorio Electorali & Ducali Assessorem, ad S. Thomæ Pastorem, & Collegii Majoris Principum Collegiatum, hinc in aulam vocatum ad obeundum Concionatoris Primarii, Confessionarii & Consiliarii Eccl. munus intelleximus. Natus hic erat A. 1654 die 21 Nov. patre Zacharia, Pastore Haynewaldensi: hinc juvenis in Academiam nostram delatus, faventes omnes reperit; at cum Rostochium, peste apud nos ingruente, secessisset, mox illic Physicæ & Metaphysicæ Professor ac deinde Archi-Diaconus ad S. Thomæ factus est, Lipsiamque postea ad Diaconatum revocatus, isthic per gradus ad Pastoratum erectus, & Professionem Theologicam postea aliaque splendidissima officia nactus, demum Carpzovio defuncto in aulam hinc evocatus est. At vix altero ibi sermone e suggestu ad Regiam familiam facto, calculi, quo subinde laborabat, dolores sensit, quibus paulatim auctis, die 24 Decembris animam magno universæ Saxonie luctu efflavit. Repertus est in renibus optimi Viri calculus miræ magnitudinis & formæ, quem elegantissimo & operoso carmine ad mœstissimum Seligmanni Generum, Jo. Henricum Pippingium, Ecclesiasten apud nos facundissimum & strenuum in colligendis his Eruditorum Actis Socium, Ludovicus Christianus Crellius, Collega pariter noster diligentissimus, decantavit. Nec ignorare eruditos volumus, egregium Jctum, Carpzovii supra memorati

germanum, D. Augustum Benedictum Carpozivium, Codicis in hac Academia Prof. Publ. Canonicum Martisburgensem, Electoralis & Ducalis Dicafterii Provincialis supremi, Consistorii Ecclesiastici & Facultatis Juridicæ Assessorem, atque Academiæ Decemvrum, natum die 2 Nov. A. 1644, qui unus e celeberrimis quatuor Fratribus Carpoziviis hæctenus superferat, hoc ipso anno die 4 Martii decessisse, quem ob candorem non minus, quam doctrinam Academia nostra merito lugeat.

LIBRI NOVI.

- Joannis Meyeri, SS. Th. & Ling. S. Doct. & Prof. Dissertatio Theologica, qua Propheticas Visiones Ezechielis de templo, urbe & Terra Israelis distributione, novem extremis Capitibus contentas, nondum impletas, sed olim implendas esse, perspicue demonstratur. Harderovici, apud Petrum Sas, 1707, 4.*
- Gulielmi Nicholfsii, Presbyteri, Defensio Ecclesie Anglicanae, in qua vindicantur omnia, qua ab Adversariis in doctrina, cultu & disciplina ejus improbantur. Præmittitur Appamatus, qui historiam turbatum, e secessione ab Ecclesia Anglicana exorturum, continet. Londini, apud Guil. Taylor, 1707, 8.*
- C. Vitringa Observationum Sacrarum Libri quintus & sextus, in quibus de rebus varii argumenti & utilissima investigationis Theologicæ & Criticæ disseritur; Sacrorum imprimis Librorum multa loca obscuriora nova vel clariore luce persunduntur. - Franequera, apud Wibium Bleck, 1708, 4.*
- Histoire universelle des Voyages, faits par Mer & par Terre dans l'Ancien & dans le Nouveau Monde, pour éclaircir la Géographie ancienne & moderne. Par le Sr. Bellegarde. Amst. chez Pierre Humbert, 1708, 12.*
- Danielis Georgii Morbosii Polyhistor in tres tomos, Literarium, cujus soli Tres Libri priores hæctenus prodire, nunc autem Quatuor reliqui, a Viro in Acad. Lipsiensi Erudito revisi atque aucti, e MSS. accedunt, Philosophicum & Practicum, nunc demum editos, Primoque adjunctos, divisus. Opus posthumum revisum, emendatum, auctum & duabus Præfationibus illustratum a Johanne Müllero, Flensb. Sch. Patr. Reët. Lubeca, sumitibus Petri Böckmanni, 1707, 4.*

* * *

A C T A ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Maji, Anno M DCC VIII.

*SEPTUAGINTA INTERPRETUM TOMUS I,
continens Octateuchum, quem ex antiquissimo Codice
Alexandrino accurate descriptum & ope aliorum exem-
plarum, ac Scriptorum Veterum, praesertim vero Hexa-
plaris editionis Origeniana emendatum & suppletum, ad-
ditis sapissime obeliscorum & asteriscorum signis edi-
dit JO. ERNESTUS GRABE,
S. T. P.*

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1707, in fol. Alphab. 3 plag. 4.
& in 8vo. Alph. 3 plag. 8.

Praestantissimo eique diu expectato operi praemissa, non-
est quod nos moretur, Praeneticæ Jo. Pearsoni Praefa-
tio. Qua quantum adjumenti ad obscuriora loca textus
Hebraici Versio Græca LXX Interpr. afferre possit, discussis quæ
Hieronymus in ea sine ratione reprehenderat; quantum item
ad veras ejus lectiones confirmandas; quantum ad argumenta
in N. T. ex Vetere allegata stabilienda & vindicanda afferre
possit; quid item ad idiotismum styli N. T. pernoscendum,
ad Patrum theologiam intelligendam, ad scientiam denique lin-
guæ Græcæ ipsamque Criticæ ea possit conferre, ostenderit
olim. Nempe ea jam pridem in doctorum manibus fuit, edi-
tionibus Cantabrigiensibus præmissa, & heic repetita. Ad cla-
rissimi Grabii, cujus charissimum jampridem ob præstitam ali-
is antiquis monumentis operam eruditis nomen, Prolegome-
na potius accedamus, quibus ipse optime operis, quod modo

Bb

susce-

suscepit, Herculei, maximeque dilucide rationem reddidit. Atque Alexandrini quidem ante omnia Codicis, ex quo novam hancce adornare coepit editionem, accurate formam delineat, ejusdemque praeditone Romana praestantiam, quoad Octateuchum inprimis, demonstrat. Quo ordine itaque in eo libri sacri represententur, primum ostendit, eumque cum ordine veterum catalogorum, aliarumque editionum comparat. Theclae tribui hujus codicis descriptionem jam notum est aliunde, quam non martyrem, ante edita sacra N. T. illa monumenta, quae eo codice una continentur, *τελειωθείσαν*, sed Gregorio Nazianzeno familiarem, ut patet ex epistolis ad eam illius ternis, Clar. Editor suspicatur. Et sane circa ea tempora, quod & Cyrillus Lucaris ex Ecclesiae suae traditione, ut notum jam omnibus, testatus fuerat, scriptum codicem esse, eo confirmatur, quod ad tempora Nicæno Concilio priora eum revocare haut patitur Athanasii ad Marcellinum epistola, Psalmis praefixa, una cum Eusebii hypothefibus, nec non Evangeliorum, juxta Canones Eusebianos in *εἵκως* divisio: longe vero infra eam ætatem Codicem detrudere non patitur defectus divisionis in *κεφάλαια*, in epistolis Pauli, quae tamen A. 396 jam in usu esse coeperit, teste in Praef. ad illas epistolas Euthalio, & Anonymo historiae martyrii S. Pauli autore. Sed & ætatis ejus notas esse censet in forma scriptionis, quam accurate describit. *Κεφαλαίων* Veterum vestigia deprehendisse se ait in prima Deuteronomii & media Josue parte, eaque breviora nostris fuisse observat, quod & ex aliis antiquis monumentis confirmat. Collatum & emendatum codicem, nec satis dextre quandoque, ab ipso scriba, qui eum descripsisset, monet. Sed a posterioribus quoque librariis nonnunquam erasa quaedam & alia substituta, lacunas item liberaliter nimis suppletas docet: quamvis & relicti sint hiatus haut pauci, qui diligenter indicantur. Earum emendationum ea hic habita ratio fuit, ut, certæ quæ essent, nec mera tamen scribæ concernerent *σφάλματα*, in textu minoribus litteris representarentur, lectione prima codicis in margine exhibita. Vaticano exemplari præstare hunc ipsum codicem Alexandrinum probat ex eo, quod

T. I Opp. p.
897. sq.

quod melius ipsi cum Philonis & veterum Patrum allegationibus, versionis item Italæ fragmentis, & editione Hexaplati Origenis conveniat: imo & ex consensu cum textu Hebraico, in illis locis, in quibus regulæ criticæ addicant, textum Ebræum, quæ vera sit lectio in Græcis, decidere posse. Quod tum fieri semper existimat, ubi lectio in Græcis codicibus una solum littera vel syllaba differt, ita ut lectio alterius codicis vocis Hebrææ respondeat significatui, alterius plane ab eo recedat: quo modo rectiorem putat Amos VI, 5 lectionem Alexandriam *ἐπιπροσβύτης*, quam Romani *ἐπιπροβύτης*, cum prius optime Hebraico verbo *עַבְד*, pessime vero posterius respondeat. Sed hæc quidem jam pridem demonstrata fuerant a Rev. Autore in peculiari Dissertatione, ex qua specimen hic tantum exhibet: quemadmodum & in epistola ad Rev. Millium ei ostensura, Judicum libri genuinam *תָּוָו* & versionem in Alexandrino codice esse, cum editio Romana versionem Hesychianam repræsentet. Tum rationibus editis, cum extantibus jam variantibus lectionibus ex codice Alexandrino ab Alexandro Huissio excerptis, & Polyglotis Waltonianis insertis, ipse tamen cum codicem jam excudi integrum curaverit, catalogum texit satis prolixum locorum, in quibus Alexandrinam lectionem satis accurate Huissius non repræsentaverat: ne scilicet discrepantias eas animadvertens Lector, quid sit sequendum, dubius hæreat. Utque undiquaque fides huic editioni constet, mendorum quoque codicis, quæ manifesta sint, & quæ proinde hac editione in ipso textu sublata, nullo ejus rei facto indicio, fuere, catalogum texit: atque etiam loca recenset, in quibus, ab orthographia ejus recedens, communem magis scribendi rationem fuit secutus. Taceo quæ de œconomia signorum Origenianorum, quam in hac editione observavit, disserit, nemini nisi qui ipsam hanc editionem inspexerit, usui futura; nec non de transpositionibus ad normam Hebræi codicis reformatis, versuumque distinctionibus, in quibus ubi ab ipso codice fuerit discedendum, diligenter indicatur: ut & de hymnis in Ostateucho obviis formæ metri, sed cujus ratio nulla constet, scriptis. De recensione editionum & MSS. aliorumque monumentorum, quorum ope-

textum codicis Alexandrini emendavit atque supplevit, haut parum prolixus est. Atque de editionibus quidem variis dicta repetere nil attinet. In MSS. Codicibus imprimis commemoratur Vossianus cum Origenianis signis, ea ipsa complexus fragmenta, quæ ab Usserio de Vers. LXXvirali C. 8 memorantur, Patritio item Junio allegantur, quæ supplere ex membranarum Colbertinis, ejusdem Codicis pars olim quæ extitissent, mira felicitate Viro Clarissimo licuit; sed ita, ut ne sic quidem integrum Octateuchi corpus restituere cum Origenianis notis ex eis schedis licuerit. Suppetias tamen tulere ex parte duo codices Arabici Pentateuchi Bibl. Bodlej. partim præfixa a Masio opera, qui in Josua ex Syriaco Codice, pariter ac Arabici illi ex Hexaplari editione, translato, signa Origenis restituerat. Tum porro Cottonianus codex, Genesim complexus, Viro doctissimo ad manum fuit, quem tamen integrum vel seorsim se editurum propediem pollicetur, vel saltem illius cum Romana editione collationes, historia ejusdem præfixa. Porro usus est codice Collegii Universitatis apud Oxonienses totius Octateuchi, cujus lectiones Tomo VI Polyglott. Anglic. etiam exhibentur. Tum & ex quatuor Codicibus Bibl. Regiæ Parisiensis excerptas accepit lectiones. Denique libro lectionario Ecclesiæ Græcæ est usus, Bibliothecæ Bodlejanz a Gul. Laudio olim illato. Tacemus jam Patres, Hexaplari quos usus constat editione, quorum subsidio veriores lectiones non tantum deprehendit passim, sed & signa Origenis critica restituit. Ex hisce emendationes certiores in textu suo exhibuit, minoribus litteris, lectione ipsius codicis Alexandrini in margine servata, sed omisis tamen lectionibus, quas non LXX Interpretum, sed Theodotionis esse, vel alias ortas ex reformatione juxta textum Hebræum, argumentis idoneis criticis constaret. Harumque rerum haut dubie redditurus rationem uberiolem innotis est, toti operi absoluto denum subjungendis. Denique sola conjectura, vel sua vel aliorum Vitorum doctorum, sed ea tamen valde probabili, emendata quædam sine codicum auctoritate fatetur, locaque, quibus id factum sit, indicat; imo & alia loca recenset, in quibus, quod æque probabiles vix non essent
suspi-

suspiciones, premendas eas censuerit, atque hoc tantum Prolegomenorum loco commemorandas. Quam infeliciter vero doctis quibusdam Viris suum in Octateucho emendando studium cesserit, duobus infaustorum magni Bocharti hac in parte conatum exemplis demonstrat, qui Genes. XXXIII, 19 מִשֵּׁשׁ non agnum, sed *numi* genus notare probans, in Græca vers. pro ἐκατόν ἀμνάων, legi jubeat μνάων, repugnante Josue XXIV, 32 & XLII, 11, ubi similiter ἀμνάδων ἐκατόν & ἀμνάδα μίαν legatur; & vetere usu, ex quo, ipso Bocharto notante, antiqui numi a pecudibus, quibus signati erant, solebant appellari. Sic & male eundem Judic. XIV, 9 loco ἔξως substituere ἔξως: cum tamen voce ea nec alibi usquam LXX Interpretes *lumbum* reddant, & Dan. VII, 15 Chaldaicum ܠܘܒ vertatur ex ܠܗ ἔξως, adeo ut ἔξως non habitudinem corporis solum, sed & ipsum corpus olim significasse videatur. Atque hæc sunt, quæ operi delineando ipsemet Vir Rev. in Prolegomenis inservire voluit, quod chartæ & typorum splendore in utraque forma, tum majore tum minore, oppido se commendat, majorem quoque lucem & claritatem ab eruditis notis ejus accepturum: quibus eum ipso textu absolvendis animi corporisque vires cordicitus ei apprecamur.

ACTA ALOYSII GONZAGÆ, EX MARCHIONE Castellionis Religiosi Societatis Jesu, a CONRADO JAN- NINGO, ejusdem Soc. Theologo, digesta & illustrata.

Antverpiæ, typis Petri Jacobs, 1706, in fol.

Constat Alph. 4 & fig. zn. 3.

Aloysius Gonzaga natus est Castellione Stiverorum ad lacum Benacum A. 1568, die Martii nono, patre Ferdinando, Castellionis Principe, matre Martha Tana. Cum primus natu inter fratres esset, successor patri destinatus, & ad bellica præsertim exercitia a puenis adsuæfactus est. Sed cum a puenis solitudinem atque adstrictum vivendi genus adamasset, vitæque Sanctorum avidè legisset, cœpit eum aulicæ & militaris

B b 3

vitæ

vitzæ ædium, quod Madriti cum primis, ubi cum patre aliquandiu in Regis famulatio hæsit, Jesuitæ cuidam explicavit, redux vero in Italiam omnibus declaravit. Dicitur admodum puer Monachorum exercitia, nemine monente, domi observasse, adeo ut clam quoque flagellis corpus castigaret. Genitor tentatis omnibus, quibus eum ab hoc instituto revocare posset, tandem eum Romam dimisit, ubi in Jesuitarum Collegium, abdicata successione Principatus Castellaneæ, A. 1585 susceptus, ac inde in valetudinis causa, quam nimia austeritate ascetica sibi conciliaffe dicitur, Neapolin ablegatus, at A. 1587 Romam revocatus, & 1588 ordine initiatus est: hinc A. 1589 Mantuam ad conciliandum fratrem cum Mantuæ Duce iter fecit, feliciterque confecto negotio, A. 1590 Romam reversus est; anno autem 1591, cum in nosocomiis ægrotantium curam suscipiens, gravem morbum contraxisset, die 21 Junii, vicesimum quartum ætatis annum agens, obiit, a Bellarmino, Baronio aliisque, præsertim Jesuitis, dum viveret, Sanctus jamjam habitus.

Hujus Acta collegit publicavitque Vir Clar. Conradus Janningus, qui Acta Sanctorum Antverpiensia hæctenus principe loco curavit, & Mich. Ang. Tambucino, Jesuitarum Generali Præfecto, dedicavit, eo consilio, ut Aloysii Gonzagæ relatio in numerum Sanctorum, jam ultra seculum integrum tentata, ejus aliquando ope perficiatur. Itaque ipse primum velut in compendio Aloysii vitam stylo persecutus est, intermixtis non paucis notatu dignis. Sic *p. 3* de nomine Aloysii disserit, quod Italis *Luigi* scribi, neque hic cum nomine Ludovici, quod Itali *Luigi* reddant, (quod Sacchinus fecerit) confundendum putat. Sic enarrata studiose *p. 9. sq.* Gonzagarum Castellionensium prosapia, *p. 11* de initio diei diverso luculenter disserit, disceptatque, num ad præcedentem an sequentem diem referendum sit, quod noctu, sed ante mediam noctem factum sit? statuitque & ecclesiastica & Italica civili consuetudine ad sequentem pertinere. Numum Aloysii post A. 1628 Mantuæ signatum, cum Patronus Principatus istius constitueretur, *p. 20* & offert & illustrat. Enarrat quoque *p. 46. sq.* scriptores vitæ Aloysianæ, Hieronymum Platum, Virgilium Ceparium, Jo. Bapt. Val-

Valtrinum, Franc. Sacchinum Ceparii epitomatores, Petrum Josephum Aurelianensem, Annibalem Marchettum, Jac. Anton. Munzerium, & duos Anonymos. Enarrata Aloysii vita, de honoribus post mortem illi exhibitis & gradibus ad canonicam sanctitatem, quos ille jam emensus sit, cum primis Janningus loquitur, narratque, primum Jesuitas Provinciæ Venetæ rogasse Pontificem, ut Aloysium in Sanctis poneret, deinceps Synodum Mantuanam diocesanam A. 1604 idem petiisse, eodem anno Aloysium Romæ atque alibi etiam publice cum Sanctorum signis pictum, Brixizque & Castellione coli coeptum anno 1605, permittente Papa, imagines publice in sacro loco illi positas, Duce Hetruriz, Parmæ & Mantuæ canonicam declarationem flagitantibus; editam tum quoque ejus vitam cum Beati titulo, Pontifice illud jubente; A. 1606 reliquias Aloysii Castellionem missas; Jesuitas Neapolitanos ejus relationem in numerum Sanctorum expetiisse, nec non Mediolanenses: A. 1607 Brevi Romani Pontificis imperatum Congregationi Rituum, ut vitam Aloysii & miracula examinaret, quæ sequentibus annis diligenter suum fecerit officium: anno 1611 Madriti diem festum in ejus honorem celebratum, ac sequenti anno Missam ipsi a Congregatione Rituum decretam, ac petente Episcopo Mantuano, & Duce, Mantuanis atque aliquot Jesuitarum Collegiis a Pontifice plene concessam: hinc solenni propemodum ritu Aloysium Mantuæ patronum fuisse constitutum: mox Imperatorem Ferdinandum II & Augustam ejus conjugem, nec non Galliarum Reginam, Duce[m] Lotharingiæ aliosque Principes instantius petiisse, ut Aloysius publice Sanctus pronuntiaretur, quorum Epistolæ Autor, p. 41. sq. affert, hæctenus tamen rem intra vota perstitisse.

Ceparianam Aloysii vitam, quod typis alias exscripta habeatur, lubentes prætervehimur, id solum observantes, uberimas annotationes a Janningo esse adjectas, sed eas ex testium relationibus, qui jubente Congregatione Rituum, de vita miraculisque nostri in foro interrogati sunt, (Processus vocat) petitas esse, atque ex parallelis locis maximam partem constare. Jo. Bapt. Piscatoris, viri inter Jesuitas sanctitatis encomium adepti,

pti, vitam hic in transitu narrari *p. 130* animadvertimus, sicut Jo. Berchmanni, eodem nomine clari, vita *p. 43. sq.* recensetur. Præcedit autem Ceparianam vitam Hieron. Plati Vocatio Aloysii ad Societatem Jesu, in qua anni pueritæ ejus, patris studia ad eundem a vita religiosa avocandum, & priores Aloysii inter Jesuitas viventis anni multa cum diligentia describuntur.

Sequitur supplementum, quamplurima, quæ Aloysio tribuuntur, miracula ex testium relationibus enartans, inter quæ sunt, quæ omnem videntur fidem superare, cum primis illud, quod *p. 246* legitur: Franciscum quendam in Aprutio prope Pennamvicum, cum puer sexennis oves pasceret, aquarum impetu abreptum, mortuum cœnoque oblitum inventum esse; patrem accersivisse Curionem villæ Annibalem Bencore, qui oleo Roma allato, quod ex lampade ante Aloysii ipsa lucente petatum erat, nasum, os & oculum demortuo unxisse fertur, hinc ex templo vivum illum sanumque surrexisse, & quaqua versus obambulasse, idque sub annum 1641 accidisse. Hæc ex epistola Jo. Franc. Vannii Jesuitæ, testem se profitentis, (non quod rei interfuerit, sed quod a Jo. Bapt. Bencore, Annibalis ex fratre nepote, ea audierit, illumque de circumstantiis interrogaverit, recitantur. Ea cum primis quæ in vallibus Vulturensis evenisse dicuntur, miracula prolixissime a Nostro recensentur, eo enim loco incredibilis amor ac reverentia erga Aloysium observari dicitur, templo eidem variisque sacellis dedicatis.

His ita traditis, Editor prolixam Relationem Auditorum Rotæ Romanæ ad Paulum V de vita miraculisque Aloysii exscribendam curavit, quorum judicio dignus est, qui publice cum Sancti titulo colatur. Subsequuntur Analecæ quædam, Bellarmini sermo in laudes Aloysii ex MSto, Odæ in illum Phil. Rinaldi, Martini Clairé & Jac. Wallii, historia Collegii Virginum Jesu, ab Aloysii neptibus, Cynthia, Olympia & Gridonia instituti, quarum vita ac merita describuntur. Hoc præsertim addi meretur, schedas quasdam Aloysii posthumas in hoc volumine editas contineri, v. gr. scriptum de humilitate, *p. 137* aliud de paupertate *p. 392* Epistolas quasdam *p. 173 & 195* & sermonem in Feriam omnium Sanctorum, *p. 309*.

IDEA

IDEA SACRÆ CONGREGATIONIS HEL-
Veto-Benedictinæ, anno-ILLIVS IVBILÆO sæCVLARI
eXpressa, & orbi eXposita, a Musis SANCT-
GALLENSIBUS.

Typis ejusdem Principalis Monasterii S. Galli, per Jacobum
Muller, 1702, fol.

Alph. 1 pl. 3, cum fig. æn.

Viginti jam fluxere lustra, ex quo celeberrima hodie *Congregatio Monachorum Benedictinorum Helvetæ* ortum duxit. Festum egit ea hæc propter A. 1702 diem & annum confœderationis suæ secularem, ejus in memoriam præfens illius *Historia*, in qua omnium ejusdem Congregationis Monasteriorum ortus & progressus, nec non elogia & cætya exhibentur, cum laudatione panegyrica est adornata. Magnæ sibi semper laudi duxerunt Benedictini, quod plerorumque Congregationis hujus suæ Helvetæ Monasteriorum Abbates S. R. I. Principes fuerint, aliique Viri summi, siquidem hodie Monasterio S. Galli Lodegarius, Monasterio Einsidlenfi Maurus, Monasterio Fabariensi Bonifacius, Monasterio Disertinenfi Adalbertus, Monasterio Murenfi Placidus, omnes S. R. I. Principes, ac Monasterio Rhenoviensi D. Geroldus, Monasterio Fischingenfi D. Franciscus, Monasterio montis Angelorum D. Joachimus, & Monasterio Beinweilenfi ad B. V. petram D. Essô, Abbates Reverendissimi præfunt. Ac uti universa horum Monasteriorum Congregatio A. 1602 die S. Felicis auctoritate Clementis VIII P. R. primordia in Helvetiæ montibus cepit sæfelicia, ita eidem faustis admodum S. Galli & S. Joannis Monachi acclamationibus gratulantur, quod sub Clemente XI Pontifice Romano moderno annum suum secularem viderit, quorum ille Congregationi, dicunt, *ad ortum præluxit*, hic vero *occasum nesciet*, seu utriusque *stella gentilitiæ* lenama est, huc accommodatum. Præmittitur vero *Historia Monasteriorum Congregationis hujus Helveto-Benedictinæ generalis*, in qua id maxime adnotatur, quod tamen Ordo Benedictinus jam a quinto salutis reparatæ seculo Occidentem illustrare coepit,

C c

in Helvetia tamen ille sub initium demum seculi XVI quatuor cum primis virorum meritissimorum, Bernardi S. Galli, Augustini S. Eremiti, Jodoci Muri, & Benedicti, Fischingæ Abbatum auspiciis, novem Monasteriis in unam Congregationem sociatis, caput denuo extulerit. Historiam hanc generalem singulorum Monasteriorum historiarum breves & speciales excipiunt, quibus cujusvis cœnobii ortus & progressus & maxime fundatores ac benefactores ejusdem memorantur, & singulorum monasteriorum elogia & cœtya, una cum Adnotationibus quibusdam Historicis & Chronologicis, subjiciuntur. Etenim, Monasterium S. Galli, quod primum est & primarium, nomen & ortum accepit a D. Gallo, Scotorum Regulis nato, qui postquam A. 578 contractis ubique per Germaniam idolis, demum in Arbonensi apud Helvetios saltu pedem fixerat, ibi Beatæ V. & SS. MM. Desiderio & Mauritio Oratorium condidit & dicavit, S. Galli postmodum cellam nuncupatum. Auxit fumam loci post Galli obitum S. Magni cum S. Theoderico accessus, donec A. 720 S. Othmarus, ex Curiensi curia adscitus, acceptam a Pipino S. Benedicti regulam cœnobio huic, Coelestino Sfondrato, aliisque viris eruditis & sanctis percelebri, induxit. Monasterium alterum B. V. Einsidlense ortum & cultum suum debet D. Meinrado, Martyri ex Principum Zollernorum ac Sulgensium stemmate A. 805 prognato, cujus sanctimonia Hildegardis S. virgo regia mota mox parvis initiis magna incrementa adjecit. Monasterium tertium Fabariense, Rhætiaz superioris ornamentum, primum sui fundatorem veneratur S. Pirminium, Meldensem Episcopum & duodecim monasteriorum, ut laudatio habet, Atlantem. Hic enim ubi A. 720 hortatu Sindelai idololatriæ tenebras ex Alemannia dispellere cœperat, inde vero per Theobaldum Alemanniaz Ducem repulsus fuerat, demum exul in Rhætia, Theoderico Gallicarum Rege ac Leutfrido loci Comite suffragantibus, Fabariam condidit. Monasterii quarti Disertinensis fundamenta jecit S. Sigisbertus, Rhætorum ac Rhucantiorum Apostolus. Substitit ille primum A. 616 cum socio Columbano in valle Urfaia, ac demum sede haud procul a Rheni fonte selecta B. Virgini

gini Oratorium hoc Disertinense crexit, S. Placidi martyris capite præfido celebre. Variam postmodum illud fortunam habuit, usque dum primum A. 800 dein 1312, cum primis vero sub præteriti seculi initiis majore quam antea splendore fuerat edificatum. Monasterium quintum Murense augustissima Domus Habsburgica fundavit. Primam operi manum Wechnarius, Argentorati Episcopus, ac Rhadebotus, illius frater, Habsburgi Comites, cum Itha, Lotharingæ Ducis filia, admoverunt. Jura cœnobio per diuturnorum dein bellorum injurias ablata A. 1602 Jo. Jodocus Abbas restituit. Monasterium sextum Rheno- viense jam circa A. 700 a viris religiosiis fuit habitatum. Erectum novello agmini cœnobium, quod *Rheni angiam* plerumque salutant, Wolfardus ac Wolfenus, Kyburgi Comites, dicitur. Abbas ejus primus dicitur fuisse Adalbrastus, cujus vero post mortem cœnobium multis subinde persecutionum procellis jactatum, donec *Rheni hæc angia* A. 1606 Geroldi I Abbatis auspiciis & cura in Congregationis Helveticæ sinum recepta fuit. Monasterium septimum Fischingense, quo fere loco primis jam Christianis Decii aliorumque persecutorum temporibus asylum fuit, ut Annales Constantienses tradunt, fundatores circa A. 857 habuit Doggenburgi Comites. Dirutum postea A. 1020 incendio cœnobium per Walthrammum de Castelwart denuo A. 1138 e ruinis erutum surrexit, & A. 1602 per Benedictum Abbatem, insignem pietatis Benedictinæ promotorem, in societatem magnam fuit adoptatum. Monasterium octavum Montis Angelorum B. Conrado L. B. de Seldenbeüren incunabula sua debet. Regulam ei D. Adelhelmus A. 1125 induxit, at Benedictus I illud, perinde ut Fischingense, Congregationi Helveticæ adunivit. Monasterium Beinwilense ad B. V. M. petram, quod nonum & ultimum est, ex Grandivallensis monasterii, per Henricum IV Imperatorem A. 1180 diruti, rudibus surrexit. Fundatores ejus extiterit Ferreti Comites & primus ejus Abbas fuit B. Ezzo. Post varios hostium insultus A. 1633 Fintanus, alter veluti ejus fundator, ex *Rheni angia* fuit postulatus. Hucusque historia specialis. Excipiunt eam deum, præter cœtypha singulorum monasteriorum, horumque

Abbatum, nec non Clementis VIII & Clementis XI Pontificum, sat splendida ac iconem universæ Congregationis secularem, duæ Orationes Latinæ in memoriam Jubilæi A. 1702 in Conventu S. Galli dictæ, nec non concio Germanica, in qua ein moralischer Uhr-Zeiger, der nur 1 zeigt, exhibetur.

OLAVI RUDBECKII, FILII, ICHTHOLOGIE BIBLICA Pars Prima, de Selav, cujus mentio fit Numer. XI, 31.

Upsalis, ex officina Jo. Henr. Werner, 1705, 4.
Plag. 20.

Occurrere non pauca in textu Hebræo vocabula, quorum genuina vis atque potestas vel incerta sit, vel prorsus ignoretur, non tantum acutissimi quique Christiani concedunt interpretes, sed & ipsi Judæorum Magistri coguntur fateri. Unde non aliud magis in votis habuere docti, quam ut existeret, qui horum vocabulorum notiones multis retro temporibus oblitteratas, in lucem protrahendi & quasi postliminio restituendi commiseretur viam. Nec defuere, huic rei sedulam qui navaverint operam, quique in his ex Arabica, Syriaca aliisque, quibus Oriens loquitur, linguis exponendis illustrandisque, immensos fere labores exorbuerint. Quorum quamvis conatus successu non caruerint: eos tamen longe felicius hoc in genere fuisse versaturos, si ad alias etiam respexissent linguas, nec in circumjectis Judææ solum regionibus, sed & ab ea distinctissimis deperditas vocum significationes quaesivissent, Celeberrimus atque Experientissimus hujus diatribæ Auctor censet, qui, qua est eruditione rara acieque ingenii singulari, Gothica adjunctus lingua, vocem *Hy* huc usque, vel per ortygommetram, vel coturnicem, vel locustam denique minus recte redditam, eruit e tenebris piscemque denotare evincit. Nec mirum hoc in negotio in auxilium Hyperboream vocatam linguam. Certum namque habet, adeo prope eam a Sancta abesse, ut levi duntaxat, quale in eadem etiam lingua oboriri solet, ab ea discreta discrimine, ceterum tam secundum literas vocum radicales

les, quam significationes exacte cum illa conveniat. Hinc specimen ergo exhibet unius versiculi ex veteri Hyperborea lingua collectam versionem, Sanctæ idioma linguz adeo manifeste referentem, ut Hebræa Gothicis literis expressa credas. Est autem ille versiculus sequens Num. XI, 31 *Vruck unzog me utb* P. 12.
Jeva, v kaz sualim min bajcim vrosk al hamaganeb hui dark jum hic, Vbui dark jum hic, Soiverb hamaganeb Vbui amzim bal bani baearz. Hanc deinde versionem acerrime vindicat atque defendit, ejus singulas dictiones & literas cum Hebræis accurate coincidere, quaque ratione, si quando Hyperborei ab Hebræis videantur abire, illæsa tamen maneat utriusque linguz convenientia, miro acumine ostendit. Inprimis tamen Viri ingenium in nominis יתרו cum Gothico *Jeva* demonstranda convenientia, ejusque vera investiganda origine elucet. Neque enim communem Rabbiorum ceterorumque eruditorum sententiam, quasi a radice ירה deducatur, sibi ait arridese, quod vox ירה mediam literam Jod, ירוי autem Vau habeat; tum quod initiale nominis Jod, nec in ירה, nec in ירוי compareat. Id vero non parvi referre. Ex stilo quippe Gothico intendendi amplificandique vim istam obtinere literam, adeo ut, sicut *Stadi* notat firmum, stabilem, *Isadi*, qui prorsus moveri nequit: ita etiam vox ירה adauctam quandam & amplificatam significationem ex Jod adeptam eum, qui maxime, verissime independenterque fuit, sive existit, significet. Esse præterea *J Je Ve Ju Ja*, Gothiis, Germanis, Anglis, Finnis, Lapponibus, &c. particulam expletivam, adeoque ad Deum ex Jerem. XXIII, 24 optimo jure adplicandam. Addit, notare verbum ירה fuit, factus est, ortus est, natus est, adeoque prioritatem successionemque temporis involvere. *Va*, item *hua*, *var*, sic significare Gothiis. Ex adfinitate autem tam soni & significationis, quam nomine inde descendente cuius patere, Hebræorum & Chaldæorum ירה, quod Gothorum *hua*, *va*, *var* esse idem, cum uti illud, ita hoc *fuit, factus est* &c. significet; utque ex illo oritur ירה calamitas, eventus durus & malus, ita etiam ex hoc *vo*, *va*, *vada*, voces, calamitatem, eventum durum itidem significantes, deriventur. Jam vero quid
ma-

17.

18.

19.

23.

- p. 24. magis inconueniens, quam nomen Dei, cujus existendi modus infinitus, a verbo finitum quid notante arecessere, praesertim cum Gothis vox Numinis maiestati exprimentae superfit longe accommodatior; Hebraeorumque יהוה ne actiua quidem, ut Hyperboreorum *Heua*, *heua* auctorem esse, ortum dare, sed passiva aut neutrali significatione gaudere deprehendatur? Relinqui igitur, ex alia simpliciore pullulare radice nomen Dei, ex Svedorum videlicet à primus, summus, sempiternus, unde emphaseos causa duplicatum *aa*, *aa* *aa*, *ava* *ava*, atque *jeua*, id est sempiternus, vel quam maxime æternus, ipsumque adeo Hebræum יהוה . Vocabulum יוש itidem significationem ex Gothica mutuari lingua, nec debere nisi per piscem explicari, & quidem in genere omnem squamatum, pinnatum alatumve minorem, qualis est, qui hodie circa sinum Adriaticum *Sclava* nomine insignitur, in specie vero sine dubio illum, qui Gothis *Syla*, *Sula*, & *Sele* dicitur, longo, quem textit, vocum ei adfinium catalogo demonstrat. Novæ sic sententiæ ex ipsa vocabuli notione conciliato robore, Jobi Ludolfi pro confirmanda opinione de locustis formatas adgreditur hypothesés: quarum potiores hic cum rationibus, quibus a doctissimo Viro convellantur, contrariaque ipsius simul sententia stabiliantur, adscribemus. 1 Ludolfi hypothesís est, plebem Israelitarum carnem a Deo non petiisse, nec sibi a Mose aut undecunque dari cum fletu desiderasse Num. XI: 2 carnem quoque eorum nomine non petiisse Mosen, dum cum Deo exostularet v. 13. 21. 22: 3 & quidem non carnem, qualem in Ægypto habuerant, v. 4. 5. 18: 4 neque talem datam illis fuisse a Deo: 5 hanc carnem fuisse cujusdam volatilis & quidem כנף עוף Psalm. LXXVIII, 27, id est, volucris alatae, ex earum numero, quæ per synecdochen generis pro specie עוף seu volatilia dicuntur & a עוף זרע reptilibus volucris non distinguuntur Lev. XI, 13. 20, Deut. XIV, 19. Ad primum respondet, contrarium patere ex collatione totius capitis Num. XI, ut v. 4. 5. 13. 18. 21. 22, non obstante, quod Ludolfus existimet, verba *Quis cibabit nos carnibus?* cum interrogationes non raro simplici negationi æquipolleant, ex desperantibus & indignabundis, non petentibus esse
- 31.
- 33.
- 65.
- 66.

esse profecta. Minus namque id vero simile esse, cum non semper fiduciae atque spei exortes esse ejusmodi interrogationes, ex 2 Sam. XII, 22. Joel. II, 14 aliisque plurimis locis appareat. Nec verius, querelam Mosis, quod intercessionis ex-
 pers fuerit, pro justa petitione a Deo non esse habitam. Petitionem enim Israelitarum, ex verbis Mosis v. 13 manifeste concludi. Præterquam quod non adeo liquidum sit, caruisse inter-
 cessione querelam Mosis, vel cum intercessione ad Deum desideria populi eum semper tulisse, Exod. c. XV, 25 &c. XVI, 2, 3, 4: veroque profus dissimile, tantum alimentorum a justissimo Numine, nullis precibus sollicitato, in gratiam rebellium
 effusam copiam. Ad secundam regerit, carnem ab Israelitis vehementer expetitam ansam præbuisse Mosis expoſtulan-
 di cum Deo v. 5, 10, tantumque adeo abesse, ut carnem eorum nomine non petierit, ut ejus defectus præcipuum illud onus fuerit, quo
 ut relevaretur, tam anxie a Deo contenderet. Ad tertiam reponit, Exod. V, 4 & 5 collatis cum v. 22, piscium eos, qualem
 sane in Ægypto habuissent, desiderasse carnem, evinci. Bovinae enim aut ovinae v. 4 minus esse locum, cum illius tanta-
 minimum non laborasse eos penuria, quin ad latrantes ventres quodammodo coercendos sufficeret, ex v. 22 proclive sit colligere. Contra quartam Psal. LXXVIII, 79. Psal. CV, 10. Num.
 XI, 18 & 20, ubi voti ita, ut caro exierit e naribus eorum, compotes fuisse dicuntur Israelitæ, adducit. Eisdem vero arbitrat-
 ur excedere acutissimus Vir, Israelitas vel tam immani carnis non expetitæ, locustarum præsertim, quæ bovina ovinaque, quam habuerint, deterior, flagrasse adpetitum; vel si flagrassent, sexcenta eorum millia, liberis exceptis & foeminis, adeo locustis expleta, ut per nares caro dici queat egressa: tanta utique
 existente locustarum, etiam inter edules maximarum, partibus non esculentis abjectis, exilitate, ut singula corpuscula vix singulis scrupulis respondeant. Experientia vero compertum esse, ex raris cibis tanto minimum, quantum marci quatuor, si-
 ve uncis 64 respondeat, consumendo parem esse hominem. Inde cum 8 in 64 ductis exsurgant drachmæ 512, hisque rursus per tria multiplicatis, prodeant scrupuli 1536; locustæque adeo
 1536

p. 67.

68.

69.

70.

71.

72.

- 1556 hominum cuilibet ad propulsandam famem fuerint necessariorum: vix Israelitas liguriendi tam avidos, & spe sua frustratos, a murmuratione ob exenterandi tedium sibi fuisse temperaturos; praesertim cum ne manna quidem, delicatissimus utique, cibus, importuna eorum ora valuerit comprimere. Quod vero dicitur analogum carnis, ut Man analogum panis, Israelitis datum, nulla putat ratione niti. Hebraeum enim כֶּסֶף, eique respondens Gothicum *Viffer* sive *Vifser*, proprie significare carnem, Exod. XVI, 12; mannaeque & locustarum rationem prorsus esse dissimilem. De illa namque, utpote pane communi meliore, praebita Israelitas acquiuisse queri: de his autem, tam horridis animalibus, cladiumque tot in Aegypto instrumentis, exhibitis si questi fuissent, non usque adeo videri mirum. Ad sextam, cum ipsius non parum iuvet causam, nihil monet Vir doctissimus; nisi vocem כָּדָד ad pisces potius, quam ad insecta referendam esse, se loco Gen. I, 21 persuasum. Manifestum enim esse ex oppositis versiculis 24, 25, cum ibi de terrae progeie agatur, v. 20, 21 de aquarum solum proventu esse sermonem. Perspicuum item, ut v. 20 extra aquas degentium describitur creatio, ita v. 21 in aquis natantium delineari productionem, quae inter cum recensetur כָּדָד כָּדָד pisces his vocabulis denotari manifeste concludi. Quo maxime faciat, quod David in exprimendo Mosi שְׁלֵוֹי voces כָּדָד כָּדָד nusquam in Scriptura, nisi Gen. XXI, ubi de piscibus tantum sermo, conjunctim occurrentes adhibuerit. Ut taceat in Gothica lingua, cum כָּדָד idem sit, quod *hōf*, *hōp*, currere, volare, cito ferri, כָּדָד idem quod *Knaef*, ala piscium, כָּדָד כָּדָד recte pisces appellari. Postquam deinde Ludolfi contra coturnices argumenta expendit, parumque eis inesse virium Scriptorum fide dignissimorum testimoniis probavit, totam de Selavis historiam ad pisces applicat, eosque absque miraculo inestimabili numero dari; modum colligendi & mensurandi per chomor, expandendique, quam locustis magis aut avibus illis convenire, alis esse instructos, tales in mari rubro reperiri, cumulacim denique etiam alias, praeter volatiles, pisces in litora nonnunquam projici, innumeris fere gravissimorum Auctorum locis, expe-

experientia, piscatorumque moribus, clarissime demonstrat. Et ne quis concedens volatiles in mari rubro inveniri pisces, dubitet, utrum tales ex ejus profundo evulsos acceperint Israelitæ, constare ait, mare rubrum ab Euro-Noto Zephyro-Boream p. 127. versus se protendere; Israelitas in Pharan Num. X & XII, & quidem non procul a mari (ut ex particula לְיָם XXXIII, 20 manifestum) castra fecisse; Euro-Noto denique ferente ipsis Selavas esse allatas Psal. LXXVIII, 26. In tali vero maris situ & Israelitarum positu, talique fiante vento, non potuisse non a mari illas advehi, cum Euro-Notum undecunque a continente, sive ex Ægypto, sive ex Arabia latæ, sibi gravissime adversantem, a mari vero venientes mirum in modum faventem habuerint. Eurum enim ad hoc conduxisse, ut aqua maris rubri, Indici atque Arabici maris urgente mole turgescens, simul cum piscibus, metu procellarum in unum coactis, versus Pharan surgeret promontorium; Austrum vel Euro-Notum ad hoc, ut eosdem pisces in litus atque castra Israelitarum mari propinqua vicinaque projiceret. Addit denique alia contra locustas & coturnices Vir doctissimus argumenta: videlicet, fuisse locustas esu illicitas Lev. II, 42 (non obstante versu 21, quippe quem de avibus arbitretur agere;) nullum advenientes, impuras licet atque nocivas, Israelitis incussisse terrorem; nunquam, nisi ab ultimæ fortis mortalibus, & quidem summa necessitate adactis, receptas in cibum; esse absurdum iis dandis Deum voluisse demonstrare omnipotentiam, talesque immissurum dixisse וְיָרֵד יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם וְיִפְּטוֹר אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעָרְוָה אֲשֶׁר עָשָׂה לָהֶם *mens mare non posse explicari, cum מִן הַיָּם in Bibliis eam significationem nunquam admittat; vocari Selavas in libro Sapientiz γέννησις ῥέαν, cum tamen coturnices Israelitæ in Ægypto sæpius sine dubio vidissent; prædicari denique de iis plueri, deplueri, voces nunquam vel rarissime de avibus usurpari solitas, non solum apud Davidem Psal. LXXVIII, 27, sed & alios optimæ notæ Scriptores. Scribere enim Athenæum lib. VIII, c. 1: multis quoque in locis piscibus Deum pluisse non ignoro. Phaniam Lib. II de Diis qui apud Eresios *ἄπυρῆς* fuerunt: in Chersoneso piscium imbrem toto triduo cecidisse. Phylarchum: piscium mul-*

P. 174.

maltis visam fuisse pluviam non paucis in locis. Phisum, lib. XXI cap. 1: Quid esse mirabilius potest aquis in coelo stantibus? at illæ, ceu parum sit in tantam pervenire altitudinem, rapiunt eo secum piscium examina. Cumque per כנף Vir summus etiam cœtum collectionemque intelligat, postremo vocibus כנף עוף, examen piscium minorum, in specie vero volantium, denotari concludit, adeo ut כנף עוף כנף פמ- cum idem ipsi, quod vox כנף עוף examen piscium minorum itidem notans, involvat.

תלמוד שבת הובל

Sive

R. MOSIS, FILII MAIMON, TRACTATUS DE JUBILIS anni septimi & Jubilæi, in Latinum sermonem versus & Notis illustratus a JO. HENRICO MAJO, Filio.

Franc. ad Mœnum, apud Jo. Maximilianum a Sande, 1708, 4. Alph. 1.

DE anno septimo, sive Sabbathico, ut & Jubilæo Maimonidis ductu superiori annò commentari quædam instituit Cl. Auctor, quod sacer solennis atque Jubilæus idem iste Academiæ Ludovicianæ existeret. Dolet in Præfatione summopere, quod ob loci, ubi opusculum impressum est, distantiam tot sphalmata & errores, tam in textum Ebraum, quem Judæus Francofartanus, ubi vis & ipse licet non satis oculus, reviderat, quam in Notas & Latinum textum irreperint. Usus ad hæc est isto Maimonidis Codice, qui Venetiis in forma majore sub insigni trium coronarum prodit, qui & parum accuratus & omni paragraphorum distinctione destitutus fuit, unde hos partim ex Tractatu Talmudico פירוש המשניות, partim etiam ex ingenio supplere se debuisse p. 19 adstruit. Antequam vero ad negotium, quod susceperat, propius accedit, in Dissertatione de Jure anni septimi secundum disciplinam Ebraorum operi præmissa ad quinque rem omnem capita reducit. Terræ scilicet Israël quiete; sponte nascentium usui universis communi; frugum sacratione; servorum & ancillarum, nec non debitorum remissione, cum examine

nime succincto, propositis, de ultimo septimi hujus anni jure, quod in *Χρησθησια* sive debitorum remissione consistebat, controversa quaedam adducit, quibus ea, quæ de legitimo anni illius agunt initio, ita subjungit, ut varia jurium variorum, hac tempestate observandorum enarratione pensum tandem, absolvat. Præter Maimonidem, cujus textum in Annotatis p. 80, ubi pro פְּנֵינָה cum Falmude פְּנֵינָה legit; p. 124, ubi in locum פְּנֵינָה fem. פְּנֵינָה substituit; p. 127 & ita porro emendat; Glossatori istius R. Abrahamo F. David, qui *ו* pro *א* in פְּנֵינָה dictione collocat, p. 81 dicam insimul scribit, & cum Guisio, quem p. 20, 181 & alibi modeste taxat, Hœuntingium, quoque atque Meursium, quod ille פְּנֵינָה, ut est p. 126, per Synedrium verterit; hic vero ex Dalecampiana Athenæi versione, Autore ne leviter quidem nominato, non pauca mutatus fuerit, notat. Vocem פְּנֵינָה, Vitis summis in diversum abeuntibus, p. 107 per cautionem, decretam, constitutionem, quasi idem sit ac πρὸς ἀσφάλειαν, prima syllaba in, ἀσφάλεια ad faciliorem prononciationem una cum Græca, terminatione abjecta, interpretatur. Laudat hac occasione Cohen de Lara, Rabbini ævo suo doctissimi institutum, quod vocabulorum Rabbincorum cum Græcis & quibusdam, aliis linguis Europæis, Hispanica imprimis, convenientiam, successu licet abivis non pari, cum Græcæ Latinæque voces a Doctoribus Gemaricis maxime ac Misnicis multum corruptæ, depravatæ, contortæ ac aliena significatione vestitæ sint, demonstraverit. In omni insuper pagina istud agit Autor doctissimus, ut, quantum ex celeberrimorum Philologorum, antiquiorum æque ac recentiorum, Bocharti puta, Hottingeri, l'Empereur, Leydekkeri, Vitringæ, Wagenfeilii, Meieri, Surenhusii, Gussæti, Dassovii, & venerandi Parentis juvenis adhuc profecerit, abunde declaret.

JO. GEORGIO NEUMANNI, SS. THEOLOG. D.
ejusdemque P. P. Wittebergensis, Templi OO. SS. Præpositi,
Consistorii Ecclesiastici Assessoris & b. t. Facult.
sua Decani, Programmata Academica.

D d 2

Witteb.

Wittebergæ, apud Jo. Hakium, A. 1707, in 4.

Alphab. 1 plag. 7.

Merito laudandus Celeberrimus Autor, quod septem & triginta Programmata, quæ diversis temporibus partim publico, partim suo nomine conscripsit, in unum fasciculum, collecta typis exscribi curaverit, ut, quæ hæcenus paucorum, plurium jam usui paterent. Deprehenduntur enim in eruditis istis Programmatibus, quæ ad locupletandum Theologiæ pariter ac Historiæ Ecclesiasticæ studium hanc parum facere possunt. Observabis ibi quæ spectant ad Theologiam in genere, ut Programma I de fidei analogiâ. Ad didacticam, XIII de *συναγωγῆς* Patris in Filio incarnato. Ad Polemicam, II de motis dignoscendi veros ac falsos Prophetas : VI de quaestione : zelusne an lenitas ad componendas in ecclesia lites magis expediat ? XI de miraculo Jonæ ab Empectis vindicato : XII de Fanaticorum effugio, quod in potentia Dei quaerunt, ubi de voluntate ejus nihil revelatum habent : XIV de prætextu abusuum, quæ renovandi pruritus exculpere soliti sunt Fanatici : XV de amphiboliis Fanaticorum : XXI de veritate Resurrectionis Christi contra Celsum & Spinosam : XXIII de merito resurrectionis Christi contra Socinum vindicato : XXIV de probatione spiritus Fanatici : XXV de revelationum Angelicarum post excessum Apostolorum silentio : XXVII de unctione fanatica & vese Christiana : XXVI de Angelo Redematore contra Jo. Clericum : XXXI de resurrectione gemina contra Chiliaistas novos ; & similia argumenta alia, in quibus eos, quos Pietistas vocant, aggreditur. Ad exegeticam, IX de paupertate Christi & ærario Apostolorum ex 2. Cor. VIII, 9 : V de compute tridui, quod Christus in sepulchro traduxit ex Matth. XII, 38 seqq. & locis parallelis : VIII de Divinitate Christi, prioribus tribus secularis extra controversiam posita, ex 1 Tim. I, 15 : XVII de Messia regnante *ἀπὸ τῆς ζούλης* ex Psalmo XCVI, 10. Ad Historiam Ecclesiasticam pertinent III de Fide Evangelicâ ad Suecos propagata : XXII an Christi natales Augusto etiam, Romanorum Imperatori, innotuerint ? XXIX de veteris Ecclesiæ more, quo

nemini

nemini conferebatur Episcopi dignitas, nisi Lector aut Diaconus ante fuisset.

Unvorgreifliches Gutachten über die in Schlesien öffentlich betende Kinder.

hoc est:

CASPARIS NEUMANNI, ECCLESIARUM ET Scholarum Vratislaviensium Augustanae Confessioni additarum Inspectoris, de pueris ac puellis Silesiorum sub dio ad orandum confluentibus Judicium.

Vratislaviae, apud haeredes Baumannianos, 1708, in 4.

Constat plag. 2½.

Multa haecenus fama publica de pueris ac puellis *Silesiorum* sub dio ad orandum confluentibus nuntiavit: cui tamen, utpote sapius incertae, cum non in omnibus tuto fidere liceat, de casu hoc mirabili insignis *Silesiorum* Theologi *Neumannii* iudicium Actis nostris inferere non inconsultum duximus, ipsum exteris imprimis gratum futurum arbitrati, ad quos scriptum *Neumannianum* non defertur. Antequam vero iudicium format Vir doctus atque cordatus, ipsam facti speciem breviter delineat. Nimirum circa finem anni 1707 in iis potissimum *Silesiae* locis, ubi Evangelicis templa cum scholis a Pontificiis erepta, pueri atque puellae motu spontaneo, immo passim parentibus invitae & Magistratu interdiciente, bis vel ter per diem aut in campis, aut alibi sub dio oraturi ceteratim convenire coeperunt, quibusdam ex numero electis, qui preces cum psalmis praegerent & hymnorum cantum moderarentur. Mox vero similes conventus iis etiam in locis celebrati, ubi templa cum scholis per integrum diem patent, zelusque orandi pusillorum *Silesiam* omnem ita pervadit, ut ipsa etiam *Vratislavia*, *Silesiae* metropolis, suos filios suasque filias eodem corripere admirata fuerit. De hoc casu extraordinario varii variae judicarunt, aliis opus mere divinum, aliis

pure humanum, aliis prorsus diabolicum vocantibus; modo tandem & suum iudicium interponere voluit doctissimus *Nennemannus*, reliquorum iudicia conjungenda esse arbitratus, quo unum sanum prodeat. Supponit scilicet, per principia religionis nostræ christianæ satis constare, quod omnes hominum actiones sint casus mixti, ubi & Deo, & homini, interdum & Diabolo quædam sunt tribuenda: atque adeo, quid in præsentè casu subsit divini, quid humani, quid diabolici, monstrat. Non sine fato divino Silesiorum liberos ad orandum confluere agnoscit, cum tales annotentur circumstantiæ, quarum combinatio omnes humanæ artis vires longe excedat. Etenim ad orandum confluxerunt liberi, parentibus invitatis, immo duriter sæpius ab ipsis ea de causa habiti, qui alias ad preces compellendi fuere. Conventus hi non uno celebrantur in loco, sed per universam fere Silesiam, non communicatis consiliis, instituuntur. Somnum ac cibum insuper habent, per diem integrum jejulant, tempestatisque injurias non curant, modo conventui orantium interesse detur. Decentem præterea in conventibus ordinem observant, sui similibus, qui duriter ipsis imperant, obedientiam præstant, signa devotionis singularia edunt, non sine admiratione iis respondent, qui conventuum insuetudinum rationem ab illis exigunt, ex suo numero ad Magistratum & Sacerdotes aliquos ablegant, suam causam apud ipsos agentes, zelum ingentem obtestantur & si preces publicas negligere cogantur, non acerbis modo lachrymas effundunt, sed animi prorsus deliquia experiuntur. Nec omni fructu verbum divinum in istis pusillorum conventibus destitui concedit, adeoque parentibus contradicere renuit, qui liberos suos ex immorigeris morigeros factos testantur, quamprimum orantium numero sese junxerint. Venturamen militem Suecum, in campis preces publicas effundere solitum, cum per Silesiam migraret, conventibus istis ansam dedisse non negat, præsertim cum pueris proprium quasi sit, quæ vident, imitari. Causas quoque humanas ad eorundem continuationem aliquid conferre potuisse largitur, pueris cum lubentia facientibus, ad quæ proprio motu feruntur, & honore quodam imaginario precum prælectoribus, laude a parentibus ac spectatoribus

tributa omnibus ac singulis stimulum addente. Recenset præterea nexos ab infirmitate humana profectos, quales sunt inobedientia erga Magistratum & parentes, atq; cultus publici in templis neglectus, mandato Spiritus S. Hebr. X, 25 & praxi Apostolorum in ædibus, Act. 1, 3. II, 24. 26, ab habitationibus ipsorum distinctis, 1 Cor. X, 22, ad orandum publice convenientium contrarius. Diabolo tandem adscribit mala partim inde jam nata, partim adhuc metuenda. Refert huc, quod concurrentium hominum multitudo orantium devotionem impediatur, quodque summo opere verendum, ne Ecclesia Protestantium in Silesia seditionis, vel etiam enthusiasmi maculam contrahat, penes Pontificios male auditura, immo quod alicubi jam quædam enthusiasmi indicia se prodere observentur. Sub finem monstrat, quid hac in re sit agendum. Cogitandum nempe, quod Deus parentibus precum neglectum per liberos exprobet, adeoque frequentius in posterum ac majore cum ardore precandum. Liberos vero non flagellis (quod fieri passim solet) coescendos, sed instruendos potius de precum bonitate, de obedientia erga Magistratum atque parentes, & de precum publicarum in templis ratione. Mittendos esse ad supplicationes publicas in templum: orandum cum ipsis in ædibus privatis: reliqua Deo committenda.

DIARIUM ITINERIS IN MOSCOVIAM IGNATII CHRISTOPHORI, Nobilis Domini DE GUARIENT & RALL, ab Imp. LEOPOLDO ad Tzarum PETRUM ALEXIOWICIUM anno 1698 Ablegati Extraordinarii, descriptum a JO. GEORGIO KORB, p. t. Secret. Ablegationis Cas.

Vienne Austria, typis Leopoldi Voigt, in fol.

Const. Alph. 2 pl. 18 & tab: zn. 19.

Complures, qui legatorum munere in aulâ Moscoviticâ functi sunt, operæ pretium existimarunt, ut editis Ignorariis, gentis hujus remotissimæ mores & instituta aliaque notatu digna posteritati traderent. Nam ut *Herbersteinium, Petrejum* atque

atque *Olearium* prætermittamus, memorari hic merentur *Philippi* Baronis *de Pernisheim*, Maximiliani ad Moscos legati, Relatio Latino pariter & Italico idiomate consignata, quam Philippus Honorius Praxi Prudentiæ Politicæ, Francofurti 1610 editæ, Parte I p. 334 sq. inseruit: *Jacobi Ulfeldii* Legatio Moscovitica, seu Hodosporicon Ruthenicum, Fr. 1627, 4: *Danielis Prinz a Buchow*, qui pariter eo a Maximiliano II & Rudolpho II legatus fuit, Descriptio Moscoviz, obstetricante nepote ejus, Gubernæ 1679, 12 edita: Iter in Moscoviam *Augustini* L. Bar. *de Meyerberg* ad Czarem & M. Ducem Alexium Michalowitz anno 1665 ablegati, cui accessere statuta Moscovitica e Russico in Latinum translata, Lugd. 1688: tres Legationes a Comite de *Carbisle*, Legato Anglico, ad eundem Alexium A. 1663 susceptæ ac 1665 finitæ, quæ Anglice primum Lond. 1668, 8 & deinde Gallice Amst. 1700, 12 prædiere: nec non Relatio Imperatoris Leopoldi ad Magnum Moscorum Czarem 1675 Ablegatorum *Annibalis Francisci de Bottoni* & *Caroli Terlingerii de Guzman* &c. Salisburgi 1676, 8 impressa. Horum, ut videtur, exemplo Vir Perillustris, *Ignatius Christophorus*, Nobilis Dominus de *Gnarient* & *Rall*, quem nuperrime novam legationem in aulam Turcicam feliciter perfecisse novimus, Diarium Itineris in Moscoviam, jussu LEOPOLDI divæ memoriæ Imperatoris anno 1698 instituti, publici juris, incertum quo anno, (nullus enim in titulo comparet) fieri passus est, cujus an *Korbis*, cujus nomen dicis causa præponi creditur, an verius, ut ex nimio, quod passim emicat, in Protestantes odio aliqui hariolantur, Patres quidam missionarii, genuini sint auctores, aut symbolas certe suas atque observata ad compilandum opus contulerint, nostrum non est pluribus disquirere. Etsi vero non omni livore, nec calumniis subinde ac erroribus liber careat, nimio sale vel aceto adpersus, cum quædam contumeliosius dicta in gentem Moscoviticam, ut pag. 64, 91, 92, 140, 204, ipsumque summum Imperantem PETRUM, ut p. 95, 98, 101, ejusque *Augustam* familiam deprehendantur, eoque atro in Moscovia calculo notatus sit multa tamen ut alia singularia, ita summas imprimis ejusdem PETRI laudes concernentia exhibet, e quibus aliqua

p. 93. 104.

quæ excipere hoc minus pigramur, quod fide digniora videntur, utpote ab eo profecta, qui ab adulandi pruritu fuit, quam alieniffimæ. Nimirum postquam eximiam ejus comitatem, neque minus corporis elegantiam, atque animi magnitudinem, latentis Majestatis testem, laudasset ex merito, justitiæ etiam exemplum exhibet prorsus singulare. Nam cum rebelles equales ad extorquendam veritatem, quam perpinacissime celabant, subjecisset, & præterea exautorandos omnes decrevisset Princeps augustissimus, quos campi-Dux Schachinius ad varias militarium officiorum dignitates pretio accepto exegerat, Patriarcha iratum ejus animum mitigaturus, clementiam monstrata S. Virginis iconæ intempestive suadebat. At ille contra non indigna fastigio suo, ut Noster quoque censet, in Patriarcham usus invocativa: *Quid Tibi cum iconæ, aut quæ, muneris tui pars te vocat ista in loca? Abstude acies, atque imaginem in locum reponere cultui suo debitum. Scias, me Deum colere, & Matrem ejus Sanctissimam te forte impudens venerari. Supremi mei officii & debita in Deum pietatis est, tuum populum, & crimina in communi ejusdem exitium urgentia publica ultione prosequi. Intersim sententiam hæc in perduelles latam, ac supplicia eorum, quæ toties tanquam iusta probavit, quisquis ille est Itinerarii auctor, alio in loco (p. 95) tyrannidem vocare non veretur, ut vel hinc plures uno manus opeti admovisse, credibile sit. Parum porro absuisse docet, quin sororem germanam Sophiam rebellionis illius participem morti damnaverit, provocans quippe ad exemplum Elisabethæ, quæ Mariam capite plecti jusserit. Neque enim quisquam ignorat, eam vitæ fratris insidiatam, multorumque sanguinem tumultuum effusiisse, quam demum pœnæ loco in remotius monasterium (in quo anno 1704 obiit) abduci PETRUS præcepit. Miræ deinde Auctori, ubi de Czærea Majestate ex professo agit, animi ejus corporisque dotes eximias, fortitudinem imprimis & in rebus adversis constantiam, ut & gentis suæ ad mansuetiorem sortem, artes liberales bonosque mores, adducendæ studium exquisitum commendat. Sic cum anno 1694 Oceanum ingressus esset e portu Archangelico, & mox coorta horribili tempestate, reliqui omnes contenti ad preces & crucis signa confugerent,*

P. 77.

81.

178.

E e

folus

- solus ad itati maris infinium impavides Cæsar, lætissimo animo succedens ad clavam, desperandis animum reddidit, voto tamen nuncupate, se, ubi occasio tulerit, & quam primum per negotia licuerit, limina S. Petri, Patroni sui, Romæ salutaturum.
180. Pulcra quoque ejus vox fuit, qua Magnatum nonnullos, qui Moscorum ingenia studiis itrepta esse, & sanctus in itinere impendendos frustra profundi, absurde asseruerant, objurgavit. *Ergone, dixit, infeliciores cæteris gentibus nati sumus? Quod Nomen itreptas mentes nostris infuderis corporibus? Num manus, num oculi, nacte eadem habitudo corporis nobis non obrigit, qua cæteris nationibus ad interiorum animi culturam sufficiunt? Cur soli degeneres rudes animos habemus? Cur soli humana sapientia gloria indigni existimus? Hercule, idem animas nobis, eadem possumus, modo velimus. Omnibus etenim naturæ fundamenta dedis semperque virtutum, omnes ad ista omnia nati sumus; cum irritator accedit, tunc ille animi bonæ virtutis sopita excitantur.* Conscientiis viam fieri neutiquam patitur, eoque omnibus in Imperio Romano-Germanico toleratis religionibus, exceptis quidem Judæis, publicam exercituum peramicit, & quo magis exteros ad suæ ditionis provinciam alliciat, ad ædificanda templa omnibus pecunias & tigna aliaque liberaliter subministrat. Architecturæ vero militari imprimis deditus perhibetur, atque inter alia memoratur, cum durante Allovii obsidione munimentum quoddam (*Zastisbe Schanze*) designasse & quatuor vallibus instructum tridui spacio excitasse.
205. Hinc prospera quoque sub tanto Principe Moscia pollicetur Auctor, nisi forte, ut loqui amat, fatorum iniquitas, populorum defectio, aut ipsa ingeniorum barbaries ferre felicitatem suam nequeat, aut tantam fortunam invidet possitis. Quis inde de moribus Moscorum, de peditum, quos *Strelitios* vocant, rebellionem & supplicium, de apparatu & ordine bellico, de aula & sede Regiæ, de religionis præcipuis capitibus, Patriarcha item, monachis & sacerdotibus, quos fuisse excipere licet, ubi vitam illis detraxeris, que simul imposita, sancti & inviolabilis existunt, de Festis, sacris concionibus, jejuniis, sepultura, Bachanalibus, luxu fœmineo, mæstis, judicii ratione universa, genio soli contempno, Summis, theatris, divitiis, nec minus de Bojarinis, præcipu-

cipisque ministris ac legatis, deque mercatoribus Germanis & artificibus Moscoviarum vivipibus, ac tandem de classe, quae navibus bellicis sexaginta sex constat, habet, non licet nobis prolixius persequi. Illud quod de odio Moscoviarum in Astronomos affertur, p. 205. non omnino praetermittimus, quos prorsus detestantur magisque equitant; hinc Vogtii calendarium in Moscoviam inferre prohibicum, quod Streliziorum rebellionem haud obscure praedixisset auctor. Neque minus digna memoratu sunt, quae reditus Moscoviae concernunt. Nimirum decem Imperialium millio- 185. nes, ut vulgo loquantur, e vestigali portus Astracacensis & Archangelici, ducenta Imperialium millia e cerevisia, vino adusto & mulso, quae potus genera solius Principis nomine venduntur, inque ejus commoda & compendium, & multum praeterea e zobolium, rhabarbari & tabaci monopolis ad Magnum Moscoviae Ducem redire probat. Etsi enim clerus in Moscovia fu- 186. summa Nicotianae trahendi rationem ut impiam atque diabolicam exsecratur, adeo ut excommunicatus quoque cum tota familia fuerit a Patriarcha mercator, qui jus vendendi tabaci pro annuis rublarum 15000 redemerat, non tamen adduci possunt Mosci, ut se ab ea herba prorsus contineant. Unum superest, quod praecipue in causa fuit, ut libri hujus non adeo novi mentionem faceremus, typus nimirum insignium Moscoviae non inelegans, quem nos hac occasione representare operae pretium duximus, quippe alibi frustra haecenus quaesitum. Cum vero, quisquis is sit, operis hujus Auctor ad Artis Heraldicae regulas quoad metalla & colores insignia haec non distinxerit, nec explicationem ullam addiderit, utrumque praestitit Vir quidam, de gente Russica immortaliter meritis, & emendatis etiam, quae perperam in archetypo expressa fuerant, sequentem descriptionem, quam totam haud illubentes inserimus, nobiscum benevole communicavit.

*DE INSIGNIBUS IMPERII MOSCOVITICI ET
Provinciarum ab eo dependentium.*

Aquilam bicipitem antiquum esse Moscoviae Caesarum insigne ob matrimonia diversa cum Constantinopolitans Impera-

peraroribus contracta & quod ab illi gentes Scythiae Russorum Imperatores, communis opinio est. Hinc Auctor libelli, qui inscribitur, *Conspectus Heraldice, Hamburgi impressus* ponit, a Johanne Baltha hanc aquilam bicipitem primis asserunt esse, eamque auream pingit in feno coccineis, illi et caeteris complicatis, addens, coronas tres super capita aquilae imminentes tria regna, Moscoviticam, Casanensem & Astracanensem denotare. A. lil argenteam, alii fulvant representant. Verior sententia est, quam etiam Auctor libelli qui inscribitur: *L'Etat de la Cour des Roys de l'Europe, Parisiis anno 1680 editi, sequitur aliique probant, aquilam hanc bicipitem, si non nigram, saltem coloris naturalis (fusi) esse, caput vero aureum, rostrumque & pedes coccinei coloris, coronam denique mediam Imperialem, dexteram Regalem, & sinistram Electoralem vel Archiducaliam mitram esse, ut ita dignitas (1) Imperatoria sive Caesarea, quam Reges Galliae & Angliae, Turcarum Imperator, Resp. Veneti aliique Principes, paucis exceptis, Moscorum Avtororibus tam in litteris ac scriptis, quam in allocutionibus Legatorum tribuunt, prout Slavonicum quoque *Kisar* contra *ihp Czar* Caesarem denotat: (2) Regia, ob regna Astracani, Siberiae & Casani: (3) Archiducalis, ob titulum M. Ducatus Moscoviae, demonstratur. Erectae autem hodie conspiciuntur alae aquilinae, quas pendentes olim nonnulli pingebant. A collo aquilae pender scutum Georgii rubeum, exhibens equitem argenteum hastam draconi nativi h. e. lividi coloris insidentem. Reliqua Regnorum & Provinciarum, quae aquilae Moscoviticae, sive Russorum Imp. parent, in libro Legationis Guarentii depicta insignia, nullisque sibi coloribus distincta, sequentem in modum determinantur, ac vulgopinguntur. 1 ASTRACAN, Regnum, in campo caeruleo, corona regia, cum frama, cujus manubrium aureum, ensis argenteus. 2 SIBERIA, Regnum, in campo icidem exemplo duo lupi argentei, tenentes coronam auream veteri more apertam, & infra arcum aureum, item teli duo decussatim posita argentea. 3 NOVOGARDIA, dicta MAGNA, (*Kvishi Novogorod*) M. Ducatus in campo auro duo nigri ursi tenentes fallam rubram, cum duobus*

TAB. III
Fig. 1.

TAB

M. Maj. p. 220.

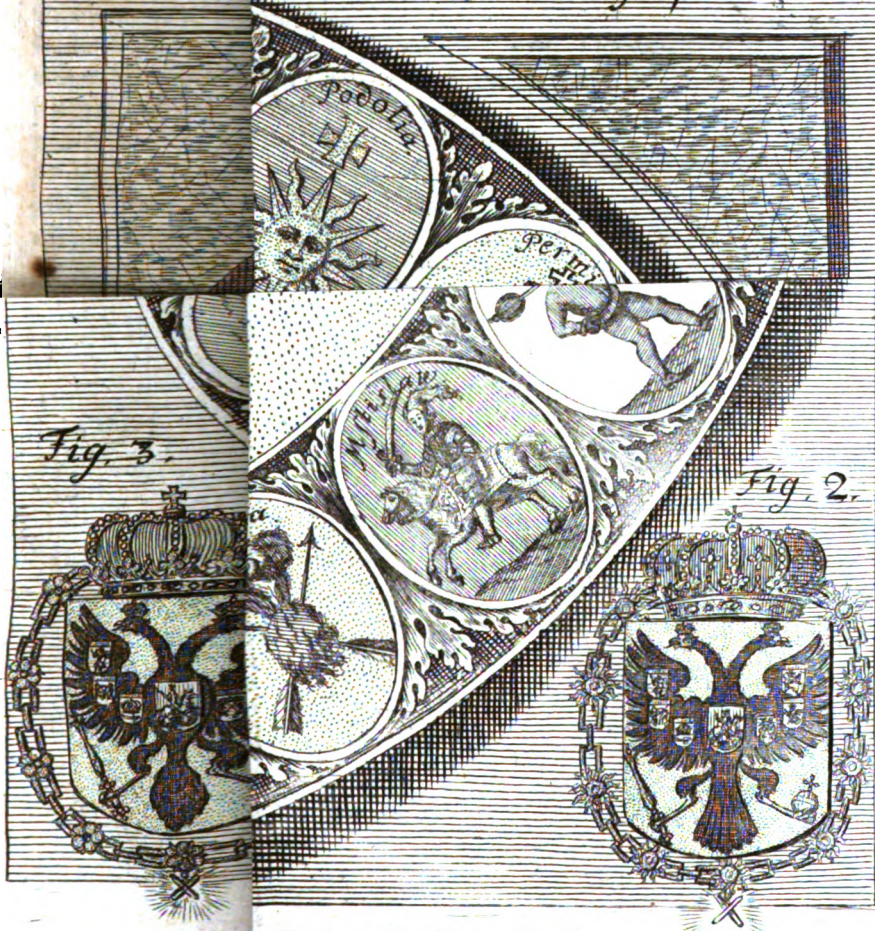

Fig. 3.

Fig. 2.

QVARVM
SICI.

obus saeptis decussatim positus. 4 CASAN, Regnum, in campo argenteo draco niger coronatus. 5 KIOVIA, M. Ducatus, in campo caeruleo angelus argenteus demum evaginans tenens gladium, sinistra clipeum aureum, 6 VOLODUMIRIA, in campo ruber leo stans coronatus unguis tenens crucem Patriarchalem argenteam. 7 FLESCOVIA, in campo caeruleo leo aureus gradans & superius e nube protensa manus coloris nativi. 8 SMOLENSKO, Ducatus in campo argenteo torquenti bellicus nigrum scutris rotisque nigris insistens, cui avis infidet nigra similis ei que in sylva arboris crvat. 9 TWERIA, in campo rubro mensa argentea, cui infuset corona Regalis aurea, cum pendulis ejusdem metalli. 10 WOLHYNIA, in campo aureo crux rubra. 11 PODOLIA, in campo caeruleo aureus Sol 16 radiorum, supra quam crux aurea. 12 JUGORIA, in campo argenteo e manibus caeruleis manans utriusque nativi coloris, duo tela rubra extremitatibus argenteis decussatim tenentes. 13 PERMIA, in campo aureo ursus niger, cui infuset liber rubro rectus cecio, rasoris & clausuris aureis, unde exiit crux argentea. 14 WITEPSK, in campo caeruleo rubra manus e nube protensa & jaculans rubeo arcu & telo nigro, cum cruce argentea. 15 BOLGARIA, in campo caeruleo agilis argenteus liberum gestans rubeum. 16 NOVOGARDIA in Tholwor Countroy (*Nisibi Novgorod* sita in regione, quam vocant Netherland, versus Casaniam) in campo argenteo cervus rubeus cornibus aureis. 17 CZERNIGOW, Ducatus, in campo aureo aquila nigra coronata principaliter, alis explicatis, unguibus tenens crucem oblongam auream, supra humerum sinistram iactam. 18 RESAN, Principatus, in campo caeruleo miles rubro vestitus, albo palliatus, extractam tenens frondeam ad faciendam. 19 POLOZK, in campo nigro albus equus evaginatum gerens gladium & scutum caeruleum, in quo similis equus celatus. 20 ROSTOK, Principatus, in campo rubro cervus aureus, cornibus argenteis. 21 JAROSLAW, in campo aureo ursus niger pedibus insistens posterioribus & hastam tenens rubeam, aut speciem quandam securis. 22 BELOSE-

RIA, (locus albus) in campo caeruleo duo piscis quasi tentatae argenteae decussatim posita, & supra Luna caesarea argentea coramibus factum diadema, & in medio eras aurea. 22 **MDORIA**, in campo auro vulpes alba curans. 24 **OBDORIA**, in campo argenteo vulpes eutrens isotini, coloria. 25 **CONDINIA**, in campo argenteo Lapponeus rubes vestitus, colligatus caeruleo, & clavam quasi Herculeam humero portans. 26 **WITEPSK**, in campo caeruleo eques albus, sistrum habens gladium. 27 **MSTISLAW**, in campo rubeo eques similiter argenteus, sed loristatus & plumas struthionis albas galea gerens. 28 **SEVERIA**, in campo rubeo equus argenteus in cursu, supra & infra stella osticornis aurea. 29 **IWERIA**, in campo auro duo sagittae rubes decussatim collocatae, e quarum conjunctione prominent plume struthionis utrinque rubes, & quae imposita, argenteae, quodque densum pendet, consulem. 30 **CARTALINSK**, in campo auro eques ruber, us hastam in fauces draconis nativi caelois intrudens. 31 **CARBARDINIA**, in campo caeruleo duo argenteae sagittae decussatim posita, utrinque duae stellae sexcornes aureae, supra versus flig heliotropii aureus; scutulum in conjunctione positum rubeam, exhibens Lunam crescentem argenteam, cuius cornua versus laevam dexteram vergunt. 32 **CIRKASKY**, & **JIGORIA**, in campo rubeo equus argenteus. Haec quantum ad typum e Diario supra memorato defunctum, qui cum ari ianipicinis nobis esset, verum demum insignium Russicorum e Typis e Cancellaria Russica impetravimus, quem sibi in Fig. 2 e qua patet, aquilam scuto includi, cui insitit corona Imperatoria, tum primarium quoque insigne, quod equitem S. Georgii, cum dracone sinit, multo majori formae representari, quam reliqua sex insignia in alis conspicua, denique caudam non artificiosè explicatam, qualis est in insigni Imp. Rom. pingi. Imitatus haec videtur nuperrime Editor operis grandiosus (des M. penubus) Fr. 1705, in fol. editi, quod insignium eclipsa, nulla addita descriptione, exhibet. Attamen nec satis accurate omnia expressisse videtur, cum & coronam superiorem deperditioram pinxerit, & caudam acuminaverit, ut liquet e Fig. 3. Notan-

TAB. III
Fig. 2

Fig. 3

andum &, in majori Impetii Russici sigillo compicti quidem in exteriori circulo insignia Impetii, quadrata, ut par est, forma descripta, at in minori nomen tantum summi Monarchae Russici describi. Denique miramur ab Auctore Dietii inter alia insignia Russica Volhyniae quoque, Podoliae, Polozk, Wittepak & Minskaw insignia collocari, cum neque in titulo neque insignibus Czarsis Majestatis deprehendantur, nec Moscis in has provincias, ad Poloniam utriusque spectantes, justitiam competat.

FRIDERICI HOFMANNI, CONSILIARI ET ARCHIASTRI Regii, Medicinae & Philosophiae experimentalis P. P. in Academia Fridericiana, Dissertationes Physico-Medicae Curiosa selectiores ad sanitatem tuendam maxime pertinentes.

Lugduni Batavorum, apud Theodorum Haak, 1708, in 8.

Constant plag. 10.

Dissertationum, quae in hoc fasciculo continentur, argumenta non minus utilis sunt, quam curiosa. In prima enim de methodo acquirendi vitae longam disquiritur: in altera docetur, quomodo unusquisque sui ipsius Medicus esse possit: in tertia animi in sanitatem ac morbos influxus consideratur: in quarta ventorum cause, vires ac operationes in corpora humana & barometra expenduntur: in quinta tempora anni iam salubria notantur: in sexta denique aetate optima corporis Medicina adstruitur. Ad rem attentus haud difficulter assequitur, dissertationes posteriores pro uberiore argumentorum quorundam in prima non sufficienter discussorum declaratione haberi posse: quae nobis solum primam delineasse suffecerit.

Cum & olim multi epistolarum & hodie multae missae homines longaevis, recte omnino Auctor doctissimus insere, dati aliquas longevitatis causas. Quoniam adeo methodum acquirendi vitam longam exhibere ipsi propositum, in causas longevitatis sibi inquirendum esse arbitrat. Enimvero quoniam vitam diu conservent, quoniam ejus conservationi audeant, judicare neque, nisi quod vita sic conservetur. Distincta itaque vi-

in notitiam nostram subspungit, conclusionem genuinam
 fundamentum praeiicit. Dicitur jam est nobis in Actis anni
 superioris p. 1. et, quod vita ipsi sit perennis fluidorum per ta-
 bulos beneficio impulsus solidorum progressio: unde quis
 colliget, inter causas longevitatis ab eo referri, quicquid vel
 immediate, vel mediate hanc fluidorum circulationem per cor-
 pus adjuvat & conservat. Quoniam vero hic non modo flu-
 idorum, sed & solidorum, hoc est, fibrarum habenda ratio; nam
 illorum, quam horum constitutionem describit, qualis nimirum
 esse debeat, ut vita hominis sit longeva. Fibras requirit flo-
 xiles & compactas, malas tamen & ex tenuioribus filamentis
 contextas, cum fibrarum ducitibus senectuti propria deprehen-
 datur, id quod vel sole animantium annosorum carnes non nisi
 vi ignis fortiori emolliendae loquantur: requirit vasa ampla,
 propterea quod sanguis per ea facilius, quam per angusta &
 exilia circuletur: requirit in fluidis justam ad vasa proportio-
 nem & legitimam temperiem. Equidem fibrarum conforma-
 tio & natura in illorum productione operationibus pendet, &
 extenuationem longevitatem arbitrio nostro minime successe sine
 scit Auctor; datur tamen adhuc aliae cause, quae tunc in fibra-
 rum motum ac rite constitutorum conservationem, cum in flu-
 idorum constitutionem influunt, cumque hic influxus ab homine
 plerumque moderari queat, ex illorum imprimis consideratio-
 ne regule, quas vitam longam (quatenus in partem est) acqui-
 sivi observare tenentur, deducende sunt. In istis igitur Aus-
 tor cum cura inquirat. Multum autem aeri tunc in tanto ac
 robore fibrarum musculosarum, tum in fluido spirituose, quo
 fluidis pariter ac solidis vigor & robur infundatur, tribuendum
 esse contendit. Aerem commendat siccam, hoc est, vaporibus
 minus septum, unumque paulo compressiorem ac frigidiorum,
 quod is, calore accedente, dum sese expandit, fibras comprimit,
 tunc ac robore illas instruit, motumque inestrum spirituale
 eorum fluidis ferret. Hinc deducit, cur homines sub aere fri-
 gidiore, qualis in *Islandia*, *Grœnlandia* ac *Lapponia*, in locis itern
 montosis occurrat, aliis plerumque longeviores ac saniores exi-
 stant. Monet tamen aerem esse debere non frigidissimum, qua-
 lis sub

lis sub Polis datur, sed temperatum, atque hujus inprimis temperiei æquabilitatem constantem laudat. Præterea quoque in circulum sanguinis passiones animi influere monstrat, & quod æquabilem solidorum fluidorumque motum sustineat mens tranquilla, hilaris, ab omni tristitia, curis, desideriis vacua, moderato gaudio, spe, fiducia sese sustentans omniumque affectuum domina, notat. Inde rationem longævitatæ, a Deo in Sacris hominibus piis promissæ, admodum ingeniose reddit. Justam denique fluidorum ad vasa proportionem atque temperiem diætæ moderatæ deberi multis exemplis comprobat & rationibus corroborat.

Jactis hisce fundamentis, duplicis generis regulas iis commendat, quibus longævitas curæ cordique existit. Clasis prima eas complectitur, quæ innuunt, a quibus sit abstinendum; altera iis destinatur, quæ indicant, quænam sint facienda. Evitandum esse monet 1 immaturum sceminarum complexum, quod per feminis ejaculationem fibræ serum ruscidum spirituosam subtrahatur, quo adolescere debitumque robur acquirere debent: 2 nimium vini usum, quod intemperati ac calidi succi ex potationibus provenientes nervis firmandis inidonei: 3 affectuum animi inconstantiam: 4 aeris humiditatem: 5 medicamenta in nimia copia sumta, purgantia præcipue ac vomitoria, ventriculi ac intestinorum robur delibitantia. Suedet contra 1 abstinentiam a nimio carniæ usu; 2 ciborum compactilium potius, quam fluxilium usum: 3 aerem purum & serenum: 4 aquæ viniq; salubris potum (vina vero senibus salubria *Hungarica*, genuina *Toccavionsia*, ex *Helveticis Veltlinum* aromaticum; viridioris ætatis hominibus *Mosellana*, *Rhemana*, *Manana* salubria dicit:) 5 motum, tanquam optimam corporis medicinam: 6 pharmaca corroborantia, quæ inter balsamus vitæ ab Autore parari solitus non postremum sibi locum vendicat: 7 venæ sectionem, non tamen nimis frequentem: & , si quis proli longævitatæ prospicere consultum duxerit, 8 semini per mensem *Majum* & autumnale tempus in uterum immisionem, per antecedentem venæ non debilitandi, ubi

Ff

quo-

quoque peculiarem curam circa embryonem & factum enitum matri observandam injungit.

JOHANNIS JACOBI BAIERI PHILOS. ET MSD. D.
bujusque in Acad. Altdorf. Prof. Publ. & Illustris Reipublica Norib. Physici *Ἐγκυκλοπαίδεια Norica, seu Rerum fossilium & ad Minerale Regnum pertinentium in territorio Noribergensi ejusque vicinia observatarum succincta descriptio.*

Noribergæ, impensis Wolfgangi Michaelis, 1708, in 4.
 Constat plag. 14 & tabb. æn. 6

- C**Um externæ quidem nationes eam' hystoriae naturalis partem, quæ Fossilia tractat, strenue excolant, nostro ævo nullum deprehendi Germanorum, quæ *Agricolam, Cordum, Gesnerum, Kentmannum, Fabritium, Escelium*, superiorum seculorum Scriptores imiterent, aut quæ ab his ommissa sunt, suppletat, vehementer dolet Autor Clariss. eoque haud abs re esse duxit, horas a publico officio, quod per quinquentennium jam ornavit, curis vacuas regioni Noricæ ejusque viciniori, in quarum rerum fossilium copias alibi latissime sparsas velut in compendium redegit natura, impendere. In præsentis igitur Tractatu, cujus supplementum ulterius promittit, postquam de situ & natura agri Norici quædam præfatus fuerat, aquas commemorat, medicamentosas præsertim, minerales, & curiosas. **Quas** inter notatu digna admodum est scaturigo illa, in medio fere itinere, quod Altdorffio ad pagum Zeimburg ducit, occurrens. Ibi enim amplius & aliquot orgyas profundus terræ fabulosa hiatus aquam ex imo eructat, ea quidem copia, quæ modico intervallo tribus molendinis successive agendis sufficiat. Has aquas non alias esse, constanter asseverant rusticulæ, quam illas, quæ in monte Willenbrunnensi haud procul distito scaturiunt, hinc paulisper continuato supra terram cursu iterum disparent, & quasi absorbentur, ex hiatu demum isto rursus proditurae. Ubi de terris, quarum singularis usus apud Me-
- chanâ.

chamicos pariter ac Medicos est, tractat, mentionem facit argillæ, boli rubræ & flavæ, seu luteæ, rubricæ fabrilis, terræ sigillandæ ex luteo puniceæ Veldenfis (quam non Martialis vel Vitriolacæ, sed Solaris naturæ esse perhibet) & lactis Lunæ; sibi que græulatur, quod primus hoc detexerit hinc in terris, ejusque originem deducit ab aquis per corticem terræ absorptis & actius in compagem certi generis saxorum penetrantibus; hæ enim abluunt hinc inde & secum vehunt tenerissimam lapidum substantiam & veluti cremorem, eumque postea rursus e suo sinu dimittunt, ubi occasio datur, in subterraneis cryptis, quarum in parietibus corrivata aquarum guttæ dicto lapidum cremore scatentes sensim evaporando coalescunt, relicta, quam sibi in transitu e saxis adsciverant, materia in ipsum lac Lunæ coalitura, & ambientis præcipue aeris auxilio sicanda. Nec obliviscitur medullæ saxorum, aliarumque margæ specierum. Pergit ad lapides in genere, & speciatim illos, qui nulla certa figura sunt conspicui, saxum puta arenarium, tophum seu porum calcarium, saxum, gypsum, alabastrum, marmor, silices, crystallum & fluores. Ex illis vero lapidibus, qui certa figura exclusu naturæ gaudent, refert ætitem, belemnitem, stalactitem, astroitas, modiolum stellarem, dentritem, lapidem Judaicum, aliosque, vegetabilia, partes animalium & huc spectantium, quarundam rerum imaginem representantes. Sequuntur illi qui ex quorundam vegetabilium & animalium transmutatione figurati deprehenduntur, inter quos Auctor Clariss. musci petrificati genesis sequenti modo explicat. Quando aquæ particulis saxeo-margaceis intra terræ viscera imprægnatæ scaturiunt, ac per illius superficiem sese diffundunt, in progressu autem forte ad muscum allidunt, non potest non earundem ex parte motus hinc reddi languidior, insimul præcipitationi ansa suppeditari, ut subinde aliquid affigatur, & adhærescat poris atque ramulis musci de materia præfata margaceo-lapidea, cujus aggregatio sic continuata sensim abit in crustam lapidosam, magis magisque obrigescentem. Ipse veto muscus arcto hoc materiæ tophacæ amplexu

C. IV.

V.

VI.

compressus & liberiori aeris commercio orbatus paulatim emarcescit, & in pulverem pro modulo quantitatis suæ redigitur; quæ ratio est, cur hujusmodi petrificatus muscus, si frangatur, intus in singulis ramulis foramine sit præditus; cum interim tophacea illa crusta ad figuram musci, quem investiebat, conformetur, nunc quidem accuratius, nunc rudius, prout materia ejus extiterit vel subtilior, vel crassior, ipsaque concretio tenerior vel spissior fuerit. Paria cum musco fata subire coguntur plantæ aliæ, earumque partes, si a tophaceis aquis diutius alluantur. Nec tamen dubitat Autor Clariss. quin alibi alio quoque modo, scilicet per insinuationem succi lapidescentis in poros ac intimiora vegetabilium, eadem penitus indurescant in lapides. Cornua vero, dentes seu ossa fossilia, quæ hodie equidem admodum rara in agro Norica inveniuntur, hæc quæquam ex lusu naturæ producta, sed ipsorum varii generis animalium, terra margacea obrutorum, partes & reliquias diversimode alteratas esse pronuntiat. Inter petrefacta ex animalibus exhibet quoque ichthyospondylos & ichthyolithos. Petrificationum testaceorum dum mentionem facit, Cornu Ammonis sistit, seu Nautilitem, quæ quo minus pro naturæ lufibus, sed pro veris conchyliorum testis earumque partium ectypis habeat, variis inducitur rationibus: & quidem 1, quia certus & constans est character non solum totius generis, sed & singularum specierum; 2, quia non tantum præsentia testæ, verum & conveniens ipsius color in pluribus ejusdem speciei individuis monstrari potest, tametsi illam intus modo hæc modo ista repleverit materia; 3, idem structuræ internæ artificium docet; quibus accedit 4, quod perinde ut testacea cuncta pro ratione graduum ætatis suæ diversi moduli a minimo ad maximum usque inveniantur etiam in Nautilite, ita ut in nonnullis speciebus ab ovulo quasi liceat gradatim ascendere ad summam. Quæ stante sententia, occasionem, qua ista testacea e loco suo natali, nimirum Oceano, in terram continentem tanta copia pervenerint, referre ad universale diluvium non dubitat. Mittimus turbinatos, echinitas, balanas & tubulos vermiculares, quos copiose

C. VII.

piofos allegat & depingit. Sequuntur testacea fossilia bivalvia, quæ testas habent vel æquales, vel inæquales, utrasque modo striatas, modo nonstriatas. Ab his pergit ad salina & sulphurea fossilia, nitrum scilicet & vitriolum; ubi minus consentit Libavio, qui cuncta ligni fossilis bituminosi Norici, ex quo Vitriolum elicitur, specimina mersæ mineralis profapiæ esse existimat. Licet enim hoc concesserit de rudioribus & informibus, de singulis tamen, præsertim iis, quæ ligni vegetabilis naturam quoad tactus fibrarum, pectines, corticem, nodos, & ramorum vestigia &c. nimium exacte referunt, concedere neutiquam potest. Metalla quod attinet, quamvis Noricum solum fecunditate eorum Saxoniz, Bohemiz & Hungariz facile cedat, non tamen expers esse ferri cærulei nativi dicitur.

C. IIX.

IX.

JO. CASP. EISENSCHMIDI DE PONDERIBUS ET Mensuris Veterum Romanorum, Græcorum, Hebraorum, nec non de valore Pecunie Veteris Disquisitio nova, testimoniiis vetustis, rationibus, experimentis, calculis recens factis suffulta.

Argentorati, impensis Theodorici Lersæ, 1708, in 8.

Constat plag. 15 & tabb. æn. 2.

Tractationi de ponderibus veterum *Romanorum, Græcorum & Sect. I. Hebraorum* Autor doctissimus præmittit explicationem *libræ C. I. Parisinæ, Argentoratensis, Noribergensis, Anglicæ, variarum Italicarum, Medicæ & marcæ seu selibræ Coloniensis*: ubi notat, libræ Medicæ in *Germania* myropoliis adhibitam ab ea longe recedere, quæ in *Gallia & Hispania* recepta est. Agit etiam de *Karatio*, hoc est, pondere, quo artifices *Germani, Hungari, Galli, Hispani* ad gradus puritatis in auro indicandos utuntur, & de modo argenti cum ære mixturam æstimandi. Quoniam vero pondera veterum ad *Parisinæ* libræ partes revocat, notandum est, libræ *Parisinæ* distingui in duas selibras sive *marcas*; singulas *marcas* esse 8 unciarum; *unciam* 8 grossorum; *grossum* 3 denariorum; *denarium* 24 granorum, ut adeo uncia 576, li-

F f 3

bra

- bra 926 grana contineat. Alia quoque libræ *Parisiæ* in usum est divisio in 20 Sterlinos (*Esterlins*) *Sterlinus* continet 2 obolos (*Mailles*) obolus 2 Felinos (*Felins*) *Felinus* $7\frac{1}{3}$ grana. Libræ *Romanæ* instar *Allis* in 12 uncias dividi notat, quarum unam 516 granis *Parisiensibus* æqualem facit. Inter pondera *Græcæ* fama & usu præcellere ait *Attica*, quorum species *talentum* (*τάλαντον*) *mina* (*μνᾶ*) *drachma* (*δραχμή*) *obolus* (*ὀβολός*) & *keratium* (*κεράτιον*.) Adde drachmæ quadruplum *τετραδραχμον* & duplum *διδραχμον*. *Talentum*, juxta Auctorem, æquatur 54 libris, 2 unciis, 5 grossis & 24 granis *Parisiensibus*; estque *talentum* 60 minarum; *mina* 100 drachmarum; *drachma* 6 obolorum. Disputat contra opinionem vulgo receptam, quæ 3 drachmas *Atticas* uncie *Romanæ* tribuit, cum ipse non nisi $6\frac{1}{2}$ eidem convenire contendat. Maximum pondus *Hebraeorum Kikar*, quod *talentum* interpretantur, ex 3000 *Siculis* constare probat, rationibus ex Exod. XXXVIII petitis. *Siclus*, notante *Josepho Antiquit. Lib. 3 C. 9*, drachmas *Atticas* 4 capit: unde noster Auctor eundem 268 granorum *Parisiensium* facit. *Mina Hebraica* 60 siclos continet, *Ezech. XLV, 12* & sicli vigesima pars fuit *Gerb*, *Exod. XXX, 13*, obolo *Attico*, juxta *Nostrium*, respondens. Negat vero *Noster*, differentiam statuendam esse inter *talentum sacrum* & *talentum profanum*, itemque inter *talentum auri* & *talentum argenti*. Similiter de mensuris cavis, hoc est, fluidorum & aridorum, acturus ea præmittit, quæ *Picardus* in volumine *Operaum diversorum*, ab *Academia Regia Scientiarum* A. 1693 edito & nobis A. 1695 p. 126 laudato, p. 370 de mensuris cavis *Parisiensibus* tradidit, subjunctæ mensurarum *Argentoratensium* explicatione. Harum vero mensurarum soliditatem per notissimas *Stereometria* regulas determinat. Mensuras cavas *Romanorum* per demonstrationes *Vitalpandi* hoc præ reliquis singulare habere monet, quod non tantum inter se, sed & cum libra & pede *Romanorum* elegantissimam rationem servant. Præcipua illorum mensura fuit *amphora*, seu vas cubicum, cujus latus pedem *Romanam* adæquabat. Aqua eo contenta pendeat 80 pondo *Romana*. Continet

cūct autem *culeus* 20 amphoras, *amphora* 2 urnas, *urna* 4
 congios, *congius* 6 sextarios, *sextarius* 2 heminas, *hemina*
 2 quartarios, *quartarius* 1 acetabula, *acetabulum* $1\frac{1}{2}$ cyathum,
cyathus 4 ligulas. Mensura *Romana* aridorum maxima *qua-*
dantial constat 3 modis, *modius* 16 sextariis, *sextarius* 2 hemi-
 nis, &c. ut in fluidorum mensuris. Mensuras cavas *Græcorum*, C. 3
 & quidem *Atticas* triplices fuisse observat, quarum alie ad sola
 liquida, alie ad sola arida, alie ad utraque referendæ. Refu-
 tat *Galenum* de *coryla* magnitudine erronee statuentem, eamque
 cum *Vitaliano* hemina *Romana* æqualem facit. Sunt autem
 mensuræ *Attica* liquidorum $\mu\epsilon\lambda\epsilon\theta\eta\eta\varsigma$ (12) $\chi\acute{\alpha}\varsigma$ (6) $\xi\acute{\epsilon}\varsigma\eta\varsigma$ (2)
 $\kappa\omicron\theta\acute{\upsilon}\lambda\eta$ (2) $\tau\acute{\epsilon}\tau\alpha\rho\tau\eta\varsigma$ (2) $\omicron\zeta\acute{\upsilon}\beta\alpha\phi\omicron\nu$ ($1\frac{1}{2}$) $\kappa\acute{\upsilon}\alpha\theta$ (2) $\kappa\omicron\sigma\chi\eta$
 (2) $\mu\acute{\upsilon}\varsigma\tau\eta\iota$ ($1\frac{1}{2}$) $\chi\acute{\eta}\mu\eta$ (2) & $\kappa\omicron\chi\lambda\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\nu$ (1); mensuræ ari-
 dorum $\mu\acute{\epsilon}\delta\iota\mu\eta\omicron$ (6) $\epsilon\kappa\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ (2) $\eta\rho\acute{\alpha}\iota\kappa\iota\omicron\nu$ (4) $\chi\omicron\omega\iota\zeta$ (2)
 $\xi\acute{\epsilon}\varsigma\eta\varsigma$ (2) $\kappa\omicron\theta\acute{\upsilon}\lambda\eta$ (4) $\omicron\zeta\acute{\upsilon}\beta\alpha\phi\omicron\nu$ ($1\frac{1}{2}$) $\kappa\acute{\upsilon}\alpha\theta$ (10) & $\kappa\omicron$
 $\chi\lambda\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\nu$ (1). Ubi quidem notandum, & in subsequentiis re-
 petendum, mensuras antecedentes esse ad immediate subsequen-
 tes ut numeros parenthesisibus inclusos ad unitatem, e. gr. $\kappa\omicron$
 $\tau\acute{\upsilon}\lambda\eta$ est ad $\omicron\zeta\acute{\upsilon}\beta\alpha\phi\omicron\nu$ ut 4 ad 1. *Metretes* vero, ex calculo
 Autoris, continet 2022, *medimnus* 2696 pollices cubicos *Parisi-*
enses: quemadmodum *culeus Romanus* est 26960 & *quadran-*
tal 1348. Mensurarum cavarum *Hebraeorum* magnitudinem
 Noster, suppositis iis, quæ passim *Josephus* tradidit, facta cum
Græcis & *Romanis* comparatione, determinat. Sunt autem
 mensuræ liquidorum *Hebraica* *Bathus* (6) *Hin* (12) *Logus* (6) &
Ovum Rabbincum (1): mensuræ aridorum *Corus* s. *Chomer* (2)
Lethek (5) *Ephab* (3) *Satum* ($3\frac{1}{2}$) *Homer* s. *Gomer* ($1\frac{1}{2}$) *Ka-*
bub (24) & *Ovum Rabbincum* (1). *Bathus* est 2022, *Corus* 20220
 pollicum cubicorum *Parisiensium*. Ubi ad mensuras interval-
 lorum progreditur, in limine pedem *Parisiense*, *Argentoratense*,
Rhinlandicum, *Romanum*, *Londinense*, *Noribergense*, *Dani-*
scum, *Dantiscanum*, *Bonanicum*, *Suevicum*, *Venetum* examinat,
 & de ulnis ac mensuris superficialium atque solidorum non-
 nulla affert. Pedes 6 *Parisii* hexapodam (*une soise*) constitu-
 unt: *pes* dividitur in 12 pollices, *pollex* in 12 lineas, *linea* in 10
 pas-

C. 3

4

Sect. III.

C. 1

particulas. Est igitur *pes Parisinus* particularum 1440; taliam vero *Rbinlandicus* per experimenta Auctoris est 1391 $\frac{3}{10}$; *Argentonensis* urbicus 1282 $\frac{3}{4}$, ruralis 1309; *Romanus* 1320, juxta *Cassinum*; *Londinensis* 1350, juxta *Bernhardum*; *Noribergensis* urbicus 1346 $\frac{3}{4}$, juxta *Wurtzelbauerum*; *Daniscanus* 1271 $\frac{1}{2}$, juxta *Hevelium*; *Danicus* 1403 $\frac{2}{5}$, juxta *Piedam*; *Succicus* 1316 $\frac{1}{2}$, juxta eundem; *Bonomiensis* 1686, juxta *Auzontum*, vel 1682 $\frac{2}{5}$, juxta *Cassinum*; *Venetus* 1540, juxta *Auzontum*. *Palmus Romanus* Architectorum hodie usitatus juxta *Auzontum* est 988 $\frac{1}{2}$, juxta *Cassinum* 990 istiusmodi partium. Pedem *Romanum* vero veterem esse 1324 $\frac{1}{2}$ partium pedis *Parisiensis*, variis modis contra dissentientes demonstrat. Dividebant autem Romani *pedem* in 4 palmos, *palmum* in 4 digitos. *Passus Romanus* continebat 5 pedes, *milliare* 100 passus, *stadium* 125 passus. Apud Græcos mensuræ intervallorum erant *μῖλιον* (2) *ἰσπικὸν* (4) *στάδιον* (6) *πλεθρον* (16 $\frac{2}{3}$) *ὄργον* (4) *πῆχυς* (1 $\frac{1}{2}$) *πῦς* (4) *παλαιστή* (4) *δίακτυλον* (1). Pedem *Græcorum* Auctor facit 1379 $\frac{7}{10}$ partium pedis *Parisini*. Mensuras denique intervallorum *Hebraicas* memorat *Iter Sabbathi* (333 $\frac{1}{2}$) *Kaneb* s. arundinem (6) *Ammah* s. cubitum (2) *Zereth* s. *Spichamam* (3) *Topabach* seu *palmum* (4) *Erbah* seu digitum (1). Est vero digitus 99 $\frac{1}{2}$ partium pedis *Parisiensis*. Huic de mensuris intervallorum doctrinæ quædam de semidiametro & ambitu Orbis Terrarum, subjungit, ubi notat post Telluris dimensionem, anno 1669 a *Piccardo* factam, anno 1700 jussu Regis Galliarum *Job. Dominicum Cassinum* cum plurimis ex Academia Scientiarum adjutoribus post exantlatos immensos labores portionem Meridiani gradibus 6, min. 18, sec. 55 interceptam hexapodarum Paris. 360600 deprehendisse, & ex litteris a Celeberrimo Viro ad se datis integræ operationum seriei cum aliis isthuc pertinentibus spem facit. Est adeo ambitus Telluris 20556000 hexapodarum *Parisiensium*, consequenter semidiameter 3271589, hoc est, 1693047 perticarum *Rbinlandicarum*. Tandem de valore pecuniæ veteris *Romanae*, *Atticæ* & *Hebraicæ* differit, & eam computandi rationem exponit. De *Romanis* notum satis, quod ab initio usi fuerint

Seç. IV.

fuerint assibus libralibus. At vero juxta Autorem est $\frac{1}{2}$ unius imperialis seu thalesi. Postea nummi argentei cudi coeperunt, quorum singuli denis assibus aestimabantur, & inde *Denarii* vocabantur: a quo tempore mos per *sestertia* numerandi coepit, de quibus eruditum *Gronovii* Tractatum habemus. Septem denarii cum semisse, juxta Nostrium, uni imperiali hoc est 24 grossis *Saxonis* aequantur. De pecunia *Aethiaca* observat, *drachmam* continere 6 obolos, *minam* 100 drachmas, *talentum* 60 minas: *oboli* vero pretium $2\frac{1}{2}$ cruciatorum statuit, quorum 90 in uno imperiali continentur. De Hebraeorum pecunia, pauca habet. *Siclem* eorum 45 cruciatis aequat, hoc est dimidio imperiali. Sub finem Tabulae comparent, in quibus pondera, mensurae & pecuniae *Romanorum* veterum, *Gracorum* atque *Hebraeorum* tum inter se, tum cum *Argentoratensibus* & *Parisiensibus* comparantur, ex quibus multa in antecedentibus excerptimus.

Comparet inter eas Tabula gravitatis liquorum in pondere *Parisiensi* tum aestivo, tum hiberno tempore, quam propter utilitatem suam dignam judicamus, ut Actis nostris inseratur.

Gravitas

<i>Pollex Cubicus Paris.</i> <i>Liquorum</i>	<i>tempore aestivo</i>			<i>tempore hiberno.</i>		
	Unc.	Gross.	Gran.	Unc.	Gross.	Gran.
Mercurii	7	1	66	7	2	14
Olei Vitrioli		7	59		7	71
Spiritus Vitrioli		5	33		5	38
Spiritus Nitri		6	24		6	44
Spiritus Salis		5	49		5	55
Aquae fortis		6	23		6	35
Spiritus sulphuris		5	34		5	39
Aceti		5	15		5	21
Aceti destillati		5	11		5	15
Vini Campanici		4	66		4	70
Vini Burgundici		4	67		4	75
Aquae Vitae		4	48		4	57
Spiritus Vini		4	32		4	42
Cerevisiae albae		5	1		5	9

G g

Cere-

Cerevisiæ fuscæ	5	2	5	7
Vini pomacei	5	0	5	6
Lactis Bubuli	5	20	5	25
Lactis Caprini	5	24	5	28
Lactis Asinini	5	17	5	21
Seri Lactis	5	14	5	19
Urinæ	5	14	5	19
Spiritus Urinæ	5	45	5	55
Olei Tartari	7	27	7	43
Olei Olivæ	4	93	Duo hæc olea congesta Ar-	
Olei Amygdal. dact.	4	52	omastro capti non possunt.	
Olei Terebinthinae	4	39	4	46
Aquæ marinæ	6	12	6	18
Aquæ fluvialis	5	10	5	13
Aquæ putealis	5	11	5	14
Aquæ destillatæ	5	8	5	11

PROJET D'UNE DIXME ROYALE.

hoc est,

DELINEATIO DECIMARUM REGIARUM, AU-
toris Marsibullo de VANEAN.

A. 1707, in 2. Constat pag. 14.

AEquitas esse, ut civium redibus onera proportionentur, nemo Politicorum diffidit: at ubi proportionanda sunt, maxime lex non semper observatur, vel quod modus veram proportionem evendit lateat, cum ob plurimas difficultates eius non cuius erueri deat, vel quod emolumentum proprium impediatur, quo animas dura pauperum sors cernatur. Proponit igitur de *Vanean*, vel alius ejus nomine abusus, Regi suo tale onerum subsidii impendendum systema, quod memoratis ceterisque itaturæ legibus amantissimè respondens, & nihil Politicorum arbitrio relinquens, & Regi & subditis maxime proficuum, ea demonstrationum certitudine evincit, quæ rigoroso Geometricarum examini probatur. Omnibus scilicet aliorum systematum defectibus graphice delineatis, *Decimas Regias*, à vigesima redium subditorum parte

parte nunquam deficientes, decimam nunquam excedentes, systema optimum absolvere, omnibusque malis ex systematibus reliquis analci solitis certissimam afferre medelam, nec, uti reliqua, corruptioni ulli obnoxium esse demonstrat. Quatuor autem constituit decimarum Regiarum classes. Prima decimas omnium terræ proventuum, ipsius etiam ligni, comprehendit. Ingeniosi sunt calculi, quibus manifestum reddit, quod decimæ Regiæ non modo Ecclesiasticas, sed & ordinariorum tributorum summam longo numerorum intervallo post se relinquunt, ut ut his minus onerosa existant; quodque summas Regi ordinariæ faciendi suppetant, si vigesima pars decimetur. Nec minus laudanda consilia de decimis insigni expensarum compendio colligendis collectisque cum numerata pecunia statim commutandis. Classis altera decimas reddituum reliquorum subditorum comprehendit: ubi exponitur quomodo reddituum quantitas exacte cognoscenda, & qua ratione caveatur, ne redditus jam decimati demum decimentur. Referuntur huc decimationes pretiorum ædium ac molarum locatarum, pro quibus tamen separandis quintam vel quartam partem ante subducendam esse monet, quam decimatio fiat. Operose quoque inculcat, ne nimia commerciis imponantur onera, ac fuisse docet, quo pacto stabiliri ac stabiliata conservari commercia queant, quænam litterarum cambialium ratio esse debeat, quomodo artificum imprimis, fabrorum ac operariorum redditus gestimandi, ne nimis graventur. Classis tertia soli destinatur, cui non nimia onera imponi debere iudicat, quia in multorum subditorum detrimentum cedunt. Navos in hac exactione obvios recenset eosque corrigendi modum enucleat. Maxime autem salutare censet, si in Regalium numerum sal referatur. Classis denique quarta fixos Regis redditus complectitur, quos locupletari debere suadet novo quodam tributi genere, quod nemo solvat, nisi cui volupe fuerit. Solvere autem iis volupe, qui luxu delectantur. Tota pecuniæ vis classis primæ debita est 60000000; debita secundæ 15422500; debita tertiæ 23400000; debita quartæ 18000000 librarum: ut adeo summa reddituum annuorum Regis in hoc systemate forent 116822500 librarum

Gg 2

hoc

hoc est, 38940833 thalerorum, numero subditorum cujus-
cunque sexus ac ætatis per omnes Regis Provincias, 28042
milliaria Gallica quadrata complexis, existente 17094146;
quemadmodum ex factis sub initium præcedentis seculi nume-
rationibus deducitur. Systematis ratione sufficienter exposita,
ejus ulterius præsentiam multis deprædicat, objectiones con-
tra illud movendas diluit, ac inprimis cum cura edocet, qua-
nam observari debeant, siquidem executioni mandandum.

*HEINRICI PIPPINGI EXERCITATIONES ACADEMIÆ
Juveniles, quibus accesserunt duæ ejusdem Exerci-
tationes Epistolica recentiores.*

Lipsiæ, apud Hæredes Jo. Grosse, 1708, 8.

Alph. 1 & pl. 12.

Quanquam Reverendus Autor primos hos suo diligentis
fructus denuo recudere non induxerat in animum, eorum
tamen consiliis locum dedit, qui ut in unum fasciculum collig-
erentur, auctores fuerant. A prima ætate, qua ad altiora jam
adspirare cœpit, rebus Theologicis ita se dedit, ut in earum
arcanis perquirendis juveniles quoque labores infunderet, hinc
pleraque Exercitationum pars vel Theologica est, vel ad Theo-
logicas quæstiones accedit propius. Primi autem conatus sunt
de *curioso Novitatis studio*, quibus jam anno MDCLXXXVII
sui seculi novitatis ubique studiosissimi mores erudite propo-
suit. In ea quidem Disputatione cum M. Joach. Christian.
Westphalum nactus esset Præsidentem, factum ut alii huic eam
addicerent, quam tamen ipse Reverendus Pippingius sibi vindic-
at, & ut pietatis in jam defunctum Præsidentem monumen-
tum extaret, ejus fata in Præfatione persequitur. Sequenti an-
no in Magistrorum ordinem receptus, ipse Præses Disputatio-
nem habuit Philologicam *de potu puniendis ante mortis supplicium*
& patienti Christo ante crucifixionem porrecto. Tertia Di-
sputatio est Historico-Theologica *de Saulo per Musicam curato*,
quam, cum studiorum causâ in Academia Vindoburgensi de-
geret, conscripsit, & sub præsidio Celebrissimi Theologi Casp.

Leo

Lutcheri publice defendit, & hinc mox Lipsiam, quæ illi patria, reversus novam proposuit Disputationem *de raptu liberorum*, in qua id imprimis agitur, ut indignitas raptus liberorum ad monasteria, qui apud Pontificios ac inter Jesuitas maxime frequens est, demonstreretur. Hanc sequitur perelegans *de corona Pontificis*, quam Viri docti dignis decorarunt elogiis. Recentiores illas duas Epistolicas Dissertationes, quas sequioribus quidem temporibus scripsit, adjici appendicis loco passus est, quod ob materiarum in iis tractatarum præstantiam & utilitatem eas desiderari a non paucis intelligeret. Est autem earum prima ad Virum maxime Reverendum, Gottlob Frid. Seligmannum, Pippingii Socerum, tunc temporis Academiae Lipsiensis Rectorem, quem vivis creptum superiori Mense p. 191 jure deploravimus, & syllabum continet *Rektorum Academiae Lipsiæ*, qui seculo decimo septimo sibi invicem successerunt. Altera est *de iterata & solida defensione Pupilla Evangelica scriptisque insuper aliis inde ab anno M DC XXIV ad annum usque M DC XXX publica auctoritate in Saxonia superiori vulgatis, D. Matthia Hœ ab Hoenegg auctori vindicandis*, ad Virum celeberrimum, Thom. Crenium, urbis Lugdunensis apud Batavos insigne ornamentum. Integro Dissertationum volumini locuplex rerum Index subiectus est.

JO. MEYERI, D. DISSERTATIO THEOLOGICA,
qua Propheticas visiones Ezechielis de Templo &c. IX extremis Capitibus contentas nondum impletas, sed olim implendas esse, demonstratur.

Harderovici, apud Petrum Sas, 1707, 4-

Plag. 16.

QUæ Rabbinicam literaturam multis hætenus modis adau-
 kit, Cl. Meyerus, Sanctæ linguæ apud Harderovicenses Profes-
 sor, difficillimam S. Literarum partem, postrema videlicet no-
 vem Ezechielis Capit. de mensuris Templi, partitione terræ Isra-
 elis & novæ Hierosolymæ agentia, explicanda sibi sumfit, ita ta-
 men, ut coniecturis se nisi ipse fateatur, neque se speciales ra-

hoc est, 38940833 thalerorum, numero subditorum cujus-
cunque sexus ac ætatis per omnes Regis Provincias, 28042
milliaria Gallica quadrata complexas, existente 19094146;
quemadmodum ex factis sub initium præcedentis seculi nume-
rationibus deducitur. Systematis ratione sufficienter exposita;
ejus ulterius præsentiam multis deprædicat, objectiones con-
tra illud movendas diluit, ac inprimis cum cura edocet, qua-
nam observari debeant, siquidem executioni mandandum.

*HEINRICI PIPPINGI EXERCITATIONES ACADEMIÆ
Juveniles, quibus accesserunt duæ ejusdem Exerci-
tationes Epistolica recentiores.*

Lipsiæ, apud Hæredes Jo. Grosse, 1708, 8.

Alph. 1 & pl. 12.

Quanquam Reverendus Auctor primos hos suo diligentis
fructus denuo recudere non induxerat in animum, eorum
tamen consiliis locum dedit, qui ut in unum fasciculum collig-
erentur, auctores fuerant. A prima ætate, qua ad altiora jam
adspirare cœpit, rebus Theologicis ita se dedit, ut in earum
arcanis perquirendis juveniles quoque labores infunderet, hinc
pleraque Exercitationum pars vel Theologica est, vel ad Theo-
logicas quæstiones accedit propius. Primi autem conatus sunt
de *curioso Novitatis studio*, quibus jam anno MDCLXXXVII
sui seculi novitatis ubique studiosissimi mores erudite propo-
suit. In ea quidem Disputatione cum M. Joach. Christian.
Westphalum nactus esset Præsidem, factum ut alii huic eam
addicerent, quam tamen ipse Reverendus Pippingius sibi vindic-
at, & ut pietatis in jam defunctum Præsidem monumen-
tum extaret, ejus fata in Præfatione persequitur. Sequenti an-
no in Magistrorum ordinem receptus, ipse Præses Disputatio-
nem habuit Philologicam *de potu puniendis ante mortis supplicium*
et patienti Christo ante crucifixionem porrecto. Tertia Di-
sputatio est Historico-Theologica *de Saulo per Musicam curato*,
quam, cum studiorum causâ in Academia Vindoburgensi de-
geret, conscripsit, & sub præsidio Celebrissimi Theologi Casp.

Leo

Loucheberi publice defendit, & hinc mox Lipsiam, quæ illi patria, reversus novam proposuit Disputationem *de raptu liberorum*, in qua id inprimis agitur, ut indignitas raptus liberorum ad monasteria, qui apud Pontificios ac inter Jesuitas maxime frequens est, demonstretur. Hanc sequitur perelegans *de corona Pontificis*, quam Viri docti dignis decorarunt elogiis. Recentiores illas duas Epistolicas Dissertationes, quas sequioribus quidem temporibus scripsit, adjici appendicis loco passus est, quod ob materiarum in iis tractatarum præstantiam & utilitatem eas desiderari a non paucis intelligeret. Est autem earum prima ad Virum maxime Reverendum, Gottlob Frid. Seligmannum, Pippingii Socerum, tunc temporis Academiae Lipsiensis Rectorem, quem vivis ereptum superiori Mense p. 191 jure deploravimus, & syllabum continet *Rektorum Academiae Lips.* qui seculo decimo septimo sibi invicem successerunt. Altera est *de iterata & solida defensione Pupilla Evangelica scriptisque insuper aliis inde ab anno M DC XXIV ad annum usque M DC XXX publica auctoritate in Saxonia superiori vulgatis, D. Matthea Hoe ab Hoenegg auctori vindicandis*, ad Virum celeberrimum, Thom. Crenium, urbis Lugdunensis apud Batavos insigne ornamentum. Integro Dissertationum volumini locuplex rerum Index subje-
ctus est.

JO. MEYERI, D. DISSERTATIO THEOLOGICA,
qua Propheticas visiones Ezechielis de Templo &c. IX. extremis Capitibus contentas nondum impletas, sed olim implendas esse, demonstratur.

Harderovici, apud Petrum Sas, 1707, 4-

Plag. 16.

QUI Rabbincam literaturam multis hætenus modis adauxit, Cl. Meyerus, Sanctæ linguæ apud Harderovicenses Professor, difficillimam S. Literarum partem, postrema videlicet novem Ezechielis Capit., de mensuris Templi, partitione terræ Israelis & novæ Hierosolymæ agentia, explicanda sibi sumsit, ita tamen, ut conjecturis se nisi ipse fateatur, neque se speciales ra-

tiones proportionum $\alpha. \tau. \lambda.$ indagare posse, aut rectè omnem in summa luce ponere, ultro concedat.

Ac primum in prolixo Proœmio commemorat, Judæos aliquando circa Ezechielis librum in dubio hæsisse, cum primis ob illud, quod Ezech. XVIII, 40 occurrit, verbum de filiis ob parentum erimna puniendis, quod legi Mosaicæ Exod. XX, 5. XXXIV, 7 contrarium videtur. Ubi Cl. Meyerus existimat, Mosaicam legem de solo idololatriæ & apostasiæ delicto, de- que filiis infantibus, qui sint quasi parentum membra & partes, vel de adultis peccata parentum imitantibus agere, istaque loca de justitia Dei nobis imperferutabili loqui, cum e contrario Deut. XXIV, 16 de justitia judicium humanorum differatur, eaque ordinaria, vi cujus filii innocentes propter parentum peccata a solis hominibus, nulla revelatione speciali accedente, puniri non debeant. Davidem enim 2 Sam. XXI, 1 sq. contra illud agentem, singulari mandato divino excitatum esse: Ezechielis autem verba prophetica esse, exprobrantia Judæis vitam profligatissimam, qui se sanctos esse atque majorum saltem causa pati existimabant; excipi a Propheta saltem filios adultos, peccata parentum non æmulantes, nullamque adeo pugnam hic obvenire. His dictis, Auctor Spinose proterviam confutat, suspicantis, Chananiam Judæum librum Ezechielis subtile immutasse, ostenditque, p. 13 illum suam in Scriptura, Talmude & Rabbiniis imperitiam prodidisse. Agit post hæc de veteri Judæorum traditione, quod Ezechielis vaticinium a viris Synagoge magnæ demum post reditum ex captivitate conscriptum fuerit, ubi Huetii aliorumque lapsus arguit, doctissimi Abarbanelis aliorumque inter Ebræos Magistrorum testimonio olim Haggæum, Zachariam & Malachiam ex albo Prophetarum expunctos fuisse.

Hinc ad rem ipsam se confert, & Sectione quidem I in eo laborat, ut demonstret, divisionem terre ab Ezechiele datam post reditum Israelitarum ex Babylone non fuisse impletam. Diligenter itaque in ejus mensuras inquirat, schematis etiam apposito, atque ordinarie ab Ezechiele calamos sex cubitis majoribus (quorum quilibet sex palmos habeat) constantes, intelligi demon-

demonstrat, refellens *de à rapéde* Const. P. Empereur, Leu-
denium aliosque, qui circa fundamentum duplitem cubitum E-
brarorum, communem, & sacrum, duplo majorem priori, faci-
ant. Itaque & Villalpandum, M. Haferrefferum, Castalionem,
L. Cappelum, S. Schuidium aliosque, ut plurimum in illis lo-
cis cubitos pro calamis substituunt, refutat, cum primis au-
tem Villalpandum, contra quem ostendit, templum Ezechielis
ferius majus fuisse Salomoneo & illo, quod post reditum est
estructum. Ea occasione data, p. 38, 39 Cl. Hilleri senten-
tiam de Keri & Cetib sibi non probari pronuntiat. Observat
porro, post reditum peculiarem terræ portionem concessam Sa-
cerdotibus & Levitis, multo minus Principi; neque huic primis
proventus oblatos, neque altare juvenco dedicatum, neque alia
facta esse, quæ ab Ezechiele mandata & promissa sint, maximam
partem a lege Moysi divergentia, quæ tamen post reditum diligen-
ter fuerit conservata. Illa cum primis, quæ Ezechiel de celebrando
Paschate, feria Tabernaculorum, Sabbatho & Noviluniis prescri-
bat, plane alia & nunquam hætenus observata esse; neque
suum ab Ezechiele descriptum ex templo exisse, neque decem
tribus plene rediisse, (paucos enim, circiter 12000, ut ex Esra
colligit, cum saltem reversos,) itaque ista nondum esse imple-
ta: hæc Sectione II tradit.

Sectione III & IV in eo est, ut ostendat, Ezechielis illud va-
ticianium ne quidem in Ecclesia N. T. etiamsi mystice explicetur,
hætenus fuisse impletum, quia nondum decem tribus rever-
se aut terra inter eos divisa sit (ubi ad literam Judæos intelli-
gi debere credit, postquam peregrinorum, sive Christianorum,
inter illos habitaculum peculiaris fiat mentio) & quia Hieroso-
lyma vere restaurari cum summa magnificentia debeant. Hic
enim omni studio conatur confirmare, remigrationem omnium
Israëitarum in terram Canaan divinitus esse permissam, cum-
primis Deut. XXX, 1 sq. XXXII, 34, 35, Es. LXIX, 36, 37,
Jes. VIII, 11 seq. XLIX, 8 sq. Jerem. III, 14 sq. XVI, 14 sq.
quæ loca prolixè interpretatur. Similem in modum de Hiero-
solyms ad literam denno & longe magnificentius reedifi-
candis testimonis Jerem. XXXI, 38 sq. Joel. III, 5, IV, 1. 16 sq.
Zacha-

Zachariæ cum primis, cap. II, 5, VIII, 1 sq. XII, 6 sq. XIV, 1 sq. clarissima & omni exceptione majora esse opinatur. Concedit tamen p. 100 sq. multa ad illam restorationem pertinentia mystice saltem explicanda esse, v. gr. quæ de congregatione omnium gentium ad novam illam urbem, de aquis vivis ex urbe prodituris, de cultu Levitico, sacrificiis, sacerdotum & Levitarum discrimine dicuntur, &c. id quod partim S. Literarum collatione, partim Abarbanelis aliorumque Judæorum confessione evincit. Tandem factus, mysticum sensum hic regnare, potissimum circa templi constructionem, & alia, tamen, quod ad urbem spectat, plus sibi sumens, Apocal. cap. XXI & XXII cum Ezechiele conferendum credit, atque hanc statum Ecclesiæ Israeliticæ, Joannem vero totius Ecclesiæ representare existimat; superesse tamen sibi scrupulos & difficultates fatetur, & indicanti errata maximas se gratias acturum spondet.

HOLY DAVID AND HIS OLD ENGLISH TRANSLATORS clear'd.

hoc est,

S. DAVIDES ET ANTIQVI EJUS INTERPRETES ANGLICANI illustrati,

Londini, apud R. Knaplock, 1706, 8. Const. 1. Atqb. plag. 7.

Quoniam juxta Liturgiam Anglicanam Psalmorum recitatio maxime cultus divini partem absolvit, necesse eosdem instruere Editor placuit, in quibus voces ac phrasæ difficiliores explicantur. Subjunctæ etiam in fine responsiones ad objectiones, quas contra antiquam versionem nonnulli movent. In Præfatione cantum Psalmorum publicum defendit, & si quidem fieri potest, Musicam instrumentali utendum esse contendit, cum ipse Psalmus centesimus quinquagesimus palam eloquatur, cantum Psalmorum Musicam instrumentalem jungi debere, quæ jam olim ante legem Judæorum ceremoniam in casu simili usæ fuerit *Adriant* Exod. XV, 20, & in Novo Testamento utendum esse moneat *Jacobus* V, 13, si sextum authenticum consulas. Adstruere porro conatur, Psalmos cum in finem compositos, ut in cultu Dei publico decantentur. Utatur autem Angli versione Psalmorum Anglicana in prosa, quæ anno 1535 cum reliquis Scripturæ Sacræ libris prodit, *Tindallo* & *Cobardalis* interpretibus. In notis Editor *Hammondum* potissimum & *Patricium* Episcopum sequitur. Reperiuntur in versione ista voces quædam obsoletæ, in peculiari, quod subjungitur, vocabulario explanatæ.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DCC VIII.

*JAMBLICHI DE VITA PYTHAGORÆ LIBER,
Græcè & Latine, cum nova Versione, Emendationibus &
Notis LUDOLPHI KUSTERI; accedit Porphyrius de
vita Pythagoræ cum Notis L. HOLSTENII & C. RIT-
TERSHUSII, itemque Anonymus apud Photium,
de Vita Pythagoræ.*

Amstelædami, apud Seb. & Christ. Petzold, 1707, 4.

Alphab. 2 plag. 6.

MEndosissimæ editionis Vitæ Pythagoræ, a Jo. Arcerio
adornatæ, cum nobis inviderint fata reformationem,
quam Ulrici Obrechtii & Thomæ Gale parabant Mu-
sæ, jam ecce Cl. Kusterus in ejus laboris partes succedit, a quo
præclara omnia non expectare non possunt, quibus quem Sui-
dæ induerit ornatum, usû paulo magis familiari innotuit. Ex-
citavit eum ad præstandam illam utilissimo Scriptori operam
codicis Parisiensis usus, cujus ope præcipuas Jamblichio macu-
las deterfit; exemplar item Rigaltianum, in quo præter ejus-
dem codicis lectiones, Jos. Scaligeri, ut suspicio est Cl. Editori,
legebantur emendationes, quibus accedere duorum codicum
Bodlejanorum lectiones ex Anglia transmissæ. Horum subsi-
diorum ope ita jam prodit Jamblichus, ut deterfis maculis in-
signioribus, sibi jam demum similis videri queat. Versio textui
emendatori accessit ante aliquot annos ab Ulr. Obrechtio edi-
ta, confecta a Viro illustri ex codice laudato Parisiensi, suppe-
tias passim ei ingenii ferente acumine. De qua tamen si qua
monenda essent, a Cl. Kustero in notis sunt observata, quibus

H h

per-

perpetuis Autorem istum illustravit, illisque emendando inprimis textui operam dedit. Ipsum Jamblichum opus hoc imperfectum reliquisse, collectaneis ad illud in Schedis digestis, colligit ex variis ejusdem rei repetitionibus, passim obviis, & diligenter annotatis. Porphyrii vita Pythagoræ solis Holstenianis Rittershusianisque notis illustrata in hac editione comparet, omiſſa Holstenii de Vita & Scriptis Pythagoræ dissertatione. Ceterum cum Cl. Kustero propositum fuerit, in sola Jamblichi Vita Pythagoræ perpurganda occupari, adhuc apud quosdam gratiam retinebit Arceriana, utut mendosa, editio, quod in ea & Jamblichi Protrepticæ Orationes ad Philosophiam, & Theanus, uxoris Brontini Metapontini, Myz, uxoris Milonis Crotoniatae, Melissæ item & Pythagoræ Epistolæ quædam Græce & Latine habentur, quæ in nova editione non comparent. Nec ignorare hac occasione volumus Lectores, Celeberrimum Kusterum nunc in Aristophane eleganter in Belgio edendo occupari, Thoma Fritschio nostro sumtus suppeditante. Quo labore cum prope defunctus sit, Jo. Millii Nov. Test. novis collationibus, quas e Gallia expectat, auctum, Addendis quoque suo loco insertis, sumtibus Bibliopolæ pariter nostratis, Jo. Frid. Gleditschii, mox quam emendatissime in Belgio recudet.

LA VIE DE PYTHAGORE, SES SYMBOLES, ses Vers dorez, &c.

i. e.

PYTHAGORÆ VITA, SYMBOLA, CARMINA Aurea. It. Hieroclis Vita & Commentarii in Carmina Pythagoræ, quos ex codd. MSS. restituit, in Gallicum sermonem transtulit, Notisque illustravit A. DACERIUS.

Tomi II.

Parisiis, apud Rigaud, 1706, 12. Alph. $\frac{1}{2}$.

Elegantissimum hoc interioris reconditæque doctrinæ monumentum ut Celeberrimus *Daceries*, in reliquis *Platonis & Plutarchi* Operibus in linguam patriam transferendis adhuc occupatus, interrupto isthoc labore, erudito Orbi exhiberet, Regia auctori-

teritate adductus est. Ludovicus quippe XIV, cujus sub Herois imperio Musæ in Gallia summo fruuntur præsidio ac felicitate, novis illustri Numismatum atque Inscriptionum Academicæ legibus latis, ex quibus non solum res nummaria & antiquitates, uti antea, verum etiam omnis elegantioris literaturæ studia laudatissimæ Societati jamjam excolenda sunt, insuper etiam jussit, ut præter labores Academicis communes unusquisque eorum pro asserenda litterarum dignitate peculiare quoddam opus in publicum emitteret. Hinc adeo ad Regis præscriptum cum Socii omnes, pro genio quisque suo ac studiorum ratione, ad scriptum aliquod edendum animum adverterunt, tum vero imprimis Nobilissimus *Dacérius*, in obsequio Regi præstando nulli inferior, quæ studiis suis maxime convenirent, duo edenda suscepit elegantioris Græcorum Philosophiæ, *Pythagorica* scilicet atque *Epistolica*, specimina, eorundemque prius, *Vitam Pythagoræ ac Symbola*, tum & *Commentarios Hieroclis*, quibus Sapiencia Pythagorica solide explicatur, continens, primus inter Socios Regis desiderio satisfaciens, jam publicavit. Qua vero ratione in hoc opere consignando versatus fuerit, ex Præfatione breviter declarabimus. *Vitam* igitur *Pythagora* nova plane methodo conscripsit, qua non solum facta moresque Philosophi accurate exponuntur, verum etiam, quantos in inquirenda veritate progressus idem fecerit, inprimis ostenditur. Neque enim *Diogenis Laertii*, *Jamblichi* atque *Porphyræ* labores Nostro probantur, quippe qui in *Vita Pythagoræ* componenda, omnem ordinem atque delectum negligentes, non nisi commentarios indigestos, plurimarumque rerum frivolarum, puerilium, tantoque Philosopho indignarum, imo verè ejusdem sententiæ sæpe contrariarum plenos nobis reliquerunt. Qui autem hos autores secuti sunt, non solum eadem nota afficiendi, verum etiam, quod varii adhuc generis miraculis atque præstigiis, circulatori magis quam Philosopho convenientibus, vitam & doctrinam tanti viri contaminarint, majori reprehensibne digni esse videntur. In explicandis *Pythagora Symbolis*, quæ *Vitæ* ipsius statim subjiciuntur, & plenius multo, quam unquam antea factum fuit, hic exhibentur, doctissimi *Gyraldi* potissimum

H h z

inter-

interpretandi rationem sequitur, ita tamen, ut, ubi a mente Pythagoræ alieniores ejusdem sint enarrationes, ab eadem quoque discedat. *Dissertationem de Hierocle, Commentariorum in Carmina Pythagoræ Auctore, ipsis ὑπομνήμασι præfixam, eo consilio conscripsit, ut communem de eodem eruditorum errorem, quo libri hujus dignitas valde imminuitur, refelleret, huncque adeo Hieroclem diversum plane esse ab illo, qui sanctissimam religionem nostram scripto acerbissimo impugnavit, ipsosque Christianos odio Vatiniiano persecutus est, argumentis gravissimis comprobaret. Jam vero, quod ad ipsos Hieroclis Commentarios attinet, qui ex codicibus MSS. emendati & in sermonem Gallicum conversi Tomo II exhibentur; quibus subsidium Vir Cl. adjutus, elegantissimum hoc opus, quodque præstantia sua reliqua ejusdem argumenti scripta omnia facile superat, integritati suæ hæc nova versione restituerit, ut distincte explicemus, operæ pretium nos facturos speramus. Latinam Hieroclis versionem una cum ipso textu Græco, sub finem Seculi XVI, anno scilicet 1583 edidit Jo. Curterius, quæ tamen ipsa, versio, manca atque mutila, Curterium & codices habuisse, valde depravatos, & præterea quoque accurata Græcæ linguæ veterisque Philosophiæ cognitione destitutum fuisse ostendit. Equidem Mericus Casaubonus in notis ad hanc Curterii versionem, Londini A. 1655 recusam, loca Græci textus bene multa emendavit, sed ejus labores non sufficiunt, ut textus in integrum restitui possit. Ante Curterium Jo. Aurispæ, Siculus, vir doctissimus, & in Græcis litteris egregie versatus, hoc Hieroclis opusculum, Venetiis a se emtum, cum ex ejus lectione multum profecisset, idemque a Religione Christiana parum aut nihil differre deprehendisset, ætatis suæ anno octogesimo Latine reddidit, & Nicolao V Pontifici dicavit; cujus versionis editiones duæ, quarum prior Patavii A. 1474, posterior Romæ A. 1475 prodit, in Bibliotheca Regia Parisiensi asservantur. De qua quidem Aurispæ versione Noster pronuntiat, neque scientiam, neque ingenium, nec ipsam eloquendi facultatem, verum codices emendatos Auctori deesse; interim tamen, cum loca quædam feliciter & melius, quam a Custerio factum, ab eodem fuerint expressa, in textu Hieroclis Græ-*

Græ-

Græco olim edendo, insigni adjumento illam futuram. Quæ vero *Aurissa* & *Curterio* defuere subsidia, Cl. Dacerio ad versionem Hieroclis Gallicam perfectam atque integram conficiendam peroptato obtigerunt. Nam & ab Abbate *Renaudoto* exemplum editionis Curterianæ obtinuit, cujus margini adscriptæ fuerunt variæ lectiones, ex optimæ notæ codicibus MSS. excerptæ, & ejusdem Abbatis opera, ab *Antonio Maria Salvino*, Gr. L. Professore Florentino transmissas accepit, ab eodem descriptas, varias lectiones præstantissimi Hieroclis codicis MS. qui in illustrissima S. Laurentii Bibliotheca Florentiæ asservatur. Hujus igitur codicis, non solum lectiones editionis Curterianæ margini adscriptas plerasq; confirmantis, verum etiam alias emendationes maxime necessarias suppeditantis ope, ut textus Hieroclis integer & uti ab Autore ipso consignatus fuit, hac versione compareat, effecit. Præter textus integritatem, in ipsa versione perspicuitatem imprimis quoque sectatus est, ut nimirum Lectoris menti veræ ac dilucidæ eorum, quæ ab Hierocle dicuntur, ideæ inferantur, & hunc in finem vocibus ac loquendi rationibus claris aptisque & argumento maxime accommodatis usus est. Ad versionem *Notas* addidit, quibus cum emendationes præcipuæ, ex codicibus MSS. supra laudatis petitæ, recensentur, tum meditationes Hieroclis sublimiores ex Veterum Philosophorum scriptis illustrantur, & integrum *σύνημα* Pythagoricum explanatur, id quod neque *Theodorus Marcilius* in suis ad Carmina Pythagoræ annotationibus, neque *Mericus Casaubonus* in brevioribus ad Hieroclem observationibus, textui emendando unice inservientibus, nec quisquam alius præstitisse deprehenditur. Ceterum Hieroclem plurima dogmata, quæ ex libris & traditionibus Judaicis Pythagoras hauserat, nulli interpretum ante intellecta, Christianæ religionis subsidio egregie exposuisse, exemplis aliquot in fine Præfationis Cl. Dacerius demonstrat. De Autore quoque *Versionis* Carminum Pythagoræ Aureorum *Arabica*, & *Salmasii* in hac emendanda labore judicium suum exponit, & postquam utrumque eorum *σύνημα* Pythagoricum minus bene intellexisse ostendisset, tandem *Grosium* laudat, qui pro divino, quo præditus fuit, ingenio

in intimos Pythagoricæ doctrinæ recessus penetravit, quique & Hieroclem fere integrum memoriter recitare potuit, & omnium felicissime hoc autore usus est; quemadmodum cum reliqua ejusdem scripta, tum in primis Commentarii, quos in V. & N. T. composuit, & in quibus multa passim Sacri Codicis loca ex Hierocle eleganter illustravit, abunde testantur.

His ex Præloquio de totius libri ratione notatis, paucissimis jam verbis ipsius Vitz Pythagoræ, summo cum judicio ac perelegantè scriptæ, summam dicemus. Quod igitur ad ortum Pythagoræ atque educationem attinet, natus est Sidone, patre Mne-marcho, matre Pythaide, circa Olymp. XLVII, cumque in puero statim corporis animique dotes exsplendescerent, in Insula Samo solite educatus, Hermodamanisquæ disciplinæ traditus est, cui constanter adhæsit, insuperque, ut ea, quæ ad Deum ejusdemque cultum pertinerent, disceret, cum sacerdotibus quotidie versatus est. Ephebus factus multas sapientiæ causâ peregrinationes suscepit. Nam anno ætatis XVIII fama Pherecydis allectus in Insulam Syros commigravit, & paulo post Milerum ad Thaletem atque Anaximandrum audiendum profectus est. Deinde Phœnices adiit, & in urbe patria Sidone cum Variis ex familia Moschi quosdam, qui forte ipse fuit Moses, oriundis aliquamdiu vixit. Hinc in Ægyptum se contulit, & circumcissione admissa, aliisque difficultatibus fortiter superatis, mysteriis Ægyptiorum initiatus est, ac omnem illorum sapientiam hausit. Ex Ægypto in Babyloniam deductus, Magi cujusdam Nazatari seu Zabrari, quem nonnulli Ezechielem fuisse contendunt, familiari consuetudine usus est. Domum rediens in Cretam, Epimenide suo tum temporis illustrem, & hinc Spartam, ad Leges Minois & Lycurgi investigandas divertit. Ast domum ubi reversus est, nimia Polycratis tyrannide offensus, eum libertatis esset amantissimus, mox iterum discessit, Græciæque perlustrata tandem in Italiam venit, & Crotone sedem suam atque domicilium constituit. Hic jam multa gessit notatu digna, ac primo quidem omne studium in id convertit, ut corruptissimos civitatis mores emendaret, Crotoniatisque delicate ac molliter viventes, luxuriæque diffuentes ad pristinam vitam labo-

laboriosam duritiemque reduceret. Tum vero magistratus rogatu in templo Apollinis juventuti, fœminis autem in æde Junonis optimas vivendi regulas & officia Deo, parentibus, maritis, aliisque præstanda explicavit. Inde, civium moribus ad honestatem quodammodo compositis, familiam condidit, ut Philosophiam, cujus studiosissimus erat cultor, illi traderet. Hac igitur occasione Auctor familiæ hujus seu sectæ Pythagoricæ instituta recenset accuratissimeque exponit, v. gr. morem Pythagoræ usitatum, illorum, qui in familiam recipi volebant, ingenium & propensiones prius explorandi; ἔχεμυθίαν vel silentium quinquennale modo admittis præstandum; certas ac definitas discipulorum classes, & quinam illorum dicti fuerint ἀκαστικοί, qui vero μαθηματικοί; communitatem, quæ inter ipsos obtinuit, bonorum; ac omnem tandem eorundem vivendi modum. Hinc ad Pythagoræ docendi rationem progreditur, quæ cum triplex fuerit, διεξοδική, ἱερογλυφικὴ & συμβολικὴ, ea imprimis, quæ ad doctrinæ Pythagoricæ, numeris ac symbolis involutæ, naturam atque originem pertinent, fuscè lateque persequitur. Jamque ipsas scientias, a Pythagora propositas, pertractat, adeoque primo loco Theologiæ Pythagoricæ σύστημα exhibet, unde apparet, Pythagoram unum aliquod Ens omnium supremum constituisse, eidemque subordinasse ad ipsius imaginem conditos *Deos Immortales*, Diis vero hisce *Dæmonas* atque *Heroes*, hisque *animas humanas* subjecisse. Hanc doctrinam suam qua ratione Pythagoras explicaverit, cultumque Dei inde deduxerit, & queusque in hujus rei veritate indaganda progressus fuerit, Autor ostendit, hisque addit, quæ ejusdem de animæ humanæ natura ejusdemque post mortem in aliena corpora demigratione vera fuerit sententia. Hoc enim de μετεμψυχώσει dogma, ab Ægyptiis exegitatum, uti communi errore ad litteram vulgo explicatur, ita contra Pythagoras pariter atque Ægyptii eodem αἰνιγματικῶς docuerunt, quod vitia homines natura sua quasi exuant, ita ut non amplius homines, sed bruta illa, quorum vitia hæc propria sunt, esse videantur. Pari modo circa reliquas artes ac scienti-
ditas,

ditas, Ethicam nimirum, Physicam, Mathesin, Musicam, & Logicam versatur, earundemque *συμμετα* ex monumentis Pythagoricis proponit pariter atque illustrat. Ex schola Pythagoræ prodire magno numero clarissimi Viri, qui doctrinam famamque doctoris sui longe lateque disseminarunt, quos inter fuere Archytas, Lysis, Empedocles, Timæus, Epicharmus, tresque illi prudentissimi legislatores, Zamolxis, Charondas & Zaleucus. In schola autem patri successit filius natu minor Telauges, quem ex Theanone Brontini, viri inter Crotoniatis primarii, filia genuerat. Ex hac ipsa Arimnestum etiam & filiam Damonem Pythagoras suscepit, quæ Damo insignes in Homerum commentarios scripsit, & de qua relatum legitur, quod a patre sibi commissos libros ab ipso scriptos, nemini extra familiam communicandos, nul'o pretio vulgare voluerit. Quemadmodum autem Pythagoram doctrinæ suæ capita quædam litteris consignasse certis scriptorum testimoniis comprobatur; ita tamen pleraque scripta sub nomine Pythagoræ olim jactata, non ipsius Pythagoræ sed ejus discipulorum fuisse recte censentur, quippe quorum primi more Ægyptiorum omnem, quam habebant, scientiam ad magistrum suum referentes, ipsis quoque scriptis suis nomen ejus præfigere solebant. Extremo Pythagoras tempore ad statum miserum atque calamitosum a fortuna redactus est. Nam cum Cylonem in familiam suam recipere nolisset, quod parum idoneum doctrinæ suæ auditorem illum fore certis signis colligeret; hic ut se vindicaret, seditione excitata, Pythagoram in capitis periculum adduxit, oppidoque excedere coegit. Qui diu errabundus tandem Metapontem venit, ac ibi, cum signo quasi Crotonæ ad extinguendam Pythagoræ sectam sublato scholæ ejus per omnes Magnæ Græciæ urbes destruerentur, annos circiter XC natus in tumultu interfectus est, seu ut alii tradunt, in æde Musarum, in quam confugerat, fame periit. Hunc vitæ exitum habuit summus ille Philosophus, quem quidem injuste occisum pœnitentia ducti interfectores tam vehementer luxerunt, ut eum suo sanguine, si possent, ab Acheronte cuperent redimere. Omnis autem Græcia ac universa fere Asia doctrinam Pythagoricam accepit, sectaque Italica per multa temporum inter-

intervalla floruit, & ad finem usque imperii Alexandri M. perduravit.

*DAVIDIS PEIFERI, CONSILIARII SAXONICI, EPI-
stole, publico nomine scripta, & nunc primum edita,
cura M. FR. GOTTHELF
GOTTERI.*

Jenæ, sumtibus Ernesti Claudii Bailiar, 1708, 8.

Plag. 20.

BEne de Orbe litterario meritis est Vir doctissimus *M. Frid. Gottbelf Gotterus*, Altenburgensis, qui luculentissimas *Davidis Peiferi* Epistolas magno studio collectas brevibusque summaris ornatas in lucem nuper emisit. Etenim insignem omnino utilitatem sibi hinc polliceri possunt, quibuscunque constat, qualis vir fuerit Peiferus, quam singulari ille eruditionis & prudentiæ laude ubivis floruerit, & quam arduis negotiis expediendis, quantique momenti consiliis legationibusque obeundis fuerit adhibitus. Is enim non solum a teneris annis maximas præclari ingenii sui significationes dederat, & indefesso studio, peragratis etiam exteris regionibus, haud vulgarem rerum scientiam sibi comparaverat, Bononiæ quoque summam in utriusque Juris disciplina dignitatem consecutus; verum etiam deinceps tum aliis Principibus summis, tum imprimis Augusto, Serenissimo Saxonie Electori, a quo primum in Senatum Aulicum, deinde in Consilium Intimum cooptatus erat, summam fidem suam, dexteritatem & exquisitissimam judicandi facultatem mirifice approbavit. Cui rei indicio sunt, præter quatuor Libros *Originum Lipsiensium*, quos Venerandus Rechenbergius noster anno 1689 edidit, hæc Epistolæ, publico nomine, ac imprimis maximam partem Augusti jussu, ad Reges Principesque, item & alios, conscriptæ; quas qui legat, haud ægre intelligat, quis eo tempore, in Saxonia præsertim, Reipublicæ Ecclesiæque fuerit status. Eas igitur Epistolas jure meritoque non solum a nitido & civilibus negotiis accommodato scribendi genere, sed præcipue etiam a prudentiæ & gravitatis laude in Præfatio-

ne præmissa commendat Vir de bonis literis rebusque divitiis optime meritis, *Jo. Franciscus Buddens*, Theologus Jenensis. Verum ut benevolus Lector de utilitate Peiferianarum litterarum facilius existimare possit, quarundam argumenta paucis nunc exponemus. Epistola IX nomine Frederici Guilielmi, Ducis Saxoniz, scripta est; qua ab Henrico IV, Rege Galliarum, petitur, ut reddat LIII millia florenorum Rhenanorum, quæ Jo. Guilielmus, Dux Saxoniz, in usum Regni Galliz impenderat, neque minus LX millia flor. Rhen. quæ Christianus, Princeps Elector Saxon. mutua Regi dederat. Num. XV habetur Responsum Legato Reginz Angliz, Roberto Delo, datum, quo res & controversiz religionis tractantur, simulque summa Augusti pietas luculenter declaratur. Speciatim vero ostenditur, neutiquam in Germania id agi, (quod Regina verita erat,) ut novæ quædam & a Confessione Augustanz sensu alienæ doctrinz fingantur; neque cuiquam Germanorum Principum inde periculum creari, modo sinceram A. C. sententiam amplectatur: sed pio & salutari Christianæ concordiz studio consilia & sententias optimorum Theologorum exquiri, ut Augustanz Confessionis symbolum suo vero & genuino sensui restitatur, & ut ad pauca tantum religionis capita, quæ in controversiam vocata fuerant, vera explanatio perscribatur. Deinde in eodem Responso excusatio affertur, quamobrem Ecclesiz extra Germaniam quietæ his rebus non involvantur. Et tandem singularis Elisabethæ propensio erga Ordines A. C. adductos, & declaratio regii animi ad ferenda subsidia prorsissimè prædicatur. In Ep. XXII Augustus Stephano, Regi Polonorum, significat, se legatos mittere in Poloniam, qui Georgii Frederici, March. Brandenb. legatis in negotio Borusiacò præsto sint, & cum aliorum Principum cognatorum Consiliariis promoverentur omnia, quæ ad firmissimam conjunctionem inter Regnum Poloniz & Marchiones Brandenb. custodiendam facere videantur. Quam ipsam causam Borusiacam in sequentibus etiam Epistolis Augustus quibusdam Regni Poloniz Procuretoribus commendat. Num. XXXI legitur Responsum, quod Augustus, Pr. Elector Saxoniz, Joanni Buzinski de Bucinin, Legato Re-

to Regio, ad Stephanum Regem Poloniae perferendum dedit: in quo Regi victoriam a barbaris relatam gratulatur, & pecuniam, quam ad bellum continuandum mutua sibi dari expecterat Stephanus, certis conditionibus se procuraturum promittit. Ubi & alia deinceps, quae huc spectant, inveniuntur; tum, quemadmodum Augustus testatus sit, se Regi Poloniae L millia florenorum mutua dedisse, & pignus vicissim accepisse; tum etiam, qua ratione Polonorum Rex fidem suam Augusto obstrinxerit. Num. XXXIX affertur Responsum Augusti ad eundem Regem Poloniae datum, in quo Elector inprimis gratias agit pro eo honore, qui tribueretur sibi, dum Rex consilium suum in rebus cum Mosco tractandis exquirere voluerit. Epistola LI nomine Friderici Guilielmi, Ducis Saxoniae, scripta est, in qua Sigismundo III, Regi Poloniae, significatur, Rectori & universo Senatui Academiae Salanae injunctum esse, ut in Chronica Laurentii Mollerii & Salomonis Henningi inquirerent, & juventutem studiosam ab istorum librorum lectione dehortarentur; idque mandatum publica auctoritate promulgatum minus commode nunc posse revocari. Num. LXVII Responsum illud exhibetur, quod Augustus ad mandata, quae per Em. Philiberti, Ducis Sabaudiae, Legatum, Franciscum Vaudanum, exposita fuerant, dedit. Quod responsum maxime controversiam inter Ducem Sabaudiae & Mediceorum Ducum familiam ob novos titulos ortam concernit; in eodemque Augustus Sabaudum recte facere censet, quod locum illum, qui post Ducem Venetum Ducem Sabaudiae genti antiquo jure proximus debeat, non plane negligat. Cum enim Romanus Pontifex, qui Mediceorum Ducum familiam majoribus titulis primus auxerit, ipse literis suis ad Sabaudiae Ducem scriptis professus fuerit, se non voluisse, Sabaudiae Duci ejusque successoribus hac novae dignitatis concessione, qua Mediceam Domum ornaverit, quicquam praedjudicari; & hoc etiam amplius ipsemet Dux Hetruriae in Epistola, qua Sabaudiae Duci gratulationi respondit, manifeste contestatus sit, mutua utriusque Principis amicitiam non pati, se antecedere Sereniff. Sabaudiae Ducem: hinc Augustus statuendum indicat, etiam

Imperatori Rom. Maximiliano II nihil minus in mentem venisse, quam ut in Sereniss. Sabaudia domus injuriam aliquid decernere voluerit; ideoque suadet, ut hæc, prout gesta & acta sint, ad Cæsarem referantur, qui, si quid forte obscurius in decreto hac de re in Comitibus Ratisbonensibus factò per scriptum videatur, id totum æque justeque sit moderatum. In Ep. LXXXVIII Augustus apud Sebastianum, Lusitania Regem, pro Hieronymo Cramero, iter in Indiam parante, sed per Religiosorum scrupulosam severitatem & inquisitionem valde impedito, multis gravibusque argumentis usus intercedit, petens a Rege, ut hunc clientem clementi patrocinio tueatur, & ab ejusmodi hominum vexatione & molestiis vindicet. Epistola XCII satis testatur, quanti eo tempore in Aula Saxonica existimatus fuerit Jo. Sturmus, Academiae Argentinenfis tunc Rector, & bonarum literarum Doctor longe celeberrimus. Et enim Augustus non tenui laude hunc virum extollit, eundemque hortatur, ut ea, quæ significaverit instituta habere, perficiat; cum non dubium sit, quin ipse, qui non modo presentium exemplorum, sed omnis vetustatis actiones civiles & militares, consilia & eventus, memoria & scientia comprehenderit, aliquid elaboraturus sit, quod & patriæ satisficiat, & nomine Sturmiano dignum sit. In primis autem non levia sibi Augustus promittit de disputatione, quam de bello contra Turcas suscipiendo se scripturum Sturmus inauerat. In Ep. XCIX Augustus a Principe Vidano Chartensi, Chavenovi & Fertæ Domino, petit, ut aliquid ex iis artibus, quæ naturæ æcæna concernant, quarumque scientia Principem abundare intellexerit, sibi communicet, ideoque Simoni Simonio, Lucensi, in Academia Lipsiensi Medico & Professore Publico, eam ob causam ablegato, faciles aditus præbeat. In Ep. CIII Augustus Francisco Forensi, Italo, qui studium suum scientiamque metallorum transfundendorum ipsi obtulerat, gratias agit, eidemque significat, se in eo genere eo usque jam pervenisse, ut ex octo argenti uncias auri perfectissimi uncias tres singulis sex diebus comparare queat. In Ep. CVIII Augustus Carolo Arragonio, Principi Castelvetranno, & reliqua, qui ab Hispaniarum Rege ad se-

sedandas turbas in Belgio ortas ablegatus erat, felicem rerum successum approcatur, &, cum Carolus Serenissimi Electoris sententiam de hoc negotio exquisivisset, hic censet, Hispaniarum Regem recte & felicissime hunc motum compestrum esse, si & subjectis privilegia, quæ habeant, salva & integra præstet, & *inquisitionis* ante paucos annos in Belgium introductæ immunitatem compefeat, & transactionem, publica fide & auctoritate Regia anno sexagesimo sexto Bruxellis initam, tueatur atque conservet. In fine harum Epistolarum adjuncta est commendatio, qua Augustus, Princeps Elector, testatur, Joannem & Casparum, Gœbelios, fratres Germanos, quorum alter Borussia Ducis arario præfectus, alter civis Gedanus fuit, sibi formam obtulisse preli, quod magnis fratrum istorum sumptibus & sagaci artificis ingenio ita fabrefactum cognoverit, ut tam arte, quam structura differret ab omnibus aliis machinis in Germania ad illud usque tempus ad argentum signandum usurpatis. Hujus autem Gœbelianæ machinæ usum usque adeo expeditum esse ait, ut diurna monetariorum opera tantum numerum, omnis fortis imaginibus bellissime expressis produci queat, quantum alias viginti hominum labor, si malleo res peragenda esset, non posset repræsentare.

LES DELICES DE LA GRAND' BRETAGNE,
& de l'Irlande, &c.

h. c.

DELITIA MAGNÆ BRITANNIÆ ET HIBERNIÆ
ETC. *Figuris illustrata a* JACOBO
BEEVERELLIO.

Tomi VIII.

Lugduni Bat. apud Petr. van der Aa, 1707, in 12. Ch. aug.

Alph. 3 plag. 8 & figg. zn. pl. 40½.

VARIORUM hætenus Regnorum atque Provinciæ, ut *Portugallia, Hispania, Gallia, Italia & Belgii Delicia* prostant, quibus fere omnibus palmam præcipiunt hæ *Magna Britannia*

Et Hibernia Delitia copiosissimis pariter atque elegantissimis figuris aeneis, tabulisque Angliæ, Scotiæ ac Hiberniæ Geographicis ornatae & octo Tomis comprehensæ, quorum quinque prioribus Regnum Angliæ, posterioribus Regna Scotiæ & Hiberniæ sistuntur. In Angliæ descriptione quo accuratius procederet Autor doctissimus, a plaga orientali per meridiem versus septentrionem, ac inde ad oras occidentales vergens, pergit per septentrionem ad meridiem, hoc est, ad Principatum Walliæ. Hinc percurrit mediam Regni partem, describens ordine provincias ejusdem altitudinis, progressusque versus meridiem, ad occidentem & postea ad orientem, pedem figit in Comitatu Middlesexiæ, ubi agmen claudit totius Regni metropolis Londinum. Urbe hac celeberrima elegantissime, ut meretur, representata, producit Parlamenti Magnæ Britanniæ membra, personarumque illustrium & nobilium in villis vicinis palatia. Quem in Scotiæ porro atque Hiberniæ delineatione observavit ordinem, capitum argumenta lustrantibus facile innotescet, Agit vero non de iis tantum, quæ in singulis provinciis urbibusque notatu sunt dignissima, verum etiam de gentium religione, moribus, ludis aliisque voluptatum generibus & reliquis, quæ ad solidam jucundamque horum Regnorum notitiam spectant. Speciminis loco paucula tantum enotabimus. *Pag. 83* refert Autor noster ex antiquis feudorum regni Anglicani catalogis de oppido *Hemingston*, illud cuidam *Baldvino* sub hac conditione homagii Regi præstandi concessum fuisse, *ut pro eo faceret die Natali Domini singulis annis coram Domino Rege Angliæ unum salum, unum suffletum, & unum bombulum.* Quando *p. 183* de fluvio *Toune* & incidente in illum rivo *Baint* dicto loquitur, mentionem facit viculi cujusdam *Baint-bridge* appellati, in cujus loco olim fuit insigne quoddam fortalicium, Romano præsidio firmatum, quod probat ex effossa ibidem Inscriptione sequenti:

IMP. CÆS. L. SEPTIMO.
 PIO. PERTINACI. AUGU. . .
 IMP. CÆSARI. M. AURELIO. A.
 PIQ, FELICI. AUGUSTO. . .

BRAG-

BRACCHIO. CAEMENTITIUM.
VL. NERVIORUM. SUB.

CURA. LA.

SENECION. AMPLISSIMI. . . .

OPERI. L. VISPIUS. PRÆ. . . .

— LEGIO. —

In urbe *Beverlea* (p. 208) Rex *Aibelstan* inter alia privilegia, erexit asyllum pro obzatis & capitis reis, utque immunitas loco concessa eo magis innotesceret, ibidem sella quædam lapidea posita est, cum hac Inscriptione:

*Hac Sedes Lapidea Freedstoll Dicitur, id est, Pacis
Cathedra, Ad quam Reus Fugiendo Perveniens, Om-
nimodam Habet Securitatem.*

Quantum lingua Wallica ab Anglica differat, vel ex his (p. 472) patere potest vocabulis: *Aban* significat Bellum, *Adaf* Manus, *Avon* Fluvius, *Ban* Panis, *Bro* Provincia, *Bychan* Parvus, *Caddarn* Potens, *Cof* Memoria, *Da* Bonus, *Du* Niger, *Didro* Error, *Efrys* Donum, *Efol* Stultus, *Goffor* Vesper, *Huan* Sol, *Ja* Glacies, *Lle* Locus, *Mam* Mater, *Nai* Novus, *Puch* Voluntas, *Rhaib* Juramentum, *Siad* Caput, *Tat* Pater, *Ufel* Ignis, *Wbern* Rapidus, *Ych* Bos. In oppido *Woodstock* (p. 588) Henricus II R. Angl. labyrinthum construxisse fertur, in quo concubinam, pulchram illam *Rosamundam Gliffordiam*, absconderet; ast Regina Eleonora eam ad veneni præparati haustum compulit, humoque mandari iussit in monialium canobio, *Godstow* seu *Dei loco* dicto, cum sequenti Epitaphio:

*Hac jacet in tumba Rosa mundi, non Rosa mundi,
Non redolet, sed olet, qua redolere solet.*

Cum *Southamptonia* (p. 704) adulator quidam Canutum Angliæ & Danicæ Regem potentissimum appellasset, Rex homini illi stultitiam suam exprobraturus iussit ad maris littus sellam poni, quo tempore mare exæstuabat, quam præsentibus aulicis ascendens his fere verbis mare compellavit: *cum sum potentissimus, prohibeo, ne ultra littus ascendas, pedesve aut vestes*
meas

meas irriges. Com vero mare dicto haut effet audiens, de sella sua surgens hæc ad aulicos verba fecit: Discant cuncti, nullam esse Regum potentiam, neminemque Regis mereri titulum, præter illum, qui est supremus cæli, terra & maris Dominus. Atque ex illo tempore noluit amplius coronam capiti suo imponere. Londini in templo Westmonasterienfi (p. 842 & seqq.) variarum Regum leguntur Epitaphia, ut SIBERTI:

*Labilitas, brevitatis, mundana prosperitatis,
Cælica premia, gloria, gaudia danda beatis
SEBERTUM certum jure dedere fatis.
Hic Rex Chrificicola verax fuit hac regione,
Qui nunc cælicola gaudet mercede corona:
Rex humilis, doctus &c.*

HENRICI III:

*Tertius HENRICUS jacet hic, pietatis amicus,
Ecclesiam stravit istam, quam post renovavit,
Reddet ei munus, qui regnat, Trinus & Unus.*

EDUARDI I:

EDWARDUS primus Scotorum malleus hic est.

HENRICI V:

Gallorum mastix jacet hic HENRICUS in urna.

RICHARDI II:

Corpore procerus, animo prudens, ut Homerus.

In Ultonia Hiberniæ provincia olim fuit mirus Regem constituendi modus, quem (p. 1517) vetus quidam Scriptor ita delineat: Est in boreali Ultonia parte - - Gens quedam, qua barbaro nimis & abominabili ritu sibi Regem creare solet. Collecto in unum universa terra illius populo, in medio producitur jumentum candidam, ad quod sublimandus ille, non in Principem, sed in Belluam, non in Regem, sed in Exilem, contra omnibus bestialiter accedens, non minus impudenter quam imprudenter, se quoque bestium præfertur. Quæ sit linguæ Irlandicæ indoles, ex sequenti (p. 1540) Oratione Dominica apparet:

Ar machair úd ar neamb.

1 Naombhar

1 Naombhar bainm. 2 Tigeadh do riogachd. 3 Deun-
tar do thoil ar an Halámh, mar do níbear ar neamb. 4 Ar
narán laeathambais tabhair dhuinn a nia. 5 Agus maíbh dhuinn
ar bhfacha, mar mbaistmidne dar bhfeisbeambhuibh fein. 6
Agus na leig finn a ccaibhghadh: achd saor in o ok.

Oir is leachd fein an riogachd, agus an cumbachd, agus an
gbleir go fierruighe. Amen.

LE THEATRE DE LA NOBLESSE
du Brabant, &c.

h. e.

THEATRUM NOBILITATIS IN DUCATU
Brabantino, &c.

Leodii, apud Joannem Franciscum Broncartium, 1705, 4.

Constat 3 Alph. 20½ plag.

Librum hunc oculis nostris haecenus subtractum aliquanto
serius, quam nunquam, recensere malumus. Agit in eo
Autor maxime industrius tribus partibus de variis Ducatus
Brabantini terris, quae inde a primis Brabantiae Ducibus ad mo-
dernum, quem Noster Hispaniae Regem Philippum V vocat,
splendidiori titulo condecoratae sunt. Quippe earum posses-
sores ab his ipsis Ducibus Baronum, Comitum, Vice-Comitum,
Marchionum, Principum imo atque Ducum axioma obtinue-
re; quibus subjunguntur nonnulli ab iisdem Principibus Eque-
stri & Nobili dignitate donati. Inter illos quidam ab Impe-
ratoribus Romano-Germanicis Imperii honoribus digni judi-
cati sunt; ita a Ferdinando III *Philippus Franciscus de Fourneau*
& *Cruyquenbourgh*, & a Leopoldo *Theodoricus de Voorhout*, nec
non *Philippus le Roy* Barones Imperii; a Friderico *Jacobus de*
Hornes, a Ferdinando II *Joannes & Jacobus de T'serclaes*, fra-
tres, *Toparche de Tilly*, a Ferdinando III *Conradus ab Urfel*, *Be-*
ro de Hoboke, *Winandus de Glymes*, *Vice Comes de Jodoigne*, at-
que *Theodoricus*, *Gerardus & Leonardus van der Nath*, fratres,
& a Leopoldo *Joannes*, *Baro a Groesbeecke*, *Comites Imperii*;
aque Ferdinando III *Thomas Lopez de Ulloa*, *Baro de Limale*,

Kk

Mar-

Marchio Imperii, sunt declarati. Immixtæ conspiciuntur Virorum horum illustrium atque nobilium genealogiæ, nuptiarum solennitates, epitaphia & alia alibi non facile obvia. Ex Epitaphiis tria tantum Speciminis loco allegare placet. *Francisci de Busleiden, Archiepiscopi Bisuntini*, hoc est:

*Sum Bisuntinus Flamen Buslidius, alma
Pacis opus, Martis hostis, amorque Ducum.
Me Luxemburgum terris, Hispania Parcis
Addidit, astitit claris facta decora viris.
Cor Bisuntinis nisi, liqui ossa Toleti:
Flevere exanimem Rex pius & patria.*

Joannis Mirai ita habet:

*Chronicon ex Psalmo.
Non Confundar In æternis.
Honorarium
Æternitati Sacr.
Heus, Viator,
Tumulum Hunc Aspice, Tumulatum Suspice.
Joannes Miræus Bruxella Natus,
Belgico Orbi Notus,
Jacet Hic.
Episcopum Antverpia Ann. VII Viventem vidit,
Raptum Fato Invidente Luget,
Et Tu Luge, Qui Legis.
Doctrina Ac Pietatis Cultor Extitit,
Hæreseos Prævitatis Ulter Stetit.
His Vis Pretium Dare? Precem Dona,
Et Ad Aras Ora Mæstus,
Si Bonus Es.
Sin Malus Es, Audin? Cede Latus,
Jacet Hic Tui Tuorumque Mæstus.*

Chri-

Christophori Plantini hoc est:

*Doctorem si jacturam, Plantine, virorum
Respicimus, fateor, vixeris ipse parum.
Si meritum, studiumve, exantlatosque labores
Pro Musis toties, vixeris ipse satis.
Sive tot arumna, aut cæca ludibria Diva
Occurrunt, nimium vixeris ipse dies.
At si spectamus Fama monumenta perennis,
Hac vitam spondent jam tibi perpetuam.*

Janus Doufa F. amico pos.

THORMODI TORFÆI S. R. M. DAN. ET NOR-
veg. Historiogr. Trifolium Historicum, seu, Dissertatio
Historico - Chronologico - Critica de tribus potentissimis
Dania Regibus Gormo Grandevo, Haraldo Garuli-
dente & Sveno Furcata
Barba.

Hafniæ, apud Joh. Melchiorem Eſeben, 1707, in 4.

Plag. 22.

Torfæus, diligentissimus rerum Danicarum indagator, edidit duobus abhinc annis Universi Septentrionis Antiquitates, seriem Dynastiarum & Regum Daniæ a Skioldo ad Gormum, Grandævum exhibentes. Cœptum laborem ut continuaret, Trifolium hocce Historicum publicæ luci exposuit. Refert hic primum, Gormum Holsatiæ Comitum Haraldi Klakii filii, vel neptis potius, nuptias petiisse, eidemque futuræ sortis præſagia ex oblati per quietem imaginibus examinanda proposuisse. Qua occasione laudatur virginis istius in conjectandis præſagiis sagacitas, steriles quippe annos prævidentis & annonæ iavitiarum consilio avertentis. Ex hoc conjugio suscepit Gormus filios duos, Knutum & Haraldum, quorum cum illum avus Haraldus, cujus pariter singularis fuit in explicandis prodigiis solertia; bonorum omnium Holsatiæque hæredem constituisset, ipse in Galliam profectus, Christianæ militiæ nomen dedit, perpetuoque peregre-

Kk 2.

ab

abfuit. Gormum porro ab Imperatore Henrico Aucupe, cum exercitu Daniam ingreffo, in tantum terrorem fuiffe coniectum, docet Nofter, ut pacem fupplex peteret; cui tamen Jutiz Rex Frodius poftea fuit fubjectus. Hinc varias de Gormi Knutique extremis traditiones affert, & fabulam Suenonis Aggonis de Thyra Danmarkebot exponit atque refellit. De jure quoque Haraldi in Angliam, ex teftamento Eduardi Regis quzfito, nec non ejusdem excurfione in Normanniam difquirat. Tum fidem Chriftianam in Dania ab Imperatore Ottone I fub Haraldo Czerulidente promoram fuiffe oftendit, expenditque Islandorum de Haraldo hoc, deque Chriftianz religionis fub Imperatore Ottone II institutione traditiones, quas Saxonem quoque fequi oftendit, additis Islandorum de eodem Rege, nec non de religionis negotio fub Imperatore Ottone III antiquitatibus. Inde expendens ea, quz de celeberrimo Vandaliz oppido, Islandis Jomsburgo, alijs Julino, appellato, traduntur, num idem id fit cum Jumenta vel Wineta, cujusve auspicijs & quo tempore zdificatum fuerit, difquirat, additis, quz de portu, ipfiusque oppidi varijs viciffitudinibus atque excidio memorantur. Ut porro Gultharaldus five Haraldus aureus, Knuti Dana aft, Haraldi Czerulidentis fratris, filius, ab Hacoſe, Hladarum Comite, aftu fuerit circumventus, ac Regis patruj permiffu oppreffus, Norvegia ab eo in poteftatem redacta, quzque Styrbiorno Sueciz Princeps, athleta Sueciz alias dictus, patrauerit, deferibuntur, & Knytlingorum hiftoria enarrata, contra Saxonem demonstratur, Styrbiornum poft annum CMLXXXIV cafum non fuiffe, nec ante annum CMLXXX caedi potuiffe. Neque minus illuſtrat Autor hiftoriam de Audure, Comitjs Hacoſis Hladenſis filia, Eirico Victorioſo collocata, cauſamque exponit concepti a Palnatokio odii in Regem Haraldum, eadem nempe patruj Akij, annexis Palneris nuptijs, Palnatokij educatione & conjugio. Haraldum Regem ex inopi foemina Suenum progeneraſſe, filiumque eum agnoſcere noluiſſe affirmat, unde Palnatokius occaſionem arripuerit, ut ultioni diu ob patruj cadem conceptz viam paraverit. Hinc mira Sueni quindecim annos nati, & a nutritio ſuo Palnatokio inſtigati ferocia deſcri-

describitur, qui Regem coactum ibat, ut se filium agnosceret. Denique Haraldi cum Sueno bellum, Regisque eadem, diffidentibus sententiis conciliatis, describit Torfaus, annumque, quo Haraldus Czrulidens obierit, demonstrat, & Suenum, Haraldi filium, ab admosa vel furcata barba cognomen consecutum esse docet.

*OTTHONIS SPERLINGII, U. J. D. CONSILIARII
Regii, Prof. P. & Collega Soc. Angl. Commentarius de Sum-
me Regio Nomine & Titulo, Septentrionalibus & Germa-
nis omnibus & aliis usitato, Ronning, & ejus apud
Danos origine, ejusque potestate &
Majestate.*

Hafniæ, ex Typograph. Reg. & Universit. 1707, in 4.
Constat 2 Alphab. & 5½ plag.

DE Clar. Autoris Dissertatione ad nummum Furie Sabinie Tranquilline, Aug. Imp. Gordiani Uxor, & Commentario de Danicæ Lingue & Nominis antiqua gloria & prerogativa inter Septentrionales in Actis nostris A. 1687 p. 645 & A. 1694 p. 357 diximus. Quem nunc exhibemus, Commentarius agit de summe Regio titulo Ronning, Septentrionalibus, Germanisque omnibus & aliis gentibus usitato, deque ejus apud Danos origine, potestate atque majestate. Argumentum regium Regi dedicandum censuit, Friderico nempe IV, Danorum Monarchæ Augustissimo. Sub initium opusculi docet, Regis titulum apud Danos, Norvagos, Suecos, Islandos, Fennos, Esthonas, Livonos, Vandalos, Anglos & Germanos summis Imperantibus tributum fuisse & adhuc tribui, quod & de Scotis atque Hibernis §. 1 asserit. Russos quoque, quoad Græcæ religioni nomen nondum dedissent, nullo alio titulo Reges suos compellasse, quam Ronger, §. 5 vincit. Tartaricam vocem *Chan* significare Principem aut Regem, eamque didicisse Tartaros a Septentrionalium sapius in Scythiam magnam profectorum nomine *Rong*, ad eorundemque exemplum Dominis suis titulum *Chon* imposuisse, Septentrionis autem Reges nomen Chani nunquam

assumisse, §. 14 declarat. Quam gloriosum fuerit Danicum nomen, *Ronger*, Regibus populorum ab ultimo Septentrione ad Danubium usque, Danicam vel Germanicam linguam professorum, §. 21 innuit, id quod & de Hunnis in terras Boreales se recipientibus asserit, ut videre est §. 22 & seqq. Quare autem Teutones patria egressi nomen Septentrionale Regum aspernati sint, nec *Ronger* vocari perrexerint, §. 29 & seqq. indicat, Reginamque apud Danos æque ac Regem *Ronning* appellari, §. 36 seqq. testatur. Quod Canutus porro & alii quidam Reges Regio nomine, ut vili, abstinerint, titulum *Βασιλεύς* affectantes, §. 39, & cur exteri Reges a Danorum summis Imperantibus Reges creati & pronuntiari voluerint, §. 43 & seqq. docet. Reges Daniæ propter Holsatiam & Vandaliæ Imperii Feudatarios esse, §. 52 quodammodo concedit, Regnum vero Daniæ feudale beneficium Imperii Germanici quondam fuisse, penitus negat, & Attilam, Hunnorum Regem, se quoque Danorum Regem scripsisse, æque ut Gothorum, uti quidem vult Calvisius ad Ann. Christi 450, somnii & nugarum loco habet §. 53. Quando autem nomen *Ronning* cœperit, & unde per totum terrarum orbem velut exierit, inquit Sperlingius, primamque ejus memoriam a Danorum Regibus repetit §. 54 & seqq. Quod ubi agit, §. 63 culpat Pufendorfium, qui, ne honorem istum Danis tribuere, & ab iis Suecos nomen *Ronninge* didicisse, fateri cogetur, vocem eam in Introductione sua ad Historias non e Danica, sed Scandica lingua petendam sixerit. Eo autem consilio nomen *Ronning* & *Ronge* in Dania prodiisse, non ut superbirent illo Reges, sed quod optime illorum exprimeret dignitatem atque majestatem, nullumque alium titulum post Hebræorum *Ἰῆρ* Regum Majestati magis respondere, quam *Ronning*, statuitur §. 82 & seqq. Postquam itaque Autor noster docuit, quando Regium nomen in Dania cœperit, §. 96 & seqq. id quoque inquit, quo tempore Monarchæ apud Septentrionales initium sumserint, ostenditque, quod in Dania Rex Gormus, in Suecia Rex Ericus & in Norvegia Rex Haraldus pulchricomus prima Regna instituerint, qua in re gloria rursus prima Daniæ Regibus debeatur, ceteris exemplo præeuntibus. Quamvis

vis autem hæc ita credat Sperlingius, inde tamen non vult inferri, quasi ante Gormum aut Ericum aut Haraldum in Dania, Suecia & Norvegia Monarchæ non fuerint: sæpius enim hæc Regna vicesillas experta esse ait, ut nunc solus quidam Monarcha federit, nunc cum aliis divisas provincias habuerit, quemadmodum & post Gormum, Ericum & Haraldum inter plures Reges Regna hæc divisa legantur, §. 123. Successionem Regum Daniæ jam olim fuisse hæreditariam, probat §. 127, quod & de Angliæ Regibus asserit §. 128, ac secus statuentes §. 129 & seq. refutat, §. 150 & seqq. asserens, nomina Regia non tantum in gentibus circumvicinis per Danos propagata esse, sed & a Septentrione olim exiisse. Quibus vero in rebus imprimis Daniæ Regum Majestas constiterit, §. 171 declarat, & §. 180 & seqq. apud Danos & Germanos nec infantem, nec foemellam a successione olim fuisse exclusam, quin & Septentrionales Reges successores sibi adoptare potuisse, quos voluerint, §. 129 tuerur. Denique Daniæ Reges solo Regio nomine delectatos fuisse, aliisque titulis nequaquam superbivisse, e §. 240 & seqq. patet. Tacemus curiosiora alia, quæ ex ipso Opere multo jucundius cognoscuntur.

*VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERSUNT,
i.e. Historiarum Libri II ad M. VINICIUM CONSUL-
LEM, cum annotationibus & indicibus CHRISTO-
PHORI CELLARII.*

Lipsiæ, apud Thomam Fritsch, 1707, 12.

Plag. 8.

Quæ nobis pulcherrimas præstantissimorum Græciæ Latii-
que Auctorum editiones peperit, Viri celeberrimi, Chri-
stophori Cellarii, solertia & infinita, dum viveret, in bonis lite-
ris juvandis industria, eidem quoque Velleji Paterculi novum
hunc, quo gaudet, habitum & ornatum acceptum referre de-
bemus. Quem quidem ut eidem afferret, non suo magis in-
stinctu, quam beatissimi Friderici Benedicti Carpozvii, Viri ad
bonas literas in majus provehendas nati, instituto commo-
tum

tum se fuisse fatetur. Is enim singulari consilio hunc Auctorem sumtu suo exscribendum curaverat, notas ej quaedam & explicationes adjecturus, a Cellario autem verborum indicem, qualem is Nepoti, Cæsari, Curtio, aliisque optimis Auctoribus non sine insigni studiosæ juventutis emolumento addiderat, elaborari voluerat; sed præmaturo bonisque literis adverso fato ereptus Carpzovius vix semiperfectum opus reliquerat. Quod a Bibliopola solertissimo redemptum annotationibus quibusdam & indicibus in honorem & memoriam amicissimi Carpzovii ornandum duxit superiori anno Cellarius. Annotationes paucæ quidem sunt & breves, sed quæ accurata concinnitate sua bene multa continent. Jam enim lectionem emendat: sic v. gr. statim initio Lib. I Cap. 1 num. 3, ubi de Hermione sermo est, pactæ sibi non ejus legendum observat, & pluribus aliis locis, ut Cap. 14 num. 8, ubi pro *Fragella Fregena* legendum dicit, ipsum sensum commoda lectione restituta clariorem facit. Nonnunquam etiam contra Heinsum & alios receptam lectionem, probatissimorum Scriptorum autoritate, v. gr. Cap. 10 num. 1, tuetur. Sæpius lectionem receptam optimorum collatione ac testimoniis Auctorum confirmat, cujus specimen e Libro I Cap. 13 num. 1 de Catone perpetuo diruendæ Carthaginis autore, Cap. 12 num. 1 de Corinthiis Achajam in arma instigantibus, & pluribus aliis locis sumere licet. Historiam antiquam & Geographiam frequentissime illustrat, quo pertinet quod Lib. 1 Cap. 1 num. 1, deficiente libri principio, per distractum tempestate a duce suo Nestore Metabum vel Epeum intelligendum tradit: quod Cap. 7 num. 1 Hesiodi & Homeri ætatem curiosius inquirat: Lib. 2 Cap. 71 num. 2 per Varronem ad Antonii ludibrium moriturum, non Marcum Terentium Varronem, plurimorum librorum Auctorem, sed alium quendam hujus nominis intelligendum tradit: quod Lib. 1 C. 4 num. 1 per Magnesium a Lacedæmonis in Asia conditam, neque illam, quæ ad Mæandrum sita est, neque istam, quæ sub Sipylo, sed tertiam forte aliquam a Vellejo designari putat. Subinde etiam *Φαίσεως* Vellejanæ tum sensum tum elegantiam notat. Ita Lib. 1 C. 2 num. 6 *Insulam condere* imitatione Græcæ *Φαίσεως κτίξεν νῆσος* idem

idem esse ac Insulam urbibus instruere, pluribus exemplis e Diodoro Siculo, Aliano, Eutropio docet: & elegantiam singularem *Φράσις* isti Lib. 2 C. 117 num. 1 tantum quod ultimam imposuerat bello Caesar manum inesse, particulasque illas tantum quod ad brevis, quod intercedat, spatii significationem pulcherrime jungi e Cicerone ac Nepote declarat. Tandem duobus concinnis Indicibus tum res, tum voces & phrasas præcipuas Velleji exhibet, & ad Chronologiam Autoris rectius percipiendam excerpta quædam ex Annalibus Vellejanis Henrici Dodwelli, una cum judicio Gerhardi Johannis Vossii de hoc ipso Autore, præmittit.

LETTERE FAMILIARI SCRITTE AD
un Amico &c.

i. e.

*EPISTOLÆ FAMILIARES PRO COMITE CAROLO
ÆSARE MALVASIA, auctore Felinx (Bononia)
Pictoria, scripta ad Amicum a JOANNE PETRO
CAVAZZONI ZANOTTI,
Pictore.*

Bononiæ, apud Constantinum Pisarrum, 1705, 8.

Plag. 7.

Cum abhinc quinquennio *Vincentius Victoria* in Observatio-
nibus nonnullis, de quibus in Actis anni M DCC VI p. 171
seq. diximus, Comitem Malvasiam injuriarum in Raphaelem
Urbinatem, Pictorem, postulasset, eum tuendum paulo post
septem Epistolis suscepit non indoctus Pictor, *Cavazzoni Za-
notti*, dignus corona, qualem in principio libelli depictam cer-
nimus, cum lemmate: CIVE SERVATO. In prima Epistola
Malvasiam excusat ob litteras Annibalis Caraccii (*Coraggio*)
ab illo productas, ostenditque eas Raphaeli neutiquam esse præ-
judicio, qui est a Caraccio colorum subtilitate superetur, re-
liquis omnibus hæud dubie eo sit inferior. In secunda ostendit,
Malvasiam pictoriæ artis scientissimum non ipsum studium sta-
L I tuarum,

tuarum, sed quendam tantum defectum, (*maniera statua vocat,*) quem earum imitatio producat, non plane a Raphaele alienum, reprehendisse, cum id quicquid est duritiei, quod nunquam non in statua obvium est, non sit vitium artis, sed materiae, quae ad recipiendos quosdam inflexus atque umbras teneriores non aequae idonea est ac caro transplendens quasi ac mollis. Quantum vero ad nomen *picillatoris Urbinate*, quod Raphaeli imposuerat Malvasia, docet Noster, eum mox, plagula operis recusa, loco verborum *Boccalojo Urbinate* reposuisse *gran Raffaello*, & patere alioquin ex ipsa Felsina pictoria, ipsum in Raphaelem haud male animatum fuisse, quem nunc *primum*, nunc *divinum Pictorem* appeller. In Ep. tertia Annibalem Caraccium Ludovicum in arte pictoria magistrum habuisse, atque hunc Ludovicum revera restauratorem fuisse Scholz Romanæ atque autorem elegantiae illius, quam hodie *Caraccesca*, quasi Caracciis propriam vocant, contra Victoriam probat. In quarta inventionem negat a Malvasia insuper haberi, sed tantum designatione (*disegno*) inferiorem constitui. In quinta iuste nonnullas Domenichini inventiones a Malvasia reprehendi ostendit, qui in reliquis optimum hunc pictorem laude sua nequam fraudaverit. Denique in sexta, Ludovicum Caraccium utique apud Malvasiam in pretio fuisse, contra Victoriam demonstrat, eosque Pictores, qui picturam ipso archetypo meliorem exhibeant, laude potius, quam censura dignos esse censet.

*TRACTATUS JURIDICUS DE PRÆSCRIPTIONE
immemoriali praesertim rerum Domazialium & Regalium
Principum, itemque rerum Ecclesiasticarum, mensalium,
Prelatorum Germania, adornatus autore D. AN-
DREA OCKEL Jcto, Scabinatus Regii Borussiae in
Ducatu Magdeb. Sub-Sen. Crovit. Hallensis Consule &
Collegii Mariani Directore.*

Halz Magdeburgica, sumtibus Orphanotrophii, 1707, 4.

Alph. 2 plag. 19.

Tra

Tractatus hic vel sola argumenti dignitate se commendat: nam uti universa præscriptionis materia variis involuta est difficultatibus, ita ea in primis, quæ Regalia, aliaque jura illustriora respicit, non levibus premitur, eoque consideratione diligentius præcipue digna est. Consultissimus Autor duodecim capitibus universum laborem absolvit. Explicatis in Capite primo generalibus de nomine, natura, origine, descriptione & causa impulsiva præscriptionis immemorialis personas deinde, quæ præscriptione temporis immemorialis, & agendo & excipiendo se tueri possint, in secundo recenset. Inde subit Caput tertium, in quo de bonis domanialibus Principum Germaniæ Secularium, an præscriptioni immemoriali subjaceant, disquiritur, cui disquisitioni geminam addit quartum de bonis menfalibus & ecclesiasticis Prælatorum Germaniæ, quatenus alienari & præscribi possint. In Capite quinto expendit Noster Majestatem, Superioritatem Territorialem, Regalia majora & minora, immemoriali tempore acquirenda, quam tractationem in Capite sexto excipit consideratio rerum privatarum, quæ temporis immemorialis præscriptionem requirant, quibus expeditis, ad jura in præscriptibilia, & in primis res meræ facultatis, in Capite septimo Noster pergit, cumque alias ad præscriptionem varia requirantur, hinc in Capite octavo de bona fide, titulo, scientia & patientia adversarii, an & quatenus in præscriptione immemoriali necessaria sint, disquisitionem instituit, eique in Capite nono modos, quibus præscriptio illa interrumpatur, adjicit. Tum in Capite decimo ea, quæ præscriptioni illi contraria sunt, sequuntur, undecimum vero privilegia & effectus temporis immemorialis exhibet, ac duodecimum modum probandi præscriptionem immemorialem sistit. Cumque Consultissimus Autor in hoc tractatu ad documenta nonnulla provocaverit, hinc illa etiam in calce subnexit: inter ea vero præcipue eminent duorum Collegiorum Juridicorum Responsa, præscriptionem bonorum domanialium Principum Imperii concernentia. De cetero uti doctissimus Autor multam lectionem, ac eximiam rerum Germanicarum notitiam passim ostendit, ita nonnulla ex hoc labore specialius deli-

tuarum, sed quendam tantum defectum, (*maniera statuina vocat,*) quem earum imitatio producat, non plane a Raphaele alienum, reprehendisse, cum id quicquid est duritiei, quod nunquam non in statua obvium est, non sit vitium artis, sed materiae, quæ ad recipiendos quosdam inflexus atque umbras teneriores non æque idonea est ac caro transplendens quasi ac mollis. Quantum vero ad nomen *pocillatoris Urbinate*, quod Raphaeli imposuerat Malvasia, docet Noster, eum mox, plagula operis recusa, loco verborum *Boccalajo Urbinate* reposuisse *gran Raffaello*, & patere alioquin ex ipsa Fellina pictoria, ipsum in Raphaelem haud male animatum fuisse, quem nunc *primum*, nunc *divinum Pictorem* appellet. In Ep. tertia Annibalem Caraccium Ludovicum in arte pictoria magistrum habuisse, atque hunc Ludovicum revera restauratorem fuisse Scholzæ Romanæ atque autorem elegantiz illius, quam hodie *Caraccesca*, quasi Caracciis propriam vocant, contra Victoriam probat. In quarta inventionem negat a Malvasia insuper haberi, sed tantum designatione (*disegno*) inferiorem constitui. In quinta iuste nonnullas Domenichini inventiones a Malvasia reprehendi ostendit, qui in reliquis optimum hunc pictorem laude sua nequam fraudaverit. Denique in sexta, Ludovicum Caraccium utique apud Malvasiam in pretio fuisse, contra Victoriam demonstrat, eosque Pictores, qui picturam ipso archetypo meliorem exhibeant, laude potius, quam censura dignos esse censet.

*TRACTATUS JURIDICUS DE PRÆSCRIPTIONE
immemoriali præsertim rerum Domantialium & Regalium
Principum, itemque rerum Ecclesiasticarum, mensalium,
Prelatorum Germania, adornatus autore D. AN-
DREA OCKEL Jcto, Scabinatus Regii Borussia in
Ducatu Magdeb. Sub-Sen. Civit. Hallensis Consule &
Collegii Mariani Directore.*

Halæ Magdeburgicæ, sumptibus Orphanotrophii, 1707, 4.

Alph. 2 plag. 19.

Tra

Tractatus hic vel sola argumenti dignitate se commendat: nam uti universa præscriptionis materia variis involuta est difficultatibus, ita ea in primis, quæ Regalia, aliaque jura illustriora respicit, non levis premitur, eoque consideratione diligentius præcipue digna est. Consultissimus Autor duodecim capitibus universum laborem absolvit. Explicatis in Capite primo generalibus de nomine, natura, origine, descriptione & causa impulsiva præscriptionis immemorialis personas deinde, quæ præscriptione temporis immemorialis, & agendo & excipiendo se tueri possint, in secundo recenset. Inde subit Caput tertium, in quo de bonis domanialibus Principum Germaniæ Secularium, an præscriptioni immemoriali subiaceant, disquiritur, cui disquisitioni geminam addit quartum de bonis mensalibus & ecclesiasticis Prælatorum Germaniæ, quatenus alienari & præscribi possint. In Capite quinto expendit Noster Majestatem, Superioritatem Territorialem, Regalia majora & minora, immemoriali tempore acquirenda, quam tractationem in Capite sexto excipit consideratio rerum privatarum, quæ temporis immemorialis præscriptionem requirant, quibus expeditis, ad jura in præscriptibilia, & in primis res meræ facultatis, in Capite septimo Noster pergit, cumque alias ad præscriptionem varia requirantur, hinc in Capite octavo de bona fide, titulo, scientia & patientia adversarii, an & quatenus in præscriptione immemoriali necessaria sint, disquisitionem instituit, eique in Capite nono modos, quibus præscriptio illa interrumpatur, adjicit. Tum in Capite decimo ea, quæ præscriptioni illi contraria sunt, sequuntur, undecimum vero privilegia & effectus temporis immemorialis exhibet, ac duodecimum modum probandi præscriptionem immemorialem sistit. Cumque Consultissimus Autor in hoc tractatu ad documenta nonnulla provocaverit, hinc illa etiam in calce subnexuit: inter ea vero præcipue eminent duorum Collegiorum Juridicorum Responso, præscriptionem bonorum domanialium Principum Imperii concernentia. De cetero uti doctissimus Autor multam lectionem, ac eximiam rerum Germanicarum notitiam passim ostendit, ita nonnulla ex hoc labore specialius deli-

tuarum, sed quendam tantum defectum, (*maniera statua vocat,*) quem earum imitatio producat, non plane a Raphaele alienum, reprehendisse, cum id quicquid est duritiei, quod nunquam non in statua obvium est, non sit vitium artis, sed materiae, quæ ad recipiendos quosdam inflexus atque umbras teneriores non æque idonea est ac caro transplendens quasi ac mollis. Quantum vero ad nomen *poëllatoris Urbinate*, quod Raphaeli imposuerat Malvasia, docet Noster, eum mox, plagula operis recusa, loco verborum *Boccalajo Urbinate* reposuisse *gran Raffaello*, & patere alioquin ex ipsa Felsina pictoria, ipsum in Raphaelem haud male animatum fuisse, quem nunc *primum*, nunc *divinum Pictorem* appellet. In Ep. tertia Annibalem Caraccium Ludovicum in arte pictoria magistrum habuisse, atque hunc Ludovicum revera restauratorem fuisse Scholæ Romanæ atque autorem elegantię illius, quam hodie *Caraccesca*, quasi Caracciis propriam vocant, contra Victoriam probat. In quarta inventionem negat a Malvasia insuper haberi, sed tantum designatione (*disegno*) inferiorem constituit. In quinta iuste nonnullas Domenichini inventiones a Malvasia reprehendi ostendit, qui in reliquis optimum hunc pictorem laude sua nequaquam fraudaverit. Denique in sexta, Ludovicum Caraccium utique apud Malvasiam in pretio fuisse, contra Victoriam demonstrat, eosque Pictores, qui picturam ipso archetypo meliorem exhibeant, laude potius, quam censura dignos esse censet.

*TRACTATUS JURIDICUS DE PRÆSCRIPTIONE
immemoriali præsertim rerum Domaniarum & Regalium
Principum, itemque rerum Ecclesiasticarum, mensalium,
Prelatorum Germania, adornatus autore D. AN-
DREA OCKEL Jcto, Scabinatus Regii Borussiae in
Ducatu Magdeb. Sub-Sen. Civit. Hallensis Consule &
Collegii Mariani Directore.*

Halæ Magdeburgicæ, sumtibus Orphanotrophii, 1707, 4.

Alph. 2 plag. 19.

Tra-

Tractatus hic vel sola argumenti dignitate se commendat: nam uti universa præscriptionis materia variis involuta est difficultatibus, ita ea in primis, quæ Regalia, aliaque jura illustriora respicit, non levibus premitur, eoque consideratione diligenti præcipue digna est. Consultissimus Autor duodecim capitibus universum laborem absolvit. Explicatis in Capite primo generalibus de nomine, natura, origine, descriptione & causa impulsiva præscriptionis immemorialis personas deinde, quæ præscriptione temporis immemorialis, & agendo & excipiendi se tueri possint, in secundo recenset. Inde subit Caput tertium, in quo de bonis domanialibus Principum Germaniæ Secularium, an præscriptioni immemoriali subjaceant, disquiritur, cui disquisitioni geminam addit quartum de bonis menſalibus & ecclesiasticis Prælatorum Germaniæ, quatenus alienari & præscribi possint. In Capite quinto expendit Noster Majestatem, Superioritatem Territorialem, Regalia majora & minora, immemoriali tempore acquirenda, quam tractationem in Capite sexto excipit consideratio rerum privatarum, quæ temporis immemorialis præscriptionem requirant, quibus expeditis, ad jura in præscriptibilia, & in primis res meræ facultatis, in Capite septimo Noster pergit, cumque alias ad præscriptionem varia requirantur, hinc in Capite octavo de bona fide, titulo, scientia & patientia adversarii, an & quatenus in præscriptione immemoriali necessaria sint, disquisitionem instituit, eique in Capite nono modos, quibus præscriptio illa interrumpatur, adjicit. Tum in Capite decimo ea, quæ præscriptioni illi contraria sunt, sequuntur, undecimum vero privilegia & effectus temporis immemorialis exhibet, ac duodecimum modum probandi præscriptionem immemorialem sistit. Cumque Consultissimus Autor in hoc tractatu ad documenta nonnulla provocaverit, hinc illa etiam in calce subnexit: inter ea vero præcipue eminent duorum Collegiorum Juridicorum Responsa, præscriptionem bonorum domanialium Principum Imperii concernentia. De cetero uti doctissimus Autor multam lectionem, ac eximiam rerum Germanicarum notitiam passim ostendit, ita nonnulla ex hoc labore specialius deli-

délibasse dividia non erit. In Capite secundo occasione quæstionis, num homines proprii libertatem præscribere queant, proluxa digressione Noster in naturam hominum propriorum & rusticorum Germanorum inquirat, ac, relatis variis eorum generibus, hinc inde admonet, quod interpretes ignorantia juris Germanici & abusu juris Romani in decidendis controversiis, inter Nobiles & rusticos hodie agitari solitis, sæpe fallantur, v. gr. quando Jcti Saxonici disquirunt, an in dubio bona rusticorum emphyteutica, an censitica habeantur? cum tamen bona illa originitus nunquam fuerint emphyteutica *p. 34*; aut quando contendunt interpretes, servitutem non præsumi & quemlibet præsumi liberum, nisi contrarium doceatur, cum potius præsumtio sit, quod quilibet rusticus, qui censum sive in pecunia, sive alia re, v. gr. ovo aut gallina, ratione fundi vel personæ præstat, & de jure Saxonico cinguli non est capax, *der nicht zum Heerschilde gehöret*, ad servitia sit obligatus, adeoque indeterminata etiam præstare debeat, donec exemptionem vel in totum vel pro parte probet; hinc rabularum inventum Noster amplius dicit, quando contra Nobiles, in possessione servitorum constitutos, actio negatoria eo fine instituitur, quo onus probandi in illos rejiciatur *p. 40. 41*. Eadem digressione doctissimus Autor sex illa Scuta, quibus antiqui Saxones diversos nobilitatis gradus signarunt, fuse satis persequitur, ita ut primum Scutum Regi, secundum Electoribus tam Secularibus quam Ecclesiasticis, tertium Principibus, quartum Comitibus & Baronibus, quintum Nobilibus, quorum diversa fuit conditio, & denique sextum nobilitate recenter donatis, nec non hominum equestrium Subvasallis tribuat, cumque his septimum scutum accesserit, ex conjectura Nostri, homines civici ordinis, qui exigua feuda possident, ac de iis operas militares non præstant, eodem continentur. Inter alia observat Noster *p. 57*, nomen *semper frey* non esse ex *sendbar frey*, quod recentioribus nonnullis fuit visum, sed inde potius deducendum, quod quidam Barones, qui in aliquo quinque Ducum Germaniæ Ducatu terras sitas habebant, a necessitate comparendi in aula illorum Ducum fuerint immunes, adeoque *semper frey* dici meruerint. In Capite quinto solertissimus

mus Autor de Majestatis, Superioritatis territorialis ac Regalium præscriptione sollicitus, Majestatem vel absolutam vel limitatam immemoriali tempore præscribi, vel præscriptione augeri posse censet; ac exempli loco Regem Galliarum producit: cum enim ille repagula, quibus quondam Regia potestas inclusa fuerat, dudum fregerit, ac libero dominatui omnem libertatem Francicam subjecerit, non dubitandum esse putat, quin, si postera dies hæc non immutet, Reges Galliarum futuri immemoriali possessione dominatum suum defendere possint imposturum. De Superioritate territoriali eadem Nostri est sententia, ex qua præscriptio Regalium ultro etiam profuit. Sed illa ad Imperantes pertinent: gravior est quæstio, an subditus contra suum Principem possit Regalia majora acquirere, ut nihilominus in statu subjectionis maneat? quam, aliis licet negantibus, nihilominus etiam affirmandam esse Noster censet, eamque sententiam exemplis nonnullis, nempe jurisdictionis, juris collectandi, immunitatis a collectis & juris venandi amplius illustrat. Circa ultimum illud jus tamen observat, venationem minorem, leporum & vulpium &c. ad Regalia non pertinere, nec Reges & Principes sibi eam, hoc nomine, reservasse, sed potius, cum militiarum species sit venatio, in hostium fortitudine gloriam quæsisisse, adeoque bestias, dente vel cornu armatas, tantum persecutos esse. Juxta hæc igitur de majore seu alta venatione quæstio remanet, quam immemoriali tempore, sed saltem extra loca bannita, posse præscribi Noster contendit.

DE CONSTRUCTIONE ÆQUATIONUM DIFFERENTIALIUM PRIMI GRADUS. Auctore GABRIELE MANTFREDIO, Phil. D. Bononiensi, Philosophicæ, quæ in patria est, Academia Socio Ordinario.

Bononiæ, typis Constantini Pisarii, 1707, in 4.

Constat 1 Alph. 3 plag. & 7 Tabb. æn.

Quanta Mathesis sublimior per *Analysin Leibnitianam* incrementa ceperit, sola Acta nostra abunde loquuntur. De-

lituit ea hæcenus inter paucos, & in *Italiam* præsertim paulo serius penetravit. Optandum vero, ut utilissimum hoc calculi genus in quam plurimorum notitiam veniat, quoniam ita futurum, ut Scientiæ *Physico-Mathematicæ* incredibilia augmenta capiant & naturæ ac artis mysteria magis magisque retegantur. Quemadmodum igitur utilissimum erat Illustrissimi *Marchionis Hospitalii* institutum, cum primam Analyseos hujus partem, *calculus* nempe *differentialis directum*, seu artem differentian- di explicaret, ejusque usum exemplis egregiis illustraret; ita non exiguam utilitatem habet & *Mansfredii* labor, qui præclare usus Speciminibus in his Actis Commentariisque Academiæ Scientiarum Regiæ Parisinæ & alibi extantibus, *differentialis regressivum*, id est, *summatorium* sive *integrale* in opere docto atque ingenioso illustrandum suscepit, longius utique progressus, quam Dn. *Carré*: ita ut non pauca, quæ Viri insignes magis innuerant intelligentibus, quam exposuerant, in hoc libro explicata habeantur, etiam ad captum tironum hujus methodi. Enimvero Autor celeberrimus non nisi eas æquationes differentiales considerat, quas indeterminatarum x & y differentiarum primæ dx & dy ingrediuntur, & in facilioribus quænam ipsis Curvæ satisfaciunt, edocet. Itaque *Sett. I* viam monstrat, qua ex datis alicujus Curvæ proprietatibus ad æquationem differentialem perveniri possit: quæ est pars hujus Analyseos directæ. Postis nempe coordinatis x & y , erunt earum differentiarum dx & dy . Inde valorem Subtangentiæ, Tangentiæ, Subnormalis, Normalis aliarumque linearum, quæ per istas haberi possunt, eruit. Illum igitur cum differentiales dy & dx ingrediantur; æquatio differentialis prodit, si datæ proprietates Curvæ per istos valores explicentur. Ex. gr. si desideretur æquatio differentialis Curvæ, in qua summa ex subnormali & abscissa æquetur $\sqrt{(xx+yy)}$ cum subnormalis valor sit $ydy:dx$, erit æquatio differentialis $(ydy+xdx):dx = \sqrt{(xx+yy)}$. Hæc non modo ad Curvas Algebraicas, sed & ad Transcendentes applicat: & methodus non tantum satisficit, si relationes mutuas Subtangentiæ, Tangentiæ, Subnormalis, Normalis aliarumque linearum per istas daturum; sed & si re-

si relatio spatii Curva & coordinatis comprehensū, vel arcus Curvæ, vel solidi ex rotatione Curvæ circa axem vel ordinatam, vel aliam rectam datam, aut superficiem ex tali revolutione orituræ ad spatia quævis vel lineas per coordinatas & constantes quomodocunque expressas detur, aliisque in casibus, quos ex Autore excerpere prolixum nimis foret. Postquam igitur modum æquationes differentiales ex datis Curvarum proprietatibus eliciendi docuit, ad *Regressum* deinde procedit, ut ex æquatione differentiali colligatur (qua licet) æquatio a differentiis libera, vel saltem (quod succedaneum esse *Leibnitiana* methodus ostendit) reducta ad Quadraturas. Varii autem cum hic occurrant casus, de singulis seorsim agit. *Sect. 2* adeo docet, quomodo construuntur æquationes differentiales, si constat eas esse Algebraice summabiles, e. gr. si fuerit $y^{n-1} dy = dx$. Ubi aliqua reperies exempla reductionis æquationum difficilius summabilium ad tractabiliores. Equidem huc referri debebant, quæ summus noster *Leibnitius* in *Actis A. 1702 p. 210 & A. 1703 p. 19* de Quadraturis &c Summis tradidit; monet tamen *Manfredius*, excellentia ista Schediasmata *Leibnitiana* ipsi demum innotuisse, ubi opus suum jam ad umbilicum perduxerat, eaque ita esse comparata, ut peculiari volumine illustrari mereantur. Quoniam vero nulla adhuc inventa methodus, ex qua judicare detur, num differentialis proposita sit integrabilis, consultum putat, ut quis Canones differentiarum per artificia hæctenus inventa integrabilium construat. *Sect. 3* ad æquationes construendas progreditur, quæ sub formula generali $dz = q dv$ continentur, posito q dari per v & constantes, & constructionem fieri posse, spatii alicujus Quadratura supposita, observat. Inter exempla investigationem Curvæ, cujus subtangens sit constans, proponit indeque *Logarithmorum differentias* & vice versa regulas summandi differentias, quas Logarithmica quantitas ingreditur, deducit: ubi generatim evincit, posito $m + 1 = r$, esse $sy^m ly^n dy = y^r, \frac{1}{r} ly^n$

$$\frac{1}{r^2} ly^{n-1} + \frac{1}{r^2} ly^{n-1} + \frac{1}{r^2} ly^{n-2} + \frac{1}{r^2} ly^{n-1} + \frac{1}{r^2} ly^{n-2} + \frac{1}{r^2} ly^{n-3} + \dots$$

in in

in infinitum: quæ series tamen finitur, si n sit numerus integer affirmativus. *Seç. 4* de constructione æquationum agit, quæ præter utriusque indeterminatæ differentias ad quamvis potestatem elevatas alterutram tantum determinatarum continent, e. gr. si fuerit $adx^2 + ady^2 = xdx^2$, quæ semper pendet a Quadraturis. *Seç. 5* de æquationibus tractat, quæ per formulam generalem $qdt = pdu$ exprimuntur, ubi p datur per n & constantes, q datur per t & constantes. Denique *Seç. 6* varias æquationes differentiales primi gradus expendit Algebraice non integrabiles, in quibus ambæ indeterminatæ cum suis differentialibus reperiuntur, nec tamen facile sunt ab invicem separabiles. Et coronidem operi imponit solutione hujus æquationis differentialis $dy : dx = z + vy$, posito v & z quomodocunque dari ex x , quam primus *Leibnizius* ita solvit, ut faciat $dn : n = v dx$, seu $ln = \int v dx$ & $y = f(z dx : n)$ Eodem tendit *Analys* Dn. *Jø. Bernoullii* Act. A. 1697 p. 115. Ceterum generalis tales æquationes tractandi methodus hæctenus non est inventa. Et adeo absurdum a generali talium constructionum methodo, ut ne criterium quidem adhuc habeatur, unde certo cognoscatur, num differentialis propositi summatio Algebraice sit possibilis, an impossibilis, Curvamque adeo postulet transcendentem. Ne vero quispiam rerum Mathematicarum non satis gnarus miretur, calculum hunc multum adhuc abesse a perfectione sua; considerandum est, differentiarum summationem in *Analysi* infinitesimali respondere radicum extractioni in Algebra. Et quemadmodum extractio radicum Arithmetica exacta non procedit in numeris surdis, ita summatio formularum differentialium Algebraica non procedit in quantitibus transcendentibus. Sicuti porro radices affectas ad puras reducere hæctenus generaliter non licuit, nisi in æquationibus secundi, tertii & quarti gradus; ita mirum non est, reductionem æquationum differentialium affectarum ad puras, hoc est, ad eas, quarum summatio a Quadraturis pendet, non nisi in facilioribus hæctenus præstitam esse. Unde patet pro construendis Curvis æquationum differentialium duo in calculo infinitesimali maxime desiderari, reductionem differentiarum

tiarum affectarum ad puras, quæ pars etiam calculi differentialis adhuc valde imperfecta est, & deinde integrationes seu summas, & maxime quidem Quadraturas, quod officium foret calculi summatorii seu integralis.

Monendum denique, nos in posterum in his Actis usos esse Signis *Leibnitianis*, ubi cum *Algebraicis* res nobis fuerit, ne typhothesis tædia & molestias gratis creemus, utque ambiguitates evitemus. Loco igitur lineolæ characteribus supraducendæ parenthesin adhibebimus, immo in multiplicatione simplex comma, ex. gr. loco $\sqrt{aa + bb}$ scribemus $\sqrt{(aa + bb)}$ & pro $aa + bb \times c$ ponemus $aa + bb, c$. Divisionem designabimus per duo puncta, nisi peculiaris quædam circumstantia morem vulgarem adhiberi suaserit. Ita nobis erit $a : b = \frac{a}{b}$. Et hinc peculiaribus signis ad deno-

tandam proportionem nobis non erit opus. Si enim fuerit, ut a ad b ita c ad d , erit $a : b = c : d$. Quod potentias attinget,

$\sqrt[m]{aa + bb}$ designabimus per $(aa + bb)^m$: unde & $\sqrt[m]{aa + bb}$

erit $= (aa + bb)^{1:m}$ & $\sqrt[n]{aa + bb} = (aa + bb)^{1:n}$.

Nulli vero dubitamus fore, ut Geometræ omnes Acta hæc legentes Signorum Leibnitianorum præstantiam animadvertant, & nobiscum in eadem consentiant.

L'ARITHMETIQUE MILITAIRE.

hoc est,

*ARITHMETICA MILITARIS, AUTORE CLERMON-
TPO, Rei tormentaria Commissario. Editio secunda
correcta & aucta.*

Argentorati, apud Jo. Renaldum Doulsseker, 1707, in 12.

Const. plag. 12.

Autor communes regulas Arithmeticas istiusmodi exemplis illustrat, quæ castra sequentibus obvia fieri solent: unde

M m

Arith.

Arithmetica Militaris nomen libello imponit. Regulam extrahendi radicem Cubicam omittit, quod ejus in praxi Geometrica nullum esse credat usum, cum nullum unquam viderit Architectum militarem aut agrimensorem, qui ad eam recurrere opus habuerit, indeque eam curiositati unice inservire colligat. Enimvero ut alios regulæ usus taceamus, notum est data soliditate massæ e. gr. plumbeæ unius libræ inveniri diametrum globi ex ea parandi, & data hac diametro reperiri ulterius diametrum globi ponderis multipli desiderati: cujus in re tormentaria momentum evidens. Rejicit quoque vulgarem additionis probationem per novenarii abjectionem, nec male; fallit enim, quoties errorem novenarius metitur. Quoniam vero is tum contingit, cum numerus falsus in locum decadum aut numerorum, qui respectu seriei jam summata pro decadibus in operatione habentur, rejicitur; probationis fallacia facile evitatur, si numeri seriei decadum connumerati a latere notentur, ut facta probatione intelligatur, num idem novenariorum numerus ex aggregandis abjectus, & in summa partim inter operandum omissus, partim inter probandum deletus. Ita enim æqualitas novenariorum abjectorum indicabit, nullum errorem, quem novenarius metitur fuisse commissum, & æqualitas numerorum residuorum novenario minorum immunitatem ab errore reliquo eloquetur. *

GEORGII ALBERTI HAMBERGERI, PHIL. NAT.
 & Math. P. atque Alumnorum Ducalium Inspectoris in
 Academia Jenensi, Fasciculus Dissertationum Academicarum Physico-Mathematicarum.

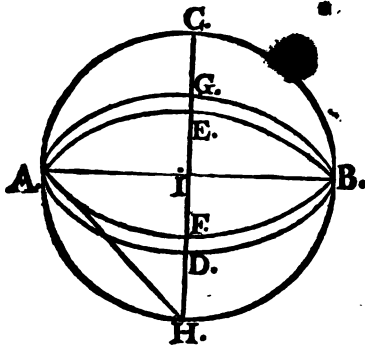
Jenæ, typis & sumtibus Gollnerianis, 1708, in 4.
 Constat 2 Alph. 20 plag. & 8 Tabb. 2n.

Operæ pretium fecit doctissimus Autor, quod dissertationes antehac seorsim editas in unum fasciculum colligi & denuo inprimi fecerit: continent enim selecta quædam argumenta uberius quam alibi pertractata. Ex cordis mechanismo
 fuse

fuse explicato Dei existentiam eruit, methodo finium generali ad casum specialem applicata; phænomena Iridis, machinarum hydraulicarum, frigoris & barometrorum cum cura recenset atque ad causas suas revocat; optica oculorum vitia explicat & remedia contra ea repræsentat; in Epochæ Christianæ ortum & auctorem solerter inquirat; Computi denique Ecclesiastici difficultates & genuinam indolem reformationis Calendarii a Statibus Protestantibus sub initium hujus Seculi factæ exponit.

*DUBIUM GEOMETRICUM CIRCA TETRAGONIS-
mum Circuli, alma Geometria acutissimis Cultoribus
propositum, a FERDINANDO ERNESTO, Comite
ab HERBERSTEIN.*

Describatur super axe transverso AB Ellipseos AGBDA Circulus ACBH. Radioque AH æquali lateri Quadrati eidem circulo inscripti ex C & H velut centri rescentur lunulæ AEBCA, AFBHA.

Quæritur: An, reperto Rectilineo æquali excessui, quo Spatium Ellipticum superat Spatium curvilineum AEBFA, exhiberi possit Quadratum æquale circulo ACBH?

*Cum hac cum Cl. CHRISTIANO WOLFIO, Ma-
thematicum in vicina Halensi Professore Publ. qui in-
M m 2 defes-*

defessam in recensendis varii generis libris operam habemus nobis prestitit, communicassemus, sequentia nobis per litteras rescripsit, qua inseri hoc loco, opera pretium duximus.

SOLUTIO DUBII GEOMETRICI, AB ILLUSTRISSIMO Comite ab HERBERSTEIN propositi, excerpta ex litteris C. WOLFII ad

N. - - datis.

Quæris ex me, quid de dubio ab Illustrissimo Comite proposito mihi videatur. Scito igitur, me in ea esse sententia, quod data Quadratura Lunulæ $AGBEA$ sine negotio inveniat $AGBEA$ & Quadratura Circuli $ACBHA$, & Quadratura Ellipseos $AGBDA$. Etenim Spatium Curvilineum $ACBEA$ est Lunula *Hippocritis*, quam quadrare norunt Geometræ: est nimirum Triangulo AIB seu quadrato super recta AI constructo æquale. Quod igitur detur Lunula $AGBEA$, dabitur etiam Lunula $AGBCA$, hoc est, differentia Semiellipseos $AGBA$ a semicirculo $ACBA$. Constat vero ex *Conicis*, esse Semiellipsin $AGBA$ ad semicirculum $ACBA$ ut GI ad CI . Quare ex *Elementis* notum est, esse etiam $ACBA-AGBA$, hoc est, Lunulam $AGBCA$ ad circulum ut GC ad CI , consequenter cum data Lunula $AGBEA$ inveniri possit Lunula $AGBCA$, *per demonstrata*; Lunula $AGBEA$ data reperitur circuli area, & inde porro area Ellipseos. Q. e. d. Quodsi itaque Illustrissimus Comes de quadratura Lunulæ $AGBEA$ quædam meditatus fuerit, rogandus est, ut ea diutius non premat. Ita enim Tetragonismi circularis celebre problema tandem perfecte solvetur.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗ-
 ρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεταφρασθεῖσα &c.

h. e.

NOVUM TESTAMENTUM DOMINI ET SERVATORIS VOSTRI, JESU CHRISTI, ante plures annos pro
 com-

*communis Christianorum usu in sermonem Vulgarem
translatum ab Hieromonacho, MAXIMO CALLIOPO-
LITA, Nunc denuo excusum, ex correctione SERA-
PHIMI, Hieromonachi Mitylenai.*

Londini, apud Benjam. Mottzum, 1712.

Plag. 19.

Postquam Græcæ litteræ in ipsa Græcia perire, & in vete-
ris linguæ locum successit nova, quæ propter plurimas, quas
continet, voces barbaras, Turcicas inprimis, Slavonicas, at-
que Italicas, tum etiam quoad ipsam analogiam Grammaticam
a Græcâ veteri, veluti a Latina Italica, differt; adeo Græci,
sub Turcarum jugo hodie gementes, veteris suæ linguæ igna-
riprehenduntur, ut vel ipsum Novum Testamentum, com-
muni licet seu Alexandrina eademque facillima *διὰλέξις* a
scriptoribus sacris consignatum, recte intelligere nequeant. Ne
igitur fructu ejusdem lectionis prorsus carerent miserandæ for-
tis homines, laudabili instituto jam olim Generales Fœderati
Belgii Ordines, impulsu maxime incomparabilis Viri; Jacobi
Golii, Novi Testamenti Versionem Græco-Barbaram a Maxi-
mo Calliopolita componendam, suisque postmodum impensis,
una cum ipso textu Græco originali, caractere elegantissimo
imprimendam curarunt. Prodiit prima hæc N. T. Græco-
Barbari editio Genevæ, anno M DC XXXVIII, cui duplex
præmissa est Præfatio, altera ipsius Metaphrastæ, altera doctissi-
mi Patriarchæ CP. Cyrilli Lucaris, quarum utraque, scopo
versionis prius explicato, tam egregium opus Ecclesiis Græcis
magnopere commendatur. Atque ex hoc ipso opere Geneven-
si, pretiosiori illo rarissimoque, Novi Testamenti Versionem
Græco-Barbaram denuo edidit, cum aliquot abhinc annis in
Anglia versaretur, Seraphimus, divino quippe, uti ipse in Præ-
fatione, vulgari etiam sermone conscripta, testatur, in gentem
suam zelo commotus, & a viris quibusdam piis ad id facien-
dum excitatus. Etsi vero, quod ipsa libri inscriptio testatur,
versio sit Maximi Calliopolitæ, at tamen a Seraphimo ex colla-

M m 3

tione

tione cum aliis versionibus, veterisque Ecclesiæ Patribus ita fuit emendata, ut nova plane esse videatur. Eadem editio retudi nunc fertur Halæ Saxonum.

Kurze Fragen von den menschlichen Gemüths-
Bewegungen, &c.

h. e.

JOANNIS WOLFGANGI TRIERI *QUESTIONES succincta de hominum commotionibus animi, quibus de harum ortu & effectibus singulari ratione agitur. Accedunt observationes de commotionibus animi in Historias Estheræ & Josephi.*

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditsch, 1708, 12.

Alph. I plag. 10.

Qui superiori anno de affectibus librum edidit Autor, nunc etiam de animi commotionibus agere voluit: quo in labore ita versatus est, ut & totam divisionem earum aliam faceret, quam adhuc ab iis, qui hoc argumentum tractarunt, factum meminerit, & præterea ubique multa a consuetis principiis diversa immisceret. Triplici potissimum ratione ab affectibus, quorum quatuor, ambitionem, avaritiam, libidinem, gulamque, constituit, animi commotiones differre ait. Nimirum ad has requiri rem externam, quæ animum impellat, in illis propensionem omnem ex interna constitutione animæ sanguisque ortum habere: deinde in his insolitam sanguinis mutationem reperiri, in illis autem secus esse: denique has brevi tempore, illas perpetuo fere durare consuevisse. Omnem animi commotionem aut ex voluptate oriri, aut ex dolore, illam *amorem*, hanc *odium* dici. Horum duorum generum octo species ab Autore constituuntur.

P. I.

15. sq.

I IRA, amor doloris in aliis.

II ANIMUS, amor doloris in se ipso.

III ODIUM, *stricte sic dictum*, odium voluptatis in aliis.

IV TRI-

- IV TRISTITIA, odium voluptatis in se ipso.
- V AMOR, *strictè sic dictus*, amor voluptatis in aliis.
- VI LÆTITIA, amor voluptatis in se ipso.
- VII MISERICORDIA, odium doloris in aliis.
- IX IGNAVIA, odium doloris in se ipso.

De singulis Autor peculiaribus Capitibus ita agit, ut primo nomen definitionemque expendat, deinde quæ in genere de quavis commotione animi notanda sint, indicet, qui homines ad eam præcipue sint propensi, quos effectus in corpore humano, gestibus, cogitationibus, verbis, factisque habeat, quomodo homines ad eam incitari possint, quodque sit hominum circa eam officium. Capite ultimo agit de sex aliis animi commotionibus, quas potissimum in intellectu se exerere dicit, licet in voluntate etiam aliqua ratione se exerant. Sunt vero

- I ADMIRATIO, commotio intellectus ob voluptatem præsentem.
- II TERROR, commotio intellectus ob dolorem præsentem.
- III PUDOR, mixtio admirationis & terroris.
- IV SPES, commotio intellectus ob voluptatem futuram.
- V TIMOR, commotio intellectus ob dolorem futurum.
- VI FLUCTUATIO, mixtio spei & timoris.

In appendice exemplum dare voluit Autor, quomodo in lectione historiarum ratio commotionum animi annotari atque hoc modo profectus in hac doctrina augeri possint. Nimirum Biblicas historias Estheræ & Josephi ita pertractat, ut primo brevem historiarum partem recenset, & deinde observationes de animi commotionibus subjungat. Omnia tum in ipso tractatu, tum in appendice multis exemplis ex historia petitis & meditationibus variis curiosisque repleta sunt, ut lectio hujus libri non solum utilis sit, sed etiam jucunda.

THE FRAUDS OF ROMISH MONKS
and Priests.

h. e.

h. e.

FRAUDES MONACHORUM ET SACERDOTUM Romanensium.

Vol. I.

Londini, apud Robertum Clavell, 1704, in 8.

Constat 1 Alph. 4 plag.

Autor, Clericus quondam Secularis in Ecclesia Romana, dum per Italiam iter fecit, multa cum cura annotavit, quæ religionem Pontificiam concernunt, ac Clericorum inprimis fraudes, quibus ad incautos decipiendos utuntur, tangunt. Octo in hoc opusculo reperies litteras, quarum prima de reliquiis ac perverso earundem usu ad populum decipiendum agit; secunda animum Cleri Romani ad vindictam proum delineat; tertia de xenodochiis & viatoribus religiosis tractat; quarta iter Autoris *Laurentanum* describit; quinta Festivitates ac Confraternitates sacras Italorum repræsentat; sexta abusum concionandi deplorat; septima de supplicationibus publicis in Italia institui solitis discurret; octava denique corruptionem Sacerdotum & Monachorum Italorum tam in doctrina, quam in moribus depingit. Enimvero specialiora quædam delibemus.

In Abbatia *S. Benigni*, quæ est *Divione* in Ducatu *Burgundia*, B. Virgo infantibus in utero mortuis ad tantum temporis spatium vitam largiri dicitur, quantum ad eos baptizandos sufficit. Autor igitur portentorum horum veritatem cogniturus, Missam frequentat, & dum inter ejus celebrationem Sacerdotis minister librum de altari tollens cubitum aduersus tabulam, in qua infantes mortui jacent, impingit, artus infantum moveri observat; quo facto Sacerdos formulam baptismalem, *Baptizo Vos in nomine Patris, Filii & Spiritus S.* aqua infantibus adpersa, pronuntiat, populus vero exclamat: *Miraculum! Miraculum!* Ibidem imago Christi aliquando locuta fertur, desiderans, ut a monacho quodam occultetur, duris additis comminationibus, ne quis injussus celum retereget.

Enim.

Enimvero cum post multos annos, ipso Autore præfente, velum removeretur, in multa fragmenta contusa apparuit imago squalore fordida, certo indicio, monachum istum casu infelici imaginem miraculosam dejecisse, ac superiorum metu miraculum finxisse. Prior tamen coenobii fraudem detectam celavit, ne populi devotio monachis proficua deficeret. Hæc & similia Autorem permovent, ut asserat, plures monachos sub specioso devotionis, silentii ac vitæ solitariæ prætextu nil quærere, quam ut sui veneratione animis instillent, quo ipsis ad nutum uti liceat, & pleraque ab iis ad commodum temporale referri. Itolorum hunc annotatum ab eo reperies characterem, quod sint in gerendis negotiis prudentes, in colloquiis disertis, in conversatione etiam cum exteris civiles & lepidi, ad consilia & officia parati, in amicitia constantes, sed vindictæ nimium cupidi, qua clerici præsertim delectentur. Manifestat etiam arcana inquisitionis, ejusque crudelitatem insigni exemplo illustrat. Memorat nimirum, quendam *Calabria* Abbatem, quod monachum de apparitione animæ cujusdam defuncti e purgatorio prodeuntis narrantem risisset, *Venetis* non modo per integrum annum in carcere detentum, sed & exquisitissimis tormentis subjectum fuisse. Artubus nempe violenter distortis, digitisque valide contusis, laminae ferreæ candentes plantis pedum applicabantur: trochlearum ope in libero aere per horas complures miser homo suspendebatur, & demissus spiculis ferreis pungebatur, ut sanguis subinde largiter efflueret. Refert &, quod monachi laicis adeo exosos reddant Protestantés, ut etiam docti plerique sibi persuadeant, eos non magis, quam Mahumedanos, in Christum credere. De xenodochiis dum agit, notat monachos præcipuam sumtuum in viatores pauperes impendendorum partem in luxum proprium eumque vanum convertere. Ceremonias in consecratione Sacerdotum, celebratione Eucharistiæ & pompa ad Pascha præparatione observandas graphice delineat. Multum autem de concionatorum nævis conqueritur, Italis non nisi eos laudantibus, qui cachinnos movent: & inter alia vocem Capuccinorum tam horridam affirmit, ut sola hac canes omnes ex templo expelli observaverit.

Nn

Dum

Dum supplicationes publicas perstringit, pompas inprimis theatrales taxat. Etenim in Festo Corporis Christi Bononiz omnia ædificia picturis pretiosis alioque ornatu vestiuntur noctuque illuminantur, & fontes in hortis vinum effundunt a plebe hauriendum. Dum per plateas hostia consecrata gestatur, personæ quam plurimæ vestitu theatri indutz præcedunt, quarum aliæ angelos, aliæ Prophetas de Christo vaticinantes, aliæ Sybillas, aliæ Apostolos, aliæ Sanctos Pontificiorum, ex. gr. *Thomam Aquinatem, Antonium de Padua, Franciscum* repræsentant. Ex his intelligitur, qualia in præsentè opusculo sint querenda, quæ nostra quidem neutiquam facimus.

GEOGRAPHIE HISTORIQUE, OU DESCRIPTION de l'Univers.

h. e.

GEOGRAPHIA HISTORICA, SIVE DESCRIPTIO Orbis universi. Auctore DE LA FOREST DE BOURGON.

Tomi II.

Parisiis, apud Petrum Witte, 1705 & 1706, in 8.

Constat Alphab. 4 plag. 18.

IN opere hoc Geographico-Historico, cujus duos priores Tomos jam exhibemus, ita procedit Auctor, ut novem Capitibus, quæ Tomi I Librum I constituunt, tantum generalia inculcet, & præter Geographiæ nomen atque definitionem, de partibus terreis & aqueis, de zonis, de climatibus, regionum item longitudinè ac latitudine, nec non populorum, situ & totius mundi in partes suas divisione, succinctè disserat. His ita præmissis, Libro II ad Europæ descriptionem pergit, de cujus primum præ reliquis Orbis partibus prærogativa, nomine, situ, amplitudine, limitibus, natura, ceteris, generatim quædam adnotat; mox speciatim Cap. 1, quod 18 Articula absolvitur, Galliam; Capitez autem, quod 20 Articules continet, Tomoque I coronidem imponit, Germaniam confide-

rat,

rat, quacum Article 4 Transylvaniam; Art. 5 Hungariam & Slavoniam; Art. 6 Bohemiam; Art. 15 & 16 Belgium, utrumque; Art. 20 Helvetiam conjungit. Ad alterum Tomum delatus, in Poloniam Libro I duobus Articulis, quorum posterior Lithuaniam sigillatim, Livoniam & Curlandiam depingit, primum inquit, & hac perlustrata Libro II tribus Articulis Insularum Britannicarum; Libro III Scandinaviae, & Capite quidem primo Daniae ac Norvegiae; Cap. 2 Sueciae; Libro IV Moscoviae; Hispaniae Libro V C. 1 & Portugalliae C. 2; Italiae Libro VI; cui & Capite 5 hujus libri Insulas Italicas subnectit; Turciaeque tandem Europae Libro VII examen instituit. In tertio atque quarto Tomis, quos, ut in Praefatione ad Lectorem pollicetur, propediem cum publico communicaturus est, quae restant, ita digeret, ut in priori Asiam; in posteriori eodemque ultimo Americam, unam cum Sphaerae compendio, representet. Quantum vero ad uniuscujusque provinciae dispositionem attinet, inprimis notandum est, quod secundum lineas in Europae totius designatione generaliter ductas omnes quoque istius partes propemodum instruat atque informet. Sic, ut de Anglia exemplum capiamus, T. II L. II c. 1 praemissa regionis prerogativa ejus nomen, sitam, amplitudinem, terminos, naturam, historiam, gubernandi rationem, mores, linguam, flumina & religionem, quam specialis regni distributio & provinciae uniuscujusque ex iisdem principiis exposita declaratio insequitur, aperit. Nominis enim rationem initurus, ante omnia monet, quod ob promontoria & montes albicantes, a Latino *albedo* Albion, quondam; postmodum vero a Britonibus, qui ex Gallia eo secesserant, Britannia; & ab Egberto Rege, Regna septem per Saxones ibidem stabilita in unum redigente, Angelandia tandem nuncupata fuerit. Reprehendit vero inprimis Autor noster, ubi de Regni amplitudine agit, tabulas Geographicas ad unam ferme omnes, quae inter 14 & 22 gradum, qua longitudinem, Angliam collocant, cum tamen inter 16 & 24, qua longitudinem, & 50 ac 56, qua latitudinem, si accurate negotium expendatur, porrecta sit. Aeris temperiem ex frequenti

N n 2

pluvia

pluvia & ventorum frigiditate oriundam digne prædicat, atque simul soli fertilitatem, fœcunditatem armentorum pecorumque, vervecum inprimis, quæ lanam longiorem multo ac molliorem, quam in ceteris regionibus fieri assolet, suppetunt; montium item, in quibus, præter stanni, plumbi, aliorumque metallorum, argenti etiam fodinas, thermæ & aquæ minerales admodum salubres reperiuntur, feracitatem; nec non varia Regni fata iusto ordine describit. Patriæ vero & sacrorum, quibus ipse addictus est, amore abreptus, de publico regionum cum civili tum ecclesiastico statu & hic & alibi ita commentatur, ut cordatorum lectorum plausum, nostro iudicio, non ubivis mereatur. Ingenue tamen fatetur, Anglos bonos, probosque, agendi dexteritate, iudicii que subtilitate excellentes, artibus ac scientiis inprimis deditos, navigandi bellandique prudentia subactos fortesque esse, adeo ut cum ipsis phalangibus Macedonicis, quantum ad pedestrem sigillatim attinet militem, eosdem comparet. Linguam ex antiqua Britonum, ex Latina & Saxonica, Danica porro & Normannica veteri, quæ postrema hodiernam Anglicanam fecerit disertissimam, contextam fuisse adstruit. Variam insuper, quam Regnum hoc, Protestantium partibus maximam partem addictum, tolerat, religionem ita detegit, ut ad Independentes, Presbyterianos, Puritanos, Anabaptistas, Quakeros, Tremulos, Millenarios, Latitudinarios aliosque provocet; ipsa autem fidei Christianæ semina a Josepho Arimatheensi, cujus vestigia Lucius seculo X florens presserit, sparsa illic esse, Anglorum traditione nixus, existimet.

Neue Deutsche Sprach-Kunst.

h. c.

*NOVA GRAMMATICA. LINGUÆ GERMANICÆ,
Præceptis brevissimis comprehensa, Autore GEOR-
GIO BARENIO.*

Norcopia, apud Jo. Godefr. Uebeyert & Sam. Heylium,
1707, 8.

Constat 7 plag.

Gez.

Germanicam linguam inter Europæas esse difficillimam, conqueri omnes, seductos errore communi, magis opinione, quam ratione nixo, ait Autor noster doctissimus in Latina, ad Lectorem Præfatione: difficultatem enim non linguæ, sed cæcitati facilitatem non videntium esse adscribendam, non tamen diffitetur, eam valde obscurari orthographiæ diversitate. Nam dum aliud aliis placeat, fieri non posse, quin ex eorum diversis & sæpe perversis opinionibus multa mala redundent. Quosdam inveterata socordia detentos nullam admittere correctionem esseque monitoribus asperos; quosdam vero nulla analogia, nullisque regulis contineri, & omnia ad cerebelli sui decempedam dimetientes voces pro cujusvis oris dilatatione scribi velle. Hinc oriri monstrosa scribendi genera, analogiam corrumpi, & anomaliam omnis difficultatis matrem augeri. Magnam enim verborum anomalorum catervam, quæ sola discentes abstertere posset, conflata esse ex diversis pro diversitate regionum pronuntiationibus. Itaque incertum, vagum, perpetuoque fluctuans fore eorum fundamentum, qui spreta analogia nimis solliciti & superstitiosi inhærent pronuntiationi semper & ubique mutabili; hanc quippe nec literis describi, nec coloribus depingi posse, sed usu & auditu esse addiscendam. Suadet proinde Autor noster, ut ii, quibus lingua maternâ curæ est, faciant sicut legum periti, qui magis faveant juri communi seu regulari, quam ab eo exorbitantibus, & qui hæc semper tanquam odiosa restringant, illud vero tanquam favorabile in consequentiam trahant. Præire jubet doctiores, plebem quondam securam, habiturosque Germanos vernaculam brevi & purissimam & omnium facillimam. Noster indolem linguæ Germanicæ accuratius intuens, ut eam alios doceret, offendisse se perquam multa fatetur, falso & tædiosa prolixitate de illa tradi solita, hinc falsis rejectis, inutilibus relectis, plerisque ad minorem numerum redactis, scripsit hæc Præcepta, quibus secundam & tertiam Partem suo tempore addere constituit. In fine conspiciuntur varia Proverbia Germanica ordine alphabetico consignata.

NOVA LITTERARIA

PROdiit Parisiis specimen non inelegans Thesauri novi idiomatis Italici & Græco-Barbari, quem ab Alexio Sumavereusi, Ordinis Capuccinorum, Missionario Apostolico, & Missionum Gallicarum omnium in Græcia Custode, quondam compositum Thomas Parisiensis ejusdem Ordinis Missionarius, in forma quarta evulgabit sub titulo: *Tesoro della Lingua Greca-volgare & Italiana; cioè ricchissimo Dittionario Greco-volgare & Italiano, che contiene i quasi tutte le Dittioni della Lingua Greca-volgare ed Italiana, e principalmente le proprie Dittioni d'ambidue queste due Lingue: 2 molte altre Dittioni letterali, particolarmente quelle, che appartengono alla Grammatica, la Filosofia, e la Teologia: 3 certe particolari notazioni, ed altri piccoli Capitoli molto utili, e necessari.* Cl. Longi, Congregationis Oratorii Parisinæ Bibliothecarii, Pars prior Bibliothecæ Sacræ, quæ Editiones & Versiones Bibliorum recenset, adhuc sub prelo est. At prodiit ibidem in lucem Analysis R. P. Raynaud, Congregationis Oratorii, duobus justis Voll. in 4, quo in libro, Autor non tantum de Analyfi antiqua & Cartesiana, verum etiam de Leibnitiana, calculoque adeo tam differentiarum quam summarum agit. Accepimus & Caperonerium, S. Theol. Lic. hortatu atque ope ipsius Universitatis studiorum Parisinæ, cujus membrum est, animatum in eo occupari, ut Eustathium, Homeri commentatorem, post Romanam & Basileensem editionem, iterum edat, sed meliorem, locis imprimis Autorum, quos citat, inspectis, notisque adpersis. Ceterum hoc anno die 9 Aprilis Franciscus Maucroix, Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Remensis, editis scriptis clarus, nonagenarius Parisiis decessit.

Senis in Italia Hieronymus Gigli ingens Opus molitur, quod sub tit. *L'Accademia Sanese, ovvero Scrittori diversi dell'Accademia Sanese, tanto in Prosa, che in Verso volgare* Tomis XXXVII in 4 constabit. In his Varia vario.

riorum Academicorum Senensium scripta, quæ ad Grammaticam, Oratoriam, Historiam, Poeticam, Philosophiam, artem Epistolicam, Emblematicam, Militarem, Criticam spectant, & maximam partem lucem antehac nondum aspexerunt, distinctis Voluminibus continebuntur, quorum quotannis quatuor proditura, Editor spondet. Philippus Bonannus S. J. novam eamque locupletiolem parat editionem Bibliothecæ Scriptorum S. J. a P. Ribadeneira inchoatæ, & a Phil. Alegambe ac Nathan. Sotvello continuatæ, cujus editiones hæctenus fuere rarissimæ.

In Anglia Vir celeberrimus, **Guilhelmus Cave**, quocumque doctissimi Generi, R. Gery, Eccl. Angl. Presbyteri, mortem, quæ Calendis Octobris anni superioris accidit, acerbe lugeamus, vitam ipsi longissimam publico nomine apprecati, in reconcinnanda Historia sua Litteraria totus occupatur, quam multis modis auget. Cumque nihil superfit laboris, quam ut cel. Jac. Usserii MSpta Theologica, quæ illi e Bibliotheca Bødlejana Vir promovendis bonis litteris natus, Joannes Hudson, nuper transmisit, evolvat & perlustrat, eo facto, Casparo Fritschio, Bibliopolæ Amstelodamensi, opus integrum tradet excudendum, qui, ut accurate omnia & nitide imprimantur, diligenter curabit. De Aristophanis & Novi Test. Milliani novis editionibus, quas in Belgio nunc parat Ludolfus Kusterus, eodem hoc Mense p. 240 dictum est.

• LIBRI NOVI E GALLIA;

Prostant Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditsch.

Evangeliorum Harmonia Græco-Latina, auctore Nicolao Toimard, Aurelianensi. Par. ex officina Andr. Cramoisy, 1707, fol.

Venerabilis Hildeberti, primo Cenomanensis Episcopi, deinde Turonensis Archi-Episcopi Opera, tam edita, quam inedita. Accesserunt Marbodi, Redonensis Episcopi, Opuscula; labore & studio D. Antonii Beau-

Beaugendre, Presbyteri & Monachi Ordinis S. Benedicti e Congr. S. Mauri. Par. apud Laur. le Conte, 1708, fol.

Histoire de Bretagne, composée sur les titres & les auteurs originaux, par Dom Gui Alexis Lobineau, Prestre, Religieux Benedictin de la Congr. de S. Maur; enrichie de plusieurs portraits & tombeaux en taille douce, avec les preuves & pieces justificatives, accompagnées d'un grand nombre de Sceaux. Tome I & II. A Paris, chez la veuve Francois Muguet, 1707, fol.

Histoire des Demelez de la Cour de France avec la Cour de Rome, au sujet de l'affaire des Corfes, par M. l'Abbé Regnier Desmarais, 1707, 4.

Memoires d'Artillerie, recueillis par Mr. Surirey de Saint Remy, Lieutenant du Grand Maître de l'Artillerie de France. Seconde Edition, augmentée de nouvelles matieres & de plusieurs planches. A Paris, chez Rigaud, 1707, 4.

L'Etat de la France, contenant tous les Princes, Ducs & Pairs, & Marechaux de France, les Eveques, &c. Les Noms des Officiers de la Maison du Roy, &c. Suivant les Etats portez à la Cour des Aides. A Paris, chez Charles Osmont, 1708, 12.

Traité de l'Amour de Dieu, en quel sens il doit être désintéressé. Trois Lettres au R. P. Lamy, Religieux Benedictin, & une quatrième, ou Reponse Generale a celles de ce même Pere. Par le R. P. Malebranche, Prêtre de l'Oratoire. A Lyon, 1707, 12.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno M D C C V I I I.

NOVUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI TESTAMENTUM Syriacum cum versione Latina, cura & studio JOANNIS LEUSDEN & CAROLI SCHAAF editum.

LEXICON SYRIACUM CONCORDANTIALE ELABORATUM a CAROLO SCHAAF.

Lugdani Batavorum, apud Jordanum Luchmanns & Jo. Mullerum, 1708, in 4.

Alphab. 8 plag. 7.

EX quo *Moses Merdianus*, Sacerdos ex Mesopotamia, ab Ignatio, Patriarcha Antiocheno, missus, & Syrum Novi Testamenti volumen MSctum pro Asiaticis Christianis prelo excudendum in Europam secum apportans, commode admodum in *Joannem Albertum Widmannstadium*, Jctum, Austriacæ Cancellarium amplissimum, incidit, & prompto hujus, utpote Linguz Syriacæ peritissimi, auxilio prima Novi Testamenti Syriaci editio Viennæ A. 1562 prodiit, quam mox complures exceperunt aliæ, præsertim cum exemplis in gratiam Ecclesiæ Syriacæ impressa maximam partem in Orientem reportata fuerint, atque adeo in Occidente rariora evaserint. Viennensem namque hanc secuta est altera editio *Tremellii*, literis Chaldaicis adornata, cum Latina versione, quam ipse omnium primus elaboravit, Heidelbergæ A. 1568. Tertia hinc editio in ornameutum Bibliorum Regiorum a Plantino Antverpiæ excusorum curata est opera *Guidonis Eabricii Boderiani*, qui tetrum Syrum

00

cha

caractere Syriaco, prout hunc in Viennensi editione repererat, excrispsit, locis tamen haud paucis e MScto quodam vetusto emendatis. Addidit hic versionem suam Latinam, in qua frequentius Tremellianam secutus fuisse deprehenditur. Ab eodem *Plantino* duæ aliz editiones literis Chaldaicis minoribus, & sine vocalibus, impressæ sunt Antverpiæ A. 1575. Quin & laudatus modo *Guido Fabricius Boderianus* literis Chaldaicis, absque punctis, cum versione sua interlineari Latina, aliam adhuc excudi fecit Parisiis A. 1584. Secuta est illa, quam *Norimbergæ* publicavit A. 1599 & 1600 *Elias Hutterus*, cum Novo Testamento undecim aliarum linguarum. Textum illa Syriacum exhibet characteribus Chaldaicis, omnino ut habet Tremelliana. Addidit quoque de suo Hutterus Syriace loca omnia in *Mosis Meredini* MScto deficientia, historiam puta adulteræ, secundam *Petri Epistolam*, *Johannis* secundam & tertiam, *Epistolamque Judæ & Johannis Apocalypsin*. Imo & *Epistolam*, quæ dicitur, *Pauli ad Laodicenses* in linguam Syriacam *Hutterus* transtulit, & post *Epistolam* ad *Colossenses* collocavit. De novo *Martinus Trostinus* editionem singularem literis Syriacis & vocalibus pluribus ad codicis Viennensis imitationem, versione Latina subjuncta, *Cothenis Anhaltinorum* publicavit A. 1621. Sed & *Michael de Jay* novam huc diligentiam contulit, quando *Operi heptaglotto Parisiensi* A. 1645 *Novum Testamentum Syriacum* inseruit, usus præcipue adjutore *Gabriele Sionita*, *Maronita*, qui primus vocales omnes ex ipso Syriacismo cuique syllabæ apposuit. Præterea editioni huic additi sunt libri in plerisque antecedentibus desiderati, *Epistola* scilicet *secunda Petri*, *secunda & tertia Johannis* & *Epistola Judæ*, quas *Eduardus Pocockius* ex *Bibliothecæ Bodlejanæ* MScto ediderat *Lugduni Batavorum* A. 1630. Accessit quoque *Apocalypsis Johannea*, quam *Ludovico de Dieu* ex MScto *Scaligeriano* caractere Syriaco & Chaldaico cum versione Latina & animadversionibus item *Lugduni Batavorum* emiserat A. 1627. Simillima est editioni, adminiculante *Sionita* vulgatæ, illa, quæ reperitur in *Bibliis polyglottis Anglicanis* a *Briano Waltonio* editis *Londini* A. 1653. Suppleta est in hac historia adulteræ ex MScto *Jacobi*

Ulle.

Uffenii, Archi-Episcopi Armachani. *Egydus Gutbirius* in illa, quam Hamburgi A. 1664 curavit, editione, exemplar Trostianum secutus est, quod exornaverat ipse vocalibus quibusdam ex Constantini P'Empereur MS&to mutuo transsumtis. Tandemque omnium novissima hactenus illa fuit, quæ impressa habetur literis Chaldaicis, absque vocalibus, *Saltzaci* A. 1684. Enumeratis vero omnibus ac singulis palmam reddere dubiam omnino videtur præsens hæc eaque *decima tertia* Novi Testamenti Syriaci editio, de qua studiose concinnanda convenit inter Viros clarissimos, *Jo. Leusdenium*, linguæ Hebraicæ & Philologiae Professore Ultrajectinum, & *Carolus Schaaf*, linguarum Orientalium in Academia Lugduno-Batava Doctorem. Uterque igitur huc contulit, quicquid in viribus suis positum esse deprehendit, quanquam Leusdenius, cum in versum vigesimum capitis decimi quinti Evangelistæ Lucæ deventum esset, e vivis excesserit, adeoque Schaafio soli incepta ad umbilicum deducenda reliquerit. Ceterum diversa fuit Duumvirorum horum celeberrimorum de Novi Testamenti Syri punctatione sententia, Leusdenio iis accedente, qui in Syriacis Chaldaizant, Schaafio autem illos sectante, qui purum Syriasmum observant. Quoad igitur vixit Leusdenius, ad ejus nutum socius clarissimus se composuit, sed in labore post illius decessum exantlato ipsorummet Syrorum punctationem sibi magis eligendam venire arbitratus est. Et ut hæc editio eo prodiret accuratior, ad omnes, quotquot antea vulgatæ fuerant, eandem Schaafius quam diligentissime recognovit; Novum Testamentum integrum, æque ac in Anglicana & Gutbiriana editione habetur, representavit; insuper ad latus adjunxit versionem Latinam, non solum ex editionibus antecedentibus, & Tremelliana imprimis, verum etiam, ubicunque visum fuit, propria opera compositam; denique variantes lectiones ex omnibus editionibus magna industria collectas subnexuit, ut Lector earum ope & ductu adjutus omnes quasi editiones ex diversis MS&tis multo studio formatas uno fere intuitu in hac editione contemplari & non tantum juxta consonantes, verum etiam secundum puncta examinare & inter se conferre valeat. Neque

tamen in his acquiescendum sibi esse reputavit Vir celeberrimus, quin potius ad faciliorem ac plenioram exegesis magno labore & studio apparavit *Lexicon Syriacum Concordantiæ*. Ut ut enim in condendis Syriacis Lexicis jam olim se fatis operosos exhibuerint Andr. Masius, Guido Fabricius Boderianus, Val. Schindlerus, Christophorus Crinecius, Baxterius junior, Mart. Trostius, Ægidius Guxbirius, Edmundus Castellus, aliique; ceteris tamen locupletius, & si methodum imprimis spectes, accuratius præsens hoc vocari merebitur, in quo omnes dictiones, quotquot occurrunt in Novo Testamento Syriaco, exhibentur atque exponuntur; haud paucæ etiam ex Syra V. Testamenti versione, aliisque libris Syriacis depremtæ, & ad majorem dilucidationem vocum Novi Testamenti Syriacarum facientes, adjunguntur, methodo ubivis constanti & facili, juxta Grammaticæ seriem quam diligentissime observata.

DAN. GEORGII MORHOFII POLYHISTOR IN tres Tomis, Litterarium, Philosophicum & Præcticum divisus, accurate ex ἀπορράφαις emendatus, cum Hypomnematis historico-criticis, duabus Præfationibus atque Indicibus, una cum Morhofii Vita & scriptis, illustratus a JOANNE MOLLERO, Scholæ Etenburg. Rectore.

Lubezæ, apud Petrum Boeckmannum, 1708, 4.

Constat Alph. II plag. 18.

Cum primæ operis hujus partes prodirent, tanto omnium applausu excipiebatur liber elegantissimus, ut ceteras etiam partes cum Orbe literario communicari vehementer optarent. Sed Morhofio non multum post fatis extincto, jacebant opera interrupta atque inelaborata adhuc, & cum auctore suo extincta simul videbantur. Erant tamen, qui operis hujus conficiendi spem non levissimam nobis injicerent, quo in numero novimus Viros doctissimos, *Henr. Mullerum, Jo. Henr. Majum & quondam hic degentem Jo. Frickium*, qui Carpzovianis auspiciis laborem

laborem susceperat. Nullus vero eorum, quo fato nescimus, opus integrum in ordinem relatum evulgavit. Unde ad *J. Mollerum*, judicio & doctrina exquisitum virum, labor revolutus est, qui non vulgari industria opus retractavit, & quæ Polyhistori considerabatur inedita, ex auctoris defuncti manuscriptis concessit atque emendavit. Fatetur tamen ipse Vir clarissimus, se iavitum hanc suscepisse provinciam, partim quod nec elaborata illa satis, nec editioni quoque destinata essent; interim digna ait, quæ in lucem communem proferantur, ob plurima, quæ legantur, præclare monita atque solerter observata. Inprimis male habet *Nostrium*, posteriores *Tomi Litterarii* libros a *Viro* quodam interpolatos, multa auctoris textui inserta, quin & integra capita adjecta esse, monetque caput 2 libri VI & VII *Morhofio* nequaquam deberi. Et si enim has additiones laudem mereri, nec *Morhofio* indignas, fateatur, quod multum doctrinæ præ se ferant, seorsum tamen abjiciendas, aut signo aliquo distinguendas fuisse censet, cum ipse *Morhofius* monitus graviter, ne quid alieni suis admisceretur, præceperit. Itaque religioni sibi duxit *Mollerus* nosse, in opere residuo quicquam vel interferere vel immutare: sed omnia ex *αὐτογράφοις* aliisque monumentis plene & accurate transcripsit, in periodos distinxit, singulis capitibus summaria præmisit, & *Hypomnemata* quædam historico-critica ad omnes tres *Tomos* subjunxit, in quibus *Morhofii* errores vel modeste emendat, vel opus observationibus suis illustrat. Accedunt *Indices* numerosissimi, & in totum opus *Prolegomena*, in quibus *Morhofii* vita & scripta, edita & inedita, non accurate minus, quam eleganter exponuntur. Polyhistor vero *Morhofianus* in tres *Tomos* divisus est, *Litterarium*, *Philosophicum* & *Practicum*. *Tomus* porro *LITTERARIUS* in septem *Libros* distinguitur, quorum tres priores jam olim prodierunt, in *Actis* quoque nostris A. 1688 mense *Octobri* recensiti: itaque nihil ex iis jam decerpimus, & iam adnotasse suffecerit, *Mollerum* hinc inde paginis observationes atque notulas addidisse, quæ vel lapsus *Morhofianos* corrigant, vel textum illustrant. Itaque ad possessiones hujus *Tomi Litterarii* libros nos accingemus, ubi pri-

nam occurrit Liber IV, qui *Grammaticus* inscribitur. Hic a sermone hominum & literis initium faciens, demonstrat primo earum sonum & originem, tum varios scripturarum modos per hieroglyphica & *συστήματα* expressos tradit, nonnullis quoque de typographia additis. Porro ostendit, quam sit lingua omnium prima, & linguarum diversitatem & harmoniam exponit, & proprias Europæ linguas explicat, Germanicam, Gallicam, Italicam, Hispanicam, Anglicam, quarum originem & progressum diligenter enarrat, multaque admisceat lectu non indigna: post linguas orientis exponit, Hebraicam nimirum, Arabicam, Ægyptiacam, Punicam, Persicam, in quarum natales & monumenta inquirat. Linguz Græcæ historiam dum tradit, Grammaticos, veteres & recentiores, ac scholiastas enumerat, glossasque hujus linguæ & lexica persequitur, pariterque de lingua Latina edisserit, ejusque scriptoribus etymologicis, nomenclatoribus atque lexicis, tum de Grammaticis veteribus ac novis; denique Latinos potiorum ætatum scriptores ordine chronologico recenset, de quorum ætate, scriptis, genere, dicendi, editionibus, commentatoribus multa adfert erudita & curiosa. Liber V *Criticus* nomine insignitus est, in quo de arte critica & viris, qui hoc in studio excelluerunt, quique in antiquitatibus excutiendis probe fuerunt versati, agitur. Liber IV *Oratorius* audit, ubi Rhetores veteres & novi adducuntur, imprimis Oratores antiqui Græci, de quorum ætate, genio, libris, stylo, editionibus, commentatoribus egregia adferuntur, non ex Morhofii quidem, sed Clar. Frickii, ut viderur, penu. De Oratorum quoque recentiorum stylo egregie judicat Morhofius, quos excipiunt Oratores sacri variarum gentium. Liber VII *Poeticus* est, in quo scriptores primum Artis Poeticæ communiores suppeditantur. Hinc de Poetis Græcis eorumque vita, libris, dictione, editionibus, interpretibus & scholiastis fute & eleganter edisserit Frickius. Sequuntur Poetæ recentiores vario carminum genere nobilitati. Denique adduntur doctissimi Molleri Hypomnemata historico-critica, quæ evoluisse Lectorem non pœnitebit: quanquam præstitisset forsitan, quod in prioribus Libris factum, paginis debitis notas subjectas fuisse.

Succe-

Succedit Tomus II, PHILOSOPHICUS, qui in IV Libros divisus est: in quo opere non obscure ostendit Morhofius, se in nullius verba jurasse, quippe modo antiquiorum, modo recentiorum placita atque sententias calculo suo approbat, prout auctores a veritatis parte visi sunt stetit. Liber I *Philosophico-Historicus* vocatur, in quo Historiæ Philosophicæ scriptores enumerantur, maxime Philosophiæ Barbaricæ, Populi Orientis & Septentrionalis, quos sequuntur specialiores; Philosophiæ Pythagoricæ, Socraticæ, Stoicæ, Epicuræ, Scepticæ, Platonicæ, Aristotelicæ facta & scriptores, tum Aristotelis interpretes Græci, Arabici, Latini, ut & adversarii, doctores porro scholastici, speciatim nominales, reales, denique præcipui in philosophia novatores, Cardanus, Cartesius, Hobbesius, Paracelsus, Espagnæctus, de quorum genio & scriptis Auctor accurate judicat. Liber II *Physicus* inscribitur, qui in Partes II abit, quarum prima Historiæ Naturalis noticiam monstrat ex Bac. Verulamio aliisque, Locorum item Communium in Philosophia scriptores exponit, & Physicam Mosaicam ejusque interpretes veteres & novos tradit. Succeedunt Philosophiæ Ægyptiacæ naturalis, Chimenis, Indicæ, Pythagoricæ scriptores, & principia physica Democriti maxime & Epicuri proponuntur: tum sectæ Stoicæ principia, Pyrrhonorum & Scepticorum, sectæ Jonicæ, Platonicæ, cujus & commentatores enarrantur & consensus ac dissensus ab Aristotele ostenditur, ac mox ipsius Aristotelis principia, ejusque propugnatores & oppugnatores proferuntur. Adduntur & præcipui in Physicis novatores, qui ab Aristotele dissentiunt, maxime Bernardinus Telesius, cujus principia fusius examinantur atque refutantur. Neque minus Franc. Patricii, Campanellæ, Cardani, Jordani Bruni, Hobbesii, Paracelsi, Cartesii & qui eorum vestigiis insistant, principia expenduntur; denique quis consensus & dissensus inter veteres ac recentiores constituatur, & ut conciliari inter se possint, quæque principia constitui utique debeant, ostenditur. Parte secunda principia corporis naturalis uberius ex Aristotele ac recentioribus assert Autor, & de monstris potissimum & causis, de eorum corporum affectionibus, in specie de quantitate, de loco & vacuo, de tempore, de mo-

ta corporum, de qualitibus, de sympathia & antipathia, transplantatione, magia ejusque discrimine, de principiis mechanicis, mundo, coelo ac stellis, elementis, luce, coloribus, igne, frigore, aere, aqua, mari ejusque fluxu & refluxu, terra, de usu elementorum, de meteoris aereis, imprimis de ventis, de meteoris igneis, de iride aliisque meteoris, de ignibus porro subterraneis ac terræ motu, de meteoris aqueis, nube, rore, nive, glacie, grandine, de alteratione, generatione & corruptione, de mineralibus & eorum scriptoribus, de variis terrarum generibus, de lapidibus eorumque generatione & petrefactione, de magnete, ejusque causa & viribus, de lapidibus pretiosis, de vitro & gemmis artificialibus, de metallorum generatione & transmutatione, de mediis mineralibus, antimonio, succino, ambræ, de salibus & nitro, de sale communi, vitriolo aliisque speciebus, de plantis & earum vegetatione, de earundem propagatione, de agri, vini & horti cultura, de plantis quibusdam specialioribus, malo aureo, citro, tabaco, de zoophytis & sensu plantarum, de animalium generatione & insectis ac eorum scriptoribus, de variorum animalium scriptoribus, de homine, ejusque affectionibus, de animalium sensu, deque animæ rationalis sede distinctis capitibus agit. De quibus quid sibi promittere possint Lectores, facile intelligunt, qui Morhofium rerum naturalium peritissimum fuisse non ignorant. Libro III, qui *Μαλασρέγγ* vocatur, primum de divinatione in genere ac ejus scriptoribus agit, hinc commendat artem cognoscendi hominum affectus & genium, scriptoresque commendat, tandemque scriptores physiognomicos, chiromanticos, onirocriticos, astrologicos, magicos recenset. Liber IV *Μαθηματικός* est; ubi principio de Matheseos scriptoribus in genere commentatur, tum speciales refert libros, Arithmeticos, Geometricos, Opticos, Musicos, Geographicos aliosque. Subjiciuntur ad integrum Polyhistora Philosophicum diligentissimi Mollieri Notæ.

Ultimus restat Polyhistoris Tomus, PRACTICI nomine insignitus, & in libros VII descriptus, cujus primus *Εθικός* veteres scriptores, in quibus nonnulla Moralia sunt, breviter recen-

conset, & generaliores de hac disciplina scriptores variasque variorum tractandi moralia methodos proponit, & inter ceteras methodum per fictiones ac fabulas, tum specialiores adducit scriptores, qui de rebus moralibus egerunt. Liber II *Politicus* vocatur, ubi Politices scriptores ita recenset, ut primo systematum & compendiorum autores, deinde scriptores de Republica generali & speciali, postea vitarum scriptores, memoriarum & actorum publicorum collectores, scriptores satyricos, itineraria politica, commentatores veterum Politices scriptorum, dissertationum politicarum autores, de ratione status scriptores, ac eos denique, qui de legibus gentium ac moribus commentati fuere, enumeret. Sequitur Liber III, *Oeconomicus*, qui brevissimus est. In hoc Auctor recenset antiquos nonnullos & novos Oeconomiz scriptores, post consilium dat de integra commerciorum scribenda historia. Liber IV *Historicus* est, in quo tam Civilis quam Ecclesiasticz historiz scriptores persequitur, & premissis quidem iis, qui methodum legendi historicos & artem historicam tradidere, aut compendia confecerunt, progreditur ad Chronicorum vitarumque scriptores, quibus Genealogicos addit; tum ad historiz Ecclesiasticz scriptores, imprimis generales, convertitur, demumque lexicographos, scriptores patrologicos aliosque enumerat. Liber V *Theologicus* adpellatur, ubi auctor a Theologiz Naturalis auctoribus initium facit; hinc commendantur systemata ex veterum moralibus collecta atque congesta, sequuntur, qui de religionis Christianz veritate scripserunt, Naturalistz item, qui theologiam Christianam infringunt, nec minus ii, qui de atheismo historice, dogmatice, elenchice egerunt, enarrantur. Post hæc de Sacri Codicis versione, editionibus, lectione, interpretatione, commentatoribus criticis & exegeticis agitur, quibus subjiciuntur Locorum Communium Theol. scriptores, & Polemici, qui Judzos, Mahumedanos, Græcos, Pontificios, Calvinianos, Socinianos, Anabaptistas, Chiliaistas, Enthusiastas oppugnavunt. Liber VI, quem *Juridicum* inscripsit, generaliores primo nature ac gentium scriptores profert, quos specialiores sequuntur, qui de jure nature Hebræorum, Judæorum, Ægyptiarum & Græcorum

rum sunt commentati, nec non Historiæ Juris scriptores, Juri veteris Romani & Justiniani commentatores, ut & Juris Bibliothecarii scriptores, quo & Lexica Juridica referantur, tum singulares juris interpretes & specialium controversiarum scriptores, quibus denique accedunt juris publici, statuari & practici scriptores. Liber VII, cui *Medici* nomen imposuit, admodum brevis est, cum Morhofius ad illos remittat auctores, unde accuratior rerum notitia hauriri potest, de methodo quoque & introductione ad artem medicam brevissime agens. Nonnullos tamen Medicos scriptores veteres recenset & horum commentatores, post ad specialiores Medicinæ partes transiens, de Physiologiæ & Botanicæ scriptoribus agit.

Preussisches Neuburg, und dessen Gerechtfame, abgefasst durch Peter von Hohenhard. Gedruckt Teutschenthal, 1708.

NOVUM CASTRUM EJUSQUE JURA PORUSSIE Regi adserta, scriptore PETRO de HOHENHARD.

Teutschenthalii, 1708, 8.

Alph. 1. pl. 14.

Autor est libelli, quod sermone habemus aliorum, *Johannes Petrus Ludewig, Porussia Regi a consiliis, Juris ac Historiarum in Fridericana, qua Hala est, Professor, atque Principis tabulario Præfectus.* Plura sunt, quæ Principis sui causa per octennium, & quod excurrit, idem Vir celeb. in publicum emisit. Diadema Porussie ergo adscitum dissertatione illustravit *de Auspicio Regum*, in qua hoc argumentum plene expositum est ex monumentis Regnorum cultioris orbis fere universi. In gratiam illorum, qui prolixiora nauscant, eandem materiam in epitomen contraxit, in vernacula inscriptam: *Kronwürdiger Preussischer Adler*, quæ in volumine, quod scripta Viri Germanica comprehendit, exhibetur. Deinde cum Pontifex novum diadema libello, quem stylo Curiz Romanæ Breve vocant, laceisset, idem Auctor opusculum edidit in vernacula: *Päpstlicher Unfug wider die Cron Preussen*, quod

quod Latinus deinde interpret, quem id habuit, *Nenias* inscriptis *Pontificis Romani de jure Reges appellandi*. Post novo conatu regali dignitati oblocuti sunt Equites sacre militie additi, Ordinis Teutonici, quod memoriam hac occasione recolerent Porussie quondam, ut dixerunt, per vim amissa. Verum respondit ad hæc Vir laudatus in lucubratiuncula, quam appellavit: *Verthaidigtes Preussen wider den Teutschen Orden*, atque hæc altera jam vice impressa est. Plurima ejus generis scripta alia ab eodem scriptore exarata esse accepimus, quæ in tabulario latent, neque lucem hactenus viderunt. Summa *Novi castri adferti*, quem librum recensendum susceperimus, hæc est. Principio habetur enarratio causæ, quam Jcti *speciem facti* dicunt, ubi historia exponitur controversiæ successione in Principatu Novi Castri a primordio ejus ad tempora novissima. Cum vero neque adversa pars de historia disputet hujus Principatus, sed omne momentum jura hic ferant, aliquantum sub obscura, progredimur ad alteram partem, quæ argumenta tractat jurium Porussie Regis in Novum Castrum. In illis *primum* est sententia pro Rege Porussie lata in ordinem Novi Castri curia suprema. Hac enim stare debent omnes illi, qui jura allegant Hochbergensia, Porussicis adversa, id est Longovillani, Badenses, Briffaceenses, Diguierii, Villaregii, Carignanensis, Contius, Sueslionum Comes, Wurtembergius, Furstenbergius, Mallius, Alegrius, Montjoius, & si qui alii sunt, qui nos fugiunt, competitors, p. 497 recensiti. Nam extra controversiam esse putat Noster, Hochbergenses jure pactitio olim id dedisse Neoburgensibus ordinibus, ut ipsi judices essent in causa litigiosæ in Principatum successione. Deinde probat, plerosque eorum, quos diximus, item coram hoc judicio intendisse alios. Quod igitur principio voluntatis fuerit, nunc fieri necessitatis, neque integrum esse parti, ut forum relinquat, quod semel agnovit. Post etiam ex rationibus consilii arguit, consultum magis esse inter Christianos, per arbitros componere & expedire Principum litis, quam belli incendia excitare. Ad extremum possessionis jura extollit, quæ Porussia Regi obvenerint bona omnium civium ac subditorum pace. Alterum argumentum plene ac so-

hinc tractat Autor, quod in eo cardo rei versari omnino videatur. Scilicet cum alii competitorum Porusiz Regis Novum Castrum pro feudo habeant promiscuæ successionis; alii pro mere hereditario, quod alienari potuerit, invito etiam & inscio domino: ipse ex plurimis iisque gravissimis causis contendit Novum Castrum esse *feudum pure masculinum*, quod, stirpe mascula extincta, foeminas excludat, dominoque, id est, majoribus Porusiz Regis toties fuerit apertum, quoties defecerit proles mascula valalli. Probat hoc 1 ex natura feudorum *universim*, 2 e peculiari indole feudorum *regalium*, 3 quia Novum Castrum feudum *datum* sit, non *oblatum*, ubi sæpius promiscuæ successiones tolerentur, 4 feudum Novi Castri eo tempore constitutum sit, quo Germania jam abhorruerit a successione foeminarum in Principatibus, 5 constituerit hoc feudum Rudolphus Habsburgicus Imperator, qui pestem Imperii habuerit, foeminas feuda hereditate capere alicujus momenti, 6 formula feudalis pro masculis concepta esse videatur, ex stylo Rudolphi conditoris, 7 militaria feuda regulariter non cadant in foeminas, quale feudum sit Novi Castri. Tertium argumentum illud est, quod post demum convenerit dominus & cliens, ut in Novo Castro succederent foeminae; neque vero aliae ex his, quam quæ filiae essent in *caso* patris; ceteræ autem excluderentur. Hac occasione accurate & docte formulæ explicantur clientelares: *tibi & filiabus casa tua*, ad fidem omnis fere ævi monumentorum. Porro quaestio illa ex moribus Neapolitanis exposita est: num filiam primogenitam, si hæc dotem acceperit, secunda natu excludat, idque perpetuo, an eo usque tantum, donec hujus exaruerit defeceritque posteritas? Primum & ultimum affirmatum est Doctoribus Italis, idoneis rerum ibi judicatarum testibus: alterum vero testibus iisdem est negatum. Universim dictum, prorsus esse incongruum, ad hanc consuetudinem confugere velle in causa Novi Castri. Quod illa 1 peregrina sit Burgundia & ditionibus vicinis, 2 intra limites utriusque Siciliae inclusa, 3 ab eadem feuda masculina abhorreant, quale Novum Castrum, 4 formulæ clientelares hic manifestæ sint, ut opus non sit tam longe petito patrociniis. Quartum argumentum

jura

jura spectat, unde hereditas pateat Porusis Regis, qua Cabillonensia quæque inque his postulata in Novum Castrum ad illum ejusque posteros pertinere videantur. Vis præcipua hic desumitur 1 ex testamentis Cabillonensium, quorum valor demonstratur prolixè ex variis causis & diplomatibus Cæsarum, 2 ex Regis Angliæ cessione Porusis Regi facta. Superest quintum argumentum, quod cursim exponitur ad hominem magis quam ad veritatem, quæ patet aliunde. Scilicet, esto etiam, quod Friburgenses & Hochbergenses principio justam possessionem habuerint, eandem tamen illos felonis crimine, in dominos directos Principes admisso, iterum amisisse. Objecta crimina recensentur: 1 negatum denombrementum, 2 fœdera iniecta contra dominos feudi, Cabillonenses, 3 temere negatum dominium directum, 4 temere arrogatus titulus Principis Dei gratia. Hactenus pars secunda. Sequitur nunc tertia, id est, dissipatio argumentorum partis adversæ. *Prima* ejus oppositio petita esse dicitur ab *indole feudorum Burgundia*, quæ sit promiscuæ successionis. Verum respondet Noster, 1 Novum Castrum sequi naturam feudorum Alemanniæ, quod patet ex ipsis literis investituræ *selon la nature des fiefs d'Allemagne*; ex persona illius, qui feudum Novi Castri condiderit; ex indole feudi hujus, quæ a Burgundicis prorsus aliena, quod plene docetur, 2 feuda ab Imperio ex eo tempore constituta, quo Novum Castrum in clientelam datum est, esse masculina, 3 ipsam Burgundiæ feudorum naturam prorsus dubiam esse incertique juris, 4 non opus esse legibus vel statuto, ubi litteræ investituræ ordinem succedendi definiant, quod fit in Novo Castro. Altera oppositio est: *feminarum semel exclusarum jura redire*, casu sic ferente. Respondetur 1 non opus esse hoc filo consecutionis ad asserenda jura Cabillonensium, 2 quod si eo niteremur, nullum hic locum Siculis constitutionibus de prærogativa filiarum in capillis fore. Tertia oppositio hæc: *plurimum tamen filiarum*, quæ succedere possint in Novo Castro, mentionem fieri. Respondetur, plures filias successorio ordine vocari; non ex filia præmorta liberos. Quartæ oppositionis robar: *testamento nisi Hochbergenses*, uti eodem natus Rex

Poruffia. Respondetur ad hæc: 1 feudorum regalium nul-
lam esse testationem, 2 ejurasse testamenti factionem majores
adversæ partis, quæ pacta omnino valeant in feudis, 3 Novo
Castro nil cum vulgaribus Burgundia feudis commune esse, 4 Ca-
billonenfia testamenta a Friburgensi toto cælo differre, ejus
plurima documenta recensentur. Quinta & ultima opposi-
tio: *Jura Cabillonensium in Novi Castri successionem pridem præ-*
scripta esse. Respondetur, 1 non illa præscripta esse jure natu-
ræ & gentium, 2 nec præscripta esse jure civili Romano, quod
plane pleneque docetur ob factas interruptiones, defectum judi-
cis & executoris, continua fere tempora bellicæ expeditionis
& hostilitatis, causas legalium impedimentorum alias, 3 Ca-
billonenfia jura in præscriptibilia esse ob præsumtam & pro-
batam malam fidem Hochbergensium, possessionem eorum
violentam, metum potentioris, contractum juratum, dubia
circa feudales præscriptiones, 4 præscriptionem, possessione
amissa, præscriptori porro non prodesse, quod plene doce-
tur ex textu legum, analogia juris Romani civilis & canoni-
ci, & auctoritate vetustissimorum interpretum. Atque hæc sunt,
quibus Auctor Consultissimus præclarum & momentosum argu-
mentum excussit. In quo eo facilius atque feliciter versari
potuit, quo majorem is apparatus in Germanico libello *Von*
Verbesserung des teutschen Lehenrechtes prodidit, ex quo porro
foris Germaniæ *Instituta Feudorum* pollicitus est, secundum mores
medii ævi ad fidem diplomatum & monumentorum cum Euro-
pæ cultioris, tum singularum patriæ provinciarum. Quem la-
borem publico privatoque juri utilissimum rerum gnari valde
expetunt, & quod audivimus, symbolis suis promovent adju-
vantque. Præterea recensito opusculo plura addita sunt, quæ
non minus hic allegari merentur. Primo, appendicis loco,
diplomata & monumenta habentur, ad historiam & jura Novi
Castri facientia. In his non ultimum locum merentur com-
mentarii Illustrissimi Comitis de Metternicht, Poruffici ad Ne-
vocastrenses Legati, qui seriem rerum ac litium fideliter & culti-
ssimo scribendi genere exponunt. Deinde genealogiæ in di-
versis locis diversæ occurrunt. Pagina 132 videre licet, quo-
modo

modo directum dominium Novi castri a Cabillonensibus ad Auriacos, ab his ad Nassovios, atque hinc ad Porusis Regem devenerit. Pagina 106, sed plenius longe p. 498, stemma exhibetur, quod omnium fere competitorum familias nectit, ut intelligatur, quo juris ordinis singuli Novum Castrum postulaverint sigillatim. Præterea æri incisa conspiciuntur cum insignia Neoburgensia, tum ejusdem nominis urbs. Ad extremum scriptoris Galli, Mr. Desmolin historia Neoburgensis Comitatus in illis locis confutatur, ubi Porusis Regis juribus is obviam it, animumque prodit partium studiis corruptissimum. Ubi maxime noranda sunt discrimina Burgundiarum feudorum a feudo Novi Castri, quæ utraque sibi e regione terse luculenterque opponuntur. Habes etiam, quod obiter addimus, p. 298 universi operis sciagraphiam, ut nervus argumentorum pateat, perspiciaturque, quo invicem ordine ac nexu omnia cohæreant, ne inaniam specie ad hominem magis, quam ad veritatem disputatum esse videatur.

GULIELMI BEST, JCTI, RATIO EMENDANDI Leges, sive Libellus, in quo secundum regulas certas, plurimæ emendantur Leges, nonnullæ explicantur, stabilis plerisque in locis PANDECTARUM FLORENTINARUM auctoritate. Addita sunt etiam aliorum auctorum loca non pauca, & ex Codice Theodosiano quadam Leges, quibus iisdem ex regulis petita adfertur medicina.

Ultrajecti, apud Gul. vande Water, 1707, 12.

Constat 19 plag.

EO curas omnes atque cogitationes contulisse deprehendimus Clarissimum hunc Jctum, ut leges Romanorum, summa cum prudentia atque æquitate sancitæ, quibusque Respublica illa ex fordidis initiis emerit, mirifice amplificata crevit, & ad summum tandem felicitatis fastigium everta floruit, ab omnibus & intelligerentur quam facillime, & legerentur, quantum fieri

- fieri potest, emendatz. Nisi enim intelligantur, jus etiam secundum eas non posse dici, nec justitiam coli, nec civitatem gubernari. Cumque ad intellectum illarum perveniri nullo modo possit, si vel tenebrosa illas obscuret difficultas, vel deformes mendæ commaculent, opem purioris atque elegantioris Jurisprudentiæ studiis secundum quasdam regulas ex Pandectis Florentinis & sana ratione depromptas afferre idem annisus est. Ita tamen, ut ii, quibus præter humaniores literas nihil placet, hic reperirent nonnulla etiam variorum auctorum, Horatii, Martialis, Quintiliani imprimis, tum & Varronis, aliorumque loca, quæ secundum eadem illa præcepta optime emendari posse videbantur. Omnibus enim modis lectores allicere, & captare; & captare jucunda hac varietate, multumque gratiæ operi huic apta brevitate adspargere, & omnibus hisce illecebris lectores se inescare voluisse haud dissimulat Noster. Illud præterea modeste affirmat, omnia ista, quæ hic vides, si non alia ratione, at novitate saltem non plane ingrata fore, ipsi certe Besti, cum illa scriberet, nova fuisse, neque ex aliis tunc quidem cognita, & pleraque ista, quæ hic occurrunt, non alibi, quam in hoc libello, legi posse. Inter Regulas autem hæc est prima, *explicationem non plane incipiam Lætionis Florentina proponendam esse cuicumque etiam ingeniosissima mutationi*; salva tamen levi quadam conjectura dubitanter proposita. Varii hinc textus juris nova explicatione illustrantur. Sic ut probaret, in *L. 3. ff. de Transact.* agi de specie facti toto celo diversa ab illa, quæ in *L. 14* ab eodem Scævola ventilatur, deferendum sibi non Accursium tantum, cujus distinctionem inter legatarios & creditores etiam Wissenbachius, Ulricus Huberus in *Eunomia* aliique sequuntur, sed & ipsum Gerardum Noodt, quem sæculi nostri lumen appellat, ac Petrum de Toulieu, Professorem Academiæ Lingensis, censuit. Ait enim, in *L. 24* controversiam super fideicommissio ortam esse inter legitimum heredem, i. e. *fideicommissarium*, & scriptum, i. e. *fiduciarium*. Et hunc quidem fere semper heredem institutum, aut heredem scriptum vocari. Illum autem a Scævola eodem jure potuisse appellari heredem legitimum, sicut omnes isti,

C. 10. 14. 18.

24.

Præfat.

C. 1. p. 5.

C. 2. 3. 4. 5. 6.

C. 4.

p. 7.

p. 59.

isti, qui ex L. XII Tabb. aut ex alia lege ad hereditatem admittuntur, in jure vocantur legitimi. L. 2 §. ult. ff. Unde legit. Vel etiam heredem *fideicommissarium* inverso ordine appellari *scriptum* heredem, dum legitimus, qui fideicommissum debet, ipse non institutus, sed simpliciter restituere rogatus sit. Nam & ab intestato relinqui potuisse fideicommissa. Respondere ergo Scævola: *si*, i. e. *sive* iidem creditores essent, qui transactionem fecissent, (h. e. qui Titium & Mævium, ut amice transigerent, hortatione & auctoritate sua impulissent,) *sive* alii creditores essent, pro parte hereditatis, quam uterque in transactione expresserit, utilibus conveniendum. Forte etiam concise Scævola locutum, adeoque subaudiendum fore, *nihil refert*, aut, *res eodem recidit*, aut simile quippiam, quod sensum reddat pleniorum. Solam certe judicis sententiam actionibus directis potuisse facere locum. Cum autem iniquum foret, ut Titius & Mævius in gratiam creditorum cogentur litem placide sopitam resuscitare, & in re plano dubia periculosum iudicii certamen subire, propter incertum successionis utiles actiones iis dari. Reliqua verba a Taurello Contioque allata, adventitia esse & meras glossas. Secunda regula est: *Tutissimam esse Legum emendandarum rationem illam, qua ex sola distinctionis commutatione tota constat.* Illam autem facit triplicem. Vel enim, retentis iisdem plane verbis, solas interpunctiones novum & sanum sensum producere; vel ex iisdem literis, sed quæ male dispositæ erant, aut conjunctis aut separatis, plane alias ac novas voces gigni, vel, servatis iisdem verbis atque distinctionibus, diversos Jctos assignari ejusdem legis Auctores, quæ aliquin se ipsa impugnare, aut saltem, quia nomina illorum expressa non sunt, sensum sui recondere videatur. Non enim, semper distincta esse nomina Notatorum a nomine illius Jcti, ad quem sint commentati. Sic in L. 4 §. 1 ff. de peric. & commod. rei vend. Ulpiani verba Sabinianis interjecta existimat. Sabinum enim loqui in illis: *Si aversione* &c. Ulpianum contra in his: *Difficile autem est* &c. ac iterum Sabinum: *Dies enim* &c. Similiter in L. 1 ff. eod. tit. incipere verba Sabini: *Si vinum* &c. sequi autem verba Ulpiani: *quodsi non* &c.

P. 8.

96.

C. 8.

C. 9.

Q9

His

- his subjungi denuo verba Sabini : *Sed & custodiam &c. de-
nique Ulpianum concludere : quod & verum est &c.* Face-
tur tamen Bestius, hanc ultimam distinctionem propter divi-
nationis incertum longe prioribus duabus esse postponendam,
& ad hanc regulam secundam proxime accedere permutatio-
nem talium literarum, quæ a librario Codicis Florentini præ-
miscue sint usurpatæ. Tertium arcanum vocat geminatio-
nem literarum vocumve. Si enim litera una pluresve, aut
etiam integræ voces plane similes atque eadem, absque ullo
concurrerent intervallo, librarium illum semel tantum, & ci-
tra ullum signum aut indicium geminationis, istas literas vo-
cesque exarasse; Lectoremque igitur per solum sensum & con-
structionem scire debere, illas geminandas atque iterandas. Ac
de literarum quidem geminatione plena esse omnia. Integ-
ras autem voces nonnunquam per geminationem etiam ite-
randas, ante se, quod sciat, dixisse neminem. Et hinc in *L. 8*
§. 2 ff. de pecul. leg. pro, quod alteri debet, legit, quod alter alteri
debet. Atque in *L. ult. §. 6 ff. qua in fraud. cred. pro, senserit,*
qui maturi fuerint, legit, qui immaturi fuerint. De quasinge-
minatione agitur *C. 15. 16. 17.* Quintum vero correctionis re-
medium ei ex adspirationis permutatione depromitur. Qui-
bus absolutis, *Et hæcenus,* ait, *securi litus legimus.* Jam vero
desituito certis illis auxiliis alia circumspicienda sunt remedia. In-
ter hæc igitur principem locum obtinere ipsi videtur unius so-
lummodo literæ vel transpositio, vel interjectio, vel deletio,
vel cum alia permutatio. Eaque ratione in *L. 10 ff. si pars he-
red. pet. pro, ei cujus nomine, legit, & ei, cui ejus nomine.* Por-
ro in L. 43 ff. de damn. inf. pro, adeoque restipulatus est, cor-
rigit, ab eoque restipulatus est. Quod si non possit res confici
per literam, integras voces vult permutandas; de quibus sci-
licet constet, sæpissime eas variari in MSS. Aliquando ipsam
etiam constructionis naturam & difficultatem in errorem po-
tuisse inducere librarios, ut inter scribendum corrigere ratio-
nem loquendi, cum tamen sensus, qui a sequentibus pendet,
plane perfectus sit atque integer. Et per hoc arcanum in
L. 2 C. Commun. de Leg. & fid. pro, quod non habet naturam
lega-

legatorum, legit, quod non habet naturam legatorum. Sed & in p. 250.
L. 8. C. de pass. conv. pro, pari arbitrio, scribit, *paii arbitrio*.
 Nonnunquam quoque transponi posse censet vocabula in ali-
 um locum. Id tamen nec temere faciendum, nec ultra duas
 tresve voces extendendum. Itaque in *L. 9 §. 1 ff. de fund. dot.* 33.
 emendat, *utrum eorum dotalem malit, esse* : pro, utrum eorum
 dotalem malit. Sic enim nullum verbum legi, sed suum tan-
 tum locum verbis & distinctionem defuisse. *Et ha,* inquit, 34.
sunt regula atque norma, ad quas putamus omnem fere crisin exi-
gendam esse. De conjectura autem liberiori in locis despera-
 tis agit C. 25, ostenditque C. 26, notas in Editionibus Taurelli,
 Russardi, Charondæ, Pacii, pessimo exemplo confusas inter se
 esse in plerisque Dionysii Gothofredi editionibus. Et quod
 amplius, ultimo denique Capite profert etiam nonnulla in Co-
 dice Theodosiano Jacobi Gothofredi observata, quæ diligentiam
 summi illius Viri videantur effugisse, ac præsertim *L. 3 ad L.*
Jul. de Adult. ex duobus locis Græcis Luciani in Amoribus il-
 lustrat. Libros Basilicorum vero sibi nondum licuisse commo-
 de inspicere fatetur. Et contra, alia forte occasione bellum
 sibi infestissimum fore subinnuit cum omnibus Codicis Etrusci
 glossatoribus & centonum confutoribus, atque ita se vindica-
 turum illius integritatem, tantum non pollicetur. Cui propo-
 sito & plane necessario & summe laudandæ Themis haud du-
 bie gratulabunda annuet.

TRAITE DES EVNUQUES.

i. e.

TRACTATUS DE EVNUCHIS, AUCTORE
 C. D'OLLINCAM.

Anno M DCC VII, 12.

Constat 9 plag.

Occasionem hujus libelli ipse Auctor in Dedicatione ad
 doctissimum Bælium, cum adhuc esset in vivis, per-
 scripta exponit. Nimirum cum multi Evnuchi ex Italia

Qq 2

pro-

proficiscentes, qui arte Musica imprimis excellabant, in Belgio sedem figerent, nonnulli ex iis honestis & nobili loco natis foeminis imponere tentarunt, utpote quibus persuadere conati sunt, ut matrimonium cum ipsis contraherent. Neque omnes oſeum atque operam perdidērunt. Quidam enim animo cujusdam virginis ita se insinuaverat, ut propositionibus de matrimonio ab ipso factis haud illubenter aures praeberet. Ut igitur haec ab instituto deterreretur, quidam e propinquis ejusdem ab Auctore rogavit, ut hunc laborem in se susciperet, atque iudicium de hisce matrimoniis per modum consultationis literis consignaret; quibus precibus cum locum facile relinqueret, praesens libellus enatus est. Ille autem constat tribus partibus, in quarum prima Auctor id agit, ut ostendat, quid sit Evnuchus, quot sint Evnuchorum genera, & quem locum in societate qua civili qua Ecclesiastica obtinuerint. In primo itaque Capite primae Partis ante omnia fundamenti loco hanc thesin ponit, dari omnino Evnuchos, utpote quorum tum Scriptura sacra, tum historia profana saepissime mentionem faciat. Quo autem tempore mos ille mares castrandi primum invaluerit, extra controversiam positum non est. Sunt, qui Semiramidi hoc tribuunt, freti testimonio Ammiani Marcellini, nec non Claudiani. Sed haec sententia Auctori vel propterea dubia videtur, quod Diodorus Siculus, accuratus ille historiae Semiramidis scriptor, hac de re nihil plane memoriae prodiderit. Doctissimus Vossius in ea opinione est constitutus, Persas hanc detestabilem consuetudinem introduxisse, & vocem Latinam *spado*, varia Evnuchorum genera sub se continentem, a pago quodam Persarum *Spada* ortum traxisse, ubi primam hujusmodi actionem exercitam fuisse contendit. Vossio autem ex hac parte Auctor pollicem propterea premere non potest, quod ipsa Scriptura sacra Evnuchi cujusdam meminerit, Potipharis nimirum, qui Josephum emerit, atque multo ante Persas vixerit. Cap. II Auctor describit, quid sit Evnuchus, & dicit eum esse, qui non possit generare, vel propter infirmam aut frigidam naturam, vel cui partes generationi inservientes sint abscissae, & talem hominem haud im-

immerito prodigium naturæ appellari posse, qui nec mas nec foemina sit, adeoque tum quoad corpus, nimirum mutilatum, tum quoad animum, prorsus effoeminatum nullius plane pretii. Qua occasione locum Basilii adducit, in quo Evnuchorum vitia exponuntur; & quamvis Theodorus, præceptor Constantini Porphyrogeniti, Apologiam pro Evnuchismo & Evnuchis scripserit, hoc tamen opus non aliter considerari posse, quam Elogium Isocratis de Busiride, Cardani de Nerone & arthritide, Synesii de paupertate, Passeratii de cœcitate, Phavorini de deformitate ac feбри quartana, multorumque aliorum orationes, quibus id laudare sustinuerunt, quod ab omnibus unanimi consensu contemptum habetur. Cap. III, IV & V Auctor varia Evnuchorum genera recenset, ac in primis inquirat in sententiam Jctorum, quatuor eorundem genera constituentium, quos tamen propterea reprehendit, quod sub nomine spadonis singula Evnuchorum genera comprehendant, cum tamen magna differentia inter Evnuchum & spadonem intercedat. Cap. VI porro de iis agit, qui se ipsos castrarunt; inter quos primo loco collocat Origenem, qui cum ratione officii multum cum personis sequioris sexus versari necesse haberet, ut gentibus occasionem calumniandi præriperet, se ipsum excidit, inductus præcipue verbis Christi secundum literam intellectis: *sunt castrati, qui se ipsos propter regnum caelorum castrarunt*; cujus tamen consilii ipsum postea poenituit, quippe allegata Christi verba spiritualiter interpretatus est de illis, qui amore virtutis & pietatis inducti, ac ut se totos Deo ejusque cultui consecrare valeant, penitus a foeminis abstinent, non magis rem cum iisdem habentes, quam si castrati essent. Origenem postea Valeſius imitari cupiens, eo dementiæ progressus est, ut verba Christi non pro consilio, quemadmodum Origenes primo fecerat, sed pro præcepto haberet, quod omnibus observandum esset, qui regnum caelorum ingredi vellent. Hinc aliis, vel maxime invitis, genitalia propria manu temerarie rescindebat. Quæ hæresis dicta fuit Valeſianorum, sive Evnuchorum, & mox iterum expiravit, posteaquam a primo concilio Nicæno condemnata fuerat. In reliquis Partis primæ capitibus

Auctor ostendit, quem locum Eunucho in societate tum civili tum Ecclesiastica obtinuerint, & quidem quod ad priorem attinet, multis exemplis tum ex historia sacra, tum profana desumptis probat, Eunuchos apud Reges ac Principes sæpe maxima valuisse gratia, ac primariis in Republ. dignitatibus conspicuos fuisse, ita ut imperium penitus ipsorum nutu atque arbitrio fuerit administratum. Illud tamen observandum esse Auctor monet, in sacra Scriptura eos nonnunquam Eunuchos appellari, qui non revera secti fuerunt, sed qui in locum Eunucho- rum ratione officiorum, quæ antea castrati sustinuerant, successerunt. Hoc sensu accipiendum esse, quod Scriptura de Eunu- chis Pharaonis Regis Ægypti atque Regum Judæorum memo- riæ prodidit. Sic enim verbi gratia Potipharem propterea tantum dici Eunucho, quod munere functus fuerit, quod ha- ctenus semper ab Eunucho fuerat administratum. Ipsum enim Potipharem non revera fuisse castratum, vel exinde patere, quod uxorem habuerit, nec non filiam, quæ postea ex nonnul- lorum sententia Josepho nupsit. Ceterum vero leges divi- nas & humanas tum Ecclesiasticas, tum civiles Eunucho mini- me favere? quin potius omnibus ferme privilegiis eisdem spo- liare, vulgo satis notum est. In Parte secunda Auctor pro- greditur ad illam quæstionem, cujus causâ hanc scripturam potissimum instituerat, an scilicet Eunucho licitum sit matrimo- nium contrahere? quam quæstionem omnino negat, atque ar- gumenta pro sententia negativa imprimis desumit a fine matrimo- nii primario, qui est procreatio sobolis, cui Eunucho nun- quam satisfacere valeat. Præterea multa gravissima incom- moda recenset, quæ Eunucho- rum matrimonia necessario affer- runt, adeoque si contigerit, tale matrimonium fuisse contractum, illud pro nullo ac invalido esse declarandum statuit. Denique etiam demonstrat, nec leges Civiles, nec religionem Romano- Catholicam, nec religionem Lutheranam, vel Reformatam pati, ut Eunucho- rum matrimonium concedatur. In tertia tandem Parte omnes objectiones diluit, quæ pro defendendis vel excusandis Eunucho- rum matrimoniis adduci solent, quas hic prolixius recensere vel propterea supervacaneum existima- mus,

mus, quod superiori seculo hanc ipsam quaestionem in Saxonia-
fatis superque excussam atque ventilatam fuisse meminimus.

*GODOFREDI BIDLOO EXERCITATIONUM
Anatomico-Chirurgicarum Decades dua.*

Lugd. Batavorum, ap. Jordanum Luchtmans, 1708, in 4.

Alphab. I, plag. II, Figur. tabul. 15.

QUatuor abierunt anni, cum Experientissimus Autor Exer-
citationum Anatomico-Chirurgicarum Decadem primam
in lucem ederet, ac in prima & ultima earum de Nervis, veluti
solidis, nullos spiritus animales continentibus, in reliquis au-
tem de Hydatidibus, Phlyctænis, Extraneis de vulneribus exi-
mendis, Amuletis, Varicibus, Oculo purulento, Excrescentia
in foeminae inguine derepente oborta, atque Verrucis ageret.
Stipatam hanc nunc sistit non solum quatuor Dissertationibus
Anatomico-Physiologicis, in fine adjectis, sed & in primis lauda-
tarum Exercitationum Decade altera, in quibus Excrescentiam,
in ejusdem foeminae inguine denovo enatam, Pannum, Unguem,
Encanthidem, Mammellam juveni tubicini extirpatam, oculi
prolapsum, os cribrosum & nervos olfactorios laesos, Leuco-
ma, Exostosin & Amavrosin perpendit. Quo indefessum ta-
men Autoris studium pateſcat de Arte Chirurgica æque ac de
Anatomica bene merendi, haud opus videtur singulas Exer-
citationes hic delibare, sed sufficiet vel pauca de Hydatidibus,
Phlyctænis, Varicibus, Panno, Ungue, Encanthe ac Amavro-
si in medium attulisse. Hydatidum videlicet alias ex dila-
tata inter valvulas lymphatici vasis intercapedine, post hujus a
glandula remotioris angustiam quamcunque præternaturalem,
enasci, variasque ipsarum in membranis nunc pendulas, nunc
deciduas & excernendas, produci, alias vero vasis sanguiferis
præditas in locis glandosis. ubi arteriæ finis, venæque ac vaso-
rum lymphaticorum initium & secretio materiæ nutritiæ, ab
hac transitum haud reperiente temporis tractu extensis effor-
mari atque subinde intra sacculos membranaceos crassiores mul-
tas & varias hydatides primi generis recondere; utrumque
ni-

nihilominus genus, si quidem curationem admittat, nonnisi chirurgice. i. e. comprimendo, deligando, extirpando, scalpello, forfice, igne posse removeri; singularibus exemplis non minus demonstrat, ac figuris apposis illustrat. Neque observationes omittit, quibus tertium Hydatidum adstruat genus, specie tuberculorum depressorum, subito flaccescentium, albescentium, ulcerisque formam induentium, labia scorbuticorum ex albo livida sine dolore interne occupans ac potissimum nutritionis organo & vasis lymphaticis inhzrens, quamprimum sacrificandum, ne labia, genas & ossa gangrana, sphacelo & earie corrumpat. Multam phlyctanz artuum ab oculorum phlyctana indigitat discrepantiam: phlyctenam quippe artuum pellucidas existere vesiculas, liquore modo subflavo, modo albido turgidas, in cute non modo artuum, verum & pectoris ac dorsii utriusque sexus, copiose, cito & cum pruritu erumpentes ac facile scabiei, exedentis ulcusculi, herpetisve characterem exprimentis, nisi pertundantur aut exsiccentur; phlyctenam vero oculi in hujus membranis anterioribus lente, sine pruritu ac semper rubram, veluti arteriæ extremitatem apertam, emergere pannique aliquando, ni removeatur, assumere formam. Ideoque phlyctenam etiam artuum initio, præter internam medicationem & dietam ex malacticorum lenientiumque genere, topicis anodynis ac desiccantibus, v. gr. vino diluto, solutione opii, unguento albo camphorato, unguento diapompholygos, aqua plantaginis cum saccharo saturni & liquore tartari &c. curari, solasque vesiculas induratas acu vel minusculo scalpello esse pertundendas; oculi autem phlyctenam in principio talibus tolli, quæ sine, aut saltem levissima incrustatione exsiccant, ex. gr. gummi Arabico, gypso, sarcocolla, cerussa, subtilissime pulverisatis, ac subinde admisto albumine ovorum, cum alumine conquassato. Egroti occasione, qui a tribus ingentibus varicibus, exteriorem regionem genu dextri infestantibus, postulaverat liberari, Noster, præmissa differentia varicum ab aneurysmate, quid varix sit, an unus ab altero differat, ac quæ circa ejus curationem notari mereantur, pluribus differit: varicem namque venæ alicujus cutaneæ majoris,

una

una cum suis ramificationibus, morbosam haberi dilatationem, in superficie corporis tumorem livido-rubrum, inæqualem & sine pedunculo constituentem, dependentem a tono alicujus partis venæ, ex violento artuum motu & multa mox insequente quiete amisso, a nimis itidem venarum compressionibus, constrictionibus, similibusque. Varicem quidem a varice non nisi magnitudine, loco & tempore discrepare, omnemque varicem curatu existere difficilem, curationem tamen ejus venire, accelerandam, totique corpori esse necessariam, ad suum exemplum butyro antimonii suscipiendam. Tametsi pannus eodem modo, ut unguis, curandus videatur, optime tamen Noster annotat, diversos hosce oculorum esse affectus, diversisque pariter mediis removendos: pannum siquidem tunicæ adnatæ, aliquando simul corneæ, deprehendi talem excrecentiam mollem, planam, rubicundam, cito incrementem & dolorificam, in qua vasa sanguifera nimis turgeant, præter alia, quæ tam nimium sanguinis motum compescant, quam quæ evacuent, potissimum topicis anodynis, malacticis, lenientibus, corroborantibus, atque tono partium restituto, desiccantibus, removeandam; unguem vero adnatæ tunicæ esse excrecentiam livescentem in lamellæ formam ad & in corneam aliquando extensam, aptam, quæ (ala inde dicta) ab hac instrumento obtusiori elevetur, initium capientem circa alterutrum oculi canthum in tunica adnata læsa a puncto (unde pinna, pinnula) duriusculo, nunc majori, nunc minori, cartilagineamque demum duritiem contrahentem, vossella commoda apprehendendam & forcice acuto rescindendam, sin regerminet, stylo ignito per cannulam æneam consumendam. Encanthis ipsius quoque tunicæ adnatæ, ad utrumque oculi canthum laxè complicatæ, in tumorem rotundum, pedunculo insistens perhibetur excrecentia, ab ungue & panno differens, quod mox in lamellam extensa absque tunicæ adnatæ ruptura, limboque inverso vel vasculis sanguiferis luxuriantibus oriatur, pellicula extus tegatur, pedetentim crescat, & crescendo mollescat, filo serico constringenda, & ubi exciderit, pedunculi vestigia cauterio actuali exsiccanda. Atmauroseos denique causâ quemadmo-

R r

dum

dum deficiens staminibus nervi optici statuitur liquidum, ita amaurosis senilis merito incurabilis reputatur, iique perstringuntur, qui, post varia evacuantia, salivantia demum pro ipsa tollenda præscribant.

L'ART DE TOURNER.

h. e.

ARS TORNANDI, AUTORE R. P. CAROLO
PLUMIER, Religioso Minimo.

Lugduni Gallorum, apud Johannem Certe, 1701, in fol.

Constat 2 Alph. 7 plag. & Tab. an. 73.

SERius equidem ad nos delatum est opus ingeniosum, curiosum ac utilissimum, cum tamen unicum in hoc genere existat, quin ejus mentionem injiciamus fieri nequit. Autor ipse qui Plantarum Americæ descriptione & tractatu de Filicibus Americanis antea editis, nobisque in Actis A. 1694 p. 491 & A. 1707 p. 324 commendatis, hæctenus inclaruit, non diffitetur, in catalogo operum Hieronymi Cardani, Medici Mediolanensis, mentionem fieri libelli de Arte Tornandi; monet tamen, nonnisi nudam hujus Artis sciagraphiam in eo contineri. Nec Autorem fugit, quod Jacobus Besson, Delphinus, in libro de instrumentis Mathematicis & Mechanicis tres machinas adumbraverit, quarum ope teretis figuræ baculus, vas ovale helicesque super conum & cylindrum formari queant; quod in libris Salomonis de Caux machina ad ellipses tornandas extet; quod denique Felibien in Principiis Architecturæ, Sculpturæ & Picturæ Gallico idiomate Parisiis 1697 in 4 editis de torno agens, terminos artis tornandi explicet, primosque inventores indicet; atque Moxon Anglus in tractatu generali de Artibus Liberalibus tornum nonnisi simplicem explicet. Enimvero quoniam hæc omnia simul sumta minimam constituunt eorum partem, quæ in Arte Tornandi huc usque inventa sunt, Autorem quoque a compositione hujus operis revocare nec valuerunt, nec debuerunt. Ipse nimirum non modo in formam Artis redegit, quicquid

quid haecenus circa torum ejusve usum a perspicacissimis ingenis detectum; verum etiam de propriis multa addidit, Theoreticæ quippe atque Mechanicæ peritissimus, quoque magis omnes devinciret, Gallicæ pariter & Latino idiomate vulgavit. Eum in finem cum viris circa torni usum expertissimis, *Emanuele Magnan*, e Minimorum familia, *Claudio Chappuis*, e Societate Jesu, *Marotti & Faucher*, civibus Massiliensibus (quorum ultimo parem hac artis peritia in mundo unquam extitisse negat) magistris artem tornandi didicisset, per diversas Europæ regiones itinera faciens, summo cum studio inquisivit, quinam hujus artis peritia nomen famamque sibi comparassent, ne quicquam alicubi effectum ipsum lateret. Quodcumque autem vidit opus, id manu propria imitatus est, compositis machinis ad hoc requisitis, ne quid inexpertum scriberet, quodque tentaturi spem eluderet. Inter eos autem, ex quorum commercio se profecisse gratus profitetur, potissimum celebrantur *de Clomons & Abbas Forcet de La Guiche*, quorum hunc in Mechanicis peritissimum invenisse ait, quicquid ad torni perfectionem & elegantiam laborisque levamen adfisci optarique potest. Gratias quoque publice agit *Abbat de Servieres*, magno in Ecclesia Saviniensi Priori, quod non tantum, quas in hac arte habebat machinas rariores, Autori notas fecerit, sed & benevolentia singulari concesserit, ut elegantiora ex eboræ opera in ipsius laboratorio ad ornatum libri designaret; itidemque *Abbat de Perichon*, quod haud exiguos ad editionem operis promovendam sumtus suppeditavit. Accuratam operis recensionem Autor ipse in Præfatione instituit, ut adeo nobis eandem molientibus nulla alia re opus sit, quam ut eam huc transcribamus.

In decem, inquit, partes hoc opus distribui, in quarum prima de torni elementis ago, deinde doceo modum scamnum stabiliendi, luce fenestrarum jucunde illustrandi, commodum locum tenendi, instrumenta solemter ac industrie tractandi, utendi & cognoscendi, ea recte cudendi, limandi & indurandi. Modum patefacio ferrum facile tornandi ad axes & arbores efformandos, viam ad chalybes varios dignoscendos & eli-

gēdos aquaque indurandos, rationem parandi & eligendi perticas aut ligneos arcus, funes quibus uti debet tornator, viam instrumentorum acuendorum, electum silicum & lapidum oleaceorum ad acuenda instrumēta, uno verbo, singula sciri necessaria (tardo ingenio excepto) absque ullius magistri documento. In secunda tornum simplicem exhibeo, aut, si MAVIS, tornum vulgarem duobus apicibus instructum, modum, quo puppæ, fulcimenta, cunei debeant formari, differentiam inter locum foramenque apicum seu onodacum ad lignum torrandum, & locum foramenve pupparum ad ferrum torrandum; usum novi sustentaculi seu fulcimenti immobilis, lunularum, tam lignearum quam metallicarum, tam integrarum quam divisarum, modum tractandi arborem seu axem ad torrandum in suspēso libero & pinnis seu cuneis ad incidendum omne helicum genus, lunulam denique circini figuram æmulantem. In tertia de torno figurato aut ad figuranda opera apto sermonem habeo, in qua probo, tornum non posse figuram humanam effingere, sed solummodo figuras aliquas regulares. Docceo tamen iter, quod tenendum esset ad vultum vel numisma, aequaliter imitandum. Mensuras tabularum seu scamnorum trado, quomodo locandæ sint rotæ, tam pedibus quam manibus mobiles, tam super tornum quam super scamnum; quomodo sint disponendi & nodandi funes, ne movendo concutiat & saliat opus; quomodo accedere aut retrocedere debeat axis, ut formentur repens figura, squamæ, coronæ, &c. modum tenendum in formandis pixidibus undulatis, aut baculos interruptos effingentibus. Dispositionem lunularum & tudicularum, ut axes motu tremulo girentur; elaterum situm; facomatium usum, tam ad lævam quam ad sinistram, tam accedendo quam retrocendo; rationem denique instrumenti firmiter sustinendi torrando falcule ferreæ ope. Quarta torni paralleli exhibet usum, cujus extremitates arboris moventur parallele ad axem. Ibi vitantur pericula præcedentis torni, in quo opera magnam diametrum habentia, sunt crassiora in centro & tenuiora ad circumferentiam propter circulum descriptum a summitate axis, alia extremitate fixa in centro existente, ex

te, ex quo facilem modum aperio ellipsium faciendarum rosularum duarum ope. Machinam novam & singularem ad ellipses, tam simplices quam figuratas, tam magnæ diametri quam parvæ, patefecio, in qua vitatur periculum formandi ellipsin in formam solex aut in figuram 8 chiftræ, quod præcedentis torni est vitium. Alia figura ovalis demonstratur cujuslibet magnitudinis arbitrariæ solo annuli auxilio: denique tornus cancello instructus, in quo tot rosulæ juxta axis longitudinem collocari possunt, quot continere potest. Quinta in publicum profert pixides, seu machinas ad ellipses formandas, quæ super omne torni genus locantur. Multæ tabarinæ pixides exhibentur, singulæ differentes & raræ. Trado modum novum, certum & a paucis cognitum ad omnes ovatas figuras faciendas auxilio facilis machinæ, quæ super omne genus axis apponi potest, & formare ellipses absque auxilio rotæ, si lubet, pedalem & arcum tantummodo adhibendo. Sexta elegantiores rosulas, quæ potuerunt excogitari, repræsentat, ut motu tremulo axes girentur & eorum auxilio figurentur opera. Indicatur modus delineandi eas circino, ut sint in exemplar ad similes in futurum excogitandas & adumbrandas, præterea catagrapha & architecturæ ornamenta torno accommodata docentur, ut tornator ea callens opera sua ornet, & ab omnibus probentur. Septima sermonem habet de translatis & ferreis tornis, quæ tabulis firmantur, instar forcipis auratii; de cellulis & horologiariorum tornis; singulatimque eorum figura, fabrica & mensuræ propalantur. Octava multas machinas continet, ut propellendo cultrorum capuli, bacillorum capitelli, columnulæ diversis figuris insculpentur, velut undulationes aut ovals figuræ seu ova. Eximia machina declaratur, quæ supra cultrorum capulos adamantis facies imitantur, quæ machina a nonnullis Anglicana vocitatur. Videtur insuper machina singularis ad figuram spiralem, tam simplicem quam undulatam, columnulis inducendam commensurato gradu figuras incidens: uno verbo, alia ad tortilem figuram vulgarem. Nonna quædam peculiaris opera faciendi viam aperit, ve'uti ut excentricæ figuræ torno fiant, gradus excentrici & spirales. Quo-

gendos aquaque indurandos, rationem parandi & eligendi perticas aut ligneos arcus, funes quibus uti debet tornator, viam instrumentorum acuendorum, electum silicium & lapidum oleaceorum ad acuenda instrumenta, uno verbo, singula sciri necessaria (tardo ingenio excepto) absque ullius magistri documento. In secunda torum simplicem exhibeo, aut, si mavis, torum vulgarem duobus apicibus instructum, modum, quo puppæ, fulcimenta, cunei debeant formari, differentiam inter locum foramenque apicum seu onodacum ad lignum tornandum, & locum foramenve pupparum ad ferrum tornandum; usum novi sustentaculi seu fulcimenti immobilis, lunularum, tam lignearum quam metallicarum, tam integrarum quam divisarum, modum tractandi arborem seu axem ad tornandum in suspensio libero & pinnis seu cuneis ad incidendum omne helicum genus, lunulam denique circini figuram æmulantem. In tertia de torno figurato aut ad figuranda opera apto sermonem habeo, in qua probo, torum non posse figuram humanam effingere, sed solummodo figuras aliquas regulares. Docceo tamen iter, quod tenendum esset ad vultum vel numisma, aequaliter imitandum. Mensuras tabularum seu scamnorum trado, quomodo locandæ sint rotæ, tam pedibus quam manibus mobiles, tam super torum quam super scamnum; quomodo sint disponendi & nodandi funes, ne movendo concutiat & saliat opus; quomodo accedere aut retrocedere debeat axis, ut formentur repens figura, squamæ, coronæ, &c. modum tenendum in formandis pixidibus undulatis, aut baculos interruptos effingentibus. Dispositionem lunularum & tudicularum, ut axes motu tremulo girentur; elaterum situm; sacomatum usum, tam ad lævam quam ad sinistram, tam accedendo quam retrocedendo; rationem denique instrumenti firmiter sustinendi torando falculæ ferreæ ope. Quarta tori paralleli exhibet usum, cujus extremitates arboris moventur parallele ad axem. Ibi vitantur pericula præcedentis tori, in quo opera magnam diametrum habentia, sunt crassiora in centro & tenuiora ad circumferentiam propter circulum descriptum a summitate axis, alia extremitate fixa in centro existen-

te, ex

te, ex quo facilem modum aperio ellipsium faciendarum rosularum duarum ope. Machinam novam & singularem ad ellipses, tam simplices quam figuratas, tam magnæ diametri quam parvæ, patefecio, in qua vitatur periculum formandi ellipsin in formam solez aut in figuram 8 chifrz, quod præcedentis torni est vitium. Alia figura ovalis demonstratur cujuslibet magnitudinis arbitrariæ solo annuli auxilio: denique tornus cancellato instructus, in quo tot rosulæ juxta axis longitudinem collocari possunt, quot continere potest. Quinta in publicum profert pixides, seu machinas ad ellipses formandas, quæ super omne torni genus locantur. Multæ tabarinæ pixides exhibentur, singulæ differentes & raræ. Trado modum novum, certum & a paucis cognitum ad omnes ovatas figuras faciendas auxilio facilis machinæ, quæ super omne genus axis apponi potest, & formare ellipses absque auxilio rotæ, si lubet, pedalem & arcum tantummodo adhibendo. Sexta elegantiores, rosulas, quæ potuerunt excogitari, repræsentat, ut motu tremulo axes girentur & eorum auxilio figurentur opera. Indicatur modus delineandi eas circino, ut sint in exemplar ad similes in futurum excogitandas & adumbrandas, præterea catagrapha & architecturæ ornamenta torno accommodata docentur, ut tornator ea callens opera sua ornet, & ab omnibus probentur. Septima sermonem habet de translatis & ferreis tornis, quæ tabulis firmantur, instar forcipis aurarii; de cellulis & horologiariorum tornis; singulatimque eorum figura, fabrica & mensuræ propalantur. Octava multas machinas continet, ut propellendo cultrorum capuli, bacillorum capitelli, columnulæ diversis figuris insculpentur, velut undulationes aut ovals figuræ seu ova. Eximia machina declaratur, quæ supra cultrorum capulos adamantis facies imitantur, quæ machina a nonnullis Anglicana vocitatur. Videtur insuper machina singularis ad figuram spiralem, tam simplicem quam undulatam, columnulis inducendam commensurato gradu figuras incidens: uno verbo, alia ad tortilem figuram vulgarem. Nonna quædam peculiaris opera faciendi viam aperit, ve' uti ut excentricæ figuræ torno fiant, gradus excentrici & spirales. Quo-

modo globus exacte rotundetur, qua ratione excidantur plures globuli in eodem globo tanquam tunice alii alios ambientes & continentes. Docetur modus, quo in globo aliquo urna aliqua torquetur peponis costas æmulans. Decima tandem generalia torni instrumenta enumerat, velut serræ, terebræ &c. modum ea figurandi & omne genus instrumentorum torno perutilium, velut guizæ, orthogonia, sciscelli, terebellæ, lingue serpentinae &c. Denique arcana expono pernecessaria iis, qui torno incumbunt, velut ad impediendum, ne viridia ligna diffindantur & in rimas abeant, ut omni colorum genere inficiantur, imprimis ut ebeni color perfecte sistatur, ut vernigo Sinensis componatur & applicetur, quomodo tingantur ossa & ebur colore atro seu oloferico, aut colore rubro, quomodo cornu & squamæ parentur & molliantur, ut in typos pixides varias efforment, uno verbo, ut squamæ ita agglutinentur, ut nulla separatio conspici possit.

MEMOIRES D'ARTILLERIE, RECUEILLIS
par Mr. SURIREY DE SAINT REMY, Lieute-
nant du grand Maître de l'Artillerie
de France.

h. e.

COMMENTARII PYROTÉCHNIÆ, COLLECTI A
SURIRÆO DE SANCTO REMIGIO, Locumtenente
supremi Rei Tormentariæ in Gallia
Præfæcti.

Editio secunda, multis materiis novis & plurimis
Tabulis æneis aucta.

Parisiis, apud Rigaldum, 1707, in 4.

Constat 4 Alph. 17 plag. & Tabb. æneis 196.

Prima operis utilissimi ac splendidissimi editio anno 1697 lucem
adspexit, atque in linguam Batavam translata est. Notat ta-
men Autor, versionem Batavam esse maxime mendosam, tum
propter errores in discursu occurrentes, tum quia figuræ æneæ
textui

tui non semper respondent & proportion'es perperam exhibentur. Multa huic novæ editioni accesserunt, nonnulla etiam immutata, inprimisque Libro primo de rerum Pyrobolicarum in Gallia statu Parte prima habentur, cum is per editum Regis, anno 1703, & alterum, anno 1704 publicatum, totus immutatus fuerit. In Tomos duos opus suum dispescit Auctor, & utrumque Tomum in duas subdividit Partes. Pars prima rerum Pyrobolicarum præsentem (ut modo inuimus) in Gallia statum exponit. Agitur de omnibus officialibus & sub-officialibus; de modo, quo Pyrotechniæ tyrones jussu Regis instruendi &c. Pars secunda de tormentis, tam majoribus quam minoribus, de globis, tam communibus quam scloporum glandibus, catenis aliisque ferramentis refertis, de bombis, granatis, pyloclastris, de fulcris & suggestibus tormentorum ac mortariorum eorumque utensilibus, de omnibus armis bellicis, &que ignibus artificialibus tractat. In Tomo altero Pars tertia utensilia fossorum campestrium & operariorum resque alias ad obsidiones urbium necessarias explicat: Declarat fabricam, fusionem & præparationem tormentorum, structuram varii generis molendinorum, præparationem pulveris pyrii, aliaque hujus generis. Pars denique quarta armamentariorum rationem exponit, de comæatu bellico & de omni castrametatione discurrit. Abstinet Auctor ab omni profus theoria, solum praxin perspicue ac sufficienter tradidisse contentus. Omnia igitur, quæ in Pyrotechniâ occurrunt, magno cum studio conquisiuit, & quoad maxima minima accurate descripsit, ita ut dubites, num ab ipsis rebus præsentibus idea magis adæquata desumi possit. Unam eadem methodo, qua Auctor machinas bellicas descripsit, reliqua machinarum genera, descripta prostant! ita enim & fabrica perfecte intelligeretur, & quænam in singularum partium elaboratione, elaboratarumque usu observari debeant, pleni-sime constaret. Ceterum adhuc monendum, quod ex hoc opere multa desumi queant praxin militarem officinivam illustrantia, quæ vulgo ab Architecturæ militaris Scriptoribus nimis superficialiter pertractari solent.

Dit

Die Moderne Bau - Kunst.

h. e.

ARCHITECTURA MODERNA, AUTORE JOANNE
VOGEL, Architecto Ulmenſi.

Hamburgi, apud Benjaminum Schillern, 1707, in fol.

Conſtat 3 plag. Tab. æn. 36.

CONTinentur in hoc opere delineationes ichnographicae & Cortographicae omnis generis ædificiorum, tam ſacrorum quam profanorum, non minus ex lignis, quam lapidibus ſtrudendorum, variorum item tectorum, turrium, caminorum, cochlidiorum, pontium, cataractarum ænatarum & quarundam machinarum, ex. gr. molendini aquatici, machinae ad onera elevanda conducentis, &c. In his vero omnibus Autor morem optimorum noſtri ævi Architectorum obſervat, ac in primis ſuſe perſequitur, quæ ad Artem Tignariam illuſtrandam faciunt. Hoc argumentum vulgo negligitur ab Architecturae Civilis Scriptoribus: ejus tamen cognitio in Architecto requiritur, ſi qua alia. Dedit varia huc ſpectantia jam ante annos 60 Johannes Wilhelmus, Architectus Francofurti ad Mœnum; ſed cum recentiora inventa non attigerit, nec ex parte attingere potuerit, ejus defectum ſupplere conatur Vogelius. Non contemnendam operam locaret, qui delineationibus Vogelii atque Wilhelmi uſus, propriaque experientia inſtructus, regulas Artis tignariae ad rationes ſolidas revocaret & in formam ſcientiæ redigeret: cujus laboris ſpecimen dedit Dechales in Tract. 13 Mundi Mathematici. Immo utilior foret opera, ſi quis idem circa Architecturam Civilem moliretur univerſam, & Artem tignariam cum eadem combinaret, utpote indivulſo nexu in praxi ipſi conjunctam.

HADRIANI RELANDI DISSERTATIONUM
Miscellanearum Pars altera.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Gulielmi Broedelet, 1707, 8.

Conſtat plagul. 24.

Quid

Quid in primo Dissertationum suarum Miscellanearum Volumine Auctor Cl. præstiterit, ex iis, quæ in Actis nostris p. 67 seqq. anno superiori exhibuimus, facile constat. In altero hoc Volumine, quod olim instituerat, ita persequitur, ut tribus Dissertationibus tum de Samaritanis, tum de reliquiis veteris linguæ Persicæ, tum de vocabulis Persicis, quæ in Talmude reperiuntur, erudite copioseque exponat. Prima hujus voluminis Dissertatio (quam, si cum sex prioribus, parte prima contentis, composueris, septimam in ordine dixeris) de Samaritanis agit, eorundemque historiam, non ex veterum, sigillatim Judæorum lividis & de veritate suspectis testimoniis, sed ex novo eodemque duplici fundamento, cui tota innixa est, deducit. Fundamentum prius illas constituit literas, quas Samaritani per Palæstinam, Syriam & Ægyptum dispersi ad Illustrem Virum, Josephum Scaligerum, a quo compellati erant, sub seculi XVI. finem miserunt; quippe in quibus ipsimet præcipua religionis suæ capita strictim enarrarunt. Hæc jam anno M D XC in Peyrescii primam, dein Morini quoque manus pervenerant, ab eoque in Latinum transcriptæ sermonem erant, demumque A. M DC LXXXII Londini æneo characterè exscriptæ sunt. Alterius fundamenti loco Chronicon quoddam, quod liber Josuæ vulgo appellatur, in quo Samaritanæ gentis Historia a Mosis obitu usque ad Alexandri Severi Imperatoris tempora describitur, suæ sententiæ substruit. Utrumque autem hoc historiæ Samaritanæ instrumentum, cum diversa plane ab iis, quæ Judæi Samaritanis affixerant, documenta tradat; tempora in certas periochas, per quarum singulas mutationem aliquam passa sit Samaritanorum religio, distinguenda esse Autor Cl. existimat. Primam igitur Samaritanorum periocham eam vocat, quæ ab ipsis Sectæ hujus incunabulis, hoc est, ab eo tempore, quo novi coloni ab Assyriorum Rege in Samariam deducti sunt, ultra captivitatem Judæorum Babylonicam perduravit. Secundam ab extructione Templi in monte Garizim & Pontificatu Manassis, qui Iddonis, sive Simeonis Justi, Hierosolymitani Pontificis, frater erat, auspiciatur, & cum eadem tertiam, ab eo tempore, quo Samaritani sub

Muhammedanorum jugum redacti sunt, repetendam, quæ nostræ quoque complectitur tempora, tandem conjungitur. Per primæ tractum periochæ Samaritanos idola coluisse, tantum abest, ut neget, Belga doctissimus, ut ipse potius divinum illud oraculum II Reg. XVII, 29 seqq. *וַיִּבְרַח יְהוֹשָׁפָט בְּמַגְוֵה* ad hunc diem ita exponendum esse censeat: usque ad captivitatem Babylonicam, quam ultimo Libri secundi Regum Capite Scriptor divinus commemorat, verum Deum sive Jehovam, fictaque Deorum simulacra a gente Samaritana simul culta & adorata fuisse. Quum vero tempore secundæ periochæ Judæi quamplurimi Sanneballeti, pontificatum in monte Garizim gerentis, partibus se junxerint, vero existimat esse simillimum, Samaritanos ab ea tempestate ad Judæorum mores ritusque magis se sensim sensimque composuisse, relictoque veteri Deorum cultu, unicum Deum coepisse venerari. De tertiâ, quæ etiamnum volvitur periocha, ita sentit, in religionem & ritus Samaritanorum sacros ex commercio, quod iis, cum Muhammedana gente intercedit, novi quidquam deus & insoliti irrepsisse. Quibus ita præstructis de Chronico ante memorato nondum edito, quod post mortem Josephi Scaligeri Lugdunensi in Batavis Bibliothecæ illatum, a Jacobo Golio inde descriptum, manuque propria emendatum, ac postis in marginem animadversionibus auctum est, accuratius disputat, fusiusque demonstrat, libellum istum, recentiore licet, diversaque temporibus a diversis auctoribus compositum, fabulisque haud paucis divino Codici adversis refertum, multa tamen ad Samaritanorum religionem, res & historias plenius cognoscendas imprimis utilia argumenta suppeditare. Ex eo enim clarissime constare docet, gentem Samaritanam cœlestes quidem dari genios, quamvis angelorum appellatio & Angeli magni, i. e. Messia mentio apud illos occurrat, non tamen reditum in vitam fuisse inficiatam, parique superstitione nomen *יהוה* cum Judæis non pronunciasse, sed in ejus locum *יהו* h. e. *יהוה* substituisse, Deumque ad eorum exetaplura per vocem *رب العالمين* Dominum mundorum significasse. Cetera, quæ de Usim & Tummio, decimis, primitiis, servorum manumissione,

sione, asyris, jugi sacrificio, poenis capitalibus, aliisque rebus agunt, prudentes prætermittimus, strictimque ex Autore observamus, in multis maximisque rebus Karæis cum Samaritanis convenisse, cum hi שמרי *sive Observatores Legis Mosaica*; illi כתיבי *sive כתיבי התורה Legis Scripta observatores* sint appellati.

Sub octavæ, seu secundæ in hoc Volumine, Dissertationis initium Auctor Cl. ante omnia monet, magnam quidem reliquiarum Lingue Perficæ partem a Gesnero in Mithridate, quem Waserus Tiguri M DC X suis animadversionibus auctum edidit; a Briffonio in libro de Regio Perfarum principatu; & a Guiljelmo Bartono in singulari libello conservatam & exhibitam, non tamen rem omnem confectam esse, cum sermonis, qui nostro ævo floret, Persici, ex quo tamen voces illustrari poterant innumerabiles, illi nullam prorsus rationem habuerat. Novum igitur ipse aggressus institutum, quod illi prætermiserant, sua supplere industria annititur, factoque vocum quarundam spicilegio, hand incongrue, quantum ad reliquiarum lingue Perficæ intelligentiam sermonis hodieque inter Persas usitati notitia conferat, adstruxit, iisdemque multa vocabula, a veteribus licet pro Perficis non agnita, sono tamen & significatione, quam vulgo habeat, cum Perficis convenientia, interspergit. Ejusmodi vocum, quarum catalogus secundum alphabeti ordinem instructus est, exemplum sistitur §. VIII p. 111, ubi vocabulum Acinaces, *Acinaces* a Scriptoribus Græcis & Latinis usurpatum, quod & *Acinaces* scribitur, genus gladii vel hastæ Perficæ denotare, ex Etymologici Magni autore, Suida, Polluce, Hesychio, Ulpiano, enarratione Orationis Demosthenicæ contra Timocratem p. edit. Aurel. 267 aliisque, quos Briffonius L. III. de Regno Perfarum p. 287 recenset, evincitur. Quod quidem vocabulum ut Perficæ originis esse demonstrat Auctor Cl. ad nomen *Nagomob*, quod hastam bicuspidalem notat, sibi recurrendum esse existimat, quippe ex quo a Græcis & Latinis eodem modo, quo ceterarum vocum barbarorum vocales immutarunt (ut ex Perficorum nominibus mensium, quæ Dissertationi inserta suis quæque locis sunt,

sunt, constat) Syllabas auerunt, (ut ex vocibus Pardous, pro quo Paradisus dicitur, Farsenk pro quo est parasanga, Sarmach fluvio Palestinæ, qui Hieramax vocatur, liquet) N ab initio vocis abjecerunt, (quod in voce Armalcha, qua Plinius pro Narmalcha usus est, aliisque ab Autore citatis evenit) *Ἀκινάκης* five Acinaces effectum esse videatur. Addit his conjecturam, Bocharti, qua Hieroz. l. II c. VIII acinacem potius gladiolum, quam hastam significare autumat, propterea, quod vocem Acinaces ex Arabica: *خمش* *Chinsjar* emollicam ac detartam esse arbitretur; ridet etiam Autorem Etymologici magni, quod Acinacem vocem Perficam ab *Ἀκί* vel *Ἀκίς* deducat. Ut vero, quod ipse sentiat, tandem aperiat, pro certo primum supponit, nullum antiquorum locum, in quo acinacis mentio fiat, ita explicari posse, ut acinaces pro hasta accipiatur. Itaque ut hanc isti significationem feliciter vendicemus, ad vocem hodierna lingua Perfica usu tritam *أبى* *Abin* priori fere similem, qua gladios, pugiones, hastas & quicquid ferreum aut ferro armatum est, Perficæ designant, confugiendum esse contendit.

Quibus & similibus copiose deductis, postquam Latinis Græcisque Scriptoribus linguam Perficam multum lucis foenerari, hujusque beneficio passim restitui ac emendari illos posse demonstraverat; in nona, quæ tertiam ac ultimam hujus voluminis sistit, Dissertatione, voces quasdam e Talmude excerptas, quæ aut Perficæ omnino sunt, aut luculenter saltem ex lingua Perfica illustrantur, secusdem literarum ordinem itidem recenset. Neque tamen ita se intra cancellos semper continet, quin aliquando etiam ex aliis libris circa eadem vel antiquiora tempora conscriptis istiusmodi afferat, ac pro Perficis sæpissime vendicet, quæ Arabica sunt, a Persis autem vel plus vel minus, quam ab ipsis Arabibus, usurpantur. Ea vero vocabula Talmudis Perfica, quæ apud Danielem & Ezram æque, ac in Talmude habentur, præsertim hic omisit, propterea, quod inter Perfica illa, quæ ex Daniele & Ezra separatim collegit, locum jam tum obtineant. Ex multis, quas attulit, primam nos vocem *מבדוק*, quæ *pondus*, *gravitatem* significat, exempli causa huc transcribamus, quippe quam a Perfico *وزن*

¶) proposito N, quod vel sexcentis præter necessitatem a Chaldæis ita factum meminit, & litera 7 in 3, ejusdem scilicet organi, mutata, probabili certe ratione derivandam esse suspicatur. Et hætenus quidem de secundo Dissertationum. Cl. Relandi Volumine; Tertii ac ultimi, hoc ipso, quem agimus, anno Trajecti ad Rhenum editi recensio propediem subsequetur.

SCHEDIASMA BIPARTITUM, QUO SERPENTEM non punitum cum Satana, ut & defensionem Caini defensi in causa desperationis, exhibet M. JO. CHRISTOPH. ORTLOB, Facult. Philosoph. Assessor & Collegii Minor. P. P. Collegiatus.

Lipsiæ, ap. Imm. Titium, 1708, in 4.

Constat plagul. 8.

Pars prior hujus schediasmatis a Cl. Autore egregie elaborati, nullis cæteris omnibus, unicam circa oraculum Mosaicum Gen. III, 14. 15. questionem complectitur: *An præter Satanam, primum mali Autorem, serpens quoque naturalis, seu instrumentum seductionis, aliqua poena affectus fuerit?* ejusque tractationem tribus sectionibus absolvit; quarum prima statum controversiæ format, inquirendo & culpam & poenam serpentis. Culpam, quod attinet, remotis allegoriis, ipsorumque hypothësis, qui soli sive Satanae sive serpenti lapsum Protoplastorum tribuunt, concedit Autor Cl. dæmonem serpente, tanquam causa instrumentali, usum fuisse, etsi non satis constet, obsidendo, an os ipsius singulari virtute resolvendo, vel, quod æque probabile videatur, formam ejus representando tentator comparuerit. Circa poenam observat, dissensum Interpretum non levem innocentia serpentis indicem esse, singulisque respondet, qui vel litteraliter utrique, vel litteraliter serpentis, figurate & anagogice diabolo, vel sensu primario huic, secundario illi, vel priorem versiculum utrique, posteriorem soli Satanae, vel seorsim serpenti v. 14, seorsim Satanae v. 15, vel denique unice serpenti verba-

Mosis applicant. Sectio *secunda* poenam serpentis ut organi omnem destruit, ubi ad 8 argumenta, quibus ea vulgo probari solet, sigillatim respondet. Nam 1 naturam serpentis & calliditatem ipsius præ ceteris bestiis, bonitatem potius creatoris, quam malitiam creaturæ ab omni assensu circa hoc factum alienæ contestari. 2 Atrocitatem facinoris nihil conferre, ut ad modum bestię sanguinolentæ *Gen. IX, 5*, corrupe-
 tæ *Ex. XXI, 28*, sq. incestuosæ *Levit. XX, 15*, puniretur, cum nunquam probari queat, Deum aliquando, auditis testibus, nullius criminis convictum animal, ceu nudum instrumentum, una cum toto genere ipsius poena affecisse otanium gravissimam, eamque formali allocutione ipsi annu-
 ciasse. 3 Affectum Dei erga hominem satis patere e graviori Satanz & leviori hominis poena, quam bruto innocuoq; gravissimam inferre divina justitia non potuit. 4 Multo minus ob humani generis dignitatem hoc ipsum fieri potuisse, imo hanc, serpentis poena nec negata imminui, nec asserta adaugeri. 5 Maledictionem præ ceteris bestiis non brevitatem vitæ, non gravitatem partus, non odium omnium animantium notare, reclamante experientia. 6 Ambulationem super ventrem non supponere pedum privationem, quæ nimiam organi poenam involveret, cum nec hominis nec Satanz naturalem statum Deus immutaverit, hodie vero serpentibus æque incommodum asserre nullum ac equo non alatum esse. 7 Idem de pulveris comestione dicendum esse, qua non minus serpens delectetur, ac reliqua animantia, quæ pulverulento victu vivunt. 8 Antipathiam serpentem inter & hominem nec majorem esse illa, qua reptilium genus nocivum averfamur, nec tantam esse, ut homines cum serpentibus ludere, illosque ab his blande quandoque permultos esse non constet. Sectio *tertia* poenam Diaboli, ut autoris, astruit, quæ probatur 1 e proprietate vocum, quod idem *וְרָמַם* serpens, poenas Deo dederit, de quo dici potest delictum, quia *וַיִּשָׁפ* fecisti hoc, i. e. serpens personatus seductor; 2 e puritate & simplicitate phrasium, quæ singulæ satanicam poenam eleganti allegoria loquuntur. Nam cui Deus maledicit, illi maledit, super ventris incedere, nota est suppressorum, pulveris
 com-

comestio hostium devictorum, supplantatio & conculcatio penitus subactorum; 3 ex integritate constructionis ubique observata; 4. e *cura Psal.* textus, quæ ostendat Satanæ sub serpentis specie latenti potnam dici, stylo ad serpentum proprietatem accommodato. 5. Contextui quoque id ipsum respondere, ut superbiz antea autor suasorque qui fuerat, humilis depressorque evaderet. Nec obstare, quod expressa Diaboli mentio non fiat, sufficere serpentem, non naturalem, sed personatum ab Eva accusatum adeoque etiam punitum fuisse: hinc probabile esse, in seductione protoplastorum consistere peccatum angelorum, ut Eva nomen spiritus latentis non noverit: imo si lapsus dæmonum præcesserit ejusque maledictio, hæc tamen quo minus repetita & publicata fuerit, nihil obstare. Pars *posterior* istius Schediasmatis vindicias continet Dissertationis philologicæ, quam d. 14 Julii A. C. 1706 in Alma hac nostra *de Caino non deservente* ad Gen. IV, 13 publice proposuit doctissimus Autor. In Prolegomenis refert adversarium se nactum esse M. Michaelen Henr. Reinhardum, Scholæ Hilpershusenæ Rectorem, qui in Programmate, quo Spectatores ad drama sacrum de passione & morte unici Redemptoris nostri d. 24 Aprilis A. C. 1707 invitavit, præter Observatores Halenses, atque celeberr. Dn. Hermannum von der Hardt ipsum quoque aggressus sit, partim reprehendendo conatum, partim excipiendo adversus ipsius assertum, cumque hoc notis programmati subjectis, illud verbis in *Programmate* Germanicis & aculeatis fecerit, hinc geminam subnatam esse defensionis sectionem. *Prior* in argumentum ab invidia ductum inquit: *posterior* ad exceptiones respondet, quas Censor Latino sermone subjunxit. Responsio itaque *prima* est ad exceptionem pro versione, qua vulgo *NW* per condonari passivè exponitur, quanquam nec inde desperatis probari satis valeat. *Secunda*, loca N. T. Joh. III, 12, Jud. v. 12 de fraticidio, non de statu Caini post illud perpetratum agere ostendit, consentientibus unanimiter interpretibus, præfertim D. Seb. Schmidio, qui ad locum Joannis expresse addit: Nisi forte post illud poenitentiam egerit. *Tertia* ostendit convenire poenitentem Davidem & Cainum etiam quoad formulas

las deprecandi **וְעַתָּה** Ecce ego peccavi &c. *II Sam. XXIV, 17* quia locum *Pf. LI, 13* ob particulam **וְעַתָּה** ne, non con- venire dictum fuerat. Imo phrasin *exiit a facie Domini* non- jacturam gratiæ, sed exitum examinis rigorosi coram judice- divino denotare, ex signo gratiæ *v. 15* & urbis structura *v. 17* demonstratur. *Quarta* derivationem terræ *Not* vindicat, quam Cain non vagabundus peragrasset, sed **בְּנֵי** inhabitasse & inco- luisse dicitur. *Quinta* confirmat radicem **וְעַתָּה** præ ceteris commotionem ac **וְעַתָּה** iram elliptice significare, præsertim ve- ro ellipsin elevandi scilicet **וְעַתָּה** faciem e toto textu commo- distime fluere, eamque locis parallelis *Hof. XIII, 1* & *Es. XLII, 2* utique illustrari atque suffulciri. Hinc in Epilogo ex omnibus etiam adversæ partis, imo ipsa B. Lutheri, versionibus demon- stratur, desperationem Caini ex ipso textu evinci nullatenus pos- se, & male hodie vulgo de salute Caini desperari, quem, si ma- xime desperabundus fuisset, tanto annorum, quos ad nepotes usque supervixit, spatio, pœnitentiam egisse amor Christianus merito speret. Additur *ἐπίμνησον* e Joannis Sidelmanni *Disp. De maxilla Samsonica*, Hafniz A. 1706 habita, ubi dubium- movetur adversus dissertationem Autoris *de Fente Simsonis pro- pe maxillam olim ventilatam, cui in defensione Caini defensi Sect. I §. 7 p. 48 seq.* responsum dederat.

Das merkwürdige Leben und seel. Abschied Valerii Herbergers.

sive

*VITA ET OBITUS VALERII HERBERGERI, PASTO-
ris olim Frauenstädiensis, composita a SAMUELE
FREDERICO LAUTERBACH, ejusdem
loci Pastore.*

Lipsiæ, apud Jo. Freder. Gleditschium, 1708, 8.

Alph. 1 pl. 4 cum nonnullis figuris.

PLurimum reverendus Auctor exemplo eorum, qui clarissi-
morum Virorum vitas ac fata exponunt, inductus vitam Her-
ber-

Viri de puriori doctrina optime merito, describitur; in quo opere ita versatur, ut servato temporis ordine luculenter omnia tradat. Neque vero in nuda vitæ hujus vici recensione consistit, sed multa lectu non indigna adperfit, quæ utilitatis multum ac jucunditatis legenti adferre possunt. Nos pro more nonnulla decerpimus. Natus vero est Valerius Herbergerus Frauenstadii in Polonia die XXI Aprilis A. M D LXII, parente Martino, ejus loci opifice. In cunis adhuc agens quoddam futuræ sortis omen dedit, qui quoties fasciæ Axsolveretur, tres digitulos in altum sustulit eo plane more, quo Salvator noster depictus vulgo conspicitur: qua re insigniter affectus parens non falso auguratus est, fore ut sacri ordinis homo fieret, qui digito Servatorem nostrum aliquando sit monstraturus, ut Joannes Baptista fecit. Antequam vero parens ad scholam phorum ablegaret, studiisque consecraret, templum ipse cum sobole frequentavit, & assidue Numen, ut pueri conatibus propitium esset, imploravit. Quibus speractis, scholæ patriæ commissus est. Nonum jam annum agebat puer, cum parens factis concederet: cujus obitu tantum abest, ut non nihil commoveretur, ut plurima potius lætitiæ documenta ederet, ob relictam a parente pecuniam, quam ne leviter quidem tangere, superstitè ipso, licebat. Quamvis vero jam olim studiis se consecrasset, nihilominus post fata parentis animum ad opificium addiscendum applicabat, cui dies jam præscriptus erat: & forte perstitisset in proposito; nisi Viri integerrimi Arnoldi, Pastoris monitis revocatus ad studia corpisset reveri. Itaque Freustadiensem scholam A. 1579 abiit: triennio ibi consumpto, ad altiora progressus, primo Francofurtensem, deinde & Lipsiensem Academiam salutavit. Vix per duos annos Lipsiæ commoratus est, cum ex patris Schætus nomine literæ allatæ sunt, in quibus scholasticum ipsi munus concedebatur. A. 1580 provinciam scholasticam cum sacra computans, Diaconus in patria constitutus est, atque A. 1598 Pastoris manus accepit: ubique verò in felicitatis parte reponerat, quod solum suum Zachariam, officii sacri collatum, nactus fuisset. Decessit anno 1627, d. 18 Maji apoplexia corruptus. Descripsit quoque Herbergeri Au-

p. 51.

84.

87.

94.

98.

100.

103.

108.

128.

137.

160.

Des nonnullis commemorat, dicitque, in Summa patris va haberi
tam apud nostros, tum apud Pontificios. Premittuntur etiam
inedita ac varia miscellanea sacra Herbergerei typis excudenda,
inter que primum quâs locum occupabit liber *dit Stoppel-*
Postill, quem Editorem Vitz hujus, qui celebratas sacris Her-
bergerei Postillas, *dit Herrn Postill* dicitur, A. 1706 vice decima
sexte excudit, proxime publici juris futurum speramus.

ANTIQUITATES POELDENSES,

Over

*Historische Beschreibung des vormahligen Stifts
Poelde Praemonstratenskr. Ordens u.*

hoc est,

*HISTORICA DESCRIPTIO QUONDAM FLORENTIS
Monasterii Poeldensis, Ordinis Praemonstratensis. Au-
tore JOANNE GEORGIO LENCCKFELD, Pa-
stori Primario Groningensi.*

Guelpherbyi, apud Godofredum Freytagium, 1707, in 4.
Alphab. i. plag. 17.

Quod in Actis A. 1703 p. 409, ubi Cl. Lencckfeldi *Antiquita-
tes Walchenbergenses* prodromus, in votis nobis fuit, ut
nihilominus, quae de Germaniae monasteriis prolo parata haberet,
et instructissima penâ promeret, abiret, quippe & super-
iori anno *Poeldenses*, & hoc ipso *Blanchenbergenses Antiquita-
tes* cum erudito Orbe communicare non est gravatus. Ua-
de *Poeldenses* hoc loco agamus, varia quidem hinc cognobis
apud Antores sunt nomina, ut *Polishi, Polabi, Polcaba, Polichi,
Polidi, Poline, Polado, Polier, Poledi, Poide, Polabi, Polabi,
Poels* & *Poide*. Denominatio istius rationem portans
nonnulli a præterfluviente aqua, *Quis dicitur*, alii a palude, ad
quam monasterium hoc fuit erectum; Noster vero a pago Co-
facto olim hic sito, nomine *Polishi* vel *Poels*, derivat, in supra
locum cognobitum hoc se extractum. Curum summi illud debet
impriis, matri Orpae. I. Imp. Mithild, quae illud in honorem
Jean-

Joannis Baptista & Servatii A. 952, intercessit monachis de
 Althaus, in fine, ipse Otton I institutum magnopere probante,
 Fundationem hanc postea confirmavit vaserrimus ille Archiepi-
 scopus Mogunticus Hatto, annexo banno contra parvi habitus
 ros cœnobii istius approbationem. Hinc Monasterium hoc
 Otto II Imp. Rom. conjugis instinctu Archiepiscopatu Magde-
 burgico cum summa in Politicis pariter ac Ecclesiasticis jurisdic-
 tione donavit. Ejectis hoc monasterio Benedictinis, autore
 Norberto, Archiepiscopo Magdeburgensi, successere Præmon-
 stratenses; opo Præpositi Conradi a Pontifice Rom. confir-
 mati. Inauguratio altera facta est A. 1240 a Wilhelmo, Epi-
 scopo Havelbergensi, ad 20 dies peccatorum veniam illis, qui
 hoc monasterium locupletatori & ad Sanctorum eo reliquias
 ter instituti sunt, concedente. Magnis hinc privilegiis illud
 ornauerunt Imperatores, Otto, Henricus VII & Rudolphus Haba-
 burgicus. Advocati & Protectors hujus monasterii fuisse vel
 superiores vel inferiores; in illis Imperatores & Reges, in his
 Principes, Comites & Equites numerantur. Et superiorum
 quidem manus sustinere Imperatores & Senatus orti, qui
 postea illud in Comes de Lynceberg & Schwarfeld transiit;
 demumque A. 1734 pervenit huc Advocatus ad Serenissimos
 Ducos Brunsvigo-Lanenburgicos, licet in principis Gœttingen-
 sis. Quæ Ecclesie ad monasterium hoc pertineant, quæque
 alia ejusdem fuerint bona, ab eisdem Autor refert, qui &
 singulos eorum hujus Præpositus recenset, & nonnulli de mo-
 nasterio illustri in Ducatu Lanenburgico, nec non de statu
 erodenti in scriptis Hildesheim hac occasione addit. Illi
 taceamus, qui de Comitibus de Clontberg, Dominis de Sa-
 ringen, Lichten, Bockelshagen, Espelingerode, Osterode, Wils-
 husen & Würthe incolentibus hoc loco Autor tradit. In
 fine hanc Antiquitatem conspiciunt varia *Adenda*, ex Ar-
 chæviti, Manuscriptis & libris certissimis collecta, ut sit 4 *Appen-
 dices*, quarum prima exhibet *Novi Evangelii Chronologia*
Abbasum Hildesbergensem, ab Annos nostræ Illustrationis, secunda
Diplomas 7 de Hildesbergensi Monasterio in Diocesi Hildesbergensi,
 tertia *Diplomas 6 Protectors III Ann. ab Imperatoribus & Regibus*

Das Bisthüm Epistopatus Würzburgensi, quarta XL. Diplomatica Germanica, qua in Cl. Henrici Antiquaribus Goslarensibus definitur.

ERNESTI SALOMONIS CYPRIANI SELECTA PROGRAMMATA, accessit Dissertatio de Regibus Subditiciis.

Coburgi, apud Paulum Güntherum Pfortenhauer, 1798, 2.

Constant. 82. pag.

Vir eruditionis fuit datus, celebria Programmata, diversis temporibus & occasionebus scripta, quae in paucorum eruditorum manus venerant, & in posterum haec facile subitura erant, amicorum voluntati obscurus, in unum consulit. Sunt ea numero XIII. *Primum* agit de vestibus palmaria, quibus olim victores superbiebant, quamvis in anticas togasque palmaria vetera dixerant, distinctas a palmaribus, uti animalium, aliamque sectam imaginem, & homines, uti expressas, pictas aut intextas habentibus, cum palmaria palmas exhibuerint, quoniam etiam his aliam rem signis intexte fuerint, dum gestarent primitivis foliis, utrophis deponeret, postea sequenti aevo Consuetudo. In palmaria tamen, uti res, qui ad peti ipsam fuissent, combusit aut sepelitus fuisse, Antiqui nostro verosimile non videtur. *Secundum* invocat viros in urbe Coburgi, qui literas & literatos hanc vulgari, essent, profequuntur, ad Societatem Literariam, in qua ex Theologia, Historia Literaria, & Re Nummaria collationes, insinuantur. *Tertium* claros scriptores veteris Rei Militaris, utrumque aditionem enarrat. *Quartum* de causa, ob quam Columbus signam Ecclesia adeo amavit, & ea tam frequenter usa sit, disserit. *Quintum* beneficentiam in confortis religionis commendat. *Sexto* ornata librorum explicata, quod dicitur aliquos MSSos Bibliothecae Albertinae in Gymnasio Gafisiano, picturis pulchre exornatos referit. *Septimo* pietas veterum Christianorum laudatur, a qua multam hodierni Christiani defecerint. *Octavo* imagines Angelorum bonorum, malorumque, quomodo pinguntur, considerat. *Nonum* de baptismo, quo Diabolus animos suorum

rum sibi devincit, tractat. *Decimum* tradit, ut natales Episcoporum, sive dies, quibus ecclesiae gubernacula susceperunt, celebrati fuerint. *Undecimum* staturam resurgentium non fore pusillam, qualem Bernardus Connor commentus est, adstruit. *Duodecimo* variae opiniones de Angelo Custode expenduntur. Ultimum, *tertium decimum* indicat incerta ea, quae de pulchritudine Corporis Christi circumferuntur, esse. Adjiuntur tres Dissertationes, plures quam titulus promiserat. *Prima* de Regibus subditiciis exempla affert eorum, qui vel ipsimet natos Regnorum rectores mentiti sunt, eorumque personam induerunt, vel alios pro iis fraudulenter supposuerunt, tam ex veteri quam recenti historia, quidque in eos subditis liceat, disquirat. *Secunda* eadem Mariae Stuartae, Scotiae Reginae, excusari non posse, contendit. *Tertia* ver sacrum describit, quod veteres ad minuendam plerumque civium multitudinem, colonias emissuri faciebant, ad illustranda quaedam Livii loca.

GEORGII WOLFGANGI WEDELII CENTURIAE
*secunda Exercitationum Medico-Philologicarum Sa-
 crarum et Profanarum Decas II.*

Jena, apud Joh. Felicem Balthum, 1708, 4.

Plag. 14.

Pluribus jam praclaris operibus, praecipue Medicis, quorum saepius a nobis mentio facta est, illustris Wedelius non despicit Philologicas delicias, quas ex sacris non minus, quam profanarum Scriptorum fontibus scriptis suis frequentius tanquam condimenta interspergit, & hinc Exercitationes illarum minorum obtinuit, quas per intervalla edit, & in Decurias colligit, tanto cum plausu Orbis eruditi, ut Decuriam II Centuriae II jam lubens excipiat. *Primo* vero loco in hac Decuria veratissimum *Josephi locum*, quo de Christo Salvatore nostro testimonium perhibet, alterius post alios examinat, ejusque auctoritatem contra illos, qui pro irreptitio habent, conservare amittitur. Potissimae ejus rationes sunt, quod in omnibus pene libris editis legatur locus, quodque a quam plurimis Patrum antiquorum ad eum provocatum sit. Et cum, qui con-

trarium statuunt, fraudem Christianorum veterum accusant, qua inseruerint verba hæc, multo tutius reos fieri Judæos putat, qui plus fraudulentia lucrari poterant, si exponerentur verba sui historici. Et præter hæc a vitio Scriptore historico indigno hac ratione absolvi minus posset Josephus, quod Joannis Baptistæ & Jacobi fratris Jesu Christi mentionem cum elogio fecisset, & ipsius Magistri nullam rationem habuisset. *Lazarus ante portam* argumentum *secunda* Exercitationis est. De miseri hujus morbi genere cum nondum satis inter eruditos constet, doctissimus Wedelius *ἐλάση ἀμαρτήρη*, quem Hippocrates describit, corripuisse Lazarum demonstrat; est vero vulvulus hic sanguineus, hypochondriaci effectus species vel scorbuti confirmati ulcerum chronicorum fabri præcipui. *De Purpura & Byssu* agitur in Exercitatione *tertia*, & purpura in primis a colore nomen habere dicitur atque latius omne rubrum significare, ut & vestem per id pretiosam, primo sui generis, seu purpuream, & deinde caruleam, imo & latiori sensu alterius coloris, & nigram. Byssus vi vocabuli, quod ab Hebræo *בַּיִט* est, album valet & hinc album sericium pretiosum, purpure vel equiparandum vel subordinandum. *Quarta* Exercitatio est conscripta *de Accutibus*, pro quarum antiquitate & usu æque ac vocalium punctorum apud Hebræos Auctor pugnat, & hæc applicari solitum locum *Martiani V*, 19 pro utroque facere conatur erinere. *Ligna thymis* Apocalypsicæ materiam Exercitationi *quinta* suppeditant, cumque non sola thya arbor hoc nomen sibi proprium retinuerit, sed propter varios & sacros & profanos usus, cum aliorum arborum lignis communes; aliis quoque idem imperaverit, diversis arborum species hoc solo nomine comprehendi possunt, quarum præcipue putantur caprus, cedrus, juniperus, larix, signum abies, abies, picea, pinus & similia. *Labdanum*; de qua legitur in Cantico Canticorum I, 17 *secundæ* Exercitationis peruestigat, & vox Hebræa, que ibi occurrit, ipsi genuinæ interpretationi viam pandit, cum *לַבְדָּנוֹן* fiat mentio. *Aben Eisa* & cum eo plerique abiectam exponunt, quod non placet *Mosero*, nec magis *Schmidius* sententia, que quæcum hic reposuit; sed cum *Arabe* *labdanum* posuit, *Mane* enim *Græc.*

Græci recentiores, ut Dioscorides & Galenus, corrupto Hebræo nomine, *βραδύς* vocant, & Plinius Lib. XVI Cap. 17 *brutum*, uti quidem locum legi vult Wedelius, quamvis alii non satis periti brutam substituerint, unde & Buxtorffio lignum brutinum videtur enanum esse. *Thyam* Homeri Odys. V, 59 examinat *septima*, circa cujus interpretationem alii alia se probant quoque: sabina iterum locum obtinet, quandoquidem ea, quæ de hya prædicantur, omnia soli sabinae conveniunt; & si ad nomen respiciatur attentius, sabina Græce *βραδύς* dicitur, quod idem est ac *βραδύς* *δένδρον*, quod nomen sabina præ aliis tribui meretur, & quod propius ad rem pertinet, quod Diodoro est boraton, id *δένδρον* reddit Dionysius. *Octavo* loco de *mensis citreis* dicitur: meminerunt earum ex veteribus Cicero, Plinius, & Digestorum libri, ex citro arbore pomifera non esse delatas succi, sed sabina, quam Theophrastus æque ac citrum Thuie nomine ita describit, ut hic locum sola invenire videatur. *Capitulum Martis & Veneris* ex fabulis repetitam Exercitatio nona recedit, & refertur fabula ad rem chymicam, ubi cum Mars & Venus, perfectiora in sensu sophico metalla, per ignem concluduntur & figuntur, illa per Vulcanum dicuntur capta esse, Ultima, seu decima Exercitatio de *Emblematis Botanice* emblemata quædam exhibet occasione disputationum de Maro & Oubelis, quas sua præsentia Serenissimi Saxonie Principes juvenis digni erant, unde in eorum honorem doctissimus Præses ab his plantis emblemata, quibus eorum virtutes dilanderet, concinnavit.

NOVA LITTERARIA EX ITALIA.

Multæ sub prelo sunt Agnelli Ravennatis, historici Seculi IX, Scripta, Cl. Bened. Bacchini nosis illustrata, quæ Tomis II in 4 propediem prodibunt. Lazzarino, Marri Toparcha, insignem Defensionem scripsit contra Germanium, a se publice Maerata in frequenti gravissimorum Virorum conventu recitatam, quam eum etiam proxime typis excusurum speramus. Pariter doctissimus Abbas, Justus Fontanus, Consutationem eorum, quæ Germanicus

monius ipsi de re dipomatica objecerat, prope absolvit, in qua imposturas plures & mendacia Germani se detecturum pollicetur. Ceterum Illustri MAGLIABECHIO de recuperata salute publice gratulamur, neque temperamus nobis, quin ab Amico quodam nostro nuper de illo ad nos perscripta iisdem verbis cum Lectore nostro hac occasione communicemus. MAGLIABECHIUS noster, inquit, pristinam salutem omnino recuperavit, utque diutius & honorificentius nobis & universæ Literatorum Reipublicæ fervaretur sospes & incolumis, Magnus Etruriæ Princeps Ferdinandus tantum virum e suis latetris in locum illustriorem vel invitum trahere voluit, illi adsignato perhonorifico domicilio in veteri Palatio Reipublicæ Florentinorum, & decore famulatus: quæ res omnium animos cepit in admirationem generosissimi & Regi plane Principis, qui majorum suorum gloriam æmulatus tantum virum maximo honore afficere voluit. Nescio, an hoc cuiquam Literatorum unquam contigerit. Platonem legimus sedisse in curru Regis Scythiæ, sed MAGLIABECHIUS non solum ab inclyto Etruriæ Principe in proprio curru jussus est ad se adire, & coram se sedere; sed etiam in Regium Palatium migrare, tantum non supplicationibus ad id adhibitis in epistola propria manu exarata, summæ erga MAGLIABECHIUM æstimationis signis cumulatissima. Faxit Deus, ut Magnus Princeps bono Literatorum diutissime vivat, utque MAGLIABECHIUS tanti Mæcenatis præsidio in ævum fruatur!

. E R R A T A .

In Actis hujus anni p. 32 lin. 24 pro *novitatum lege plebilium*: p. 163 lin. 14 pro *ex intuitu cognito lege ex intuitive cognito*: p. 164 lin. 26 pro *esse probabilem lege esse possibilem*: p. 166 lin. 27 pro *vi quarum lege vi quarum*.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Augusti, Anno M D C C V I I I.

*HULDERICI AB EYBEN, QUONDAM S. CAESAR.
Majestatis Consiliarii & in Augustissimo Imperiali Ca-
mera Judicio Assessoris, Scripta, qua de Jure Civili priva-
to, publico & feudali singulatim edidit, ex MSSis ejus
locupletata & in Partes tres digesta, cum Praefatione.*

JOANNIS NICOLAI HERTII, vitam

B. Autoris complexa.

Argentorati, apud Jo. Reinholdum Dulsseckerum, 1708, in fol.
Alphab. II.

Illustris Eybenii Scripta notiora quidem eruditis sunt, quam ut nunc demum a nobis commemorari debeant, utilissimum tamen Celeberrimi Hertii institutum, quo eadem junctim, edi curavit, atque ita & tanti Viri existimationi, & multorum desiderii egregie consuluit, silentio prætereundum non fuit. Totum opus in tres Partes digestum est: in prima continentur Observata Theorico-Practica ad libros Institutionum Justinianearum, quousque antehac in lucem prodierunt: secunda Pars exhibet Dissertationes miscellaneas ex jure privato, scilicet de autoritate & usu Juris Justiniani in Germaniæ privatarum publicarumque causarum judiciis, de origine, progressu, usu & autoritate Juris Canonici in terris Protestantium, de jure naturæ, mandatis sine clausula, mutuo, institoribus, jure paraphernorum, de tutela foeminarum, cum primis illustrium, decreto in alienandis minorum ceterarumque his similibus personarum,

Vv

rebus

rebus necessario, testamento Principis vel Comitis S. R. Imperii, de missione in possessionem, maxime ex primo & secundo decreto, assassinio seu homicidio imperato, territione torturali, de sententia nobilis & decantati in foro *cap. per tuas 58 X de appellat. recus. & relar.* de apostolis, degeneratione rerum juridicarum, fonte juris seu facultatis moralis, quibus omnibus accesserunt Notæ & Observationes Practicæ in Antonii Perezii Pralectiones in Codicem Justinianum. Pars tertia sistit argumenta ex jure publico & feudali: in ea igitur comparent *Electa Juris Feudalis*, queis interiora ejus & recessus abditiores subinde perquiruntur, visuntur & excutiuntur, dissertationes de feudo *Solari*, causis feudilibus, sede Majestatis Romano-Germanicæ, jure belli & pacis, de origine illustri illius regulæ: S. Romano-Germanici Imperii Electores, Duces, Marchiones, Landgravios, Burggravios, Principes, Comites, Barones, & ceteros, qui his accensentur, tantum posse in suis territoriis, quantum Imperator in Imperio; ejusdemque item usu frequentissimo, cujus documenta plura, ex serie Institutionum Juris composita, subjiciuntur; de jure venandi, Regalibus privatorum & Disquisitione exoterica de titulo Nobilis. In hujus supplementum Illustris Autoris filius æmulus, Christianus Wilhelmus ab Eyben, occasionem potissimum suppeditante Clarissimo Thalesmario, adjecit stylum curiæ, in titulis interdum plumbeum, imo cereum, per exceptiones a regulari, quo non Comites, sed Principes salutari Nobiles constat, & quidem plerasque vulgo obvias, demonstratum. Ejusdem opera quoque accessit Dissertatio de Ordine Equestri veterum Romanorum, ex analectis venerandi Parentis magnam partem hausta, nec non judicium super quaestione: an Abbatisa Germanicæ immediata, religioni Evangelicæ addicta, si nubat, resignare teneatur? Circa eam uti distinguit Autor inter id, quod licitum, & quod consuetum sit, ita, quoad prius, libertatem nubendi, sine resignandi necessitate, triplici argumento, ab immedietate, cessante juris canonici autoritate ac exemplis, etiam antiquioribus & inter Pontificios concurrentibus, desumpto asserit, posterius vero Principum Consiliarius decidendum relinquit, ut tamen omnibus rationibus politicis

litis regulam Spiritus S. *melius est nubere, quam uri*, præfocendam existimet.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE
des Sciences, Année M DCC VI.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM
Anni M DCC VI, cum Commentariis Mathematicis
& Physicis.

Amstelodami, apud Petrum de Coup, 1708, in 12.

Constat 1 Alph. 14 plag. & Tabb. æn. 24.

Cum Parisiensis voluminis hujus editio nondum ad nos per-
lata sit, Amstelodamensem hanc interim, minori forma ex-
cusam, producere licebit. Quæ de Mercurii subsidentia in subis
vitreis spiritu vini lotis primus annotaverat *Hombergius*, quemad-
modum in Actis anni superioris p. 301 petulimus; ea experimen-
tis iterato institutis comprobavit *Mairaldi*. Quoniam vero majo-
rem esse didicit subsidentiam, si tubus spiritu vini, quam si aqua
vitæ lavetur, cumque iste hac specificè levior existat; causam
in aerem conjicit, qui guttulis, parietibus tubi adhærentibus,
inclusus postea per vacuum sese expandit. Systema *Halleja-
num* de Magnetis declinatione novis observationibus confir-
matur. *Hombergius* autor est, vas vitreum aqua vel Mercurio
repletum, si hieme igni admoveatur, disrumpi; minime vero,
si aquæ vel Mercurio spiritus vini substituatur. Quæ de lapi-
dibus plantas atque pisces exsiccatos includentibus ex Historia
anni 1703 in Actis anni 1706 p. 366 & 367 dicta sunt, geminis
observationibus auxit *Leibnitius*, dum Academicos per litteras
certiores reddidit, non modo in Ducatu *Brunsvicensi* prope
Osterodam, atque in Comitatu *Mansfeldensi* prope *Isleham*, sed
aliis etiam in Germaniæ locis saxa reperiri, quæ plantarum &
piscium figuras referunt. Inprimis autem notabile, quod in
plantarum numero sunt aliquot *Germanis* ignotæ, *Indis* tamen
notissimæ. Lapidum istorum figuratorum genesin hanc sibi
concepit ingeniosissimus *Leibnitius*. Casu quodam contigisse ar-

V v 2

bitra-

bitratur, ut plantæ ac pisces terræ quadam specie involverentur, quæ cum successu temporis induraretur, corporum inclusorum figuram intra cavitatem suam retinuit, materia ipsorum corrupta. Quare materia lapidescens postmodum istam ingressa plantæ vel piscis figuram necessario assumere debuit. Generis, quam tradit, experimento comprobatur. Araneam nimirum aut alterius generis insectum argillæ includi jubet, ita tamen ut extus foramen intra cavitatem relinquatur. Massa ad ignem indurata & materia animalculi in cineres conversâ, ope liquoris alicujus eximendos, si cavitati argentum fustum per aperturam infundatur, figuram animalculi satis exacte referet refrigeratum.

Quoniam Medici quidam contendunt, cataractas oculorum esse humorem crystallinum vitiatum, quod ab hoc morbo convalescentes sine lente optica videre nequeant; in eam rem solemter inquit *de la Hire*, experimentis in oculis boum compluribus institutis. Testatur autem, membranam, qua humor crystallinus involvitur, ab humore vitreo facile separari, acu per scleroticam inter ligamentum ciliare & uveam in humorem crystallinum intrusâ; hunc quidem rotari, at nunquam sub vitreum deprimi, nec ab acu rursus nisi per scleroticæ resistantiam removeri potuisse, dum extraheretur. Interdum etiam contingere, ut ligamentum ciliare acu gyrata non rumpatur, sed ut humor crystallinus a tunica sua separetur atque acu retracta pupillam obtegat. Sententiam itaque superius relatam veritati minus consonam judicat, inprimis cum etiam reperiantur, qui cataracta remota sine lentis vitreæ usu, saltem ab initio, distincte vident. Quod vero quidam sine lente non videant, ubi convalescunt, humori aqueo turbido tribuendum esse, qui cum radios multos intercipiat, retinæ compunctionem ad visum sufficientem fieri non posse, nisi radii copiosiores per lentem in oculum immittantur: quodque ab initio quidam bene viderent sine lente, postea prorsus non nisi adhibita lente, ab inflicto tunicæ humoris crystallini vulnere petendum esse, unde figuræ ipsius immutatio successu temporis sequatur. *Dodart* sua de formatione vocis cogitata jam alias
pro-

proposita ulterius perficit. *Mery* Academicis ovum coctum monstravit, cujus albumen ovum aliud, testa involutum, ast solo albumine repletum includebat. *Littre* in dissectione canis stomachum intra thoracis cavitatem supra diaphragma positum reperit. In diaphragmate fissura cernebatur cicatrice obducta, sed minor, quam ut stomachus per eam transire posset. Facta incisione, stomachus sponte delabebatur, cesophago non resistente. Conchyliorum phaenomena expendit *Poupart*: partus monstruosos describit *du Verney*. Et *Godofredus* cum hominem quendam post biennii delirium mortuum dissectuisset, in vesicula fellis 33 lapillos reperit, quorum aliqui granorum hordeaceorum, aliqui nucleorum mespili molem adaequabant, omnes vero leves, friabiles ac inflammabiles erant. Cranio aperto dura mater solito crassior & firmior apparuit, laminis osseis ex parte investita. Similiter solito firmior erat pia mater, cerebrum valde siccum, in cujus ventriculis abundantia feri stagnabat: ast cerebellum prorsus illaesum. Vitam transegerat homo continuis negotiis, quae multam spirituum contentionem requirunt, multumque vini & liquorum spirituosorum fecerat usum. Cum aliquando ipsi in paroxysmo opium in spiritu vini porrigeretur, statim is violentior evasit; sed cum opium in aqua exhiberetur, paroxysmus extinctus & aegro somnus per aliquot horas concessus. Qua occasione monet *Godofredus*, spiritum vini aliosque liquores spirituosos corporis faeces inspissare, coagulare & in lapides convertere; vapores item, affectus convulsivos, rheumatismos, apoplexias & paralysem producere.

Inter *Chymica* primo loco occurrit nova quaedam argenti solutio, ab *Hombegio* casu detecta: Aquam scilicet regiam praeparare solet, partes salis petrae duas, vitrioli tres & salis marini quinque destillando. Quod primum offertur, phlegma peculiari phialae infundit, & quem ultimum obtinet, spiritum peculiari itidem in vitro conservat. Cum vero quodam die auro dissolvendo per errorem phlegma affudisset, calorique convenienti per bihorium admoti nulla fieret solutio, aurum ex liqore extractum ad bilancem examinavit, nec ullum ponderis

deris decrementum notavit, utut liquori subluteum quendam colorem conciliaffet. Mox ejus loco argentum liquori immisit, iterumque vase ad ignem collocato, post aliquod temporis intervallum in lutum nigrum abiit argentum, nulla ebullitione facta, qualis alias in dissolutione auri fieri solet. Quo facto aliquam ejusdem phlegmatis quantitatem portioni alii argenti affudit, nulla vero dissolutio facta est. Sed experimentum nulla præcedentium circumstantiarum neglecta reiterans, argenti solutionem rursus fieri expertus est. Cum anno elapso idem denuo iteraret, aurum cum ebullitione (ut solet) dissolutum, argentum vero nihil mutationis passum. Simile igitur phlegma recens paravit, tandemque didicit, quod recens argentum solvat, non aurum, si tamen prius subluteum ex auro extraxit colorem; at si per 6 aut 7 menses in loco subcalido aservatur, aurum solvat, non argentum. Rationem horum phænomenorum ex principiis suis Chymicis reddit. Idem *Homburgius* suas de sulphure meditationes in *Commenrariis* anni 1705 edi cœptas continuat. Dicitur est in his *Actis* mense Julio anni superioris p. 309, quod principium Chymicorum sulphureum, solum in mixtis activum, nonnisi pro ipsa luminis materia habeat. Hujus igitur materię luminis in Mercurium effectus multis experimentis in præsentem comprobare nititur, indeque stabilit, particulas aurum atque argentum componentes esse Mercurium & sulphur fixum. Sulphur metallicum, sive fixum, sive volatile, esse materiam luminis Mercurio intime unitam: sulphura contra vegetabilium & animalium ex quatuor materiis, aqua nimirum, sale, terra & sulphure elementari componi. Differentiam salium a differentia sulphurum, quæ compositionem ipsorum ingrediuntur, derivat. Inflammabilitatem non sulphuris, sed mixtionis materię oleosæ cujuscunque cum sale aliquo acido characterem facit. *Lemery* filius circa ferrum & magnetem varia fecit experimenta, naturam ejus illustrantia: quorum fide concludit, ferrum esse materiam oleosam terræ cuidam intime unitam. In ejusdem metalli naturam inquisiturus *Homburgius* ferrum vitro caustico supposuit & liquefactionis circumstantias accurate annotavit. Monet inter

Fig. 2.

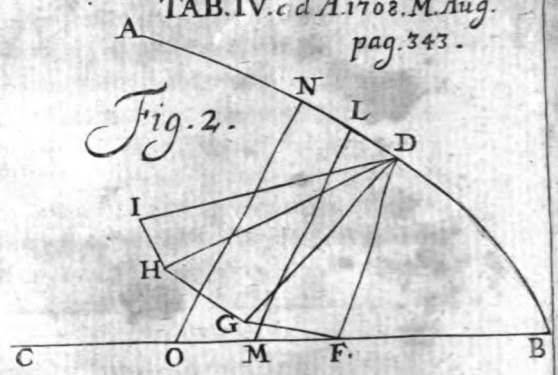
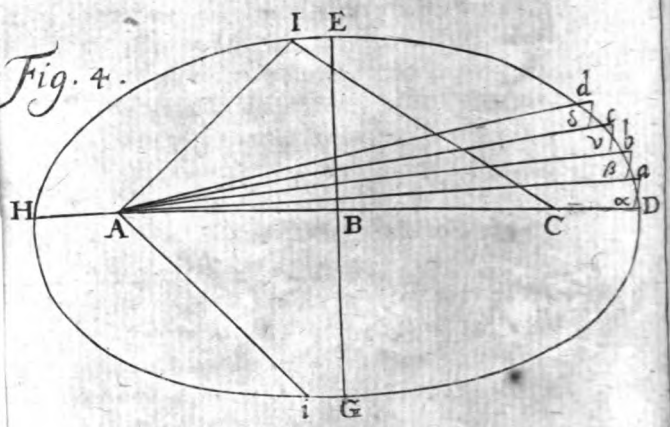

Fig. 4.

ter alia, particulas, quas magnes ex cineribus attrahit, eadem fusionis phaenomena cum ferro exhibere: quod idem experimentis propriis confirmat *Lemery* filius. *Lemery* autem patris analysi mellis chymicae multum operae impendit.

Ad perfectionem *Algebrae* quaedam conferre studuit *de Lagny*, novam exhibens methodum generalem resolvendi aequationem quamcunque propositam, per quam ad veram radicem facilius appropinquetur, quam per alias huc usque traditas, si perfecta rationalis haberi nequit.

In *Geometria* curvas tanquam ex arcubus infinite parvis considerat *Varignonius*, & in hac hypothesi radios circulorum osculantium omnis generis curvas quaerit. Positis vero ordinata y , abscissa x , arcu curvae s , invenit expressionem radii circuli osculatoris $y dy ds^2 : (dx dy ds + y ds ddx - y dx dds)$ eandem prorsus cum ea, quam in Comment. A. 1701 ex hypothesi communi, quod curvae sint polygonae infinitilaterae rectilineae, deduxerat. Varias adhuc alias expressiones ex utraque hypothesi eruit. Evincit etiam spatia, quae *plusquam infinita* vocat *Wallisius*, esse spatia finita, quae sunt spatii cujusdam finiti alterius complementum. Sit enim $CE = x$, $EF = v$ & $CK = a$, sitque locus ad infinitas hyperbolas $AFBv = a^{m+n} : x^m : m+n$, erit differentiale areae $v dx = a^{2m+n} : m+n x^{m-1} : m+n dx$, consequenter $\int v dx = \frac{m+n a^{2m+n} : m+n x^m : m+n}{m}$ spatium

TAB. IV.
Fig. I.

$ACEFA$ finito ex parte A , cujus respectu CE est finita, & tantum infinito ex parte B , quoniam CE evadere nequit nisi infinita. Si igitur porro fiat $LF = x$, habebitur elementum spatii $BCLFB$ intra asymptotos $x dv = a^{2m+n} : n v^{-m-n} : m dv$, adeoque $\int dv (= m a^{2m+n} : m v^{-n} : m) : -n = m a^{2m+n} : m : -n v^n : m$. Signum negativum hic non esse, ait, notam, quod spatium sit plusquam infinitum, sed quod loco spatii $BCLFB$ assumi debeat ejus complementum $ALFA = m a^{2m+n} : m : m v^n : m$, id quod in infinitis aliis Quadraturis saepissime contingat. Idem *Varignonius* suas de viribus centralibus speculationes ulterius continuat, & nunc quidem rationem considerat, quam vires centrales, tam centrifugae quam centripetae, ad gravitatem corporum

porum absolutam per lineas curvas quacunque celeritate motorum habent. Comparet quoque ibi solutio magni problematis de Isoperimetris, a *Jacobo Bernoulli* in Actis A. 1697 p. 214 propositi, quam jam anno 1699 mense Junio cum *Leibnitio* communicatam anno 1701 Parisios obsignatam misit *Joannes Bernoullus*, non ante aperiendam, quam frater suam dedisset. Multa in ea occurrunt prorsus egregia, quæ ad Geometriam interioram amplificandam mire profutura. *Guisfæ* objectionibus amici respondens, quas contra methodum de maximis & minimis calculo *Leibnitiano* nitentem fecerat, varias non contemnendas circa methodos de maximis & minimis observationes exhibet. Monet inter alia, rationem ipsius dx ad dy (posita y pro semiordinata, x pro abscissa curvæ alicujus) vel esse finitam, vel infinite parvam, vel infinite magnam, vel indeterminatam. Finitam inservire tangentibus eruendis ad quælibet curvæ puncta; infinite parvam (quæ in casu vel $dx=0$, vel $dy=\infty$, seu infinito) determinandis curvarum punctis, ad quæ tangens est parallela axi y , seu inveniendis maximis & minimis ipsius x ; infinite magnam (quæ in casu vel $dx=\infty$, vel $dy=0$) determinandis curvarum punctis, in quibus tangentes sunt parallele axi x , seu maximis & minimis ipsius y ; indeterminatam denique determinandis falsis (quæ vocat) maximis & minimis, hoc est, nodis curvarum, seu punctis intersectionum, in quibus tangentes neutri axi sunt parallele. Pro distinguendis autem falsis maximis & minimis a veris regulam sequentem commendat: Si idem valor vel ipsius x , vel y reperiatur, ponendo $dx=0$ (quod idem ac $dy=\infty$) & $dx=\infty$ (quod idem ac $dy=0$) Curvam, cujus æquatio datur, habere modum in eo puncto, in quo coordinatis competunt, valores inventi: sin ex una suppositione valores ipsorum x & y alii nascantur, quam ex altera; per eos vera maxima & minima exprimi. In duas igitur species maxima & minima distinguit, quarum una agit de punctis curvarum inveniendis, in quibus tangentes axibus conjugatis parallele; altera de inveniendo maximo vel minimo termino, ad quem certæ quantitates crescunt vel decrescunt, quem prætergressæ rursus decrescunt

scunt vel crescunt. Huiusmodi Marchionem *Hospitalium* ait in *Analyti* infinite parvorum non nisi posteriora exempla proponere; ipse autem priusque non elegantia exempla exhibet. Methodum generalem de focus Curvarum per *Analytin ordinariam* inveniendi presentat *Rolle*, & de cycloidibus prolixè commentatur *de la Hire*, methodum tradens generalem per *Geometriam ordinariam* inveniendi tangentes, puncta fluxus contrarii, superficies & longitudines earundem, una cum methodo generali reducendi curvam quamcunque propositam ad cycloidem. Ut ultimum rite intelligatur, sit *ADB* curva quæcunque, instar cycloidis consideranda, sitque linea *CB* sive recta, sive curva positione data, quæ pro basi cycloidis habeatur. In singulis punctis *D, L, N* curvæ *AB* excitatæ concipiatur perpendicularares *DF, LM, NO* &c. basi in punctis *F, M, O* occurrentes sibi que mutuo infinite propinquæ. Super una perpendiculari, ut *DF*, tanquam basi formetur *Triangulum DFG*, cuius latus *DG* sit æquale lateri *LM* & latus *FG* lineolæ infinite parvæ *FM*. Similiter formentur *Triangula DGH, DNI* &c. hac ratione producetur linea quædam recta vel curva *IHGFK*, quæ erit curvæ *ADB*, si instar cycloidis super basi *CB* positione data consideretur, generatrix, & punctum *D* designabit punctum cycloidem describens respectu generatricis inventæ in ea positione, quam super basi *CB* obtinet.

TAB. IV
Fig. 2.

Ex *Astronomicis* plurima nobis commemoranda veniunt. *Moraldi* eadem ratione motum *Martis* & *Jovis* examinat, quem motum *Saturni* ab eo examinatum notavimus in *Actis A. 1706* p. 444 & 445, comparatis scilicet observationibus cum *Tabulis Rudolphinis Kepleri* & *Philolaicis Bullialdi*. Deprehendit autem, ut calculus juxta eas initus cum cælo consentiat, Epochæ mediorum motuum *Jovis* in *Tabulis Bullialdi* addenda esse $5\frac{1}{2}$ minuta. Locum *Aphelii* ejusdem Planætæ ad annum 1701 ponit in $9^{\circ} 53'$. Equationem maximam constituit $5^{\circ} 35' 15''$, ut adeo *Kepleriana* $3\frac{1}{2}'$, *Bullialdina* $1'$ addi debere existimet. Distantia *Jovis* media a *Sole* est ipsi 519220 partium, qualium *Solis* a *Terra* distantia est 100000: Locus Ω ad annum 1705 in $7^{\circ} 17' 69$. Inclinacionem orbitæ per geminam observatio-

nem eandem reperit, nempe $1^{\circ} 19' 40''$; motum vero Nodorum ad intervallum annorum 1934 eruit $12^{\circ} 37'$, adeoque 37 scrupulis minorem, quam eum exhibent Tabulæ *Bullialdi*, juxta quas isti intervallo respondent $13^{\circ} 14'$. Cum observationibus *Cassini* loca Martis ex Tabulis *Kepleri* computata conferens eundem in hoc Planeta optimum cum cœlo comparavit expertus est, differentia intra 6 vel 7 minorum terminos subsistente. Causas hujus differentie in re intricata satis exiguæ rimatus colligit, Epochæ *Keplerianæ* addenda esse $2\frac{1}{2}$, æquationem *Kepleri* maximam retineri, aut locum Aphelii, quem *Rudolphina* assignant, 20' minui debere. Nodum Borealem A. 1700 d. 6 Maji 15 h. refert ad $17^{\circ} 13' 8''$, Tabulæ *Rudolphinæ* eundem rejiciunt ad $17^{\circ} 50' 8''$. Inclinationem orbitæ ad Eclipticam reperit $1^{\circ} 50' 45''$, quæ juxta *Rudolphinas* est $1^{\circ} 50' 30''$. Ab anno 1672 non meliorem fuisse ait occasionem Martis parallaxin observandi quam A. 1704 mense Septembri & Octobri, ubi $\odot$ erat in oppositione cum Sole prope Perigæum suum periodicum, & eum in cœlo locum tenebat, ut & in Meridiano & in insigni a Meridiano distantia per eandem noctem observari posset. Rara igitur hac occasione & telescopio 12 pedum usus, in cujus foco communi fila ad angulos 45° se interfecantes expandebantur, parallaxin Martis horizontalem $45''$ deduxit. Quoniam verò stellas videre non poterat, vitro objectivo illuminato, ad fila distinguenda duo Triangula opaca adhibuit, quarum ad fila applicatio e TAB. IV Fig. 3 elucet. Ad motum medium Planetarum determinandum optimum judicat, si observationes veteres conjunctionum Planetarum cum fixis comparentur cum observationibus recentioribus eorundem phenomenorum. Denique cum $\odot$ minimam a Terra distantiam haberet, per telescopium *Campanianum* 34 pedum maculas in ejus disco observavit, indeque motum vertiginis collegit $24 h. 39'$, quem *Cassinus* fecerat $24 h. 40'$. Idem *Masaldi* atque *Cassinus* A. 1706 a die 18 Martii usque ad 16 Aprilis in constellatione Virginis Cometam observarunt, ejusque in cœlo locum singulis diebus, quibus non erat nubium, determinarunt. Cura adeo intra octennium, hoc est, ab anno 1699 usque ad 1706

tres

TAB. IV
Fig. 3.

tres apparuerint Cometæ, Astronomis tantum observati; evidens est, Cometas non esse portenta usque adeo rara, ut vulgo creditur. Postquam *de la Hire* observationibus Mercurii, præsertim in Sole visi, Tabulas superstruxit reliquis accuratioribus; Academicis quoque locum ejus accuratius computare datum est, atque hinc per telescopium d. 22 Oct. A. 1699 Mercurium, interdiu in Meridiano primum conspexerunt. Tales observationes complures cum locis per Tabulas parentis computatis comparat filius, locusque computatus ab observato sæpissime nonnisi paucis secundis diffidet. Ex. gr. A. 1699 d. 23 Oct. Mercurius per Meridianum transibat h. 11 o' 20 $\frac{1}{2}$ ". Altitudo meridiana vera erat 37° 44' 55". Inde Mercurii longitudinem 6 S. 13° 31' 44" & latitudinem Borealem 2° 3' 32" elicit. Per Tabulas parentis erat longitudo 6 S. 13° 31' 51" & latitudo Borealis 2° 3' 36". Differentia igitur longitudinum 7", differentia latitudinum 1' 56". Notæ sunt revolutiones stellæ novæ in Balæna 11 mensium & alterius in Cygno 13 mensium: similem in Hydra detexit *Marraldi*, cujus revolutio 2 annorum. Ad reddendam apparitionis & disparitionis alternæ rationem commendatur hypothesis *Bulliatdi* statuentis, quod stellæ istæ sint semi-soles & semi-lunæ motu vertiginis gaudentes. Multæ Eclipsium quoque observationes, magnæ imprimis istius Solaris, quæ A. 1706 contigit, in plurimis locis factæ repræsentantur. Observationi Solaris Rex interfuit & Serenissimus Dux Burgundiz ipsemet plures phases determinavit. Ubi eclipsis erat totalis aut fere totalis, tenebræ adeo invalescebant, ut vix amicus amicum distingueret, vespertilioes evolabant & aves interdiu circumvolantes nidos consuetos petebant: quæ eadem *Dresda*, ubi eclipsis quoque totalis visa, a generoso Dn. *de Tschirnhausen* notata sunt, qui etiam per telescopium optimæ notæ circa limbum Lunæ fluctuationem & trepidationem quandam animadvertit, qualem fere a Mathematico quodam in Eclipsi Solari A. 1628 d. 25 Decembris *Barcinone* observatam refert *Scheinerus* in *Rosa Sinu* Lib. 4 Part. 2 Cap. 27 f. 740. Durante maxima obscuratione visi sunt Saturnus, Mercurius & Venus cum nonnullis fixis, & primus Solis splendor ab obscuratione

totali instar fulguris rursus emicuit. Apparuit etiam circa Lunam corona, cujus centrum idem erat cum centro Lunæ, & in qua observanda Sociorum Academiæ Regiæ Scientiarum *Montepessulano* nupertime erectæ industria commendatur. Easdem vero circumstantias annotarunt, quas nos ex observatione *Cl. Wolfii*, nunc Professoris *Halenfis*, hic *Lipsiæ* habita in Actis A. 1706 p. 335 retulimus, nisi quod, quam *Wolfius* apud nos Solis partem ultra annulum versus Zenith prominentem ab eodem distinxit, ipsi videre non potuerint, quia *Montepessulano* eclipsis erat totalis, nec pallorem limbi Lunaris adverterint, quem itidem *Wolfius* conspexit oculi aciem in Solem obscuracioni maximæ vicinum tanto majore cum attentione defigens, quod tale phænomenon suspicabatur amicisque prædicebat, si quidem fidentum sit (de quo tum adhuc subdubitabat) observationi a *Keplero* in libello de nova Stella Serpentarii Cap. 23 p. 115 relatæ & ab *Hevelio* in Cometogr. Lib. 7 f. 363 repetitæ. Utut autem apparentiæ istiusmodi atmosphæræ Lunaris existentiam *Keplero* atque *Hevelio* indubiam reddant; *Cassino* tamen alia potius hujus phænomeni causa, quam radiorum Solarium in atmosphæra Lunari refractione, esse videtur. Ratio est, quod alias quasdam observationes cum atmosphæra Lunari non satis conciliare norit. *Sepius*, inquit, *observavimus eclipses Saturni, Jovis & Satellitum ejusdem, quarundam etiam fixarum, a Luna effectas; sed nullam in his astris immutationem in ipsorum immersione animadvertimus: id quod nobis ansam dedit judicandi, tunc temporis circa Lunam ibi loci, ubi stella occultabatur, atmosphæram sensibilem non fuisse.* Quoniam vero ipse addit: *sed in aliis quibusdam observationibus stella nobis ablongari visa est, post partem Luna tam obscuram, quam claram occultanda: quod nobis persuasit, tunc ibi loci in vicinia Lune materiam quandam densam extitisse, qua radios horum astrorum alterare & has apparentias causari valet, id quod Kepleri cogitatis satis conforme foret:* haud obscure intelligitur, ipsum atmosphæræ Lunaris impossibilitatem nondum demon-

monstrasse. Ceterum cum in gratiam phaenomeni cujusdam alterius ab ipso primum observati & in Actis A. 1683 p. 274 & seqq. prolixè descripti materiam quandam luminosam circa Solem sibi concipiat, in vicinia astri densiorem, in distantia majore rariorem; coronam in Eclipsi visam materiae istius partem densissimam, Solem immediate ambientem, fuisse conjicit. De la Hire d. 17 Oct. h. 4 mat. 12' 40" distantiam cordis Leonis a Jove ope micrometri dimensus, eandem reperit 19' 25". Per tabulas tunc erat longitudo cordis Leonis 20° 47' 15" Ω , Jupiter vero secundum signorum successionem a stella ista distabat 7' 35", unde ejus longitudinem colligit 25° 39' 40" Ω , latitudinem 45' 1". Per Tabulas ipsius longitudo Jovis erat 25° 40' 11" Ω , latitudo 46' 11". Egregius itaque in Jove Tabularum cum caelo consensus. Idem curiosè inquirit, qualis futura sit magnitudo apparens corporis in disco Lunari, si ejus magnitudo vera urbi *Parisiorum* æquetur, atque ingenioso calculo deducit, sub ea magnitudine per telescopium 25 pedum nobis appariturum, quanta nudis oculis apparet macula, quæ *Maris Græci* fert nomen.

In *Mechanicis* occurrit formula generalis, cui Carré inclusit, quicquid de legibus, juxta quas corpora sibi mutuo motum communicant, apud alios Autores hætenus prostat. Theorema cum eo coincidit, quod *Keil* in *Introd. ad Veram Phys.* p. 168 edit. post. dedit, derivatum a constructione problematis de congressuum regulis in corporibus perfecte elasticis & directe impingentibus, eodem tempore a *Christiano Hugenio* & *Christophoro Wren* Societati Regiæ Anglicanæ exhibita, utroque inscio, quid ab altero factum esset.

Mortuus est A. 1706 d. 6 Aug. anno ætatis 82 celeberrimi nominis Vir, *Johannes Baptistæ du Hamel*, cujus elogium sub finem *Historiæ* extat. Natus is est anno 1624, patre Advocato *Viria*, quod est Normanniæ oppidum. Anno ætatis 18 æguum composuit *Tactatum*, in quo duabus figuris explicavit, quicquid in *Theodosii* tribus Sphæricorum Libris continetur, addita brevi *Trigonometria*, faciliorem ad *Astronomiam* aditum paratura. Anno ætatis 19 factus est Sacerdos congregatio-

gationis Orator. cumque Philosophia tunc temporis parum adhuc esset exulta, connubium inter Mathesin, Philosophiam Naturalem, Anatomiam & Chymiam monstrare intendit. Eum in finem edidit Astronomiam Physicam & Tractatum de Meteoris & Fossilibus A. 1660, quæ scripta A. 1663 sequebatur aliud de Consensu veteris & novæ Philosophiæ. Cum anno 1666 Illustrissimus *Colbertus* Regi foundationem Academiæ Scientiarum, persuaderet, ob linguarum multarum eruditus præsertim familiarium, Chymicæ item & Astronomiæ notitiam Secretarius istius Academiæ constitutus est. A. 1668 interfuit paci Aquisgrani factæ, quod linguæ Latinæ callentissimus optime interpretari posset, quæ cum Ministris exteris Latino idioma te tractanda erant. A. 1670 Tractatum de Corporum affectionibus; 1671 alterum de Mente humana; 1673 librum de Corpore animato; 1678 Philosophiam veterem & novam ad usum Scholæ accommodatam, quam postea Missionarii in *India Orientali* magno cum plausu docuerunt; 1691 Theologiam Speculatricem & Practicam, juxta SS. Patrum dogmata pertractatam, & ad usum Scholæ accommodatam, 7 Tomis; 1694 Theologiæ clericorum seminariis accommodatæ Summarium, Voll. 5; 1698 Regiæ Scientiarum Academiæ Historiam, quam 1701 auctiorem recudi fecit, & Institutiones Biblicas, seu Scripturæ sacræ Prolegomena, una cum selectis annotationibus in Pentateuchum; 1707 Psalmos & 1703 Libros Salomonis, Sapientiæ & Ecclesiasticum cum notis; 1705 integra Biblia cum notis edidit. Anatomicus pensionarius in ejus locum factus *Litre*, & Anatomici associati spartam obtinuit *du Vernei junior*, *Carré* quoque hoc anno factus est Mechanicus pensionarius, Geometra associatus *Guionde*.

PRÆLECTIONES ASTRONOMICÆ, CANTABRIGIÆ

in Scholis publicis habita a **GUILIELMO**

WHISTON, A. M. & Mathes. Prof.

Lucas.

Cantabrigiæ, typis Academicis. Londini, impensis Benj.

Tooke, 1707, in 8.

Const.

Const. 1 Alph. & 6 plag.

Postquam Cl. *Whiston* ad Professionem Matheseos *Lucasiana* in Academia *Cantabrigiensi* vocatus, pro muneris oblatione juventutis Academicæ utilitati velificandum esse duxit. Quare cum celeberrimi Viri, *Isaacus Barrow* & *Isaacus Newton*, eandem spartam antea ornantes *sublimia paucis proposuerint*; ipsi contraria via incedere atque *vulgaria plurimis propinare* liber. Habitas igitur sub auspiciis Professionis *Braelectiones Astronomicas* in usum studiosæ Juventutis typis describi curavit. Omissa autem Astronomiæ partè Sphærica, Theoricam tractat, ubi quædam de Telluris figura & dimensione præmisit, ad stellas fixas, inde ad Solem & Lunam, tandem ad reliquos Planetas tam primarios, quam secundarios statim progrediens. Recenset 1 phænomena, 2 rationes eorundem reddit, 3 theoriis motuum constitutis, calculi præcepta perspicue explicat, & 4 sub finem Tabulas Theoricas subjungit. Ubique vero recentioribus inventis egregie utitur, ita ut recentioris Astronomiæ nucleum exhibuisse dicendus sit. Sane dum de parallaxi fixarum agit, iis recensendis immoratur, quæ de eâ *Flamstedius* observavit, & ex summi hujus Observatoris observationibus fixarum distantiam 9000 fere Semidiametrorum Orbis Magni elicit. De parallaxi Solis differens, præter modos *Hipparchi* & *Aristarchi Samii*, notissimos, methodum inprimis *Cassinianam* parallaxin Solis inveniendi ab Illustri *Blanchinio* A. 1685 p. 470 & seqq. in Actis nostris representatam exponit. Docet quoque methodum *Hallejanam* solstitium inveniendi, quam ex *Transaction. Anglicanis* Tom. III Supplem. Actorum nostrorum p. 228 & seqq. inseruimus. Motum Aphelii eum *Thoma Street* nonnisi apparentem facit, & causam apparentiæ in æquinoctiorum præcessionem, hoc est, motum Nodorum orbitæ Telluris, conjicit. In Satellitum Jovis doctrina methodum celeberrimi *Rameri* velocitatem propagationis luminis definiendi declarat, & *Hallejum* in Act. Philos. Anglic. n. 214 dubiis a *Cassino* contra eam motis ex assè satisfecisse monet. Circa Planetas inferiores dum occupatur, dissertationem *Hallejanam* de calculis *Veneris* & *Mercurii* in Sole videndorum in Actis *Anglicanis* extantem enodat.

Ed

In theoriis constituendis presso pede sequitur magnum nostrum *Keplerum*, assumens Planetas motu inæquabili ita moveri in peripheriis Ellipsis, in quarum communi umbilico inferiore Sol hæret, ut æquali tempore areas æquales circa Solem describant, radiis a centro Solis ad centra Planetarum ductis, indeque motum angularem circa Solem quadrato distantie a Sole reciproce proportionalem esse demonstrans. Ude *Sebi Wardi* atque *Ismaelis Bullialdi* calculum Planetarum rejicit, quorum hic in *Astronomia Philolaica* inscius, ille in *Inquisitione in Bullialdi Astronomiam Philolaicam & in Astronomia Geometrica* sciens supponit, motum angularem circa focum superiorem æquabilem esse. In eundem censum refert *Comitem de Pagan*, qui falsum *Wardi* suppositum in sua *Planetarum Theoria* retinuit: nec ipsi *Nicolai Mercatoris* institutum probatur, dum in *Instit. Astron.* p. 162 & seqq. relictis motuum causis physicis, ad *divinam sessionem* recurrit, utut hypothesin ejus inter approximantes æpure Astronomicas palmariam fere judicet. Quoniam vero *Bullialdus* errorem suum atque *Wardi* agnoscens, in *Astronomia Philolaica fundamentis explicatis* hypothesin *Wardianam* ita emendavit, ut facta hac correctione propius ad veritatem accedatur; eam quoque in Planetarum motibus definiendis potissimum adhibet. Ad eandem itaque cum respexerit *Thomas Street* in *Tabulis Carolinis* condendis, has ad loca δ ζ η θ & ι computanda operi subjungit, tanto quidem lubentius, quod summus harum rerum iudex *Flamstedius* omnium hæctenus vulgatarum optimas pronunciet. Ast in Sole & Luna *Flamstedianis* utitur, & in intimo Jovis Satellite *Cassino-Hallejanis*. Quoniam *Tabula Streetiana* tantam laudem merentur, *Joh. Gabriel Doppelmayr*, Math. Prof. in Lyceo *Norimbergensi*, operæ pretium fecit, dum *Streetii Astronomiam Carolinam* ex Anglico idiomate, in Latinum transtulit, & cum *Tabulis Rudolphinis*, in breve & facile compendium a *Jo. Bapt. Morino* redactis, *Norimberge* 1705 in 4 recudi curavit. Notum est Astronomiæ cultoribus, in *Astronomia Kepleriana* maximum momentum situm esse in anomalia coæquata ex media data invenianda. Quare cum nemo hæctenus methodum eam directe inveniendi tradiderit, sequentem

quentem *Whistonus* commentus est. Quoniam Planetæ areas æquales æquali tempore circa Solem describunt, rectis ex hujus centro in ipsorum centra ductis; anomaliam mediam querendam esse contendit in circulo ex foco Ellipseos inferiore descripto, cujus area areæ Ellipseos æquatur. Sed ex Conicis cum constet, istiusmodi circulum esse, cujus radius inter utrumque semi-axem Ellipseos medius proportionalis; inveniri jubet rectam AI inter BH & BE mediam Geometricè proportionalem, atque ejus intervallo ex foco A determinari puncta I & i, in quibus motus Planetarum verus motui medio æquatur, hoc est, eadem distantia AI æqualis area & in circulo, & in ellipsi describitur. Quoniam adeo Tabulæ Astronomicæ hæcenus præstantes pleræque omnes prosthaphæreseos augmentum & decrementum alibi quam ad puncta I & i statuunt; Planetarum loca male per eas definiri infert. Datis vero in Triangulo AIC tribus lateribus, nempe AI, distantia focorum AC, & CI=HD—AI ex natura Ellipseos, datur etiam angulus DAI, quem Noster ex supposita eccentricitate $\frac{1592}{100000}$ facit $89^{\circ} 20'$. Concipiatur jam circulus Ellipsi æqualis una cum Ellipsi in 360 sectores æquales ex centro A divisus, evidens est in circulo angulos omnes fore unius gradus, aut non item in Ellipsi. Quoniam vero motus angularis circa Solem est Quadrato distantie a Sole reciproce proportionalis, & Sectores minores Ellipseos DA*a*, aAb, bAc &c. quorum radii A*a*, A*β*, A*γ* sunt inter DA, A*a*; Ab, Ac; AcA*d* medii Arithmetice proportionales citra errorem notabilem pro sectoribus circularibus haberi possunt; erunt ut quadratum A*a* ad quadratum A*i* ita minuta secunda unius gradus ad minuta secunda anguli DA*a*, similiterque invenientur anguli aAb, bAc, cAd &c. ex quorum additione habentur anomalie coæquate ad singulos gradus anomalie medie. Rectas vero A*a*, Ab, Ac &c. quæ in hoc calculo supponuntur, per Algebra[m] invenit Autor, ex dato angulo DA*a*, latere AC & summa laterum A*a* + aC. Denique Lunam pertinacissimum sidus dum coercere conatur, monet veras Lunarium inæqualitatum causas solum *Newtonum* perspexisse, unde & sub finem ejus theoriam Lunarem ex *Gregorii* Elementis Astronomiæ repetit eamque illustrat. Quoniam tamen Geometra summus eam nondum

TAB. IV
Fig. 4.

Yy

dam perfecit, in phænomenis motus Lunaris explicandis hypothefi *Horocciana* utitur, quæ inter *Horocci* Opera posthuma compareret, & ad calculum Lunarem Tabulas *Flamstedianas* juxta eam constructas adhibet. Promittit & passim *Astronomia Physica Newtoniana* elucidationem tyronum captui accommodatam.

Deutliche Beschreibung der so genannten Luft-Pumpe.

h. e.

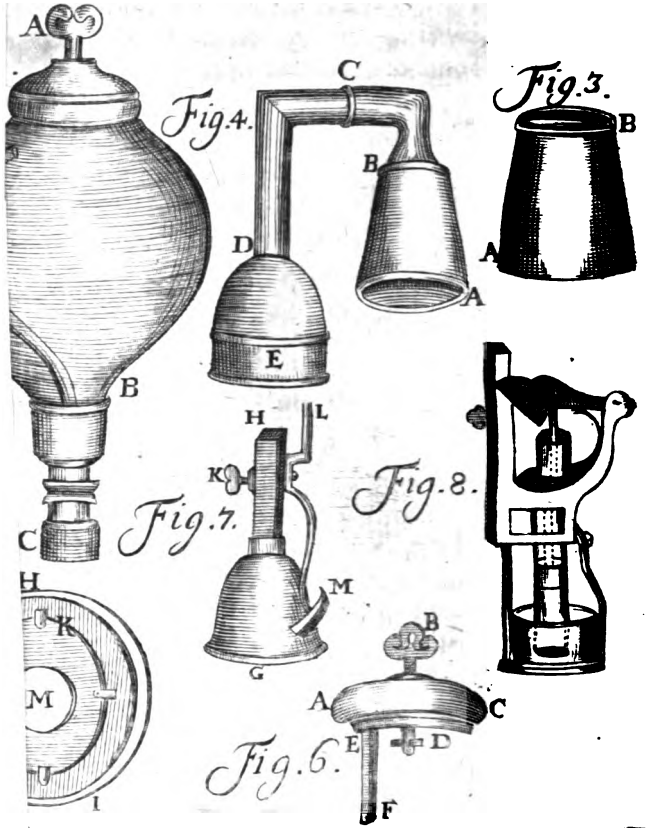
ANTLIA PNEVMATICA ILLUSTRATA;
Autore JACOBO LEUPOLD, Matheseos & Me-
chanica Cultore, Nosocomique Lipsiensis
Oeconomo.

Lipsiæ, apud P. W. Stockium, 1707, in 4.

Constat plag. 5 & Tabb. æn. 6.

QUli in instrumentis Mathematicis & ad experimentandum requisitis accurate elaborandis eximiam hæctenus operam posuit industrius Auctor, in gratiam curiosorum, qui litteras nesciunt, machinæ in Philosophia experimentalis famigeratissimæ, Antliæ pneumaticæ, descriptionem cum omni ipsius apparatu Germanico idiomate exhibere voluit. Orditur tractationem suam ab historia machinæ hujus curiosæ non minus, quam utilis, gloriam primæ inventionis merito tribuens *Ostoni de Guericke*, Consuli *Magdeburgensi*. Unde corrigendus est error, quem in Epistolis in Actis nostris Anni superioris p. 416 commendatis commisit *Desnoes*, inventorem Antliæ pneumaticæ *Monsieur Magdebourg* appellans. Subjicit Auctor structuram Antliæ tum *Guerickiana* geminæ, tum *Boylana*, tum inprimis *Batava*, quæ jure reliquis præfertur. Affert cautelâs practicas in Antliæ constructione ejusque usu observandas: exponit modum Antliæ perfectionem examinandi & rationem in evacuandis vasis eam exercendi, tandemque palmaria experimenta illius ope instituenda repræsentat. Addit vero etiam nonnulla a se inventa, de quibus quædam dicenda. Commemoramus itaque instru-

instrumentum, quod ad aerem comprimendum excogitavit, quo phænomena in aere compresso facilius posthac & sine ullo periculo spectare liceat. Ecce tibi structuram ejus: AB est tubus orichalceus vel cupreus. Fundus A in medio perforatus, foraminis diametro 2 digitos non excedente. Munitur vero foramen vitro plano chrySTALLINO, cujus crassities unius digiti. In fundo altero HI foramen ovale paratur, operculo KL muniendum, cujus medium denuo vitrum orbiculare M occupat. In C matrice instruitur tubus atque epistomia, ut Antlia affirmari ac aere illius ope intruso claudi queat. Quo vero periculum omne absit, si forte vitrum in D frangatur; speculum E ad vitrum D ita inclinatur, ut oculo ad foraminulum F dioptræ G applicato objectum in tubi cavitate positum in illo conspiciatur. Similiter instrumentum perfecit, quo ad monstrandas aeris in frangendis orbibus vitreis vires utimur. Notum nimirum est Coni truncati AB basi superiori B orbes vitreos applicari, qui educto per Antliam ex interiore ejus cavitate aere diffinguntur. Ut igitur ostendi possit, pressionem aeris tum lateralem, tum eam, quæ sursum exercetur, eundem producere effectum, ipse hunc conum truncatum AB afferuminari jubet tubo BC arcte tubum alterum CD ambiendi, ut aeri quidem, omnis accessus intra tubum denegetur, hic tamen circa alterum gyrari queat. Tubus alter CD in vas E definit Antlia more consueto applicandum. Notat etiam vas ABC ad experimenta in vacuo instituenda commodius esse campaniformibus vulgò usitatis, tum quia minus metuendum, ne aer in vacuum rursus subintret; tum quia per operculum A citra aeris admissionem in recipiente evacuato varii motus fieri possunt. Eum itaque in finem monstrat, quomodo pleraque instrumenta ad illud experimentorum genus idonea operculo commode affigantur. Scilicet in medio operculi AC cochlea B intra matricem mobilis reperitur, in cujus extremitate virgula ferrea transversa D cernitur: ad latus vero virga alia prismatica EF eidem adferruminata est, cui instrumenta recipienti immittenda applicantur. Sit e. gr. Campanula HG intra vas recipiens suspendenda: virga EF in cavitatem prismatis GI ingeritur

TAB. V.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 6 & 7.

geritur & cochlea K intra eandem firmatur. Clauso recipiente si cochlea B in operculo A C moveretur, virga D pistillum L M elevat, quod proprio pondere recidens campanulam GH percutit. Eodem artificio pendulum centro Quadrantis applicatum in vacuo movetur, ex siphone embolus extrahitur iterumque deprimitur, &c. Coronidem huic recensio*n*i imponat experimentum pervulgatum, sed singularibus quibusdam circumstantiis ab Autore auctum. Tubum scilicet vitreum utriusque epistomio instructum, cujus longitudo erat 40 pedum, diameter 1 digiti, aqua replevit & verticaliter erecti osculum in aquam demersit. Triduo elapso cum epistomium inferius aperiret, aqua ad 32 pedum altitudinem e vestigio delapsa: aff mox surgentes bullulae per mediam aquam copiose satis ascenderunt, aucta in ascensu ipsarum mole, quibus per vacuum expansis, aqua notabiliter subsedit.

*VAL. ERNESTI LOESCHERI, D. PRÆNOTIONES
Theologicae.*

Wittembergæ, sumptibus Christ. Gerdesii, 1708, 4.

Alph. 1 plag. II.

Consilium fuit Celeb. Auctori, qui nunc Professore*m* Theologiae Ordinarium in Academia Wittembergensi agit, ea doctrinarum capita, quae, antequam ad analogiam fidei tradendam pervenitur, prænotanda sunt, indeque Prænotiones vocantur, quaeque, missa contradictione, omnes sanæ mentis homines recipere par erat, vindicare contra insultus eorum, qui hodie ingenti numero eadem eunt impugnatam, sive naturæ, sive fanatici luminis ducta. Hinc primum contra Atheos multa vindicat, interque alia illud, non dari integras gentes Atheismo infectas, quo loco P. Balii recentiora scripta omni studio examinat, multosque ejus lapsus commonstrat. Spinosam quoque & Herbertum a Cherbury sæpe pro meritis excipit. Deinceps ad Deistas se confert, & Universarios, h. e. illos, qui ex rationis & naturæ corruptæ ductu ad insaniam illam pervenere, ut docerent, Deum esse naturam, & naturam vicissim esse Deum.

Deum. Hic Piccolomini, Cremonini aliorumque Aristotelicorum inclinantes ad Deismum errores examinat. Irreligionarios etiam h. e. eos, qui Deum coli & commercium aliquod inter illum & homines dari posse, vel homines ad religionem aptos ac obligatos esse negant, vel etiam fundamenta religionis, conscientiam &c. &c. evertunt, sub censuram vocat. Deistas quoque illos, qui ex fanatico impetu Deum & res creatas permiscuerunt, refellit, multa que de Jac. Boehmii hypothefibus disputat.

Hinc Scepticos & Indifferentias aggreditur, sigillatim Lockii, Malebranchii & Rationalistarum, quos vocant, Belgarum hypothefes examinans, fundamenta & criteria veritatis intuto ponens, notionem vero communes præsertim vindicans; quibus expositis noxam errorum delineat, veritatem notionibus constantem defendit, diversa intellectus & voluntatis munia declarat, & Fanaticis adeo obices tutissimos opponit. Confert se ab his, ipsius etiam rationis oppugnatoribus, ad Antiscripturarios, qui revelationis & S. Scripturæ auctoritatem adversis armis adoriuntur, illique rationem vel fanaticum lumen opponunt; contra hos, præsertim Latitudinarios, Hobbesium, & Rationales supra commemoratos, de rationis ambitu & debitis limitibus disputat, Sacramque Scripturam contradictionibus, erroribus absurdis obscenisque & similibus vitiis carere ostendit, fanaticum quoque Scripturæ contemptum dignis modis confutat.

Deinceps cum Anti-Dogmatistis, qui accuratam docendi genus rejiciunt, sive naturæ vitio, sive fanatico instinctu id faciant, disceptationem ingreditur, distinctam docendi rationem, systemata, symbola, voces technicas, quæ adversarii omnino exesse jubent, vindicat: addit Syncretistas & Hæreticos auctores, quorum consilia, artesque exponit pariter & dispicit. Tandem cum Dogmatistis agit, h. e. cum illis, qui falsa dogmata, hypothefesque & systemata contra analogiam fidei formant ac tuentur, quos quidem non alia ratione considerat, quam quatenus in Prænotionibus subsistunt. Hic primum crassiores in forum deducit, tam Naturalistas, qui Mechanismo capti in sensibus

bus & phantasia unicum divinæ etiam veritatis præsidium querunt, (quo loco spiritus dari atque operari in corpora, probat, deque obsessionibus, magia & spectris, miraculisque disquirit,) quam Fanaticos, ubi de Cabbala & Orphicis Platonisque mysteriis, deque particula divina & animæ viribus tractat. Subtiliores vero ultimo loco contemplatur, de rationis usu, consecutionibus Theologicis, τῶν βιβλίων Scripturæ sanctæ custodiendo, imperio voluntatis in intellectum, & similibus profundioribus materiis tractans. Plurima sane hic accumulata videas, & velut in compendio tradita, de quibus amplissima alias volumina scripta sunt, & scribi poterunt, ut satius sit librum ipsum legere, quam ex compendio Prænotionum Theologicarum excerpta dare.

TRAITÉ DE L'AMOUR DE DIEU, EN QUEL
sens il doit être désintéressé.

i. e.

TRACTATUS DE AMORE DEI, QUO SENSU IS
indifferens esse debeat; tres Epistola ad R. P. LAMY,
Benedictinum, una cum quarta, seu Responsione gene-
rali ad eundem; Auctore R. P. MALEBRANCHE,
Presbytero Oratorii.

Lugduni, apud Leonhardum Plaignard, 1707, 12.

Constat i Alph. 19 plag.

Prostat Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium.

DE amore puro quantopere hætenus inter eruditos disputatum sit, ex quo Cameracensis Archiepiscopus Franciscus Fenelon de Salignac hocce eridos pomum in medium projecit, constat inter omnes. Nec dum finis controversiarum adest. Disputatur adhuc hac de re inter Malebranchiam atque Lamyum, illum Oratorii Presbyterum, hunc Benedictinorum ordini adscriptum, utrumque ingenii monumentis variis non tantum in Gallia, sed apud externos quoque celebrem atque illustrem. Momentum controversiæ, quæ inter hosce agitur, in primo libri limine statim panditur, & eo redit: Malebranchius sta-

us statuit amorem ita purum, qui omnis cupiditatis propriæ felicitatis expers sit, esse ἀδύνατον & frustra adeo fingi. Immo amorem, quem vocat benevolentiam (alii tamen, quod nos αἰς τὴν καρδίαν notamus, hac voce aliter utuntur) quo quilibet se ipsum naturaliter amat, aut immensum illud desiderium, quo quilibet ad ea, quibus perfectior, felix aut beatus reddi potest, appetenda fertur, naturale & universale principium omnium animæ motuum esse existimat; voluntatemque in quantum amare potest, nihil aliud esse quam desiderium solidæ & veræ illius felicitatis, quod Deus nunquam non nobis imprimat, ut nos ad illum ceu finem nostrum amandum excitet. Lamyus contrarium statuit, amorem videlicet istum purum, omnisque ad suam felicitatem intuitus expertem, quem antea designavimus, omnino dari in hominibus voluntatemque a desiderio felicitatis esse diversam. Hæc utriusque est sententia, hoc caput causæ, super quo concertatur.

Origo controversiæ, quæ inter nostros auctores agitur, hæc est. Lamyus sub invito philautiæ (l' amour propre) nomine bonum legitimumque sui amorem impugnaverat in libro de *Cognitione sui ipsius T. III*, & ad sententiam suam confirmandam, quædam ex Malebranchii scriptis laudaverat. Id male, habuit Malebranchium, a viro, alias sibi amico, sententiam sibi tribui, quam vel centies in scriptis suis rejecisset, imò calamum a se arripiendum ad mentem explicandam censuit, ne silentio suo rumorem, quod amoris indifferentis assertor esset, confirmare videretur. Libellum itaque de *Amore Dei* composuit, in quo summa, qua fieri potuit, modestia contra Lamyum disputat, id quoque intermissurus, nisi ad sinistram aliorum de se opinionem, omnemque erroris suspensionem a se amoliendam hoc necesse esse duxisset, simulque ut constaret omnibus, qua causa inductus illud argumentum sibi tractandum sumisset, in quo discutiendo & examinando Episcoporum cura versabatur. In hocce autem de *Amore Dei* opusculo, quod primum etiam in hac collectione locum tenet, id sibi probandum sumsit, desiderium felicitatis seu beatitudinis homini ita insitum atque innatum esse, ut planè necessarium sit, nec deponi aut exui ab homi-

homine possit, omnesque homines in omnibus, quæ agunt, sive bona sint, sive mala, beatitudinem quandam aut felicitatem querere. Unde porro concludit, Deum non posse aliter amari, quam quia homines in eo beatitudinem suam inveniunt, cumque amorem, qui omnis respectus ad nostram felicitatem expers fingatur, *adversus* esse, & pro mere commento habendum. Sollicite autem distinguit id quod nos impellit ad amandum, seu principium necessarium omnis amoris, a fine seu termino, quem homo libere sibi proponit & ad quem cum scopum amor tendit atque dirigitur. Ita namque omnes difficultates, quæ a contrariæ sententiæ patronis moveri possent, facile se superaturum confidit. Possent namque objicere, si nullus amor est sine desiderio felicitatis, ergo homo, cum Deum amat, non Deum sed seipsum amat, suam scilicet beatitudinem: quo ipso amor Dei in turpem commutabitur philautiam. Respondet Malebranchius, id quidem fore, si homo pro ultimo fine & scopo sibi constitueret non Deum, sed suam felicitatem, aut beatitudinem. At hoc a se non asseri: sed id saltem, quod id quod hominem ad amandum Deum moveat, impellat, sit propriæ felicitatis desiderium, quod ab amore nullo modo separari queat. Ita quidem Malebranchius.

Lamyus cum ista legisset, in quinto Tomo operis *de Cognitione sui ipsius* hac de re conquestus est, mentem suam a Malebranchio non recte propositam; quippe quem contra opinionem hæretici, philautiam in amorem Dei commutantis, citasset. Hinc varia loca ex scriptis Malebranchii adfert, quibus contra philautiam pugnauerat, indeque vult evincere, amorem indifferentem, seu expertem omnis ad suam felicitatem intuitus, a Malebranchio fuisse approbatum, ut adeo parum sibi constare videatur. Hinc Malebranchio enata est occasio tres Epistolas ad Lamyum scribendi, quæ in hacce collectione post libellum *de Amore Dei* exhibentur. In prima Auctor contendit, questionem non fuisse de philautia, prava scilicet ac improba; prout vox illa plerumque sumitur, sed de innato omnibus felicitatis seu beatitudinis desiderio. Idque inde probat, quod Auctor, quem sibi refutandum sumserat Lamyus, philautiam pravam

vam non defendat, multo minus in amorem purum transmutet. Deinde, quod argumenta, quæ in aciem eduxerat Lamyus, non pravam istam philautiam, omnium calculo damnatam & proscriptam, impugnet, sed legitimum istum sui ipsius amorem, seu desiderium felicitatis. Unde concludit, si hoc fuisset Lamyo consilium, quod nunc præ se fert, cum larvis eum tum pugasse, nemine existente, qui improbum sui amorem defendat, idque rationibus parum ad rem facientibus eum egisse. In altera Epistola ad loca ex scriptis suis a Lamyo allegata descendit Malebranchius, ostenditque, eam ita comparata esse, ut amori indifferenti nullum afferant præsidium. At caput causæ remque ipsam aggreditur in Epistola tertia, & primo vocum quarundam tollit ambiguitatem, qua se ipsos aut alios seducant, & rem per se claram tenebris involvant indifferentis amoris defensores. Deinde gravissimos errores, qui ex sententia de indifferentia amoris fluant, indicat. Interim puritatem amoris humani ipse quoque requirit, sed eos, qui plane indifferentem amorem statuunt, eum non tam purum reddere, quam profus destruere & evertere, demonstrat. Hæc summa est trium istarum Epistolarum Malebranchii, quibus loca quædam Lamyi subiecta sunt, ut Lector, iis cum Malebranchii Epistolis collatis, de toto negotio eo rectius statuere possit. Cum vero Lamyus, postquam Epistolis hisce sententiam suam Malebranchius explicaverat, nondum conquiesceret, sed itidem Epistolis quibusdam causam suam ageret, Malebranchius quartam Epistolam scripsit, quæ responsionem generalem continet ad ea, quæ in Epistolis suis regefferat Lamyus; & itidem in hac collectione exhibetur. Repetuntur fere in ea, quæ jam sæpius dicta sunt. Profitetur etiam Malebranchius, cum Lamyi Epistolas legisset, initio sibi constitutum fuisse, responsionis loco rogare Lamyum, ut libellum suum de amore Dei & tres antea memoratas Epistolas religeret. Eadem semper oberrare chorda Lamyum, tribuendo sibi sententiam, quam pro sua non agnoscat: cuncta redite ad ambiguitatem quarundam vocum, quam licet adhibita explicatione jam centies sustulerit, non tamen hoc agnoscere, nec agnoscere velle Lamyum.

Patet ita ex dictis, quæ controversiæ hujus inter Malebranchium & Lamium sit ratio. Sed ut mentem Malebranchii eo clarius sistamus, juvabit ex Epistola tertia nonnulla addere. In ea, ut antea innuimus, primo de vocum quarundam explicatione sollicitus est. Inter eas est vox *impellens* seu *movens* (*motif*) quam ita capit Malebranchius, ut a fine discernat. Objecerat Lamius, quæ voluntatem movent, morali ratione eam movere, tanquam finem. Negat Malebranchius rem ita semper se habere. Libere impellentia, quæ ipse homo eligit, atque sibi proponit, ita comparata esse, ut certo modo moraliter eum moveant. At desiderium felicitatis non esse aliquod libere impellens & movens, quod homo ipse eligit, aut sibi proponat, sed innatum esse & necessarium, ut homo non possit non felicitatem suam appetere. Hoc movens ita movere voluntatem, ut per illud reliqua moventia tantum voluntatem moveant. Interim ab ipso fine multum diversum esse hocce movens, cum in libere moventibus, seu quæ ipsi nobis proponimus, hoc contingat, ut movens atque finis coincidat. Movens, quod ambitiosum hominem impellit, ut dignitatem quandam emat, cum fine ejus coincidit, quia hoc ejusmodi est, ut ab isto homine eligatur. At longe aliter se habere cum desiderio felicitatis, quod homines sibi non proponant aut eligant, quod ab ipso Deo insitum atque impressum habeant, ut non possint non velle esse beati atque felices. At ut hoc desiderium per certum objectum determinetur, id in hominis positum esse voluntate, atque hoc objectum demum movens morale fieri, & cum fine coincidere. Atque hinc moralitatem etiam hujus desiderii dependere: quippe quod malum fiat, si objectum malum arripiat, bonum autem, si in objectum bonum & legitimum feratur. Omnia itaque Christi præcepta & consilia (ita more Pontificiorum loquitur) non eo tendere, ut desiderium istud felicitatis supprimatur, aut extinguatur, sed ut per legitimam objecti propositionem dirigatur. Immo excitare Christum hoc desiderium, ut inde ad amorem Dei inflammemur. Quod ad eum amorem, quo alios prosequi nos homines decet, attinget, præcipi nobis, ut eos amemus sicut

nos

nos ipsos. Innui ita, amorem, quo nos ipsos amamus, seu felicitatis desiderium, tam intime nobis insitum esse, ut supervacaneum fuerit hoc nobis injungere, quod nos ipsos amare debeamus. Si, inquit, nos ipsi nos non amemus, haud dubie Christus, ut hoc faceremus, præcepisset. Si autem nefas esset nos ipsos amare, non sane jussisset, ut alios homines amaremus sicut nos ipsos. Istum igitur amorem, quo nos ipsos amamus, bonum esse concedit, eumque ut destruamus aut immutemus, neuiquam in nostra positum esse potestate. Est, inquit, hic amor sui ipsius in caelo, in terra, in inferno, ubique necessarius & consilio creatoris inserviturus. Necessarius est in caelo, ut virtutis præmia consequantur sancti, in terris, ut electi virtutis præmia mereantur (ita ex ecclesiae suæ hypothese loquitur) in inferno, ut damnati puniantur. Voluntatem, in quantum amat, a desiderio felicitatis seu beatitudinis distinguit Lamyus. Recte hoc fieri negat Malebranchius, cum revera unum idemque sint. Fieri namque non posse, ut anima in iis, quæ ad ejus felicitatem pertinent, indifferens sit. Immo repugnare plane hanc sententiam ordini salutis ab ipso Servatore nobis præscripto. Hunc ut indifferentes ad obsequium Dei revocaret, suum ita ordiri sermonem: *Beati pauperes spiritum, nam eorum est caeleste regnum: beati, qui lugent, nam ii consolandi sunt, &c.* Quam parum hæc cum opinione illorum, qui amorem indifferentem statuunt, conveniant, Auctor prolixè edisserit. Urget & hoc, quod Servator *Luc. XII, 5* dicit: *Timete eum, qui, postquam interfecit, potestatem habet in gehennam conjiciendi.* In indifferentes istos, inquit, hæc minime quadrabunt, qui ut amoris, ita & omnis timoris se vacuos esse credunt, certe tales videri volunt. Hisce namque cælum & infernum non posse non uno eodemque loco haberi. Cælum quidem, quod beatitudinem non concupiscant, nefasque putent Deum eo amore prosequi, qui cum felicitatis desiderio sit conjunctus: infernum etiam, cum re vera non puniatur, qui pœnas pro malo non reputat, sed in his omnibus indifferens est. Immo & hoc ipso Diabolo status sui miseriam evitare posse, cum tam stupidi non sint, ut indifferentiam illam animæ intellecturi non essent,

si eam spiritus haberent, aut habere possent, qua inter medios cruciatus tranquilli esse possent, si liceret illis esse indifferentibus, aut si malis non magis moveri spiritus aliquis posset, quam bonis. Quod si excipiant secus sentientes, longe aliam spirituum infernalium conditionem esse, quam hominum sanctorum, qui voluntati divinæ vera humilitate se subjiciant, quid ad hoc respondendum sit, Malebranchius ostendit. Satis splendide a Lamyo dici, Deum qui hominem creavit, ut illum amaret, simul eam illi indidisse naturam, ut Deum amare non posset, si non nisi intuitu suæ felicitatis Deum amare posset, quod tamen si quis dicere velit, absolum arque impium esset. At ita si res se haberet, regerit rursus Malebranchius, sequeretur, Scripturam librum omnium maxime pernitiosum esse, cum ubique nostræ felicitatis desiderium supponat, & hinc argumenta efficacissima deducat, quæ nos ad amandum Deum impellere queant. Hoc si ergo sit, non Deum, sed se ipsum amare, hominemque in eam detrudere conditionem, qua Deum profus amare nequeat, ejusdem culpæ Scripturam sacram rem fore. Sed hinc, cujusmodi reliqua sint, facile intelligitur: proinde hisce diutius non immorabimur.

Ultimum in hac Scripturæ Malebranchii collectione tenent locum *Meditationes* ejus *Christiana & Metaphysica*, quæ tamen jam pridem Orbi erudito innotuerunt, & nunc iterum nova editione sistuntur. Non itaque necesse fuerit prolixè de illis verba facere, præsertim cum hypotheses Auctori propriæ, quæ & hic utramque paginam faciunt, ex aliis ejus scriptis, subinde a nobis commemoratis, satis superque notæ sint. Sic homines ipsos idearum suarum, rationis & luminis, quo illuminantur, non esse causas, statim ab initio asserit. Nec Angelos id in hominibus efficere posse. Eternum Dei verbum, idem quod caro factum est, esse rationem universalem omnium spirituum. Quotuplici ratione hocce verbum ad homines loquatur, docet, & quo pacto, qui in ejus disciplinam se tradit, illud interrogare & responsa ejus accipere debeat, exponit. Hinc & ubique verbum hoc ceu magistrum docentem & cum discipulo suo colloquentem inducit. De veritatibus necessa-
riis,

zis, arduis, immutabilibus & legibus æternis verba facit. Deum, more suo, unicam omnium, quæ in mundo sunt, causam veram facit, qui tamen secundum certas leges agit, quantum intuitu dici possit, causas secundas potentiam habens faciendi, quæ Deus per illas facit. Atque inde porro sequitur, Deum solum tanquam veram causam per leges generales unionis animæ & corporis ea facere, quæ homines tantum ut causæ occasionales vel naturales faciunt, hoc est, homines non esse actionum suarum & effectuum causas proprie sic dictas, sed tantum occasiones. Quibus suppositis, explicat, in quo potentia volendi hominum, aut bonum aliquod amandi consistat. Sapientiam divinam non tantum in operibus ejus, sed præcipue in modo, quo cuncta operatur, conspici ait. Facilem hic se invenisse viam existimat explicandi, unde tot monstra & irregularitates, si ita loqui fas est, in mundo existant, quo pacto Deus mala permittat, & quæ reliqua sunt, quæ pugnare cum divina providentiâ videntur, de quibus omnibus Malebranchæ prolixè referre sententiam vel idèo supersedemus, quod jam alibi hæc Malebranchii hypotheses a nobis commemoratas meminimus. A natura ad gratiam progreditur, & diversum, quem Deus tenuit, agendi modum sub lege & sub gratia edisserit, addens, a Deo non esse ~~miracula~~ miracula, quæ nostræ causæ faciat; sed in regno gratiæ æque ac in naturæ regno ad simplicem & generalem, quo Deus utitur, agendi modum esse attendendum. Rursus de potentia Dei dum agit, creationem fuisse possibilem demonstrat, erroribusque quorundam Philosophorum sententiarum occurrit. Negat etiam, spiritus esse modificationes particulares rationis universalis, cumque charas de anima nostra ideas non habeamus, mirandum non esse, quod circa eam difficultates occurrant insuperabiles. Verè felicitatis rationem indolemque expositurus, inter alia docet solum Deum jucundas perceptiones gaudiumque producere: sapientiamque & bonitatem divinam luculenter conspici in perceptionibus objectorum sensibilium, per unionem corporis & animæ in nobis productorum. Fines Dei, quos in suis operibus sibi proposuit, quodammodo cognosci posse, si rationem universalem

lem consalamus, quod exemplo illuminationis, quæ inter animam & corpus est, comprobatur. De officiis hominum erga Deum generalibus dom verba facit, ea sine gratia præstari non posse docet, & hinc porro, quomodo gratiam obtineamus, & quid factu opus, ut gratia in nobis id operetur, cujus causa nobis est concessa. Prolixum nimis foret, si omnia, quæ de gratia suo modo affert, recensere vellemus, speciatim de gratia illuminationis & perceptionis (*sensum*) unde producat & conservetur charitas, item quæ de causis occasionalibus gratiæ illuminationis differit. De gratia perceptionis aut interna delectatione dum agit, eam necessariam esse docet ad charitatem, producendam & contra concupiscentiæ insultus conservandam. Finem facit de mediis auxiliis gratiæ obtinendi varia subnectendo, meditatione scilicet eorum, quæ de Christo Salvatore proposuit, quem causam occasionalem gratiæ vocat, de precibus recte instituendis, de sacramentis & legitima ad rectum eorum usum preparatione, & quæ alia sunt ejusdem commatis, ita pertractata, ut propriis & singularibus Auctoris hypothësis cuncta innitatur.

אַרְבַּע טוּרִים

אַחַד דַּיִם: יוֹדוּ רַעֲיוֹן: אֶבֶן עֵדִי:

דַּשֵּׁן הַטְּשֵׁמֶט:

h. e.

QUATUOR TURIM, SEU ORDINES.

VIA VITÆ; DOCTOR SCIENTIÆ; LAPIS AUXILII; PECTORALE JUDICII; Auctore R. JACOBO BAR ASCHER, בעל טורים h. e. Auctor Turim, dicto; Quibus accedunt 1 ברוך יוסף Domus Josephi, sive Commentarius R. JOSEPHI KARO, 2 דרכי משה, sive Commentarius R. MOSIS ISERLES, nunquam antea impressus, 3 ברק הכרתי Ruina domus, sive Correctiones R. JOSEPHI KARO.

Tomi

Tomi IV.

Berolini, opera R. Wolff Mirels & R. D. Zoreph Anno supp.
min. 462 & 463 h. e. Anno Christi 1703, f.

Alph. 24.

HÆc quatuor Volumina omnes Judæorum ritus & jura hoc captivitatis tempore recepta & usitata complectuntur, ejusdemque inter eos auctoritatis sunt, cujus inter nos jurium tam sacrorum quam civilium pandectæ esse solent, Prima pars, ipsis *ויתן לך* *Via vita* ex Ps. XVI, II appellata, continet omnia, quæ Judæo per totam diem, ex quo mane expergitur, donec lectum repetat, observanda sunt. Inde proponuntur in ea Antiquorum placita de lotionem manuum, peniculationem, Thephillin sive loris coriaceis a precaturis alligari solitis; de Krischma sive oratione audi Israel &c. elevationem manuum, lectione Legis, congregatione ad sacra; de Sabbatho, novilunio, ingressu Solis in quatuor puncta cardinalia, Zodiaci, diebus festis, utpote de novo anno, festo tabernaculorum, & foliis palmæ, ut & de festo enceniorum, sortium, ceterisque omnibus ad cultum sacrum pertinentibus. Pars secunda, quæ appellationem suam *דברים* *docebit scientiam* ex Jesh. XXVIII, 9 sortita est, omnia, quæ ipsis mandata, licita & prohibita perhibentur, complectitur. In ea enim constitutiones de mactatione animalium, de cibis ob corruptionem aliquam interdictis, adipe, rebus mixtis; de libamine vini, ejusque vasibus; de idololatria, usura aliisque idololatrarum consuetudinibus; de muliere menstruata & balneis; de votis & juramentis; de honore parentum & preceptorum; de studiosis Legis ejusque doctrina; de elemosynis; de circumcissione & proselytis; de libro Legis, schedisque postibus januarum insignendis; de asservandis & dimittendis avibus in nido repertis; de præputio, sive fructu tribus a plantatione annis nascente, ut & de primogenitis animalium purorum & impurorum; tandem de excommunicationibus ipsis Nidui & Cherem dictis; de virginationibus & medicamentis ægrorum; de lacezatione vestium, luctu, sepulchro aliisque impuritatibus proponuntur. Tertiam

tiam partem *לוי כהן* *Lapidem auxilii* appellarunt, in eaque omnia jura matrimonialia, sponsalia, instrumenta dotalia, libellum repudii, extractionem calcei in casu viduæ a marito defuncti fratre in matrimonium non ductæ, leviratum, uxorem ad scortationem declinantem, &c. concernentia congegerrunt. Quarta denique parte, quam occasione Exod. XXVIII, 15 *DEUS JUM* *peccatorum judicii* nominant, judicis ad forum spectantia comprehenduntur. In hac prolixè de judicibus, testibus, contractibus, mutui datione, debiti exactione, hypothecis, fidejussoribus, emtione, venditione, oppignoratione, sociorum juribus, terminorum positione, mandato procuratorio, donis, hereditate, tutoribus, depositis, furo, damnisque illatis; de poenis; de vulneratione & homicidio aliisque hujus generis agitur. Tempus, quo primum hic liber conscriptus est, ex partis primæ num. 428 fol. 203 col. 4 innotescit. Curtebat tunc annus mundi 5100 qui est Christi 1340, quamvis non desinat, qui cum citius A. M. 5090 Christi 1330 ab autore supra adducto in Hispania collectum fuisse affirmant. Ab illo tempore diversis in locis, ut Bartoloccius Part. IV Biblioth. M. Rabbin. p. 839 annotavit, typis excusus est, præter eas tamen alias quoque editiones proflare R. Sabbathai in Siphthe Jeschenim, col. 26 observavit. Eas vero omnes, imprimis ultimam Cracoviensem & Venetam, in quibus præter sphalmata multæ quoque allegationes falsæ irreperant, hæc Berolinensis communi Judæorum suffragio mukum antecellit, quod summa cura & studio R. Wolff Mirels & R. D. Zoreph, qui correctorum munere functi sunt, charta munda & typis elegantissimis recusa sit.

LE PITTURE ANTICHE &c.

h. e.

PICTURÆ ANTIQUÆ CRYPTARUM ROMANARUM & sepulchri Nasoniarum, delineata atque incisa ad prototyporum veterum similitudinem a PETRO SANCITO BARTOLO & FRANCISCO BARTOLO, ejus filio; descripta vero atque illustrata a JO. PETRO BEL-

BELLORIO & MICHAELE ANGELO CAUSEO DE LA CHAUSSE.

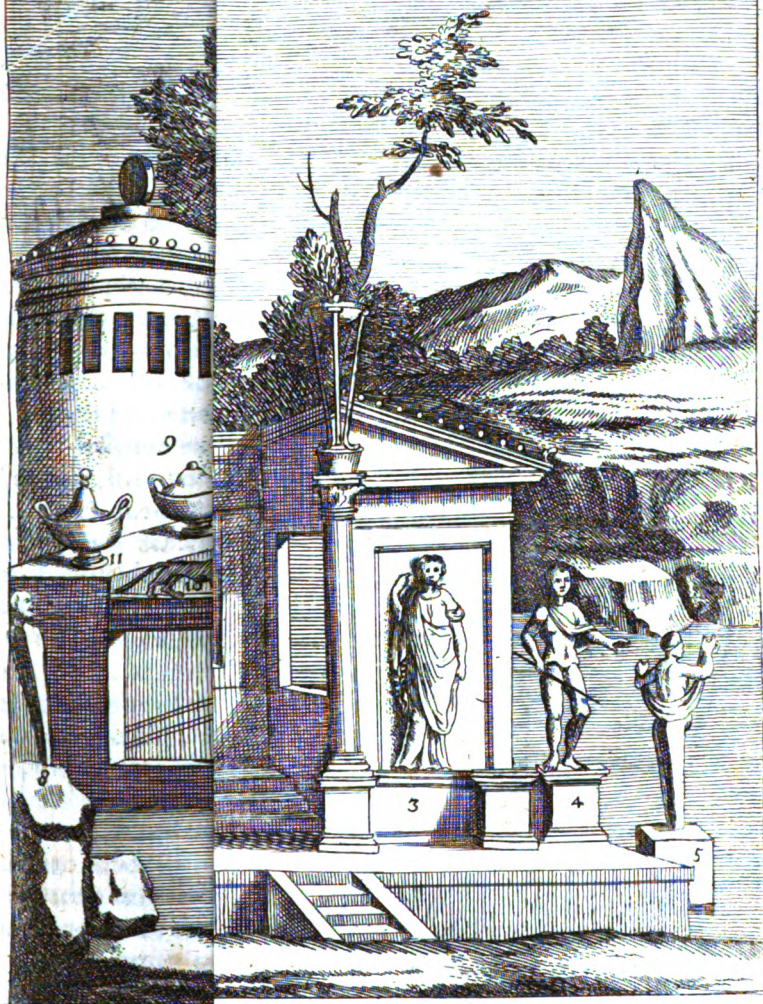
Romæ, in typographico novo Cajetani de Zenobiis, 1706, in fol.
 Constat plagulis 18, fig. zn. 75.

Mense Septembri superioris anni scenæ literariæ exposuimus festivam copiam elegantiorum statuarum a beata illa & cultiore rei Romanæ ætate maximam partem superstitum. Ecce aliud in præsentem idque non ignobilius antiquitatum examen, quod eo pluris æstimaveris, quo pauciora superant hodie vetustæ Graphices seu Pictoriæ artis, illaque evanida fere aut in urbe hinc illinc occultata vestigia, ut oculis advenarum tantum non penitus subducantur. Et tamen ea fuit veteris penicilli majestas, ea coloribus præsertim aqua dilutis pingendi perfectio, ut Raphaëli Urbinati, hodiernæ Picturæ restauratori & principi, nec non Julio Romano, Polydoro & Joanni Utinensi thermarum Titi & Trajani, itemque villæ Tiburtinæ Adriani pictæ parietinæ in exemplum cesserint, ad quod ingenii sui felicitatem & solertiam imitando conformarent. Hæc quidem zreis saltem laminis, sed pulcherrime expressa, sese offerunt figurata illa monumenta, at quæ mox adjiciuntur doctissimorum Virorum, Bellorii & Causei, commentatiunculæ, satis perspicue ostendunt, quibus coloribus usi fuerint in singulis præfati illi artifices, quidve ibi adumbrare voluerint. De triplici vero classe, in quam totum opus divisum est, mediam sepulchri Nasoniani in via Flaminia siti picturas continentem, consulto præteribimus, ut quæ jam ab A. 1680 vulgatæ sint, ac deinde in Thesauri Antiquitatum Romanarum Græviani Tom. XII una cum explicationibus Bellorii a Clariss. Kustero civitate Latina donatis migraverint omnes, adeoque neminem modo lateant eruditorum. Ex reliquis duabus primam hac vice percurrerimus, cum in altera varia habeantur alibi jam ab ingeniosissimo Bartolo producta. In illa autem honestissimo loco eminet historia Coriolani Veturinæ matris precibus deliniti. Succedit Apollo laureatus cum lyra, stans in templo rotundo, isque e tessellato opere. Tum in conspectum veniunt nativitas Adonidis

nidis ex stipite Myrrhæ editi, qui Veneri a Nympha in genua procumbente offertur, idem inter duas bacchantes medius, tres Gratia seu Nymphæ choream agentes, Adonis venatum abiturus, sed a Venere ministerio vetulæ retentus, Flora alata, Aurora, quam Horarum una præcedit, Faustina junioris apothecosis, quæ omnia in Exquilis prope Amphitheatrum eruderata fuerunt. Regia Apollinis hinc aperitur, sub Eminentiff. Cardinalis Spinolæ auspiciis nuper publicata, digna omnino, quæ hic in-

TAB. VI. Tab. VI oculos nostros paululum detineat. Tria nimirum ibi templa spectantur, quorum 1 præcipuum columnis ordinis Corinthiaci superbit, tripodeque ornatum cernitur, e regione obelisci, cui albus tripus in summitate super impositus, lyraque alligata est. Singula ista Apollinis seu Solis symbola esse, nemo facile ignorabit. Effigiem porro 2 sphynxis Egyptiacæ hoc inpuere vult Causæ, res religiosas haud secus sub mysteriis involvi, aut a vulgo intelligi debere, ac sphynxis Thebæz ænigmata. Plurimam vero laurum pone templum virentem hujus loci potissimum esse, utpote Apollini sacram, nullam habet dubium. 3 Mulierem stolatam autem, quæ in una templi facie exsculpta apparet, Pythiam Sacerdotem aut Musarum quandam Phœbi comitem; 4 figuram chlamydatam cum jaculo Apollinem ipsum: ac denique 5 alteram sub specie Termini Dianam viarum præsidem interpretatur. Lacum, ad cujus ripam sedet 6 piscator, quæque regiam hanc ita circumfluit, ut non nisi unicum accessum per templum modo dictum sinat, id monere credit, hospitem prius ad cultum Numini hujus loci exhibendum obstrictum esse, quam hic commorari velit; vel Philosophiæ solidissimum esse fundamentum Religionem, & antequam naturæ arcana inquirere quis præsumat, necesse utique esse, ut horum autorem venerari discat. Id quod 7 Philosophus stola & pallio amictus observare videatur, quippe qui summam modestiam præ se ferens templum introeat, a porta statim Numen adorans. Præterea lacum alludere putat ad opinionem Thaletis aliorumque Philosophorum, æquam principium omnium rerum statuentium: piscatorem vero ad Milesios illos, qui tabulam auream Thaleti primum oblatam, sed
Solo-

TAB. VI. ad A. 1708. M. Aug. pag. 370.

E. Andre Sohn. sc. lipp.

Solonis jussu Apollini deinceps dedicatam reti ceperant; vel etiam ad alium piscatorem, qui juxta Athenæi assertum & morem antiquum pisci insidiatur, ut eo propitium sibi reddat Apollinem. Sed quod hermæ quadratæ aptatum sit 8 caput informe, Priapum significare, eundem scilicet ex Ægyptiorum doctrina cum Sole, & idcirco forte ad crepidinem lacus positum, ut indigaret, minus sufficere ad generationem rerum aquam, sed in humido maxime calore opus esse. Alterius 9 templi faciem ab utroque latere qui ornant, 10 duos leones symbolum Solis esse iterum contendit; e contra quatuor vasa frontem templi prementia quatuor elementa denotare, eamque ob causam templo Solis addita, ut elementa tanquam principia corporum mixtorum benignum Solis influxum, quo cuncta amentur, appetere debere constet. Rotundam insuper templi figuram cursum Solis circularem, & viginti quatuor fenestras, quarum hic in hemicyclo duodecim numerentur, totidem diei horas insignire existimat. Tandem 12 portam quinque gradibus munitam ad antrum Pythiæ forte ducere conjicit; 13 velum autem quod ex opposito 14 templi tertii protenditur, arcendæ pluvie aut calori Solis comparatum esse, vel ut indicio sit, Philosophiam ceterasque scientias sub Religionis umbra sollicite abscondi oportere. Veniunt jam sacra Eleusinia, tum majora tum minora, duabus Tabulis representata. Quanquam minime dissimulat Noster, mysticam potius educationem Bacchi a Nonno in Dionysiâcâ descriptam in earum priore Celeberr. Bianchino agnosci. Proxime ista exceipit Nymphæum Barberianum, cui Holstenius eruditam faciem quondam prætulit; pictura item e cameræ cujusdam fornice, quam solutioni stipendiorum militarium inserviisse judicat Causseus. At enim vero, quod nunc producit marmor anaglyphum, M. Antonium sub habitu Bacchi exhibens, una cum novem pavimenti musivo ac vermiculato opere variegatis, ad picturas quidem haud pertinere fatetur, verum tamen quia colorum ibi deprehendatur nonnulla diversitas, nec minor artis elegantia, locum eis hic denegare merito noluit.

INSTITUTIONES MEDICÆ IN USUS ANNUÆ
 Exercitationis domesticos digesta ab HERMANNO
 BOERHAAVE.

Lugduni Batavorum, apud Joannem van der Linden,
 P. & F. 1708, 8.

Constat 11 plagul.

Lineas ducit præfens libellus, intra quas annuus Clarissimo Auctori cum Auditoribus suis hæctenus definiebatur labor. Brevibus scilicet Thesisibus singulas complectitur Medicinæ partes. In *Physiologia* quidem juxta principia Neotericorum Mechanica post chylicationem & reliquas, quas sub se comprehendit, functiones, sanguificationem, spirituum animalium elaborationem, lienis, hepatis, renum, vesicæ & musculorum functionem, nutritionem, sensuum theoriam & generationis negotium explanat. In *Pathologia*, exposita morbi natura, hujus differentias, ætiologiam & symptomatologiam tradit. In *Semiotica* signa sanitatis optimæ generalia & specialia, signa morborum, in specie pulsus arteriæ, respirationem & urinam ut signa explicat. In *Hygiene*, ut sanitas præfens conservanda, morbi præcavendi, & vita ad longævitatem disponenda sit, edocet. In *Therapeutica* vitam conservandi, causas morbi, morbum ipsum ejusque effectus in ægris tollendi rationem injungit. Speciminis loco Axiomata de Methodo medendi ab Auctore Clarissimo suppeditata communicabimus. 1 Quodcumque in ægro indicat, sui vel conservationem vel ablationem petit. 2 Quicquid in ægro apprehenditur secundum naturam, id sui conservationem semper indicat. 3 Quicquid in ægro apprehenditur contra naturam, id sui ablationem indicat. 4 Causa morbos per remedia curans vita est, & singularis cuique sua temperies, hac deficiente iners medela. 5 Ergo ubi vitalis & alia quæcumque indicatio æque urget, priori satisfaciendum. 6 Ubi impar indicatio, urgenti satisfaciendum. 7 Natura consuetis gaudet, insueta ægre fert. 8 Juvantia & nocentia præcipue indicant. 9 Contraria contrariis tollenda, similibus conservanda similia. 10 His constat, quibus nutri-

mur,

mor, corpus. · 11 In maximis malis summa cito & semel remedia danda. · 12 In mitiore malo sensim & repetendo lenia remedia danda.

THE GENERAL HISTORY OF ENGLAND, &c.

i. e.

HISTORIA ANGLIÆ GENERALIS, TAM ECCLESIASTICA, quam CIVILIS, Eduardorum I, II & III & Richardi II regimen complexa &c. una cum Appendice, in qua argumenta pro & contra Communium in Parlamento Anglicano antiquitatem afferuntur. Volumen III. Auctore JACOBO TIRRELL, Armigero.

Londini, apud W. Royers, 1704, fol.

Alph. 15.

De Primo & Secundo Operis hujus Volumine in Actis A. 1697 p. 399 sq. & A. 1703 p. 312 sq. abunde dictum est. Nunc par est, ut Tertio quoque, paulo serius, quam par erat, ad nos perlati, & in duas Partes divisi, mentionem faciamus, cui Autor Cl. non tantum Præfationem & Introductionem præmisit, verum & Appendicem lectu dignissimam subjecit. In Præfatione more suo subsidia indicat, quibus in concinnanda hac historiz parte, quæ Eduardorum I, II & III nec non Richardi II vitas complectitur, usus est. Primum in Eduardi I historia adhibuit Matthæum Westmonasteriensem, cujus & *Flores Historiarum* editos, & *Chronica MSpta Abbatiarum Westmonasteriensis, Norvicensis & Rossensis* diligenter consuluit. Hinc ejus continuatore Thoma Wallinghameo usus est, qui quidem & ipse historiam Eduardi I tradit, nec non Thoma Wikes & aliis, quorum in Secundo etiam Volumine meminit, tum iis, quæ Henricus de Knyghton in *Imaginibus Historiarum* summa industria collegit. Præterea in ordinanda temporum ratione Ranulphi Higdeni *Polychromicon* diligenter in consilium adhibuit, quo nemo alius in annis consignandis accuratior; & hoc

primos fuisse Annales autumat, qui usque ad A. 1301 a Joanne Trevisa translati (Latine enim liber integer non prostat) Anglica lingua prodierint. E Manuscriptis porro in historia Eduardi I adhibuit præter *Anonymi Chronicon* in Cottoniana, quod perperam Gualtero Coventriensi adscribitur, *Chronicon Joannis de London*, unde plura Matthæus Westmonasteriensis transcripsit, & Joannis de Eversden *Seriem Temporum*, quem utrumque librum Bibliotheca Officii Heraldici asservat: ut Gualtheri Hemingford Chronici partem secundam (primam enim publicavit Cl. Gale) Adami de Murimuthe, Nicolai Trivet & Anonymorum Chronica alia MS. taceamus. Imprimis vero res inter Anglos Scotosque illa ætate gestas in Chronico Monasterii Lanercost, quod in Cumbria est, exacte adeo descriptas testatur Noster, ut monachos in recondito hoc Angliæ angulo rerum publice gestarum notitiam nancisci potuisse tam exquisitam miretur. In historia Eduardi II præter enarratos Thoma de la More in *Vita* hujus Regis antehac edita, quem fatetur tamen ei plus justo addictum, & Joannis Trocklow *Annales* MS. consuluit; sed multo pluribus subsidiis usus est in historia Eduardi III, ubi multum ei usum præstitit *Scala Chronicon* MS. auctore Le Grey, cui *Scala* titulum fecit Auctor, quod quasi per gradus in pristina tempora adscenderit, nec non Roberti Averbury *Historia rerum Eduardi III*, MS. quæ si ad mortem Regis hujus pertingeret, ceteris omnibus præferenda esset. Quantum ad Jo. Froissartum, quem in rebus foris gestis non immerito Noster testem admisit, quippe in aulis Principum ejus ætatis probe versatum & usum in primis privatorum Commentariis, quod ex circumstantiis præter necessitatem passim admittis, dialogis item & orationibus vulgari stylo expressis pateat, eum tamen in rebus in Angliæ gestis minimo admittit, quod plura afferat, quæ a nullo alio Scriptore tradita fabulas sapiant, observatque, Froissartum ubique fere rebus pulcre in bello gestis amatoria immiscere. In actis publicis hujus Regni, præter ea, quæ e D. Brady Historiarum Angliæ Volumine postremo mutuatus est, multa debet Wilhelmo Petito, qui cimelia Turris Londinensis liberaliter cum Nostro communicavit. Nec pauca fa-

ca fa-

ea fatetur se ex Josuæ Barnes Vita hujus Regis deprompisse, a quo tamen & subinde discedit. In Richardi II historia cum præter Henricum Knyghton, quem plura scripisse probat, quam quæ ad nos pervenere, & Th. Walsinghamum pauca exstarent, ex Fabiani Chronicis & Polydoro Virgilio nonnulla mutuatus est, & quæ cœvus Scriptor Gallicus manuscripta reliquit, non exiguo fructu consuluit. Ceterum quæ in Ecclesia quoque hoc temporis intervallo, hoc est, ab anno 1272 usque ad annum 1399 gesta sunt, non omisit, & imprimis Joannis Wicleffi doctrinam & fata diligenter expendit. Præmittimus, quæ Auctor in eadem Præfatione P. d'Orleans, qui in Historia Conversionum Angliæ Gallice scripta Boethium fere tantum & Froissartum incautius sequitur, errata observat: ab eo enim libro ut diligenter sibi caveant Lectores, Noster jam tum in Præfatione Secundi Voluminis graviter monuit.

In Introductione, quæ post Præfationem inseritur, more suo formam regiminis, qualis eo temporis Intervallo fuit, quod hoc Volumine complectitur, expendit. Constat vero eos, qui Parlamenti antiquitatem oppugnant, ut nullis limitibus circumscriptos Angliæ Reges asserant, anno Regni Henrici III quadragésimo nono Communes primum ad Parliamentum admissos fuisse fateri, quo tempore Rex cum omni familia in potestate fuerit rebellium subditorum, quibus superatis, dominatum libere exercuerit. Hinc demum anno decimo octavo regiminis Eduardi I milites Comitatum. (*Knights of Shires*) & quadriennio post Civitatum delegatos & municipes senatui Regni adscriptos, eoque statum Regni Anglicani mire mutatum fuisse probat. De his Auctor in Appendice ad hunc Tomum accurate & copiose disserit, cum Introductionis modus longam disquisitionem ferre nentiquam videatur. Sed plures in hac vicissitudines enarrat. Nimirum & consiliarios Regios sub Eduardo I ad senatum Regni vocatos esse docet, quorum tamen auctoritas paulatim fuerit imminuta, donec sub Eduardo III peculiarem velut senatum constituerint, sub nomine Camerae stellatæ. At aucta eorum ab Henrico VII auctoritas ita postea crevit, ut invisa Anglis esset, unde facta nova anno regiminis decimo sexto

sexto Caroli I constitutione, senatus hic plane sublatus est. Cœpit & postremis annis Eduardi III mos Communium accusandi Proceres eorum Paribus Regni, qui deinde regnante imprimis Richardo II invaluit. Ut taceamus porro, quæ de Baronum diversitate, ut & de valore auri, quem triplo majorem illo quam hoc tempore fuisse notat, accurate Noster tradit, dominium directum Regum Angliæ in Scotiam fufius expendit, quod Eduardo I competere publico diplomate falsi sint, quotquot eo regnate de Scotiæ Regno inter se contendebant, de quorum lite etiam arbitrium Eduardo permittebatur. Quare Joannes Baliolus homagium præstare non detrectavit, & quamvis, cum æmulus ejus Brussius superior esset, Angli aliis bellis detenti jure suo usi non fuerint, & Eduardus III minorennis Scotis instrumentum homagii a Baliolo præstiti reddiderit, idem tamen majorennis factus antea gesta rescidit. At tum quoque prævalentibus Scotis, nunquam ex eo tempore Angli a Scotis homagium postulasse deprehenduntur, tandemque hæc lis plane sublata, cum Jacobus VI Angliæ Sceptra capesseret. Demum quantum ad statum Ecclesiæ, de eo quoque Auctor noster tradit, observatque non Episcopos tantum, verum & Diaconos atque Archi-Diaconos sub Eduardo I ad parlamentum invitatos fuisse, ideo imprimis, ut & ipsi afflictis rebus subvenirent, cujus rei hodiernum indicium extare probat. De Pontifice vero, qui pro lubitu Episcopatus Angliæ Gallis Italisve concedebat, sæpe graviter questos in Regni senatu Anglos fuisse, legesque tulisse, ne quis sine consensu Regis posset ad Episcopatum adspirare, pluribus docet Noster, tandemque ut paulatim pensio annua mille marcarum Romam ad Pontificem mitti desierit, luculenter ostendit. De ipso opere, in quo eandem, quem antea, methodum servat, & proluxa Appendicè, ubi inquiri, quo tempore Communes in senatu Regni assidere cœperint, plura referre instituti nostri ratio non patitur.

ADOLPHI CLARMUNDI EXERCITATIO
Historico-critica de præcipuis Topicorum Explanatoribus.

Lipsiæ,

Lipsiæ, apud Davidem Lauer, 1708, 8.

Plag. 5.

Auctor hic personam *Adolphi Clarmundi* indutus iam varii ingenii sui monumenta in publicum emisit, & cum Orbe literario non invitatus communicavit. Vocatur is vero nomine Joannes Christopherus Rudigerus, qui litterarum studia Vitebergæ excoluit, doctore imprimis celeberrimo Schurzleischio, auper eheu! defuncto, usus. Hactenus clarissimorum in re literaria virorum Vitas Germanico idiomate exposuit, cujus operis septimum nunc Volumen proficit: tum brevem ac succinctam ad Historiam Ecclesiæ Introductionem edidit, denique vitam Guil. Ernesti Tenzelii extemporaria Dissertatione prosecutus est, ac plura molitur, quæ ad Historiam Eccl. ornandam imprimis spectant. Novissimum, quod præ manibus habemus, opusculum ipsius de Locorum Topicorum Explanatoribus conscriptum est. Nihil enim operæ in eo lusurum se existimavit, eam doctrinæ Topica litterarum studiis multum conducatur, & veram facilemque inveniendi viam ostendat. Itaque auctor, a veteribus Topicorum explanatoribus auspiciam faciens, Aristotelem primum hujus doctrinæ inventorem commemorat, dicitque, eum bene quidem commentatum esse in hanc doctrinam, sed obscure paulatim ac nullo ordine: tum Cicero sequitur, qui planius quidem hæc tractaverit, sed ea omnia ad jurisprudentiæ interpretatam solum pertinere. Post Ciceronem Rhetores Theon & Hermogenes produciuntur, sed qui nihil ultra Aristotelem sapiunt. Tum recentiores commentatores ordine suo adferuntur, Agricola, Raim. Lullus, Ramus & qui ex schola hujus prodierunt, Georgius Valla, Gerardus Bucoldianus, Carreas, Stasmius, Dresserus, Thilo, Caussinus, Melchior de la Cerda, Martinus de Cygne, Carolus Paiot, Buchnerus, Jac. Saurius, Christianus Wetius, Jungius, Hæreckerus, Schraderus, Donati, Jo. Georgius Neumannus, Buchnerus, Morhofius, Augustus Bofius, Hubnerus, Grosserus, Thomafius, Titius aliique, de quorum conatibus atque scriptis Auctor tum ex suo tum aliorum ingenio judicat. Denique plurimorum horum commentatorum vitas breviter carptimque adnectit.

B b b

NOVA

NOVA LITTERARIA.

Edidit superiori anno in Belgio *Petrus Joncourius*, Ecclesie Wallonicæ, quæ Hagæ Comitum convenit, Concionator Gallicus, quamvis suppresso suo nomine, Gallica lingua quosdam *Dialogos de diversa Scripturam S. explicandi & concionandi methodo eorum, qui in Fœderato Belgio Coccejanorum & Voetianorum nomine vulgo appellantur*; quem librum Amstelodami prodeuntem alius ejusdem Autoris ibidem impressus & *Novorum Dialogorum* titulo insignitus mox secutus est. In his Dialogis, qui Belgico quoque idiomate postea lucem adspexerunt, cum Autor inimico plerumque dicendi genere usus, Coccejum cum sectatoribus suis acerbius verbisque asperioribus traduxerit, ipsique præter alia vitia methodi neglectum, ingenii hebetudinem, novitatis pruritus & maxime τυρομακίαν quandam tribuerit, non defuerunt plures, qui ex partibus Cocceji stantes *Joncourium* iterum perstringere ipsique varios libellos opponere non dubitarunt. Ut enim taceamus, statim post editionem priorum Dialogorum *Anonymi Defensionem Cocceji ejusque doctrina* Gallice primum, deinde Belgicæ quoque produsse, complures alii, interque eos Theologi Belgarum clarissimi, huic Coccejanorum hosti infensissimo scriptis restiterunt. Nominamus ex iis hos, qui ad manus nostras pervenerunt; scilicet Autorem, qui sub persona *Neophili Alesbei Hagæ Comitum tractatum Gallicum hoc sub rubro A. 1707 prodire fecit: Le Chef des Moqueurs démasqué*, quem hoc ipso anno in Belgicam quoque linguam translatum novimus; *Salomonem van Til*, Theologiæ Doctorem, ejusdemque Facultatis in alma Lugdunensium Academia Professore, cujus *Antidotum viperinis moribus D. J. oppositum* eodem anno 1707 Lugduni Batavorum fuit emissum; *Joannem d'Outrein*, Ecclesie Ministrum atque Professore Dordracenum, qui evulgavit Epistolam Belgica lingua conscriptam, cui titulus est: *Brief aan een Vriend nopens het Boek van Mr. Joncourt, benevens een noodig Voorberigt*, Amstelodami A. 1707; & denique *Joannem Braunium*, Theologum Groningensem, qui Amstelodami A. 1708 imprimi curavit: *Avertissement nécessaire aux Eglises touchant le genie de Joncourt &c.* quorum scriptis illud

Iud jungimus nuper modo nobis transmissum, quod unica plaga constat titulumque habet: *Jok en Ernst, of korte Samenpraak over Mr. Joncourt en syne Voor en Tegensprekers*, Amstelodami 1708. Ceterum tot adversariis impugnatus *Joncourtius* non penitus obmutuit. Præterquam enim, quod Defensionem Cocceji, quam supra memoravimus, in novis, quos edidit, Dialogis refellere studuit, Joanni d'Outrein imprimis *Lettre de plainte* sive Epistolam opposuit, Hagæ Comitum 1708 editam, in qua de injuria sibi facta conqueritur. Cum tamen in illa fugillaverit *Petrum Hæmerum* ob sententias, quas in libro: *Nederlands Wonder-Jaer van 1702* proposuerat, vindicias is scripsit in Epistola Gallica, cuius hic titulus: *Lettre a N. N. contenant le plan des defenses contre les Assauts, qu' a fait Mr. Joncourt*, Hagæ Com. 1708. Non omittenda denique est *Joncourti* Epistola Gallica, quam ad ecclesias Wallonicas Belgii scripsit, Hagæ Comitum A. 1708 edita, utpote in qua non tantum eorum rationem reddit, quæ in ultima Synodo Noviomagensi in causa sua gesta fuerunt, sed præterea sententiam Synodi, nec non retractionem suam juxta hanc Synodi sententiam exhibet. Hæc de controversia *Joncourtiana*, quæ hætenus in Belgio non minimas turbas excitavit, Lectores nostros ignorare nolimus. Ipsa enim horum Operum recensione, in tanta imprimis optimorum librorum recens editorum copia, supercedere nos posse existimamus.

Comparuit ab aliquo tempore liber Parisius sub tit. *Traité de la puissance ecclesiastique & temporelle*, in 8, quem fama est a doctissimo *Dupinio* scriptum, quanquam nec impressionis locus, nec typographi, nedum Auctoris, nomen additum sit. In eo vero est Auctor, ut probet, supremam potestatem tum ecclesiasticam tum temporalem esse penes solum Pontificem Romanum, atque illam quidem ipsius nomine exerceri a primatibus Ecclesie, Archi-Episcopis, Episcopis, Patriarchis aliisque, hanc vero ab Imperatoribus, Regibus & Principibus, vices summi Pontificis gerentibus. At cum juribus Ecclesie Gallicanæ imprimis liber adversetur, dubium non est cum Parlamento Gallicani decreto damnatum iri. Nec placuit idem mo-

dermo Pontifici Clementi XI, qui ipse censuram ejus, quæ alias Congregationi S. Officii permitti solet, in se suscepit, eumque Bulla acerrimis & insolitis fere formulis concepta nuper admodum damnavit. Prostat & Caroli Antonii de Manentibus *Traſſatus de Potestate Jurisdictionis, seu de Regimine animarum, ac de jurisdictione contentiosa, an & quomodo Prælati inferioribus ex privilegio, vel præscriptione competere valeat?* Romæ, apud Franc. Gonzagam, 1707, 4.

Ibidem prodiit superiori anno Pars secunda libri: *Gemma antiche, figurate, date in luce da Domenico de Rossi colle spofizioni di Paolo Alessandro Maffei*, in 4. & jam tertiam quoque Partem impressam esse, Illustris MAGLIABECHIUS nobis nuntiavit, unde integrum opus, quod quatuor Partibus constabit, brevi proditurum e prelo speramus. Recudit & Michael Angelus Causeus de la Chaussée *Romanum Museum*, Romæ 1707, f. idque passim novis figuris ornavit atque auxit, ut adeo hæc editio non tantum primæ, quæ ib. 1690, f. prodiit, verum & Gallicæ versionis, 1706 f. editæ, longe præferenda sit. Mutinæ hoc anno Ludov. Ant. Muratorius edidit *Introduzione alle Paci private*, in 8, cui Speronis Speroni de duello & Jo. Baptistæ Pignæ de pace Dissertationes ineditæ accessere. Venetiis Hieronymus Albrizzi hoc anno Tomum sextum Darii Eruditorum sub t. *La Galleria di Minerva*, in fol. edere cœpit, in quo si selectus paulo major adhiberetur, majori quoque plausu illud excepturi essent eruditi.

In Gallia vero Renatus Josephus Tournemine, e Soc. Jesu, opitulantis Collegis sui ordinis aliis non sine laude urget adhuc Diarium Trevoltense, quamvis illud Amstelodami inde a Mense Julio anni 1705, nescimus, qua de causa, recusum haud fuerit. Præterea libelli nonnulli haud ita pridem Parisiis prodire, qualis est: *Une Epitre en Vers d'un Pere a son Fils sur la Peinture*, cujus auctor Coypel, Ducis Aurelianensis Pictor primarius, hoc ipso Artis Poeticæ non minus, quam Pictoriæ specimen perelegans dedit. Prostat & aliud opusculum, sub t. *Les Poetes en debauché*, quo Auctor res a Gallis superiori anno feliciter gestas versu heroico celebrat, additis sub finem quatuor emblemata

blematibus. Horum primum Solem repræsentat, qui quamvis pluribus obseptus nubibus, parhelion efformat cum epigraphæ: FRUSTRA OBSTANT, quo ad Regem Galliarum respicitur, Philippum nepotem tuentem. Secundum, quo natiuitas Ducis Britanniarum celebratur, Solem pariter exhibet, radios in caulem projicientem, e quo tria lilia progerminant, quorum primum flore integro, alterum semiaperto, tertium clauso conspicitur, additis verbis: PERGUNT HOC SIDERE NASCI. Tertium, quod ad Philippum spectat, ancupem, sicut altera manu illicem avem, altera catapultam teneantem, cum temmate: OU LA FORCE, OU L'ADRESSE. Quartum, quo Asturiarum Principis natiuitas indicatur, margaritam pulcherrimam depingit, cum verbis: C'EST POUR UNE COURONNE. His addimus denique non inelegans Epitaphium Celeb. Mabillonii, nudius tertius Remis e Gallia nobis transmissum:

IMMORTALI MEMORIÆ
CLARISSIMI AC RELIGIOSISSIMI VIRI
JOANNIS MABILLONII
EPITAPHIUM.

Sub hoc lapide sepultus jacet, cujus memoria in oblivione nunquam jacebit, JOANNES MABILLONIUS. Suos natales Campaniarum debet, ejus natalibus Campania suum decus. Sortitus est animam bonam, & cum ætate adolevit præclaræ ingenii virtutisque indoles. Vix ephæbus, Aris initiatur; adultus solitudini; jam tum latebras quaritans, qui nunquam potuit latere. Domino militaturus, in Benedictinorum Sancti Mauri Congregatione nomen dedit, tanto nomine nobilitanda. Ibi sub modio jam tum ardere cepit, qui quondam supra candelabrum positus, futurus erat in domo Domini lucerna ardens & lucens. Precibus doctis que operibus diurnas nocturnas que horas dividens, Asceta Litteratus, totum se Virtuti dedit, totum se Litteris abdidit; ratus licere & Ascetis

derno Pontifici Clementi XI, qui ipse censuram ejus, quæ alias Congregationi S. Officii permitti solet, in se suscepit, cumque Bulla acerrimis & insolitis fere formulis concepta nuper admodum damnavit. Prostat & Caroli Antonii de Manentibus *Traſſatus de Potestate Jurisdictionis, seu de Regimine animarum, ac de jurisdictione contentiosa, an & quomodo Prælati inferioribus ex privilegio, vel præscriptione competere valeat?* Romæ, apud Franc. Gonzagam, 1707, 4.

Ibidem prodiit superiori anno Paris secunda libri: *Gemme antiche, figurate, date in luce da Domenico de Rossi colle spofizioni di Paolo Alessandro Maffei*, in 4. & jam tertiam quoque Partem impressam esse, Illustris MAGLIABECHIUS nobis nuntiavit, unde integrum opus, quod quatuor Partibus constabit, brevi proditurum e prelo speramus. Recudit & Michael Angelus Causæus de la Chaussée *Romanum Museum*, Romæ 1707, f. idque passim novis figuris ornavit atque auxit, ut adeo hæc editio non tantum primæ, quæ ib. 1690, f. prodiit, verum & Gallicæ versionis, 1706 f. editæ, longe præferenda sit. Mutinæ hoc anno Ludov. Ant. Muratorius edidit *Introduzione alle Paci private*, in 8, cui Speronis Speroni de duello & Jo. Baptistæ Pignæ de pace Dissertationes ineditæ accessere. Venetiis Hieronymus Albrizzi hoc anno Tomum sextum Dæarii Eruditorum sub t. *La Galleria di Minerva*, in fol. edere cœpit, in quo si selectus paulo major adhiberetur, majori quoque plausu illud exceptori essent eruditi.

In Gallia vero Renatus Josephus Tournemine, e Soc. Jesu, opitulantis Collegis sui ordinis aliis non sine laude urget adhuc Diarium Trevoltienſe, quamvis illud Amstelodami inde a Mense Julio anni 1705, nescimus, qua de causa, recusum haud fuerit. Præterea libelli nonnulli haud ita pridem Parisiis prodire, qualis est: *Une Epitre en Vers d'un Pere a son Fils sur la Peinture*, cujus auctor Coppel, Ducis Aurelianensis Pictor primarius, hoc ipso Artis Poeticæ non minus, quam Pictoriæ Specimen perelegans dedit. Prostat & aliud opusculum, sub t. *Les Poetes en debauché*, quo Auctor res a Gallis superiori anno feliciter gestas versu heroico celebrat, additis sub finem quatuor emblema

blematibus. Horum primum Solem repræsentat, qui quamvis pluribus obseptus nubibus, parhelion efformat cum epigraphæ: FRUSTRA OBSTANT, quo ad Regem Galliarum respicitur, Philippum nepotem tuentem. Secundum, quo natiuitas Ducis Britanniarum celebratur, Solem pariter exhibet, radios in caulem projicientem, e quo tria lilia progerminant, quorum primum flore integro, alterum semiaperto, tertium clauso conspicitur, additis verbis: PERGUNT HOC SIDERE NASCI. Tertium, quod ad Philippum spectat, aucupem sistit altera manu illicem avem, altera catapultam tenentem, cum lemmate: OU LA FORCE, OU L'ADRESSE. Quartum, quo Asturiarum Principis natiuitas indicatur, margaritam pulcherrimam depingit, cum verbis: C'EST POUR UNE COURONNE. His addimus denique non inelegans Epitaphium Celeb. Mabillonii, nudius tertius Remis e Gallia nobis transmissum:

**IMMORTALI MEMORIÆ
CLARISSIMI AC RELIGIOSISSIMI VIRI
JOANNIS MABILLONII
EPITAPHIUM.**

Sub hoc lapide sepultus jacet, cujus memoria in oblivione nunquam jacebit, JOANNES MABILLONIUS. Suos natales Campaniarum debet, ejus natalibus Campaniam suam decus. Sortitus est animam bonam, & cum aetate adolevit præclaræ ingenii virtutisque indoles. Vix ephæbus, Aris initiatur; adultus solitudini; jam tum latebras queritans, qui nunquam potuit latere. Domino militaturus, in Benedictinorum Sancti Mauri Congregatione nomen dedit, tanto nomine nobilitanda. Ibi sub modio jam tum ardere cœpit, qui quondam supra candelabrum positus, futurus erat in domo Domini lucerna ardens & lucens. Precibus doctis que operibus diurnas nocturnasque horas dividens, Asceta Litteratus, totum se Virtuti dedit, totum se Litteris abdidit; ratus licere & Ascetis

Bbb 3

esse

esse Litteratis. Virtutes omnes diligentissime coluit, & in singulis eminere visus est. Principem tamen locum obtinere paupertatis amor, lenitas morum, religiosa humilitas: virtutes, quas non infecit, quae inflat, scientia, quas perfecit quae adificat charitas. Christi paupertate affatim locuples, victum ac vestitum divitias Christianorum existimavit. Docilis pauperiem pati, ut annum ex Regio Ærario beneficium acciperet, a supremo Ærarii Praefecto nunquam potuit adduci. Questu illiberali Liberalium Artium dignitatem laderé noluit Litterarum cultor: sub Christo paupere divitias erubuit Religionis amator, parvo dives, & parvi ducens perituras opes, carius venales, dum paupertatis emuntur dispendio. Omnium hominum sibi conciliavit animos hominum mitissimus. In ipsis etiam Litterariis disceptationibus, quas plurimas cum Viris Clarissimis habuit, nemini asper, neminem lesit, etiam lesus. In hujuscemodi concertationibus scribentem incitabat Veritas, certantem moderabatur Lenitas, vincentem coronabat Charitas, coronatum ornabat Humilitas. Hac singulari morum suavitate devinciebat amicos, leniebat invidos. Ut debita tantis virtutibus gloria sese subduceret, eas humilitati tegendas commisit, simul & servandas. Ceteris testibus, nemo major; se ipso iudice, nemo minor: eo clarior, quo sibi vilior. Cælestis gloria cupidus, mundanam sprevit meliore ambitu; & ut Deum solum mereretur habere mercedem magnam nimis; respuit hominum plausus, mercedem, quam dare solent homines, parvi vanam. Nul- lum in Claustro tenuit dignitatis gradum, omnes meruit: mereri pulcrius putavit, quam adipisci, & subesse, quam praesse, tutius. Alienis non indigebat ornamentis, Vir propria virtute, omniumque hominum existimatione ornatus. Cum Virtutum studiis studia Litterarum con-
juxit,

*junxit, ut alterno fudere mutuisque officiis scientia pietatem, pietas scientiam adjuvaret. Qua prima illi fuere studiorum elementa, prima itidem habuit pietatis alimenta, opera Doctoris melliflui. His emendandis dum iterato labore incumbit, cordis cellulis melleum infundit opus; unde similes Bernardo trahit mores, mellifluos. Ipso Restauratore Sanctorum Acta reviviscunt, quorum dum facta scribit, sequitur & exempla, illorum fastis olim adscribendus. Operibus opera succedunt, & alii ex aliis necuntur labores. Sepultam scribendi artem suscitavit, oblitteratas restituit litteras, antiquatos renovat apices, abrogatas recudit scripturarum formulas; & ingens illud condit Diplomaticum opus, rei litteraria miraculum, quod docti stupent & indocti, monumentum are perennius. In reconditiore Litteratura versatissimus; vetustis dat novitatem, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, neglectis pretium, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem. Saculo doctissimorum Virorum feraci, praecellenti inter Eruditos eruditione conspicuus, jussu LUDOVICI MAGNI, Regisque sumtibus, auctore Clarissimo Colberto, Generali Aerarii Moderatore, Germaniam peragrat. Auspice Illustrissimo C. M. Tellerio, Remorum Archiepiscopo, Italiam subinde perlustrat; publicas ac privatas scrutatur bibliothecas, muscorum rimatur angulos, latentes effodit opes, veterum thesauros transmittit posteris; & ad totius Reipublicae Litterariae commodum, comparatis ad tria fere milia Manuscriptis codicibus Regiam bibliothecam auget & ditat. Ex obsititu & pulvere membranarum, ex corrosis marmorum inscriptionibus, ex incisis in are, sed tempore exesis monumentis, multiplex exoritur Litterarum seges, varia promittitur Librorum supellex, mira exsurgit Actorum, Annali-
um,*

um, Analectorum moles. *Tam solerti obstetricante manu, praterita retro sacula renascuntur, & postitis rugis tota nobis juvenescit Antiquitas. Hinc quanta apud omnes Viri existimatio? quantum nominis pondus? quanta eruditionis auctoritas? A summis Pontificibus Innocentio XI, Innocentio XII & Clemente XI aureis Numismatis honoratur Vir eruditissimus, aureis scriptis de Ecclesia optime meritus.* A LUDOVICO MAGNO Regia Inscriptionum Academiae adscriptus, reconditam Numismatum scientiam ornat ac promovet, Antiquariorum sagacissimus. Parisiis, in suprema Galliarum Curia, lites, quae tota pendebant ex semesis chartarum apicibus, suo testimonio & auctoritatis pondere dirimit, sequester pacis. Romae, in sacra Indicis Congregatione, invocante Eminentissimo S. R. E. Cardinale Cafanata, de quibusdam Isaaci Vossii Operibus ad Purpuratos Patres sententiam refert, Censor orthodoxus. Quam ubique fugit, sic cum ubique sequitur gloria. Interim oneris quam honoris patientior, litterariis totum se impendit laboribus; & de thesauro suo nova profert & vetera, Scriba doctus. Verum heu! dum scribendis Benedictinis Annalibus improbo labore incumbit, illis necdum perfectis, intempestiva morte occumbit, VI Kal. Jan. an. M DCC VIII, atat. LXXVI. Veneranda memoria sodali maerens posuit F. Guillelmus Rouffel, ejusdem Congregationis M. B. VI Non. Febr. an. M DCC VIII.

E R R A T A.

Pag. 345 lin. 2 pro *posteriori* lege *posterioris*; lin. 3 pro *non elegantia* lege *non inelegantia*; lin. 25 pro *Momaldi* lege *Maldaldi*; pag. 355 lin. 9 pro *epistomia* lege *epistomio*.

* * *

A C T A ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Septembris, Anno M D C C VIII.

*BIBLIOTHECA MAXIMA PONTIFICIA, IN QUA
Auctores melioris nota, qui hactenus pro Sancta Romana
Sede, tum Theologice, tum Canonice scripserunt, fere
omnes continentur; promovente JOANNE THOMA
DE ROCABERTI, Archiep. Valentin. &c.*

Tomi XXI.

Romæ, typis Jo. Francisci Buagni, 1695, 1697, 1698 & 1699, in fol.

Constat Alphab. 168 plag. 9.

Prostat Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium.

QUamvis jam plures anni elapsi sint, ex quo Opus hoc splendidissimum lucem publicam adspexit, rem tamen haud ingratam benevolo Lectori nos facturos esse speramus, si illius lineamenta jam demum hic repræsentemus. Ut singularem suum pro Sede Romana, zelum testatum faceret, atque armamentarium, ex quo arma ad curandam illam desumi possent, suæ fidei fociis suppeditaret Reverendissimus & Illustrissimus Dn. *Joannes Thomas de Rocaberti*, Archiepiscopus Valentinus & Hispaniarum Inquisitor generalis, Codices fere omnes, qui pro tuenda Romani Pontificis Sede conscripti sunt, magno studio curaque colligi, collectosque in hac Bibliotheca suis sumptibus impressa exhiberi curavit. Placuit autem Reverendiss. Editori in disponendis hujus Bibliothecæ Scriptoribus ordinem alphabeticum observare, ut querelas, si quæ de loco minus competente exsurgere possent, contaret, cujuslibet Autoris operi in hac Bibliotheca obvio brevem, qua

C c c

& au-

& auctoris, & temporis, & alia rem facientes circumstantiæ declarantur, præmittere relationem, ut ordinis chronologici neglectum hac ratione compensaret; in auctorum vero lucubracionibus huic Bibliothecæ insertis nihil prorsus immutavit, nec opiniones antiquatas expunxit aut ad modernorum placita transformavit. Exhibentur vero in Bibliothecæ hujus Pontificæ Tomo I *Abrahami Bzevii*, Poloni, Ordin. Prædicator. Pontifex Romanus, seu, de præstantia, officio, auctoritate, virtutibus, felicitate, rebusque præclare gestis Romanorum Pontificum: *Abrahami Maronita*, *Patria Escbellenfis*, liber de origine nominis Papæ ejusque primatu: *Adami Tanneri*, Tyrolensis, Societ. Jesu, tractatus de Summo Pontifice & de Conciliis, qui occurrit in illius Commentariis super Summam D. Thomæ Tom. 3 Disp. 1 q. 4. Tomo II *Egidii Columna*, Cardinalis & Archiepiscopi Bituricensis, liber de Renunciatione Papæ: *Adolphi Schulckenii*, SS. Theol. D. & apud Ubios Prof. Apologia pro Bellarmino de potestate Romani Pontificis temporali: *Agobardi*, Archiepiscopi Lugdunensis, Tractatus de comparatione utriusque Regiminis, ecclesiastici & politici, & de præ eminentia dignitatis ecclesiasticæ super Imperatorum Majestatem, una cum epistola Gregorii IV Papæ ad Episcopos Regni Francorum ab Agobardo relata: *Alani Copi*, Angli, dialogus primus contra ecclesiasticæ de vitis Sanctorum historiz, summi Pontificatus & sacri coelibatus oppugnatores: *Alberti Pighii*, Campensis, Hierarchy ecclesiasticæ liber tertius, quartus & quintus: *Alberti Pii*, Comitum Carpenfis, dialogus de primatu D. Petri, Pontificis Maximi potestate titulisque, ac honore ceterorum Præsulum: *Alexandri a S. Elpidio*, Archiepiscopi Ravennatis, tractatus de ecclesiastica potestate: ex *Alexandri a Turro*, Cremenfis, Canonici regularis Lateranensis, Artium & S. Theol. Prof. de fulgenti radio hierarchiæ ecclesiæ militantis libro quarto radius XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, & Libro quinto radius XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV: ex *Alphonso Alvarez*, Episcopi Monopolitani, libro de ecclesiastica divina potestate, & de unitate sacre matris Romanæ ecclesiæ, & de unitate, & plenissima potestate sacri summi Romani Pontificis, Cap. I, III, IV,

III, IV & V: ex *Alphonfi de Castro*, Minoritæ, adversus omnes hæreses Libro XII Titulus primus de Papa. In Tom. III ex *Alphonfi Mendoza*, in Academia Salmanticensi S. Theol. Prof. Quæstionibus quodlibeticis de regno & dominio Christi & de fixatione summi Pontificatus Quæstio quarta: ex *Alvari Pelagii*, Episcopi Silvensis, opere de planctu ecclesiæ Liber primus: *Ambrosii Catharini*, Archiepiscopi Campfani, excusatio disputationis contra Martinum Lutherum: ex *Amedei Chirolis*, Ordinis Servorum B. M. V. Generalis, Luminibus fidei Divinæ Disputatio tertia de legitimo proponente res fide divina credendas, & Disputatio quarta de sacris Conciliis eorumque autoritate: *Andrea Duvalis*, Doctoris Sorbonici, & in Academia Parisiensi S. Theol. Prof. tractatus de suprema Romani Pontificis in ecclesiam potestate: *Andrea Læo*, Carmelitæ, Sac. Rit. Congregat. Consultoris, tractatus de summo Pontifice: ex *Angeli de Clavasio*, Minoritæ, Summa Angelica de summo Pontifice in verbo Papa decerpta sententia, cum Jacobi Ungarelli Patavini glossa: *Angeli Petricca a Sonnino*, Minoritæ, tractatus de appellationibus omnium ecclesiarum ad Romanam S. Petri Cathedram: ejusdem Autoris Liber secundus & tertius ex scripto Turris David titulo insignito; & tractatus de potestate Apostolorum. In Tomo IV *Angeli Roccha*, Episcopi Tagastensis & Apostolici Sacrarum Præfecti, commentarius de sacra summi Pontificis communione sacrosanctam Missam solenniter celebrantis: *Annibalis de Gruffis*, Episcopi Faventini, opusculum de jurisdictione universali summi Pontificis in temporalibus: *S. Anselmi*, Episcopi Lucensis, Libri duo pro defensione Gregorii VII, legitimi Pontificis Romani: ex *S. Antonini*, Archiepiscopi Florentini, Summa Theologica Titulus XXII de Summo Pontifice: *Antonini Diana*, Clerici Regularis, de primatu solus D. Petri ac differentia inter ipsum & D. Paulum disceptationes apologeticæ: ex *Antonii Augustini*, Archiepiscopi Tarraconensis, Epitome juris Pontificii veteris tractatio de summo Pontifice: *Antonii Florebelli*, Mutinensis, opus de auctoritate Ecclesiæ: ex *Antonii Paulutii*, Jcti Veneti, Canonici Patavini, Jurisprudentia Sacra, de Ecclesia, summo Pontifice ceterisque ecclesiæ Dynastiis, & de Comitibus eccle-

ecclesiasticis conciliis & synodis: *Antonii Possesini*, Societ. Jesu, tractatus de potestate Romani Pontificis: *Antonii Sanctarelli*, Soc. Jesu, tractatus de potestate Rom. Pont. in puniendis Principibus hæreticis: ex *Augustini Barbosa*, J. U. D. & Protonotarij Apostolici, opere de Jure Ecclesiastico Liber primus de personis ecclesiasticis: *Augustini de Bellis*, S. Theol. Prof. liber de absoluta D. Petri Monarchia: ex *Augustini Oregii*, Archiepiscopi Beneventani, Summæ Theologicæ Tomo secundo Cap. V de Hierarchia Ecclesiastica: *Augustini Steuchi*, Eugubini, Episcopi Kifaniensis & Apostolici Bibliothecarij, pro religione Christiana liber secundus de unitate religionis Christianæ, quæ ex uno capite unaque Sede Romana pendeat: ex *Antonii Perez*, Episcopi Tarraconensis, Pentateucho Fidei Libri I Dubium 24 de Ecclesia; Libri II Dubium II usque ad VI de Conciliis; Liber quintus de Romano Pontifice. In Tomo V *Balthasaris Nardi*, Aretini, expunctiones & animadversiones locorum, qui in libro de Papatu Romano ignoti Autoris depravantur, mutilantur, & tam falsè afferuntur, quam in prima parte Reipubl. M. Antonii de Dominis: ex *Baptista Frugosi*, Soc. Jesu, Theol. Moralis Tomo II Liber I de obligatione summi Pontificis, Liber II de ejusdem potestate quoad indulgentias, & Liber III de illius potestate quoad dignitates ecclesiasticas: *Barlaami*, Episcopi Gyracensis, epistolæ de unione Romanæ Ecclesiæ & processione Spiritus Sancti: ex *Bartholomæi Fumi*, Placentini, Summa Armilla titulus Papa: ex *Bartholomæi Mastrii*, Meldulensis, operis Theologici ad mentem Scoti editi, Tomo IV quæstiones de summo Pontifice: *Balduini Junii*, Minoritæ, Liber III de Romano Pontifice, & de Ecclesia militante liber IV: *Bernaldi*, Constantiensis Presbyteri, Apologeticus pro Gregorio VII, seu tractatus de Sacramentis excommunicatorum juxta assertionem S. Patrum: ex *Boetii Eponis*, Rordahusani Frisij, Libro primo de Jure Sacro Caput III & IV; Ejusdem de Jurisdictione Ecclesiasticorum temporali Quæstiones quinque; glossæ in caput Constantinus; de Hierarchia Ecclesiastica, vel uno capite Ecclesiæ in terris aspectabili; de provocatione a summo Pontifice ad Concilium generale. In Tomo VI *Cataldini de Bon-*

com-

compagnis, Bononiensis Jcti, Tractatus solennis & aureus de translatione S. Concilii Basileæ & potestate Papæ: *Celsi Mancini*, Ravennatis, Canonici Regularis Lateranensis, de Juribus Principatum Liber II, III & IV: *Christiani Lape*, Iprensis, S. Theol. D. & in Academia Lovaniensi Professoris Primarii, dissertatio de antiquis Gallicanæ Ecclesiæ ad Apostolicam Sedem appellationibus; de Africanæ Ecclesiæ ad Sedem Apostolicam appellationibus; de Romana appellatione Eutychetis hæresiarchæ, S. Flaviani, Episcopi Constantinopolitani, & Theodoret, Episcopi Cyrensis; nec non Dictatus S. Gregorii VII Pontificis; dissertatio de Romanorum Episcoporum consecratione: *Christophori Marcelli*, Archi-Episcopi Corcyræ, de hæresis pravitate & Lutheri perfidia Liber primus: ex *Celestini Sfondrati*, Cardinalis, Gallia vindicata Dissertatio II, III & IV: *S. Cypriani*, Episcopi & Martyris, de Unitate Ecclesiæ catholicæ. In Tomo VII *Caroli Bonanii*, Societ. Jesu, de controversiis fidei eorumque, judice Caput IV. *Casaris Petri Michaelis Delphini*, Parmensis, certissima & novissima decisio de proportione Papæ ad Concilium, & de utroque ejusdem principatu: *Constantini Cajetani*, Syracusani, Abbatis Casinensis, de singulari primatu S. Petri solius, MScriptus Commentarius; ejusdem de Romano S. Petri Domicilio & Pontificatu concertatio: *Camilli Campegii*, Ordin. Prædicat. MScriptum, repertum in Bibl. Vaticana, de primatu Romani Pontificis contra Matthiam Flagium Illyricum: Cathedræ Apostolicæ Oecumenicæ auctoritas, ex occasione quatuor Cleri Gallicani propositionum anno 1682 in Parisiensi ecclesiastico Conventu editarum, asserta & vindicata ab Autore inextinctæ Concilii Tridentini veritatis; in quo scripto tractatur 1 de Romani Pontificis erga Reges auctoritate, 2 de ejusdem supra Reges auctoritate, 3 de ejusdem supra Concilium, vel e contrario, superioritate, 4 de ejusdem infallibilitate in decidendis fidei ac morum controversiis: *Cypriani Beneti*, Arragonensis, Ord. Prædicatorum & S. Theol. Doct. Parisiensis, liber de prima Orbis sede, concilio, ecclesiastica potestate & Papæ supremo insuperabili dominio: *Cameri Petri de Browsersbauem*, Zelandi, Pastoris Lovaniensis, veræ ac germanæ Domini nostri Jesu Christi Ecclesiæ designatio atque ejusdem per 14 proprietates

rates ostensio. In Tomo VIII *Didaci de Cea*, Agudensis Hispani, Commissarii Generalis Curiae Romanae, Ordinis Minorum, Archiologia sacra principum Apostolorum Petri & Pauli: *Didaci Nugni*, Cabazidi Hispani, Ordinis Praedicatorum Collegii D. Gregorii Vallisoletani Regentis primarii, in tertiam Partem Summae Thomae Aquinatis Quaestio 20 de his in quo usus clavium exerceri potest: *Dionysii Petavii*, Aurelianensis, Soc. Jesu, de ecclesiastica Hierarchia Libri I Cap. 10, Libri II Cap. 7, Libri III Cap. 14, 15, 16 & rursus Libri I Cap. 2: ex *Dominici Bannes*, Mondragonensis, Ord. Praedicatorum, Salmanticae S. Th. Prof. Primarii, Comm. in Secundam Secundae Qu. 1 Art. 10 dubitationes de Rom. Pontifice: e *Dominici Gravina*, Neapolitani, S. Th. Mag. in Universitate Regia primariam Cathedram Regentis &c. Catholicis praescriptionibus adversus haereses Quast. 1 de supremo Judice Controversiarum fidei: Quast. 2 de infallibilitate Papae in decretis fidei: Quast. 3, cujus sit proscribere haereses a Ecclesia: Quast. 4 de infallibilitate Papae in decretis morum & ecclesiasticae disciplinae: Quast. 5 de infallibilitate Papae in canonizatione Sanctorum: Quast. 6 de infallibilitate Papae in decretis cultus Sanctorum; ejusdem Autoris disceptatio specialis de ecclesiae notis, cuinam coetui convenient; Quastio secunda Controversiae octavae de causis Conciliorum; apologeticus pro sacro deposito fidei Catholicae & Apostolicae fideliter a Romanis Pontificibus custodito. In Tomo IX *Dominici Jacobatii*, Cardinalis, Tract. de Concilio Liber III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X: *Dominici Maria Marchesii*, Neapolitani, Ordinis Praedicator. Theologiae Bipartitae Tomi I Tract. I de capite visibili Ecclesiae Disput. I, II, III & IV, nec non appendix ad titulum tertium Disputationis II de potestate non solum spiritali, sed etiam temporali Romani Pontificis in toto orbe Catholico. In Tomo IX *Dominici Segneri*, Antiatis, J. U. D. Opus Dei admirabile, seu de suprema dignitatis ac potestatis plenitudine, S. Petro ejusque successoribus a Christo Domino concessa: *Dominici Soto*, Segobienfis, Ordinis Praedicatorum & apud Salmanticenses Profess. Publ. in 4 Sententiarum Quastio secunda de potestate ecclesiastica & exemptione Clericorum: e *Dominici de S. Thoma*, Ulyssci,

sei, Ord. Prædic. & Academiæ S. Dominici Olysiponensis Re-
 gentis, Manualis Thomistici Volumine quarto Controversia 237
 de Ecclesia Christi & Papa: e *Dominici a SS. Trinitate*, Carme-
 litæ exalceati, Bibliothecæ Theologicæ Tomi tertii Sectione,
 tertia Caput XI de ecclesia Romana; Sectio quarta de summo
 Pontifice Romano; Sectio quinta de sacris Conciliis. In To-
 mo XI *Elie Astorini*, Carmelitæ Consentini, S. T. D. & Magistri,
 atque in Senarum Universitate Philos. P. P. Prodrumus apolo-
 geticus de potestate sanctæ Sedis Apostolicæ: *Emanuelis a Schel-
 frate*, Antverpensis, S. T. D. & Bibl. Vaticanæ Custodis prima-
 rii, Antiquitatis illustratæ circa Concilia generalia & provin-
 cialia decreta, & gesta Pontificum & præcipua totius Historiæ
 Ecclesiasticæ capita, Partis secundæ Dissertatio I & III; ejus-
 dem Autoris Acta Constantiensis Concilii ex pluribus Codicibus
 MSS; tractatus de sensu & autoritate Decretorum Constans-
 tiensis Concilii, sessione quarta & quinta, circa potestatem ec-
 clesiasticam editorum; Compendium Chronologicum rerum
 ad decreta Constantiensis eorumque sensum & auctoritatem
 spectantium, nec non ejusdem de ecclesiæ Africanæ subjectione
 ad Ecclesiam Romanam; de jure Patriarchatus Romani; de
 autoritate Apostolorum; de primatu Petr. fragmenta & dis-
 sertationes. *Eugenii Lombardi*, seu, ut verum nomen habet,
Cælestini Sfondrati, Cardinalis, Regale Sacerdotium Romano
 Pontifici assertum & quatuor Propositionibus explicatum: *Franci-
 scisci Vargas*, J. U. D. & Catholicæ Majest. Consiliiarii, tractatus
 de auctoritate Pontificis Maximi & Episcoporum Jurisdictione.
 In Tomo XII *Francisci Agricola*, Lonensis, in Ducatu Juliacensi
 Archipresbyteri, tractatus de primatu S. Petri Apostoli & Suc-
 cessorum ejus Romanorum Pontificum: *Francisci a S. Augusti-
 no Macedonis*, Conimbricensis, Minoritæ, Mag. Philosoph. &
 Theol. Prof. Dissert. I de Clavibus Petri; II de Persona, cui cla-
 ves traditæ sunt a Christo; III de constitutione, amplitudine
 & distinctione potestatis clavium; IV de transmissione cla-
 vium ad Pontificem Romanum & comparatione Pontificiæ
 & Episcopalis potestatis; Diatriba de Pauli cum Petro quoad
 Episcopatum Romanum & clavium ordinariam & Pontificiam
 pote-

potestatem nova æqualitate recens inducta; de auctoritate Papæ *Quæstiones* 5; de iudicio veritatis fidei & morum, n dubiis circa eam ortis Schola VI; de infallibili auctoritate Romani Pontificis Schola VII; de Antichristo Schola XIII: *Francisci Penia*, Arragonii, Palatii Apostolici Auditoris & Decani, liber de Regno Christi: ex *Francisci Suarezii*, Granatenfis, Soc. Jesu, Theol. in Acad. Conimbr. Prof. Primarii, defensione fidei Catholicæ & Apostolicæ adversus Anglicanæ ecclæ errores Liber tertius de summi Pontificis supra temporales Reges excellentia & potestate; liber quintus de Antichristo; de summo Pontifice Disputatio decima; de Conciliis Disputatio undecima. In Tomo XIII e *Gregorii de Valentia*, Metimnensis, Hispani, Soc. Jesu, S. Theolog. in Acad. Ingolstadt. Prof. Commentar. Theologicorum Tomo III Disputat. I Quæst. 1 Punct. 7 Quæstio quinta, sexta, septima: ejusdem analysis fidei catholicæ adversus multiplices Sectariorum errores: *Cassaris Contareni*, Cardinalis, de potestate Pontificis in usu clavium & compositionibus duæ Epistolæ ad Paulum III; ejusdem de potestate Pontificis, quod divinitus sit tradita, Commentariolus: *Gennadii Scholarii*, Patriarchæ Constantinopolitani, de primatu Papæ liber: *Henrici VIII*, Regis Angliæ, scriptum de primatu Romani Pontificis & de indulgentiis adversus Lutherum: *Hieronymi Mutii*, Justinopolitani, Tractatus de Romana Ecclesia: *Jacobi Latomi*, Camberonenfis, S. Theol. apud Lovanienses Prof. liber de primatu Pontificis adversus Lutherum: e *Jacobi Simanca*, Hispani, Episcopi Pacensis, libro de Institutionibus Catholicis Titulus XLV: *Joannis de Turrecreman*, Cardinalis, Summæ Liber secundus, de potestate Papali, & tertius, de Conciliis; ejusdem de summi Pontificis & generalis Concilii potestate ad Basileensium Oratorem in Florentina Synodo responsio, viva voce exhibita. In Tomo XIV e *Joann. Baptistæ Goneti*, Biterreosis, in Academ. Burdigalensi Antecessoris, Tractatu de fide, seu, juxta indicem universalem, Cursu Theologico, Disputatio II, de Ecclesia, & Disp. IV de Summo Pontifice: *Joannis Eccii*, Suevi, S. Theol. Prof. & Vice-Cancellarij in Acad. Ingolstadt. Libri III de Primatu Petri adversus Lutherum

Lutherum: *Joannis Fabri*, Episcopi Constantiensis, opus de primatu Petri & Rom. Pontif. adversus Lutherum: *Joannis Matthæi Cariophili*, Archiepiscopi Iconiensis, confutatio Nili, de primatu Papæ: *Joannis*, Roffensis Episcopi in Anglia, Convulsio calumniarum Ulrichi Veleni, quibus Petrum nunquam Romæ fuisse cavillatur; ejusdem Confutationis errorum Lutheri circa D. Petri successores Artic. XXV, XXVIII & XXIV. In Tomo XV *Laurentii Brancati de Laurea*, Cardinalis, in 3 Sentent. Tom. 3 Disp. 5, de Decretis Ecclesiæ, Disp. 6 de objecto materiali fidei in quæstionibus facti, & Disp. 8 de proponente legitime res fidei: *Lalii Jordani*, Romani, Episcopi Acernensis, liber de majoribus Episcoporum causis ad Papam deferendis, & de Romanæ Sedis origine atque autoritate: *Leonardi Marii*, S. Theol. in Universit. Colonienfi Prof. Catholica Hierarchiæ ecclesiasticæ assertio, in qua B. Petri & Romanæ Sedis primatus contra hæresin & schisma M. Antonii Spalatenfis, quondam Archiepiscopi, e Scriptura Sacra, SS. Patribus & Conciliis defenditur, ac simul illius mendacia, imposturæ & fraudes deteguntur: *Leonardi Coquei*, Aurelianensis, Theologi Parisiensis, Anti-Mornæus, seu confutatio Mysterii iniquitatis, seu historiæ Papatus Philippi Mornæi, Calvinistarum in Gallia Archisynagogi: *Ludovici Thomassini*, Presbyteri Congregationis Oratorii Domini Jesu, viginti Dissertationes in Concilia generalia & particularia. In Tomo XVI *Marci Antonii Capelli*, Veneti, Franciscani, Disputationes duæ, quarum prior de summo Pontificatu B. Petri, posterior autem de successione Episcopi Romani in eundem Pontificatum agit; ejusdem liber adversus prætentum primatum ecclesiasticum Regis Angliæ; dissertatio de appellationibus ecclesiæ Africanæ ad Romanam Sedem: *Melchioris Cani*, Episcopi Canariensis, Liber IV de Ecclesiæ Catholicæ auctoritate; Liber V de auctoritate Conciliorum; Liber VI de Ecclesiæ Romanæ auctoritate: *Michaelis de Aninon*, Cæsaraugustani in Arragonia, J. U. D. tractatus de unitate ovilis & pastoris: *Martini Becani*, Societ. Jesu, Disputatio de Antichristo Reformato, cum appendice, an Romana ecclesia defecerit a fide: ejusdem Lib. de Republica Ecclesiastica; de primatu Pe-

tri; de primatu Romani Pontificis; de iudice controversiarum. In Tomo XVII e *Nicolai Coeffeseau*, Cenomanensis, Massiliensis Episcopi, pro sacra Monarchia ecclesie Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ Libris IV, oppositis Marci Antonii de Dominis Libris IV prioribus de Republ. ecclesiastica, Liber I & IV: *Nicolai Sanderi*, Angli, S. Theol. Prof. de clave David, seu, de Regno Christi contra calumnias Accleri pro visibili ecclesie monarchia Libri VI; *Omphrii Parvini*, Veronensis, S. Theol. Prof. de primatu Petri & Apostolicæ Sedis potestate contra Centuriarum Autores opus, Libris III constans. In Tomo XVIII *Pauli Fabuloti*, Romani, Disputatio theologica de potestate Papæ supra Concilium: e *Petri Labati*, Tolosani, S. Theol. D. eursus Theologici Tomo quarto Quæstio de infallibilitate Papæ in quæstionibus fidei, & ejusdem superioritate supra Concilia: *Petri a Soto*, Cordubensis, Theol. Prof. assertio Catholicæ fidei circa articulos Confessionis nomine Ducis Würtenbergenfis oblatæ Coacilio Tridentino d. 24 Januarii anni 1552; nec non defensio Catholicæ Confessionis & scholiorum adversus Confessionem Würtenbergenfium, & ceteros Lutheranos, ac prolegomena Brentii: *Petri a Monte*, Veneti, Episcopi Brixienfis, tractatus Conciliorum generalium, in quo de primatu Papæ & Majestate Imperatoris agitur: *Reginaldi Poli*, Angli, Cardinalis, Liber de Summo Pontifice, Christi in terris Vicario, ejusque officio & potestate; ejusdem Libri IV pro ecclesiasticæ unitatis defensione; liber de Concilio; Quæstio de baptismo Constantini Magni; Reformatio Angliæ per 12 decreta: *Roberti Bellarmini*, Cardinalis, Tractatus de potestate summi Pontificis in rebus temporalibus adversus Guilielmum Barclajum; ejusdem Libri V de Romano Pontifice. In Tomo XIX *Rudolphi Cypers*, Jcti, Tractatus de SS. universali Ecclesia ejusque Sacramentis, Principatu, Senatu, Conciliis, Magistratibus & Ministris jure divino institutis: *Sylvestri Prienatis*, Magistri Sacri Palatii, libri de irrefragabili veritate Romanæ ecclesie Pontificis; ejusdem de Papa & ejus potestate: e *Sixti Semensis*, Ordin. Prædic. Bibliotheca Sancta annotationes super Matth. XVI, 18, 19: *Sannicilii Hofii*, Poloni, Cardinalis & Episcopi Varmienfis, Epistolæ de

de auctoritate Pontificis in ecclesia Christi & Conciliis ; ejusdem de Conciliis Oecumenicis Cap. XXIV, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII & XXIX: *Thoma Cajetani*, seu *de Vio*, Cardinalis, Opuscul. Tom. I Tract. primus & secundus de comparatione auctoritatis Papæ & Concilii, & tertius de Romani Pontificis institutione & auctoritate: *Thoma Aquinatis*, Doctoris Angelici, quædam de superioritate & potestate Romani Pontificis contra Græcos ; ejusdem Quæstionis primæ de fide Articulus decimus: *Thoma Campegi*, Bononiensis, Episcopi Feltrensis, liber de auctoritate & potestate Romani Pontificis. In Tomo XX *Thoma Stapletoni*, Angli, Sacræ Script. in Acad. Lovan. Prof. Primarii, de magnitudine Romanæ ecclesiæ Libri II ; ejusdem. Controversia tertia capitalis de primario subjecto potestatis ecclesiasticæ ; Controversia sexta capitalis de Conciliis ; Articuli IV de primatu Pontificis Romani sectio prima: e *Thoma Waldens*, Angli, Carmelitæ, Doctrinalis Antiquitatum Catholicæ fidei Tomo I, Artic. I a Cap. I usque ad Cap. VII & Artic. III a Cap. 29 usque ad Cap. 53: e *Vincentii Ferre*, Hispani, Ord. Prædicat. Tract. de Virtutibus Theologicis Tom I Quæstio XI de supremo capite Ecclesiæ ; XII de infallibilitate supremi capitis Ecclesiæ ; XIII de infallibilitate Pontificis in canonizatione Sanctorum ; XIV de electione summi Pontificis ; XV de comparatione potestatis Concilii generalis cum potestate Papæ: *Wilhelmi Lindani*, Belgæ, Episcopi Ruræmundensis, de vera Christi Jesu ecclesia, ubinam locorum nunc tempestatu certo juxta ac infallibiliter invenienda, Diatriba analytica: e *Zacharia Boverii*, Salutiensis, Ord. Capuccin. S. Francisci, Demonstrationum symbolorum veræ & falsæ religionis Tomo II Demonstratio III de unitate capitis visibilis a Christo instituti ; IV de unitate doctrinæ fidei ; VI de successione visibili. Hisce XX Tomis Bibliothecæ Maximæ Pontificiæ ultimus accedit, qui Autorum ac rerum omnium notabilium in illa contentarum Indicem luculentum exhibet. Denique notandum etiam, ducimus, Reverendissimum Editorem hujus Bibliothecæ in Præfatione ad Lectorem promississe, se Autores, qui ad manus suas nondum pervenire potuerint, aut quorum notitia hætenus ad

se non pertigerit, in Additionibus, quas post completum hocce opus meditatur, exhibiturum esse; eundem simul Lectorem enixe rogare, ut si quos de simili argumento typis aut manu exaratos atque in hac Bibliotheca nondum obvios Auctores possideat, vel amicos possidere sciat, sibi benigne impertiatur, quippe ad sumtus refundendos ac grates referendas promptissimus sit futurus.

STNOPSIS THEOLOGÆ CHRISTIÆ EX SOLIS VERBIS CHRISTI, RELATIS AB EVANGELISTIS, CRUSA ATQUE MONSTRATA A JOANNE HENRICO MAJO, DOCTORE atque Professore Theologo ac Philologo Ordinario in Academia Ludoviciana, quæ est Gießæ Hassorum.

Francof. ad Mœnum, ap. Joannem Maximilianum a Sande, 1708, in 4.

Alphab. i plag. 7.

Quamvis Celeberrimo Autori optime constaret, totam Scripturam a Deo inspiratam fuisse, ac sanctos Dei homines spiritu Christi agitados ea dixisse, quæ pari pietatis & fidei affectu cum iis recipi debeant, quæ Salvator ipse immediate protulit; extra omnem tamen alex controversiam illi positumæ, ea quæ summus humani generis magister, voce cœlitus delata nobis commendatus, ipsemet docuit ac tradidit, fidem sine ulla exceptione promereri; unde non inconsultum fore judicavit, Theologiam Christianam ex solis verbis Christi depromptam proponere, eamque cum orbe Christiano communicare, inprimis, cum nemo adhuc tam veterum quam recentiorum Theologorum, quantum constat, hujusmodi laborem præoccupaverit. Ut vero B. L. constet, e quibus Christi verbis Christianæ doctrinæ corpus contexuerit Maxime Reverendus Autor, ipsos articulos fidei & oracula Christi juxta ordinem ab illo observatum indicaturi sumus. Et quidem differit de Theologia ex *Matth. XI, 25—30 & Luc. X, 21, 22*: de Scriptura S. ex
JOAN.

Joan. V, 39 : de SS. Trinitate ex *Joan. XV, 26 & XVI, 13, 14, 15* : de Creatione & Conservatione omnium, ex *Matth. VI, 25—32* : de Angelis bonis ex *Matth. XVIII, 10* : de Angelis malis ex *Joan. VIII, 44* : de peccato ex *Matth. XV, 11, 18, 19* : de servo arbitrio lapsi hominis ex *Joan. VIII, 34 sqq.* de Christo Redemptore ex *Matth. XX, 28* : de Justificatione ex *Matth. V, 20* : de Regeneratione ex *Jo. III, 3—12* : de unione mystica fidelium cum Christo ex *Joan. XV, 1—8* : de Renovatione & bonis operibus ex *Joan. XV, 2—9* : de Lege ex *Matth. XX, 37—40* : de Evangelio ex *Luc. IV, 17—22* : de poenitentia ex *Marc. I, 15* : de Baptismo ex *Matth. XXVIII, 19* : de Coena Dominica ex *Matth. XXVI, 26, 27, 28* : de Ecclesia & Ministerio ecclesiastico ex *Matth. XVI, 18, 19* : de Magistratu Politico ex *Matth. XXII, 21*, de Conjugio ex *Matth. XIX, 4, 5, 6* & de Novissimis ex *Joan. V, 27, 28, 29*. In quorum Articulorum tractatione hunc ordinem constanter observat laudatus Autor, ut primo verborum a Christo prolatorum analysin atque exegetin præmittat, dein ideam ipsius articuli ex iisdem pertractet.

CONSIDERAZIONI DI BIAGIO GAROFALO intorno alla Poesia de gli Ebrei & dei Greci.

h. e.

BLASII GAROFALI CONSIDERATIONES de Poesi Hebraeorum & Græcorum, in duas Partes divisa.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1707, 4.

Alph. 1 pl. 2.

Argumentum, quod nuper clarissimus Jacobus Capellus, Ludov. Fil. de Hebraeorum Poesi sibi tractandum sumpsit, Blasius quoque Garofalus, qui hætenus & aliis scriptis eruditus inclaruit, in hoc libro persequitur. Poeseos incunabula inquirens, eam antiquitus instillandis juventuti legibus,

Ddd 3

honesti ac decori accommodatam fuisse existimat, Solonisque, qui leges suas versibus scripsit, & Pythagoræ, qui optimas Homeri & Hesiodi sententias collegit, aliorumque exemplis in Præfatione comprobat. In prima deinde Parte, de variis modis, quibus nostras cogitationes exprimimus, agit, & ex qua causa sermo clarus & obscurus fiat, ostendit, Hebræamque linguam ob elegantiam omnibus aliis præfert. Hanc enim nostrarum cogitationum ordinem servare, & primo loco substantiam, sive nomen, a quo actio procedit, deinde actionem ipsam, quæ verbo exprimitur, & tandem actionis terminum, quem particula indicat, ponere, in eoque a Latina & Græca lingua, quæ linguæ hæud raro actionis termino actionem ipsam postponunt, quandoque vero eundem ordinem immutant, longe recedere asserit. His præmissis ad Poeseos Hebrææ examen progreditur, & Gomarum rejicit, qui suavis Abrahami Golii & Ludovici de Dieu, Merterum & Vatablum secutus cantica Hebræa ad Pindari, Sophoclis aliorumque metra conatus est reducere. Ipse vero Ludovici Capelli vestigia legit, & Hebræis, Syris reliquisque Orientalibus metra denegat, quod his illam, qua Græci & Latini in vocabulorum compositione utuntur, libertatem linguæ genius non concesserit. Sic v. gr. Hebræo ore טוב איש *vir bonus*; non vero איש טוב *bonus vir* dicere licet. Pari modo Hebræi pronomina nominibus & verbis semper subjungunt, & nunquam eisdem præponunt. Nec illa lingua fert, ut genitivus nomini, a quo regitur, præponatur, sed semper eidem postponendus est, ut v. gr. tantum דברי יהוה *verba Domini*, nunquam יהוה דברי *Domini verba* dicatur. Præterea annotat, Hebræos duabus tantum in pl. num. uti terminationibus, quarum altera in ם altera in ן exeat, quæ in causa fuerint, ut pedes ad metrum compositi semper iidem essent, & metri elegantiam & dulcedinem perderent. Existimat itaque, Hebræos naturæ ductum secutos rythmum, sive sonum in fine similem tantum observasse: quod hodiernum cantantes pueros eisdem tantum voces repetere videamus, multaque repetitiones v. gr. vocum עלה, יראת, יהוה in plurimis Psalmis & canticis, imprimis in Ps. CXVIII & CXXXVI occurrant

rant. Addit præterea, quod, referente Isaaco Vossio, Arabes, Persæ, Afri, Tartari, Chineses, pluresque Americanæ gentes, ut & Occidentales circa Imperii Romani decrementum, Poesi rythmica usi sint. Rythmum ipsum quod concernit, in eo Hebræi ex nostri Auctoris mente tantum soni, non literarum similitudinem attenderunt, quod antiquitus non legendi, sed recitandi potius & cantandi gratia carmina componerentur: mirum ergo non esse, quod in fine Psalmi I פלגי יוגר cum פלגי v. 3, & טשט v. 5 cum ערר consonet. Idem laudatus Auctor Hebræi Musicam, quæ syllabas Italorum more secundum sonorum cadentiam, ut Musici loquuntur, modificat, tribuit, eamque ob theatrorum defectum non adeo harmonicam fuisse opinatur. Quod vero in nostris codicibus rythmi raro & quasi casu quodam inveniatur, scribarum Hebræorum ignorantie, quæ post amissum dominium maxima fuit, adscribit: illos enim voces transponendo & cum aliis commutando rythmum sustulisse, ex Ps. XVIII, qui 2 Samuel. XXII paululum mutatus reperitur, probare annuitur. Alterum amissorum rythmorum fontem recentia Masoretarum puncta constituit, quæ sanctum quoque Dei nomen יהוה corruerint. Hoc enim olim a Mose, teste Diodoro Siculo & Theodoret, Iavæ fuisse pronuntiatum, quæ vox sic lecta multos rythmos hodie restituat. Nec audiendum esse Origenem, aut Josephum, qui Mosis canticum verbis hexametris scriptum esse asserunt, præcipue quod hic Hebræam linguam non exacte calluerint, eaque in gratiam gentilium ejusmodi verbis assuetorum, tantum dixerit. Exaggerat quoque populi Judaici ignorantiam, quam Josias Rex decimo octavo sui regiminis anno libri Legis ignarus prodidit. Exilio denique Judæorum Hebræarum quoque literarum notitiam & usum expulsam esse putat, ut hi ore Chaldæo loquentes patriam linguam absque Grammaticis & Dictionariis ope, sed usu tantum addiscere coacti, vocalium vero & accentuum punctis destituti, quod Capellus docet, veræ pronuntiationis obliti sint. Ut vero rectius de Auctoris mente judicare possimus, particulam e cantico Mosis antiquo rythmo restitutam h. l. subjiciemus.

וְשִׁירָה

זמרתה	אשורה
ויהי	ליהורה
לי	כי גאה
לישועה	גאה
זה אלי	סוס ורכבו
ואנחהו	רמה
אלהי	ביום
אבי	עזי
וארוממנהו:	

His alia quædam carmina v. gr. Deboræ, Annæ, Davidis, Salomonis, Jeremiæ, Jonæ & Habbakuki adduntur, & tandem expostis ejusdem Poëtos characteribus, huic tractationi finis imponitur. In altera Parte Poësin Græcam persequitur, quique ejus quondam usus fuerit, fusius exponit. Hic Græcos omnes actiones ad utilitatem publicam referentes leges tulisse asserit, quæ internos & externos Reipubl. hostes propulsarent, indeque esse, ut malarum actionum poenas, bonarum vero præmia constituerint. Et quoniam res ob oculos positæ animum fortius commovent, eosdem actionum bonarum laudes & malarum poenas versibus conscripsisse, & sic Tragœdiis, Comœdiis & carminibus Heroicis originem dedisse existimat. Ut itaque Poëtos Græcæ elegantiam extollat, Poetarum doctrinas pandit, quibus, ut Reipubl. tranquillitatem obtinerent, usi sunt. Primo omnium loco Orpheum, cujus pauca apud Platonem, Aristotelem, Laertium, Clementem Alexandr. & alios carmina prostant, in medium adducit, & dolet, quod libri ejus, cum illis Lini, Melampi, aliorumque; cum Comœdiis Menandri, Theophili, Apollodori, Philemonis, nec non cum carminibus Sapphûs, Erinnae, Corinnae, Bionis, pio Christianorum sacerdotum fervore, quorum apud Imperatores Constantinopolitanos magna auctoritas erat, sublata sint, id agentium, ut Christiani eorum loco Nazianzeni, Apollinarii & Synesii poemata legerent. Observat præterea, quod sub vulgaribus rebus naturalis & divinæ scientiæ mysteria Orpheus, teste Plutarcho, absconderit, quem postea Pythagorici imitati sint. Dogmata ejus quod concernit, ea cum Mosaicis plerumque consonare ostendit.

ostendit. Inter alia attingere liceat, quod de Lunæ incolis, quos Mathematicorum hodiernorum nova systemata adstruunt, jam dudum Orpheus docuerit, cujus sententiæ documentum Clearchus Alexandrinus asseruavit:

ἡγήσατο δ' ἄλλων γαῖαν ἀπειρίων, ἥηε Σελάφου
 Ἀθανάσι κλέψουσιν, ἐπιχθόνιοι δέ τε Μίρην,
 ἢ πολλὰ ἔρε' ἔχει, πολλὰ ἄσεα, πολλὰ μέλαθρα.

Orpheum Homerus excipit, qui præter vitas illustrium virorum, præclata de Deo, arte regnandi, bellum gerendi & loquendi dogmata decantavit. Numinis existentiam ex piorum præmiis & impiorum poenis derivat, idque omniscium & bonum esse, seseque hominibus sapientibus communicare, docuit. Ad cultum, quo Deum colere decet, preces refert, & ut ejus voluntari homines sese subjiciant, suadet. Nec obsequii, quo Regibus devincti sunt homines, obliviscitur, sed ut iisdem majorem erga Principem honorem incutiat, eos *διωτρέφεις* a Jove nutritos appellat, eo sensu, quo David eosdem *עֲבָדֵי יְהוָה* filios Dei nuncupat. Sed nimis prolixum foret, omnia, quæ notatu digna occurrunt, hic colligere; illud addidisse sufficiat, Clarissimum Garofalum alios quoque Poetas, quodcumque genus carminum scripserint, sub examen vocasse, & si quicquam pulcre excogitaverint, cogitationesque suas eleganter expresse- rint, & affectus apte commoverint, studiose & erudite observasse.

*PROGYMNASMATATA ACTIONUM FORENSIUM
 eorum Ordinem Judicarium tam Juris communis, quam
 Austriaci populariter explicantia, Remedia item, quibus
 cuique jus suum vel agendo persequi, vel excipiendo de-
 fendere, vel præcavendo conservare liceat, ex aquo & bo-
 no, distincta in sex Tractatus; Autore JOANNE*

FRANCISCO THASSER;

J. U. D.

Ecc

Vien-

Viennæ Austriæ, apud Joannem Baptistam Schönwetter, Bibliopolam Cæsareo-Aulico Academicum, 1708, in 4to
Const. 7 Alph. 15 plag.

IN foro Austriaco versantibus utilem præstare voluit operam **I**doctissimus Autor, dum forensium plerarumque actionum usum prolixè satis explanavit. Totum opus in sex Tractatus divisum est, quorum primus actiones ad judicia pertinentes, secundus eas, quæ ex interdictis, tertius, quæ ex contractibus, quartus, quæ ex ultimis voluntatibus, quintus, quæ ex veris & quasi dominiis, denique sextus, quæ ex injuria vel damnis datus oriuntur, continet. Singula referre nimis fuerit prolixum; hinc exemplis nonnullis laborem hunc illustrasse satis erit. In Tractatu primo p. 125 actio edicti de alienatione judicii mandati causâ facta, proponitur eo quidem ordine, ut, formato casu, actionis hujus definitio, requisita, personæ, quibus & adversus quas illa detur, materia, duratio, remedia affinitia, practica communis, formula libelli, & exceptiones, quibus reus se contra eam defendere queat, adducantur. De interdicto uti possidetis in Tractatu secundo p. 225 hæc Nostri est doctrina. Facta turbatione, antiquitus Prætores, tanquam æquissimum justitiæ distributiæ executorem, causa summariter cognita, verbis solenniter conceptis interdictum reddidisse ac celeri remedio turbatum in possessione sua defendisse ostendit. Inde interdictum dividit in directum & utile, nec non in ordinarium & extraordinarium, seu momentaneum, instituta utriusque prolixiore comparatione. Postea instruit judicem, quomodo in disjudicandis partium juribus ac ferenda sententiâ se gerere debeat. Deinde recenset personas, quibus aut adversus quas hoc interdictum detur, ut & requisita ei instituendo necessaria. Cumque cardo negotii in probatione vertatur, hinc plenius expendit modum probandi, ac in specie docet rerum corporalium immobilium possessionem probari rei insistentia, cultura agrorum, fructuum, aut pensionis perceptione, solutione collectarum, clavium traditione, descriptione in libro æstimæ & catastro facta, investitura, missione in possessionem per judicem suscepta ac usu rei. Incorporalium vero possessionem,

nem, pro jurium diversitate, varie probari deinde docet. Nimirum jurisdictionis possessio instrumento juratae fidelitatis vel liberationis a fidelitate, praestatione onerum, perceptione gabellarum aliisque actibus jurisdictionalibus, ut re judicata, captura delinquentium ac erectione furcarum: quasi possessio vero jurium Ecclesiae, clavium traditione, ex Nostri sententia, probatur. His expeditis, interdicti objectum, durationem, practicam, & remedia affinia commemorat. In Tractatu quarto p. 53 proluxa de Querela inofficiosi testamenti habetur tractatio. Casus a nostro ita formatur. Titius ex legitimo thoro Sempronii natus, percepta morte parentis, ex Italia Vietnam venit ad consequendam suam legitimam bonorum partem ab intestato debitam, quam haeres extraneus institutus in testamento Parentis restituere detrectat ex ratione, quod praefatus Titius a Patre suo exheredatus sit, non tamen allegans multo minus probans justam exheredationis causam. Hoc casu filio adversus extraneum haerem querela inofficiosi succurrendum esse Noster censet, adeoque data ejus definitione, personas, quibus & adversus quas illa competat, Legitimae moralitatem, quantitatem, gravamen, titulum, querelae contraria, finem, durationem, practicam communem & Austriacam, defensionem rei conventi ac remedia affinia fere satis proponit, ex qua tractatione hoc unicum seorsim notabimus, quod jure Austriaco Parentibus legitimam non deberi Noster p. 54. observet.

EERE VAN DE NATIONALE SYNODE
van Dordrecht &c.

*DIGNITAS SYNODI DORDRACENÆ EVICTA ET
a G. Brantii in Historia Reformationis criminationibus
vindicata: Accedunt observationes ad partium studio laborantem
auctoris enarrationem datarum Remonstrantibus turbarum,
tam ante quam post coactam Synodum;*

Auctore JACOBO LETDEKKERO,

V. M. Medioburg.

Ecc 2

Part

Part I Amstelodami ap. Isaac. Stockmann, 1705, 4.

Alphab. 4 plag. 15

Part II ib. apud eundem, 1707, 4.

Alphab. 3 plag. 19.

Præfat. p. 14

§. 5

Cap. II §. 14

p. 115.

Annus hic labitur quartus, ex quo Johannes Brantius extractam a parente Gerardo Historiæ Reformationis telam perterriturus, Partes III & IV, ex paternis erutas schedis, superioribus adjecit, publicique juris fecit: quarum succinctam menſe Februario A. 1705 p. 56 dedimus recenſionem. Quod ubi confutandum ſibi opus ſumſit Leydekkerus, indignè perquam tulit encomia, quibus ex merito tunc temporis illud ornavimus, tantum non facti nos poſtulans, quod Rulæum vel præconem, vel teſtem citaverimus Brantianæ virtutis, qui tamen in tuenda Triglandii, quam in dubium Brantius vocaverat, fide alia omnia teſteretur. Quin & præter convicia, quibus tanquam Arminianiſmi patronos, & Pelagianiſmi, indignis nos modis conſectatur, Venerandi objicit Calovii auctoritatem, qui in dedicatione Conſiderationis Arminianiſmi multo ſecus de Arminianis ſentiat, tantisque eos præconiis longe exiſtimet inferiores. Equidem miſericordia viri boni affectum nos dignum potius arbitramur, quam maledicta ejus reſponſione. Qui ſi in noſtram libri Brantiani recenſionem oculos atra bile non ſuffuſos conjicere potuiſſet, non Arminianos nos laudaſſe, non errores eorum amplecti, non Pelagianiſmum tueri animadvertiſſet, ſed innocua laude hiſtoricas quaſdam Brantii proſecutos eſſe virtutes, quas vel in Gentili Judæove commendare non dubitaverit, quiſquis totus Leydekkerus non fuerit: aptiſſimum, nempe ordinem, fidem in allegandis, quæ ſequitur, monumentis, & ſtyli nitorem. Ea vero ipſi ex fratribus Leydekkeri Rulæo laudatas commendatasque eſſe neget, ſi vir eſt, cum proſent ubique Rulæi ſchedæ, quem Triglandii fidem defendiſſe non opus erat, ut a Leydekkero edoceremur. Qua vero arte argumentandi evinci poſſit, cum qui Triglandium adverſus Brantium defendit, virtutes quaſdam ejus laudare non potuiſſe, hæc capimus: niſi Leydekkerus omnibus mortalibus hanc legem

legem dissentiendi statutam erodat, ut, qui in una re displicuerit, ejus omnia improbari oporteat. Verum si virtutem in hoste etiam laudari Leydekkeri mores non ferant, tulere certe Rulzani; nec ea in re ratiocinatione est opus, ubi de facto sensuum testimonio constat. Non est præterea quod Calovii nostri auctoritatem nobis occentet Leydekkerus, cum quo de Arminianorum erroribus damnandis per omnia consentimus: id vero fieri posse, & tamen probari historiam boni viri ex eo hominum genere, qui bona fide, unde sua hauserit, indicet, lectorumque adeo, veritatis amantium, iudicio narrata sua permittat, atque examini, cur in παραδόξοις censendum Leydekkerus iudicet, non videmus. Certe errare potuere errareque Remonstrantes, sed & Contraremonstrantes in facto pariter ac jure errare cum potuisse, tum reapse errasse, erroresque eorum, maxime in factis, fideliter a Brantio exponi potuisse, quid vetat? Et, si tantopere placet Leydekkero B. Calovii nostri in hoc negotio auctoritas, non displicuerit etiam ipsi ejusdem Theologi legere verba, ex ipso libro, cujus dedicationis, a viro multæ lectionis & beatæ memoriæ perhustratæ, inter convitia in nos ingesti argumentum habemus, decerpta, quibus Synodi Dordracenæ *Dignitas* ex ejus mente explicatur: *Ita*, inquit, ea synodus est celebrata, ut conditiones quas legitimis Synodis præscripsere Neophadenses in Admonitione, Pareus in Irenico, neutiquam servarint Arminianis Calvinista. Quin contrario provsus usi processu, neque liberam, neque securam, neque ullo modo equam permiserint Synodum, sed INIQUITATEM cum insigni HYPOCRISI, (demonstrante Nicol. Hunnio in διασκέψει de fundamentalis dissensu inter Calvinianos & Lutheranos) in flagitanda & definienda Synodo orbi Christiano patefecerint. Eam vero Synodi Dordracenæ delineationem ab oculostum maxime habuimus, cum posteriora duo volumina Historiæ Brantianæ, illius Synodi partem longe maximam occupatæ, in Actis nostris recenseremus. Cumque Calovium recensionis nostræ iudicem, esse velit Leydekkerus, videat quam bene sibi consuluerit, ad forum ejus trahens laudantes Autorem, qui iisdem, quibus Calovius, coloribus Sacram Synodum delineavit.

Consider.
Arminiani
sini p.4.

Verum satis de Autore, non superflue tamen, cum inter-
 sit lectorum Autorum ingenia nosse; ex uno igitur Leydekker-
 rum, velut ex ungue leonem, agnoscent. Ad librum ejus quod
 attinet, tria universæ tractationis summa facit capita: quorum
 primo res enarrat a tempore Arminii ad finem usque Synodi
 Dordracenæ gestas, Baudartii, Triglandii & Actorum cum pri-
 mis Synodaliū ex una, Uytenbogardi vero & Brantii ex alte-
 ra parte, autoritate ac fide mixta. Secundo adversa fronte,
 p. 95. Brantium aggreditur, fideque in exponendis Parte II historię
 generis suę satis non usque quaque integra versatum fuisse do-
 cet: concisus id quidem, & strictim, eo quod Triglandius
 in confutatione Historię Eccles. Uytenbogardi copiosissime, pro
 291. argumenti ubertate, causam egerit. Tertio dignitatem Synodi
 tuetur, & ab acerbis, quas vocat, Brantii accusationibus vindic-
 cat, quas ex primorum nascentis Remonstrantismi fautorum
 scriptis hausit in III historię suę Partem congesserat: præter-
 missas olim Triglandio, qui in famosis modo dictos habens li-
 bellos, tanti eas non fecerit, data ut iis opera responderet.

Vix lucem primum hoc Leydekkeriani operis adspexe-
 rat volumen, cum Jo. Brantius carmine primum laticyrico, mox
 & apologetico, exigue tamen molis, libello illud exciperet:
 cujus & acerbiter in Præfatione Partis II accusat Autor, &
 criminationes adjecta quadam Anonymi Epistola satis proluxa,
 retundit. Ceterum omnem hujus quoque voluminis ambitum
 tribus iterum Capitibus circumscribit. Primo calamitates Re-
 monstrantium cladesque exponit, ipsorum maxime vitio tam in
 Synodo, quam facta posthæc contra principis Mauritii vitam
 conjuratione contractas: cujus in societatem sceleris quo pacto
 Barneveldii venerint §. 106, Slatius quoque quas pœnas dederit,
 §. 113, nec integros, quos Brantius excusat, a flagitio tres Re-
 monstrantium fuisse Ministros, §. 107 edocet. Secundum
 253. mantissam complectitur, acta Remonstrantium ex illo, quo
 Brantii desinit historia, tempore exhibentem; ubi quæ de
 Cyrilli Lucaris confessiope, quam tot convitiatorum plaustis Re-
 monstrantes onerant, §. 35 sq. nec non de Jansenismo Auto-
 327. mens sit, §. 43 sq. videas. Tertio observations Parti hujus
 operis

Fig. 4.

operis primæ ex commutatis Remonstrantium adversariosumque scriptis collectas addit; adjectoque auctario technas Remonstrantium ob oculos ponit, quibus ad tuenda propagandaque dogmata sua utantur. Colophonem tandem operi imponit, dum conspectum Arminianæ de justificatione sententiæ exhibet, Paulumque hoc in argumento cum Jacobo Apostolo componit.

P-494-

533-

*DE PHALANGIO APULO OPUSCULUM, IN QUO
pleraque historice, pleraque philosophice, de hoc insecto
ejusque miro veneno enarrantur ac discutuntur;*

Auctore D. LUDOVICO VALETTA,

Monacho Cælestino.

Neapoli, ex typographia de Bonis, 1706, in rz.

Plagul. 8.

Lucem ex voto demum amicorum præsens aspexit Opusculum, quod de Phalangio Apulo Auctor ipse Apulus, cum Luceræ natus, duodecim abhinc annis concinnatum maluerat adhuc suppressere, postquam Experientissimus Baglivus Dissertationem de Tarantula cum suis de Praxi Medicae libris ac dubiis aliis Dissertationibus Romæ primus edidisset, a nobis A. 1698 mensis Januario p. 41 recensitam. Nec immerito, cum & diversa a laudato Baglivo, v. g. circa oris Tarantulæ sedem, forcipum usum, ocellorumque numerum, & diffusiores, si non exactiorem, tum insecti, tum veneni ejus historiam, utpote per propriam magis Auctoris experientiam, quam fide aliorum, illisque locis omnibus aliquoties peragratis, in quibus mirabiles veneni ipsius effectus cernuntur, conscripseram, duobus Libris videatur completi. Primo namque horum de Phalangio ipso, nomen habente a tribus pedum interodiis, que phalangeæ Græci salutant, ac vulgo a celebri Calabriae urbe Taranto Tarantula dicto, imprimis sequenti commemorantur. Nascitur nempe in totius Apaliæ locis inculis ac potissimum collibus apricis, meridiei obversis, quamvis nec alibi illud reperiri dubitatur, saltem quod extra Apuliam eodem in lau-

Lib. I.

Cap. I.

C. 1.

in faucibus effectus præstare observetur impotens. Dum locustæ autem absque offeo adjumento terram incultam crustaque quasi saxea obductam terebrare annosantur. Phalangium dictis in locis terram durissimam, idibus etiam sauculorum ægredientem, verisimilius sincipitis sui forcipe, veluti ad duriciem quodammodo osseam accedente ac ossis icidem & peracutis unguibus instructa, profunde fodere cavernosumque nidulum sibi extruere censetur. Cujus structura satis apta occurrit phalangium ab aqua pluviali, vel per collinum declivitate decurrente, vel a vento procelloso in cavernam propulsa, defendendi: quatenus enim in solo plano rotundum foramen pariter ac vallum, tam ex viminibus telarum, quam ex tenaci creta effectum, obinet obliquum, frequentius meridiem respiciens, irruptionem aquarum descendantium valet arceere; in quarum vero cavernula interior multis asfractibus obliquis gaudet, cretaceo itidem glutine, a Sole indurato, maximam partem incrustatis, refugium præbet, quo phalangium se recipiat, quando pluvia introrsum a vento agitur, villisque pedum sumamitati ejus adhærescat. Ad insecta varia captanda, quibus phalangium vescitur, quibusque Apulie planities scaret, non nisi post occasum Solis cavernula egreditur ac totam noctem per viciniam transcurrit, quia frigore nocturno insecta tunc torpent, quodsi tamen in nidulo subinde permaneat, non tam dormiendi, quam aliquid venandi causa, duobus anterioribus pedibus distentis in vestibulo foraminis se componit, atque ocellis perquam micantibus prætereuntem prædam expectat, hinc ad insectum oblatum statim avide proficit, illudque forcipibus arreptum in sandum caveæ late abscondit, non diu post ad novas insidias rediens. Quotiescunque autem interdiu ab Apulis avena tenui ad os caveæ exhibentibus specu elicitur, incertum satis, nam magis hoc fiat, quia sono tali delectatur, an quod prædæ vocem illam existimet. Octo alias pedibus hinc inde equaliter distributis & terna incernodia habentibus incedit, qui emacis, tenui lanugine investiti ac inferius albidi, cum fasciis nigris, in extremitatibus autem &, qua pectori annexuntur, penitus nigricantes, a pectoris scuto ovali, nigro, viloso &

3.

4.

lofo & ostreae duritiem æmulante, quod vulgo speculum au-
dit, tanquam a centro emergunt. Ab humeris bina cornicu-
la prodeunt, brachia potius dicenda, quoniam præda fugam pa-
rans iisdem sistitur & forcipi vicinae lanianda præbetur, cum
cruribus quidem internodiorum numero ac lanugine conveni-
entia, multum tamen ab iisdem discrepantia, dum non solum
breviora colore flavo tinguntur, sed & lanugine spissiori pro
insectis facilius irretiendis cinguntur, in extremitatibus ungui-
culis nigris & solidis muniuntur, longæque flexibilia & sen-
sibilia deprehenduntur, veluti levissimo motui prætereunti-
um bestiolearum somni etiam tempore percipiendo idonea.
Alvus ejus, sicut aliorum araneorum, subtus candicans vel fla-
vescens tam in meditullio fascia nigra, quam aliis punctis &
lineolis nigricantibus distincta, lanugine minutissima & pene
insensibili refertur. Corpus pariter lanuginosum, cum pilis ali-
quando nigricantibus dispersis, quemadmodum incisuras in dor-
so habet, ita in tota superficie superiori colore claro & subal-
bido, in grandioribus autem subfusco cum albicantibus macu-
lis fasciolisque suffunditur. Capitis apex, scutum pectoris
& forceps cancrorum duritiem æmulantur; alvus vero est mol-
lis, delicata quasi pelle circumdata. Caput maxime in sui an-
teriori parte locustæ simile est, in fronte duos ocellos exhibens
nigerrimos, rotundos, duos, perfecte lævigatos & in loco ob-
scuro ac nocte instar felinorum splendentes, nunquam non im-
mobiles. Quæ os in aliis animalibus patet, exsurgit quasi for-
ceps nigra, ossæ, antè lanugine flavescente consista & in u-
traque extremitate unguiculis subtilissimis & acutissimis arma-
ta, pro usus necessitate nunc contrahenda, nunc aperienda,
quæ prædam brachiis arreptam pertinaciter stringendo orique
admovendo unguiculis ipsis succum simul, a phalancio pro sui
nutritione sugendum, exprimit. Os nihilominus haud in ca-
pite, sed in ea intercapedine, ubi brachia initium sumunt, vel
ideo locatur, quod os in capite nullum reperiatur, interca-
pedo autem ista acu irritata humorem albicantem eructet, for-
cepsque ipsa cum suis unguiculis immediate supra hanc partem,
extra & supra scutum pectoris aliquantum prominentem, in-

Fff

clinetur,

C. 5.

C. 6.

clinetur, ita ut præda arrepta forcipis contractione scuto fistuloso exin evibrando ad succum exsugendum exacte obijciatur. E tali vero suctione phalangium spinare quoque colligitur, etiamsi pulmonibus & sanguine destituatur. Neque aliter per integram hyemem majoremque autumnû & veris partem, qua veternosam intra specum, stipulis atque aranearum telis stricte obturatum, latitat, quam tepidos terræ halitus fugendo, videtur nutriri. Ubi terram vero longo tempore incultam vomere interea secari ipsasque specus devastari contingit, tunc torpens, semisopitum & quasi incedere nescium conspicitur, vulnera vel plane non, vel saltem innocua infligens.

7.

Quantæ molis porro phalangium habeatur, quæ omnino varia, ex majori vel minori specus foramine venit conjiciendum, utpote corporis quantitati proportionatæ: raro castaneæ magnitudinem superat, aliquando tamen miræ magnitudinis phalangium conspectum, pinguiori & copiosiori lanugine circumdatum, cum maculis nigris spissioribus & grandioribus. Formellis, præter pedes paulo longiores, alvus potissimum est major atque pinguior, maxime cum ovorum foetibus intumescunt, quam-

8.

maribus. Qui dum super formellas incubando instar locustarum congressum celebrant, circa solstitium æstivum formicæ sæpius vestantes mares per agros deprehenduntur, mense Augusto & Septembri partim ova emisisse, partim nigricantibus filiis sese induisse. Ovula candicante rotundoque involucto, ex subtilissimis aranearum telis contexto, veluti membrana tenui, cincta ex spinæ caule prodeunt, ceu cujus extremitati superiori globosa talis membrana incumbit, usque sub æstatis termino phalangiola contenta nunc in caveis, nunc in agris, eandem foraminibus insensibilibus pertundant, ac nigricantia rudique figura erumpentia protinus, Plinio aliisque attestantibus, in matrem magno numero insiliant, hancque acervatim circumcirca ambiant, densius imprimis clunibus adhærendo, non alium in finem, quam ut vita matris exsaturentur hujusque corpus, humore omni elicto, aridum prorsus in campis relinquunt. Matre autem sic evæcta, quæ phalangiola magnitudine & robore præstant, profane sedanda, alia minora minusque valentia tam diu rabide

invadere

invadere pergunt, donec non nisi pauciora superfint, aliunde, postmodum sibi escam captantia. Ictus phalangiorum totaestate notantur exitiales, quod aut præservida tunc venire agantur, aut vehementiori etiam Solis æstu in furorem concitentur. Quæ fugendi autem phalangiorum ratio, eadem & mordendi videtur, cum nihil virulenti per ungulas sive forcipes, utpote non excavatas, queant emittere, sed eodem temporis puncto, quo cutim forcipibus stringunt, aculeum fistulosum ex ore lancinant, lancinatumque in cutem infigendo virus communicent. Ruricolæ, ruri seminudi dormientes, ac fœminæ vilioris conditionis, spicas per agros colligentes, frequentius ab ipsis læduntur, quam viri nobiles, non nisi per diem in campis degentes.

Atamen quæ de mirando Tarantulæ veneno in libro secundo uberius proponuntur, qualitatem ejus, effectus, veritatem, rationes, cur tam musicæ cedat, quam quotannis recurrat, nec non eodem affectorum exempla concernunt, atque hæc redeunt. Phalangii venenum non tam frigidis cum Cardamo, quam calidis cum Scaligero annumerandum esse, ex effectibus ostenditur. Virus quippe ictorum venis exceptum incredibili celeritate per has ad cor progredi ibique sanguinem immoderato suo colore nimium fermentando angorem primum animi parere ac respirationem difficilem reddere, mox halitus fuliginosos & serolos expirare sic impeditos ad cerebrum ascendere, hocque exagitando tales furores producere, quos, pro sanguinis temperie & consistentiæ, vel tenuioris, vel crassioris diversitate, diversæ imaginationes æque ac membrorum corporis ad musicam auditam motiones & agitationes insequantur. Phantasmata nempe nunc læta oboriri, nunc truculenta; nonnullos aquarum limpidarum aspectu & fontibus artificialibus suavi cum strepitu in pelvim suppositam cadentibus delectari; plerisque frondes virides placere; aliis alios arridere colores; multos in actu saltationis magis excandescere motuque crebriori cieri, cum alii lentius & magis composite ac graviter tripudiant; aliquos tympano bellico exsultare, aut enses aliæque instrumenta militaria exposcere; omnes nihilominus, etiam

C. 9.

Lib. 2.

C. 1.

2.

iam eos, qui lethargo videntur oppressi, ad concitatio-
 rem aliusque instrumenti musici sonitum choreas non so-
 lum incipere, sed &, instrumentis vel dissonis redditis, vel
 non amplius pulsatis, in terram apoplecticorum ad instar pro-
 sterni, cum modulamine novo saltatum alacriter repetentes.
 Quod tarantulæ autem morſu afflicti post triduanum saltatio-
 nem pristinae quidem sanitati perfecte restituantur, symptomata
 tamen quotannis eodem tempore, quo virus contraxere, rursus
 aliquamdiu experiantur, maximam imprimis meretur admiratio-
 nem. Musicam interim ac saltationem ejusmodi læsis vere-
 mederi tanto minus dubitandum, quanto certius cum Autor,
 qui inter Scepticos alias Philosophos nomen suum profiretur
 patriamque a tali infamia vindicare mallet, tum tres perampla
 provinciae, malo dicto obnoxiae ac numerosissimis populis refer-
 tae, illud attestantur, quin ab iis ipsis, quibus phalangii vene-
 num impostura fuit visum, quotiescunque ab eodem vulnera-
 ti saltare habuerunt necesse, confirmatur. Nec infringenda
 fidei communi sufficit, quod nullus Scriptorum antiquorum,
 & ne Plinius secundus quidem, veneni tarantulæ mentionem
 injecerit, sed ultimus potius phalangium Italiae ignotum ad-
 struxerit; quod homines viles & abjecti semper aut plerumque,
 perraro nobiles, in Apulia tamen non minus agriculturam exer-
 centes, veneno hoc tacti in saltatum prorumpant; quod ipsi-
 met rusticolæ, tempore æstivo impensius choreis ac ea modula-
 tione, quæ tarantella audit, delectantes ejusmodi saltationem
 joculariter primum videantur introduxisse, falsoque postmo-
 dum æstuans saltandi desiderium, a minio calore excitatum,
 phalangiorum morſui adscripsisse; quod varia, quæ appetuntur,
 v. g. discolors vestes, virides arborum rami, aquæ limpi-
 dæ, instrumenta bellica, deliramenti magis muliercularum &
 infanti amoris juvenum præbeant documentum, quam quie-
 quam profint; quod multi curiosi vel se ipsos, vel alios, a ta-
 rantula, absque ullo inſequenti incommodo, nec saltandi stimulo,
 curaverint fauciarî, imo nonnulli sæpius nocte in medio arearum
 quieverint ac expergefacti phalangii sese consitos viderint, nihil
 tamen vel ictus, vel ad saltandum appetitus inde perſerierint, quod
 venenum

venenam & aliquem morbum a sonitu & saltatu curari nondum fit observatum, neque ratio musicæ in tarantatis restituendis magis pateat, quam cur semel a tarantula icti quotannis eadem symptomata absque novo morfu experiantur. Sciendum enim est, 1. per vetustos Scriptores nec omnia, nec vera semper enarrasse, prout vel phalangium Italiae a Plinio denegatum de supina hujus ignorantia arguit, satis autem esse, quod Alexander ab Alexandro, Cardanus & Andreas Matthioli, in natura indaganda Plinio solertiores, veneni tarantulæ expresse meminerint; 2. nobiles perraro quidem a tarantulis feriri, quia interdum solum rura sua invitant, nec die noctuque in campis seminudi recumbant, ictos nihilominus æque ac alios ad saltandum adigi; 3. vulgum in Apulia æstivo maxime tempore intemperantius omnino per plateas tripudiare, frustra vero stimulum saltandi naturalem cum præternaturali, qui morsui tarantulæ debetur atque cum summa cordis angustia aliisque symptomatibus conjungitur, confundi; 4. ultro concedi, quod sæpius objecta dicta a mulierculis & juvenibus ex levitate animi desiderentur, quod autem nequicquam talia in tristiori animo ictorum exhilarando conferant, pernegari; 5. etiamsi phalangii morsus nec extra Apuliam noceat, nec in Apulia omnes lædat, vel ob majorem cutis soliditatem, vel contrariam sanguinis temperiem, quemadmodum nec omnes a cimicibus solent affligi, cuncta nihilominus tarantulæ vulnuscula in Apulia existere innocua, nondum evinci; 6. denique virulentiam ictus phalangii ejusque per musicam medelam tam stabili & constanti exemplorum observatione haberi confirmatam, ut fides ejus inconcussa maneat, licet de simili musicæ in alia venena aliosque morbos efficacia haud constet, neque rationes, quibus tam ipsius medicinæ, quam recursus annuus, mox declarabitur, exacte omnibus satisfaciant. A musica siquidem, spiritum sive animam vitalem, immediatum omnis motus in corpore humano motorem, afficiente variaque animi pathemata in statu, & naturali, & præternaturali commovente, tarantatos etiam inuitos eo promptius ad saltandum impelli, quo vehementiori jam motu internæ corporis partes a veneno agitentur & quo sensibili-

C. 5.

6.

Fff 3

us le

us levamen internarum angustiarum aegri ex choreis percipi-
ant, utpote seorsim veneni vim infringentibus, partim halitus
virulentos cum sudoribus per poros cutis ampliores eliminan-
do, partim & potissimum animum modulatione exhilaratum
ad naturalem harmoniam revocando. Symptomata vero per
musicam sedata pro diversa sanguinis crasi ad tres, quatuor,
decem vel plures annos eodem tempore, quo morsus tarantule
primum infligitus fuit, recurrere, quia fumano ita videatur
Creatori, venenique reliquie in sanguine superfluentes, nova hu-
jus effervescentia, ab aeris ambientis calore inducta, novas ac-
quirant exerantque vires. Ex quinque tandem exemplis
eorum, quos veneno tarantule affectos Autor ipse annotavit,
intermedium adduxisse sufficiat, puerulum concernens, qui a
matre spicas per agros collectura in stramenta depositus ictum
phalangii sustinuerat pauloque post ad mortem exinde egrota-
verat. Cum vera causa lateret matrem, nec quicquam phar-
maca adhibita valerent, accidit casu, ut citharodus citharam
pulsans illac pertransiret, cujus sono ad pueruli aures delato,
statim hic ex morbi angore aliquantis per revalescens, pedes fasciis
obvolutos crebrius agitare, manus quatere, ex matris ulnis ex-
sillire ac in citharam sese jaculari incepit, uno verbo, eandem
anxietatem in vultu & oculis præ se ferre, quam alii tarantula
pereussi ostendunt. Causa proin morbi cognita, biduana sal-
tatione penitus convaleuit, cum Autore omnibus, qui ad tam
novum spectaculum accurrerant, stupentibus.

C. 8.

DESCRIPTION ANATOMIQUE DES PARTIES
de la femme, qui servent à la Generation &c.

i. e.

DESCRIPTIO ANATOMICA PARTIUM MULIE-
brium generationi dicatarum; cum Tractatu de Mon-
stris & Descriptione Anatomica monstri. A. 1703. Gandavi
nati cum Figuris aeneis per JOHANNEM PALFIN,
Anatomicum & Chirurgum Gan-
davensem.

Lugduni

Lugduni Batavorum, apud Viduam Seb. Schouten, 1708, in 4to.
 Constat Alphab. 3.

Sistitur hic libellus *Fortunii Liceti de Monstris*, prout a Gerardo Blasio anno 1665 est recensitus, figurisque illustratus, nunc Gallico idiomaet ornatus; qui ut eo melius intelligi posset, Anatomicam Descriptionem partium muliebrium generationi dicatarum præmittere, hancque tribus tabulis æneis, quas olim *Johannes Swammerdamius* *Miraculo suo Natura, sive uteri muliebris Fabrica*, adjecerat, illustrare haud abs re visum fuit Clarissimo Palfyn. Tertio loco duos describit gemellos, anno 1703 Gandavi editos, in inguinibus connatos, quorum capita e diametro opposita, pedes vero loco connexionis utrinque a latere locati fuerunt. Cujus monstri dissectio cum Autori clarissimo a magistratu fuerit commissa, quæ intertanea, lustrans observavit, fideliter hic communicat. Duo scilicet hi gemelli obtinuerunt pudenda muliebria e lateribus inter utrorumque pedes sita, quorum tamen unum perfectius fuit altero, unicum anum. Alter duobus renibus naturaliter constitutis, totidemque ureteribus, alter unico rene, sed majore, unoque uretere fuit præditus. Præter vaginam uterinam communem utrique singulis propria, duoque uteri contigerunt. Eodem anno eademque in urbe alii nati sunt gemelli, sed divisi, quorum alteruter per 3 dies nec urinam nec fæces alvinas deposuerat; anus enim, urethra & vagina uterina erat imperforata; siquidem nymphæ alias sat magnæ coaluerant, relicto solummodo sub clitoride exili foramine, per quod tantillum meconii prodierat. Mortui septimo die infantis cadavere secto magna quædam moles in abdomine fuit reperta, quæ vaginam uterinam imperfectam & duobus uteris ex latere positis communem formabat, & quoniam intestinum rectum in eam desinebat, fæcibus vel meconio erat repleta. Tandem addit Autor clarissimus tractatum de Circulatione sanguinis in foetu, in quo Modernorum tuetur sententiam contra Dominum Mercurium, qui sanguinem per venæ cavæ truncum ascendentem refluxum ex foramine ovali in dextram cordis auriculam infundi existimabat.

TAB. VII.
 Fig. 1, 2.

Fig. 3, 4.

Explicatio

Explicatio Figurarum :

TAB.VII.

Fig.1.

Figura 1 representat formam exteriorem uterorum cum vaginis ex corpore exentorum, ut & duo intestina recta ad inferiora reclinata. A. A. Duo uteri infantis latus dextrum occupantis. B. B. Horum duo ligamenta rotunda. C. C. Dux tubæ Fallopianz D. D. Duo ovaria. E. Vagina. F. F. Duo uteri infantis sinistrum latus occupantis. G. G. Horum duo ligamenta rotunda. H. H. Dux tubæ Fallopiani. I. I. Duo ovaria. K. Vagina. L. Vagina communis. M. Orificium ejus. N. Urethra e vagina communi ad pudenda minus perfecta abiens. O. Pars inferior vesicæ urinariæ cum superiore vaginz communis parte unitæ, P. P. P. Orificia trium ureterum in parte inferiore vesicæ. Q. Orificium urethræ in parte superiore vaginz communis. R. R. Duo intestina recta versus inferiora extra situm naturalem retracta. S. Anus ambobus infantibus communis.

Fig.2.

Figura 2 sistit duas vaginas apertas, ut earum & uterorum structura interna conspici possit. A. A. Duo uteri infantis dextrum latus occupantis. B. B. Eorum orificia. C. C. Ovaria bina. d. d. Dux tubæ Fallopianz. e. e. Duo ligamenta rotunda. R. Vagina aperta. D. D. Duo uteri infantis sinistrum latus occupantis. E. E. Eorum orificia. f. f. Duo ovaria. g. g. Dux tubæ Fallopianz. h. h. Duo ligamenta rotunda. F. Vagina aperta per membranam in duas partes juxta longitudinem divisa. G. Vagina superior angustior. H. Vagina inferior amplior. I. Vagina communis aperta, a qua vesicæ urinariæ portio est abscissa. L. Orificium rotundum, duabus instructum valvulis, per quod vagina H. communicat cum vagina I. N. Orificium rotundum, per quod vagina R. communicat cum vagina I. O. Urethra e vagina communi ad pudenda minus perfecta abiens. P. P. Duo intestina recta versus inferiora extra situm naturalem retracta. Q. Anus ambobus infantibus communis.

Fig.3.

Figura 3 exhibet formam magnæ illius molis in abdomine repertz, una cum urethra, pudendis, & intestino recto meconio repletis. A. A. Magna moles p. n. B. Umbilicus,

licus, ad latus reclinatus. C. Vena umbilicalis abscissa. D.D. Duz arteriæ umbilicales. E. Uterus. F. Forma vesicæ cum vagina uterina imperfecta continuæ. G. Urethra. H. Duo uteri. K. Crepatura uteri sinistri a facum congestione facta. L.L. Duo ligamenta rotunda. M.M. Duz tubæ Fallopiæ. N.N. Duo ovaria. O. Intestinum rectum a facibus distensum. P.P. Duo labia magna pudendi. Q.Q. Duz nymphæ separatæ, quæ erant unitæ. R. Orificium urethræ.

Figura 4 in conspectum sistit eandem molem apertam. A.A. Superficies interna partis posterioris magnæ molis, quæ maximam vaginæ imperfectæ portionem constituit. B.B. Partes inferiores partis anterioris hujus molis per crucem dissectæ, quæ, ubi conjunctæ erant, partem vesicæ constituebant; superiores partes sunt abscissæ, ut uteri eo melius conspici queant. C. Urethra. D.D. Duz arteriæ umbilicales abscissæ & ad latera reclinatæ. E.E. Duo uteri. F.F. Eorum orificia. † Valvula magna rotunda orificio sinistro apposita. G. Crepatura uteri sinistri. H.H. Duo ligamenta rotunda. I.I. Duz tubæ Fallopiæ. K.K. Duo ovaria. L. Intestinum rectum apertum. M. Anus, per quem intestinum rectum faeces deposit ad partem superiorem vaginæ imperfectæ inter utrosque uteros. N.N. Duo magna labia pudendi. O.O. Duz nymphæ separatæ. P. Orificium urethræ.

TAB. VII
Fig. 4

De Monstris quoniam quedam commemorandi occasio suppetit, non possumus non, quæ superiori anno in nostra vicinia contigerunt, cum Lectore curioso hic communicare. Scilicet Anna Maria Groschuppin, 21 annorum, celebrato 2 die Januarii 1707 cum viro quodam concubitu, eoque octo septimanis post repetito, peperit die 18 Octobris monstrum, quod adjecta Figura 5 monstrat. Causam ejus rejecit in foetum imperfectum ferinæ cujusdam, eandem figuram atque magnitudinem referentis, quem aliquoties, nec sine horrore quarta post primum coitum septimana aspexerat. Quod autem dentibus instructum fuerit hoc monstrum, exinde oriri putavit, quod matrem quandam, qua foeminæ collum a frigore munire solent, dentibus ornatam frequentius fuerit contemplata.

Fig. 5

TRATTATO DI LITOTOMIA &c.

i. c.

*TRACTATUS DE LITHOTOMIA SIVE CALCULI
Extractione; Autore THOMA ALGHISI, Academi-
co Florentino, atque Chirurgia Magistro, & Lectore
in Nosocomio S. Mariae novae.*

Florentiae, apud Josephum Manni, 1707, in 4. chart. auggf.
Constat plagul. 17 Figur. Tabul. 2n. 16.

Equidem Chirurgo inter, qui Lithotomiam hodie feliciter
exercent, maxime Gallos eminere, a nobis *Toletis* de e-
dem tractatum in *Actis A. 1684 p. 243* recensentibus non solum fu-
it indigitatum, sed & comprobatum uberius, cum *Dn. Meij* &
judicium in Fratri Jacobi calculos vesicae secandi methodum,
& novum lithotomiam administrandi modum, *A. 1700 mense
Octobri* exhiberemus. Nec inter Italos tamen nunc desisse,
qui eam e vesica calculos extrahendi rationem promovere stu-
deant, quam apparatus majoris alias dicunt, quamque ex Italis
Marianus Sanctus, Barolitanus, a praepotente suo *Johanne de Ro-*
manis haustam olim descripsit primus, praesens de tali Chirur-
gia tractatus abunde testatur, utpote omne, quod ad sufficien-
tem ejus theoriam atque circumspectam praxin requiritur, tum
viginti duobus capitibus luculenter designans, tum multis Figu-
ris majoribus, iisque nitidis, egregie illustrans. In quo nihil-
ominus in praesenti excerpto Autoris Observationibus de cal-
culorum in vesica genesi, differentia, ac felici subinde in senibus
etiam & gravidis sectione, magis nobis liceat inhaerere, quam
iis, quae in singulis capitibus contineantur. In vesica nempe
calculum vix immediate, sed ita formati, ut vel parvus calca-
lus a renibus, vel aliud concretum extraneum, ad illam prius
delatum ibique subsistens, ab urina successive diversa incrusta-
tionum lapidearum strata recipiat, notabilibus puellae alicujus
& monialis confirmatur exemplis, ceu quarum illa exiguum
fusum eburneum, haec vero candelam parvam ceream, per u-
rethram incautius in vesicam eo effectu immiserit, ut prior ex
calculo

p. 11.

calculo insigni, circa mediam fusi partem concreto, Florentiae in Xenodochio S. Mariae novae perire, posterior autem a crusta calculosa, superficiem candelae instar exiguarum crystallorum cingente, Autoris manu perita liberari, demum habuerit necesse. Inter varios autem calculos, ab Autore sub lingua monialis cujusdam vivae, vel in hepate, liene, mesenterio, omento, umbilico, intestinorum tunicis, pulmonibus & cerebello cadaverum incisorum repertos, ille, quem aliquando in folliculo biliario alicujus Marchionis deprehensus, eo curiosior habetur, quo exactius aliquam conchylii marini fossilis speciem repraesentat; quemadmodum inter monstrosos viarum urinariarum calculos descriptos depictosque quinque potissimum digni nobis fuerunt visi, quos ex Autoris *Tab. 3 Fig. 5, 8 & 6* atque *Tab. 4 Fig. & 2* in *Tab. 7 Fig. 6, 7, 8, 9 & 10* hic exprimeremus. Primum horum, fruticem quasi corallii aemulantem, ex viro sexagenario, cui Dominici Faltera nomen, Noster exsecuit; alterum vesica cujusdam Magnatis, post obitum dissecti, praebet tanto magis admirandum, quod ipsi vivo, alias arthritico, ne minimas creaverit molestias; tertio ureterem dextrum Illustris Maddalena Carnesecchi Galli, ex Ischuria denati, Experientiss. D. D. Neri totum observavit infartum, cum alius calculus magnus officium ureteris pariter sinistri obturaret; quartum & quintum lapidem in renibus quondam defuncti Pontificis *Innocentii XI*, doloribus nephriticis mixtuque cruento saepe vexati, Excellentiss. Lancisus annotavit, utrumque non solum magnitudine ac figura, sed & canaliculis insculptis stupendum, transitum urinae a superflite corticali substantia glandulosa ad pelvim & ureteres concedentibus, a Lanzono autem in figuris eorum penitus neglectis, quas *Miscellaneorum Academia Natura Curiosorum Dec. 2, A. 8, O. 199* curavit inferendas. Sed cum in *Aetate nostris Anni praesentis mense Aprili p. 191* mentionem pariter fecerimus monstrosi calculi, in B. D. *Seligmanni* rene dextro detecti atque cum renis sinistri quatuor minoribus a Clarissimo nostro *Crellio* carmine prolixo descripti, occasionem nunc arripimus, anticam & posticam ejus faciem in *Fig. 11 & 12* una repraesentandi. Ex Autore denique non aliud innuendum nobis

p. 16.

26.

32.

Ggg 2

bis

bis superest, quam quod ab illo, nunc Sacerdos septuagesimum
 ætatis annum transgressus, lapide insigni cum successu liberatus
 fuerit ac quadraginta dierum intervallo perfecte restitutus;
 F-9 E. nunc formiaa Pisana, graviditatis suæ nescia, duos ingentes
 vesicæ calculos Florentiæ sibi diffingi evellique sustinuerit, quæ
 ad sanitatem quidem perducta duobus circiter mensibus post
 Pisam navicula repetierit, verum exinde male sese habens bre-
 vi postroque quadrimestrem immaturo partu excluserit.

Explicatio Figurarum.

TAB. VII.

Fig. 6.

7-

8-

9-

10-

11, 12.

Fig. 6 calculum sistit, in Nosocomio S. Matthæi Florentiæ e
 Domini Falcera vesica ab Autore extractum. Fig. 7 calcu-
 lum monstrat, in Magnatis alicujus vesica extra Hetruriam re-
 pertum. Fig. 8 lapidem exprimit, in Illustris Dn. Maddale-
 na Carnesocchi, Galii, uretere altero deprehensum. Fig. 9 cal-
 culos representat, in Pontificis quondam *Jovanni XI* rene dex-
 tro inventum, A A A A. substantiam renis glandulosam, B B.
 Canaliculos excretorios, C C C. Calculi figuram, & magnitu-
 dinem naturalem, quæ sex unciarum pondus adæquavit, D D D.
 Hydatides, in diversis renis partibus spectatas, E E E. Canali-
 culos lapidi ipsi pro urina ad pelviam deferenda insculptos,
 F F. Pelviam, G. Ureterem, H. Arteriam emulgentem, I. venam
 emulgentem denotant. Fig. 10 Calculum exhibet renis sinistri
 ejusdem Pontificis, ita ut A A A A substantia renis glandulosa,
 B B B Figura calculi & magnitudo naturalis, uncias novem pon-
 dere æquans, C C Canaliculi excretorii, D Pelvis, E E E Hy-
 datides per renem dispersæ, F Ureter, G Arteria emulgens,
 H Venæ emulgens, I I I Canaliculi calculo impressi, designentur.
 Fig. 11 faciem anticam, & Fig. 12 posticam calculi monstrati ostendit,
 qui, uncias tres cum tribus drachmis fere superans, B. D.
Seligmanni renem dextrum tali ratione occupasse fuit annota-
 tus, ut extremitates protuberantes dorsum renis spectaverint
 atque interstitiis caruncularum papillarum firmiter infixæ hæ-
 serint, & pars acutior in superiore, crassior in inferiore renis
 parte locum habuerit.

PHÆ

neriano etiam post circulum majorem dissipatum in vicinia centri illius observavit corpus lucidum Sole triplo minus apparens. Quæ vero alii narrarunt de pareliis, alio forte sub cælo alioque tempore visis, ad nostrum phænomenon non videntur spectare. Cælum aereum circa illud tempus diversis in locis erat sudum, & ob vaporum copiam nonnihil albescens, quomodo modum prioribus diebus varius aeris erat status, nunc frigidior, nunc ventosus, cui interdum tonitrua & fulgura miscabantur.

- Huic descriptioni subjungit brevem pauciorum a diversis Autoribus observatorum historiam, & phænomenon modo descriptum per 6 Propositiones explicat. Contendit nimirum phænomenon hoc extitisse in aere nostro, quoniam is, non aura cœlestis materiam ipsi congruam exhibet: materiam fuisse partim rariore, partim crassiores guttulas nubis rotantis, non penitus exclusis particulis glacialibus, quod arguat aeris isto tempore status: causam efficientem fuisse Solem radios suos circum circa spargentem in aeris nostri varias superficies, cum aliud corpus stellare lucidum supra Horizontem illo tempore non visum fuerit; tum circulum minorem, tum majorem, nec non portiones circulares ex radiorum solarium in guttulas illapsu & eorum ex iisdem ad oculos relapsu, sub æqualibus fere angulis deduci debere: colores albicantes in circulis & arcubus, nec non cœruleum, flavum & rubrum ex reflexione radiorum solarium ortum habuisse: denique finem fuisse mutationem aeris proxime instantem indicare, cum proxima statim nocte venti ac pluviae fuerint subsequuti. Eleganter vero hujus phænomeni genesin per duo experimenta declarat. Sumatur, inquit, lens convexa tubi optici eaque obvertatur radiis solaribus, qui bis refracti in arcum curvabuntur, & halonem sive coronam exhibebunt. Monet loco lentis adhiberi quoque posse pilam vitream, aqua tamen non repletam. Alterum experimentum ita describit: assume recipientem, qualem in operationibus Chymicis adhibere solemus, atque ei de nocte vel in loco quodam obscuro cereum accensum in distantia debita oppone, cetero autem admove chartam crassam, cui insit foramen stilo perforatum

perforatum, & magna cum voluptate videbis duo lucida puncta halonibus circumdata. Idem phaenomenon eodem temporis articulo Halæ Saxonum^o oculos omnium in se convertisse, ex litteris Cl. Wolfii novimus.

DECLARATIO DUBII GEOMETRICI CIRCA TETragonismum circuli Alma Geometriae Cultoribus a FERDINANDO ERNESTO, Comite ab HERBERSTEIN, propositi.

Solutio, qua acutissimus Wolfius, Mathematicum in celeberrima Universitate Halensi Professor publicus, dubium Geometricum a me propositum in Actis mensis Junii anni currentis illustrare dignatus est, eo me adigit, ut reducto tandem velo difficultatem sub hoc ipso dubio latentem non alio equidem sine in apicem deducam, quam ut, dum inter alias occupationes ea, quæ circa hoc argumentum forte non omnino infeliciter meditatatus sum, Geometrarum censuræ subijcere paro, acutissimus eorundem sensus mihi innotescat. Si quis proinde aut ipsius Problematis solutionem, aut ingeniosam quampiam adersionem circa illud transmiserit, illius in *Morpheo* meo *Geometrico* nomen & gloriam me publicaturum promitto. Ut porro de proposito meo luculentius constet, agnosco equidem, multas easque præclaras Ellipseos proprietates ab Antecessoribus nostris detectas esse; at insimul fatendum, judico, eosdem immensum hoc mare neutiquam exhaustisse. Admiratione prorsus digna sunt, quæ Gregorius a S. Vincentio, sæculi sui Archimedes & Belgii nostri gloria, demonstravit; at si præjactis fundamentis prescius inhærendo Corollaria quæpiam annotare libuisset, forsitan relicta salebrosa, quam ingressus est, semita, planiorem elegisset, nisi summo huic Viro placuisse arbitremur, latentes vel in his scopulis veritates Orbi literario reddere manifestas. Ajo itaque sub insigni quapiam Ellipseos proprietate methodum delitescere lunulæ AGBEA æquale Rectilineum exhibendi, eandemque illico quadrarii posse, ubi resolutum fueris

Problema:

Problema :

Lunulam datæ æqualem & alteri datæ similem scribere.

THOMÆ CRENI DE FURIBUS LIBRARIIS

Dissertatio I.

Lugduni Batav. 1705, 8.

Dissertatio II.

Lugd. Batav. 1708, 8.

Constant 13 plag.

Et si Dissertatio prior jam ante aliquot annos excusa prodierit, ob argumenti tamen, quod tractat, dignitatem aliasque curiosas adnotationes non est, quod prætereamus illam, maxime cum altera novissime Dissertatio accesserit, in qua idem argumentum doctissimus Auctor persequitur, & quæ forte, in priori deesse videbantur, hinc inde supplet, ac novis etiam observationibus liberaliter exornat. Hoc unicum desiderare quis posset in priorè Dissertatione, eam tam vitiose Francofurti (neque enim, ut titulus præ se fert, Lugd. Bat. prodit) exscriptam esse, ut ipse Auctor in epistola ad Carol. Arndium Rostochiensem perscripta ob grandes ac multos typographorum errores vix suam agnoscat. Recenset autem fures literarios, qui alienis plumis exornati in publicum prodierunt, ubi ad invidiæ famam declinandam illos tantum recenset, quos ab aliis in hunc ordinem relatos deprehendit. Horum itaque CXX numero sistit, atque justo literarum ordine exponit. Paucissima delibamus, Lambertus Alardus Guilielmiades notas suas in Valerii Flacci Argonautica ex variis auctoribus congestisse dicitur, nulla eorum facta mentione. De Baronio multa ac diversa virorum doctissimorum judicia collegit Auctor, quæ ostendunt, ipsum plurima ex Magdeburgensibus exscripsisse: præterea literarum Græcarum ignarum, & Chronologicæ ac Geographicæ scientiæ rudem fuisse. De auctore Vindiciarum contra Tyrannos, sive de Principis in populum populique in Principem legitima potestate, verbosius agit Crenius, quas alii Theodoro Bezz, aut Philippo Morano, alii vero rectius Huberto Langueto adscribunt. Verus

cussa

p. 24.

26.

35.

etiam auctor librorum de Republica Lacedæmoniorum de-
 tegitur, qui est Nicolaus Cragius, Ripensis Danus, unde
 notatur Keckermannus, qui libros illos clarissimo Jcto Cu-
 jacio vindicavit. Joannes Drufius, doctissimus in Codicem Sa-
 crum commentator, plagii infimulatur, quod multa cum Mercero
 debere ajunt, qui nunquam ab ipso allegetur. Sed habet et-
 iam Drufius, quod conqueratur, cum Nicol. Fullerus, Anglus,
 multa in Observations suas sacras transtulerit, nulla unquam
 facta Drufii mentione, nisi ubi ab ipso dissentit. Claverium in
 Commentario suo ad Persium nihil aliud agere dicunt, quam ut
 veterem interpretem totus transcribat: ubi in Crenii gratiam,
 qui hæc ignorare se confitetur, illud addimus, esse istum Ste-
 phanum Claverium, ipsiusque in Persium notas Parisiis 1607
 in octava forma prodisse. Hugo Grotius in libris de Jure belli
 ac pacis e Wilhelmi Schickardi Mischpat ea, quæ de Judæo-
 rum doctrina afferuntur, deprompsit. Cornelium a Lapide
 five *Stein*, quæ familia prope Vlmam confedit, exscriptorem
 Hieronymi Pradi appellant. Carolus Patinus, cum suam ad
 Rem Numismaticam Introductionem conscriberet, multa ex Sa-
 voto desumpsisse dicitur. Cornelius Tollius, qui Vossii quon-
 dam amanuensis fuit, hac occasione multa abstulit ac descrip-
 sit, quæ Vossio haud dubie debentur. Quæ subsequuntur de
 Jacobo Philippo Tomafino, hujusque plagio, notiora sunt,
 quam ut hic referantur. Ex addendis Crenii illud observa-
 mus, Matthæum von der Läge Barthii Adversaria olim surri-
 puisse, sed publice ea restituere coactum. Pergit deinde in
 altera Dissertatione Auctor sæpe nobis laudatus, centum
 & quod excurrit plagiariorum eodem literarum ordine recensens,
 Inter veteres producit Acusilaus, qui Hesiodi carmina in so-
 lutam convertit orationem, ac pro suo foetu aliis obrusit: A-
 pollonius Rhodius e Cleonis Curiensis ἀπορυσινῶν omnia
 in opus suum transtulisse existimatur: & Modestus, cujus de
 Vocabulis Rei Militaris libellus prostat, plurima videtur trans-
 scripsisse ex Flavii Vegetii laboribus. Recentiorum vero pla-
 giariorum numerum longe majorem Crenius adducit. In ipsi-
 us vero Dissertationis fronte ait, Casp. Hoffmannum, Medicum

p. 47.

53.

55.

61.

70.

87.

109.

110.

8.

15.

40.

7.

Hh h

non

non incelebrem vehementer metuiffe ſibi, ne Galeus tot obſervationibus a ſe illuſtratus in manus rapaces poſt fata ſua perveniret. Sed quod in tranſcurſu addendum cenſuimus, ſalvum illud opus eſt atque incolume, etiam poſt Viri Clar. exceſſum: quippe illud inter cimelia ſua conſervat humanitate ac doctrina præſtans Godofredus Thomafius, Medicus apud Noribergeſes celeberrimus, qui non Difficilem, ut noviffime audivimus, ſe præbebit in excudendo elegantiffimo opere, modo typographus votis reſpondeat. Nam opus illud ingens eſt atque diſcuſum, ac XXVI voluminibus continetur, ſed propter textus emendationem variasque ac egregias obſervationes digniffimum eſt, quod publicis literis enſcribatur. Qua pariter occaſione notamus, eundem laudatiſſimum Virum doctiſſimas parentis ſui Jacobi de plagio literario diſſertationes, notis ſuis iisque rarioribus egregie auctas atque illuſtratas, prelo paratas habere. Sed e diverticulo in viam. De Anglica Regia Societate ex Morhofii Polyhiſtore Philoſophico inedito adfert locum Crenius, ubi adſeritur, Henricum Stubbiũ librum edidiſſe, in quo oſtendere conatus fuerit, plurima Societatis illius inventa jam veteribus fuiſſe nota: qui locus dignus certe eſt, qui conferatur cum Polyhiſtoris jam editi Philoſophici parte p. 29 & 141, quoniam Crenius omnia ordinatius diſpoſuit. Hugo Grotius Junii Bruti vitulo aravit, ubi quaſtionem habet: an juſta ſit belli cauſa pro ſubditis alienis, ut ab eis arceatur imperantis injuria? Athanaſius Kircherus multa ex Joannis Stephani Rittangelii notis in librum Iezirah tranſumpſit, nullo auctoris indicio facto. Severinum de Monzambano, qui eſt Samuel Pufendorfius, e Conringiano juris publici libello multa deliſſe ajunt. Reinerus Reineccius in methodo hiſtoriarum multum opera Peuceri, qui in tabula præfixa recentioribus editionibus Philippi, plane eadem ferie politias totius orbis diſponit, adjutus eſt. Jul. Caſ. Scaligerum Operis Poetici materiam voluit ex Italia trans Alpes tuliſſe, Cælio Rhodigino debitam. Robertus Stephanus in notis Bibliſis Paulum Fagiũ, vernacule Buchſtein, doctum Hebræũ, ſequitur. His ſabinde varia ac curioſa pro more ſuo adſpergit Crenius. Pag. 67 ex Hadriani Junii epistoſis adfert unam, quæ de Suida a ſe edendo ac emendando agit,

p. II.

22.

38.

42.

58.

62.

64.

de agit, dignaque est propter contentas in ea observationes, quæ cum splendido Cl. Kustori Suida conferatur. Denique sub finem a se expectari jubet Crenius de veteribus Scholiastis opus, quod diu desideratum summopere efflagitamus. Quamvis enim & Celeberrimus Wittebergenfium Polyhistor, Conr. Samuel Schurzfleischius, similem Scholiastarum historiam molitus sit, is tamen, nondum perfecto opere, nuper decessit, de cujus vita proximo Mense dicemus uberius.

LETTRES CHOISIES DE MESSIEURS DE
l'Academie Françoise &c.

h. e.

EPISTOLÆ SELECTÆ ACADEMIÆ GALLICÆ
*adscriptorum cum versione Fabularum GABRIELIS
FAERNI, cura PERRALTI.*

Parisiis, apud J. B. Coignard, 1708, in 12.

Constat 22 plag.

Quantopere intra septuaginta fere annorum spatium celeberrima per universum terrarum Orbem Academia Gallica vernaculam suam perpoliverit, inter omnes rei litterariæ non plane ignaros constat. Insignia cumprimis culturæ istius specimina offendere licet in scriptis sub tit. *Discours, Harangues, & autres Pieces d'Eloquence de Messieurs de l'Academie Françoise* publicatis. Nova hujus elegantiarum specimina exhibent, quas recensumimus, selectæ, a Viris Regiæ hujus Academiæ doctissimis nec non aliis nonnullis Galliæ Scriptoribus illustribus de variis argumentis conscriptæ, & ad personas illustres directæ Epistolæ, quarum editionem debemus clarissimo Perralto, Academiæ Socio gravissimo. In Prefatione harum Epistolarum agit Editor de necessitate bene scribendi epistolas, ubi frequentiores ait nobis suppeditari occasiones loquendi quam scribendi, indeque homines reddi idoneos cogitata sua promptius ore quam calamo exprimendi, imo e centenis eleganter loquentibus vix decem apte scriptis res suas consignare. Majorem vero in scribendo, quam loquendo adhibendam esse diligentiam monet, quod oculi longe sint fideliores auribus, quippe in chartam conjecta censuræ nostræ exposita maneat, ore autem prolata meditationibus nostris se subtrahant, unde & O-

Hhh 2

ratores

ratores celeberrimos orationes a se habitas, vel elegantissimas, ægre scriptas cum aliis communicare soleant, cum multum gratiæ iis in scripto decedat, quod exemplo Demosthenis probat. Quod si vero imprimis Epistolæ componendæ sint, eas maxime perspicuas cupit, ne interprete habeant opus. Ipsæ Epistolæ tribus absolvuntur tomis, & sunt varii argumenti, familiares nempe, eucharistica, gratulatoriæ, consolatoriæ, exhortatoriæ, morales, doctrinales & aliæ. In hisce plurima interspersa videas lectu sane jucundissima. Pag. 117 & seqq. commendatur quam maxime lectio historiarum ob amœnitatem pariter atque utilitatem, vocaturque historia Principum consiliator. Ex Historicis vero antiquis præfertur *Plutarchus* reliquis omnibus, de quo dixerit nonnemo: *si cogeretur libros omnes antiquos in mare projicere, se submersurum esse Plutarchum omnium altimum.* P. 173 laudatur celeberrimus ille Galliz Marschallus *Turennius*, quod Regi & Patriæ addictissimus fuerit, magnaque in rebus adversis constantia, in prosperis modestia, in difficilibus prudentia, in periculis fortitudo, & singulari præterea pietate. P. 248 *Ximinius* laudatur Cardinalis, qui, cum adamas ipsi monstraretur, quinquies mille ducatis veniens, *hanc ego pecuniam, inquit, totidem potius militibus, qui manibus suis patriam tuerentur, concederem.* P. 249 & seqq. Abbatis *Deslandes* triginta octo regulæ in dignitate constitutis observandæ exhibentur. Nec lectu indigna sunt, quæ *Bellegardins* de eo, quod Galli *le Gous* vocant, a p. 299 ad 334 eleganter differit, tum quæ de historia antiqua & historicis idem p. 340 sq. in medium profert. P. 364 seq. refertur de Principe *Condæo*, quod cum ferocientis equi affultu crura ei comminutum esset, eoque proximi, ut ad curandum vulnus extra aciem se reciperet, admonerent, intrepidus responderit: *absit; non ad pugnamdam cruribus, sed brachiis nobis opus est.* Epistolis his subjunxit *Cl. Editor Gabrielis Færnii*, quem ob elegantiam styli *alterum Phædrum* vocant, *Fabulas*, e lingua Latina in Gallicam pulcre a se versas, & quinque Libris comprehensas, de quibus esto penes Lectores iudicium.

HADRIANI JUNII, HORNANI, MEDICI, ANIMADVERSA, ejusdemque de Coma Commentarius, ab auctore innumeris

innumeris in locis emendata, & insignibus supplementis locupletata. Accedit Appendix HADRIANI JUNII ad Animadversa sua, nunc primum ex Clariss. Viri avtographo in lucem edita ex bibliotheca CORN.

VAN ARCKEL.

Roterodami, apud Jo. Hoffhout, 1708, 8.

Const. Alph. 1 plag. 20.

Emanibus eruditorum excussa jam pene eratit recondita literatura referta *Hadriani Junii Animadversa*; & ecce publico bono factum est, ut in *Cornelii ab Arckel* manus devenirent auctiora. A doctissimo enim Viro, Cornelio ab Alkemade, Bavararum antiquitatum investigatore diligentissimo, dono acceperat Basileensem editionem anni 1556 una cum elegantissimo ejusdem Auctoris Commentario de Coma, cui ipse Junius, inserta in hunc finem charta pura, multa adscripserat, aliqua tamen & reseruit, multa in diversis locis mutavit, plurima emendavit; unde liceat conjicere in lucem ea ipsum editurum iterum fuisse Junium. Præter hæc nova in hac editione Appendix observationum comparet, quam ipse Junius propria manu scriptam preloque paratam post se reliquerat, quæque barbaris Hispanis, ut vocat Arckelius, expugnata Harlemo, ubi tunc Junius degebat, cum aliis egregiis scriptis Junianis & bibliotheca instructissima in prædam cesserat, tandem in bibliothecam Viri reverendi D. Flud van Giffen, ad ecclesiam Dordracenam Dei præconis, delata, ex qua publica auctione divendita sibi hunc thesaurum redemit Arckelius. Hunc itaque publici juris fecit eo ordine, ut, additionibus ipsi codici adscriptis suis locis insertis, appendicem integram in fine collocaverit. Quod ad Commentarium de Coma attinet, composuerat eum olim Junius, ut se tueretur a censura civium suorum, quos male habebat, quod ipse ex Italia redux raso vertice comam adscivisset, quod a viro gravi alienum ferebant Belgæ; quo ansam deinde aliis præbuit, ut idem argumentum pluribus excuterent. Nec huic labori illustrando defuit Junius, quippe adnotatis variis commentarium auxit, quæ nunc cura Arckelii, ut reli-

Hh h 3

qua

qua, primum prodeunt. Denique accuratum hic Indicem rerum & auctorum, qui allegantur, emendantur & refelluntur, addidit, quod non minimum gratiæ operi conciliare potest.

VOYAGE ET AVANTURES DE FRAN-
çois Leguat.

h. e.

FRANCISCI LEGUATI ITER ET CASUS VARI,
quos in incultis duabus Indiæ Orientalis Insulis maxi-
me expertus est.

Tomi duo.

Londini, apud Davidem Mortier, 1708, 8.

Plagul. 16 Fig. Tab. æn. 20.

Franciscus iste Leguatus, qui ob purioris fidei studium e patria sua Gallia cum innumeris aliis ejusdem sectatoribus excedere necesse habuit, nomen ei dederat coloniæ, quæ e Fœderato Belgio in quendam Orientalis Indiæ Insulam, *Mascarenas* seu *Mascaregne* dictam, mittebatur atque Amstelodamo solvens A. 1690 cum sociis ipsam quidem illam Insulam, propter imposturas & nequitiam navarchi singularem, non tetigit, sed per biennium tamen integrum in alia quadam, quæ Insula de Diego Rodrigo nuncupatur, & a Lusitanis, Joanne IV imperante, detecta fuit, commoratus est. Quamvis ergo oculis suis Insulam illam non usurpaverit, ejus tamen descriptionem, quam Dominus du Quesne eo proficiscentibus dederat, inferre non omisit, ex qua patet, sitam eam inter 21 & 22 latitudinis meridionalis gradum, fuisse a Lusitanis Mascarenas primo, deinde a Gallis sub moderno Rege illuc delatis Borboniam Insulam, ab aliis deinde Edèn dictam, sive terram deliciarum, commendandam vel maxime ob aeris temperiem, & odorum, quos flores innumeri suavissimos progignunt, fragrantiam, tum & aquarum saluberrimarum copiam, & quod nulum plane venenatum animal ibi conspiciatur. Rodericianam autem Insulam ipse *αὐτάρτης* Leguatus, & aliquandiu ejus etiam incola, paulo curatius describit, figurasque sistit non paucas tum animalium, tum plantarum, arborumque, quæ ibidem succrescunt, palmarum maxime feracem esse memorans,

e qua-

e quarum stipitibus succus quidam, quem Vinum palmarum dicunt & in delitiis habent, colligatur. Ita p. 11 S. Mauritii Insula & Batavia insuper, dicta jam aliis aliquoties, delineantur, quæque indoles atque mores eorum, qui ad Bonæ Spei Caput incolunt, quosque Hottentoten nuncupant, exponitur. Hi nimirum in casis degunt, quas clibanos, quam domos, males appellare, & non nisi ovinis pellibus teguntur; sic & foemine inter ipsos ex intestinis animalium, quibus crura brachiaque vinciunt, ornamenta petunt. Carne vescuntur cruda, piscibusque crudis similiter, cumque adipe cutem amant ungere, male olent plerique omnes. Paris cuncti conditionis unum habent duces, quem colunt, sed super hunc Deum tamen etiam, summus dux qui ipsis dicitur. Ut nudi caputque laminis æreis ornatum gestantes incedant, ipse figuræ docent, quas ære expressas Auctor apponi curavit, qui nec suarum calamitatum malorumque gravissimorum, quæ cum sociis in hoc itinere subit, meminisse neglexit.

*JO. SCHEFFERI, ARGENTORATENSIS, DE ANTI-
quorum Torquibus Syntagma, cum notis JO. NICOLAI,
cujus fama in Prefatione contra JO. BRAUNIIUM,
Theologum Batavum, defenditur.*

Hamburgi, sumtibus Heylio-Liebezeitianis, 1707, 8.

Const. plag. 10.

Nulli non notum est in Republica literaria vel parum versato Joannis Nicolai nomen, quod plurimi per aliquot annorum decursum vel proprio Marte elaborati libri, vel edita iterum aliorum præstantiora opera & notis illustrata reddiderunt clarius. Et si laudanda in aliis pia est industria, qua pene memoria excussa doctissimorum virorum aeternitate digna scripta subinde in lucem protrahunt & suis commentariis augment, quoniam posterior ætas facile invenit, quod addatur priori, quo defectus suppleantur & errores admissi emendentur, hac in re non frustra operam suam posuisse videtur Nicolaus noster, qui & inde publica doctorem encomia meruit. Invenit interim, quod reprehenderet Vir doctissimus & Hebræarum antiquitatum peritissimus, Jo. Braunsius, imprimis in adnotationibus

nibus ad Cuneum de Republica Hebræorum, quibus hunc auctorem Noster illustravit; sed quoniam nec iuste satis, nec decente Virum Theologum lenitate id actum esse creditum est a non nemine, qui præfationem præfationem addidit, contra accusationes Braunii breves vindicias Nicolai scribere sustinuit. Et in principio Præfationis auctor, quisquis sit, admonet, concitatum Braunium in Nicolaum fuisse, quod hic non esset veritus eum modeste notare & errores ejus corrigere in notis, quas ad Cuneum scripserat, ubi dissensus fundamentum præcipuum constituit quæstio: an summus Pontifex apud Hebræos plus una vice per annum ingressus fuerit in sanctum sanctorum? quod Braunius negaverat, cui quidem non contradixit Nicolaus, quasi id ordinarie plus semel factum esset, interim autem extra ordinem id licuisse fieri asseruit. Quando vero plagii etiam adversarium facere reum conatur Braunius, vel ejus vindex aliquis doctus juvenis, ita crimen diluitur in Præfatione, ut, ubi Nicolaus ex Braunio de Vestitu Hebræorum sacerdotum non pauca repetiverit, id non tecto auctoris nomine factum esse ostendatur, unde a plagio absolvendus sit. Postremum Nicolao imputatur, quod Braunio sententiam de literis in pectorali summi Pontificis protuberantibus, quarum ope facta fuerit revelatio per Urim & Tumim, attribuerit; quod tamen a Præfationis auctore negatur, qui neque e notis ejus ad Cuneum locum produci posse, qui id demonstraret, pronuntiare nullus dubitat. Quod tandem institutum editi Tractatus Schefferi de Torquibus, olim Holmiæ impressi, concernit, adduxit Auctorem Cl. elegantis operis præstantia, ut recudi eum curaret, omni diligentia in corrigendo eo adhibita, & notis explicaret, quæ Schefferus de argumento hoc collegerat, præcipue locis ex profanis scriptoribus, ex sacris parcius, excerptis, ut ipsius libri exiguæ molis lectio testabitur. Ceterum expectare nos Nicolaus prope diem jubet *Collationem Juris Civilis cum decalogo & imprimis Annotationes ad Flexarium*, ubi contra Braunium luculentius acturus est.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Octobris, Anno M D C C V I I I.

שְׁנַיִם תּוֹרַת הַחַיִּים דִּר הַחֻקִּים

h. e.

LEX ITERATA, QUÆ ET MANUS FORTIS
appellatur ; Auctore Eximio R. MOSE BAR
MAIMON, cum variis Com-
mentariis.

Partes IV.

Amstelodami, typis & cura R. Immanuel, Filii R. Josephi

Athiz Anno supp. min. 462. h. e.

A. C. 1702, fol. ch. aug.

Constat Alph. 26 plag. 15 & quibusdam

Figuris æneis.

Quatuor ordinibus R. Jacobi Ascheris, quos nuper
mense Aug. huj. anni p. 366 adduximus, Legem Ite-
ratam R. Mosis Maimonidis hic subungere placuit.
Ambo idem argumentum occuparunt, & antiquita-
tes juraque Hebræorum explanare annisi sunt, eo tamen di-
scrimine, quod R. Ascher recentior semper fere ex antiquorum
sententia loquatur, & ea tantum præcepta explicet, quorum
hodie inter Judæos usus esse potest; Maimon vero quæstiones
pro auctoritate, omissa antiquorum allegatione, resolvat, & o-
mnia sibi præcepta persequatur, nec ea prætermittat, quæ de
primitiis, immunditiis, vasorum purificatione &c. agunt, ho-
dicque Judæis templo destitutis nulli usui esse possunt. Quas
laudes Christiani & Judæi in nostrum Maimon congesterunt,

I i i

alii

alii plures collegerunt; nobis Cunzi iudicium adduxisse sufficiat, qui, *cum fato quodam & sorte nascendi primam solumque in illa gente recte intellexisse, quid sit non ineptire*, scripsit, de Republ. Hebr. L. I. c. II. Nec ut argumentis, de quibus differit, reconfendis inhæreamus, necesse est, quod Buxtorfium, Bartoloccium, R. Schabbathai, aliosque plures hoc labore perfectos esse sciamus. Indicabimus tantum, quid ad ornandum iuvandumque hujus libri usum editores novæ hujus impressionis curam gerentes præstiterint. Complectuntur hæc quatuor volumina 1 **הַמְצִיטוֹת הַרְמַחֲבִי** h. e. Animadversiones R. Abrahami Ben David, qui frequenter Maimonidis sententiam corrigit; quæ cum sint breviores, ipsis statim Maimonidis verbis subjiciuntur. 2 **פִּירוּשׁ דְּרַב מִנְדֵי מִשְׁנֵי** h. e. Commentarius R. Anonymi, Interpres Mischnæ appellati, qui Maimonidis sententiam fufius explicat. 3 **סֵפֶר מִשְׁנֵי** h. e. Aurum Mischnæ, in quo R. Joseph Karo loca Gemaræ, quibus Maimon in quæstionum decisione nititur, indicat. 4 **מִנְהַל עֵץ** h. e. Turris robusta, cujus Auctor R. Jom Tob Ben Abraham Maimonidem nostrum contra R. Abrahamum Ben David acerrime defendit. 5 **תַּוְּרוֹת מַיְמוֹנוֹת** h. e. Annotationes Maimonianæ, quas Auctor incertus ex R. Meir Rotenburghi quæstionibus & responfionibus ut plurimum collegit. 6 **פִּירוּשׁ רַבֵּנוּ עֲבֵרִיָּהּ וּמְחַרְרֵי לֵי לְ חַבִּיב** h. e. Commentarii R. Obadiæ & R. Levi Ben Chabibi, super constitutiones de sanctificatione Novilunii. Clariff. Bartoloccius Biblioth. M. Rab. P. IV p. 9 hunc R. Levi Ben Chabibi commentarium a se nunquam visum esse fatetur, & Buxtorfio, quod Bibl. Rab. p. 65 cum allegando non indicaverit, in quos libros commentarius sit, male vertit. Addita sunt præterea figuræ æneæ, quibus constitutiones de sanctificatione Novilunii, de Sabbatho & Tabernaculo illustrantur. Præstat itaque multum hæc editio illa, quæ Anno supp. min. 310 h. e. A. C. 1550 Venetiis jussu Domini Aloyfii Filii Petri Pragadini produit, quod hæc commentario primo, tertio, aliisque duobus num. 6 allegatis caret. Antecellit etiam alteram ibidem Anno supp. min. 334 h. e. A. C. 1574 editam, quod in hac Commentarii numero 4 & 5 allegati, cum

cum illo R. Obadiæ num. 6 adducto non compareant. Alter vero R. Chabibi commentarius, quem Bartoloccius non viderat, in hac editione utique prostat. Porro utrique harum nostra vel ideo præferenda est impressio, quod præter chartam majorem & mundam, cui nitide impressa est, in margine quoque loca in Maggid & Keseph Mischna ex Talm. Babylonico, item ex Arba Turim & Sepher Mizvoth gadol adducta accurate allegentur. Nec inutiles denique sunt Indices duplices, quorum alter ordinem librorum & capitum, alter vero ordinem Alphabeti observat, unde hæc editio antiquitatum Judaicarum, cultoribus multo accommodatior redditur,

*HADRIANI RELANDI DISSERTATIONUM
Miscellanearum Pars tertia & ultima.*

Trajectû ad Rhenum, apud Guilielmum Brœdelet, 1707, 2.

Plagul. 19 & Fig. Tab. 2n. 7.

IN tertia eademque ultima Dissertationum Miscellanearum parte, cujus epitomen mense Junio promisimus, Auctor Cl. prioribus novem Dissertationes quatuor superaddit. In prima Auctor, exposita instituti ratione, quomodo describant, quibusve rationibus commendent Muhammedani bellum contra Christianos, ac de personis, quibus, & contra quos bellum gerere fas sit, de quinque porro generibus rerum ad hoc bellum spectantibus, de legibus nonnullis militaribus, de securitate, quam Muhammedanus Christiano in bello concedere potest, de captivorum, prædæque ac spoliis ratione fusius disceptat. De prædæ divisione, quam in quinque æquales partes fieri docet, illud in primis commemoratione dignum existimat, quod pro numero partium quinque ex charta schedulas conficiant Muhammedeni, quarum uni inscribant. *Deo in usum publicum*, reliquis vero quatuor *Veteribus* eaque globalis quibusdam, ex luto hunc in finem paratis includant, quorum singuli postquam arefacti & inter se commixti fuerint, pro singulis portionibus tollantur. Ingentæ autem proficitur Cl. Autor, se præcipuas has Muhammedanorum

medanorum constitutiones de Jure belli contra Christianos aliasque gentes ex Codice quodam MSpto haussisse, servato, quantum fieri potuit, eodem ordine, quibus tamen pauca ipse inferuit. In secunda Dissertatione de linguis Insularum quarundam Orientalium, Malaica nimirum, Singalza, Malabarica, Javana, Japonica, Insularum Salomonis, Cocos, Novæ Guinæ & Mosi differit, quantumque Malaicæ cognitio ad ceterarum fere omnium intelligentiam conferat, variis in locis adprime demonstrat. De unaqueque autem illarum ita sibi agendum putavit, ut formas literarum, ænea tabella expressas, vocumque Indices succinctorum tractationi subjungeret, ac fontes Lectori candide aperiret. Sic Indicem vocum communiorum linguæ Malaicæ excerptisse se, fatetur ex Lexico MSto Malaico-Belgico, quod M. Leidekkerus, Verbi Divini Minister in urbe Insulæ Javæ Batavia, composuerat; quemadmodum & a Joanne Cronenburg, in Insula Silan seu Ceylon educato, Alphabetum se & Syllabarium Singalzum accepisse ultro prodit. Hinc cum Singalza Malabaricam, propterea quod magnam insulæ Silan partem Malabares incolunt, conjungit linguam; de qua hoc brevius sibi dicendum existimat, quod Caspar d' Aquilar de Lingua Malabarica, Baldzus in Descriptione oræ Malabaricæ, ubi rudimenta hujus linguæ exhibet, & Henricus Hadrianus Reede in Horto Malabarico, in quo arborum & herbarum nomina literis non tantum Arabicis & Brachmanicis, seu Hanscreticis, sed & Malabaricis continentur, jam prolixius de illa sint commentati. Distinctam vero Malabaricam hanc linguam multumque diversam esse a Malaica, secus atque Herbeloto in Bibliotheca Orientali visum fuit, multis gravibusque argumentis Auctor Cl. evincit. Nec minus clare ex scriptura Javanis propria, brevi vocum Indice, & libro Belgico, cui titulus: *Begin en Voortgang der Ofsind. Comp. in Itinere II. p. 45—52* Javanam linguam, quamvis multum Malaicæ debeat, ab ea tamen plurimum differre demonstrat. De Japonica illud asserit, quod præter characteres cum Sinica lingua multa habeat communia, adeoque non minus ac illa lectu cognituque omnino difficillima sit, ut proinde Andreas Müllerus

Müllerus in Comment. ad Monumentum Sinicum Kircheri in China Illustrata p. 12 & P. Magelhens in Nova Chinae Descriptio-
 ne linguæ Sinicæ difficultatem nimium elevent, quos Noster, du-
 cem secutus Martinum Martinum, cui præter Atlantem Sinicum
 Historiam quoque Sinicam debemus, invictis, si quid conjici-
 mus, rationibus refellit. De ipso tandem, quod subnectit, vo-
 cabulario, in quo voces aliquæ Latinæ Sinice, Japonice & An-
 namitice scriptæ continentur, monet Vir Cl. illud inter schedas
 MStas Jacobi Golii, haud secus atque Orationem Domini-
 eam Sinicis notis expressam, Symbolum item Apostolicum, Deca-
 logum, brevem Catechismum & programma quoddam Sinicum,
 a se repertum esse. Post hæc, ubi de duplici hujus Insulæ no-
 mine, Japon & Chryse, (quod ex errore quorundam recentio-
 rum, qui hanc Insulam *Χρυση* veterum, de qua Noster T. I
 Dissert. Misc. egerat, fuisse existimarint, natum esse arbitra-
 tur,) breviter disputaverat, ad linguam in Insulis Salomonis usi-
 tatum progreditur, eamque a Malaica parum differre, ex Indi-
 ce vocum, qui Itinerario Jacobi le Maire p. 80 subjunctus
 est, & Nieuhovii Itinerario Indico p. 36 comprobare satagit. Tum
 vero ad Insulæ Cocos linguam delatus, vocabula quædam,
 quæ laudatus le Maire ab incolis ejus Insulæ audiverat, adno-
 tat. Nec fere aliud, ubi de Novæ Guineæ & incolarum Insu-
 læ Mosis lingua disputat, agit, quam ut hæc idiomatica Malai-
 co quam maxime affinis esse exemplis confirmet. Postremo
 concludit, linguam Malaicam per reliquas fere omnes Insula-
 rum Orientalium linguas diffusam, earumque velut parem-
 tem esse, idque maximum ad linguæ hujus nobilitatem & am-
 plicitudinem momentum afferre putat, quod ejus quoque quam
 plurima vocabula in Insulis Madagascar & Cocos reperian-
 tur. De linguis Americanis, quarum notitia ad Europæos
 pervenit, in tertia hujus tomi Dissertatione ita dicere instituit
 Autor Cl. ut universam quasi Americam ab Austro ad Se-
 ptentrionem percurrat, ac qua lingua incolæ in Brasilia,
 Chili, Peruvia, Guatimala, Insulis Antillis, Mexico, Virginia,
 aliisque locis Americæ Septentrionalis urantur, exponat. Et
 generatim quidem de cognatione plerarumque Europæ, Asiæ
 & Africæ

& Africæ linguarum agens, voces Americanas ab Ebræa origine derivandas esse negat, licet quædam cum Ebræis vocibus convenire videantur, id quod casui vel sono naturali, qui pluribus vocibus est, tribuendum existimat. Ex Asia tamen per oras Australes primos incolas ad Americam appulisse, confutatis omnibus, quæ obverti poterant, rationibus, vero simillimum esse adstruit. Artem porro scribendi per literarum formas cuiquam Americanorum cognitam hæcenus fuisse, Josephi d' Acoſta, Hieronymi Benzoni & multorum aliorum testimonio fultus negat, simulque de picturis ac characteribus, quibus singuli fere, qui innotuerunt hucusque, Americæ populi ad memoriam rerum conservandam utuntur, e D. Ledereri, Acoſtæ, B. de la Hontan, D. Jo. de Laet & aliorum de America Commentariis lectu jucundissima proponit. His ita generatim prælatis, postquam de origine characterum Sincorum, *ἡς ἡ παροῦσα* acute & erudite disputasset, ad Americanas linguas sigillatim recensendas progreditur, primumque Brasiliæ ab Emanuele de Moraes conscriptum, & Georgii Marcgravii L. VIII Hist. Nat. Brasiliæ, 1648 Lugd. Bat. & Amst. editæ, p. 176 a G. Pifone, Medico Comitum Jo. Mauritii, insertum, exhibet, eidemque vocabula nonnulla ex Jo. Leri, Burgundi, Colloquio lingua Brasiliæ instituto, quod est in ejus Historia navigationis in Brasiliam, a Theodoro de Bry Latine A. 1590 edita, excerpta, & Grammaticam quandam Brasiliensem, quam Josephus de Anchieta, S. J. Conimbricæ 1595 evulgavit, in *συνέκτα* redactam subjungit. Lingue Chilicæ, quæ annotat, vocabula e Barlai Historia rerum gestarum sub Comite Mauricio in Brasilia, 1647 typis excusa, Guilielmi Pifonis Medicinæ Brasiliensis L. IV, & Georgii Marcgravii de Liebſted Historia Rerum Naturalium L. VIII se hausisse fatetur, monetque, Marcgravianum vocabularium cum Barlaiano tam accurate in omnibus convenire, ut vel alter illud ex altero, vel uterque ex iisdem schedis descripsisse videatur. De Peruviana lingua auctoritate Justii Fontanini, Eloquentiæ in Romano Archi-gymnasio P. P. Amici nostri venerandi, permotus asserit, quod

fere

fere in defuetudinem hodie abiverit, sic ut a paucis excolatur, Europæis certe, qui vel diutissime ibi vixerint, ignota. Vocabula Peruviana, & specimen Poeseos Peruviana ex Incæ Garcillaffi de la Vega L. II c. 27 Hist. Incarum Peruvianorum petiisse se profitetur. Pocomanicæ Linguæ, quæ in regione Guatimala & parte Manduræ obtinet, rudimenta, a Thoma Gage, Britanno, publicata, Historiæ Itinetis in illas Americæ partes instituti subijuncta esse commemorat, ex iisdemque voces quasdam Pocomanicas excerptas exhibet. De Caraibica gente & lingua lectu quoque digna profert, vocesque complures ex Rupefortii Historia Naturali & Morali Insularum, Anrillarum Roterod. 1658, 4 edita, Raimondi Breton Dictionario Caraibico-Gallico, Antiffiodori 1665, & ejusdem Dictionario Gallico-Caraibico, A. 1666 impresso, item Catechismo brevi, sive epitome doctrinæ Christianæ, lingua Caraibica conscripta, ibidemq; 1664 vulgata, excerptas tradit. Postquam deinde Mexicanam linguam καὶ ἐξοχὴν ita dictam, (plura enim quam tredecim in solo Guaxacæ tractu idiomatica diversa inveniri monet) nulli Mexicanorum ignotam, de qua Hieronymum Benzonem in Hist. Novi Orbis L. II c. 16 & Jo. de Laet consuli jubet, explicuit, specimen linguæ Virginicæ subijungit, quippe & voces singulas, ex Joannis Elioti, Britanni, Grammatica, Cantabrigiæ 1666 sermone Anglico edita, cui titulus: *The Indian Grammar begun: or An Essay to bring the Indian Language into Rules*, decerptas, & integram orationem exhibet, quam ex Gen. I Bibliorum Virginicorum, 1685 in Nova Anglia editorum, & a Crescentio Mathoro V. D. M. & Collegii Harfordini apud Cantabrigienses in America Præfide ad V. Cl. Jo. Leusdenum transmissorum, deprompsit. Linguam Algonkinam, quæ per Canadam sive Novam Galliam floret, vocibus ex Lexico parvo Algonkino, quod libello Baronis de la Hontan: *Memoires de l'Amérique Septentrionale, ou la Suite de Voyage de Mr. le Baron de la Hontan*, edito Hagæ C. 1703, subijunctum est, petitis illustrat, tandemque ubi de Huro-num linguæ, quam literis labialibus B. F. M. P. prorsus carere affirmat, paucis egisset, & quæ sit convenientia inter Islandicam

cam

cam & Americanas linguas, ex Vocabulario Islandico Joannis Steenbuch, LL. OO. in Acad. Hafn. P. P. item ex Grammatica Islandica Runolphi Jonæ, Islandi, demonstraverat, colophonem Dissertationi huic imponit. Quarta denique hujus Partis Dissertatio de Gemmis Arabicis agit. Postquam enim de usu gemmarum Arabicarum Auctor Cl. differuerat, ad ipsam statim commentationem de gemmis se accingit, earumque quinque potissimum recenset, quarum primam & secundam a Jacobo de Bary, tertiam a Jacobo de Wilde, quartam ab Hadriano van der Marck secum communicatam esse grata mente profitetur. Atque de his singulis judicium suum in literis, quas ad hos ipsos Cl. Viros olim datas Dissertationi huic inseruit, exponit. Præcipue autem in quartæ gemmæ contemplatione prolixior fuit, quod ad exactam ejus epigraphes cognitionem haud parum facere putaret, si præter viri, qui ex usus est, antistitumque sive Imamorum XII nomina propria, quæ in gemma extant, ex MSto, quod possidet, *Tawich*, characteres quoque ac titulos, quibus illi antistites usi sint, uberius declararet, effigiemque laminæ argenteæ quadratæ, quæ Mahadi, ultimi antistitis, memoriam sigillatim conservat, ex Cimeliarchio Bariano repræsentaret, Quintam, quam exhibet, gemmam sigillum Narschou Pandit, filii Kisnou Pandit, quippe cujus nomen fert & reddit, esse, eodemque modo omnia fere Persarum Arabumque sigilla fingi ac formari, ait; id quod Imperatoris Turcarum Morad, sive Amurathis, sigillum ex Epistola, quam 1632 ad Ordines Belgii Fœd. dedit, expressum dextre confirmat.

HISTOIRE D' ANGLETERRE, D' ECOSSE ET d' Irlande &c.

L. 2.

HISTORIA ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HIBERNIÆ;
Auctore DE LARRET, Potens. Boruff.
Regis Consiliario.

Tomus IV,

Roderodami, apud Reinsrum Leers, 1697, 1698 & 1707, fol.
Constat Alphab. 31½ & Fig. Tab, an. 50.

Quod

Quod *Polydorus Virgilius* alique Latino & *Gregorius Leti* sermone Italico præstitere, ut historiam rerum Britannicarum ab ipsis Monarchiæ incunabulis ad sua uterque tempora filo non abrupto pertexerent: id Gallico idiomate aggressus est Illustris De LARREY, natione Gallus, confessione reformatus, fortuna exul, Potentissimi Borussia Regis, in negotiis ad aulam & legationes spectantibus, Consiliarius & hodie, ut fama accepimus, Statuum Fœderati Belgii Historiographus. Is decennio abhinc, & quod excurrit, posteriores duos Historiæ Anglicæ Tomos, elegantissimis figuris, quibus viri maxime illustres repræsentantur, exornatos evulgavit, quibus superiori demum anno adjunxit duos alios Tomos, reliqua, quæ in superiori historia desiderabantur, complexos, qui adeo primos universi operis, si seriem rerum spectes, constituunt. Quatuor itaque Tomis hoc opus absolvitur. Primus ab ultima gentis origine progreditur ad annum 1272, qui Henrico III fatalis fuit. Secundus in Richardo III deficit, qui anno 1485 morte non sicca, ut tyrannum decebat, interiit. Tertius ad annum 1558, i. e. ad obitum Mariæ pertingit. Quartus denique res sub Elisabetha & Jacobo I ad annum usque 1625 gestas complectitur. Dum vero Insularum Britannicarum historiam juxta methodo, allegatis in margine autoribus, & servata ubique annorum serie, pertractat Autor, id simul agit, ut singulis Periodis rerum memorabilium, tum quæ ad historiam universalem pertinent, tum imprimis, quæ apud vicinos Gallos, Hispanos, Batavos atque Germanos gestæ sunt, compendium subnecteret, stylo ubique usus tam perspicuo, tam terso, tam florido, ut cum quovis recentiorum autorum, qui Gallico quidem idiomate scripserunt, de principatu contendere possit. Quintum Tomum, qui historiam ab excessu Jacobi I ad nostra usque tempora continuatam comprehendet, in Præfatione quidem promissit Autor; ob causas vero, quas unusquisque facile divinando assequi potest, prelo, quod nos sciamus, nondum subjacet: Interim ex tomis hæcenus editis pauca quædam cum rerum historicarum curiosis communicare non dubitabimus.

Tomo I Autor tres Monarchiæ Britannicæ conditores, longo

Kkk

temporum

cam & Americanas linguas, ex Vocabulario Islandico Joannis Steenbuch, L.L.OO. in Acad. Hafn. P. P. item ex Grammatica Islandica Runolphu Jonz, Islandi, demonstraverat, colophonem Dissertationi huic imponit. Quarta denique hujus Partis Dissertatio de Gemmis Arabicis agit. Postquam enim de usu gemmarum Arabicarum Auctor Cl. disseruerat, ad ipsam statim commentationem de gemmis se accingit, earumque quinque potissimum recenset, quarum primam & secundam a Jacobo de Bary, tertiam a Jacobo de Wilde, quartam ab Hadriano van der Marck secum communicatam esse grata mente proficitur. Atque de his singulis judicium suum in literis, quas ad hos ipsos Cl. Viros olim datas Dissertationi huic inseruit, exponit. Præcipue autem in quartæ gemmæ contemplatione prolixior fuit, quod ad exactam ejus epigraphes cognitionem haud parum facere putaret, si præter viri, qui ea usus est, antistitumque sive Imamorum XII nomina propria, quæ in gemma extant, ex MSto, quod possidet, *Tarich*, characteres quoque ac titulos, quibus illi antistites usi sint, uberius declararet, effigiemque laminæ argenteæ quadratæ, quæ Mahadi, ultimi antistitis, memoriam sigillatim conservat, ex Cimeliarchio Bariano repræsentaret, Quintam, quam exhibet, gemmam sigillum Narschou Pandit, filii Kisnou Pandit, quippe cujus nomen fert & reddit, esse, eodemque modo omnia fere Persarum Arabumque sigilla fingi ac formari, ait; id quod Imperatoris Turcarum Morad, sive Amurathis, sigillum ex Epistola, quam 1632 ad Ordines Belgii Fœd. dedit, expressum dextre confirmat.

HISTOIRE D' ANGLETERRE, D' ECOSSE ET
d' Irlande &c.

i. 2.

HISTORIA ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HIBERNIÆ;
Autore DE LARRET, Potens, Boruss,
Regis Consiliario.

Tomus IV,

Roderodami, apud Reinerum Leers, 1697, 1698 & 1707, fol.
Constat Alphab. 31½ & Fig. Tab. an. 50.

Quod

Quod *Polydorus Virgilius* aliique Latino & *Gregorius Leti* sermone Italico præstitere, ut historiam rerum Britannicarum ab ipsis Monarchiæ incunabulis ad sua uterque tempora filo non abrupto pertexerent: id Gallico idiomate aggressus est Illustris De L A R R E Y, natione Gallus, confessione reformatus, fortuna exul, Potentissimi Borussia Regis, in negotiis ad aulam & legationes spectantibus, Consiliarius & hodie, ut fama accepimus, Statuum Fœderati Belgii Historiographus. Is decennio abhinc, & quod excurrit, posteriores duos Historiæ Anglicæ Tomos, elegantissimis figuris, quibus viri maxime illustres repræsentantur, exornatos evulgavit, quibus superiori demum anno adjunxit duos alios Tomos, reliqua, quæ in superiori historia desiderabantur, complexos, qui adeo primos universi operis, si seriem rerum spectes, constituunt. Quatuor itaque Tomis hoc opus absolvitur. Primus ab ultima gentis origine progreditur ad annum 1272, qui Henrico III fatalis fuit. Secundus in Richardo III deficit, qui anno 1485 morte non sicca, ut tyrannum decebat, interiit. Tertius ad annum 1558, i. e. ad obitum Mariæ pertingit. Quartus denique res sub Elisabetha & Jacobo I ad annum usque 1625 gestas complectitur. Dum vero Insularum Britannicarum historiam juxta methodo, allegatis in margine autoribus, & servata ubique annorum serie, pertractat Autor, id simul agit, ut singulis Periodis rerum memorabilium, tum quæ ad historiam universalem pertinent, tum imprimis, quæ apud vicinos Gallos, Hispanos, Batavos atque Germanos gestæ sunt, compendium subnecteret, stylo ubique usus tam perspicuo, tam terso, tam florido, ut cum quovis recentiorum autorum, qui Gallico quidem idiomate scripserunt, de principatu contendere possit. Quintum Tomum, qui historiam ab excessu Jacobi I ad nostra usque tempora continuatam comprehendet, in Præfatione quidem promissit Autor; ob causas vero, quas unusquisque facile divinando assequi potest, prelo, quod nos sciamus, nondum subjacet: Interim ex tomis hæcenus editis pauca quædam cum rerum historicarum curiosis communicare non dubitabimus.

Tomo I Autor tres Monarchiæ Britannicæ conditores, longo

Kkk

temporum

P. I. temporum intervallo a se invicem disjunctos statuit, quos inter
 primum locum *Samothæ*, alterum *Albion*, postremum *Brutus* te-
 net. SAMOTHES, ex mente Autoris nostri, fuit primogemi-
 tus Japheti filius, *Mesech* sacris, *Dis* autem profanis scri-
 ptoribus dictus. Is circa annum Mundi 1950 Britanniam, cui
 cum primis incolis etiam primos Philosophos, *Druydam* no-
 mine notos, dederat, suo de nomine *Samothæam* appellavit.
 ALBION, Chami maledicti pronepos, cum per fretum *Gadita-*
 nium in Oceanum provectus esset, jam dictam *Samothæam* Ja-
 pheti posteris, qui eam per annos trecentos tenuerant, circa
 annum M. 1220 eripuit. Quanquam autem non multo post,
 cum ad ostium *Rhodani* cum *Hercule* congregi ausus esset,
 prælio navali victus interiisset *Albion*, posteris tamen ejus, quos
 2. statura gigantea terribiles fuisse ferunt, hanc Insulam, quæ jam
Albionis nomen sortita fuerat, per sexcentos & amplius annos
 sub imperio suo tenuerunt. BRUTUS tandem, sanguine
Trojano satus, *Æneæ* II *Italiæ* Regis frater, facta circa A. 2850
 exscensione, novam in hac Insula Monarchiam condidit. Is
 extructam a se urbem, quæ nunc *Londinum* dicitur, *Trojam*
novam appellasse; *Insulæ* autem *Britanniæ*, quasi dicas *Brutan-*
niæ, nomen imposuisse fertur. Et in hac apud plerosque hi-
 storicos recepta opinione acquiescit Autor: quanquam non im-
 probat aliorum sententiam, qui *Britannos* non tam a *Bruto*,
 quam potius a *Briab* denominatos fuisse contendunt; qua vo-
 ce vel homo *piæ* denotatur, quales *Britones* olim fuisse con-
 stat; vel etiam *stannum*, cujus hæc Insula in hunc usque diem est
 feracissima. Per vestigata gentis origine, Reges, qui a *Bruto* ad *Cas-*
sivellanum usque per mille & quod excurrit annos *Britanniæ*
 gubernacula tractarunt, eo, quo fieri potuit, ordine recenset:
 quibus *Romanorum*, *Saxonum*, atque *Danorum* res in *Britan-*
niæ gestas, ex omnibus antiquitatum latibus conquiritas, sub-
 jungit. In vita *Arthuri* vel *Arthuri*, quem *Britannorum* *Ama-*
disium appellare posses, fabulas a rebus vere gestis accurate
 distinguit. Inter alia hunc *Arthurum*, ad evitandas de præro-
 gativa controversias, *Mense rotunde* inventorem fuisse affir-
 mat; ejusque rei testem allegat *Leslum*, qui ipsam *Arthuri*
 mensam

mensam, multis heroum coxtaneorum nominibus insignem, Vintoniæ suis se oculis vidisse, gloriatus est. *Heptarchiam* a Saxonibus institutam operose inprimis describit. Mirabilem autem illam Angliæ conversionem nec hominum consilio, nec fortunæ ludibrio, sed iusto Dei iudicio adscribendam esse, graviter monet. Ex Gilda enim testimoniis satis indoneis confirmat, quod ante Saxonum invasionem tyrannis in throno, iniustitia in foro, impudicitia in toro ita versata sit, ut Deus tot exactionibus, tot parricidiis, tot adulteriis ad iram accensus, facere non potuerit, quin tandem se ad vindictam accingeret. Alibi observat, Anglos bis a sexus sequioris personis adductos fuisse, ut nova sacra susciperent. *Ronicem* enim, Hengisti filiam, tantum apud Vortigerum Regem potuisse, ut a Christiana religione, quam a majoribus suis acceperat, ad idololatriam Saxonibus usitatam transfiret. Vice autem versa *Bertham*, Chereberti Francorum Regis filiam, suis blanditiis effecisse, ut Angliæ Rex Ethelbertus, cujus in torum venerat, abjurata paganismi superstitione, ad Christi ovile rediret. Qua occasione, quid foeminae forma pulchriori præditæ, tam in bonam quam in malam partem efficere queant, argute miratur. Divum *Patritium* Hibernorum Apostolum fuisse, satis notum est. Inter miracula vero, quibus doctrinæ suæ fidem fecit, hoc etiam vulgo referunt, quod Deo monstrante viam, in Ultonia locum invenerit, ubi animarum in purgatorio gemiscentium ululatus distincte audiri possent. Additur & hoc, quod peccatores ad speluncam illam propius accedentes, pro sua quisque poenitentia, vel seria, vel hypocritica, alii cœlum, alii vero infernum apertum conspiciere potuerint. Quæ quam vera sint, uti Autor in dubio relinquit, ita ad hanc Patritii speluncam pertinere arbitratur, quæ Claudianus libro I in Rufinum cecinit:

*Est locus, extremum quo pandit Gallia litus,
 Oceani præsentis aquis, ubi fertur Ulysses
 Sanguine lisato populum movisse silentem:
 Illis umbrarum tenui stridore volantum*

Kkk 2

Ele

P. III.

II2.

II8.

82.

Flebilis auditur questus: simulacra coloni

Pallida, defunctasque vident migrare figuras. &c.

P. 33.

220.

Heremus, an referre hic liceat ritum præfusi abominabilem, quo Reges suos olim consecrate consueverant Hiberni. Nempe indicis comitiis, ubi Regni proceres in Ultonia convenérant, in medio eorum constituebatur novus Regni candidatus. Adducebatur deinde Equa alba, quam, postquam Rex inaugurandus in conspectu totius populi bestialitate flammis expianda cum ea congressus fuerat, in particulas minutas concidebant. Quo facto futurus Rex, tanquam re bene gesta, postquam frustum abominandi cadaveris ipse prægustasset, Regni Status, ut inter maledictas has epulas genio suo liberaliter indulgerent, hortari solebat. Sed missis, quæ castis lectoribus nauseam creare possent, lepidam potius de Godofredo, Cestriæ & Mercie Comite, circa annum 1057 defuncto, historiolum referre lubet. Cives Conventrienses Comitibus, cui subiecti erant, imperium detrectare ausi fuerant. In hos rebelles ne gravius quid docerneret Comes, omnibus modis impedire conabatur uxor ejus amantissima: sed alia conditione placari se non patiebatur Comes, vindictæ studio accensus, quam si uxor toto corpore nuda, equo superimposita, sub Sole meridiano per singulas proscriptæ urbis plateas circumveheretur. Accipiebat hanc conditionem mulier, eamque pro calliditate sua sic adimplebat, ut & miseris subditis veniam impetraret, & simul pudori suo consuleret. Nam primo capitali poena fanciverat, ne quis eo die oculos per plateam circumferret, suspensio etiam de fenestrapistore, qui contra edictum facere ausus fuerat. Deinde capillos, quos solito & longiores & spissiores habebat, ita per velandas corporis partes distribuerat, ut eundem fere, quem folia ficulnea protoplastis, usum ipsi præberent. Qua uxoris suæ astutia sic commovebatur Comes, ut civibus refractariis non impunitatem modo, quam uxor stipulata fuerat, sed immunitatem etiam ab oneribus ad certum tempus concederet.

In

In Tomo II continentur res gestæ EDUARDI I, II, III, RICHARDI II, HENRICI IV, V, VI, EDUARDI IV, V. & RICHARDI III, qui A. 1485 fato functus est. Omnia in compendium redigere, quæ intra ducentos & quod excedit, annos sub decem Regibus acta sunt, cum nimis ab instituto nostro alienum foret, unum saltem & alterum, quod notari mereatur, delibabimus. In vita *Eduardi I* prolixè describitur casus *Leolint*, ultimi ex prisca illis Walliæ Ducibus, qui genus suum ad Brutum referre poterant. Cristas ille hæcenus ita erexerat, ut passim Anglorum flagellum audiret: redactus autem est in ordinem ab Eduardo III A. 1283, quo vitam etiam in prælio amisit. Ab eo tempore, postquam Walliæ Ducatus sive victoriæ, sive caducitatis, jure in formulam provinciæ Regni Anglicani redactus esset, primogenitus Regis filius, tanquam hæres Regni præsumptivus, *Wallia Princeps* appellari consuevit. *Eduardus II* eo mortis genere perit, quo nihil fingi potest indignius. Antequam vero inaudisum illud supplicium subiret, durius in carcere, quam hominem, nedum Regem, decedebat, habebatur. Aliquando ad se vocari jusserat chirurgum, qui corpus ejus curare consueverat. Is cum a lictoribus tantum aquæ tepidæ, quantum ad barbam radendam sufficit, impetrare non posset, frigidam adhibebat, magno Regis incommodo: qua indignitate commotus Eduardus, cum temperare sibi non posset a lacrymis, quæ guttatim in pelvim subjectam destillabant: *Tamen, inquit, barbaris etiam illis luvitis, tepidam habebimus aquam.* Non multo feliciorum vitæ exitum habuit filius ejus *Eduardus III*. In morbum enim inciderat, cum animi causa feras insectaretur. Erat autem in comitatu Regis *Aloyfia Perezia*, quam hæcenus tenerrimo, sed illicito amore complexus fuerat Eduardus. Mulier hæc, in qua cum impudentia certabat avaritia, ubi Regem in agone constitutum cerneret, hoc unum in votis habebat, ut anulum, quem pretiosissimo adamante distinctum in digito gestabat, furtim surriperet: quem in sinum Regem lecto jam affixum ita per suæ factionis homines quasi obsidebat, ut ne sacerdotibus quidem pareret aditus. Præda tandem, cui tam avidè inhæverat, potita, liberum quidem u-

P. 574.

655.

727.

P. 798.

841.

879.

nicuique accessum permittebat : sed nemo reperiebatur , qui Regis in ultimo vitæ suæ articulo jam constituti vel corpus, vel animam curaret; omnibus id unum agentibus, ut ex regia supellectile tantum quisque domum suam portaret, quantum unguibus rapacibus capere poterat. Quod alii scriptores Richardo I de Gallis triumphanti adscribunt, id Noster, nescimus cujus auctoritate subnixus, ad *Henrici IV* tempora refert : quod scilicet, cum Archiepiscopum Eboracensem in prælio captum securi percussisset, armaturam, qua indutus fuerat Præsul, ad Pontificem Romanum Innocentium VII misisset, adjectis literis, cum allusione ad cruentam Josephi tunicam, Jacobo patriarchæ his verbis oblatam : *Hanc invenimus, agnosce nunc, verum hac tunica Filii tui sit, nec ne?* Ad quæ tamen Pontifex latis apposite respondisset: *Utrum hæc tunica sit Filii mei, nec ne, ignorare forsitan licebit: Filium autem meum a mala bestia devoratum esse, non certum est, quam quod certissimum. Catharinam*, Henrici VI viduam, secundas cum equestri dignitatis viro, cui *Owenus Tudor* nomen erat, nuptias, regio sanguini parum decoras, contraxisse, in vulgus notum est. Inter singulares tamen circumstantias referendum est, quod ea dissimulatione uti potuerit Catharina, ut cum quatuor amoris pignora ex *Oweno* suo suscepisset, ante obitum tamen ejus nemo in aula Anglicana repertus esset, qui Reginam ad vota secunda transisse, saltem suspicaretur. Quod factum adeo detestabantur Angli, ut bonus ille *Owenus*, quanquam sanguinem suum ad ultimum Britonum Regem *Codowallarum* referre poterat, A 1461 non alia de causa, quam quod amari se a Regina passus esset, securi subiceretur. *Eduardus IV*, cum Ducem *Warwicensem* in Sabaudiam ablegasset, ut Bonam, Ludovici Ducis filiam, sibi uxorem expeteret, inter venandum forte invisebat *Jacobæam Luceburgicam*, antea Ducis de *Bedfort*, nunc autem Comitissæ de *Rivers* viduam, quæ ut ægritudinem animi quodammodo levaret, ruri aliquandiu habitaverat. Quippe & novam solitudinem ei attulerat filia *Elisabetta*, Johanni Grajo elocata, quam & marito & dote orbatam non ita pridem domum receperat. Verum quæ paulo ante non a fortuna modo, sed etiam a spe erelecta fuerat, non multo post supremum humanæ felicitatis gradum

gradum in regio toto conſequebatur. Vix enim hanc Elifabetham corporis & animi dotibus admirabilem conſpexerat Eduardus, cum

flamma medullas.

corripit, atque ſedec corde receptus amor.

Equidem ſub initium repulſam patiebatur Rex, & qui uno die univerſum Angliæ Regnum in ſuam poteſtatem redegerat, ſocinam imbellem, ut victas ſibi manus daret, expugnare non poterat. In anguſtias enim redacta, cum ſcire tandem vellet Rex, an voti compos fieri poſſet, nec ne, parthiſia plus quam virili *Quid quaris? inquit, Reginam, an concubinam? Sane non Reginam: obſtat enim natalium meorum obſcuritas. Multo minus concubinam: hoc enim non patitur animi mei generoſitas.* Sed his verbis inter ſuſpiria prolatis, cum tantum abeſſet, ut Regis ardorem extingueret, ut cupiditatem ejus adhuc magis accenderet, tandem Eduardus, qui moram longiorem ferre non poterat, *Quandoquidem, ait, ſine auro coronario expugnari non poteſt conſtantia tua, en offero tibi coronam, & cum ea ſimul cor meum.* Quibus dictis conſenſum, in quo eliciendo omnes ſuas blanditias fruſtra conſumpſerat, facile impetrabat. Inter malas artes, quibus *Richardus III* ad coronam adſpirabat, etiam concionatorum opera utebatur. Inter alios Paſtorem ad ædem D. Pauli, quæ Londini eſt, in ſuas quoque partes pertraxerat. Convenerat autem inter eos, ut proxima die Dominica, eo præciſe momento, quo *Richardus* templum ingrederetur, per Apoſtrophem patheticam eo populum commoveret, ut *Richardum* legitimum Regni hæredem proclamaret. Sed erat miſer iſte mercenarius ex eorum numero, qui nihil verborum facere poſſunt, præterquam quod memoriæ mandarunt. Ubi igitur ad eam orationis ſuæ partem perveniſſet, quam verbis figuratiſſimis conceperat, voce plus quam ſtentorea, lymphatico haud abſimilis, exclamabat: *Veni Richarde, vere & unice domus Eboracenſis hæres. En faciem! en vultum! en om! en majeſtatem! en ſanguinem regium! en ſucceſſo.*

P. 924.

successorem Regni legitimum! Quem effectum habitura fuisset: emphatica hæc oratio, si eodem tempore templum ingressus fuisset Tyrannus, equidem divinare non possumus: sed cum nusquam compareret Richardus, nescio quo casu impeditus, a risu sibi vix temperare poterant auditores: Progresso deinde ad aliam materiam concionatore, ecce, subito magno cum strepitu aderat Richardus. Quid faceret noster Chrysoctomus, qui jam omnes elegantias Rhetoricas inutiliter consumpserat? Nempe satius ducebat, alienissimo tempore Apostrophæ suam repetere, quam suo plane deesse officio. Cum autem nihil potuisset dici frigidius, ea indignatione accendebatur populus, ut, cum, uti Richardus sperabat, exclamare deberet: *Vivat Rex Richardus*; potius hujuscemodi oratorem minime ferendum esse vociferaretur. Quo pudore sic confundebatur servilis iste nugator, ut paucos post dies mœrore animi contabesceret. Atque hæc e prioribus Partibus observata suffecerint; e posterioribus, quæ editionis, ut diximus, ordine priores sunt, proximo Mense excerpta dabimus.

NAAUKEURIGE VERSAMELING &c.

i. e.

COLLECTIO CURIOSA ITINERUM IN

Utramque Indiam &c.

Tomi XI, XII, XIII, XIV & XV.

Lugd. Bat. apud Petrum van der Aa, 1707, 8.

Const. Alph. 6 pl. 16 & Fig. Tab. 22. 131.

Bis Collectionis hujus Itinerum in utramque Indiam in Actis nostris hoc anno mentionem fecimus, nimirum & *M. Mart. p. 102* & *M. Aprilis p. 179*. Nunc quinque alios ejusdem Collectionis Tomos breviter addimus, post decem priores in lucem editos; de reliquis vero (hactenus enim Tomi XXVIII præstant, & multo plures expectantur,) deinceps dicemus.

Et

Et *Tomus* quidem *undecimus* itinerum aliquot historiam ab A. 1524 usque ad A. 1526 Indiam versus factorum continet. Prima est historia itineris maritimi per Gil Gonzales Davilam ex Insula Dominica ad oras Honduræ anno 1524 suscepti; cui addita est Ferdinandi Cortesii excursio terrestri anno eodem ad Ybueras ex Regno Mexicano facta; nec non descriptio succincta provinciæ Tabascæ, intra sinum Mexicanum & Oceanum Australem sitæ. Altero loco hodie per navigationis non incelebris a Don Vasco da Gamma, Gubernatore supremo per universam Indiam, cum quatuordecim navibus ex Lusitania A. 1524 in Indiam Orientalem factæ compareret; una cum navigationibus & expeditionibus Don Henrici de Menezes, successoris Gammae, usque ad A. 1526 per eandem Indiam continuatis. Tertio fata duarum navigationum, quarum una Gaspar Jofre de Loyasa A. 1525 ex Lusitania in Insulas Moluccas, altera Rodericus de Bastidas & P. Alvarez Palomino ex portu urbis Dominicæ in Insulam S. Marthæ trajecerunt, commemorantur. Postea navigatio memorabilis Sebastiani Gaboti per fretum Magellanicum A. 1526 in Insulas Moluccas tentata, ac Ferdinandi Cortesii in urbem Mexicanam reditus sistitur; cui commemorationi momenta demum Edicti Regis Castellæ præcipua pro administrando rite Novæ Hispaniæ Regno & pro mappis maritimis conficiendis sunt annexa. Et itinera quidem in Indiam Occid. iterum ex Antonii de Herrera Hispanica; at in Indiam Orient. facta itinera ex Jo. de Barros Lusitanica itinerum Collectione Belgicæ sunt translata.

Tomus duodecimus itinera maritima ab A. 1526 usque in A. 1529 hac serie exhibet, ut initio navigationes Francisci Pizarri & Didaci Almagri A. 1526 ex Panama in Regnum ditissimum Peruvianum, tum primum detectum, cum rebus variis per universam Americam ætate illa gestis, ex Anonymi autographo Hispanico enarrentur; dein navigationes a Don Lopo Vaz de Sampayo A. 1526 ex Lusitania in Indiam Orientalem factæ, hujusque, ut & aliorum Lusitanorum, expeditiones variæ bellicæ illic suscepta addantur; hisque descriptio Regni Zunda

& Insulæ Java, una cum navigatione Simonis de Souza Galvaon ex Goa urbe in insulas Moluccas interfœratur; quæ postrema omnia ex Jo. de Barros antea laudata collectione Lusitanica sunt deprompta.

At *Tomus decimus tertius*, paullo amplior & in duo Volumina divisus, Navigationes varias & percelebres per Don Nuno da Cunhas, Lusitanorum in India Administratorem & Ducem supremum, ab A. 1528 usque ad A. 1538 in Indiam Orientalem, ejusque ut & aliorum quorundam Lusitanorum contra Indos, Turcas & Persas intra decennium istud susceptas expeditiones bellicas, figuris plurimis exornatas ex Joannis itidem de Barros collectione Lusitanica sistit.

Tomo decimo quarto præmittitur Nicolai Ciernardi, Professoris Lovaniensis, iter curiosum in Africam, quod uti A. 1535 per Galliam & Lusitaniam illuc, linguæ Arabicæ addiscendæ gratia, fuerat ingressus, ita ipse Litteris aliquot, ad Jacobum Latomum datis, non illepede descripsit. Dehinc navigationum variarum sub præfecto maris Hispanico, Petro de Mendoza, A. 1535 & proximis ex Hispania in Americam Meridionalem & cumprimis ad loca contermina fluvii de la Plata, historia ab Ulrico Schmidt, Straubingensi, Germanice primum conscripta & in itinere collecta, traditur. Hanc excipit navigatio Don Ferdinandi de Soto, qua A. 1539 ex Havana Insula Floridam versus, tum recens detectam, trajecit, in tres Partes divisa, & ex Anonymi descriptione Hispanica in linguam Belgicam translata. Proximum ab hac locum sibi narratiõ professionis a Lusitanis variis A. 1540 & sequenti ex India Orientali in Regnum Soez & ad Maris rubri loca utrinque confinia vindicat, per Jo. de Castro, socium itineris, lingua primum Lusitanica congesta; cui item historia brevis Regni Æthiopiæ & Sacerdotis Joannis est admixta. Demum navigationis ab Hieronymo Benzone, Mediolanensi, A. 1541 in Indiam Occid. institutæ commemoratio historica tomum hunc præsentem finit.

Tomus decimus quintus duo Hædoeporica non contentenda complectitur. Ultimo iter non ignotum Joannis Staden,

den, Homburga ex Hassia oriundi, in Brasiliam, quod ab A. 1547 usque ad A. 1549 perfecit, ex ipsius Auctoris codicillis itinerariis exhibet. Alterum vero Joannis Lerici, Ministri Reformati, A. 1556 cum aliis quibusdam verbi divini sociis, Geneva in eandem Brasiliam per Galliam, opitulante cumprimis Casparo Colinio, Galliz tum Architalasso, missi profectionem apprime memorabilem sistit. In utroque hodieporico, quorum hoc primum Gallica, illud autem Germanica lingua primum, & postmodum etiam Gallica prodiit, nihil omittitur, quod ad plenam Brasiliae & aliarum in America regionum confinium historiam, tum speciatim ad mores Anthropophagorum cruentos delineandos spectat.

PRESERVATIF CONTRE L'IRRELIGION.

i. c.

PROPHYLACTICUM CONTRA RELIGIONIS fugam, vel demonstrationes veritatum fundamentalium religionis Christianae; Autore De la TOUCHE BOESNIER.

Hagæ Comitum, apud Carolum Delo, 1707, 12.

Plag. 15.

Fatetur Autor, existare plurimos, qui contra Atheos & pro verae religionis defensione scripti sint, libros, neque tamen post Grotium, Mornæum, Huetium, Abbadium, Clericum & tot alios se frustra laboraturum confidit, cum perpetuo urgendum sit hoc institutum, in quo profici possit, & ipse credat, se perspicuitate unum alterumque ex dictis scriptoribus esse superaturum. In Præfatione, quæ singulari studio conscripta est, primum causas protritæ religionis exponit, videlicet ignorantiam fundamentorum verae religionis, corruptionem morum in contemtoribus ipsis, eorum superbiam, qua supra recepta omnia eminere velint, multitudinem sectarum inter Christianos, ut & difficultates, quæ in doctrina Christiana occurrunt; quæ quidem omnia expendit Auctor, atque ad ea distincte respon-

det. Ex. gr. ad ultimum momentum monet, difficultatibus plena esse omnia: in Phycis atomum animatam a Leuwenhoekio observatam, materiz divisionem in infinitum, immensam universi hujus extensionem & similia incredibiliter nos vexare, neque tamen propterea Phycam rejici posse. Postea inde ab Atheis, ut, si Christianorum de Deo hypothesein rejicere velint, aliam nobis exhibeant, ostenditque, illos, sive ad hypothesein mundi æterni, sive a se ipso formati, confugerint, absurdissime acturos. Hinc contra D. Bazium probat, Atheismum & singulis, & Reipublicæ valde noxium esse, interque alia ejus instantiam, quod honoris studium in locum religionis succedere & vicia omnia refrenare possit, confutat. Tandem remedia contra Atheismum grassantem suppeditat, ut videlicet Principes bonis exemplis præeant, legum transgressores exacte puniant, officiis publicis, ecclesiasticis, civilibus & militaribus probos viros admoveant, deinceps ut infantes rectius educantur, moresque adulatorum emendantur.

• Ipsum opusculum tribus Libris constat, quorum primo probatur, Deum dari, eundemque sua providentia nihil non gubernare, ac animam nostram immortalem esse. Et Deum quidem dari ex consideratione materiz, quæ æterna nequaquam esse aut se movere possit ipsa, ex mira omnium compositorum efformatione, animæ immateriali natura, idea Dei, consensu gentium & veritate S. literarum, non minus fortiter quam perspicue evincit, istaque argumenta contra plurimas, præsertim Bazianas, exceptiones vindicat. Democritum, Epicurum aliosque materiarios Philosophos Atheos dici debere negat, etsi ex hypotheseibus ipsorum Atheismus pronatur, cum & doctissimi homines non semper justis consecutionibus obsecundent. Cafros negat Dei notitia omni carere, quem Dapperi testimonio *Hominis* illis dici, refert, similiterque de reliquis Atheismi accusatis gentibus judicat. Præ ceteris vero *p. 64 sq.* luculenter evincit, doctrinam de Dei existentia fraude hominum, aut consilio magistratus introduci non potuisse, cum primis quia contra illam independentiam fortissime pugnet, quam homines post lapsam affectant. Similibus argumentis demonstrat, & non
veretur

veretur *p. 66* docere, Deum immediate movere corpora speciatim humanum, juxta leges unionis a se constitutas, adeo ut volente anima corpus ipse propellat. Animam vero immortalem esse, inde probat, quia immaterialis sit, & qualitates excellentissimas habeat, imo quia Dei justitia pœnas post mortem exposcat, & Sacræ literæ ita doceant. Et immaterialem quidem animam esse inde demonstrat, quia essentialia ejus proprietates ab attributis materiæ toto cœlo differant, & quia, si ex particulis cogitantibus constaret, particula illæ, etiam antequam in nutrimentum hominis converterentur, videlicet in cibus, vino &c. nec non post egressum ex corpore nostro, cogitare deberent, quin quælibet illarum separate cogitaret, & se ipsam moveret, quæ perabsurda forent.

Libro II ad necessitatem revelatæ religionis se convertit, ostendens, humano generi religionem necessariam esse, eamque rationi non contrariam atque ad salutem sufficientem esse debere, omnes vero ab hominibus inventas religiones contrarias rationi esse, v. gr. Paganam & Mahumetanam, quas fuscè examinat, naturalem vero religionem non sufficere ad salutem docet, partim quia concupiscentiæ prævæ ortum & nexum explicare, partim quia methodum solidam se expiandi & Deum placandi ostendere nequeat.

Libro III ad religionem Mosaicam se confert, præmissisq; characteribus religionis revelatæ veræ (quod videlicet digna auctore Deo & homine esse, rectam rationem confirmare & ejus dissipare tenebras, quod applicari ad nostram imbecillitatem, & tamen majestatis non oblivisci, quod denique nullibi secum ipsa pugnare debeat) illos ad religionem Veteris Testamenti studiose applicat; inde veritatem Librorum Mosaicorum ostendit, partim ex indole scriptoris, qui ambitione & commodi studio careat, defectus & suos & Abrahami, unde gentis suæ origines & gloria petendæ, candidè detegat, de rebus suis ante vocationem divinam præclare gestis nihil dicat, liberisque suis nihil in Republica Judaica commodi procurarit; partim ex natura legum a Mose latarum, quæ valde incommodæ & artibus politicis aptatæ non sint, quod vel pateat ex imperata feriatiōne agrorum quolibet anno se-

partim ex terno accessu omnium masculorum ad templum Hierosolymitanum, nudatis prædiis limitum omnibus, partim ex miraculorum Mosaicorum excellentia probat. Veritatem Christianæ religionis, demonstrata fide librorum Novi Testamenti historica, evincit primum ex veritate doctrinæ Christi, quæ cum Mosaica convenit, sed longe illustrior est: deinde ex testimonio Apostolorum, quos ostendit miseros quidem & timidos, sinceros tamen, probos & constantes fuisse, adeoque nulla fraudis suspitione gravandos, cum proprios defectus sint fassi, & a vitis efficacissime avocarint: tertio ex successu prædicationis Evangelicæ admirabili contra tot impedimenta, quæ Judaismus & Paganismus objiciebat, reclamantibus omnibus carnis nostræ commodis. Hic comparisonem instituit inter successum Christianismi & Mahumetismi, & causas hujus politicas declarat, prorsusque adeo boni scriptoris officio satisfacit.

FIDES ET RATIO COLLATÆ, AC SUO utraque loco reddita, adversus principia JOHANNIS LOCKII &c. Cum accessione triplici, 1 de fide implicita, 2 de SS. Scripturarum certitudine ac sensu, 3 de perfectione & felicitate in hac vita. Edidit & præfatus est PETRUS POIRET.

Amstelodami, ex officina Wetsteniana, 1707, in 8.

Constat 1 Alph. 18 plag.

IN proluxa, quam operi præmittit, Præfatione faterur Cl. Poiret, sibi nihil quam Præfationem & unam atque alteram notulam deberi, atque in primis stabilire nititur lumen fidei receptivum, a ratione diversum, per Pelagianismum præsertim & Socinianismum prorsus abolitum. Conqueritur, nostro tempore omnes propemodum Christianos, maxime eruditos, lumen hoc impugnare, atque miratur, inter Pontificios novam Philosophorum sectam foveri, qui cum *Malebranchio* in Tractatu de Scientia Morali cap. 2 tantum non omnia rationi tribuant, ipsam etiam fidem rationi postponant, ac ipsam fidem medium ad rationem

rationem statuunt. Magis, quam in *Malebranchium*, in *Lockium* invehitur, quod Part. 4, C. 16, 18 & 19 de Intellectu humano fidem rationis humanæ actum fingat, atque in *Clericum*, qui quod istum secutus fuerit, ex ejus scriptis probat. Vocat opus *Lockianum* effectum irati Numinis in eos, qui divina, celesti, vitali, solida intimaque luce ac veritate a Deo in fundo cordis humilis non postulata, non admittit, & plane contempta, unius vanissime rationis imaginibus evanidis sese toti occuparunt. Omnium vero maxime Bælio indignatur, qui fidei prædicationem simulans eandem prorsus eliminare studuerit, atque notat, neminem eorum, qui hactenus contra ipsum scripserunt, veras rationis ac fidei notiones vel habuisse, vel ipsi opposuisse. Ceterum non potest non multum commendare Anonymi, quod publicavit, opus, cum iisdem hypothesebus indulgeat, quas ipse hactenus in operibus propriis defendit, atque uterque ex scriptis *Antonia Burignonia* se sapere profiteatur. Constatum est illud ex animadversionibus in theses quasdam a Philosopho quodam Secoto juxta *Lockii* principia de rationis præ fide excellentia, veluti demonstrationis ea de re specimen idioma Anglico editas, atque ex tribus accessionibus in titulo memoratis. Animadversionibus ipsæ theses Anglicæ cum versione Latina præmittuntur, in quibus eorum Autor rationem definit per assensum ob autoritatem Dei proferentis præbitum. Ad hanc igitur requiri infert revelationem, hoc est, veritatis a Deo modo extraordinario vel mediate per signa perceptibilia, vel immediate intellectui factam manifestationem. Jam cum experientia loquatur, & multos pro revelatione divina habuisse, sapiusque pro divina scienter vendidisse, quæ talis non est, rationem de sinceritate ac prudentia auctoris statuere debere, quod scilicet nec alios decipere voluerit, nec ipse deceptus fuerit, antequam fides revelationi haberi queat. Nostri in præsentia non est singula adducere, quæ ab Antagonista responsionis loco afferuntur: sufficit igitur palmaria delibasse fundamenta, quæ systema ipsius systemati Philosophi laudati e diametro adversum stabiliunt. Id potissimum carpitur, quod in thesibus memoratis

memoratis una hominis facultas ad omnium rerum cognitionem extendatur, cum potius pro objectorum percipiendorum varietate diversæ quoque ad ea cognoscenda facultates requirantur. Ipse igitur tres in homine admittit sensus, 1 *externos*, pro rebus hujus mundi corporeis, 2 *internos*, pro rebus mundi invisibilis, & 3 *intimos*, pro rebus mere divinis. Unumquemque sensum adjunctum sibi habere putat peculiarem intellectum, per quem suarum perceptionum sibi conscius existat, easdemque considerare ac inter se conferre valeat. Similiter triplicem statuit imaginationem, quæ rerum tam spiritualium, quam corporearum absentium imagines præmit. Ideas aut a triplici sensu pendentes passivas esse, sed dari alias activas, quas vel in totum, vel pro parte passivis aliquid superaddentes fingamus. Unde tribus memoratis intellectus speciebus addit quartum, *intellectum* nempe *actionum*. Intellectionem ipsam dividit in *intellectionem cordis*, quæ voluntatem efficaciter inclinatur, & *intellectionem cerebri*, quæ in mera speculatione subsistit. Quod si quis tot intellectuum genera ferre nequit, cum tamen tot operationum intellectus genera admittere debere existimat. Porro quemadmodum sensus externi lumine aliquo indigent ad res corporeas præsentis percipiendas; ita quoque pergit requiri *lumen* aliquod *internum* ad res mundorum invisibilium, & *intimum* ad res divinas clare percipiendum. Quod vero etiam res spirituales & divinæ sensu realiter percipiantur, testimonio Christi Joh. III, 23, 33, V, 19, 20, 30, VIII, 26 inter alia probatur. A priori etiam deducere conatur, quod Deus homini primo concreare debuerit facultatem ipsum realiter percipiendi. Hominem, nimirum a Deo creatum esse ob certum finem, adeoque facultatibus ad eundem consequendum instructum. Cum itaque in se summi boni desiderium reperiat, sitque ipse Deus bonum illud summum; necesse esse, ut ipsi concreata sit facultas Deo realiter perfruendi, hoc est, eum percipiendi, libere amandi, deque eo gaudendi. Centrale illud summi boni desiderium, tribus facultatibus, sensu nimirum, intellectu ac amore divino instructum *Spiritus* nomine indigitari, atque Triados sacrosanctæ imaginem exhibere. Dari enim quoque in Deo æternam volendi

volendi vim una cum essentialibus sibi inhzrentibus sensu & sapientia, quæ *Pater* in Scripturis dicatur: actualem vero, perfectissimam & plenissimam suinet ipsius perceptionem experimentalem & realem *Filium* appellari; inde propullantem sanctum amorem *Spiritum Sanctum* nuncupari. Quoniam Deus sentiri nequeat, nisi quatenus in intellectum intimum inluat; eundem passivum statuit atque errare nescium. Errores vero omnes ab activo intellectu derivat. Contendit præterea, sensum, intellectum atque imaginationem divinam per lapsum esse amissa; per gratiam in conversione restitui: ea restitutione facta oriri fidem. Eam duplici ratione considerat, vel ut donum Dei, vel ut officium hominis. In priore significata fides ipsi est vivum substantialeque Dei lumen in nobis, *Filium* nempe Dei, unde a Paulo Hebr. XI, 1 rerum sperandarum substantia, argumentum non apparentium dicatur, cum substantialiter in se contineat, quicquid speramus, & verum documentum sit, quæ speramus, jam vere & realiter nobis data esse. In sensu posteriore per fidem intelligit liberam tanti favoris acceptationem, sui que totius in manus amantissimi Dei fiducialem traditionem. Recenset luminis hujus effectus passim obvios, clamores nempe conscientiz irrefragabiles, inopinatam in medijs angoribus consolationem, spem validam & animum inconcussum inter dubia inexplicabilia & timores exortum, &c. Reddit quoque rationes sequentes, cur fidem a ratione non distinguere valeamus, quod sc. 1 lumini fidei non nisi distinctas notiones particularium veritatum adscribamus, ex. gr. Deum esse justum, sapientem, omnipotentem, &c. 2 quod profectum in divina cognitione per claros atque distinctos mentis nostræ de divinis attributis conceptus metiamur: 3 quod in primo statim conversionis momento tam vividam & distinctam rerum divinarum perceptionem requiramus, qualis est rerum externarum: 4 quod in discrimine, de quo loquimur, dijudicando non ad modum percipiendi, sed ad ipsas objectivas veritates respiciamus. Cognitionem autem, lumine rationis, & alteram, lumine fidei acquisitam, utut verbis convenient, efficaciam tamen differre statuit. Viros enim ingenii acutissimi con-

tra propriae Philosophiae regales in quavis scelera ipsumque Atheismum prolabi: at homines indoctos, immo etiam feminas, quid ratio, ratiocinatio, meditatio, idea vel conceptus sit, ignorantes, fide viva, charitate non ficta, fiducia & spe immobili, tantaque excellere sapientia, quae naturae vires superet. Ideas nimirum rationis nullam substantiam communicare, sed animam jejunam ac vacuum relinquere: fidem vero non solum illuminare, sed etiam nutrire. Fidei ergo lumen non ex notionibus in se, sed ex sensu cordis judicandum. Divinam in cor nostrum irradiationem ab omnibus mentis nostrae conceptibus adeo esse independentem, ut falsa saepe opinio fidei lumini magis opituletur, quam obsit, & contra/obsit vera. Esse ex. gr. qui universalis redemptionis persuasionem in divino amore realiter se promoveri sentiant; in aliis spem liberationis ex inferno olim futurae contrarium efficere. Rationem omnis generis ideis quam bellissime instrui posse; intellectum autem divinum interioris hominis omni divino lumine destitui, quod diabolorum testentur exempla: & contra interiorum hominum divina claritate vere illustrari posse, rationem ignorantia summa vel etiam erroribus laborare, siquidem homo interior iis non adhaereat. Quicquid enim in exteriori homine vel fiat, vel non fiat, id interiori per se nec prodesse, nec obesse; sed tantum prout ipse interior homo suamet voluntate eo bene vel male utatur. Notat praeterea, fidei lumen plerumque veritates populares ad vitae sanctitatem ducentes, at modo vivido, simplicissimis etiam ingenis accommodato, & qualibet fere vel levissima occasione eorum, quae in vita communi nobis obtingunt, manifestare; nequaquam vero ad fidei, quos vocant, articulos ducere, ut unam alteramve sententiam eligamus eique soli veluti verae adhaereamus. Hominem sic illuminatum testimonio Dei non posse non assentiri, ut adeo hic assensus sit effectus fidei & proprietas minus principalis, exigui ut plurimum momenti, si cetera bene se habeant. Ex his tandem infert, ad veritatem salutarem cognoscendam, nulla opus esse arte, nulla Logica, Metaphysica nulla, Critica nulla; sed sinceritate, humilitate, docilitate, Deique amore.

Quam-

Quamlibet divino lumine factam manifestationem, sive ordinario modo fiat, dum in mente bene purificata lumen fide plenum afferat diem; sive extraordinario, quando transeunte quodam irradiandi actu hanc illamve veritatem detogat, effe, in numerum revelationum referendam. Nullam vero revelationem immediate intellectui fieri, sed vel sensui, vel imaginationi, cum, quicquid revelatur, vel realiter, vel idealiter percipiatur. Varias hinc revelationum species constituit, atque in causam deceptionis in revelationibus inquirat.

Animadversionibus in theses Philosophi Scoti subjunguntur aliquot Accessiones. Earum prima de fide nuda, jam ante Germanice edita, fidei quinque actus essentielles recenset, nempe 1 Deum apprehendere, qualis in se est; 2 veritates omnes theologicas ex profectu in amore aestimare; 3 Deo voluntatem suam prorsus resignare; 4 omnibus propriis opinionibus abjectis, Christo se unire, tum in Christo ipso, & quidem in precibus, in adversis tolerandis, in peccatis propriis detestandis & purgandis, in hostibus spiritualibus oppugnandis, in operibus singulis peragendis, in virtutibus omnibus induendis; tum in sanctis ejus omnibus; 5 confidere & sperare in Deum; 6 gratiam divinam virtute quasi magnetica attrahere. Actibus annectit fidei attributa, necessitatem, sufficientiam, securitatem, perpetuitatem, efficaciam, excellentiam super omnes delicias, possibilitatem in hac vita &c. Accessio altera de Scripturæ Sacræ certitudine disquirat. Affert primo Autor amici cujusdam sui demonstrationem methodo Mathematica conceptam. Tota vis istius demonstrationis huc redit. Supponit, Jesum Nazarenum vixisse, discipulos suos ea docuisse, quæ in scriptis Evangelistarum atque Apostolorum continentur, crucifixum esse; ejus vero discipulos propter ipsius doctrinam mortem obiisse. Supponit ulterius, neminem sane mentis mendacium gratis fingere in presentissimam sui perniciem, imo mortem ipsam. Hinc infert, Christum revera resurrexisse, cum id Apostoli testati fuerint & propter hoc testimonium omnes calamitates mortemque ipsam læti subierint. Inde porro concludit, Deum a mortuis resuscitasse Christum, atque adeo veritatem doctrinæ ejus miraculo confirmasse. Esse

itaque religionem in Scripturis contentam veram. Autori tamen non opus esse videtur argumentis externis veritatem Scripturæ demonstrari: sed sufficere, si attendamus, num autor pietatem minime fucatam spiret, num ad Deum adducat, supremam ejus & proximi secundarium amorem, mundi ac sui ipsius contemptum, odiumque perpetuum & implacabile omnis generis peccatorum constantur urgeat, siq; autoris vitam doctrinæ conformem & constantiam inter medias persecutiones ob eandem passas consideremus. Accessio tertia de vera perfectione ac felicitate hac in vita attingenda jam anse idiome Germanico prodiit. Agit in ea Autor de perfectione vitæ probativæ, quam nunc degimus, & ad eam requirit, *ut totius suprema voluntatis studium omne, omnium amorem delectationemque in solo Deo puro, qualis in se ipso est, supra omnem creaturam conceptum sensumque ac gustum, adeoque in pura fide nuda positum habeas hanc; in hoc etiam amore puro ac pleno sine ulla intermissione in animo cogitationeque cum eodem directo & immediato conversetur; tum semper prospera inter & adversa, sive intus obviant, sive foris, de solo Deo ac Servatoris nostri felicitate perfectioneque, quam in se ipso immutabiliter possidet, deque solo ejus beneplacito in hac pura nudaque fide constanter gaudeas, ejusque solius voluntati in omnibus latius vivas.* Hæc ultetius declaraturus differit 1 de peccato, 2 de imaginibus intermediis, 3 de natura amoris, 4 de fide nuda, 5 de intima cum Deo conversatione, 6 de justificatione, 7 de felicitate, 8 de cognitione Christi historica. Quemadmodum vero amorem Dei in eo consistere arbitratur, quod voluntatis supremæ studium omne in Deo puro ponamus; ita peccatum ipsi est aversio hujus amoris a Deo ad creaturas. Monet tamen, sensum creaturæ gratam in se, quatenus voluntas nostra in eo non acquiescit, non esse peccatum: nec cupiditatem carnis in se & per se, utpote quæ datus in nobis ante peccatum Jac. I, 24, 15. Affert argumenta alia, quæ apud ipsum videas. Vis eorum ab hypothesebus ejus supra expositis pendet. Conversationem cum Deo per imagines intermedias opponit conversationi directæ ac immediatæ. Quid sit directæ & immediatæ cum Deo conversari, difficulter ait explicari ei, qui rei experientiam

entiam non habet; aliquo tamen modo per similitudinem mentem suam explicat. *Medium vero sibi objicere* dicitur homo, si creaturam, seu creaturalem conceptum sensumque Dei, sive presentem, sive absentem, directo cogitat, ita ut cogitationem Dei vel plane perdat, vel certe per indirectum tantum retineat. *Speciatum imaginibus affecta* dicitur anima, si objecti absentis ideam seu imaginem directo & immediate cogitat. Hanc medii adhibitionem peccaminosam pronuntiat, quotiescunque consulto fiat. Amoris veri naturam in eo collocat, quod tantum querat amans, quæ sunt amati, & que iis gaudet. Unde infert, de nostra felicitate gaudendum, non in quantum nostra est, nosque eadem fruimur, sed quatenus est felicitatis Dei quædam adumbratio & gratiæ ipsius erga nos declaratio. De fide nuda jam superius dictum est. Justificationem cum sanctificatione eandem pronuntiat. Non quidem negat, per imputationem justitiæ Christi hominem coram Deo justificari; sed hanc imputationem fieri non posse putat, dum peccator adhuc extra Christum est, Christusque extra ipsum, seu antequam sanctificetur. Justitiam nobis imputari, dum ejus cum substantia nostra constans unio in intimo animæ fundo verissime perficitur, Christo justitiæ suæ, divini luminis & amoris radios in nos mittente, nobisque incorporationis eorum in intima nostra admittendæ capacibus. Peccatum non esse actum transeuntem, sed inquinamentum, corruptelam & distorsionem totius substantiæ nostræ omniumque facultatum ejus, per generationem naturalem vere communicatam & per regenerationem gratiæ a Christo realiter ablatæ. Omnem obcuritatem in articulo de justificatione ex confusione fori humani atque divini emanasse. In locis Scripturæ, quæ ad confirmandam doctrinam vulgarem adduci solent, per vocem justificationis intelligi non declarationem peccatoris pro justo, sed justitiæ in homine effectiorem. Meritum Christi ejusque vim & efficaciam cognitioni Christi historici non esse adstricta, neque hanc ad essentiam veræ fidei salvificæ in se & per se iæ pertinere, ut quotquot historiam de Jesu Nazareno in hac vita non norint crediderintque, ad Deum venire non possint.

itaque religionem in Scripturis contentam veram. Autori tamen non opus esse videtur argumentis externis veritatem Scripturæ demonstrari: sed sufficere, si attendamus, num autor pietatem minime fucatam spiret, num ad Deum adducat, supremam ejus & proximi secundarium amorem, mundi ac sui ipsius contemptum, odiumque perpetuum & implacabile omnis generis peccatorum constantur urgeat, siq; autoris vitam doctrinæ conformem & constantiam inter medias persecutiones ob eandem passas consideremus. Accessio tertia de vera perfectione ac felicitate hac in vita attingenda jam ante idioma Germanico prodiit. Agit in ea Autor de perfectione vitæ probativæ, quam nunc degimus, & ad eam requirit, *ut totius suprema voluntatis studium omne, omnem amorem delectationemque in solo Deo puro, qualis in se ipso est, supra omnem creaturam conceptum sensumque ac gustum, adeoque in pura fide nuda positum habeas homo; in hoc etiam amore puro ac pleno sine ulla intermissione in animo cogitationeque cum eodem directo & immediato conversetur; tum semper prospera inter & adversa, sive intus obveniant, sive foris, de sola Dei ac Servatoris nostri felicitate perfectioneque, quam in se ipso immutabiliter possidet, deque solo ejus beneplacito in hac pura nudaque fide constanter gaudeat, ejusque solius voluntati in omnibus latius vivat.* Hæc ultetius declaraturus differit 1 de peccato, 2 de imaginibus intermediis, 3 de natura amoris, 4 de fide nuda, 5 de interna cum Deo conversatione, 6 de justificatione, 7 de felicitate, 8 de cognitione Christi historica. Quemadmodum vero amorem Dei in eo consistere arbitratur, quod voluntatis supremæ studium omne in Deo puro ponamus; ita peccatum ipsi est aversio hujus amoris a Deo ad creaturas. Monet tamen, sensum creaturæ gratum in se, quatenus voluntas nostra in eo non acquiescit, non esse peccatum: nec cupiditatem carnis in se & per se, utpote quæ datus in nobis ante peccatum Jac. I, 24, 15. Affert argumenta alia, quæ apud ipsum videas. Vis eorum ab hypothesebus ejus supra expositis pendet. Conversationem cum Deo per imagines intermedias opponit conversationi directæ ac immediatæ. Quid sit directio & immediata cum Deo conversari, difficulter ait explicari ei, qui rei experientiam

entiam non habet : aliquo tamen modo per similitudinem mentem suam explicat. *Medium vero sibi obijcere* dicitur homo, si creaturam, seu creaturalem conceptum sensumque Dei, sive presentem, sive absentem, directo cogitat, ita ut cogitationem Dei vel plane perdat, vel certe per indirectum tantum retineat. *Speciatim imaginibus affecta* dicitur *anima*, si objecti absentis ideam seu imaginem directo & immediate cogitat. Hanc medii adhibitionem peccaminosam pronuntiat, quotiescunque confusio fiat. Amoris veri naturam in eo collocat, quod tantum quarat amans, quæ sunt amati, de quæ iis gaudeat. Unde infert, de nostra felicitate gaudendum, non in quantum nostra est, nosque eadem fruimur, sed quatenus est felicitatis Dei quædam adumbratio & gratiæ ipsius erga nos declaratio. De fide nuda jam superius dictum est. Justificationem cum sanctificatione eandem pronuntiat. Non quidem negat, per imputationem justitiæ Christi hominem coram Deo justificari; sed hanc imputationem fieri non posse putat, dum peccator adhuc extra Christum est, Christusque extra ipsum, seu antequam sanctificetur. Justitiam nobis imputari, dum ejus cum substantia nostra constans unio in intimo animæ fundo verissime perficitur, Christo justitiæ suæ, divini luminis & amoris radios in nos mittente, nobisque incorporationis eorum in intima nostra admittendæ capacibus. Peccatum non esse actum transeuntem, sed inquinamentum, corruptelam & distorsionem totius substantiæ nostræ omniumque facultatum ejus, per generationem naturalem vere communicatam & per regenerationem gratiæ a Christo realiter ablatæ. Omnem obscuritatem in articulo de justificatione ex confusione fori humani atque divini emanasse. In locis Scripturæ, quæ ad confirmandam doctrinam vulgarem adduci solent, per vocem justificationis intelligi non declarationem peccatoris pro justo, sed justitiæ in homine effectorem. Meritum Christi ejusque vim & efficaciam cognitioni Christi historicæ non esse adstricta, neque hanc ad essentiam veræ fidei salvificæ in se & per se i a pertinere, ut quotquot historiam de Jesu Nazareno in hac vita non norint crediderintque, ad Deum venire non possint.

DISCORSO FISICO-MATEMATICO SOPRA
il Turbine &c.

i. e.

*DISCURSUS PHYSICO-MATHEMATICUS
de Turbine die 25 Januarii Anni 1708 Venetiis observa-
to; in quo simul de Aëre & Vaporibus, itemque de gene-
ratione Ventorum ac Turbinum in genere tractatur;
Auctore BERNHARDINO ZENDRINO,
Medico.*

Venetiis, apud Hier. Albrizzi, 1708, 8.

Plag. 4.

Postquam per duos fere menses integros hyemales; Decem-
brem præteriti, & Januarium præsentis anni Venetorum me-
tropolis aerem experta esset nebulosum ac pluviz prægnantem,
sine omni fere frigore, tandem die 25 Januarii anni currentis
exoriebatur hora 21 vespertina ventus Zephyro-Notus refla-
xum maris aliquantisper suffraginans, qui tamen hora
24 videbatur fere in totum cessare. Postmodum vero hora se-
cunda nocturna exsurgebat derepente turbo spatium illud urbis
Venetæ, quod inter telonium (la Dogana) & pontem lapideum
magnum (Rialto) est, occupans. Sibilus tunc horridus feriebat
aerem, qui igne accensus quasi apparebat intuentibus: naviculæ in
vicinia locatæ multum patiebantur a motu hoc aeris rapidissimo,
utpote quarum nonnullæ statim sub initium undis submergeban-
tur, aliæ, licet a spatio indicato longius remotæ, eo rapiebantur ve-
locissime, aliæ a turbine tollebantur in altum, & cadentes iterum
non parum hauriebant aquæ: vicinarum ædium tegulæ evelleban-
tur & una cum aliis rebus non adeo firmiter platearum pavimen-
to affixis rapiebantur in aerem ac transferebantur in loca diffusa:
patulæ ædium fenestræ claudiebantur, ita ut ventus omni ex re-
gione verberare aerem videretur: Barometra durante hoc sta-
tu aeris turbido ascendebant ad quinque linearum altitudinem.
Ex allegatis horrendis his effectibus colligit Clariss. Auctor,
tempestatem,

tempestatem hanc fuisse speciem turbinis, quales alias in mari a navigantibus etiam observantur, nihilque nisi ædes & palatia urbis in causa fuisse, quod plures numero, durante hac tempestate, sed minores, observati fuerint vortices. Hæc compendiosa tempestatum illius historia. Videamus jam summatim, quid in genere de aere, ventis ac turbinibus singula tractatus hujus capita, quorum quinque sunt, habeant. De aere docet, illum nihil esse aliud, quam collectionem effluviarum aquæ, terræ, reliquorumque corporum globi terraquei. Aeria particulas per molem æque ac figuram suam, quam spiralem facit, compressionis ac dilatationis esse capaces. Proportionem dilatationis assumit illam, quam observavit Ill. Boyle, ad cujus mentem unica aeris particula, ab excessivo frigore compressa, accedente iterum dilatatione ejus summa, 520000 vicibus se ipsam superare potest. Atmosphæræ altitudinem cum *de la Hire* statuit 127221 pedum. Aeris gravitatem satis probari a Barometris, mercurium suspendentibus, existimat, quæ tamen, quia æqualiter illa circumdat, nullum potest pressionis sensum in animalium corporibus causari, æque ac urinatores ab ambiente aqua sub undis non premi, experientia testetur. Vapores, ab effluviis supra memoratis, aërem componentibus, diversi, atque a globo terraqueo non minus ac illa ascendentes, examinantur Capite secundo. Hos differre secundum climatum globi differentiam, indeque fieri existimat Cl. Autor, quod unius ejusdemque paralleli incolæ, una eademque radiorum Solarium positione gaudentes, nihilominus maximam inter se diversitatem naturæ juxta & morum monstrant, exemplo Nigritarum, qui sub arcu Tropici Cancræ degunt, & nigerrimo colore distinguuntur ab aliis gentibus, cum tamen illi, qui sub eodem Tropico in Regno Peruviano vel India Orientali habitant, eandemque elevationem poli habent, ejusmodi colore minus sint picti. Vaporum origo adscribitur motui partis aeris subtilissimæ, quæ omnia penetrat, i. e. ætheris, quippe qui vehementia motus sui a durissimis etiam corporibus aliqua secum rapere ramenta valeat. Vapores hos vel nitrosos, vel sulphureos, vel aqueos, vel ex his compositos statuit. Nitrosi maximam partem

Cap. I.

II.

Cap. III.

partem constant ex igneis particulis, atque ideo in aerem elevati facile disrumpuntur, ac velocius agitati aeris spiras, ita premunt, ut inde dilatentur ac majus occupent spatium. Sulphurei nonnisi ratione admixtæ pinguedinis differunt a nitrosis. Multa alia salia in aere hinc inde dispersa, uti & præ ceteris radii Solares aliorumque corporum cœlestium, eandem fere cum nitrosis habent efficaciam. Ventum nihil aliud esse perhibet, quam commotionem aeris, pro diversa directione sua etiam diversam. Hinc quodvis globi terraquei punctum uti centrum venti potest considerari, sed, quod notandum, ut centrum physicum, quale e. g. urbis cujusdam rota fere capacitas esse possit. Origo ventorum deducitur ab elevatis in aerem vaporibus. Hi enim, dum ascendunt, non possunt non spiras aeris varios imprimere motus, prout navem videmus movere aquam ante quietam, sublato igitur per motum talem aeris æquilibrio, eo tendunt particule æthereæ, ubi minorem inveniunt resistentiam, i. e. ubi vapores in aerem elevati primam causabantur rarefactionem. Prout autem vapores illi successive ascendunt ita, ut per aliquot dies exhalationes ejusmodi aliquando durent, ita non minus ventus, harum effectus, per aliquot continuari potest dies; secundum differentem vaporum prodeuntium quantitatem. Certa & constans venti directio sequitur etiam vaporum motum, utpote qui per longam distantiam eundem in elevatione servare possunt tractum. Subtiliores vapores, qui altiora petunt, ventum producant in sublimiori aeris regione grassantem, prout e contrario graviores ventum terræ viciniorum causantur. Majora incendia sequitur ordinario ventus; rarefacto enim in loco, ubi incendia flammant, aere, cum impetu eo tendit, sublato æquilibrio, gravior minusque rarefactus vicinus, ut supra demonstratum. Venti pro diversitate locorum, unde spirant, diversas producant tempestates: ita Venetiis venti ex Septentrionali plaga spirantes frigidi sunt & sicci, salubres ac serenitatem aeris afferentes, utpote qui in tractu illo, unde veniunt, nullas offendunt paludes æmariæ: ex adverso illi, qui ex Meridionali plaga veniunt, atque in specie Euro-Notus, secundum tractum Sinus Veneti directionem

rectionem suam servans, semper colligunt nubes & pluviam generant, sanitati maxime adversi. Eurus e locis montanis oriundus frigus adfert, tandemque serenitatem producit. Zephyro-Notus etiam serenitatem promittit, ast minus durabilis, spirans e locis maritimis Fori Julii & Marchiæ Tarrivinae. In aliis regionibus effectus dictorum ventorum observatur plane contrarius: exempli loco a Cl. Auctore allegatur Africae Septentrionalis tractus maritimus, ubi venti meridionales frigidi sunt & serenitatem aeris post se relinquunt: septentrionales e contrario a mari mediterraneo oriundi, humidi, pluviosi ac infalubres deprehenduntur. De Turbinis generatione atque effectibus sequentia habet Cl. Autor. Turbo ad mentem ejus est motus aeris vorticosus in medio sui spatio vacuum relinquens, ortus a violentia duplicis aeris tractus, cujus directiones ex amassi sibi sunt contrariae. Sequitur autem turbo, quando vapores ex parvo quidem atq; angusto telluris spatio copiosi ac denso quasi agmine ascendunt. Dum postea duo quasi aeris flumina in opposita directione tendunt ad spatium illud ab exhalationibus occupatum, ibique aetheræ aeris particulae cum rarefactis vaporum atomis se uniant, accidit hoc cum insigni violentia atque extrusione reliquarum particularum aeris ad latera, quæ natura sua non aliam directionem, quam curvilineam habentes, in circularem tandem omnes desinant motum, quo turbo perficitur. Figuram turbinis similem statuit siphoni vel tubæ conicæ, cujus altera extremitas horizontem tangit, altera se perdit in nubibus. Gyri enim illi, qui horizonti sunt viciniore, in motu suo majorem inveniunt resistenciam, unde circulus eorum, angustior; quo magis remoti autem illi ab horizonte, eo debiliorem experiantur pressionem incumbentis atmospheræ, unde dilatatur necessario successively eorundem circulus. Et cum in violento illo spirarum aerearum motu nulla maneat immota, quæ non in gyrum circumagatur, evidens hinc esse putat, in medio turbinis spatio nil nisi aetherem relinqui. De tempore existimat, tam diu durare posse turbinem, quam diu concursus aeris violento modo se feriens continuatur, i. e. quamdiu durat

N n a

actio

Cap. IV

Cap. V.

actio & reactio vaporum aerem rarefacientium, qua cessante, atque aere ad condensationem iterum declinante, vehementia illa motus sensim desinit, ac tandem penitus quiescit. Ultimum Caput de turbine illo in specie agit, qui Venetias ante hos octo menses tam strenue vexavit, & cujus descriptionem jam sub initio hujus recensiois dedimus. Restat, ut Lectorem paucis moneamus, Clarissimum Auctorem meditari jam Commentarios in Hippocratis libros de Aere, Aquis & Locis, quos si eadem, qua presentem libellam, ornabit doctrina atque eruditione, Orbem litterarium mirum in modum sibi obstringet.

*JO. MARIE LANCISII, INTIMI CUBICULARII
& Archiatri Pontificii, de Substantiis Mortibus
Libri duo.*

Juxta exemplar excusum

Rome, sumptibus Jo. Frid. Gleditsch, Bibl. Lips. 1709, 2.
Alph. 1.

NOva prodit editio libri eruditissimi cujus recensum superiori M. Aprili dedimus, ad prototypum accurate, quamvis minori forma, expressa, quo magnopere consultam impressis Germanis nostris fuit, ad quos vel raro, vel immenso pretio advehuntur Italorum libri. Ceterum cum aliud nihil superfit, quod de hac editione dicamus, non erit forte ab hoc loco alienum, ut de Excell. Autore quaedam addamus, quae ex Amici litteris Roma ad nos missis nuper accepimus. Nimirum Lancisius noster, gente Romanus, cum plures annos Anatomicen publice Romae summo cum plausu professus esset, ab Innocentio XI Pontifice in aulam vocatus est, ut ei ab intimo Cubiculo esset, & Archiatri munere fungeretur. Crescente hinc illius apud summum Pontificem opinione atque gratia, in Basilica S. Laurentii & Damasi Sacerdotium, quod Canonicatum vocant, honorificentissime impetravit, a quo ille post Pontificis mortem abstinuit, publica necessitate ac plurimum Procerum amicitia privato ex otio ad suae scientiae pristinum exercitium communi Reip. commodo retractus. Interea dum in Romana Academia doceret, digniorum scholarum accepit Innocentii XII bene-

XII beneficentia, cui extremos vitæ dies agenti selectiores inter Medicos adfuit. At modernus Pontifex Clemens XI statim a creatione cum inter-intimos cubicularios ad Archiatri munus benigne revocavit. Annum nunc agit Celeberrimus Lancisius quartum & quinquagesimum.

JOH. HENRICI BERGERI, JCTI, DE MATRIMONIO
Comprivignorum Disquisitio.

Lipsiæ, apud Joh. Frideric. Gleditsch, 1708, in 4to.

Plag. 16.

Historica est hæc Disquisitio; quid enim circa celeberrimam illam de matrimonio comprivignorum controversiam diversis placuerit Scriptoribus, nervose recenset Excellentissimus Autor. Quatuorigitur sententias in hoc articulo occurrere docet. Prima matrimonium comprivignorum jure divino simpliciter prohiberi contendit. Secunda e contrario nullo casu illud interdicti censet, eaque Christianæ antiquitatis consensione stabilita omnium fere eruditorum animos occupavit. Tertia, quam Samuel Boblius asseruit, ejusmodi matrimonium tum demum a Deo interdictum esse existimat, cum infans natus sit ex novo parentum conjugio, qui comprivignos utrosque sanguinis cognatione conjungat: at quoad ejusmodi partus editus in lucem non sit, nihil ob stare contendit, quo minus comprivigni matrimonium inire queant. Quarta eandem quidem prohibitionem adstruit, eam tamen conceptis verbis non esse factam, sed generali lege, qua Deus sanxerit, ne quis ad proximam carnem accedere conetur, comprehendit. Ex his sententiis primam, utpote ratione & applausu fere destitutam, sine ulteriori recensu Excellentissimus Autor dimittit, sed trium posteriorum rationes, quibus earum Autores vel propria asserta stabilire, vel opposita diluere conantur, succincte enarrat, ac litis hujus arbitrium Lectori relinquit, ita tamen, ut peracta relatione in hanc pronuntiet sententiam: comprivignorum conjugia permittenda non esse, si quidem ex parentum matrimonio proles prognata sit; idem dicendum, si mater

Nun 2

pregnans.

pregnans sit, hac enim in parte foetum pro nato haberi; comprivignorum conjugia, si quidem ante contracta & consummata sint, quam foetus quidam in parentum conjugio conceptus sit, post conceptam natamque prolem non esse rescindenda. Eodem modo rem comparatam esse, si duo comprivigni nuptias celebrarint, ac foetum ex suo matrimonio susceperint: tum enim ob easdem causas parentum, vitrici nimirum & novercae, nuptias non concedendas videri, quamvis alioqui proprie atque civili sensu sese affinitate minus contingant; *arg. l. ult. 8, 14 de grad.* Hinc tandem etiam Autor consultissimus admonet majoremque in modum judices rogatos vult, qui de causis matrimonialibus cognoscunt, uti deinceps ejusmodi comprivignorum conjugia ne permittant. His subiecta sunt, si quidem Cothmanni, Bohlii Fabriciique spissa volumina excipias, cum Theologorum, tum Criticorum atque Jurisconsultorum, de controversia hac judicia, & e Theologis quidem nominatim Danielis Crameri, Wolfgangi Franzii, Johannis Gerhardi, Casp. Erasmi Brochmandi, Hieronymi Kromayeri, Henrici Mulleri, Augusti Varenii, Abrahami Calovii, Joan. Conr. Danhaueri, Joannis Adami Scherzeri, Michaelis Havemannii, Theodorici Hackspanii, Augusti Pfeifferi, Jo. Bartholdi Niemceieri. E Criticis P. Fagii, Ludovici de Dieu, Joannis Cocceji, Joannis Seldeni, Jo. Henrici Hottingeri, Joannis Clerici. Denique e Jurisconsultis Antonii Matthaei, Reinhardi Bachovii, Benedicti Carpovii, Henrici Brouveri, Samuelis Strykit, Christiani Thomassi & Hieronymi Bruckneri, quibus omnibus tandem bina Consistorii Fridensis Rescripta accefferunt.

JANI VINCENTII GRAVINAE, JCTI ET ANTECESSORIS ROMANI, Origines Juris Civiles, quibus ortus & progressus Juris Civiles, Jus Naturale, Gentium & XII Tabl. Legesque ac Scta explicantur. Libri tres;
ad CLEMENTEM XI, Pont.

Max.

Lipsiæ,

Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch, 1708, 4.

Alphab. 5.

PROdierunt denique pulcherrimo habitu ac typis nitidissimis, qui multum hæcenus ab Eruditis desiderati sunt, Originum Juris Civilis Libri III, a *Jano Vincenzio Gravina*, Jcto celeberrimo, & omnis doctrinæ elegantioris promo condo, magna cura conscripti. Etsi vero primum Originum Librum jam tum A. 1701 Neapoli & biennio post Lipsiæ in octava forma prodiiſſe, vel ex Actis nostris A. 1703 p. 383 & 1704 p. 145 abunde conſtet, eundem tamen reliquis, quos nitide descriptos Consulſſimus Autor Bibliopolæ Lipsienſi ſolertiſſimo Gleditschio excudendos tranſmiſit, adjungere viſum eſt, ut ita operi elegantiſſimo ſua conſtaret integritas. Quoque magis de utilitate Originum harum pateret Lectori, Jo. Burchardus Menckenius noſter, Conſil. & Hiſtoriographus Regius & Electoralis Saxonicus, juſtam ad Auctorem Epistolam præmiſit. Nos cum de primo Libro l. c. dictum ſit, de poſterioribus, quantum inſtituti ratio patitur, hoc loco quaſdam addere non gravabimur.

Quemadmodum ergo in primo Libro Juris Civilis originem & progreſſum inde a prima temporum memoria, genuinis ubique hiſtoriarum monumentis in conſilium adhibitis, oſtendit, ita Libro ſecundo in fontes magis reconditos inquiri, & non Regii modo & imprimis duodecim Tabularum, verum & univerſi Juris Naturalis atque Gentium ortum ex interioribus cauſis arceſſit, ac tertio denique Libro civilis regiminis principia atque indolem variasque Rerumpubl. rationes conſiderat, & vetuſtas Romanorum Leges & SCta accurate examinat. Ac primum quidem in naturalibus juris principiis inveniendis occupatus, hominem docet, duplici natura, corporis ſcilicet ac mentis, præditum, duplici pariter lege divinci, altera promiſcua, quæ corpori imperet & menti, quatenus cum corpore conjungitur, altera ſolius mentis, quæ promiſcuaſ ſapius repugnet. Promiſcua vocat motionem illam ubique pervadentem, omniaque cipientem & agitantem, reſque varias aſſiduo produ-

p. 234-

235.

- centem simul & interimentem, ex interituque unius alteram suscipientem; quæque adeo communis homini sit cum aliis, etiam ratione carentibus. Legem autem, quam vocat, mentis soli homini ratione prædito attribuit, eamque ait in divinæ legis lineamentis in homine adumbratis, & ab ipsomet animorum exordio, si non perfecta, inchoata tamen affectaque, religione consistere. Hominem ergo, qua corpore constat, lege naturæ promiscua, qua mente, sola rationis lege duci, quæ multo illa sit præstantior. Pulchre deinceps actiones ab utraque lege proficiscentes expendit, ac ubi de origine virtutum ac vitiorum, quæ naturæ morbos vocat, accurate differuisset, de domestica societate agit, & imperium domesticum naturale Patrifamilias jure occupationis naturalis ob præstantiam corporis & mentis aquiri censet. Viram enim corpore ac ratione potentiorum jure utriusque naturæ & foeminam occupare, & foetum ab illa progenitum, ceu portionem sui & viscerum maternorum a se occupatorum. Præterea cum vir foeminam consilio præstet, ætas autem infima consilio eget alieno, consequi, prolis educandæ regendæque curam patri relinquendam esse. Jus Gentium deinde persequitur, quod non uni familiæ, sed pluribus regendis est institutum, cumque pluribus gentibus communicatum. Hic in originem commerciorum inquiri, deque permutatione rerum ac belli pacisque jure agit, tum imperium civile expendit, & ad muniendam propagandamque societatem sapientioribus haud dubie imperium in eos competere statuit, qui mente sint imbecilliori, & ad parendum a natura facti, atque adeo illos ferinos horum mores poenis coercere finitimorumque feritatem justa causa persequi posse. Investigatis porro jurisdictionis legumque variis regionibus propriarum fontibus & ratione diversa, Jus Papyrianum imprimis considerat, seu legum Regiarum reliquias & fragmenta, multaque Romanæ disciplinæ capita inter Regias leges collocari observat, quæ potius ad mores pertineant e Regum exemplo ductos, eorumque autoritate constitutos; & Sigonium carpit, qui eas tantum leges Regias sublatis tenuit, quæ ad Regiam dominationem firmandam pertinerent. Certiora dehinc legum Regiarum,

Regiarum, quas superesse colligit, vestigia secutus sigillatim, nonnullas recenset & erudite explicat. Nos legem unam e reliquis producemus: SEI PARENTEM PUER VERBERIT, AST OLOE PROBRASSIT, PUER DIVEIS PARENTUM SACER ESTO. Hic veteres *sei* pro si Græca diphthongo scripsisse innuit: *verberit* pro verberet, ut *edim, edis, edit* pro edam, edas, edat, antique: *oloe* pro illi: *plorasset* pro convitia dixerit. Summam ergo hanc esse: puerum, qui parentem verberasset, sacrum esse, sive Diis parentum devoveri, quibus ceu hostia mactari queat. Inde ad Leges XII Tab. conversus docet, eas partim ex sanctionibus, quæ de Regio jure superfuere, partim ex institutis, quæ P. Posthumius, Sex. Sulpitius & A. Manlius ex Atheniensium, Lacedæmonum & Magnæ Græciæ urbibus, civili Pythagoreorum Philosophia imbutis retulerint, collectas esse. Eisdem æneis tabulis incisas in foro jussu populi fuisse collocatas, ne quem laterent; a quibus multum differre docet eboræas, seu potius roboræas tabulas, Pomponio memoratas, quæ non tam ut observarentur in perpetuum, quam ut emendarentur, a Populo publice fuerint propositæ. Hinc Hotomannum imprimis secutus leges singulas breviter & eleganter explicat, cumque aliæ ad privatum jus, aliæ ad publicum, sub quo & sacrum contineri cupit, referantur, primum juris privati, deinde publici seriem deducit. Germana autem & vera harum legum fragmenta producere conatur, neglectis iis, quæ ex interpretum potius ingenio, quam veterum monumentorum fide prolatae sint. Itaque male inter leges XII Tab. referri existimat, quas Cicero in libris de Legibus, exemplo legum Platoniarum, confinxit. Sed exemplum legis pulchre a Nostro explicatæ producemus. Sit ista: CUI TESTIMONIUM DEFUERIT, IS TERTIIS DIEBUS OBPORTUM OBVAGULATUM ITO. Cujus sensum hunc esse censet: *ei, qui testimoniis destituitur, liceat tertiis nundinis rem ante ades convitiis obruere.* Nimirum legem hanc contra Turnebum, Salmasium aliosque, qui pro *defuerit* defugerit legentes eam, ad testem testimonium defugientem pertinere arbitrati sunt, ad actorem potius testimoniis destitutum refert. Docet vero, eum evenerit, ut, qui rem suam ab aliquo in judicio repetebat, careret

p. 271.

276.

278.

279.

391. sq.

careret testibus, Decemviros facultatem dedisse auctori, ut ante domum rei clamoribus, imo & convitiis, rem suam flagigaret ternis diebus ac ternis mundinis, sive nono quoque die, quo Romani ex agris in urbem ad mundinas convenire consueverant; unde natum simul observat Noster, ut adhuc tribus editis reus citetur. Quodsi vero reus rem tradere detrectaret, licebat auctori, accitis sui clamoris testibus, rei domum intrare, rem suam, sicubi inveniret, ablaturus. Atque eum clamorem obvagationem ad portum, hoc est, ante domum vocabant; eoque refert Plauti locum:

Ita me bene amet Laverna, te,
Jam nisi reddi mihi vasa jubes,
Pipulo hic differam ante ades.

Ubi *pipulum* prisca lingua convitium notare observat. Sic & ceteras leges & earum fragmenta peregre espōit, adfictis in fine hujus Libri XII Tabulis, accurate una cum luculenta paraphrasi descriptis, quarum I de in jus vocando, II de iudiciis & furtis, III de rebus creditis, IV de jure patrio & jure connubij, V de hereditate & tutelis, VI de dominio & de possessione, VII de delictis, VIII de jure praediorum, IX de jure publico, X de jure sacro inscripta est, undecima vero V priorum Tab. & duodecima totidem posteriorum Supplementum dicitur.

p. 631.

Libro III doctissimus Auctor, praemissa sollicita Imperii Civiles investigatione ad Leges & Scta progreditur, quorum uti condendorum, publicandorum, approbandorum vel improbandorum atque abrogandorum rationem Libro primo exposuit, ita hic singulorum summam sigillatim considerat. E Legibus speciminis loco producamus Cinciam; a tribuno plebis M. Cincio A. U. C. 549 latam, quae cum oratorum fraude contemneretur, revixit sub Augusto per S. C. sub Claudio tamen novus muneribus Oratorum modus constitutus. Eandem legem *nummemlem* vocare Plautum, ut ipse testetur Festus, eoque patere Noster censet, quod praeter Oratorum donationes etiam aliae omnes fuerint hac lege imminutae, maxime cum
Justinia.

Justinianus & Jcti in plurimis Juris locis *legisimi modi donationum* meminerint, ad Cinciam haud dubie legem respicientes. Ceterum solennitatem quoque traditionis per mancipationem & nexum ex hac lege injunctam fuisse, exceptis donationibus inter parentes & liberos, docet, & perperam eam cum lege Titia, ad sponfiones potius spectante, quas non nisi virtutis causa fieri licebat, conjungi Cujacium secutus affirmat. De nique ex SCtis Julianum hic afferamus, a Q. Julio Balbo Consule ita dictum, quod Græci Adrianum, utpote factum Adniani jussu, appellant. Causam ei præbuisse ait hereditatem fisco delatam ex legibus caducariis; quod, bonis hereditatis ab iis, qui se heredes putabant, jam distractis, ea revocari damnumque fisci farciri conveniret; commune tamen & privatis heredibus hoc S. C. esse ait adversus eos, qui sive bona, sive mala fide res hereditarias aut possideant aut distraxerint. Quæ alia in hoc S. C. contineantur, brevitatis memores omittimus; plura enim ex præstantissimo hoc opere referre non patitur instituti nostri ratio. Interim Lectorem ignorare nolumus, *Idem* summum Gravinam Orationes etiam nitidissimas varii argumenti, & Institutiones Juris, quas jam descriptas brevi emendabit, ad Gleditschium nostrum, ut Lipsiæ excudantur, transmissurum. Idem & *de ratione Poetica* librum vernacule scriptum Romæ prelo subjecit, quem mox expectamus.

p. 651.

JOHANNIS HUBNERI, RECT. GYMN.

Martisburg.

**KURZE FRAGEN AUS DER NEUEN
und alten Geographie.**

i. c.

COMPENDIUM GEOGRAPHIÆ NOVÆ

& Veteris, methode Erotemica concin-

natum.

Lipsiæ, apud Jo. Frider. Gleditsch, 1708, 12.

Alphab. 2.

**KURZE FRAGEN AUS DER
Politischen Historie.**

Ooo

i. c.

i. e.

COMPENDIUM HISTORIÆ CIVILIS, METHODO
Erotematica concinnatum.

Tomi X.

Ibid. apud eundem; inchoatum 1697, absolutum 1707, 12.
Alphab. 22 $\frac{1}{2}$.

KURZE FRAGEN AUS DER
Genealogie.

i. e.

COMPENDIUM GENEALOGICUM, METHODO
Erotematica conscriptum.

Ibid. apud eundem, 1708, 12.
Alphab. 12 $\frac{1}{2}$.

CCCXXXIII GENEALOGISCHE
Tabellen.

i. e.

TABULÆ GENEALOGICÆ TRECENTÆ
triginta tres.

Ibid. apud eundem, 1708, fol.
Alph. 4.

HAud malam apud Lectores nostras gratiam nos inuituros speramus, dum uno conspectu exhibemus Opera Geographico-Historico-Genealogica, quæ sparsim hactenus Vir celeberrimus deque studiosa juventute immortaliter meritis, Joannes Hübnerus, Collega noster honoratissimus, intra aliquot annorum spatium magno lectorum fructu vulgavit. Primum in his locum obtinet Compendium Geographicum, quod ut libri memorialis vice esset Auditoribus, cum Lipsiæ privatas scholas institueret, anno 1693 primum cum Præfatione Christiani Weiffii, Rectoris Gymnasii Zittaviensis, quem præceptorem quondam habuit, publicavit doctissimus Autor.

Hinc

Hinc plures subinde observationes Geographicas nactus, quas ex omni ferme plaga curiosiores submittebant, iterum iterumque accuratorem atque emendatorem vulgavit librum, adeo ut decima octava, quæ hoc anno prædiit, editio longe perfectissimum Geographiæ compendium præbeat. Nectantum probatus Germanis nostris est hic liber, verum & Belgis ita placuit, ut in vernaculam a Nicolao ten Hoorn translatum Amstelodami anno superiore vulgaverint hoc titulo: *Kort Begrip van de Oude en Nieuwe Geographie*; qui libellus cum Hübneriano plane convenit, nisi quod quæstiunculas, quas Auctor nostræ ætatis genio admodum accommodatas censuit, omittere Belgæ interpreti visum est. Ceterum quæ immenso labore, hætenus molitus est Cl. Hübnerus, novas Tabulas Geographicas, pace demum facta, qua turbatos Europæ fines rursus in ordinem redactum iri speramus, in publicum editurus est.

Sed pergitur ad Historiæ Civilis Compendium, intra decem annos totidem Tomis incredibili labore absolutum, in quo concinnando pariter methodo usus est erotemica, quam in Compendio Geographico multis probatam cognoverat. Ita vero materiam totius operis disposuit, ut Tomus I quatuor Monarchias, Tomus II, III & IV præcipua Europæ Regna, Tom. V, VI, VII & VIII Historiam Germaniæ, Tomus IX Asiæ, Africæ & Americæ memorabilia, & tandem Tomus X totius operis anacephalæosin complecteretur. Ex hac Historiæ Civilis epitome novum compendium facere, ineptum foret: at circa singulos tamen Tomos unum & alterum observare, non alienum erit. Tomus I, A. 1697 editus, eam Historiæ Civilis partem absolvit, quam Universalem appellare consuevimus. Hic cavendum sibi duxit doctissimus Autor, ne in defectu peccaret, quod illis accidit, qui de quatuor Monarchiis, præter nuda imperantium nomina, nihil fere afferunt. Multa igitur de Populo Dei; de priscis Græcorum Rebus publicis; de gestis Romanorum sub Regibus atque Consulibus; de Saracenorum Caliphis & Turcarum Sultanis adjecta sunt, quæ apud alios Epitomatores frustra quæras. Ceterum Historiam hanc tam arctis limitibus circumscripsit, ut nihil ad eam retulerit, quod

potiori jure in particulari aliqua historia locum habere mere-
retur. Tomus II, A. 1698 vulgatus, continet Europæ Regna,
quæ ad Occidentem spectant, Hispaniam puta, Portugalliam,
Galliam, Angliam, Scotiam & Hiberniam, quibus rerum Bel-
gicarum & Helveticarum compendium subnectitur. Præcipu-
um hic usum præbebit Liber IV, quo Regnum Lotharii ejusque
historiam ita enodavit, ut quisque rerum ad Austrasiam, Burgun-
diam, Belgium, Lotharingiam, Alsatiam, Helvetiam, Sabaudi-
am, Delphinatum & Provinciam pertinentium origines nullo
fere negotio pervestigare possit. Tomo III, qui A. 1699 profi-
cit, primo ad plagam Australem conversus Autor, totius Ita-
liæ Historiam ita pertexuit, ut 1 de Pontifice Romano; 2 de
Regnis utriusque Siciliæ, Sardinie atque Corsicæ; 3 de Duca-
tibus Sabaudie, Pedemontii, Montis Ferrati, Mediolani, Mantuæ,
Patau, Mutinæ, Florentiæ, Mirandulæ, Monæci & de Insula Ma-
lita; 4 de Rebus publicis Venetorum, Genuensium, Lucensium &
S. Marini; & 5 de Regno Cypri, velut coronidis loco, ageret. Dein-
de oculis in plagam Septentrionalem retortis, Danorum, Norva-
gorum, & Suecorum res gestas ea, qua par erat, fide, Suaningi
chronologiam ubique secutus, explicuit. In Tomo IV, A. 1700 in
Iticem edito, describuntur regiones, quæ Orientem versus ad A-
siæ usque fines pertingunt. Continet igitur Liber I Bohemi-
am, cum Moravia, Silesia & Lusatia; Liber 2 agit de Polo-
nia, Borussia, Livonia & Curlandia; Liber 3 describit Hun-
gariam, Transylvaniam, Moldaviam & Wallachiam; Liber
denique 4 Russorum, Cosaccorum atque Tartarorum res ge-
stas exponit. In Tomo V, A. 1702 publici juris facta, post bre-
vem in res Germanicas introductionem, agitur Libro 1 de Au-
stria, Stiria, Carinthia, Carniola & Comitatu Tyrolensi; Li-
bro 2 de Bavaria & Palatinatu; Lib. 3, post generalem Sueviæ
historiam, de Ducatu Würtembergico & de Marchionatu Ba-
densi; Libro 4 de Franconia, Thuringia & Hassia, & Lib. 5 de
universa Domo Saxonica. Tomus VI prodit 1703. Liber 1 recen-
set Principes Anhaltinos & Duces Saxo-Lauenburgicos; Liber
2 Duces Brunsvicensis & Luneburgenses; Lib. 3 Duces Sles-
vici & Holstatiæ; Liber IV Duces Megalopolitanos & Pome-
ranos,

ranos ; Lib. 5 universam Domum Brandeburgicam ; Lib. 6 reliquos Imperii Principes seculares, Arcenbergios, Hohenzolleranos, Eggenbergios, Lobkovizios, Salmenses, Dietrichsteinos, Nassovienses, Ausersbergenses, Orientales - Frisios, Fürstenbergicos, Oetingenses, Lichtensteinios, Crojenses, Piccolominiicos, Portianos atque Schwartzburgicos. In Tomo VII, qui A. 1705 prelo subjectus est, describuntur tres Germaniz Metropoles, Electorali dignitate conspicuz, cum earum Episcopis suffraganeis. Liber itaque 1 exhibet Archiepiscopos Moguntinos, Episcopos Bambergenses, Herbipolitanos, Wormatienses, Eichstettenses, Spirenses, Argentoratenses, Augustanos, Constantienses, Curienses, Hildesienses, Paderbornenses, Halberstadienses atque Verdenenses ; Liber 2 continet Archiepiscopos Trevirenses, cum Episcopis Merensibus, Tullensibus, & Virodunensibus ; Lib. 3 recenset Archiepiscopos Colonienfes, & post eos Episcopos Leodienses, Ultrajectinos, Monasterienses, Osnabrugenses atque Mindenses. Tomus VIII A. 1706 vulgatus est. Habes hic Libro 1 Metropolim Salisburgensem, ad quam referuntur Episcopatus Frisingensis, Ratisbonensis, Passaviensis, Brixionensis, Gurcenfis, Chiemenfis, Secoviensis, Lavantinus & Tridentinus ; Liber 2 agit de Metropoli Vefontina, cui subjiciuntur Episcopatus Basilcensis & Lausoniensis ; Liber 3 complectitur Metropolim Magdeburgicam, cui olim suffragati sunt Episcopi Martisburgenses, Numburgenses, Misenenfes, Brandeburgenses atque Havelbergenses ; Liber 4 tandem ab oculos ponit Metropolim Bremensem, & ejus quondam suffraganeos Episcopos, Lubecenses, Slevicenses, Raceburgenses, Suerienses, Lebusiunfes & Caminenses. Tomus IX, A. 1707 publici juris factus ; continet, quicquid in singulis Afiz, Aficz ac Americz Regnis atque provinciis antiquo, medio & hoc nostro zvo notatu dignum accidit. Habes itaque hic in compendio res Argonautarum, Trojanorum, Amazonum, Arabum, Persarum, Indorum, Simensium, Abeffinorum, Americanorum, ut reliquos taceamus, de quibus alii spissis voluminibus commentati sunt. Accessit demum Tomus X, eodem anno impressus, in quo comprehenduntur Introductiones omnes, quas
singulis

singulis Tomis seorsim præmiserat Autor Cl. quo consilio id consecutus est, ut & repetitio sit facilior, & ut pauperiores, si vel maxime novem Tomis careant, ex decimo tamen rudimenta studii historici ponere possint. Ceterum per totum opus, quoad ejus fieri potuit, accuratam temporis rationem habuit, atque in eo magnum operæ pretium consecutus est: gravibus autem causis adductus Calvisii potius, quam aliorum Chronologorum computandi rationem secutus est. Gratum præterea non paucis accidit, quod singulas historias particulares non tantum ad nostra usque tempora continuare, sed etiam ab ultima gentis origine repetere conatus est. Ita enim fit, ut nihil facile accidat, quod non statim suo loco annotare possint Lectores. Omnem quoque dedit operam, ut singulas historias, magno memoriæ adminiculo, in accuratas Periodos describeret: qua in re nullius auctoritatem secutus, sed proprio potius ingenio usus, partitionis fundamentum in ipsa re quaerendum esse duxit. Denique etsi Compendio huic multa autorum probatissimorum, e quibus illud collegit, nomina infarcire supervacaneum duxerit, attamen ne alii, qui vel ultra compendium sapere volunt, vel fidem ipsius in dubium vocant, justam de non allegatis autoribus conquerendi causam habeant, in Præfatione Tomi X rationem ostendit, qua eorum desiderio a se satisfieri posse arbitratur. Neque dubium est, quin datam fidem, ubi primum per alia negotia licuerit, sit liberaturus.

His scriptis etsi ita sibi hætenus devinxit Germanos nostros celeberrimus Hübnerus, ut ea nunc omnium manibus terantur, attamen, si quid judicamus, se ipsum superavit, editis nuperrime Genealogiæ Tabulis synopticis CXXXIII, quas utilissimo Compendio Genealogico, per erotemata composito, ita illustravit, ut nihil jam superfit in hoc studio, quod non planum omnibus videri queat & obvium. Præcipue autem id spectabat Cl. Autor, uti ex Præfatione patet, ut Historiam Civilem, decem Tomis absolutam, iis in locis, ubi res ad Genealogiam recidunt, hisce Tabulis illustraret. Pertinent igitur ad historiam Populi Dei Tabulæ novem; ad Monarchiam Assyriorum 2; Persarum 1; Græcorum 5; Romanorum 17; ad Regna Hispaniæ 6; Portugalliæ 3; Galliæ 12; Angliæ 11; Scotiæ 3; Daniæ 4; Norvagiæ 1; Sueciæ 4; Poloniæ

loniæ 5; Bohemiæ 3; Hungariæ 2; Russiæ 2; ad res Burgundicas 5; Belgicas 5; Helveticas 2; ad historiam Lotharingiæ 7; Silesiæ 6; ad familias, Austriacam 8; Bavaricam 5; Palatinam 10; Saxoniam 26; Brandeburgicam 11; Brunsvico-Luneburgensem 9; Megalopolitanam 5; Pomeranam 3; Würtenbergicam 7; Hassiacam 6; Slesvico-Holsatam 15; Badensem 5; Anhaltinam 7; ad Principes Imperii, quos recentiores vocant, 39; ad Archiepiscopos & Episcopos Germaniæ 4; ad historiam Pontificum 4; Regum Siciiliæ 6; reliquorum Italiæ Ducum 34; ad Asiam, Africam & Americam 10. Ita vero in concinnandis hisce Tabulis se gessit Cl. Autor, ut non modo præsentem omnium Familiarum statum ob oculos poneret, sed etiam ultimas earum origines indagaret. Deinde omnes ingenii nervos ad id intendit, ut difficultates, quibus hoc studium hætenus laborare visum est, quantum fieri potuit, tollerentur. Itaque multas Tabulas adjecit, quæ hætenus desideratæ sunt, v. g. de Pontificibus Romanis; de Principibus Ecclesiasticis in Germania; de Regibus Asiaticis, Africanis & Americanis, etc. Sæpe plures Tabulas in unam contraxit, ut multas personas ad eandem historiam concurrentes uno obtutu cernere posses: testatur hoc Tabula 79 de successione in Regnum Britanniæ; Tabula 130 de connubiis fatalibus Archiducum Austriæ; Tabula 69 de unione Provinciarum Belgicarum. Ubi vero unica pagina tot personas capere non potuit, ita Tabulas disposuit, ut, quarum una illustraret alteram, eæ sibi invicem e regione opponerentur: videatur Tab. 58 & 59 de successione in Principatu Novo-Castrensi; item Tab. 8 & 9 de Genealogia Christi secundum Matthæum & Lucam. Sæpe quoque contrario consilio Tabulas multiplicavit, ut, quæ ex nimia brevitate oriri solet, confusio evitaretur. Ita gentem Palatinam per 10; Saxoniam per 26; & Holsaticam per 15 tabulas distribuit. Imprimis autem, ubi in plures Lineas abeunt Familiæ, per Tabulas mnemonicas memoriæ succurrendum esse duxit. Huc pertinet Tab. 36 de variis Hispaniæ Regibus; Tab. 48 de quintuplici stirpe Regum Galliæ; Tab. 137 de septem lineis Domus Palatinæ; Tab. 148 de antiquis Ducibus Saxoniæ;

roniz; Tab. 158 de linea Ernestina; Tab. 10, de linea Albertina; ut alias quam plurimas taceamus. Tandem labore haud vano & miro artificio materiam in manuscripto sic disposuit, ut typhotheta nulla litterarum inversione, nullis astericis, nullis obeliscis, nullis aliis signis aut characteribus opus haberet. Ceterum in eo nunc occupatur imprimis Autor doctissimus, ut Historiæ Civili, quæ ultimam manum jam experta est, propediem subjungat Historiam Ecclesiasticam, eodem methodo in Compendium redactam. Quod opus ut cum pluribus, quæ molitur, elegantissimis scriptis feliciter absolvat, vires optimo Viro, vix quadragesimum ætatis annum supergresso, integras atque inconcussas publico nomine aprecamur.

A FAITHFUL ABRIDGMENT OF THE WORKS
of that leamerd and judicious Divine, Mr. Richard Hooker &c.

h. e.

EPITOME ACCURATA OPERUM THEOLOGI ERUDITI insignique judicio præditi, RICHARDI HOOKER; cum ejusdem Vita.

Londini, apud Benjaminum Bragg, 1705, in 8.

Constat i Alph. 3 plag.

Celebre inter Anglos nomen adeptus est *Richardus Hooker*, dum in suis de Politia Ecclesiastica libris statum Ecclesiæ Anglicanæ contra Puritanos erudite defendit, optaruntque complures Viri eruditi, ut libri isti in Latinam linguam transferrentur, quo in exterorum etiam notitiam venirent. Id tamen hætenus factum non est; præsentemque Epitomen in gratiam civium suorum patrio idiomate conscripsit Autor, cum multa nunc dissidia inter Presbyterianos & Episcopales in Angliâ flagrent.

flagrent. Agit autem Libro primo de lege in genere, ac fuscè inprimis explicat, quomodo ad notitiam legis rationis perveniat. Lib. 2. disquirat, num Scriptura Sacra sola sit omnium actionum regula, ita ut peccatum sit, quæ juxta eam non dirigitur. Concedit, Scripturam perficere ministrum Ecclesiæ ad docendum viam salutis; sed non facere Juris peritos, Medicos, Mathematicos, quorum tamen actiones sint quoque bonæ. Non omnes leges per Scripturam; verum multas etiam per rationem manifestari. Neque enim, quod in Scriptura non legitur, sed quod ipsi contrariatur, falsum esse atque injustum. Lib. 3. defendit, non opus esse, ut disciplina Ecclesiastica in omnibus Ecclesiis eadem existat, licet aliqua ubique requiratur. Hinc nec necessarium fuisse, ut in Scripturis a Deo defineretur, utpote per se ad vitam æternam consequendam non faciens: sed a Deo regentium arbitrio relinqui potuisse. Lib. 4. refutat asserentes, quod politia Ecclesiastica Anglicana ceremonias ac ritus Papales sapiat, ceremoniarum necessitatem ad attentionem præsertim conciliandam luculenter demonstrans, & singulas, quæ culpantur, speciatim examinans. Lib. 5. aciem in eos stringit, qui multum superstitionis in religione Christiana hodie superesse contendunt: ubi omnium ceremoniarum in cultu etiam nostro publico usitatarum rationalem explicationem legas utilitatemque monstratam reperias. Lib. 6. de jurisdictione Ecclesiastica & Lib. 7. de divina Episcoporum origine, potestate atque auctoritate agit, ipsorumque a Presbyteris differentiam ex historia Ecclesiastica primorum Seclorum probat. Tandem Lib. 8. jura Principum in sacra sub incudem revocat. Octo hi de disciplina Ecclesiastica libri maximam eamque præcipuam operis partem absolvunt: reliquæ scripturunculæ pleraque homileticæ sunt, e. gr. discursus de justificatione, sermo de natura ambitionis, alius de certitudine & constantia fidei in electis, & duo sermones in partem Epistolæ Judæ.

ELOGIUM CONRADII SAMUELIS
SCHURZFLEISCHII.

Ppp

Haud

HAud levem iacturam super fecit Republica literaria, **H**ortuo **CONRADO SAMUELE SCHURZFLEICHIO**, Polyhistoro summo, Consiliario Saxonico Vinarienti, & in inclita ad Albiam Acaademia Doctore humanitatis longe celeberrimo. Qui quo clarius doctrina metuisque maximis in orbe erudito emittit; hoc magis ad exemplum interesse putamus, ut, qua ratione ad tantum eruditionis famaeque gradum ascenderit, iugentius appareat. Natus ille est Corbaci in Valdecensi Comitatu, A. M. DC. XLI. Mense Decembri. Pater ei fuit M. Joannes Schurzfleischius, quem ipse Filius Philosophum & Theologum doctum appellavit, quique primum in aula WILDUNGENSI Comitis Volgadi a sacris concionibus fuit, deinde autem, Comite e finibus excedere coacto, Scholae Corbacensi praefectus est. Matrem habuit feminam ornatissimam, Annam Gudam Benignam, ex veteri Fuldarum Halliae stirpe oriundam. Majores Schurzfleischii ultra annos quadringentos in agro Wildungenſi conſediſſe & in bellis Belgicis ſub Auſtris aliquando meruiſſe dicuntur. Fuit jam in puero ſingularis docilitas ingenii, magnusque in optimarum literarum ſtudio, imperus. Hinc igitur non Parentis ſolum inſtitutione, ſed Nifanii etiam & Scipionis, aliorumque, qui in patrio Gymnaſio docende juvenutis partes ſuſtinuerunt, diſciplina adeo profecit, ut jam tum graviffimi Viri praecleara quaque de tanta, adoleſcentis indole ominarentur, ac nominatim Joannes Victor, in aula Valdecenſi Cancellarius, (quem Conradus matrem neceſſitudinae attingebat) in publico adoleſcentum examinae Parenti de tali Filio gratulatus ſpe maxima veriffimaeque praediceret, Valdecum huic ingenio non ſufficere, in eoque Salmaſium alterum ac Boxhornium erudito Oſi certo promitti. Tam pulchris omnibus Gieſſam dimiſſus eſt Conradus, ut penitus excoleretur, cum vix annos ſexdecim natus eſſet. Florebant ibi tum temporis Feuerbornius Menzerusque, Theologi praerantiffimi, item & Tabor, Jureconſultus celeberrimus; quorum ſcholas ille non negligebat. Inprimis vero Jo. Conrado Direrichio, cum quo Patris ſingularis ſemper amicitia interceſſerat, doctore atque hoſpiti per triennium utebatur. In-

de an-

de anno M DC LXI, suâſu Vitoris, Vitebergam commigravit; ubi Ægidii Strauchii ſcholæcum per tres annos detinuerunt; quippe quo ducé abſtruſam temporum rationem maxime excoluit, rerumque omni ætate domi forisque geſtarum cognitionem accuratori diligentia ſibi comparavit. Imo & ab initio diviniorem literarum ſtudio ſe dare viſus eſt; unde Calovium, Meiſnerum, Quenſtedium, Deuſchmannum, præclara illa ecclēſiæ noſtræ ornamenta, magna veneratione ſuſcepit, ingentique diſcendi cupiditate audivit. Quin & Deuſchmanno Præſide publice diſputare, & ſuam harum etiam rerum ſcientiam, datis ſpeciminibus, aliis approbare tunc non dubitavit. Quo vero & alios, quæ didicerat, docere, beneficiisque Academicis frui poſſet; anno M DC LXIV, Decano Chriſtiano Trentſchio, honores Philoſophicos petiit atque impetravit. Hunc in patriam iuſſus reverti inſtituendæ iuventuti deſtinabatur, iſtâſque vices in patrio Lyceo extra ordinem vicarii que nomine brevi tempore ſuſtinuit. Cum vero ſcholâ iſtâ tantum ingenium minus capere videretur, ſponte ex hac provincia deceſſit, & de Patronorum conſilio Academiâſ repetiit; ſalutatis prius in Patria & præcipue Caſſellæ Viris rerum civiſium peritiſſimis, ſuſceptoque verſus ſuperiorem & inferiorem Germaniam itinere. Idoneum igitur tempus ratus ſtudiis obſequendi ſuis, totum ſe dedit elegantioribus literis, publicæ cumprivatæ utilitati ſamæque diligentiffime ſerviens. Primo quidem A. M DC LXVII in Academiâ Lipſienſem ſe recepit, quorundam juvenum mores & ſtudia moderaturus. Hic ex doctrina & conſuetudinē Rappoltî, Thomæſ, Franckenſteinii, Fellerique fructus cepit uberrimos; neque minus, auctore Schwendendorffero, juſſi civili operam dedit. Biennio poſt repetiit Vitebergam, Widemanno, Lipſienſi juveni, regendo dux datus, ibique Zieglerum diligentiffime audivit. Cum itaque illi nihil deeſſet ad exquisitiſſimæ eruditionis laudem, A. M DC LXXI Hiſtoriarum Profeſſor Publicus extra ordinem conſtitutus eſt. A. M DCLXXV Profeſſionem Poæſeos a Sam. Benedicte Carpzovio relictam obtinuit. A. M DC LXXVIII miſſa ſtatione priori, ordinarium Hiſtoriarum Profeſſionem ſuſcepit,

scēpit, cumque hac deinde, mortuo Balchafare Stolbergio, ex singulari Electoris gratia Græcæ linguæ institutionem conjunxit. Ceterum Schurzfleischius non ignarus, quanti sua interesset, exteras etiam nationes adire, atque aliorum hominum mores atque instituta cognoscere; A. M DC LXXX peregrinandi consilium cepit, adeoque Belgium Britanniasque maximo cum fructu perlustravit. His enim itineribus viros ubique celeberrimos convenit, sibi que favorem corum conciliavit, & præstantissimarum Bibliothecarum scrinia codicesque rarissimos inspexit, ingentique doctrinæ thesauro & pulcherrima re libraria instructus Vitebergam remigravit. Nec dum autem vir inexplebilis scientiæ acquiescebat, sed adhuc incredibili videndæ Italiæ desiderio flagrabat. Cui ut satisfaceret, A. M DC XCI cum Jo. Samuele Stryckio, illustris Hospitis sui Filio, hodie Antecessore Halensi excellentissimo, itemque Jo. Christophoro Wichmanshausen, hoc tempore in Academia Vitebergenfi Orientalium Literarum Professore celeberrimo, denuo iter ingressus est. Venetias primum adiit; hinc contendit Florentiam, ubi, interprete & conciliatore Antonio Magliabechio, Medicæ, ac Laurentianam, aliasque Bibliothecas intravit, in iisque innumeros libros, ac nominatim antiquissimum Florentinarum Pandectarum Codicem evolvit. Pisas dehinc digressus ad ipsius Magni Ducis, Cosmi III, ejusque Filii, Joannis Gastonis, alloquium clementissime admissus est. Demum Romam festinavit, ibique quatuor menses commoratus, non solum Vaticanam invisit, sed & quascunque antiquorum monumentorum reliquias diligentissime sectatus est. Cum vero muneris publici rationes diutius eum abesse minus paterentur, Vindobonam Austriæ revertit. Qua hic comitate atque humanitate exceptus fuerit a Daniele Nesselio, qui tum temporis Augustissimæ Bibliothecæ præerat, verbis exprimi vix potest. Hoc certe commendatore facultatem Imperatoris Leopoldi coram venerandi haud ægre impetravit. Domum spectans & ad suos redire cupiens per Vindelicos Noricosque ivit, & vetusta communis Patriæ monumenta sedulo investigavit. Quam valde denique tanti viri reversione lætata fuerit Viteberga, non obscure intelligitur.

gitur. Accidit ibi, ut A. M DCC Georgius Caspar Kirchmaierus, Eloquentiæ Professor optime meritus, e vita discederet; hujus igitur provinciam, relicto Græcæ disciplinæ munere, suscepit Schurzfleischius, eamque tanto majore gloria usque ad supremum diem tuitus est, quanto magis in hoc scientiæ genere excelluit, adeo, ut summa ejus in dicendo vis atque in scribendo gravitas omnium admirationem excitaret. Haud ita multo post Historicam Professionem, quam hucusque una sustinuerat, Fratri Germano, V. Cl. Henrico Leonardo, cessit, ita quidem, ut ipse Conradus Honorarii Historiarum Professoris titulum nomenque retineret. In his muneribus publicis Magistratum Academicum bis summa cum laude gessit, & Decani partes sexies in ordine suo obiit. Ceterum, uti hic demum amplissimum exercendæ doctrinæ campum nactus erat; ita & in formandis instituendisque ingenii maximam semper fidem indefessumque studium adhibuit, ut ejus temporibus nemo facile studiorum gratia Vitebergæ vixerit, quem non ille, pro ea, qua ubivis pollebat, existimatione, atque auctoritate, ad elegantiorum literarum amorem exemplo pariter atque præceptis concitaverit. Etenim, quem admodum ipse ætatem suam in excolendis potissimum bonis literis, reconditisque Græcarum Latinarumque antiquitatibus erudendis transegerat: ita nihil fere erat tam singulare & abstrusum, quod ille non complecteretur animo, ideoque non immerito politionis doctrinæ oraculum quoddam habebatur. Ad sermonis vero Latini incorruptam integritatem, quam plane ad exempla veterum Oratorum principum formaverat, & ad dictionis gravitatem numerorumque pondera quod speciatim attinet; in his fere unice sua ætate regnavit, & cum ipsa vetustate quasi certavit. Quam Latinæ elegantiæ laudem nec ipse Jacobus Gronovius, cum a Fratre, Henrico Leonhardo, inviseretur, pro ea, qua est, modestia, Conrado denegavit, sibi ipsi Criticæ artis peritiam, cum primis vindicans. Sed & scripta quædam edidit Schurzfleischius, quæ procul dubio ætatem ferent, & de præstantia ac solida auctoris sui eruditione omni tempore satis testari poterant. Sic singulari judicio & accommodata dicendi ratione Sleidani Commentarios de IV Summis Imperiis continuavit. Sic ex omni

doctrina genere, & præcipue ex Historia & Politica, selecta quædam capita pertractavit, & ad publice disquirendam proposuit; quæ deinceps magnam partem uno volumine comprehensâ prodierunt. Sic Dissertationes Academicas varii generis, publico nomine conscriptas, neque minus Orationes panegyricas & Allocutiones diversi argumenti, adhuc superstes insigni rei literariæ emolumento evulgavit. Ut jam taceam Epistolas, ad summos & florentissimos seculi nostri Viros exaratas, item Poemata, & libellum de Orthographia Romana, aliaque, quæ erudito Orbi exposuit. Quin & plura superesse dicuntur, in scriniis adhuc latentia, quæ literis ille commendavit. Id vero plerumque facere consuevit, (quod nec nos hoc loco prætermittere possumus,) ut, si qua componenda essent, in seras horas rejiceret, exiguisque tum schedulis res illineret: quas deinceps, alias post alias, Typographo typis describendas tradidit; neque tam facile ordinem eorumque orationis, qua erat memoriæ judiciumque felicitate, interrumpavit. Ad tam multiplicem autem doctrinæ apparatus haud parum contulit locupletissima & plane egregia Bibliotheca; cui ut omnis generis libros; præstantiores maxime, itemque codices manu scriptos, ac veteres recentioresque nummos undequaque conquisiros inferret, nulli operæ nullique sumptui unquam pepercit. Cui quidem insigni thesauro furces homines aliquoties insidiosi sunt, & hinc superiori anno haud exiguam rariorum numerorum partem abstulerunt. Non adeo mirum accidit, virum tam excellenti eruditione tamque præclaris doctrinæ præsidis instructum, innumerorum hinc favorem atque gratiam, hinc amorem & admirationem, sibi conciliasse. Inter Patronos, quos coluit, illustrissimis Fratribus & Gettdorfio plurimum se debere, gratissimo semper animo professus est. Cum vero acerrimi Viri singularis rerum civilium præsentia minime obscura esset, in aliquando etiam in aulas Principum invitatus est, sigillatim a Waldetio Principe, Georgio Friderico, qui cum in Belgium ad se venire iusserat. Imo & Augustis Imperatoribus, Leopoldo & Josepho, majorem in modum commendatus fuit, ut & Bibliothecæ Vindobonensis curæ destinatus fuisse diceretur. Eloquentium Viri suspexit Magnus Etruriæ Dux, ejusque

ejusque operam maximopere desideravit. Hunc Julia, hunc Eberardina, hunc Fridericana, Academiae, requisiverunt; ipse vero ob fidem Saxoniae devotam oblatos honores stipendiaque auctiora modeste deprecatus est. Illud vero recusare merito sibi religioni duxit, cum a Serenissimo Principe Saxo-Vinariensi, Wilhelmo Ernesto, Consilarii summius Bibliothecae Praefecti dignitate ornaretur. Ceterum, etsi ille per omnem fere vitam valetudine satis commoda usus esset, laboribusque & lucubrationibus confirmari magis, quam defatigari videretur: postremis tamen annis, vel ipsa senectute, superiores vires atteri & aliquantum deficere sensit. Huc accessit, quod curru, quo Vinariam abierat, in itinere excussus, itemque de altiori scalarum gradu delapsus, eoq; haud parum detrimenti sanitati ejus allatum fuisset. Tandem paucis ante obitum diebus femora inferiorque venter valde intumuerunt, ut ipse mortis certae indicia admonitus se ad voluntatis divinae venerationem religiose componeret. Atque ita Nonis Quintilibus, hora V vespertina, pio placidoque animo decessit, cum annos haberet septem & sexaginta. Bibliothecae fortunarumq; heredem reliquit Fratrem, Virum nobilissimum, Henricum Leonardum Schurzfleischium, I. V. D. & P. P. celeberrimum. In memoriam defuncti Conradi in aede Mariana funebrem concionem habuit venerandus Theologus, Caspar Loescherus. In templo omnium Sanctorum, in quod & exuviae Schurzfleischii delatae sunt, manibus ejus parentavit summe Reverendus Wernsdorffius. Academia exquisitissimo elogio has exequias ornavit, meritaque Schurzfleischii iis, quibus par est, laudibus praedicavit. Ipse Schurzfleischius jam olim partem vitae suae in Epistola voluminis editi 487, A. 1684 scripta, exposuit.

NOVA LITTERARIA.

IN eo est Vir illustris, Godefridus Gvilielmus Leibnitius, ut Scriptorum Brunsvicensis illustrantium Tomum II una cum tertio mox in lucem edat. Exhibet hic tum scripta plura alia rariora, tum imprimis Roswita carmen de Fundatione Ecclesiae Gandeshemensis haecenus ineditum, de quo hac occasione nonnihil referre placet. Celeberrima est Roswita, Poetria Saxo,

Saxo, Sanctimonialis Gandeshemenfis, feculi decimi autor, Eius opera quæ haberi potuere, uno volumine collecta, primus anno 1501 edidit Conradus Celtes, Poeticæ artis in Germania restaurator: ante biennium recudi curavit celeberrimus Schurzfleischius Junior. Ex operibus desumptum Carmen Pænegyricum de gestis Ottonis Magni, quod Gerbergæ Abbatissæ lux hortatu ad Ottonem II, Magni filium, versu Heroico scripsit; separatim recensuit & notis illustravit Henricus Meibomius avus, & Witikindi Corbejenfis Annalibus adjecit. Gerbergæ Abbatissa erat filia Henrici Ducis Bavariz, qui frater fuit Ottonis M. Sed carmen Roswitæ de Fundatione Gandeshemenfis Ecclesiæ nec a Trithemio nec ab aliis memoratum est; excepto *Henrico Bodone*, Monacho Benedictino Monasterii Claustrini prope Gandeshemiam siti, qui in Syntagmate suo, quod Henricus Meibomius Junior imperfectum edidit, nunc autem totum prodit, refert: *opusculum Illustrissimæ feminæ Hrosvitæ, in quo Ecclesiæ fundationem Heroico canit carmine, puberis ætate a se levatum, plurimum sibi profuisse.* Sed cum idem opusculum rursus disparuisset, frustra que ab eruditis quaeretur; tandem feliciter evenit, ut apographum ejus aliquod non recentissimum *Serenissimæ Principi Henricæ Christianæ, Ducissæ Brunsvicensis & Lunenburgensis, Abbatissæ summa cum laude regenti, redimendum offerretur, cujus gratiosissimo beneficio ad Edictorem pervenit: qui tamen multa apographi vitia emendavit, atque comparavit non tantum cum Bodone, sed & cum antiquo carmine de rebus Gandeshemenfis, Saxonica dialecto ante trecentos & amplius annos conscripto, quod etiam publico impertiendum judicavit.*

Amstelodami Jo. Lud. de Lorme Opera selecta Joannis Harduini prelo subjecit, proximo mense Novembri proditura in folio. At ipse Autor edita schedula protestatus est, se ea Opera pro suis haud agnoscere, quod nunc eandem, quam olim, sententiam haud amplectatur. Ad quæ respondit Editor, se injuriam Auctori haud facere, cum ita imprimat Scripta, uti ipsius manu emendata vel auctori nactus sit; ceterum se recantationes illius vel in Prafationem vel in Additiones, si ita videatur, redacturum pollicetur.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Novembris, Anno MDCCVIII.

COMMENTARII HISTORICO-DOGMATICI
in librum S. Augustini de Hæresibus ad Quodvultdeum,
digesti atque illustrati labore & studio P. LAUREN-
TII COZZA a S. Laurentio Ord. Min. Regularis Obser-
vantia Lectoris Jubilati, ejusdem Ordinis Scriptoris, in
Romana Provincia Ministri Provincialis, Diocæsis Viter-
biensis Examinatoris Synodalis, Sacrae congregationis In-
dicis Consultoris. PARS PRIMA: continens Hæ-
reses XXII a Simone Magosque ad
Martionem.

Romæ, sumptibus D. Valerii Fregianti Civis Portus Herculis,
1707, fol.

Constat 5 Alph. 13 plag.

Inter veteres ecclesiæ Doctores, qui ex instituto hæresium
historiam contexerunt, præter Irenæum, Philastrium, Epi-
phanium, Theodoretum & alios non incelebre est nomen
Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi, cujus libellus de
hæresibus a Simonianis ad Pelagianos usque progressus 88 in-
universum hæreses enarrat, & inter ejus Opera tomo VI vel in
nova Benedictinorum editione tomo VIII legitur. Extorsit hunc
libellum Augustino Quodvultdeus Diaconus Carthaginensis,
qui per literas Augustinum rogavit, ut hæresium catalogum e-
deret. Etsi autem Augustinus ad primas hujus Diaconi literas
rei difficultatem causaretur, & hunc laborem a se declinare ni-
teretur, attamen cum Quodvultdeus novis literis instaret, &

Qgg

vehe-

vehementer contenderet, ne petitioni suæ imo universali totius ecclesiæ desiderio officium hoc denegaret, victus ejus precibus libellum hunc de hæresibus conscripsit, ut ex utriusque epistolæ in hoc negotio reciprocatis constat, quæ tomæ II Operum Augustini inter ejus Epistolas leguntur. Prolixo hunc Augustini librum illustravit commentario Lambertus Danæus, quem & ipse Danæus Genevæ tam seorsim A. 1576 quam cum aliis opusculis suis Theologicis conjunctim A. 1583, & Gerhardus Theoderus Meierus in Academia Julis A. 1673, typis imprimi curavit. Sed alii in Augustini libellum de hæresibus commentarii jam nobis recensendi sunt, nempe Laurentii Cozzæ, cujus Vindicias Arcopagiticas in Actis nostris A. 1703 M. I Sept. p. 401 memoravimus, labore & studio digesti & illustrati, quod opus Cardinalibus Sacræ Congregationis Indicis oblatum ipse Autor statim in ipsa libri fronte tanquam opus omnigenæ eruditione refertum, & Theologis, Philosophis, Scripturalibus, quos vocat, Historicis, Concionatoribus, Confessariis, curam animarum habentibus, nec non humanarum divinarumque literarum atque rerum ecclesiasticarum studiosis utile commendat. Et hæc quidem vice primam tantum Partem in lucem publicam hæctenus emisit, quæ hæreses XXII a Simone Mago usque ad Marcionem complectitur. Methodus autem, qua in istis hæresibus pertractandis utitur, hæc est, ut primum historia hæreticorum, de quibus agendum, referatur; deinde commentarium hunc historicum excipiat dogmaticus, quo singulorum Hæresiarcharum errores partim ex Augustino, partim ex aliis Scriptoribus recenset; postremo denique collatio inter veteres & recentiores hæreticos, a quibus hæreses pridem sepultas ex orco revocari queritur, instituitur. Et hos recentiores hæreticos in ipso statim titulo Evangelicos appellat, hoc ipso abunde prodens, quod vel exiguam vel nullam Evangelicorum notitiam habeat, & cæca tantum fide Cochlearum aliosque Evangelicorum adversarios sequatur.

Primi, quos Augustinus in libello suo refert, hæretici sunt Simoniani. De his ergo eorumque autore Simone Mago Cozzæ noster in Commentario suo historico varia profert. Inter

ter alia observat, Simonem Magum primum post ascensionem Domini hæresiarcham, omniumque hæreticorum caput & principem fuisse, unde Max. Rev. Ittigio nostro dicam scribit, quod in dissertatione sua de Hæresiarchis avi Apostolici & Apostolico proximi, ut & in appendice illius dissertationis, hæreses apostolici avi non a Simone, sed a Dositheo auspiciatus fuerit. Eundem Simonem Græco idiomati adeo addictum fuisse scribit, ut apud Samaritanos conquereretur, quod Græca Biblia non amplius usurparentur. Verum ejus rei Cozza nullum testem allegat, quam Bolducium Capucinum Monachum, ejusque tractatum de Ecclesia post legem variis nugis & deliriis refertum. Ex Clementinis homilias de Simone refert, quod ante Johannis B. decolationem in Ægyptum profectus fuerit, ut Magicam exereret. Ad Augustini verba scribentis, quod Simon Magus suas & meretricis suæ imagines discipulis suis adorandas exhibuerit, & Romæ tanquam Deorum simulacra publica autoritate constituerit, animadvertit Cozza, verosimile esse, ab initio Simonem discipulis tradidisse illas imagines in metallo sculptas, vel in tabella pictas, ut secum deferrent, postea vero factum esse, ut publicæ statuar ipsi erigerentur. Censet præterea Augustinum aluisse ad statuar, quam Justinus Martyr Simoni Mago Romæ positam retulit. Quam Justini narrationem veram esse Cozza noster minime dubitat, ea quæ a Petavio, Valesio, Heraldo, Salmasio, Vossio, & aliis eruditis statuar illi obijciuntur, ex Baronii Annalibus non difficulter diffari posse censens. Occasione verborum Augustini scribentis, quod in urbe Romana Petrus Simonem Magum vera omnipotentis Dei virtute extinxerit, prolixè contra eos disputat, qui Petrum unquam Romam venisse negant, quos inter Wiclefum, & Wiclefi magistrum Gulielmum quendam, nec non Ulricum Velenum, Matthiam Flacium, Philippum Mornæum, Lambertum Danæum, Erycium Rhonæum, Sebastianum Franckium, Funcium & Spanhemium nominat. Cum autem Romanæ ecclesiæ plurimum interfit, ne successio Romanorum Pontificum a Petro turbetur, Cozza illorum sententiam, qui Petrum Romæ fuisse negant, multorum Patrum testimoniis impugnat, & tam

vehementer contenderet, ne petitioni suæ imo universali totius ecclesiæ desiderio officium hoc denegaret, victus ejus precibus libellam hunc de hæresibus conscripsit, ut ex utriusque epistolis in hoc negotio reciprocatis constat, quæ tomo II Operum Augustini inter ejus Epistolas leguntur. Prolixo hunc Augustini librum illustravit commentario Lambertus Danæus, quem & ipse Danæus Genevæ tam seorsim A. 1576 quam cum aliis opusculis suis Theologicis conjunctim A. 1583, & Gerhardus Theoderus Meierus in Academia Julia A. 1673, typis imprimi curavit. Sed alii in Augustini libellum de hæresibus commentarii jam nobis recensendi sunt, nempe Laurentii Cozzæ, cujus Vindicias Arcopagiticas in Actis nostris A. 1703 M. Sept. p. 401 memoravimus, labore & studio digesti & illustrati, quod opus Cardinalibus Sacræ Congregationis Indicis oblatum ipse Autor statim in ipsâ libri fronte tanquam opus omnigenæ eruditione refertum, & Theologis, Philosophis, Scripturalibus, quos vocat, Historicis, Concionatoribus, Confessariis, curam animarum habentibus, nec non humanarum divinarumque literarum atque rerum ecclesiasticarum studiosis utile commendat. Et hac quidem vice primam tantum Partem in lucem publicam hætenus emisit, quæ hæreses XXII a Simone Mago usque ad Marcionem complectitur. Methodus autem, qua in istis hæresibus pertractandis utitur, hæc est, ut primum historia hæreticorum, de quibus agendum, referatur; deinde commentarium hunc historicum excipiat dogmaticus, quo singulorum Hæresiarcharum errores partim ex Augustino, partim ex aliis Scriptoribus recenset; postremo denique collatio inter veteres & recentiores hæreticos, a quibus hæreses pridem sepultas ex orco revocari queritur, instituitur. Et hos recentiores hæreticos in ipso statim titulo Evangelicos appellat, hoc ipso abunde prodens, quod vel exiguam vel nullam Evangelicorum notitiam habeat, & cæca tantum fide Cochlearum aliosque Evangelicorum adversarios sequatur.

Primi, quos Augustinus in libello suo refert, hæretici sunt Simoniani. De his ergo eorumque autore Simone Mago Cozzæ noster in Commentario suo historico varia profert. Inter

ter alia observat, Simonem Magum primum post ascensionem Domini hæresiarcham, omniumque hæreticorum caput & principem fuisse, unde Max. Rev. Ittigio nostro dicam scribit, quod in dissertatione sua de Hæresiarchis ævi Apostolici & Apostolico proximi, ut & in appendice illius dissertationis, hæreses apostolici ævi non a Simone, sed a Dositheo auspiciatus fuerit. Eundem Simonem Græco idiomati adeo addictum fuisse scribit, ut apud Samaritanos conquereretur, quod Græca Biblia non amplius usurparentur. Verum ejus rei Cozza nullum testem allegat, quam Bolducium Capucinum Monachum, ejusque tractatum de Ecclesia post legem variis nugis & deliriis refertum. Ex Clementinis homilias de Simone refert, quod ante Johannis B. decollationem in Ægyptum profectus fuerit, ut Magicam exereret. Ad Augustini verba scribentis, quod Simon Magus suas & meretricis suæ imagines discipulis suis adorandas exhibuerit, & Romæ tanquam Deorum simulacra publica autoritate constituerit, animadvertit Cozza, verosimile esse, ab initio Simonem discipulis tradidisse illas imagines in metallo sculptas, vel in tabella pictas, ut secum deferrent, postea vero factum esse, ut publicæ statuæ ipsi erigerentur. Censet præterea Augustinum alluisse ad statuam, quam Justinus Martyr Simoni Mago Romæ positam retulit. Quam Justini narrationem veram esse Cozza noster minime dubitat, ea quæ a Petavio, Valesio, Heraldio, Salmasio, Vossio, & aliis eruditis statuæ illi obijciuntur, ex Baronii Annalibus non difficulter diffari posse censens. Octasione verborum Augustini scribentis, quod in urbe Romana Petrus Simonem Magum vera omnipotentis Dei virtute extinxerit, prolixè contra eos disputat, qui Petrum unquam Romam venisse negant, quos inter Wiclesum, & Wiclefi magistrum Gulielmum quendam, nec non Ulricum Veleum, Matthiam Flacium, Philippum Mornæum, Lambertum Danæum, Erycium Rhonæum, Sebastianum Franckium, Funcium & Spanhemium nominat. Cum autem Romanæ ecclesie plurimum interfit, ne successio Romanorum Pontificum a Petro turbetur, Cozza illorum sententiam, qui Petrum Romæ fuisse negant, multorum Patrum testimoniis impugnat, & tam

clarum esse pronunciat, quod Petrus Romæ fuerit, ut etiam, Calvinus Libr. 4 Institut. C. 6 huic veritati contradicere ausus non fuerit. Ubi tamen monemus, Calvinum alibi, nempe in Comment. ad 1 Pet. V sententiam hanc, quod Petrus Romæ fuerit, errorem & vetus commentum appellare. Calvino addit autor celeberrimum Cave, cujus verba & argumenta ex parte repetit. Difficilior quæstio est, quo anno Petrus Romam venerit? In hac vero quæstione Cozza non solum cum Calvino, Scaligero, Centuriatoribus, Caveo aliisque A catholicis, quos vocat, sed etiam cum Baluzio, Pagio, Papebrochio, Valesio aliisque Romanæ ecclesiæ addictis sibi controversiam esse animadvertit, ideoque multa movet, ut Petrum secundo Claudii anno Romam venisse, & cathedram ibi erexisse, eamque per 25 annos tenuisse probet. Num vero proluxa illa disputatione multum promoveat, non permittit instituti nostri ratio ut disquiramus, quamobrem aliorum iudicio potius id omne permittimus.

Commentarium historicum de Simone Mago sequitur Commentarius dogmaticus, in quo Autor partim ex Augustino, partim ex aliis Scriptoribus XV hæreses Simoni Mago tribuit, cum statuerit: I Magiam, etsi dæmoniâam, esse rem bonam, ejusque usum esse licitum, II Spiritus S. dona posse pecunia possideri, III Deum causam esse omnium malorum, IV in Deo non esse tres personas re ipsa distinctas, & subsistentes, V Mundum non esse a Deo conditum, sed ab Angelis, VI Christum vere non venisse, nec realiter passum, sed putative & imaginarie, VII Resurrectionem carnis non esse futuram, VIII animas hominum transire de corpore in corpus, IX Mosis legem editam esse a malo Deo, & sinistra quadam Virtute, X Prophetas a malis Angelis inspiratos esse locutos, XI credentem Veteri Testamento mortem subire, XII omnia sub fato esse, ac fatali quadam necessitate evenire, XIII licitum esse urgente persecutione Christum ore negare, atque ad idola flectere, XIV homines non salvari per opera justa, sed per fidem in eum, & gratiam sui ac Helenæ suæ, XV licitum esse impure fornicis indifferenter uti. (pag. 19). Singulas istas hæreses

sec. suo commentariolo illustrat, in quo primas istarum hæresium origines inquit, argumentis ex Scriptura, Patribus, Conciliis & aliunde depromtis istas hæreses impugnat, rationes, quæ pro excusandis vel defendendis illis hæresibus proferri solent, discutit, aliaque, quibus hæreses illæ illustrari possunt, ex sacris & profanis Autoribus adducit.

Duplicem hunc de Simone Mago commentarium excipit collatio Simonis & Simonianarum hæresium cum erroribus recentiorum hæreticorum. Et in prima quidem hæresi confert Autor cum Simone Mago Lutherum nostrum, de quo scribit, quod etsi Magiam dæmonicam licitam esse cum Simone Mago non docuerit, familiaritatem tamen cum Diabolo sibi licitam statuerit. Idque imprimis ex eo probat, quod in libello de privata Missa suam cum Diabolo de Missa disputationem commemoret. Totam illam disputationem Diaboli cum Luthero Cozza non ex ipso Luthero, sed ex infenso Lutheri hoste Nicolao Serario describit. Utinam autem Cozza legisset, quæ contra hanc inculpationem Nostrates vel missiles regesserunt, tum certe aliter sensurus ea de re fuisset. Quod pace Viri doctissimi fiat, referemus tantum, quid Ulmæ contigerit, cum Serenissima Bavaræ Ducissa Serenissimi Delphini Sponsa urbem hanc transfret. Nimirum tunc nonnulli ex ejus comitatu cum Ministris Ulmensibus in summo templo collocti inter alia Ministris Ulmensibus objiciebant, quod Lutherus ipse narraverit, se Diaboli instinctu Missam abrogasse. Verum regestum est, Lutherum in illo tractatu nequaquam id dicere, quod ipsi ab adversariis odiose objectari solet, verum hæc omnia referri, ut in tentatione & conscientiz angustiis a Diabolo objecta, & in eum prope modum hæc se habere, quo somnium Hieronymi de sui castigatione. Quo audito Politicus quidam ex illo comitatu ad Theologum senem pulle veste indutum dixit: si hæc ita se habent, contendere amplius non possumus, siquidem illud scriptum Lutheri ipsimet non legimus. Præter Lutherum cum Simonianis in prima hæresi convenire dicit Autor Sortianos in Gallia, quos ex Stanislaus Rescui libris de atheismo describit, & Wierum Medicum a Bodo

dino refutatam. Quibus etiam ex Lindana sectam Dæmoniacorum, & Davidem Georgium, & Anabaptistas quosdam addit.

In secunda hæresi cum Simonianis confert Græcos, in tertia Melanchthonem & Calvinum, in quarta Servetianos alioque Anti-Trinitarios, in quinta Flacium ejusque assellas, in sexta Anabaptistas & Libertinos, in septima itidem Libertinos, Davidem Georgium & alios, in octava Albanenses & Albigenenses, in nona, decima & undecima Anabaptistas & Servetianos, item Lutherum & Calvinum, in duodecima iterum Lutherum & Calvinum, ut & Melanchthonem, in decima tertia Davidem Georgium, & Machiavellistas, & Nicomedicos, (pro quibus forte Nicodemicos scribere voluit,) in decima quarta iterum Lutherum, in decima quinta Beguardos & Beguinos, Adamitas in Belgio, & quasdam Illuminatorum sectas, quibus etiam Waldenses seu Papperes de Lugduno addit. Luthero autem & quibusdam aliis, quos Autor noster Simonianis parallelus facit, a Scriptoribus illis, quorum fidem incante sequitur, injuriam fieri, clarius est, quam ut proluxa probatione indigeat.

A Simonianis ad Menandrianos, Saturnianos, Basilidianos, Nicolaitas, Gnosticos, Carpocratianos, Cerinthianos vel Merinthianos, Nazareos, Hebionos, Valentinianos, Secundianos, Ptolemæos, Marcitas, Colarbasios, Heracleonitas, Ophitas, Cajanos alias Cainos, Sethianos, Archonticos, Cerdonianos, & Marcionitas eadem methodo pag. 101 & seqq. progreditur, de reliquis, quæ apud Augustinum sequuntur, hæresibus in sequentibus tomis, qui publicam, quod sciamus, lucem nondum aspexerunt, eadem ratione dubio procul tractantur.

HISTORIA DI TUTTE L' HERESIE &c.

i. e.

HISTORIA OMNIUM HÆRESIUM, DEScripta a DOMINICO BERNINO. Tomus primus CLEMENTI XI. Pont. Max. dicatus.

Romæ, typis Bernabi, 1705, fol.

Alph. 7 $\frac{1}{2}$.

Eos

EOs inter, qui in urbe Italiae principe historiae sacrae studium omnibus viribus promovere nituntur, non tacendus & nobis erit Vir Cl. Dominicus Berninus, qui opus in quatuor tomos divisum, nempe historiam haeresium omnium, a S. Petro Apostolo ad Innocentium XII Pontificem usque magno studio & viginti annorum labore composuit, Romaeque sub speciali Papae privilegio typis committere coepit. Tomi primi, quem solum adhuc vidimus, brevem hac vice dabimus recensionem. Habet autem ille praeter dedicationem Clementi XI P. M. scriptam, etiam in praesentem operam introductionem, in qua propositum suum aperuit, scribendi scilicet historiam, non aliorum capitum, sed praecise haeresium sive pertinacium artentorum fidei impugnationum. Dehinc ad ipsum opus progressus, ita illarum enarrationem instituit, ut acta Pontificum cum haereticorum actis conjungat. In primo enim saeculo sub *Petro*, quem primum habet Pontificem a Christo constitutum, refert haereses Simonis Magi p. 6 sqq. Cerinthi p. 12 seqq. Nicolaitarum p. 20 sqq. inque his recensendis hanc servat methodum, in reliquis quoque non neglectam, ut auctoris vitam, dogmata & fata, si haberi haec possunt, nec non Pontificum labores, contra haereses susceptos, vel breviter vel paulo proflixius recensent. Data vero occasione etiam alia illis inseruit argumenta, quae vel indicavit vel plenius tractavit, nimirum de Symbolo Apostolico ab Apostolis ipsis condito p. 4 sq. de origine, nobilitate & corruptione Magiae p. 6 sq. de contentione inter Petrum & Paulum p. 14 sq. de adventu Petri Romam p. 22 seq. deque origine tonsurae ecclesiasticae p. 24 & jejunii in sabbato p. 25. Sub *Lino* producit Menandrum & Ebionem p. 27, diversaque Ebionitarum sectas p. 28 sq. atque simul decretum Lini de velandis mulieribus contra Magdeburgeneses vindicare nititur p. 29 sq. Sub *Cleto* & *Clemente* quamvis adhuc vigerint haereses jam ortae, non tamen constare dicit, quid ab illis contra has actum fuerit. Interea agit de traditionum ecclesiasticarum necessitate & divisione p. 31 sqq. nec non de scriptis Clementis, quorum quaedam agnoscit vel corrupta vel dubia.

Cap. I

Secu-

Cap. I.

Seculo II sub *Anacleto*, cui tribuit cleri reformationem, & ornatum sepulchri S. Petri cum templo, fuit Helxus p. 44 sq. sub *Evaristo* prodire Gnostici cum horum capite Carpocrate, huiusque filio Epiphano p. 46 sqq. dein Prodicus cum Adamitis p. 51, Basilides p. 53 sq. Saturninus p. 55 sq. Cum vero ex his Gnostici præcipue nocuerint Christianis, Autor permotus fuit indicare originem denominationis Christianorum & Catholicorum p. 49 sqq. Laudat præterea *Alexandri* epistolam & duo ejusdem decreta, sequenti disticho inclusa p. 57:

*Vino miscet aquam: mixto sale temperat undam :
Regnat Alexander sobrius & sapidus.*

4. *Sixti* quoque decretum de tempore in quadragesimali jejuni observando, & titulum, quem Sixtus in epistola quadam sibi tribuit, *Xystus universalis ecclesie Episcopus*, exhibet p. 58.
5. Sub *Telesphoro* producuntur Valentinus p. 60 sqq. Ophitæ cum autoge Euphrate p. 63, Cainiani & Sethiani p. 63 sq.
6. Sub *Hygino* Romam venerunt Valentinus & Cerdo ab illo damnati; quod factum post Petrum fuisse primum, vult Autor, literis consignatum p. 67 sq. Sub *Pio* recenset hæreses, quas ipse vocat, *Quartadecimanorum* & *Anabaptistarum* p. 69 sq.
8. Sub *Aniceto* referuntur plures, Marcion p. 72 sqq. Apelles p. 77, Hermogenes p. 78, Montanus huiusque variz sectæ p. 79 sq. Tatianus p. 84 sqq. Encratitæ, Docetæ p. 87 sq. *Soteri* sub Pontificatu memorantur Bardesanes p. 91 alique Valentini affectæ, Marcus p. 91 sq. *Eleutherius* decreta contra Montanistas, Marcionitas & Encratitas dedit, atque sub eo Blastus & Florinus detecti & rejecti p. 96 sq. *Vistoris* tempore extiterunt Theodotus coriarius, Artemon, Theodotus argentarius autor Melchisedecianorum & Praxeas; quibus subjunguntur Pontificis hujus acta in causa paschali contra *Quartadecimanos* p. 97 sqq.

In Seculo III sub Pontificibus *Zephyrino*, *Calixto*, *Urano*, *Pontiano*, *Anthero*, *Fabiano*, *Cornelio*, *Lucio*, *Stephano*, *Sixto II*, *Dionysio*, *Felice*, *Eutychiano*, *Caso* & *Marcellino*, qui defenditur, recensentur capitibus quatuordecim hæreses
Ter-

Tertulliani, Origenis, Berylli, Arabicorum, Valesianorum, Hel-
 cesaitarum, Novatiani, Montensium, Anabaptistarum, Sabellii,
 Angelicorum, Apostolicorum, Pauli Samosatani, Manetis & Ma-
 nichæorum, Hieracis & Donatistarum. In Capite hujus Seculi Cap. I.
 primo præter vitam, scripta, dogmata & mortem Tertulliani &
 Origenis, prolixum instituit discursum de valore, antiquitate, o-
 rigine, versionibus, idiomatibus omnium librorum Scripturæ sa-
 cræ & oppositione ab hæreticis facta, ut alia Capitibus reliquis
 tacta taceamus, schismata nimirum, concilia & ritus.

In seculo IV. sub Episcopis Romanis *Marcello, Eusebio, Melchiade, Sylvestro, Marco, Julio, Liberio, Felice II, Dama- so, Sviricio & Anastasio* considerantur Capitibus novem, præter Donatistas, Arius & ejus sequaces, Photinus, Audaxus, Actius, Eunomius, Apollinaris, Macedonius, Luciferiani, Helvidius, Jovianus, Helpidius, Priscillianus, & Origenistæ. Maximam vero partem hujus seculi occupat tractatio de causa Ariana, conciliis ejus gratia institutis & persecutionibus contra catholicos, præcipue Athanasium.

Quintum seculum continet Pontifices *Innocentium, Zosimum, Bonifacium, Celestinum, Sixtum III, Leonem III, Hilarium, Simplicium, Felicem III, Gelasium & Anastasium II;* hæreses vero sequentes, Vigilantii, Pelagii, Prædestinarianorum, Nestorii, Eutychis & asseclarum, nec non Semipelagianorum, quas pluribus deducit undecim Capitibus, non neglectis priorum hæresum propaginibus, variisque ecclesiæ fatis inde pendentibus. Ceterum opus hoc commendant imprimis Autoris diligentia evolvendi præstantissimos cujusvis ævi scriptores, quorum nomina & loca accurate ad marginem annotavit, tum enarrationis ipsius perspicuitas. Quando vero Autor ecclesiæ Romanæ hypotheses ubique defendit & de reliquo admodum liberalis est in conferendo hæretici titulo, id viro in media Roma scribenti condonandum esse putamus.

HISTOIRE D' ANGLETERRE, &c.

i. e.

HISTORIA ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HYBERNIÆ,
Autore de LARRET, &c.

Roterod. apud Rein. Leers, 1697, 1698, fol.

PROMISSI, quod superiori Mense dedimus, memores tertium nunc etiam & quartum vasti operis Tomum perlustrabimus.

Tomus III complectitur vitas HENRICI VII & VIII, EDUARDI VI, JOHANNÆ GRAJÆ (nam & hanc inter Angliæ Reginas refert) & MARJÆ, quas tribus & triginta iconibus fideliter, teste Præfatione, pictis & artificiose sculptis, illustriores reddidit, ac tantam ubique diligentiam adhibuit Ck. Autor, ut nihil plane ommissum videatur, quod ad istius temporis historiam pertineat.

¶ 49.

Henricus VII eo tempore imperabat, quo America Europæis primum innotescere cœperat. Potuisset autem Henricus novam hanc Orbis partem suo subjicere imperio, nisi oblatam occasionem per errorem elabire manibus passus esset. Cum enim Christophorus Columbus novum hunc mundum detexisset, nondum autem occupasset, accessit Henricum Sebastianus Gabatus, natione Venetus, longe breviori itinere in Americam navigari posse demonstrans. Et facile quidem fidem inveniebat apud Regem auri & argenti cupidissimum. Navibus igitur quibusdam impetratis, brevi temporis spatio eam Americæ partem, quæ nunc Septentrionalis dicitur, detegebat. Sed domum reversus, plures a Rege naves expetebat, quibus visum a se novum Orbem sub Anglorum potestatem redigeret. Interea Bartholomæus Columbus, Christophori frater, Regi operam suam ad occupandam Americam obtulerat: unde Henricus, habita deliberatione, tandem Gabato diffusus, Columbo potius tanti momenti negotium demandabat. Sed in piratas incidebat Bartholomæus, neque in libertatem restituebatur prius, quam auspiciis Christophori fratris novus ille Orbis, quem fata Angliæ

faltera

saltem ostenderant, in potestatem Hispanorum pervenisset. In
 vita *Henrici VIII* utramque, quod ajunt, paginam facit Histo-
 ria polygamiz, in qua multa curiosa invenias, quæ apud alios
 scriptores frustra quæras. Prima *Henrici* conjux, quod notum
 est, *Catharina* Ferdinandi Catholici Hispaniæ Regis filia fuit;
 cum qua cur *Henricus* divortium fecerit, cum varias causas
 afferant varii scriptores, ea sine dubio verissima fuit, quam ipsa
Catharina Cardinali *Volsæo* imputavit, quem, referente Autore
 nostro, sic allocuta est: *Te accuso, Cardinalis, quod hæc confi-* p. 353.
lia suppeditaveris Regi, marito meo. Nempe superbiam tuam
ferre non potui: luxum tuum excusare nolui: coronam Pa-
palem in te transferre recusavit Imperator, meus ex sorore ne-
pos. Hinc origo calamitatis mee. Anna Bullenia, quæ in lo-
 cum repudiariæ *Cathariæ* successit, referente Autore, tam mô-
 dulate cantare, tam apposite saltare, tam scite chelyn pulsare di-
 dicerat, ut omnium aures atque oculos quasi fascinarat. 218.
 Crimen incestus cum fratre *Germano*, quod ei inter alia objectum
 est, fictum fuisse contendit Autor: neque fidem habet *Sandero*,
 qui casum *Bulleniz* sudariolo, quod durante certamine lu- 355.
 dicro nobili cuidam sua manu objecisset, adscribit. Fatetur ta-
 men, *Reginam*, pro innata ingenii sui festivitate, ita in jocos &
 facetias fuisse effusam, ut eam licentiam haud æquo animo fer- 354.
 re posset suspicacissimus *Henricus*. Inter judices a Rege ad hanc 357.
 causam constitutos ipsum *Bulleniz* patrem locum habuisse,
 contra multorum auctoritatem negat Autor. Refert autem,
Northumbriæ Ducem, qui olim amore *Bulleniz* flagraverat,
 cum ante tribunal sisteretur *Bullenia*, sic ejus aspectu perturba- 356.
 tum fuisse, ut animi deliquium passus, judicis officium, a Rege
 sibi delegatum, explere non potuerit. Ceterum literis ad Re-
 gem scriptis, quarum exemplar exhibet Autor, hanc unicam gra- 354.
 tiam impetravit *Bullenia*, ut carnifex in arte sua versatissimus
Caleto arcesseretur, qui egregie suo officio functus. *Johanna* 360.
Seymuria, quæ tertium inter *Henrici VIII* conjuges locum te-
 nuit, modestia *Cathariæ* gravitatem & *Bulleniz* levitatem quo-
 dammodo temperans, jam pridem se in Regis amorem insinua- 361.
 verat. Itaque postridie, quam *Bullenia* securi subjecta esset, jam

HISTOIRE D' ANGLETERRE, &c.

i. c.

HISTORIA ANGLIÆ, SCOTIÆ ET HYBERNIÆ,
Autore de LARRET, &c.

Roterod. apud Rein. Leers, 1697, 1698, fol.

PROMISSI, quod superiori Mense dedimus, memores tertium nunc etiam & quartum vasis operis Tomum perillustrabimus.

Tomus III complectitur vitas HENRICI VII & VIII, EDUARDI VI, JOHANNÆ GRAJÆ (nam & hanc inter Angliæ Reginas refert) & MARJÆ, quas tribus & triginta iconibus fideliter, teste Præfatione, pictis & artificiose sculptis, illustriores reddidit, ac tantam ubique diligentiam adhibuit Ck. Autor, ut nihil plane omissum videatur, quod ad istius temporis historiam pertineat.

P. 49.

Henricus VII eo tempore imperabat, quo America Europæ primùm innotescere coeperat. Potuisset autem Henricus novam hanc Orbis partem suo subjicere imperio, nisi oblatam occasionem per errorem elabere manibus passus esset. Cum enim Christophorus Columbus novum hunc mundum detexisset, nondum autem occupasset, accessit Henricum Sebastianus Gabatus, natione Venetus, longe breviori itinere in Americam navigari posse demonstrans. Et facile quidem fidem inveniebat apud Regem auri & argenti cupidissimum. Navibus igitur quibusdam impetratis, brevi temporis spatio eam Americæ partem, quæ nunc Septentrionalis dicitur, detegebat. Sed domum reversus, plures a Rege naves expetebat, quibus visum a se novum Orbem sub Anglorum potestatem redigeret. Interea Bartholomæus Columbus, Christophori frater, Regi operam suam ad occupandam Americam obtulerat: unde Henricus, habita deliberatione, tandem Gabato diffusus, Columbo potius tanti momenti negotium demandabat. Sed in piratas incidebat Bartholomæus, neque in libertatem restituebatur prius, quam auspiciis Christophori fratris novus ille Orbis, quem fata Angliæ
 saltem

saltem ostenderant, in potestatem Hispanorum pervenisset. In
 vita *Henrici VIII* utramque, quod ajunt, paginam facit Histo-
 ria polygamiz, in qua multa curiosa invenias, quæ apud alios
 scriptores frustra quæras. Prima *Henrici* conjux, quod notum
 est, *Catharina* Ferdinandi Catholici Hispaniæ Regis filia fuit:
 cum qua cur *Henricus* divortium fecerit, cum varias causas
 afferant varii scriptores, ea sine dubio verissima fuit, quam ipsa
Catharina Cardinali *Volsæo* imputavit, quem, referente Autore
 nostro, sic allocuta est: *Te accuso, Cardinalis, quod hæc confi-*
lia suppeditaveris Regi, marito meo. Nempe superbiam tuam
ferre non potui: luxum tuum excusare nolui: coronam Pa-
patem in te transferre recusavit Imperator, meus ex sorore ne-
pos. Hinc origo calamitatis mee. Anna Bullenia, quæ in lo-
 cum repudiatae *Catharinæ* successit, referente Autore, tam mô-
 dulate cantare, tam apposite saltare, tam scite chelyn pulsare di-
 dicerat, ut omnium aures atque oculos quasi fascinaret. Cri-
 men incestus cum fratre Germano, quod ei inter alia objectum
 est, fictum fuisse contendit Autor: neque fidem habet *Sande-*
ro, qui casum *Bulleniz* sudariolo, quod durante certamine lu-
 dicro nobili cuidam sua manu objecisset, adscribit. Fatetur ta-
 men, *Reginam*, pro innata ingenii sui festivitate, ita in jocos &
 facetias fuisse effusam, ut eam licentiam haud æquo animo fer-
 re posset suspicacissimus *Henricus*. Inter judices a Rege ad hanc
 causam constitutos ipsum *Bulleniz* patrem locum habuisse,
 contra multorum auctoritatem negat Autor. Refert autem,
Northumbriæ Ducem, qui olim amore *Bulleniz* flagraverat,
 cum ante tribunal sisteretur *Bullenia*, sic ejus aspectu perturba-
 tum fuisse, ut animi deliquium passus, judicis officium, a Rege
 sibi delegatum, explere non potuerit. Ceterum literis ad Re-
 gem scriptis, quarum exemplar exhibet Autor, hanc unicam gra-
 tiam impetravit *Bullenia*, ut carnifex in arte sua versatissimus
Caletio arcesseretur, qui egregie suo officio functus. *Johanna*
Seymouria, quæ tertium inter *Henrici VIII* conjuges locum te-
 nuit, modestia *Catharinæ* gravitatem & *Bulleniz* levitatem quo-
 dammodo temperans, jam pridem se in Regis amorem insinua-
 verat. Itaque postridie, quam *Bullenia* securi subjecta esset, jam

p. 351.
 218.
 353.
 354.
 357.
 356.
 354.
 360.
 361.

dudum animo conceptum matrimonium consummabat Henricus; cujus in amore inconstantiam antequam experiri posset, mortalitatem explevit Johanna, tertio, postquam Eduardum VI enixa fuerat, die. Epitaphium, quod ad conservandam ejus memoriam scriptum est, ita se habet:

P: 402.

*Phœnix Jana iacet, nato Phœnice: dalandum,
Secula Phœnices nulla tulisse duas.*

430.

Anna Clivenfis quartis destinabatur nuptiis: sed ad primum ejus conspectum tota mente averfari eam cœperat Henricus: si-ve quod typo non responderet archetypus; si-ve, quæ Autoris est suspicio, quod Lutheranam profiteretur religionem, quam Henricus cane pejus & angue tum fugiebat. Utut ea res se habuerit, undiquaque conquirebantur prætextus, ut repudiari posset inamabilis sponsa. Neque multum reluctabatur Anna, dummodo in Anglia eo dignitatis gradu, quo Regum sorores censentur, publicis sumptibus ætatem agere liceret. *Catharina Howarda* interim vacuum in Regio toro locum occupaverat, quæ inter primos amplexus tanta voluptate sponsum suum compleverat, ut in familiari cum amicis colloquio suavitatem novæ conjugis, quam uxorem secundam cor suam appellabat, sæpius prædicaret. Sed postridie nuptiarum, per testes satis idoneos certior redditur Henricus, Catharinam jam olim cum infimæ sortis hominibus infamem stupri consuetudinem habuisse: quod cum nec ipsa diffiteretur, e Regio throno, quem vix conscendebat, ad pegma ferale securi percutienda rapiebatur. Et ne simile quid accideret impostero, si forte Rex ad nova vota procederet, publico Parlamenti edicto monebantur puellæ, ut, si quæ virginittatis jacturam fecisset, suam ipsa turpitudinem sub poenâ criminis læsæ majestatis confiteretur. *Catharina Parva*, ultima Henrici conjux, quod reformatam religionem profitebatur, clero Pontificio adeo exosa erat, ut A. 1546 parum abesset, quin paria cum superioribus Reginis fata experiretur. Episcopi enim Londini & Vintoniæ, ascito in societatem sceleris Regni Cancellario, postquam in perniciem Reginæ conjuraverant, a Rege, quem liberiori de religione discursu nonnihil offenderat Regi-

37. seq.

na,

na, hoc jam impetraverant, ut eam in jus vocari per literas sua manu subscriptas permitteret. Enimvero cum Cancellarius mandatum Regis subscriptione munitum, marsupio suo inferre vellet, charta per errorem, quem ille non animadvertibat, in terram deciderat. Tollebat eam rei militaris praefectus, qui forte aderat, atque ad Reginam, cujus capitis causam agi persequeratur, sine mora perferendam curabat. Illa itaque inopinato periculo perterrefacta in morbum sive verum sive fictum incidit: de quo ubi certior factus erat Rex, facile adduci se patiebatur, ut cum Regina, quam inviserat, accedentibus blanditiis muliebribus, in gratiam rediret. Non ita multo post cum Rex per hortum obambulare, subito lictonibus stipatus aderat Cancellarius, Reginam, quam sua manu comprehendebat Henricus, in captivitatem abducturus. Sed cum ea, quae ausus erat, Regia autoritate facturum videri vellet, neque tamen mandatum, quod male custodiverat, producere posset, eam Regis indignationem incurrebat, ut malum, quod Reginae paraverant, justo Dei judicio in ipsos tanti sceleris triumviros recideret. Hæc de Henrici VIII Polygamia sufficiant. Inter innumeros alios, qui ejus jussu ad mortem rapti sunt, principes sine dubio fuerunt *Thomas Morus*, Regni Cancellarius, & *Johannes Fischerus*, Ecclesiae Roffensis Episcopus. Uterque mori, quam Henrico summam in rebus ecclesiasticis potestatem adscribere maluit. Idem utrinque crimen, idem vitæ exitus: sed præparatio ad mortem fuit profus diversa. *Fischerus* enim, cum jam instaret tragicæ mortis hora, Novum Testamentum, tanquam sortes Biblicas consulturus, aperiebat, Deum precatus, ut oculis suis aliquam sententiam objiceret, ex qua contra mortis acerbiteriam in ultimo vitæ suæ articulo solatium capere posset: & ecce in verba incidit exoptatissima: *Hæc autem est vitæ æterna, ut te cognoscant esse illum solum verum Deum, & quem misisti, Jesum Christum.* *Morus* vicissim, ut erat ingenio festivo, inter jocos & facetias ultimum expectabat supplicium. In pegmate enim ferali jam constitutus, cum carnifex, pro more, veniam ab eo rogaret, subridens *facile quidem*, inquit, *veniam a me impetrabis; sed an mea cades tibi fusura sit gloriosa, valde*

p. 309.

299.

dubito: qui enim a natura collum habeo satis contractum, non video, cur breviorē etiam reddere velis? sed cave saltem, ne barbam attingas meam, qua profecto a perduellionis crimine, quod mihi imputatur, prorsus immunis est. Ut taceamus, quod morionem, quem in satellitio suo habuerat, consuli Londinensi, ejusque in hoc annuo magistratu successoribus, per testamentum legaverit. Superest, ut de morte Henrici VIII nonnihil moneamus. Sandeius cum post haustum vini rubri, desperabundo non ab similem, animam ait inter hæc verba evomuisse:

Amici, perdidimus omnia, Regnum, vitam, animam. Sed inter signenta hæc refert Noster, testatus, cum præsentē Cranmero, Cantuariensi Archiepiscopo, cui non obscuras fiduciæ in Christum collocatæ significationes dedisset, mortem Christiano Principe haud indignam obiisse. Dum funus ejus duceretur, accidit, ut ex sarcophago guttæ sanguinæ destillant, quas canes, qui forte aderant, avidè hauriebant: quo viso multis veniebat in mentem, fuisse inter monachos, quos ex monasteriis suis ejecerat Rex, qui facta inter Achabum & Henricum comparatione, jam olim prædixerant, fore, ut post fata tyranni canes cruorem ejus lingerent. Verum Noster hæc causis mere naturalibus adscribit, cum in vulgus notum sit, quod Henricus extraordinaria corporis obesitate laboraverit. Ex vita *Eduardi VI* tria potissimum notanda veniunt. Primum concernit spem, in quam natus videbatur, longè maximam: de qua legi meretur adductum ab Autore Cardani testimonium, qui cum A. 1547 per Angliam iter faceret, in Eduardo tum decenni profundam, in scientiis etiam Mathematicis, eruditionem mirari satis non poterat. Alterum ad mortem ejus spectat, quam sexto & decimo ætatis anno passus est sine dubio violentam. Cum enim propter vim morbi lecto jam affixus esset, Medicis ex aula remotis, vetulæ cuidam, quam Northumbriæ Dux subornasse creditur, permittebatur: quæ cum spem fecisset, fore, ut Principem intra paucos dies ad salutem reduceret, mortem potius ejus arcanis artibus acceleravit. Postremum præmittendæ non sunt preces, quas paulo ante quam animam Deo redderet, his verbis conceptas recitasse dicitur: *Domine, libera me*

me ab his vita miseris, & recipe me in numerum electorum p. 747.
 tuorum, si tuum hoc est beneplacitum. Fiat de me voluntas
 tua, Domine, non mea! O Deus, in manus tuas commendo
 spiritum meum. Nosti, Domine, quam multo futurus essem fe-
 licior, si tecum in paradiso vivere liceret: neque optarem mi-
 hi vitam longiorem, nisi præviderem persecutionem filiorum
 tuorum: Propter eos redde mihi salutem, si ita tibi videtur,
 ut illorum securitati prospicere queam. Domine, benedic po-
 pulo tuo, & protege hereditatem tuam. Salvum fac populum
 Anglicanum, qui per electionem tuus est: defende Regnum con-
 tra suos & tua veritatis hostes: conserva in illo religionem
 puriorem, ut nomen tuum a me & subditis meis laudetur in
 aeternum, per Jesum Christum filium tuum. Johanna Graja 749.
 coronam, quam in vita susceperat, saltem per decem dies susti-
 nuit: quippe quæ ad augendum Musarum potius, quam Regi-
 narum, numerum nata videbatur. Linguam Latinam perfecte
 callebat; in Græcis autem sic erat versata, ut Platonem, quo 750.
 Philosopho plurimum delectabatur, absque versione legeret.
 Extat etiam epistola Græca, ab Autore in linguam Gallicam con-
 versa, quam ad Sororem suam, Comitis Penbrochiæ uxorem, 765.
 in carcere exarasse dicitur. Imo paulo ante quam ad suppli-
 cium, duceretur, præfecto turris Londinensis cum aliquod be-
 nevolentia monumentum ab ea efflagitaret, suos codicillos
 donabat, in quibus tres sententias, primam Græcis, alteram La- 766.
 , tertia in Anglicis verbis conceptam, inscripserat. In vita
 Maria statim sub initium refert Autor, fortibus Magicis expe-
 riri voluisse Henricum, quæ liberorum suorum fata sint futura:
 responsum autem tulisse, post Eduardum, cujus Regnum minus
 foret diuturnum, successuras esse sorores: fore autem, ut alteru-
 tra earum Hispaniarum Regi nuberet, ex qua conjunctione mi-
 ra oritura sit Angliæ revolutio. Hanc fatorum legem ut infrin-
 geret, toxico e medio tollere filias constituisset Henricum; &
 cum his consiliis obstare videretur divina providentia, de exhæ-
 redandis illis cogitasse. Hanc vero injuriam tam ægre tulisse
 Mariam, ut parentis sui cadaver ex sepulchro erigendum atque
 cremandum, cineres vero per aera dispergendos curaverit. Cu-
 jus

dubito: qui enim a natura collum habeo satis contractum, non video, cur breviorē etiam reddere velis? sed cave saltē, ne barbā attingas meam, quā profecto a perduellionis crimine, quod mihi imputatur, prorsus immunis est. Ut taceamus, quod morionem, quem in satellitio suo habuerat, consuli Londinensi, ejusque in hoc annuo magistratu successoribus, per testamentum legaverit. Superest, ut de morte Henrici VIII nonnihil moneamus. Sandeius cum post haustum vini rubri, desperabundo non ab similem, animam ait inter hæc verba evomuisse:

Amici, perdidimus omnia, Regnum, vitam, animam.

P. 543.

Sed inter figmenta hæc refert Noster, testatus, cum præsentē Cranmero, Cantuariensi Archiepiscopo, cui non obscuras fiduciæ in Christum collocatæ significationes dedisset, mortem Christiano Principe haud indignam obiisse. Dum funus ejus duceretur, accidit, ut ex sarcophago guttæ sanguinæ destillarent, quas canes, qui forte aderant, avide hauriebant: quo viso multis veniebat in mentem, fuisse inter monachos, quos ex monasteriis suis ejecerat Rex, qui facta inter Achabum & Henricum comparatione, jam olim prædixerant, fore, ut post fata tyranni canes cruorem ejus lingerent. Verum Noster hæc causis mere naturalibus adscribit, cum in vulgus notum sit, quod Henricus extraordinaria corporis obesitate laboraverit. Ex vita

554.

Eduardi VI tria potissimum notanda veniunt. Primum concernit spem, in quam natus videbatur, longè maximam: de qua legi meretur adductum ab Autore Cardani testimonium, qui cum A. 1547 per Angliam iter faceret, in Eduardo tum decenni profundam, in scientiis etiam Mathematicis, eruditionem mirari satis non poterat. Alterum ad mortem ejus spectat, quam sexto & decimo ætatis anno passus est sine dubio violentam.

557.

746.

Cum enim propter vim morbi lecto jam affixus esset, Medicis ex aula remotis, vetulæ cuidam, quam Northumbriæ Dux subornasse creditur, permittebatur: quæ cum spem fecisset, fore, ut Principem intra paucos dies ad salutem reduceret, mortem potius ejus arcanis artibus acceleravit. Postremum præmittendæ non sunt preces, quas paulo ante quam animam Deo redderet, his verbis conceptas recitasse dicitur: *Domine, libera*

me

me ab his vita miseris, & recipe me in numerum electorum tuorum, si tuum hoc est beneplacitum. *Fiat de me voluntas tua, Domine, non mea! O Deus, in manus tuas commendo spiritum meum. Nobis, Domine, quam multo futurus essem felicitior, si tecum in paradiso vivere liceret: neque optarem mihi vitam longiorem, nisi præviderem persecutionem filiorum tuorum: Propter eos redde mihi salutem, si ita tibi videtur, ut illorum securitati prospicere queam. Domine, benedic populo tuo, & protege hereditatem tuam. Salvum fac populum Anglicanum, qui per electionem tuus est: defende Regnum contra suos & tua veritatis hostes: conserva in illo religionem puriorem, ut nomen tuum a me & subditis meis laudetur in aeternum, per Jesum Christum filium tuum.* p. 747.

Johanna Graja coronam, quam in vita susceperat, saltem per decem dies sustinuit: quippe quæ ad augendum Musarum potius, quam Regimarum, numerum nata videbatur. Linguam Latinam perfecte callebat; in Græcis autem sic erat versata, ut Platonem, quo Philosopho plurimum delectabatur, absque versione legeret. Extat etiam epistola Græca, ab Autore in linguam Gallicam conversa, quam ad Sororem suam, Comitis Penbrochiæ uxorem, in carcere exarasse dicitur. Imo paulo ante quam ad supplicium, duceretur, præfecto turris Londinensis cum aliquod benevolentis monumentum ab ea efflagitaret, suos codicillos donabat, in quibus tres sententias, primam Græcis, alteram Latinam, tertia in Anglicis verbis conceptam, inscripserat. In vita Mariæ statim sub initium refert Autor, sortibus Magicis experiri voluisse Henricum, quæ liberorum suorum fata sint futura: responsum autem tulisse, post Eduardum, cujus Regnum minus foret diuturnum, successuras esse sorores: fore autem, ut alterutra earum Hispaniarum Regi nuberet, ex qua conjunctione mira oritura sit Angliæ revolutio. Hanc fatorem legem ut infringeret, toxico e medio tollere filias constituisse Henricum; & cum his consiliis obstare videretur divina providentia, de exheredandis illis cogitasse. Hanc vero injuriam tam agre tulisse Mariam, ut parentis sui cadaver ex sepulchro erigendum atque cremandum, cineres vero per aera dispergendos curaverit. Cujus

749.
750.
765.
766.

jus

- jus narrationis autorem Noster affert Comitem de Melville; rem
 tamen ipsam in dubium vocare videtur. Inter Martyres illo-
 rum temporum primas haud dubie tenet Cantuariensis Archie-
 piscopus *Cranmerus*. Huuc virum, quod reformatæ religio-
 ni addictus esset, sæpius insidiis circumvenerant Pontificii; quas
 tamen, sedentibus ad Reipublicæ clavum Henrico & Eduardo, fe-
 liciter *evitaverat*. At postquam Maria rerum potita fuisset, in
 vincula conjiciebatur vir innocentissimus. Quo minus autem
 statim raperetur ad supplicium, obstabat Gardinerius, Ecclesiæ
 Roffensis Episcopus, Pontificiorum primicerius. Existimabat e-
 nim vir astutissimus, nihil non tentandum esse, ut tantæ au-
 toritatis virum ad Pontificiorum castra reducerent: hoc enim
 exemplum universam facile Angliam secuturam. Et parum sa-
 ne aberat, quin Gardinerii consilium comprobasset eventus.
- Nam tantum apud Cranmerum poterat vitæ amor, ut, cum
 spem libertatis ipsi fecissent Pontificii, coelestem veritatem, quam
 hactenus professus fuerat, abnegare non dubitaret. Urgebant
 autem Pontificii, ut confessionem suam literis consignatam *ipsis*
 traderet: qua impetrata, cum jam haberent, quod volebant,
 tantum aberat, ut de eo in libertatem restituendo cogitarent, ut
 potius supplicium ejus, ne forte ad saniozem mentem rediret,
 maturandum esse censerent. Hinc Cranmerus, animo ad se-
 riam poenitentiam composito, tota mente ad pristinam religio-
 nem revertebatur. Constitutus igitur in ferali teatro, cum
 Pontificii non dubitarent, quin egregiam religionis Romanæ
 confessionem sit editurus, coram infinita hominum multitudine
 se non nisi vera fide in Christum moriturum esse adfirmabat. De-
 testatus simul errorem suum, cum palo affixus esset, dextram,
 quæ abnegatæ veritatis formulam literis consignaverat, *flam-*
mis ultricibus sponte injicit & *urere*, inquit, *manus maledicta,*
& quos mernissi, cruciatus patere! Plura crudelitatis exempla
 referre non libet: legat Autorem ipsum, qui plura desiderat.
 Sed unum tamen est, quod prætermitti non debet, cum vix in
 omni historia Ecclesiastica exemplum, quod cum hoc conferri
 possit, reperitur. Nempe in Insula Garneseia, quæ Anglis pa-
 ret, anno 1556 ad rogum ducebatur vidua cum duabus natis,
- quæ

quæ a Pontificiorum sacris ad Reformatam religionem transierant. Ex his altera, quæ verbi divini Ministro nupta fuerat, uterum gestabat. Tanta autem erat iudicis immanitas, ut partum, cui vicina esse videbatur, non exspectaret. Cum igitur palo jam affixa esset gravida, in mediis flammis ex utero materno prodibat fœtus. Erat quidem inter spectatores non nemo, qui recens natum infantulum flammis eripiebat: sed ita furore exastuabat iudex, ut nisi ocius in ignem coniecisset infantem, graves misericordiz suæ poenas daturus videretur.

Ultimus Tomus ELISABETHÆ & JACOBI I vitas comprehendit: in quibus recensendis eo nobis licebit esse brevioribus, quo propius ad historiam recentiore, plerisque satis notam, accedimus. Ante omnia heic mentio facienda est Epistolæ, cujus exemplar Autor jam supra Tomo III ex Burneto exhibuit. Scripta est illa ab Elisabetha ad novercam Johannam Seymuriam, pridie Cal. Aug. anno 1537, Nata vero est Elisabetha 7 Idus Nov. 1533, ex quo manifestum est, quod Elisabetha tum, cum epistolam exararet, quartum ætatis suæ annum nondum complevisset. Quod literas utcunque pinxerit, in dubium non vocamus; materia vero captum puellulæ quadrimulæ superare nobis quidem videtur. Non procul a puerperio tum aberat Regina, Eduardum VI paulo post enixura: gratulatur igitur Reginz puella de partu jam appropinquante, simulq; testatur, *si parturienti prastro esse liceret, se curaturam, ut infans recens natus, propter molestias, quas matri creasset, verberibus probe caderetur.* Cum multis iisque periculosis conspirationibus confligit Elisabetha, in quibus revelandis sæpe patuit divina providentia. Ita cum A. 1584 captiva teneretur Scotiæ Regina Maria, sumptibus Pontificis, Hispaniæ Regis & Guisiorum in Gallia clanculum adornabatur classis, quæ, exscensu in littore Anglicano facto, vel elabendi occasionem præberet Mariæ, vel ad æquas libertatis condiciones compelleret Elisabetham. Cujus consilii ut in tempore participes fierent Scoti, literæ committentur Gulielmo Critoni, qui ex seminario Soc. Jesu, quod Remis est, ceu studiosus ex universitate, in patriam reverti constituerat. Is autem ubi in itinere maritimo captum se videret ab

P. 401.

385.

Hollandis, ne sua culpa prodoretur conspirationis arcana, literas minutim laceratas projiciebat in Oceanum. Sed quas vento secundo commiserat schedulas, per quatuor mundi plagas dispergendas, eas flatu contrario retro in navem agebat ventus adversus. Ex quibus collectis atque in ordinem redactis iterum rursus coadunari poterat epistola, ut Elisabetha totum conjunctionis consilium hinc perspicere posset. Notari quoque meretur quotidiana Elisabethæ vivendi ratio. Arciora plerumque somni quam noctis tempora habebat: horas autem matutinas impendere consueverat curis privatis: aures deinde præbebat consiliariis, & qui ei a supplicibus libellis erant: post hæc publico præsidebat consilio, quo durante ad manus habere solebat codicillos, in quibus ea, quæ in memoriam revocare sibi volebat, characteribus steganographicis annotare consueverat. Pomeridiano tempore vel in horto, vel sub porticu obambula-
 525. bat cum viris eruditis. Reliquas diei horas vel Historicorum, vel Philosophorum scriptis perlegendis impendebat. Durante cœna non nihil licentiæ indulgebat mimis atque scurris, quos tamen vel nutu coercere poterat. A cœna delectabatur concentibus
 612. musicis; aliquando etiam ipsa manum admovebat instrumentis, quæ seite admodum pulsare didicerat. Cœlo sereno animi causa haud raro obire consueverat villas, ubi cum passim divinæ bonitatis vestigia cereret, exclamare solebat: *O quam admirabile est: Deus in operibus suis! o quam pulchrum sapientia atque omnipotentia divina theatrum terrarum Orbis est!* Ceterum quæ de furtivis Elisabethæ amoribus; item de annulo, quem Essexiæ Comiti tanquam obsidem gratiæ suæ dederit, vulgo circumferuntur, fabulis Noster annumerare non dubitat. In vita Jacobi I imprimis copiose versatur in evolvendis his, quæ ad *conspirationem*, quam vocant, *pulverariam* pertinent. Refert inter alia, quod Garnetius, quem conjuratorum principem fuisse constat, ut concepti sceleris focios profligatissimos ad facinus audacter obendum accenderet, hymnum sequentem composuerit:

*Gentem auferte perfidam
 Credentium de finibus,*

Et

*Ut Christo laudes debitas
Persolvamus alacriter.*

Subsequentibus temporibus cum sub initium belli tricennalis hoc agere debuisset Jacobus, ut generum suum, a Palatinatu extorrem, sive consiliis sive armis restitueret, Religionum potius unionem, nunquam sperandam, mente agitabat. Quam in rem non modo cum Pontifice, quem Patris sanctissimi nomine compellere non verebatur, per literas agebat: sed filio quoque suo, Walliæ Principi, autor erat, ut, suscepto in Hispaniam itinere, matrimonium cum Philippi I: I filia præsens contraheret. Proceres Angliæ, qui, quem eventum habitura esset hæc peregrinatio, facile prævidere poterant, nihil quidem æliqui faciebant, quo Regem ab hoc consilio deducerent. Erat etiam inter moriones, qui eo audaciæ procedebat, ut Regem de *permutandis inter se pileis* compelleret: cujus rei causam cum scire vellet Rex, *quoniam, ait, filium tuum in Hispaniam abire passus es: imò quærenti porro, quid vero tum dicturus esset, cum Principem voti sui compotem reverti cerneret? Tum, inquit scurra, pileum meum, tuo capiti demptum, Hispania Regi imponam.* Jacobum hiac emplastro venenis infecto e medio sublatum esse, Nolter suspicatur, autoremq; parricidii Buckinghamsem Ducem postulat; quod nec Regem latuisse confirmat, quippe quem mortui vicinum, cum Medici arterias tentarent, earumque languorem causis febrilibus adscriberent; *de pulsu quidem arteriarum suarum neminem melius quam Buckinghamsem judicaturum, dixisse constaret.*

Supereft, ut colophonis loco etiam *Dissertationem* Autoris de *Origine Parlamenti Anglicani*, quæ Tomi secundi Appendix est, in compendium redigamus. Cur hoc thema potissimum sibi pertractandum sumserit, statim sub initium Dissertationis indicat. Scilicet invaluit hæctenus traditio, quasi Henricus I circa A. 1116 primum Parlamentum convocaverit: quo præsupposito, non inepte argumentari videntur illi, qui, quod a Regibus institutum est, etiam a Regibus abrogari posse, contendunt. Faciunt autem hoc imprimis inter recentiores *Spel-*

mannus, Prynne & Brady, quod & in Actis nostris A. 1698 p. 441, ubi de Spelmani Operibus Posthumis sermo est, annotavimus. Refutavit hos triumviros Jacobus Tyrrellus in Appendice ad Tom. III Historiæ Angliæ generalis, de qua superiore mense Augusto p. 373 mentionem fecimus, ostenditque, Parliamenti Anglicani auctoritatem eosdem cum ipsa Regum Anglicorum maiestate natales habere. Hinc Tyrrellum Noster laudibus effert, quod ita hostibus Parlamenti telum satis perniciosum e manibus extorsit, & ipse ulterius progressus, in hac Dissertatione probare conatur, non in Anglia tantum, sed in omnibus Imperiis, jam inde a Nimrodi temporibus, antequam scilicet tyrannis invalesceret, Parliamenta, i. e. subditorum concilia extitisse. Sic ex Philosophorum scholis testem citat Platonem, qui eam demum felicem prædicasset Rempublicam, in qua maiestas inter Regem, optimates atque plebejos sic esset divisa, ut non minus ad consilia de salute Reipublicæ capienda certis legibus ipsi admitterentur subditi. In eadem sententia Ciceronem fuisse arbitratur, ex cuius fragmentis de Republica locum, in quem digitum intendere videtur Autor, adscribere non pigramur. Statuo autem, inquit vir πολιτικώτατος, esse optimè constitutam Rempublicam, qua ex tribus generibus illis, regali, optimo, & populari, confusa modice, nec puniendo irriter animum immanem ac ferum, nec omnia prætermittendo licentia civēs deteriores reddat. Et paulo post: Ut in fidibus ac tibis, atque cantu ipso, ac vocibus, concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis, quem immutatam ac discrepantem aures erudite ferre non possunt, isque concentus ex dissimillarum vocum moderatione concors tamen efficitur & congruens: sic ex summis & infimis, & mediis interjectis ordinibus, ut sonis, moderata ratione civitas consensu dissimillimorum concinis, & qua harmonia a Musicis dicitur in cantu, ea est in civitate concordia, artissimum atque optimum omni in Republica vinculum incoluntiatia, qua sine iustitia nullo modo esse potest. Quibus sane verbis, us præsertim, ubi de genere regali, optimo & plebejo, item de ordinibus summis, infimis & mediis mentio fit, ad vivum fere depingitur Monarchiæ Anglicanæ facies. i. Quærit inde

de, quid inter Græcorum *Amphictyonas*, Lacedæmoniorum *Ephoros*, Romuli *Senatum*, plebis Romanæ *tribunos*, Gallorum *Pares*, Hispanorum *Grandes*, Arragonum *Iustitiam*, atque Anglorum *Parliamentum* interfit, & quocunque demum nomine veniant ejusmodi collegia, in hoc tamen convenire omnia docet, quod absolutam Regum potestatem certis limitibus circumscribant. Percurrit deinde Historiam Angliæ, ubi libenter quidem concedit, temporibus nascentis Monarchiæ ignotum plane fuisse Parliamenti vocabulum; quippe quod a Normannis demum usitatum sit, & cujus mentionem primus fecerit Mathæus Paris ad annum 1251. Commune tamen Regni concilium, quod Malmesburiensis *generalem Senatus & populi conventum* appellat, multo ante, Danorum, Saxonum atque Brittonum temporibus, sub nomine *Mysel Gemot*, vel *Wisena Gemot*, stabilitum fuisse, testimoniis omni exceptione majoribus confirmat.

FERDINANDI CHRISTOPHORI HARPRECHTI, Icti, Sacri Cesar. Palatii Comitis, Diversorum Imperii Principum & Statuum Consilarii, in alma Tubinga Antecessoris, & in summo Wurtembergico Tribunali Assessoris Responsorum Criminalium & Civilium Volumen Sextum.

Tubingæ, sumtibus Augusti Metzleri, Bibliopolæ Stutgardiensis, 1708, in fol.

Alph. 2 plag. II.

PRæcedentium Responsorum apparatus nova duodecim aliorum accessione in Sexto hoc Volumine locupletavit Autor Excellentissimus. Responsum octogesium sextum, quod agmen ducit, de difficili dominii probatione conceptum est. Octogesium septimum de testamenti resignatione selectiorem sistit disquisitionem. In octogesimo octavo disceptatur, utrum retractus, præcipue censualis, etiam in testamentariis alienationibus locum habeat. Octogesium nonum venditionem a

matre cum filio, absque illo, quem illa habuit, Curatore celebratam expendit. Nonagesimum de immunitate a collectis, loco salarii a Principe, ad quem jus collectandi non pertinet, concessa disquirat. Nonagesimum primum locationem conditionem perpetuam juris pascendi, *Erbbestand einer Viehweide* tradit. In nonagesimo secundo & tertio, frequentibus virorum in foro versantium desideris, quibus plura *Responsa* iudicium concursus creditorum spectantia publici juris fieri expetierunt, satisfactus Noster, plenariam edictalis processus, pro ut ille in facto formatus fuit, evolutionem ac plurimum quaestionum ex aliquot Facultatis Juridicæ suoque nomine exaratis *Responsis* resolutionem sistit. Nonagesimum quartum crimen incestus cum defunctæ uxoris sorore commissum exhibet. Nonagesimi quinti argumentum est jus protimiseos & desuper intentatum iudicium reversionum. In nonagesimo sexto fundationis alicujus stipendii interpretatio excutitur. Ex doctrina denique responsi nonagesimi septimi obligatio cautionis fidejussoria, sub conditione facta, non obligat, si illa vel non acceptetur, vel conditio non impleatur. Instituti ratio exigit, ut ad specialia nonnulla eamus. In responsio octogesimo octavo quidam testamento aliquot prati jugera alii concesserat eâ lege, ut hic certum aliquod pretium in usum potissimum alimentorum testatori constitueret, qui etiam bona illa vivus alteri tradiderat, sed vicinus testatoris instituta actione jugera tradita retrahere cupiebat, eam ob causam, quod pratio suo essent contigua ac communis census Administrationi ecclesiasticæ Uracensi inde penderetur. Consulti ergo de hac controversia Jcti Tubingenses, interprete Nostro, existimarunt, retractui locum non esse, cum ille tantum in venditione ac negotiis ei similibus receptus sit, hic autem per testamentum bona in alium transierint, testamenta vero contractuum nomine non veniant, & magis donationem quam venditionem sapiant, præterea etiam jura statutaria jus retractus concedentia, communissimo omnium interpretum suffragio, pro odiosis & propterea strictissime interpretandis habeantur, quibus donique rationibus accedat autoritas interpretum magno consensu jus retractus in ultimis voluntatibus ne-

gan-

gantium. Iſti ſententiæ non obefſe Noſter porro docet, quod ab honorato certum aliquod pretium fuerit conſtituendum, cum utique eum, quem honoravimus, gravare etiam queamus, id quod in primis confirmatur ſuffragio Illuſtris Strykii, diſerte dicentis: hæc, quod retractus in alienatione teſtamentaria exulet, procedere puto, licet teſtator legatarium rei immobili iterum gravaverit, ut accepto legato, hæredi ſuo ſolvat certam pecuniæ ſummam: quoniam hæc ſunt jure in teſtamenti licito, ubi, quem honoro, gravare licet, citra alicujus venditionis ſuſpicionem. Neque etiam traditio a vivo teſtatore facta in contrarium opponi poteſt, cum & hæc per expreſſas leges teſtatori ſit permiſſa. Quod ſi ponatur, veram in caſu præſenti ſubiſſe venditionem, non eo magis tamen retractui locum eſſe futurum, Noſter amplius contendit, non quidem ideo, quod venditio ſit gratuita, ein Freundskauff; nam hanc retractui ſubjacere, ſi retrahens non vilius illud, ſed verum pretium ſolvere paratus ſit, Noſter concedit, ſed potius eam ob cauſam, quod venditio hæc, tum ratione cauſæ moventis, tum cauſæ finalis, tum a defuncto venditore ſingulariter electæ emtoris ejuſque uxoris perſonæ, contractus perſonaliffimus fuerit, circa quem, pro notoria hujusmodi contractuum natura, jus retractus haut obtineat. Juxta hæc igitur Reum ab actione reſcutoria, compenſatis tamen expenſis, abſolvendum eſſe pronunciarunt JCh noſtri. In Reſponſo nonageſimo ſeptimo duo mercatores cum alio mercatore dubiæ fidei eodemque debitore ſuo commercium hæctenus exercitum abruptè minabantur, niſi debitoris pater & fratres in certam ſummam pro eo fidejuberent. De hac cautione cum per literas varie tractatum eſſet, tandem certæ quantitatis ſponſio creditoribus oblata eſt ea conditione, ſi cum debitore ita agerent, quo anguſtias has evaderet ejuſque fides facta teſta conſervaretur. Sed creditores haut declarata acceptationis ſententia, rebus ſuis apud debitorem exiſtentibus manus injece-
 runt, ac nomina quoque ejus, quantum fieri potuit, excegerunt. Cum vero, inſtituta publica bonorum diſtractione, ea diſſolvendo debito non ſufficere deprehenderent, ex oblata cautione a debitoris patre & fratribus ſuum exigere maluerunt, hi
 vero:

vero ad hoc se obstringi negarunt. Cum igitur hæc controversia decisioni Excellentissimi Auctoris nostri subiceretur, cautionem invalidam ac non obligatoriam pronunciavit, quia a creditoribus illa non fuerit acceptata, ex juris vero naturalis & civilis principiis omnia pacta mutuum consensum ac inprimis creditoris acceptationem requirant, nec aliud inter mercatores obtineat, id quod in specie Ansaldo de Ansaldo testimonio confirmatur. Deinde si vel maxime acceptationem intervenisse ponamus, ejus tamen ideo nullum esse effectum, Noster ostendit, quod creditores adjectam conditionem non tantum non impleverint, sed & omni studio contrarium egerint, dum ab iis magna inhumanitate debitor statu & fide sua penitus fuerit excusatus. Id quoque adjicit Consultissimus Auctor, si debitor liberos habeat, ejus patrem efficere possit, ut ex specata hereditate paterna creditores, ne obolum quidem consequantur, si scilicet pater filium debitorem bona mente penitus exheredet, ac totam portionem, in eum alias devolvendam, ne legitima quidem excepta, ejus liberis testamento concedat, nam receptissimi jampriusdem inter omnes juris esse, quod talis exhereditatio ita permissa sit, ut nec a filio nec ejus creditoribus ullo modo impugnari queat.

EXCERPTA EX LITERIS CHRISTFRIED WÄCHTLER I. C. ad Virum Ampliff. I. B. M.

IN nupera recensione Clarissimi I. C. Gulielmi Bestii mense Julio p. 303 vidimus non paucas emendationes textuum juris. Sed restant adhuc plures. Statim enim initio recte legit *ideo*, pro *id eo jure*, vel *ipso jure* in L. 18 ff. de V. O. Præmonuit hoc Cujacius, & ad ipsam Florentinam provocat. Recens tamen Editio Lipsiensis anni MDCCV *is eo jure*. Ibidem Bestius *ejus dem*, pro *ejusdem* in L. 1 §. 33 ff. Depos. quod præter Pacium etiam Hugo de Porta viderat: retinuit tamen Editio Lipsiensis. Res est manifesta ex Basilicis, ἐπὶ τῷ δυνάσ σοι, ut tibi dem pro libertate ejus, ὑπὲρ τῆ ἐλευθερωσάσαι αὐτόν. Et toto titulo ff. de stat. lib. nusquam coaluit. In L. 15 ff. de leg. 3 aut alios jam

jam recte disjunxisse, *ha res*. Et ita etiam Lipsiensis recens. In L. 9 C. Theod. de malef. & mathem. Jacobus Gothofredus *imbibisset* facile potuit legere, & post eum Noster. Lucretius 3, 1011: *qui petere a populo fasces sevasque secures imbibit*. Ex eo Cicero, pro Quinctio, Livius lib. 2 apud Muret. V. L. 1, 6, sed & c. 58: *tantum certamen animis imbibent*. In L. 5 C. Theod. de reparat. app. ne annotavit quidem variantem lectionem Jac. Gothofredus. In L. 23 §. 3 ff. de Ædil. Ed. Russardus & Pacius retinuerunt, pro *Beneno vivit*, studio antiquæ scriptio-
Nec vacuum, pro, *nequaquam*, placuit etiam Haloandro & Portæ, itemque *administras*, pro *administrans*, in L. 78 §. 1 ff. de contrah. empt. Sed & Taurello & Pacio. Lipsiensis autem prætulit *administrans*, ac simul, *nequaquam*. Ibidem laudat Noster Scioppium in arte critica, quod fecit etiam Joh. Clericus Art. Crit. part. 3 sect. 1, ita tamen, ut referat ejusmodi menda inter peccata dictantis, c. 4, 5, 6. Librarium enim Valconico more pronunciasse literam unam pro altera. Henricus Stephanus similes codices vetustos Valconis alicujus manu scriptos esse jocabatur. Scimus enim, inquit, nostros Valcones hoc vitio misere laborare; præfatione Glossarii. At in L. 21 §. 2 ff. quod met. caus. veterem tantum scriptio-
 iterum sequi voluit Taurellus, neque eam habuit pro suspecta. Viderat enim, recte legisse Haloandrum & Portam per geminationem τὸ *abest*. Eadem mens Pacii & Dionysii Gothofredi. Et horum scriptio-
 nem retinuit quoque recens Lipsiensis. Similem geminationem in L. 8 ff. de peric. & commod. debebant indicare Haloander & Porta: id enim fecere Russardus, Charondas, Pacius. Nec primus Noster in L. 67 ff. de procurat. scripsit, *negotia gerere*. Haloander & Porta similiter. Charondas, Russardus & Pacius geminationem hanc ad oram tantum indicarunt. Sed nos hic omnia non excutimus. Tangendus est autem textus L. 1 ff. de solut. ubi sola adspiratio *haut*, pro *aut*, rem non conficit. Primum enim transigendum est cum Græcis circa ea, quæ antecedunt, *ἵνα μὴ εἰς ἀμφίβολον, ut non in id debitum, quod est in controversia*. Si hanc lectionem admittit Bestius, sponte fluunt reliqua, ἢ τὸ ἐξ ἑγγύχης αὐτῷ

p. 11

14.

19.

24.

Ttt

χρῆσ-

χρεωσόμενοι, ἢ τὸ ὑπὸ ἡμέραν, πρὸ τῆς ἡμέρας, aut in illud, quod ex causa fidejussionis ortum habet, aut quod ex die debetur, priusquam dies venerit. Neque opus est aspiratione. Qui Græcos non inspexere, luctantur cum illa. Et hanc pugnam MScutorum annotarunt ad oram iterum Charondas, Rufardus & Pacius. Sed nec hærebo in L. 3 §. 2 ff. pro socio. Græci enim, εἰς συμφωνήσωμεν, si conveneris inter nos. Perinde ergo, sive legas, si ita coita societas sit, sive, sit ita coita societas, sive, si ita societas. Recte autem in L. un. §. 6 ff. si mul. ventr. nom. tolluntur circuli, sive scribas, vel ei, qui, sive cum Bestio, vel si quis. Græci iterum in L. 32 ff. de jur. dot. tollunt litem, εἰ μὲν ὀνόματί μου δώσω, si quidem nomine meo dero. Loquitur autem maritus, si uxor mea me dare jusserit. Neque adeo turbatur constructio, si retineas receptam lectionem. Sed in L. 1 §. 14 ff. de agnosc. & al. lib. viderunt Græci, nullam hic esse injuriam, & hoc modo progrediuntur, γίνεται δὲ ἡ ζητησις. Τί γὰρ &c. Torfit hic textus Latinus Antonium Augustinum Lib. 1 c. 9, aliosque. Nec medicinam fortem attulit Bestius. Sive enim legas, sic esse, sive, si esse, nondum constat, an verba hæc respiciant ad anteriora, an ad posteriora, an ad L. 6 ff. de his, qui sui vel al. Plura itaque expectabimus, ubi contra Glossatores in arenam descendet Nolter. Ac tunc evolvet forte etiam, quæ Ulricus Huberus attulit in Eunom. ad d. l. 6, Destruitur certe omnis injuria per hæc, si quid ex his maritus omiserit: atque iterum, sive maritus neglexerit facere, quæ debet. Græci: εἰς πρόκριμα δὲ βλάβης τὸ παραλιπεῖν τι τῶν νομίμων. In L. 3 §. 1 ff. ubi pupill. educ. Contius: sed semper sic. Nec tamen ideo damnarunt Pacius, aliique, sit, rejecto ita ad oram. Porta autem non dubitavit plane tollere si in L. 25 §. 1 ff. quando dies leg. Similiter Paris. Editio 1517. Docuitque nos Laurentius Theodorus Gronovius, qui codicem Florentinum per tres quatuorve menses propius lustravit, se non pauca ibi deprehendisse ab aliena & nova manu. Nec dissimulavit Ant. Augustinus in Epistola ad Mich. Majum. Illi ergo quibus nondum contigit adire Corinthum, non adimant nobis eam libertatem, quam sola inspectio poterat convellere; salvo tamen etiam

etiam tunc iudicii melioris arbitrio. Sed singula non rimabimur. In L. 9 ff. de serv. export. Bestius non enarravit lectionem Haloandri integram, *nec posterior, qui magis repetierit, poterit aliquo modo*. Ita perit utrumque, *ut posterior, & posterior*. Dispar est ratio in L. 23 §. 1 ff. de liber. leg. Nam hic sensum novum non elicies, sive legas, *ut quaque, sive, & quaque*. Querebatur enim tantum, an sub priore legato comprehenderetur etiam ea quantitas, quæ post prius testamentum deberi coeperat. Dispar itidem est ratio in L. 41 §. 10 ff. de fideic. lib. Nam difficulter ex *gestit* derivabitur, *gestit ut*, quomodo per geminationem ex *illud* derivatur *illud ut*. Indaganda autem potius fuerat lectio, quam invenio in Edit. Parisiensi 1527, *si omne, quod ex eo, quod gestit, recte desiderari potest, reddiderit*. Hic omittitur utrumque, *ut, &*. Forte tamen librarius voluit scribere, *quo*, scil. tempore, *gestit*. Græci equidem apices hos non exprimunt, afferunt tamen alia quædam momenta, quæ Bestio vix erant transmittenda, *γίνεται ἐλεύθερον καὶ ὃν χρόνον ἐπλήρη τῆ τῶν λογισμῶν ἀρίεσει*, facta consideratione *illius temporis*, quo reddendarum rationum conditionem impleisset, si filius XVI annos vixisset; add. L. 23 §. 3 ff. de fideic. lib. In Martialis loco (lib. 6 Epigram. 63) verum est, si sensum respicias, quod captator munera sua mittat *ut piscator in hamo*. Sed ideo tamen nihil mutandum. Eadem enim facilitate poteram legere: *An piscatorem piscis amare potest?* Et hæc lectio propius accedit ad concisam rationem Poetzæ. Laudem Ant. Augustini nemo nostrum dubiam reddat, eoque licebit transire ad L. 100 §. 3 ff. de leg. 3. Ubi omnino vidit Bestius, legendam *nisi eas βάσεις*, pro *si eas*. Sed Javolenus tamen non plane rejicit sententiam Trebatii, vel etiam Labeonis ideo. Nam recte Trebatius dixit, *& βάσεις* deberi. Labeo etiam recte limitat, non deberi, nisi eas testator numero vasorum habuit. Hic Proculus sublimitat, vera esse omnia, non deberi tamen nisi Corinthiæ sint; quia Corinthia tantum legata fuerint vasa, non ænea. In L. 17 §. 1 ff. de adopt. Græci loquuntur de iis, qui adoptare præsumunt, *ἔδειξέ τις υἱοθετεῖσθαι τὸν ἀνηθὸν δύνανται, εἰ μὴ, nemo pupillum arrogare potest, nisi*. Haloander etiam putabat inde rectius legi, *iis duntaxat pupillo-*

29.

30.

32.

rum. Sed utique tunc legendum etiam foret, *ceteris prohibenda*. Alii retinent eorum, sed suppleant, *permittenda est his*. Quod etiam Feltmannus tolerabat. Sed sufficiat nobis, antecedere mentionem illorum, quibus non permittitur arrogare, in L. 15, L. 16, L. 17. Ex iis ergo verbis supplendus est textus hoc modo: Adrogatio permittenda eorum duntaxat est pupillorum (iis, de quibus scilicet jam dictum est,) *qui vel naturali cognatione, v. s. a. ducti, eos adoptarent*. De iisdem adrogantibus instituitur cognitio in verbis proximis. Sicut igitur recte lego, *ceterorum prohibenda est arrogatio*, qui sui magis commodi quam pupillorum, gratia eos in filios adsumere volunt; ita congruum est, reliqua verba eodem modo accipi. Aut vero mendum est ibi: *qui vel naturali cognatione, vel sanctissima affectione ducti adoptarent*. Ducuntur enim isto impetu non qui adoptantur, sed qui adoptant. Et hunc nervum viderunt Græci, *εἰ μὴ συγγενὴς αὐτῷ, ἢ χρηστὸν ἔχων πρὸς αὐτὸν διάθεσιν*, quæ de adoptatis perperam intelligas. Repugnant enim, quæ sequuntur. Denam obscuritatem L. 9 §. 1 ff. de fund. dot. primi forte dispulerunt Græci, *εἰ δὲ δύο ἀγροὶ ἦσαν, ὃν ἂν θέλω, γίνεται πρῶτον, si vero erant duo fundi, is, quem velim, in dote est*. Sic paulo ante, *ὅσον θέλω, γίνεται τῆς προικῆς, id, quod velim, in dote est*. Scribam ergo, *utrum eorum malis, dotalem esse*. Rem ipsam viderunt etiam illi Editores, qui exponunt: *utrum e. d. e. malis, hunc dotis esse*. Statim, *plene utrum velit, alienaturum*. Inusitatum autem Archaismum non esse in L. 156 §. 2 ff. de R. J. *Si quis in alii locum*, ostendit ibi Jac. Gothofredus, & Brissonius, parerg. Græci hanc notam effugiunt, *ὁ εἰς τόσον ἐτέρου ὑπαισιῶν*. Iidem tamen placebunt Beshio, quod L. 26 pr. ff. de fideic. lib. ita reddunt, *εἰ ἀξιώθεὶς δέλον σου ἐλευθερώσει - εἰς ἄλλον αὐτὸν μεταγάγης*, si rogatus *servum tuum* manumittere, *ad alium* transferis eum. Nam si de alieno servo agebatur, scripsissent *ἀλλότρουτον*, ut in L. 4 §. 15, L. 6, L. 7, L. 16, L. 24 §. 12 h. t. Sed illi nos etiam in L. 5 §. 3 ff. de extraord. cognit. non destituerunt, Tamest enim textus ille sit prætermisus, Scholiastes tamen ad L. 4 Tit. *περὶ καταστάσεως μεταλλάγης* Paulo opponit Calli-

P: 34

32

stratum noltrum. Idem facit Enantiophanes. Dicunt autem, ex Callistrati sententia aquæ & ignis interdictionem esse magnæ capitis deminutionis, & adimere libertatem. Utique ergo textum ipsius ita tunc legerunt, *consumitur existimatio, quoties magna capitis minutio intervenit, & libertas adimitur, veluti cum aqua & igni interdicitur, &c.* Sed ea lectio id non concludit. Utrobique consumitur existimatio, sed non utrobique adimitur libertas. Geminandum ergo est *quoties*. Obscuritas L. 3 §. 2 ff. naut. caup. stabul. facile perit, si cogitemus; non frustra sequi apud Ulpianum, *ceterum si extra negotium receperint, non tenebantur*. Similis ergo conditio antecessit: *siquidem* exercentes negotium suum recipiunt. Vox illa placuit Ulpiano, etiam in hac lege, & L. 7 h. Vel, *si quid*, exercentes neg. suum, *recipiunt*. Inde Labeo scribit, *si quid*, perit. Eandem conditionem exhibent Græci, ὅπως ἂν λάβωσιν ἐπὶ τῷ Φυλάξαι, &, εἰς ὅπως καὶ ὑποδέξωνται. Prompta est medella, si in L. 183 ff. de V. S. legas cum Bestio, *nomen ex eo*. Certe non Haloander modo, sed & Grotius atque Menagius Amorp. cap. 39 eo collimarunt. Quanquam enim per totum hunc titulum non occurrat specialis ista dictio, proxime tamen ad illam accedit Ulpianus in L. 49. ibi: *naturaliter bona ex eo dicuntur*, quod beant. Paulus etiam L. 57 & Modestinus L. 110 & Gajus L. 233 & Pomponius L. 239 h. Sive autem in L. 2 C. Theod. de inoff. testam. legamus *voluntatem & testamenta*, sive glossæ agnoscamus, parum lucrabimur. Statim enim distinguuntur ista vocabula: *Si mater contra filii testamentum novissima laferit voluntate --- ut testamento remoto --- filii voluntati*. Perperam itaque coaluerunt in principio. Subinde autem occurrit in isto codice aliquid hinc læ lectionis. Et judica paulatim nunc ex his, Vir Amplissime, an plura olim præstiterit Bestes, quem inter Græcos Ictos & Scholiastas laudant Cujacius & Josephus Maria Suarezius, an meliora Bestius?

PHILOSOPHIA UNIVERSALIS, SIVE COMMENTARIUS IN UNIVERSAM ARISTOTELIS PHILOSOPHIAM AD USUM SCHOLARUM

larum comparatam; auctore M. JOHANNES DU HAMEL, Sacrae Facultatis Parisiensis Licentiato, Socio Sorbonico & in Academia Parisiensis Philosophiae Professore emerito.

Lutetiae Parisiorum, apud Viduam Claudii Thibouss & Petrum Esclaplan, 1705, in 12.

Constat Alph. 3 plag. 17 & Tabb. æn. 3.

Mireris forsitan, quod in tanta sanioris Philosophiæ luce reperitur, qui Philosophiam Scholasticam defendere sustineat. Enimvero huic dubio succurrit ipse Auctor in Præfatione operi præmissa. Noto nimirum notius est, quod Theologia Scholastica Philosophiæ Scholasticæ maxima ex parte superstructa sit, & Philosophia recentior transubstantiationi aliisque dogmatibus Pontificiorum non admodum faveat. Ne itaque Theologiæ studiosi turbentur, variis decretis Episcoporum Parisiensium, Facultatum Theologicarum in Gallia, ipsius Regis nunc sceptræ tenentis, cautum est, ut Philosophiæ Doctores ab omnibus doctrinis recentioribus, *Cartesianis* præsertim, abstineant atque *Aristotelis* dogmata unice profiteantur. Recenset talia decreta magno numero sub finem operis. Ita s. gr. inter Acta Facultatis Theologiæ Parisiensis ad diem primam Sept. A. 1671 legitur, quod Syndicus cum Decano vocatus fuerit ab Archiepiscopo Parisiensi, qui dixit, Regem audivisse atque ægre tulisse novitates in Philosophiam introduci, multasque propositiones novi cujusdam Philosophi (*Cartesii* scilicet) doceri ac propagari, molleque Regem, ut quicquam simile vel in Academia, vel extra Academiam doceretur, aut pateretur Facultas in thesibus propugnari, quæ sint contra statuta Universitatis, censuras Facultatum & Senatus Parisiensis decreta. Eodem tempore Speciatim Medicis interdictum, ne negent materiam primam & formas substantiales. A. 1675 Rex per speciales literas Academiz Andegavensi interdixit, ne *Cartesii* doctrinas docerent. A. 1677 facultas Theologica Cadomensis principia Philosophiæ *Cartesii* saniori Theologorum doctrinæ contraria declaravit, & ea vel scii-

scripto vel viva voce doceri prohibuit, perpetuoque decreto statuit, neminem eorum, qui illa defendere voluerint, ad ullum sacrae Facultatis gradum esse deinceps admittendum. A. 1693 Facultas *Sorbonica* in Comitibus generalibus decrevit, ne ab Aristotelica doctrina Philosophiae Professores deflecterent. A. 1704 Rector Academiae convocavit Philosophiae Professores jussu Regis, ipsisque significavit, Regis mentem omnino esse, ut opiniones antea jam prohibita a nemine docerentur. Rebus sic stantibus aliam, quam Aristotelicam Philosophiam profiteri non poterat Autor, & quia alia Philosophiae systemata recentiores doctrinas admisceret, ipse in gratiam studiosorum systema Aristotelicae tenere sustinuit. Absolvitur autem quinque tomis. Primus complectitur compendium Metaphysicae, Physicae, Ethicae & Logicae, atque Commentarium in universam *Aristotelis* Logicam: secundus Commentarium in decem *Aristotelis* libros ad filium *Nicomachum*: tertius Metaphysicam seu Commentarium in quatuordecim *Aristotelis* Metaphysicorum libros: quartus Physicam generalem, seu Commentarium in libros Physicorum *Aristotelis*: quintus Physicam specialem, seu Commentarium in quatuor *Aristotelis* libros de caelo & tres libros de anima, una cum compendio Mathematicae, in quo quidam Geometriae & Astronomiae Sphaericae termini explicantur.

**ARITHMETICA UNIVERSALIS, SIVE DE COM-
positione & Resolutione Arithmetica Liber.**

Cantabrigiae & Londini, impensis Benj. Tooke, 1707, in 8.
Constat Alph. 1.

HÆc Algebrae Elementa in gratiam Praelectionum publicorum triginta fere abhinc annis conscripsit celeberrimus Geometra, *Isaacus Newtonus*, cum adhuc Professione Mathematica in Academia Cantabrigiensi funderetur. Ut ut autem libellum, pro officii urgentis ratione conscriptum, ipse nullatenus destinaverit Autor; cum tamen in Arte Analyticae adhuc desiderari animadverteret *Cl. Whistonus* libellum materiam plenum, mole

mole parvum, in regulis necessariis brevem, in exemplis certo consilio electis longum & primis tyronum conatibus accommodatum, illum cum publico communicari e re duxit. Nec immerito: reperies enim in hoc libello quædam singularia, quæ in vastis de Analyfi voluminibus frustra quæstiveris. Non jam commemorabimus exempla selecta, quibus ex Arithmetica, Geometria, Statica & Astronomia transfumtis ipsiusque ingenio dignis Analyticam Artem illustrat, ad sublimiora tendentibus apprime profutura; sed quædam saltem proferre libet præcepta, quibus Analysin locupletavit. Referimus huc regulam de inventione divisorum rationalium æquationum. Sit e. gr. $x^3 - x^2 + 10x + 6 = 0$. Substitui jubet figillatim pro x terminos hujus progressionis Arithmeticæ 1. 0. — 1. Numeros hinc ortos — 4. 6. — 14 cum omnibus ipsorum divisoribus e regione terminorum progressionis ita collocat.

$$\begin{array}{r|l} 1 & 4 \quad | \quad 1. \quad 2. \quad 4 \quad | \quad + 4 \\ 0 & 6 \quad | \quad 1. \quad 2. \quad 3, 6 \quad | \quad + 3 \\ -1 & 14 \quad | \quad 1. \quad 2. \quad 7, 14 \quad | \quad + 2 \end{array}$$

Jam quoniam terminus primus x^3 non nisi per unitatem divisibilis, ex divisoribus excerpit progressionem terminorum unitate differentium 4. 3. 2, eosque collocat e regione terminorum progressionis primum assumptæ. Quo facto, terminum ex ista progressionem respondentem termino 0 in progressionem primam pro valore ipsius x assumit, tentansque divisionem per $x + 3$ reperit $x^2 - 4x + 3 = 0$. Quod si æquatio istiusmodi divisorem simplicem non habeat, sitque plarium quam trium dimensionum, e. gr. $x^4 - x^3 - 5x^2 + 12x - 6 = 0$, hanc regulam proveniando divisore duarum dimensionum, si talem habeat, commendat. Substituit in æquatione proposta ut ante pro x quatuor vel plures terminos progressionis Arithmeticæ 3. 2. 1; 0. — 1. — 2. — 3, & resultantes numeros 39. 6. 1. — 6. — 24. — 26 cum eorum divisoribus e regione disponit, hisque quæstata terminorum progressionis subjungit.

3	39	1.3.13.39	9	-30.	-4.6.8.	10.	12.22.48	-4.	6.
2	6	1.2. 3. 6	4	- 2.	1.2.3.	5.	6. 7.10	-2.	3.
1	1	1.	1	0.	2.			0.	0.
0	6	1.2. 3. 6	0	- 6.	-3.-2.-1.1.	2. 3. 6		2.	-3.
-1	21	1.3. 7.21	1	-20.	-6.-2. 0.2.	4. 8.22	4.	-6.	
-2	26	1.2.13.26	4	-22.	-9. 2. 3.5.	6.17.30	6.	-9.	

Ab his quadratis primum subducit, postea iisdem addit singulos divisores, & tam differentias, quam aggregata e regione ipsorum collocat. Quodsi terminus primus fuerit divisibilis per aliquem numerum, e. gr. per 3, si habeatur $3x^4$, pro quadratis assumi jubet facta ex quadratis in divisorem numeralem termini primi 3. Ex summis atque differentiis inventis excerpit progressionem Arithmeticas, quotquot excerpere licet, atque e regione terminorum progressionis assumptæ terminos ejus singulos disponit. Si his factis fiat terminus primus istiusmodi progressionis $\mp C$, differentia, quæ habetur per subtractionem ipsius $\mp C$ ex termino proxime superiori, qui stat e regione termini 1 progressionis primæ $\mp B$, termini primi æquationis divisor numeralis, A , & l litera incognitam quantitatem in eadem designans, divisorem tentandum fore ait $All \mp Bl \mp C$. E. gr. cum in proposito exemplo termini progressionum secundarum termino 0 in progressionem prima respondentes sint 2 & -3, erit $\mp C = 2$ & $-C = -3$, reperietur porro $-B = -2$ & $\mp B = 2$. Cumque sit $A = 1$ & $l = x$, divisores tentandi habentur $xx + 2x - 2 = 0$ & $xx - 3x + 3 = 0$, ambo quæsitæ satisfacientes. Hæ regulæ non sunt spernendæ, & licet praxis ob multitudinem combinationum tentandarum sit sæpe difficilis, præsertim in altioribus, utile tamen foret, similes regulas pro altioribus divisoribus dari, vel potius unam pro omnibus, quod etiam præstari posse videtur. Tradit quoque Autor regulam extrahendi radices quantitatum, ex integris ac furdis compositarum, quanquam de ea re etiam regula apud Schoenium in additis ad Geometriam Cartesii extet. Sit nempe A pars quantitatis major, B minor; fore ait $\frac{1}{2}A + \frac{1}{2}\sqrt{(AA - BB)}$ quadratum majoris partis radice & $\frac{1}{2}A - \frac{1}{2}\sqrt{(AA - BB)}$ quadratum partis minoris. Ita reperietur $\sqrt{(3 + \sqrt{8})} = 1 + \sqrt{2}$.

Uuu

Ad.

Addit regulam aliam altiores radices ex quantitibus numeralibus duarum potentia commensurabilium partium extrahendi, sequentis tenoris: Sit quantitas $A \pm B$. Ejus pars major A . Index radice extrahendæ c . Quære minimum numerum

N , cujus potestas N^c dividatur per $AA - BB$ sine residuo, &

quotus sit Q . Computa $\sqrt[c]{(A + B, \sqrt[c]{Q})}$ in numeris integris proximis. Sit illud r . Divide $A \sqrt[c]{Q}$ per maximum divisorem rationalem. Sit quotus s , sitque $(r + n : r) : 2^c = t$ in numeris

integris proximis. Et erit $(ts \pm \sqrt[c]{(ts - n)}) : \sqrt[c]{Q}$ radix quaesita, si modo radix extrahi potest. E. gr. sit radix cubica extrahenda ex $\sqrt[3]{968 + 25}$, erit $AA - BB = 343$, $N = 7$, $Q = 1$, $A + B, \sqrt[3]{Q} = \sqrt[3]{968 + 25}$, $r = 4$, $A \sqrt[3]{Q} = \sqrt[3]{968} = 22$, $r + n : r = 25 : 2 = 12 \frac{1}{2}$, $t = 2$ in numeris inte-

gris proximis, $t = 2$, $ts = 2 \sqrt[3]{2}$, $\sqrt[3]{(ts - n)} = 1 \sqrt[3]{2}$ $\sqrt[3]{Q} = 1$. Ergo radix quaesita $2 \sqrt[3]{2} + 1$, si radix extrahi potest. Tentetur itaque per multiplicationem, num ipsius $2 \sqrt[3]{2} + 1$ cubus sit $\sqrt[3]{968 + 25}$, remq; ita se habere deprehendes. Cum de numero radicum, quas qualibet æquatio admittit, differit, eleganter post alios rationem reddit, cur una æquatio plures radices habere queat, quia scilicet plures ejusdem problematis dantur solutiones, quas omnes eadem æquatio æque repræsentat. Monet vero æquationum radices sæpius impossibiles esse debere, ne casus problema-tum, qui impossibiles sunt, tanquam possibiles exhibeant. Regula Hariotti de numero radicum verarum & falsarum in qualibet æquatione a nemine hactenus demonstrata (& cujus demonstrationem ut nobis dedisset Autor, in primis optandum fuisset) annectit aliam licet paulo restrictiorem, sed demonstratione itidem destitutam, pro cognoscendo numero radicum impossibilium. Constitue, inquit, seriem fractionum, quarum denominatores sunt numeri in hac progressionem $1.2.3.4.5 \&c.$ pergendo ad numerum usque, qui est dimensionum æquationis; numeratores vero eadem series numerorum in ordine contrario. Divide unamquamque fractionem posteriorem per prio-

REM.

sem. Fractiones prodeuntes colloca super terminis æquationis. Et sub quolibet mediorum terminorum, si quadratum ejus ductum in fractionem capiti imminens sit majus quam rectangulum terminorum utrinque consistentium, colloca signum +; sin minus, signum -. Sub primo vero & ultimo termino colloca signum +. Et tot erunt radices impossibiles, quot sunt in subscriptorum signorum serie mutationes de + in - & - in +. E. gr. si fuerit $x^3 + pxx + 3ppx - q = 0$, habebitur ex præscripto regulæ

$$\begin{array}{ccccccc} x^3 & + & pxx & + & 3ppx & - & q = 0 \\ + & - & & + & & + & \end{array}$$

Quare cum signorum subscriptorum + - + + duæ deprehendantur mutationes, altera de + in -, altera de - in +, concludendum erit, duas esse radices impossibiles. Sed fatetur Autor, non omnes radices impossibiles hac methodo dignosci. Itaque optandum fuisset, ut limites, ad quas porrigitur hæc methodus, nobis assignasset: quod ipsi difficile non fuisset. Cæterum ubi methodum communem reducendi æquationes per divisores racionales tradidit; ipsi annectit aliam eandem (si fieri potest) per surdos reducendi. Sit æquatio biquadratica $x^4 + px^3 + qxx + rx + s = 0$. Fiat ex ipsius mente $q - \frac{1}{4}pp = a$, $r - \frac{1}{2}a = b$, $s - \frac{1}{4}aa = c$. Ponatur n communis aliquis terminorum b & $2c$ divisor integer, non quadratus, isque impar, & qui per 4 divisus unitatem relinquit, si terminorum p & r alteruter impar fuerit. Ponatur porro pro R divisor aliquis quantitatis b : n , si p sit par; vel imparis divisoris dimidium, si p sit impar; vel nihil, si dividuum; b sit nihil. Auferatur quotus de $\frac{1}{2}pk$, & reliqui dimidium dicatur l . Fiat $Q = (a + nk^2) : 2$, & tentetur, num n dividat $Q^2 - s$, & quoti radix sit rationalis atque æqualis l . Quod ubi contigerit, ad utramque æquationis partem addi debere $nkkx + 2nklx + nll$, extractam utrobique radicem fore $xx + \frac{1}{2}px + Q = n\frac{1}{2}(kx + l)$. Hanc methodum etiam ad æquationes literales ex-

Uuu 2

ten-

tendi, exemplo ostendit: nec minus alio monstrat, quod, si pro
 n. sumatur 1, eadem ad extractionem quoque radicum rationa-
 lium applicari valeat. Similiter si æquatio fuerit sex dimensio-
 num, $x^6 + px^5 + qx^4 + rx^3 + sx^2 + tx + v = 0$, fieri jubet
 $q - \frac{1}{2}pp = a, r - \frac{1}{2}pa = b, s - \frac{1}{2}pb = c, c - \frac{1}{2}aa = d, t - \frac{1}{2}ab =$
 $e, v - \frac{1}{2}bb = f, fd - \frac{1}{4}ee = g$. Hinc sumi debere pro n. commu-
 nem aliquem terminorum 2d, e & 2f divisorem integrum, non
 quadratum, nec per numerum quadratum divisibilem, qui per
 4 divisus unitatem relinquat, si modo terminorum p, r, t aliquis
 sit impar; pro k vero divisorem integrum quantitatis $\rho: 2m$, si
 p sit par; vel divisoris imparis dimidium, si p sit impar; vel nihil
 si $\rho = 0$; pro Q quantitatem $\frac{1}{2}a + \frac{1}{2}nk$; pro l divisorem a-
 liquem quantitatis $(Qr - QQp - t): n$, si Q sit integer
 vel divisoris imparis dimidium, si Q sit fractus denominatorem
 habens numerum 2; vel nihil, si dividuum istud $(Qr -$
 $QQp - t): n = 0$; & denique pro R quantitatem $\frac{1}{2}r -$

$\frac{1}{2}Qp + \frac{1}{2}nk$. Hinc tentandum esse, num $R - v$ dividi
 possit per n, & quoti radix extrahi, & præterea, num radix ista
 æqualis fuerit tam quantitati $(QR - \frac{1}{2}t): nl$, quam quantitati
 $(QQ + pR - nl - t): 2nk$. His enim positis,
 si radix illa dicatur m, pro æquatione proposita scribi posse hanc
 $x^3 + \frac{1}{2}pxx + Qx + r = \frac{1}{2}r(nkx + rlx + m)$.

Simili ratione procedit in æquationibus octo, decem, duode-
 cim &c. dimensionum. Et licet non exponat regulam gene-
 ralem aut processum in infinitum, fortasse tamen ex dictis erui
 possit. Addit alia ad hoc argumentum spectantia. Quoniam
 tamen ipse p. 272 fatetur, tantarum reductionum perexiguum
 esse usum, & se impossibilitatem potius quam praxin commo-
 disimam exponere voluisse; pluribus quoque specialius enar-
 randis superfedemus. Cur vero demonstrationes plerumque o-
 miserit, rationem hanc reddit, quod vel satis faciles ipsi fuerint
 visa, vel nonnunquam absque nimis ambagibus tradi non po-
 tuissent. Ubi ad æquationum constructionem linearem pro-
 gredi-

greditur, Curvarum in genera juxta dimensiones æquationum in lineis contemplandis & earum proprietatibus eruendis laudat; sed carpit legem *Cartesii* & eorum, qui eum sequuntur, quæ sanxerunt, non licere problema per lineam superioris gradus construere, quod constitui potest per lineam inferioris. Neque enim æquationem, sed descriptionem esse, quæ Curvam aptam efficiat, nec æquationis simplicitatem, sed descriptionis facilitatem esse, ob quam in constructione problematum Curva una alteri præferatur. Æquationes esse expressiones computi Arithmetici, nec in Geometria locum proprie habere. Multiplicationes, divisiones & ejusmodi computationes in Geometriam recens introductas esse, idque inconsulto, & contra primum institutum hujus scientiæ. Geometriam enim excogitatum esse, ut expedito linearum ductu computandi tædium effugeremus. Laudat veterum in Arithmetica & Geometria distinguenda industriam: taxat recentiorum in utraque confundenda inadvertentiam, hosque amisisse ait simplicitatem, in qua Geometriae elegantia omnis consistat. Atque hæc causa est, quod ipse cum *Archimede* aliisque veteribus problematum solidorum constructionem non per sectiones Conicas, sed per Conchoidem edoceat, subjungens tamen nonnulla de constructione problematum solidorum per Ellipsin, cum ea ob facilitatem descriptionis eodem jure, quo circulus, Parabolæ præferri debeat, utut simpliciore æquationem amanti. Monet hac occasione, compositionis leges non dandas esse ex Analyti, quæ quidem ad compositionem conducant, a qua tamen omnis compositio liberanda sit, antequam vera evadat, utpote a mixtura speculationum Analyticarum abhorrens. *Leibnitianam* a *Newtoniana* hac in re non discrepantem sententiam aliquoties attigimus, quæ methodum veterum conservandam judicat, & primaria theoremata problemataque a recentioribus per novas artes inventa secundum eam a viris doctis Archimedeo exemplo demonstrari vellet, etsi ipsi pariter ac *Newtono* hoc agere non vacaverit. In constructionibus etiam elegantiam & simplicitatem inprimis spectandam censet, quoniam in ea re magis exercitium ingenii & promotio artis invenienda, quam praxis quæritur. Nam fate-

tur, cum ad praxin perveniendum est, Geometriaque non in charta, sed campo majoribusque operibus exercenda, ad computum utilius deveniri, & quæsitum innumeris vero proximis, exhiberi debere: quod novis artibus plerumque jam præstari potest; ut adeo Geometria practica hodie parum a perfectione absit, etsi scientia ipsa (ipsius iudicio) infinitis adhuc modis completari queat. Quod etsi fortasse non adeo sit necessarium ad Mathesin practicam, mirifice tamen proderit Geometriæ ad Physicam magis magisque applicandæ, quod ipsum aliter in praxevitæ humanæ utiles refundi censet: eaque in recampus immensus industriæ & felicitati posterorum patet. Sub finem tandem subjungitur ex Transactionibus Anglicanis methodus *Hallejana* generalis radices æquationum per approximationem sine ulla prævia reductione inveniendi, cui specimen Cl. *Lagny*, Mathematici Parisini, ab ipso *Dn. Hallejo* laudatum, occasionem dederat.

*G. WOLFII DESCRIPTIO METEORI IGNITI,
die XI Septembris Hale Saxonum alibique
visi.*

Meteora ignita in varias classes distinguunt rerum naturalium scriptores, sed magis ex imaginatione vulgi, quam ex accuratis peritorum observationibus. Cum enim istiusmodi phænomena non stata ament apparitionis tempora, rarissime quoque a Mathematicis, plerumque nonnisi a vulgo imperite observantur. Laboramus ergo defectu observationum in hoc historiæ naturalis capite. Quamobrem scientiæ naturalis cultoribus non ingratum fore iudicavi, si cum ipsis descriptionem meteori igniti, nuper apud nos aliisque vicinis in locis visi, communicarem.

Nimirum circa horam decimam vespertinam, coelo satis sereno, iterata jam ab hora octava aliquoties fulgura, ignis quidam conglobatus, clarissima luce oculos spectatorum percellens, fere ex Austro-Oriente infecutus est, lentius tamen fulguris ex confiniis Horizontis ascendens. Mox materia conglobata

ta in fasciam quandam Zenith nostrum altera sui extremitate attingentem, atque in segmentum annuli elliptici magis, quam circularis, Horizontem respiciens, & concavitatem Orienti, convexitatem Occidenti obvertens, diducta, ita ut integrum phænomenon G quoddam Latinorum inversum, quale scribentis calamo pingi solet, non incongrue referret, aliis figuram serpentis, aliis figuram falcis, aliis figuram literæ Græcorum ultimæ Ω inde exsculptentibus, prouti unusquisque sua imaginandi vi abundabat. Continebatur vero fascia lineis rectis segmentum annuli arcibus ad sensum parallelis. Longitudo integri phænomeni 10 circiter pedum, latitudo dimidii apparebat. Sunt qui phænomenon cum sibilo quodam ortum affirmant. Medium tam fasciæ, quam segmenti annuli partibus lateralibus lucidius erat, & uterque limbus insigniter fluctuare cernebatur. Tanto jubaræ tellus collustrabatur, ut ad lumen Lunare latentia in hac luce distinguerentur. Immutata mole ac figura per plura minuta horaria eodem in loco perstitit, sed splendor successive imminutus, ita ut cum primum fulguris, postea Lunæ plena facie splendentis vivacitatem exprimeret, tandem nonnisi tramitem illustrem instar galaxiæ referret. Cum materia conglobata ascenderet, eadem rubedine tingebatur, qua die subsequente circa horam septimam vespertinam ex nubibus tempestuosis in eadem plaga constitutis emicans fulgur gaudebat, a fulgure candidiore ex plaga inter Occidentem & Meridiem fere media una prorumpente optime distinguendum. Illud quoque notatu dignum est, quod junctura segmenti annuli atque fasciæ multo lucidior ipsis hisce partibus fuerit, atque splendor successive ab utraque extremitate versus illam æqualiter decreverit. Eodem tempore idem phænomenon *Lipsæ, Numburgi, Cizæ* atque *Jenæ* visum esse, per literas inde acceptas didicimus.

Quod hoc nostrum phænomenon in atmosphæra nostrâ extiterit, vel solus ab Horizonte usque ad Zenith intra pauca temporis minuta factus ascensus testatur. Quoniam adeo nullum corpus lucidum tunc temporis atmosphæram nostram notabiliter illustrabat, phænomeni vero splendor fulguris vivacitati non cederet, splendorem Lunæ plenæ sub initium

pro-

profus superabat; quin proprio lumine gavisum fuerit, dubitandum non est. Materiam autem, ex qua constitit, fuisse inflammata, non modo insigne lumen, quo instar ignis in vicina ardentis corpora terrestria collustravit, sed & inprimis subitanea ejus diductio suadet. Et quia sub initium eadem profus rubedine tingebatur, qua fulgur ex eadem plaga sequenti die micans; ex eadem materia genitum colligo, quæ fulguri illi materiam præbuit, nisi quod exhalationes crassiores fuerint, in aere inferiore densiore hærentes, ut non tam cito atque in fulgure materia inflammata conflagrare ac dissipari potuerit. Mansit figura, mansit moles phænomeni immutata per totum apparitionis tempus, quod materia per totum æqualiter distributa esset, atque a ventorum vi libera existeret. Quoniam tamen in æqualibus utrinque a communi junctura distantis densitas æqualiter decrevit; splendor quoque successively ab utraque phænomeni extremitate versus eam æqualia passus est decrementa. Fluctuationes limbi a fluctuatione aeris vaporosi deduco: similem enim fluctuationem notavi, nuperrimam eclipsin Solarem d. 14. Sept. observaturus, in limbo Solis, cum ex nubibus circa Horizontem ortivum constitutis emergentis faciem per telescopium 8 pedum contuerer. Ratio vero, quæ me movet, ut fluctuationem limbi potius agitationi vaporum in atmosphæra, quam evibrationi radiorum ex materia accensa tribuam, hæc est, quod evibrationes laterales non contingant, nisi materia inflammata fuerit inclusa, flamma alias superiora petente, quodque particule per vibrationem semel ejectæ non rursus regrediantur, id quod tamen in fluctuatione observatur.

*PROTHEORIA ERUDITIONIS HUMANÆ
universa; Autore JOH. CHRISTIANO LANGIO,
in Gießensium Academia Prof. Publ. Ordin.*

Gießæ, apud Henningum Mullerum, 1706, 8.

Alph. 2 pl. 16.

PRO ingenio, quo Autor celeberrimus ad solidam eruditionem promovendam fertur, amore, Virorum doctissimorum

rum Morhofii, Rechenbergii, Thomafii, Poireti, Buddei, Rottenbecci, Tſchirnhaufii, Joach. Langii, Vockerodti, Groſſerique veſtigia ſecutus ad inſtituendam rectius Academicam juventutem univerſæ Eruditionis naturam atque ambitum, partes, cauſas, proprietates, conſequentia, media, ſigna, conjuncta, varietatem & in proprios cujuſque uſus accommodationem methodo erotematica planiſſima, ſtylo perſpicuo, idiomate Germanico, digreſſionibus doctiſſimis delineavit.

Circa ruditatem nimirum in ſtatu corruptionis ingeniorum humanorum doctrinæ capacium ſedulo cultu exuendam, debitumque iis nitorem ac uſum reſtituendum, eruditionem occupatam eſſe, vel ipſa nos nominis hujus ratio docet, quæ tum docentis actionem, tum inſtituti doctrinamque accipientis paſſionem ipſamque adeo formam eruditi ac habitum vi nominis ſui declarat, & ſæpe quidem etiam cognitioni ſuperſticiariæ aut falſæ tribuitur, interdum quoque primorum rudimentorum deſiſſionem, interdum ſummam cognitionis humanæ perfectionem notat, cum qua voluntatis emendatio conjungenda, ſi vere doctum, eruditum, ac literatum, quæ ſynonyma eſſe Autor contra Popmam & Voſſium evincit, ea voce deſignare velis. Tum enim eruditio humana, active vel paſſive conſiderata, erit actio vel paſſio hominis, qua is adhibito vel admiſſo debito cultu e naturali ruditate ad docentes ingenium ſuum virtutes dexteritatemque adducit alios vel adducitur; ut habitus ſpectata eadem, realis iſtarum virtutum ac dexteritatis, quas debito cultu acquiſiſſis, poſſeſſio erit. Hujus eruditionis exiſtentiam tum creatoris intentio, humanique intellectus ac voluntatis capacitas, tum naturalis ruditatis ſuæ exuendæ deſiderium ac neceſſitas, exutæ autem clariffima in omni hiſtoria exempla evincunt. Homo igitur vera eruditione imbuendus in ſtatu ruditatis, vel imbutus in ſtatu culturæ conſiderandus eſt. Ruditatem humanam poſt lapſum tum animi corporiſque multis morbis obnoxia imbecillitas, tum facultatum humanarum, intellectus & voluntatis, in cognoscendo verò & appetendo bono, ſenſuum etiam & aliarum qualitatum corruptio, quæ hominem facile miſerrimum omnium a-

nimal reddit, declarat. Unde etiam opposita ruditati cultura ad omnia ista apud omnes pertinere merito existimatur. Neminem hinc temperamentorum & ingeniorum diversitas eximit, neminem arbitrii pravitas, nisi summa ista fuerit, aut sexus imbecillitas penitus excludit, vel aetas omnino impedit. Omnibus porro eruditio convenit: Principes suo muneri aptos, nobiles vere nobiles reddit, nec ipsos adeo opifices, rusticos & milites dedecet, quippe quæ omnes emendare & ad frugem adducere soleat. Illud quidem certe confitendum, esse ingenia alia aliis ad eruditionem consequendam feliciora vel infeliciora, aptiora aut ineptiora, interdum etiam prorsus indocilia & inhabilia variisque aliis respectibus & conditionibus, quas Autor a pag. 106 seqq. usque 127 fuse enarrat, distincta: quæ pro sua, ratione actuum, intellectus & voluntatis e variis temperamentis promanante varietate probe discernenda, diversisque eruditionis acquirendæ subsidiis juvanda sunt; imo nec mente capti, cæci, surdi, muti, quod prohi dolor! sæpissime fieri solet, prorsus negligendi sunt, cum ne bestię quidem eruditione aliqua omnino indignæ a multis habeantur. A Deo autem tanquam ultimo fonte & principe causa omnem humanam eruditionem derivandam Noster docet. Hic sæpe ipse per se hominum mentes ad cognoscendam veritatem & prosequendam felicitatem illuminat & incitat, sæpe mediis quibusdam homines ad sui majestatem luminis adducit. Inter quæ an genii vel demones referendi sint, & quatenus huc intellectus, agens nonnullis dictus, pertineat, tum e Gentilium tum e Christianorum antiquis ac recentioribus monumentis fuse atque erudite disquirit. Illud e Scriptura patere asserit, Deum spirituum a se conditorum opera in hominibus singulis & Ecclesiæ quoque fati dirigendis frequentissime uti solere; homines autem ad horum ministerium tanquam eruditionis consequendæ medium ablegari debere, negat; suam cuique mentem variis sensationibus & meditationibus operosam, sacramque Scripturam divino lumine plenam, summique Numinis gratiam pie implorandam, assignatam esse docet. Veram igitur & solidam, hominis eruditionem non a solis hominum naturalibus viribus expectandam esse.

esse, deinceps ponit, idque firmisissimis rationibus & multis eruditissimorum exemplis confirmat. Et ut hic non minus Naturalismum quam Enthufiasmum, Syncretismum & Scepticismum fugiamus, monet, naturæque nostræ vires ac earum usum accurate inquit, atque ut directionem ac illuminationem summi beatissimique luminis promptius & obsequiosius permitamus, suadet & optat. Quanquam non ideo omnem sapientiam ab infuso quodam habitu expectandam, sed vires nostras gratiæ lumine collustratas ad sapientiæ incrementa acquirenda pia simplicitate & sollicita circumspeditione adhibendas, esse existimat. Ad eruditionem scilicet consequendam non nostram solum operam sed prudentem quoque aliorum institutionem (cum avtomathia avtodidactorum plerumque prope a vitio absit) adhibendam esse tradit. Deum certe, pro bonitatis & sapientiæ suæ ac amoris erga humanum genus abundantia, homines eruditionis participes reddere voluisse; genios bonos, quatenus ex Dei arbitrio conferre aliquid ad eruditionem hominis possint ac debeant, Numinis obsequio & piorum amore ultro ad istud præstandum se offerre, homines vero ipsos ad mutuam sui eruditionem tum rationali sui tum vero præcipue ardenti Numinis ac virtutis amore incitari debere. Hunc etiam finem eruditionis consequendæ omnibus habeadum. Deo quidem certe hic nihil aliud quam hominum felicitatem suæque majestatis promanantem inde gloriam propositum esse; bonos genios solam hic sibi obsequii gloriam quærere; quorum studium quoque hominibus sit imitandum, ut exclusa vana philantia, voluptate, ambitione, avaritia, vitæ rectitudinem consequi & non minus viri boni, quam vere docti, ac ideo beati voluntatisque divinæ explendæ studiosi esse laborent. Exinde igitur veram eruditionis normam Autor existimat sapientiam, quam humanæ eruditionis archetypon constituit, quatenus e divina promanet, cumque eadem consentiat, & ad eandem ducat, eamque virtutem dicit, qua spiritusensione & intellectu præditus, subtili quasi accuratoque gustu seu firma cognitione ac dijudicatione veri ac boni gaudeat, vereque bonum voluntate sua prosequi valeat, adeoque ad Deum tanquam summi boni & veri

fontem serio convertatur, & Domini timorem tanquam sapientiae initium nunquam deferat. Ita fore, ut eruditio humana, cum in homine arctissima virium corporaliū & mentalium unio sit, tum ad habitus mentales, tum corporales, tum intellectuales, tum morales, dirigatur, adeoque ad usum genuinum mundi visibilis ac invisibilis, divinamque gloriam, ex utroque resultantem, promovendam rite paretur: unde in docente solida docendi dexteritas cum facilitate perspicua sinceraque fidelitate, in discente percipiendi retinendique capacitas, cupiditas & fiducia diligentiae juncta requiratur; qualia doctentium perfecta exempla secundum naturam quidem in Socrate, secundum naturam & gratiam in Salomone, secundum gratiam autem in ipso Christo sistit. Ex his ulterius verae eruditionis forma patet. Hinc post alia ad formam doctentium transiens, Joh. Amos Comenii, Balth. Laffii, Henr. Strobandii, Joh. Sturmii, Thomae Crenii, Baptistae Guarini, aliorumque opera examinat, quaeque virtutes sint doctentium, quae porro discitentium, pluribus accurate ostendit. Qua occasione de horoscopo, physiognomia, chiromantia, ethognomia & similibus eleganter agit, auctoresque, qui de conjectandis hominum affectibus scripsere, recenset. Partes porro eruditionis considerans eam a fine in IV Facultates, Theologicam, Juridicam, Medicam & Philosophicam, non inepte distingui, & sub Philosophia, quae tum cognitionem, tum elocutionem, tum actionem promovet, eque historia & experientia eruditionis materialia quasi haurit, Philologiam quoque comprehendit. Denique nec artes Mechanicas penitus ab eruditionis circulo excludendas esse dicit, quippe quarum rationem incluta quoque Regia Anglicana Societas, Galli item atque Borussiae Regis collegia, habendam esse duxerint, quasque ad Philosophiam, quatenus ea superioribus facultatibus varie inservit, referendas, & quatenus vel res naturales gignunt, ut agricultura, pecuaria, & res hortulana, vel eas artificiosè præparant ac disponunt, ut artes metallicæ, quæque mineralia, corium, oleum, asseres tractant, vel circa illas studiosè colligendas occupantur, ut metallifossore, margaritarum, ferarum, piscium captores & mercatores, vel eas

ulterius ad varios usus accommodant, ut architetti, textores, fabri ferrarii, lignarii, vitriarii, coqui & zythopei, sartores, pictores, sculptores, tinctorum, musici atque alii, distinguendas esse existimat. Post partes eruditionis quadruplices etiam illius gradus considerat, primo gradus cognationis, ratione principii, objectorum & finium, deinde gradus antelationis ex antiquitate, necessitate, difficultate & dignitate deducendos. Qua occasione quaestionem de IV Facultatibus, artium liberalium & illiberalium, nec non Mechanicarum, inter sese ordinatione exaltero, Sturmio, Tiraquello aliisque expedire studet. Gradus autem perfectionis imagine arboris ex Matth. XIII 31 seqq. illustrat: cui ager hominis animus doctrinae capax, facultateque reflexiva & applicativa praeditus, semen prima veri bonive cognitio, primum germen notio veri & boni, radices natae ex his regulae fundamentales, stirps Philosophia instrumentalis, medulla viva cognitionis veri & boni certitudo, trunci pars superior Philosophia principalis prima s. generalis, rami tres facultates superiores, illorumque principium Philosophia specialis, frondes disciplinae minores & specialiores, folia argumenta illustrantia ac disciplinarum ornamenta, fructus veritates in omni vita utiles sunt. Denique gradus perfectionis, tum ratione partium, tum graduum idealiter s. objective & personaliter s. subjective considerat: qua occasione quaestionem, quatenus homines istos gradus attingere queant? expendit, summaque hic modestia & cautione utendum esse monet. His expositis eruditionis adjuncta tradit, eoque tum *φύσιν, μάθησιν, ἀσκήσιν*, s. juxta Ciceronem, ingenium, artem, usum requirit, atque ita tria requisitorum paria, Deum & naturam, ut fontes, doctrinam & exercitationem, ut canales, desiderium & studium, ut receptacula, constituit. Quae cuncta variis utilissimisque observationibus, imprimis circa scholarum usum atque emendationem, didacticique & didascalici collegii constitutionem, illustrat. Et eruditis propaedia aliquam eruditionis universae, thesin dogmaticam generalem, generalem doctrinae historiam, antithesin, historiam experimentalem ipsarum rerum, syllogen argumentorum illustrantium, appendicem accessorium,

num, adeoque singularum disciplinarum pandectas & digesta conficienda, regulas etiam inveniendi, cognoscendi, legendi, comparandi & excerpti, commercii literarii, converfandi & peregrinandi constituendas, commendat. Eruditioni, hoc modo descriptæ, quæ sint contraria, ultro patere Autor Cl. ostendit. Alia scilicet ipsam eruditionem, alia istius promotionem & augmenta impediunt; ad illa pertinet voluntaria omnis eruditionis fuga atque ignorantia, item eruditio falsa, superficialia, tum objective tum subjective considerata: ad hæc post fontem naturalis corruptionis tum imbecillitas ingeniorum, tum malitia, pedantismus, avtomathia, plagium, pruritus disputandi, philonikia, sophisticatio, logomachia, cacozelia, librorum nimius amor, jactantia, nimia curiositas, nimia sentiendi libertas, styli vanitas, censendique pruritus referuntur. Ad effectus deinde eruditionis omnia, quæ hominis probitatem & beatitatem efficiunt, injustitiam vero & infelicitatem remonent, refert. Denique satis quoque & fortunæ aliquid in literis deberi fateatur, & plurimum scripta elegantissima, quæ hanc in rem conferri possint, commendat. Criteriâ eruditionis veræ non tam e titulis gradibusque Academicis, quam effectibus realibus naturæ & requisitis eruditioni convenientibus sumenda esse existimat. Quæ criteriâ si viris in historia literaria, quam melius ad mentem Lambecii adoenari optat, memoratis applicentur, post Socratem, Salomonem, non defutura esse putat exempla solidæ eruditionis. Quæ inde sit eruditionis necessitas, utilitas, divinitas, nobilitas, honestas, pulchritudo, simplicitas, varietas, harmonia, vastitas, sufficientia, bonitas & quæ sunt alia attributa, ultro patet. Species etiam tum eruditionis generatim considerat, tum IV Facultatum, tum Historiæ, Oratoriæ, Poeseos, artiumque Mechanicarum longe plurimas ordine recenset. Denique ut eruditio ad singulos homines accommodari debeat, ab optimis scriptoribus, Struvio, Naudæo, Comenio, Wagenfilio, Poireto, Thomasio, Joh. Ludovico Vive, Schurmannia, Morhoffo, Bocclero, Kolbio a Wartenberg, Culpisio, Kemmerichio, Arndio, Crenio, Franckio, Buddeo, aliisque variis scriptis demonstratum fuisse docet. Ipse vero tum generalem in omnibus

bus obligationem ad promovendam Dei gloriam & communem hominum felicitatem, tum speciatem cujuscunque pro ratione ingenii viriumque vocationem, ut appellant, requiri ait, quæ ultima quidem e ductu Dei, per media certa nobis suppeditata agnoscendo, prudenti cujuscunque status æstimatione, legitimo instinctus nostri viriumque usu, providentiæ divinæ observatione, sapientiorum consilio, cognosci possit. Ceterum ita in universum de eruditione in hoc libello differit eruditissimus Autor, ut integrum perlegisse neminem queat poenitere.

*MICHAELIS ETTMÜLLERI, PHIL. & MED. D.
& Professoris Publici, Opera Medica Theoretico-Practica,
per Filium, MICHAELEM ERNESTUM ETT-
MÜLLERUM, Philos. & Medic. D. Anatom. & Chir-
urg. P. P. Extraord. & Academia Naturæ Cu-
riosorum Collegæ.*

Francofurti ad Moenum, ex officina Zunneriana, 1708, fol.

Constat Alphab. 35.

Sic tandem denuo prodierunt in lucem Opera Ettmulleriana, post varia fata suo restituta nitore. Cum enim Mstorum Beati Viri unicus existat hæres Filius ejus, Collega noster perindustrius, sapiensq; hic duxit, memoriam Beati sui Parentis ab immortalitate vindicare, & ex illis innumeras, quibus priores horum Operum Editiones scatuerunt, mendas tollere, hiulea suppleri, luxata restituere, atque superflua delere. Imo addidit, quæ hætenus lucem nondum viderant publicam, Tentamina Uromantica, Tentamina Chymica, Dissertationem de fermentationis & putredinis convenientia, atque Casus & Observationes Practicas. Quod benevolum Lectorem latere noluimus.

OBSERVATIONS ON A JOURNAY TO NAPLES.

hoc est,

*OBSERVATIONES IN ITINERE NEAPOLITANO
factæ, in quibus fraudes Sacerdotum & Monachorum.*

Ro-

*Romanensium ulterius accurate deteguntur.**Volumen II.*

Londini, apud Robertum Clavell, 1704 in 8.

Constat 1 Alph.

Alterum hoc est Volumen ejus libri quem mense Junio 1708 ff. hujus anni recensuimus, ubi institutum Autoris sufficienter exposuimus, & quaedam ex opere specimina adduximus, ex quibus satis judicari potest, quanam in ipso sint querenda. Quare suffecerit nunc breviter saltem indicasse, quod in praesente volumine Autor potissimum ignorantiam Papparum, Cardinalium, Episcoporum, Abbatum, Sacerdotum & Monachorum in capitibus religionis, neglectum bonarum artium in Italia, linguarum inprimis sanctarum & sacrarum litterarum, methodum docendi ac studendi Jesuitarum, Thomistarum & Scotistarum, baptismum campanarum, dogmata de campanis absurda, consecrationem bestiarum, exorcismum glirium & insectorum, superstitiosum reliquiarum cultum, ridiculos consecrationis monialium in monasteria saepissime vi detrufarum ritus, vivendi rationem, vitia & flagitia earundem superstitiosam clericorum in Regno Neapolitano venerationem, variasque clericorum imposturas false perstringat & exemplis plerumque admodum haecetis illustret. Quamvis vero a specialibus recensendis abstinere animus sit, non possumus tamen quin commemoremus, quod Innocentius X Papa ne quidem symboli Apostolici sensum in generalibus rite percepisse feratur. Etenim verba, *qui conceptus est a Spiritu Sancto*, de aeterna filii Dei generatione accipienda esse credidisse dicitur, donec a quodam Secretario Cardinalis cujusdam, ipsum in primis Christianae religionis elementis informante, erroris admoneretur, cujus fide Autor pleraque ad ignorantiam Cardinalium, Episcoporum & Abbatum spectantia recenset.

 Errata Mensis Octobris.

Pag. 455 l. 23 post *desinis* insere *per assensum propositioni alicui praesertim ob propriam ejus evidentiam; fidem vero*: pag. 456 l. 15 pro *actionum* lege *adivum*: pag. 457 l. 4 lege *propul-*
bulancem.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno M DCC VIII.

BIBLIOTHECA SICULA,

sive

*DE SCRIPTORIBUS SICULIS VETERIBUS
ac novis Notitia locupletissima; Auctore ANTONINO
MONGITORE, S. Theologiae Doctore.*

Tomus I.

Panormi, ex typographia Didaci Bua, 1707, fol.

Alph. 4 plag. 20.

Prodiit jam opus nobilissimum, quod tantopere hactenus a Viris eruditis expectatum, & in Actis quoque nostris superioris anni p. 528 promissum fuit. Nimirum non satis erat Auctori doctissimo optimeque de patria sua merenti, Siciliam inventis & arte præclaram cum cœtu literario communicasse in *Additionibus ad Vincentii Auriz Siciliam inventricem*, quæ Panormi A. 1704 in lucem prodiit, nobis A. 1707 p. 465 memorata, nisi & plenissimum Siculorum Eruditorum systema conscriberet. Primus simile quid tentavit *Petrus Carrem*, Militellanus, opere *de Scriptoribus Siculis* conscripto, at opus literis publicis exscriptum non prodit, & pauca hujus laboris fragmenta manu scripta in bibliotheca Clericorum minorum Messanæ delitescere dicuntur. Cui successit *Carolus de Neapoli*, Panormitanus, ingenio & eruditione conspicuus, qui itidem Bibliothecam Siculam molitus est, sed eo in Hispania defuncto, haud constat, quo inchoata ipsius minimeque absoluta pervenerint. Cum quo communia pene fata sustinuit *Antonius Agraz*, nobilis Panormitanus, qui *Museum Siculum, sive, de veteribus Sicilia Scri-*

Yyy

pro-

prioribus opus confecit, sed ne hoc quidem divulgatum fuit, auctore Neapoli extincto, & manu scripto haecenus latente. Idem denique studium aggressus est *Aloysius la Farina*, Eques Panormitanus, Marchio Madoniae, qui diu multumque sudavit in opere *de Scriptoribus Siculis ab orbe condito*: quod & Auctor noster in splendidissima ipsius, nunc Vincentii la Farina, filii, bibliotheca vidit, sed nondum numeris, ut censet, omnibus absolutum, imo inordinatum & a praesenti instituto plane alienum. Itaque nihil antea de Eruditis Siculis prodiit, nisi quod sparsim alii tradiderunt, quo in numero sunt *Thomas Fazellus*, Saccentis, in volumine de rebus Siculis, & *Rocchus Pirrus*, Metinus, in Sicilia Sacra, qui antiquis nonnullos recentiores adiecit. Ceterum *Joannes Vigintimilius*, Messanenensis, de omnibus Siculis Poetis scribere meditabatur, sed morte praepeditus de Poetis tantum *Bucolicis* nonnihil elaboravit. *Philadelphus Mugnos*, Leontinus, nonnulla de antiquis Philosophis, Poeticis, Historicis aliisque Siculis in suo novo *Laertio* divulgavit, & recentiora promisit, at haec non edita esse, Orbi literario Noster multum gratulatur: vir enim ille, ut censet, in iis, quae typis consignavit, dubiae fidei, gloriam Sicularum doctorum obfuscallet potius, quam illustrasset, quod satis apparet ex censura viri eruditissimi, *Vincenzii Auria*, Panormi 1702 hoc titulo excusa: *La Verità historica svelata, ó vero Avvertimenti, e Correttioni al nuovo Laertio di D. Filadelfo Mugnos*. Hinc Noster tanto alacrius in labore suo progressus, de Scriptoribus Siculis opus conscribere ac typis committere adnifus est: dum vero fervet opus, & ad umbilicum pene deductum est, ecce *Hieronymus Ragusa*, Soc. Jes. Motycensis, qui jam olim *Elogia Sicularum* Lugd. 1690 praemiserat, eodem in labore versatur, & opus hujus rubricae: *Sicula Bibliotheca vetus, continens Elogia virorum Sicularum, qui litterarum fama claruerunt*, Romae 1700 excusum, sed anno demum 1702 publici juris factum, emittit. Noster opus novum summa aviditate perlegit ac evolvit, at *elogia* illa, quae praecesserant, novis tantum accessionibus locupletata cognovit: adhuc non paucadeprehendit, quae vel incognita Ragusae, vel certe praetermissa fore; unde nihil Noster cessans suam quoque nobiscum Sicularum

Bi-

p. 85.

Bibliothecam communicare cepit. Itaque duplicem Siciliae Bibliothecam habemus, Ragusae unam, alteram vero Auctoris nostri, diverso tamen ordine ac diversa scribendi ratione distinctam. Ragusa opus suum in veterem ac novam Bibliothecam, novam in centurias descripsit; Noster vero eum secutus est ordinem, quem literarum elementa suppeditant: Ragusa complexus est Siculos, solo doctrinae jure in opus suum exceptos, & qui nulla saepe ingenii dederunt monumenta, plures etiam non Siculos, ut Noster putat, vel dubiae patriae ex aliorum fide in opus transcripsit; at Noster eos tantum Siculos, qui patria Siculi fuere, & vel ediderunt nonnihil, vel scripserunt, commemorat, novos etiam in Ragusae Bibliotheca occurrentes diligenter commendat. Ut vero & sibi & eruditorum spei de se conceptae satisfaceret, & omnia accurate conscriberet, nullis nec sumptibus nec laboribus pepercit: multos hinc codices conquisivit, perlegit, evolvit, bibliothecas Panormitanas numero & selectu praestantes excussit, bibliothecarum auctores ac indices percurrit, commercium literarium cum aliis instituit, nihilque operae vel studii in se desiderari passus est. In Scriptoribus Siciliae delineandis hunc observat ordinem, ut patriam, natalitatis diem, annum, institutum, munera & res praecclare gestas, fata memorabilia, diem fatalem aliaque diligenter enotet, in quo calamum ita temperat, ut rem nec circumducatur nimis, nec nimium brevitate constringat, subinde ad auctores remittendo, qui fusius rem pertractarunt. Librorum titulos, quo linguae genio conscripti sunt, adlegat, addito urbis & typographi nomine, ac forma, variis itidem operum, si quae secutae sunt, editionibus: & manuscripta, ubi delitescant, fideliter ostendit. Quae cum ita se habeant, multos aliorum scriptorum novos diligenter corrigit, Toppii maxime & Coronelli. Scribendi genus, ut ipse Auctor noster de se ceaset, sequitur nec ornatum nimis, nec nimis depressum, sed quod inter Oratorem & Historicum interjacet. Atque haec quidem diligentissimi Auctoris Praefatio nos docuit, qui & praemisit nonnulla, quae de Siciliae situ, nomine, ortu, fama, bonitate, indole agunt: sequitur deinde de Computo Olympiadum Dissertatio, ubi Auctor in tem-

porum adnotatione eam secutus est sententiam, qua Salvatorem nostrum natum Olympiad. 194 post initum Olympiadum computum A. 776 adfirmant. Jam exhibitis operis Mongitoriani lineamentis & structura, in ipsam necesse foret bibliothecam ingredi, & partes illius sigillatim adspicere: sed legum nostrarum non immemores nonnulla tantum seligemus, cætera studioso Lectori relinquentes.

P. 1.

In ipso operis fronte notitiam Autor suppeditat de Academia *Accensorum* Panormitana, quæ prima inter Siculas Academicas literas politiores excoluit, suaque auspicia cepit A. 1568. Conventus celebrabantur in D. Dominici Fratrum Prædicatorum cœnobio, ubi in pervetusto S. Barbaræ sacello (sub cuius tutelari umbra clarebat) coibant Academicorum cœtus & eruditus confabulationibus ingenia virtutis famæque gloria accensa mirum in modum incalecebant. Hujus symbolum luna fuit renata cum epigraphe: *Revertens colligit ignes*, ex Virgil. Georg. inde mutato consilio aliud delegit, nempe alambicum igni superimpositum, cujus vi ex oleis floribusque occlusæ efficiuntur virtutes, ad utilitatem pariter & voluptatem, adjecto lemmate: *Virtutes elicit arte*. In ea societate viri illius ævi præstantissimi recensebantur, deficientibus vero paulatim illius conditoribus, fringere coepit literarum ardor: sed non multum post Eruditorum studium sub *Reaccensorum* nomine iterum incaluit, ut altero Tomo fusius Auætor ostendat.

P. 55.

Antonius Bononia, qui & *Antonius Panormita* dictus, ex nobilissima *Becadelli* familia ortus, quam Panormitani *Bonomiam* dicunt, natus est A. 1393 patre Henrico Bononio. A teneris annis literis adnotus Panormi Germanum quendam audivit, inde Bononiam se contulit, ubi ob præstantem ingenii indolem & doctrinam Juris utriusque laurea insignitus est: cum jure literarum sacrarum studium conjunxit: in amœnioribus literis maxime Poësi egregie profecit, ut Musarum venustates eo tempore exulantes postliminio reduxerit, reddideritque magis cognitæ & illustres. Magno in pretio habitus fuit imprimis a Sigismundo Imp. qui A. 1433 lauream ipsi Poeticam dedit; & Philippus, Mediolani Dux, annum octingentorum aureorum censum ei constituit, ut literas Mediolani pu-

publice profiteretur. Nec minori in pretio habuit ipsum Alphonsus, Siciliae Neapolisque Rex, qui non modo præceptorum suum constituit, verum a secretis quoque & consiliis ipsum delegit: ac sæpe multumque cum eo versatus est: sæpe legationes summa cum laude obiit: sæpe ingenti honore adfectus, quod Auctor noster latius persequitur. Tandem ætate ac urinae morbo confectus Neapoli vivere desuit 6 Jan. 1471, cujus marmoreo sepulchro hoc additum fuit epitaphium, quod ipse in supremo morbo conscripsit:

Quærite Pierides alium, qui plôret amores,

Quærite qui Regum fortia facta canat.

Me pater ille ingens hominum sator atque redemptor

Evocat, & sedes donat adire piæ.

Inter opera, quæ confecit, illud notamus, quod *Hermaphroditum* inscripsit, obscœnis carminibus refertum & Cosmæ de Medicis, Florentiæ Duci, nuncupatum, qui tanta illud reverentia excepit, ut nonnulla describere exempla jussit, quorum aliqua manu scripta servantur Florentiæ in bibliotheca S. Laurentii: existat & exemplar apud illustrem Italiæ ocellum Magliabechium. Illum ælius excipiat Poeta *Amonius Venetianus*, celeberrimus Musarum Sicularum cultor. Natus ille patricio genere 7 Jan. 1543 ob facultatis poeticæ præstantiam Magnatum in se studia excitavit. In sermone, in publicis ac privatis congressibus multum salis ac facetiarum adhibebat: lepidus erat, acutus, gravis, sed ob aculeatos libellos plus simplici vice in carcerem conjectus, tormentisque subiectus, parum absuit, quin publice poemata lueret. Panormitano senatui aliquando fuit a secretis, ejusque benevolentiam expertus præcipue est A. 1578: cum enim duobus triremibus una cum Carolo Aragonia, Terræ novæ Duce, veheretur, a Turcarum piratis captus, mox Algerii servitutis jugo fuit mancipatus; quod cum Senatus compertum haberet, soluto pretio Antonium illico redemit, ipseque Panormum reversus ad genium & Musas suas rediit, multaque carmina lectu dignissima composuit. Demum Panormi miser vates in carcerem detrusus est ob libellum in Proregem evulgatum, cujus auctorem

P. 73.

p. 158.

Antonium nostrum existimabant : quo in carcere miserrime, ut ipse sibi prædixit, vitam conclusit, succenso præter opinionem tormentario pulvere ibi adseruato, quo ipse cum reliquis oppressus perit 19 Aug. 1593. De Diodoro Siculo multa congeffit Auctor, & operæ pretium fuerit conferre hæc cum Jo. Alberti Fabricii Bibliothecæ Græcæ L. III c. 31. Unicum enotabimus, quod Cl. Fabricius omisit. Sub Diodori Siculi nomine *Italice prodire Epistolæ LV apud Petrum Carreram in Historia Catanæ Vol. I p. 457, quibus nonnullas notas addidit ipse Carrera, idem vero p. 457 & 492 tradit, has Epistolas Græcæ scriptas Latinitate donasse Card. Bellarionem 1470, exinde ab Octavio de Archangelo in Italianam linguam conversas & in historiis Catanensibus, quas Catanæ MSS. adseruant, exscriptas. Futili vero conjectura dubitat Carrera p. 492, sintne Diodori Siculi, an Theocriti Chii: Auctor quidem noster cum Placido Reina alisque suppositas esse putat, cum nullus antiquorum vel recentiorum de iis Epistolis egerit: nec unquam liber apparuerit, ex quo has Epistolas eruit Archangelus. Commemoremus quoque Poetiam nobilissimam Panormitanam, *Elisabeth Ajutamichristo*, quæ poeticae facultatis laude inprimis effloruit, & Etruscis numeris multa cum litteratorum plausu cecinit. Decessit Panormi circa A. 1580, & Philippus Paruta hoc ipsi ex merito tribuit elogium:*

p. 171.

An Charis est? an Musa? Charis, Charis illa vocanda est,

Quæ Charites omnes, cum libet, una parit.

At quot habet voces, tot habet sub pectore Musas

Musa, Charis Charitum Castalidumque Dea est.

Denique Auctori vitam & vires. apprecamur, ut, quæ restat, alteram Partem quam primum & felicissime absolvat, & diligentie laude & usu copiose perfruat.

**EXAMEN THEOLOGICÆ NOVÆ, IN PRIMIS
Celeberrimi Dn. Poireti, ejusque Magistra, Mad. de
Bourignon, a JOH. WOLFGANGO JAGERO, Cancellar. Tubing. & Præpos. Excl. institutum.**

Tu-

Tubingæ, typis Jo. Adami Reisi, 1707, 8

Alph. 1 pl. 3.

SCopus Venerandi Auctoris non alius est, quam ut in cunctos Fanaticorum hodiernorum accurate inquirat, quorum hostiles conatus tanto magis formidandos esse existimat, quod pietatem, alias veræ Ecclesiæ characterem, in vexillis præferant. Quo magis vero Lectoribus constet, cum quibus ipsi imprimis res sit futura, aliquot classes constituit, quarum in primam reponit illos, qui cernentes corruptos præsentis ævi mores sancto quodam zelo excandescunt, & collapsam pietatem in Ecclesiam revocare omnibus viribus annuntur: & hujus classis antesignanum constituit B. D. Spenerum, Theologum veritatis divinæ æstimatorem. Tantum vero abest, ut hunc post fata vellere velit, ut potius venerandos ejus cineres in digno pretio habendos esse statuat, cujus quoque ingentia in Ecclesiam merita sententiam de spe meliorum in epilogo mundi temporum minime obscurare posse abunde persuasus est, siquidem hæc spes sit innocens & votum nulli noxium, quod adeo toto celo differat a crasso Chiliasmo, omni fundamento in sacra Scriptura destituta, & totum ferme systema Theologicum evertente, quem ipse Spenerus sæpissime detestatus fuerit. In secunda classe collocat eos, qui pietatis studium & amorem præ se ferunt; in veritate tamen a recta linea recedunt, & variis ab orthodoxia abeuntibus sententiis tincti sunt, iisque pascuntur. Tales, quamdiu nihil turbant, nec alios inficere moluntur, tolerandos Auctor censet; siquidem fides suaderi possit, non imperari, & intellectus æque respuat violentiam externam, quam voluntas, prætereaque religio male omnino per carnificem promoveatur. Tertiam classem assignat iis, qui sub prætextu magnæ pietatis totam Ecclesiam turbant, atque non tantum fidei luxantia, imo evertentia obtrudunt, sed etiam praxin omnem Ecclesiæ jam ab Apostolico tempore fundatam evertere satagunt. Horum principulum in Germania facit Gothofredum Arnoldum, Historiæ Hæreticæ scriptorem, quamvis jam meliora de ipso speret, postquam in gratiam cum nostra Ecclesia rediit, & tessera ejus, hoc est, Augustinæ Confessioni sub religione.

ju-

jurisjurandi subscripserit. In Belgio hujus classis Principem constituit Poiretum, qui in oeconomia sua omne illud pro veritatibus divinis venditaverit, quicquid ipsi in mentem vel operosam phantasiam venerit. Quoniam vero in Poireti classem omnes Weigélii, Schwencckfeldii, Matthiae Wejeri asseclae, quin etiam numerosus ille Quakerorum exercitus, referri possunt, siquidem ex sententia Auctoris in centro, hoc est, in *illuminationibus*, quas jactitant, immediatis inter se conveniant: hinc Poireti dogmata in libro allegato proposita Auctor impugnare eorumque falsitatem demonstrare in animum induxit. Ad quod per præcipuos fidei articulos præstitit triginta & quatuor controversias proponens, in quibus excutiendis ita versatur, ut ante omnia Poireti sententiam copiose exponat, ejusdemque argumenta, quibus innititur, fideliter adducat, deinceps autem thesion & probationem thesion Poiretiana argumentis solidissimis ex penu sacrae Scripturae depromtis erudite confutet. Singulas autem hasce controversias recensere nec instituto nostro conveniens est, nec brevitatis studium permittit, imprimis cum thesion Poireti ex phantasia ipsius & Bourignonis, quam facem sibi præferentem nactus est, profectæ per universam Theologiam undiquaque se diffundant. Quam ob rem paucas tantummodo quasdam controversias speciminis quasi loco adduxisse satis habebimus. Prima controversia circa methodum Theologiam addiscendi est occupata, ubi Autor primo methodum Poireti uberius exponit, postea vero per singulos fidei articulos sigillatim recenset, quam infeliciter ipsi Poireto hæc ratio Theologiam tractandi cesserit. Quemadmodum vero Poiretus non aliam ad sapientiam viam, quam illuminationem divinam immediatam agnoscit, utpote qui veritatem in centro animæ lucentem consulendam esse existimet, cujus auxilio homo ad Deum atque æternam salutem perducí possit, licet forte literam Evangelii ignoret: ita Auctor sacrae Scripturae auctoritatem multis argumentis vindicare conatur. Controversia VIII quæstionem ventilat: an filius Dei jam in Paradiso ante lapsum fuerit incarnatus? Poiretus enim ex immediata revelatione divina sibi constare asserit, filium Dei, ut eo

me-

melius cum Adamo conversari atque ipsum a peccato prohibere posset, humanam induisse naturam corpus assumptam ab ipso Adamo, qui principium fecunditatis in semetipso habuerit, unde alii sui similes prodissent, & hanc esse causam, cur Scriptura S. Christum tum filium hominis & Adamum secundum tum fratrem hominum passim appellet. Hinc etiam, Deum jam tum hominem factum non modo Adamo, sed etiam pluribus aliis Sanctis corporaliter apparuisse. Et hoc ipsum sacram Scripturam tam manifesto declarare sibi persuadet Poiretus, ut miretur supinam negligentiam, qua non perspicimus, quam parum rationis, quantum violentiae & quantum incommoditatis secum ferant omnes interpretationes allegoricae, quas in apparitionibus Dei, Moysi atque Israelitis factis, vulgo afferunt. Erroneam vero illam Poireti sententiam Auctor refutat primo ex sacra Scriptura, utpote quae disertis verbis testetur, incarnationem filii Dei sive assumptionem humanæ naturæ post lapsum demum fuisse promissam, & Christum dici semen Abrahamæ & semen mulieris, nunquam vero primogenitum Adami. Porro quemvis non hebetioris plane ingenii facile perspicere, quæ absurda ex hac Poireti sententia derivari queant. Sic enim dicendum esset: filium Dei bis fuisse hominem factum, primo, quando humana ejus natura producta fuit ex natura Adami integri, & secundo, quando concepta fuit in utero B. Virginis Mariæ per *Πνεῦμα* Spiritus Sancti, & sic etiam Christum habiturum esse duplicem naturam humanam, unam ex viro Adamo, alteram ex muliere. Et quamvis Poiretus regerat, Deum potuisse corpus illud, primo assumptum & cum anima unitum, in parvam formam redigere instar embryonis, ita ut cum altero embryone potuisset simul subsistere, id quod sacra Scriptura innuere videatur, dicens, quod Christus se ipsum evacuaverit, *ἐκένωσε*, tenuemque se & exiguum reddiderit. Hæc tamen *ἀνατολή* *γενεθῆς* dici, & ex pharetra insipientis rationis deprompta esse, Auctor monet. Quod enim ad primum attinet, hic non esse questionem, quid Deus facere potuerit, & a potentia divina ad actum non valere consequentiam, locum, autem allegatum minime probare id quod probare debeat;

neque enim *κένωσιν* significare redactionem virilis illius & perfectæ staturæ humanæ in formam embryonis, quin consistere potius in evacuatione & voluntaria abdicatione earum proprietatum divinarum, quæ passionem & mortem Christi impedire poterant. Tandem quoque Auctor ostendit, argumenta a Poireto pro hac sententia stabilienda allata nullius plane esse momenti. Nimirum præcipuum ejus argumentum hoc est, quod filius Dei corporea forma cum sanctis Veteris Testamenti hominibus versatus fuerit, atque sapissime in forma hominis apparuerit. Quamvis igitur Auctor has apparitiones habens agnoscat, ex his tamen minime colligi posse ostendit, quod jam tum humanam naturam corpore & animâ constantem personaliter sibi univerit. Aliud enim omnino esse corpus ad tempus assumere, aliud incarnari atque carnem personaliter sibi unire. Controversia XV disputatur, cur Deus primo homini uxorem dederit, & qualis ille somnus fuerit, quo Adamus oppressus est. Poiretus enim in ea opinione est constitutus, Adamum ante conditam uxorem jam sæpius defecisse, & Deo non satis applicatum ad creaturas ipso homine ignobiliores deflexisse, hinc Deum motum fuisse, ut uxorem ipsi daret, ceu remedium & auxilium contra graviolem lapsum, propterea Deum dixisse, quod bonum non sit hominem esse solum, subsecutum igitur somnum Adami indicium fuisse deliqui, & quod jam tum vires hominis ac universæ naturæ multum defecerint. In hoc vero somno Deum ex Adamo foemina desumpsisse, separando ab eo alterum duorum principiorum foecunditatis, quorum utrumque in Adamo fuerit. Hæc omnia autem esse somnia Poireti, Auctor judicat: falsum enim esse, quod Adamus ante conditam uxorem jam aliquoties a Deo defecerit, siquidem Paulus primum peccatum Evæ difertis verbis tribuat, de illa testimonium perhibens, quod *ἐν παραβάσει γέγονε*, & quidem a serpente seducta, & postea maritum quoque in societatem peccati pertraxerit. Controversia XVI quaeritur: an primum Adami peccatum imputetur posteris? & quodnam sit justitiæ fundamentum in illa imputatione? sane ex Poireti sententia, nil absurdius est, quam imputationem peccati statuere, quia
idem

idem esset, ac si quis diceret, malignitatem cogitationis actualis mentis hujus esse malignitatem cogitationis actualis mentis illius. Hanc vero doctrinam de imputatione minime absurdam esse, Auctor demonstrat, quoniam scilicet Deus cum Adamo foedus pepigerit, atque in eo cum tota posteritate, ita ut Adamus non tantum pro se steterit, sed personam gesserit totius generis humani. Unde mirum non sit, quod peccatum ejus toti posteritati imputetur. Quemadmodum enim in foedere Evangelico justitia Christi nobis imputetur, & tota ejus obedientia activa, quæ exhibita fuit Patri coelesti, antequam in rerum natura fuimus, ita absurdum plane non esse, in foedere legali peccatum Adami nobis imputari; cum præsertim etiam in lucro nostro fuisset, si in obedientia perstitisset. Verum hæc sufficient, plura desiderantes ipsum librum adire possunt. Hoc silentio præterire non possumus, libro, quem jam præ manibus habemus, subjunctam esse hoc ipso anno Epistolam ad Poiretum responsoriam, in qua Auctor ostendit, quod nihil sit bonæ fidei nec veræ & sinceræ pietatis in illa Præfatione, quam tractatui de Eruditione solida præfixerit. Præterea quoque accessit judicium de refutatione, quam idem Poiretus contra Lockium publicavit. Controversia enim exorta fuit inter hosce duos Viros de fide atque ratione. Cum igitur Lockius rationem supra fidem extollat, Poiretus autem ex fide Deum faciat, & rationem plane e medio tollere velit; Auctor noster mediatorem quasi egit, & utramque partem vel conciliare, vel utrique; ubi limites transilierint, monstrare allaboravit.

JO. ANDRÆ SCHMIDII, D. PROF. PUBL.
*Et Abbatis Mariævallisensis, Compendium Historiæ
 Ecclesiasticæ Veteris Testamenti.*

Helmstädi, ap. Jo. Melch. Süstermannum, 1708, in 8.

Plag. 20.

Z 27 2

Cum

Cum ab eo tempore, quo summe venerandus Autor Historiæ Ecclesiasticæ N. T. Compendium à nobis mense Decembri anni 1701 p. 529 recensitum in lucem publicam emisit, non pauci Auditorum desiderarint, ut res sacras Veteris Instrumenti eadem methodo repræsentaret; honesta ipsorum desideria ulterius frustra esse noluit, sed, quod in præsentem exhibemus, Compendium Historiæ Ecclesiasticæ Veteris Testamenti typis excubiri curavit. Visum autem est celeberrimo Autori, in Compendio isto ad decem epochas, quarum I ab orbe condito ad diluvium, II a diluvio ad vocationem Abrahami, III a vocatione Abrahami ad exitum ex Ægypto, IV ab exitu ex Ægypto sub Mose ad Josuam, V a Josuæ ducatu ad Samuelis præfecturam, VI a præfectura Samuelis ad distractionem Regni sub Roboamo, VII a Roboamo & distractione regni ad captivitatem Babylonicam, VIII ab initio captivitatis Babylonicæ ad ejusdem finem, IX ab exitu e captivitate Babylonica ad principatum Maccabæorum, X a principatu Maccabæorum ad natum Christum pertingit, antiqui fœderis res sacras commode revocare, & circa rerum ad epochas istas spectantium tractationem ita procedere, ut ecclesiæ foundationem, statum & propagationem, doctrinam catholicam, Doctores aliosque Viros illustres, doctrinæ corruptionem & corruptores, ceremonias, instituta & mores, regimen & disciplinam, schismata & eorum autores, conventus solennes, persecutiones & martyres, res aliorum extra ecclesiam cum memorabilibus quibusdam concisè referat, & ad bonæ notæ scriptores, qui plenius ea pertractant, subinde lectores remittat. Sub Compendii hujus finem geminus Index, apocharum scilicet atque rerum præcipuarum, comparet. In Programmate, quod Disputationibus viginti publicis in Compendium Historiæ Ecclesiasticæ V. & N. T. a doctissimo quodam Viro Juvene habendis venerabilis Autor præmisit, & Compendio a nobis jam recensito inseruit, pensum ante hos septem annos & quod excedit, coeptum data hac commoda occasione ita continuat, ut in universum Scriptorum deperditorum, quæ ad historiam sacram facere poterant, ratio habeatur.

CON-

CONRINGIANA EPISTOLICA, SIVE ANIMADVERSIONES VARIE ERUDITIONIS EX B. HERMANNI
CONRINGII Epistolis miscellaneis nondum editis
libata, cura CHRISTOPHORI, HENRI-
CI RITMEIERI P. P.

Helmstadii, typis Georgii Wolsfg. Hammii, Acad.
Typogr. 1708, 12.

Plag. 10.

Sunt hæc Conringiana ex Epistolis Conringii MSS. quas B. Cörberus possidebat, ab Editore maxime reverendo excerpta & duabus Epistolis Conringii ad D. Justum Gesenium, Theologum, de hæresi & hæreticorum poenis, aucta, nec non præfatione, qua & beneficium B. Cörbero acceptum refert Editor, quod volumina *Epistolarum MSS. Conringii* secum communit, & se habere indicat fascem *Conringianarum* ad B. Christophorum Schraderum Lugdunum Bat. transmissarum, quarum publicatione aliquando Orbem literatum sibi devincire se posse merito sperat. Ipsa autem hæc Conringiana observationes varias singulares & multijugæ eruditionis animadversiones, judicia item de Viris doctis eorumque libris, & multas alias veritates eximias atque præclara effata quamplurima complectuntur, uti Cl. Editor in Præfatione significat. E quibus nos, more nostro, pauca, tanquam gustus causa, h. l. delibabimus. Itæp. 10 *Religio Medici*, inquit, vehementer me delectavit. Utinam nemo Medicorum, imo Theologorum, illo homine sit minus religiosus! P. 21 ex Professorio munere ditescere neminem posse ait, omnem vero vitæ felicitatem capiendam ex jucunditate, quæ sequitur studium literarum. P. 22 *Hobbii* Elementa *de Cive* impietatis damnat, & dignum Autorem judicat, quem odia omnium excipiant. P. 26 nihil perinde desiderare se dicit, atque perfectum videre *Meibomianum de Medicorum vitis* opus. P. 39 de sævitia, quæ in Austriacos Evangelicos exercentur, conqueritur, & suam *de Magistratus-civilis officio* Exercitationem proferens, novum de hoc argumento librum promittit. P. 42 *Bullam Innocen-*

iii in *Jansenianas* de gratia sententias miratur, S. Augustino adversam. P. 46 multorum in Galliam & Italiam *peregrinationes* improbat, bonis moribus damnosas. P. 47 forensem *processum*, ut dominatus instrumentum artificiosissimum confiderat, ipsi Aristoteli ignoratum. P. 47 & 48 novum *Juris corpus* nimis effectu difficile putat, in *Justiniano* illo arcanam calliditatem & *re ruginosam*, ut & in ipso *Justiniano*, observat. P. 49 eam vim hodie esse dolet opinionis, ut boni soli illi habeantur & *civiles*, qui Italica impietate & levitate Gallorum gravitatem religionemque Germanicam, tanquam rusticam nimis & barbaram, norint commutare. P. 50 *Riolani* pertinaciam miratur, in claro meridie veritatis. P. 51 & 52 *Davidem Blondellum*, virum Ecclesie bono natum, tempus impendere ambitioni Regum fucandæ indignatur. Sed desinimus, & multa non minus erudita de omni genere literarum & rerum & personarum judicia omittimus: quod *Conringii* vel solum nomen Lectores ad hæc quoque *Conringiana* cognoscenda allectorum esse confidamus. Nec modo *Epistolas* integras *Conringii* adhuc MSS. quas promittere videtur celeberrimus Editor, verum etiam reliqua omnia, atque adeo perfectum *Conringianorum monumentorum opus*, publico & literarum ingenti bono, desideramus.

HERMANNI CONRINGII MUSÆ ERRANTES. *Dispersas collegit ediditque JUSTUS CHRISTOPHORUS BOEHMER, Polit. & Eloquentia Prof.*

Helmstadii, typis Georg. Wolffg. Hammü, Acad. Typogr. 1708, 8.

Plag. 6.

EXiguum quidem illud, sed dignum tamen hoc loco solum proferimus, quem Editor nobilissimus & polita doctrinaque doctrina celeberrimus, idemque *Conringii* munus ex parte hæres, docta Præfatione auxit, qua inter cetera Scripto-

ptores Imaginum Virorum eruditorum ac repræsentatores accurate persecutus est, testatus eodem loco, se possidere magnorum aliquot in Aulis superstitem Virorum, nominatim Leibnitii, Hermelini, Hortensii, Carmina Latina bene multa, prorsus elegantia & digna, ut publici juris fierent; siquidem id bona Autorum pace fieri posset. Asservari quoque ait adhuc hodie apud viduam Cörberianam Epistolas Conringii MSS. sive numerum illarum & copiam, sive rerum argumentorumque varietatem ac dignitatem consideres, cum præstantissimis comparandas, quas B. Cörberus editioni destinavit, præmature fato extinctus, quasque una cum omnibus Conringii operibus publici juris fieri optat. Hic autem ipse libellus, præter Epigrammata trium Virorum, Strauchii, Meibomii & Cörberi, in effigiem Conringii, Carmina complectitur ab ipso perscripta Conringio, partim nondum edita, partim vulgata sparsim, nuptialia, funebria, laudatoria, alia, omnia ingeniosa & polita satis. Inedita, quæ primum locum occupant, descripta sunt. e *Fasciculo Imaginum illustrium & eruditorum*, quem a Conringio collectum, hodie illustris Vir, CHRIST. WILH. ab EYBEN, Holsatiæ Ducis Consiliarius intimus, inter delicias suas literarias repositum habet. Nempe quibusdam harum Imaginum sua manu Epigrammata a se confecta subscripsit Conringius, eaque ab Editore nostro studiose pridem collecta nunc primum publice apparent. Exhibemus brevissimum, modestiam summi Viri exprimens, quod in hoc eodem volumine suæ ipse imagini a Jo. Strauchio laudatæ subjecit. Nempe Strauchius sic scripserat:

Pictor ait: vultum Conringi pingere, mentem

Non possum; ipsa sua pingitur arte sibi.

Errat. Qui totus mens est, quod pingitur, ejus

Aut mens, aut mentis fiet imago sua.

Verum ita Conringius:

Me talem ac tantum Pictor facit atque Poëta:

Artificum, quid non sumit uterque sibi?

In fine libelli, adjecit Clarissimus Editor non ignobile iniquum, Henrici nempe Meibomii Scazontem in obitum Conringii-

ringii, ut & Epitaphium. Quod quidem non pigramur ascribere integrum. Ita habet:

HOC TVMVLO CLAUDITVR
 REGVM PRINCIPVMQVE CONSILIARIVS
 IVRIS NATVRALIS GENTIUM PVBLICI DOCTOR
 PHILOSOPHIAE OMNIS PERITISSIMVS
 PRACTICAE ET THEORETICAE
 PHILOGVVS INSIGNIS
 ORATOR
 P O E T A
 HISTORICVS
 MEDICVS
 THEOLOGVS
 MVLTOS PVTAS HIC CONDITOS?
 VNVS EST
 HERMANNVS CONRINGIVS
 SECVLI MIRACVLVM.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A <i>Nonyini Fraudes Monachorum & Sacerdotum Romanensium Pars I.</i>	278
<i>Pars II.</i>	336
<i>Nota in Concilium Tridentinum.</i>	34
<i>Sacrum Communi Theatrum, Pars I.</i>	37
	400

INDEX AUCTORUM.

<i>Anonymi Idea Sacra Congregationis Helveto-Benedictina.</i>	201.
<i>S. Davides & antiqui ejus Interpretes Anglicani illustrati.</i>	238
Ascher (<i>Jacobi Bar</i>) <i>Quatuor Turim seu Ordines.</i>	366
Bælii (<i>Petri</i>) <i>Colloquia Maximi & Themistii.</i>	155
Basnagii (<i>Jacobi</i>) <i>Historia & Religio Judæorum. Tomus III, IV & V.</i>	13
Bernini (<i>Dominici</i>) <i>Historia omnium hæresum. Tomus I.</i>	494
Calliopoliæ (<i>Maximi</i>) <i>Novum Testamentum in sermonem vulgarem Græcum translatum.</i>	275
Cozzæ (<i>Laurentii</i>) <i>Commentarius in librum S. Augustini de Hæresibus.</i>	489
Cypriani (<i>Ern. Salomonis</i>) <i>Programmata Selecta.</i>	332
Feustkingii (<i>Jo. Henrici</i>) <i>Historia Colloquii Jeverensis.</i>	84
Grabe (<i>Jo. Ernesti</i>) <i>Septuaginta Interpretum Tomus I.</i>	193
Hickesii (<i>Georgii</i>) <i>Vindicatio Apologetica Ecclesie Anglicana.</i>	109
Hooker (<i>Richardi</i>) <i>Operum Theologicorum Compendium.</i>	480
Jægeri (<i>Jo. Wolffg.</i>) <i>Examen Theologia novæ &c.</i>	542
Janningi (<i>Conradi</i>) <i>Acta Aloysii Gonzaga.</i>	197
Iserles (<i>R. Mosis</i>) <i>Via Mosis, sive Commentarius,</i>	366
Karo (<i>R. Josephi</i>) <i>Domus Josephi, sive Commentarius.</i>	366
	<i>Ruina Domus, sive Correctiones.</i> 366
Leusden <i>vide</i> Schaaf.	
Loydekkeri (<i>Jacobi</i>) <i>Dignitas Synodi Dordracena evicta. Pars I & II.</i>	403
Loscheri (<i>Val. Ern.</i>) <i>Prænotiones Theologica.</i>	356
Maji (<i>Jo. Henrici</i>) <i>Synopsis Theologia Christiana ex solis verbis Christi.</i>	396
Maimon (<i>Mosis</i>) <i>Tractatus de Juribus anni septimi.</i>	210
	<i>Lex Iterata &c. Partes IV.</i> 433
Malbranche <i>Tractatus de Amore Dei.</i>	358
Meyeri (<i>Joannis</i>) <i>Dissertatio Theologica, qua Propheticas visiones Ezechielis de Templo C. IX nondum impletas demonstratur.</i>	237
Milki (<i>Joannis</i>) <i>Novum Testamentum &c.</i>	1

- Neumann (Casp.) *Bigae difficultatum Physico-sacrarum de Gemmis Urim & Thummiss.* 114
de pueris & puellis Silesiorum sub dio ad orandum confluentibus iudicium. 273
 (Jo. Georgii) *Programmata Academica.* 271
 Ortlob (Jo. Christoph.) *Sebediasma bipartitum &c.* 325
 Ostervald (J. T.) *Tractatus contra Impuritatem.* 151
 Poiret (Petri) *Fides & ratio collata.* 454
 De Roeberti (Jo. Thome) *Bibliotheca Maxima Pontificia.*
Tomi XXI. 385
 Rudbeckii (Olavi) *Ichthyologia Biblica Pars I.* 304
 Schaaf (Caroli) & Jo. Leuuden *Novum Testamentum Syriacum.*
Lexicon Syriacum Concordantiae. 289
 Schmißii (Jo. Andrea) *Compendium Historia Eccl. Vet. Test.* 549
 De La Touche Boesnier *Prophylacticum contra Religionis fugam.* 457

II. Libri Juridici.

- Bergeri (Jo. Henrici) *de Matrimonio Comprovinciarum disquisitionis.* 467
 Best (Gulielmi) *Ratio emendandi leges.* 397
 Cortreji (Adami) *Corporis Juris Publici Tomus I & II.* 25
 Ab Eyben (Hulderici) *Scripta Juridica.* 337
 Gravinae (Jani Vincentii) *Origines Juris Civilis. Libri tres.* 442
 Haspochti (Ferdinandi Christophori) *Responsorum.*
Volumen V. 113
Volumen VI. 309
 De Hohenhard (Petrus) *vide Ludewig*
 Ludewig (Jo. Petri) *Novum Casuum ejusque Jura Magni Formula asserta.* 296
 Ockel (Andrea) *Tractatus de Praescriptione Immemorabili.* 264
 Struvii (Georgii Adami) *Decisiones Juris Opificiarum.* 120
 Thaller (Jo. Franc.) *Progymnasmasa Allicorum Forensium.* 401
 Wacht-

Wächtleri (*Christfried*) *Excerpta ex Liceris ad Virum Amplif.*
J. B. M. 512

III. Libri Medici & Physici.

A lgħisi (<i>Thoma</i>) <i>Tractatus de Lithotomia.</i>	418
Bayeri (<i>Jo. Jacobi</i>) <i>Ἐπιτομή Νοσῶν Νοσῶν</i>	226
Bidloo (<i>Godofredi</i>) <i>Exercitationum Anatomico-Chirurgicarum</i> <i>Decades dua.</i>	312
Boechave (<i>Hermani</i>) <i>Institutiones Medicae.</i>	372
Ettmulleri (<i>Michaelis</i>) <i>Opera Medica.</i>	535
Fontenellii <i>Historia Academia Regia Scientiarum Anni 1706.</i>	339
Guilielmi (<i>Dominici</i>) <i>Dissertatio de Salibus.</i>	72
Hambergeri (<i>Ge. Alb.</i>) <i>Dissertationes Physico-Mathematicae.</i>	272
Hofmanni (<i>Friderici</i>) <i>Dissertationes Physico-Medicae.</i>	222
Lancisii (<i>Jo. Maria</i>) <i>de Subitaneis Mortibus Libri duo.</i>	174, 466
Lemmerii (<i>Nicolai</i>) <i>Tractatus de Antimonio.</i>	122
Linder (<i>Joannis</i>) <i>de Venenis Exercitatio.</i>	158
Magistri-Joannis (<i>Antonii</i>) <i>Tractatus de morbis Oculorum.</i>	68
Morgagni (<i>Jo. Baptista</i>) <i>Adversaria Anatomica Prima.</i>	29
Neumann (<i>Casparis</i>) <i>Biga difficultatum Physico-Sacrarum de</i> <i>Gemmis Urim & Thumim.</i>	114
Palfyn (<i>Joannis</i>) <i>Descriptio Anatomica Partium Muliebrium</i> <i>generationi dicatarum.</i>	114
<i>Tractatus de Monstris. &c.</i>	114
Plumier (<i>Caroli</i>) <i>Ars Tornandi.</i>	314
Rudbeckii (<i>Olavi</i>) <i>Ichthyologia Biblica Pars I.</i>	204
Schmidii (<i>Jo. Andrea</i>) <i>Phaenomenon Coronarum Solarium</i> <i>explicatum.</i>	421
Valettae (<i>Ludovici</i>) <i>de Phalangio Apulo Opusculum.</i>	407
Wedelii (<i>Ge. Wolfg.</i>) <i>Centuria secunda Exercitationum Me-</i> <i>dico-Philologicarum Decas II.</i>	333
Westphali (<i>Joannis</i>) <i>Pathologia Dæmoniaca.</i>	130
	Wolf-

INDEX AUCTORUM.

Wolffii (Christiani) Leges Experientiarum fundamentales.	163
<i>Descriptio meteoris ignis, &c.</i>	526
Zendrini (Bernardini) Discursus de Turbine, &c.	462

IV. Libri Mathematici.

C Lermontii <i>Aritmetica Militaris.</i>	271
Eisenschmidii (Jo. Casp.) <i>de Ponderibus & Mensuris Veterum Disquisitio nova.</i>	229
Fontenellii <i>Historia Academiae Regiae Scientiarum Anni 1706.</i>	338
Hambergeri (Georgii Alberti) <i>Fasciculus Dissertationum Physico-Mathematicarum.</i>	272
Heckeri (C.G.) <i>Descriptio Micrometri Haveliani.</i>	125
Dn. Comici ab Herberstein (Ferdinandi Ernesti) <i>Dubium Geometricum circa Tetragonismum Circuli.</i>	273
<i>Declaratio dubii Geometrici &c.</i>	423
Dn. Marchionis Hospitalii <i>Tractatus Analyticus de Sectionibus Conicis,</i>	48
Leupold (Jacobi) <i>Antlia Pneumatica illustrata.</i>	354
Manfredii (Gabrielis) <i>Liber de constructione aequationum differentialium primi gradus.</i>	267
Maphzi (Thoma Pii) <i>de Cyclorum Solis-Lunarium inconstantia & emendatione.</i>	32
Newtoni (Isacii) <i>Aritmetica Universalis.</i>	519
Plumier (Caroli) <i>Ad Tornandi.</i>	314
De S. Remigio (Surirai) <i>Commentarii Pyrotechnici.</i>	318
De Vallemont <i>Sphaera Mundi juxta hypotheseu Copernicam, descripta.</i>	80
De Vauban <i>Delineatio Decimarum Regiarum.</i>	234
Vogel (Joannis) <i>Architectura moderna.</i>	320
Whiston (Guilielmi) <i>Praelectiones Astronomicae.</i>	37*
Wolffii (Christiani) <i>Leges Experientiarum Fundamentales.</i>	163

Wol-

INDEX AUCTORUM.

Wolffii (Christophi) *Solutio Dubii Geometrici ab Ill. Comite
ab Herberstein propositi.* 274

V. Libri Historici, Geographici, &c.

A Nonymi <i>Theatrum Nobilitatis Ducatus Brabantiae.</i>	255
<i>Observationes in Itinere Neapolitano factae.</i>	538
<i>Collectio Itinerum in utramq. Indiam susceptorum.</i>	
<i>Tomus I, II, III, IV, V.</i>	102
<i>Tomus VI, VII, VIII, IX, X.</i>	179
<i>Tomus XI, XII, XIII, XIV, XV.</i>	448
Beeverellii (Jacobi) <i>Delicta Magnae Britanniae & Hiberniae.</i>	251
Bonanni (Philippi) <i>Ordinum Religiosorum Catalogus.</i>	117
Burckhardi (Jacobi) <i>Epistola de Jo. Caselii erga literas meritis.</i>	91
Clarmundus (Adolphus) <i>vide Rudigerus.</i>	
Creñii (Thoma) <i>de Furibus librariis Dissertatio I & II.</i>	424
Dacerii (Andrea) <i>Vita Pythagora &c.</i>	240
<i>Hieroclis.</i>	240
Fabricii (Joannis Alberti) <i>Bibliotheca Græca Liber III.</i>	55
Feustelii (C.) <i>Schediasma ad Henr. Pippingium.</i>	182
<i>De la Forest de Bourbon Geographia Historica.</i>	280
Heineccii (Michaelis) <i>Scriptores Rerum Germanicarum.</i>	49
Hoffmanni (Godofredi) <i>Vita Pastorum Laubanensium.</i>	90
<i>De Hohenhard (Petrus) vide Ludewig.</i>	
Hübneri (Joannis) <i>Compendium Geographiae.</i>	473
<i>Compendium Historiæ Civis.</i>	474
<i>Compendium Genealogicum.</i>	474
<i>Tabula Genealogica CCCXXXIII.</i>	474
Jamblichus <i>de Vita Pythagora.</i>	239
Janningi (Conradi) <i>Acta Aloysii Gonzaga.</i>	197
Imhofii (Jacobi Guilielmi) <i>Stemma Regium Lusitanicorum.</i>	97
<i>Disquisitiones de Grandibus Hispania.</i>	171
Korb (Jo. Georgii) <i>Diarium Itineris in Moscoviam.</i>	215

<i>De Lartoy Historia Anglia, Scotia & Hibernia.</i>	
<i>Tomus I & II.</i>	448
<i>Tomus III & IV.</i>	498
Lauterbach (<i>Sam. Fred.</i>) <i>Vita & Obitus Valerii Herbergeri.</i>	324
Lequati (<i>Francisci</i>) <i>Iter & casus varii.</i>	430
Leuckfeldii (<i>Jo. Georgii</i>) <i>Scriptores Rerum Germanicarum</i>	49
<i>Antiquitates Paldenser.</i>	330
Ludewig (<i>Jo. Petri</i>) <i>Novum Castrum ejusque Jura Regi Po-</i>	
<i>rusia asserta.</i>	296
Martorelli (<i>Ludovici</i>) <i>Commentarii de urbe Auximo.</i>	156
Mallon (<i>Joannis</i>) <i>Vita Honorii Flacci.</i>	145
Mongitoris (<i>Antonini</i>) <i>Bibliotheca Sicula.</i>	537
Morhofii (<i>Dan. Georgii</i>) <i>Polyhistor. Tomi tres.</i>	292
Rudigeri (<i>Jo. Christoph.</i>) <i>Exercitatio de precipuis Topicorum</i>	
<i>Explicatoribus.</i>	376
Schultzi (<i>Gualteri</i>) <i>Iter ad Indos Orientales.</i>	167
Torfæi (<i>Thormodi</i>) <i>Dissertatio de tribus Danica Regibus, Gor-</i>	
<i>mo, Haroldo & Sueno.</i>	257
Tyrrell (<i>Jacobi</i>) <i>Historia Anglia Generalis. Volumen III.</i>	373
Vellejus Paterculus <i>cum Notis Christ. Cellarii.</i>	261
Vignoli (<i>Joannis</i>) <i>de Columna Antonini Pii Dissertatio.</i>	25
Waseri (<i>Leonelli</i>) <i>Itinerarium & descriptio Isthmi in America.</i>	142

VI. Libri Philosophici & Philolo- gici Miscellanei.

A cademix Gallica adscriptorum <i>Epistola selecta.</i>	427
Barenii (<i>Georgii</i>) <i>Nova Grammatica lingua Germanica.</i>	232
Bellonii (<i>Jo. Petri</i>) <i>Pistura antiqua Cryptarum Romanarum.</i>	368
Berkelii (<i>Jani</i>) <i>Dissert. Critica de Poetis Græcis & Latinis.</i>	18
Bachmer (<i>Justi Christophori</i>) <i>Prolusiones.</i>	172
	Com-

Causel de La Chaussée (<i>Michaelis Angeli</i>) <i>Pictura antiquae</i> <i>Cryptarum Romanarum & Sepulchri Nasomiorum.</i>	368
Conringii (<i>Hermani</i>) <i>Masa errantes.</i>	350
Conringiana <i>Epistolica.</i>	349
Cypriani (<i>Ern. Salomonis</i>) <i>Programmata selecta.</i>	332
	<i>Dissertatio de Regibus Sudisiviis.</i>
Dacerii (<i>Andreae</i>) <i>Vita, Symbola, Carmina aurea Pythagora &c.</i>	240
Desmarais <i>vide</i> Maresius.	
Eisenschmidii (<i>Jo. Casp.</i>) <i>de Ponderibus & Mensuris Veterum</i> <i>disquisitio nova.</i>	229
Faerni (<i>Gabrielis</i>) <i>Fabula Gallice translata.</i>	427
Feustelii (<i>C.</i>) <i>Schediasma ad Henr. Pippingium.</i>	122
Garofali (<i>Blasii</i>) <i>Considerationes de Poese Hebraeorum & Graecorum.</i>	397
De Hamel (<i>Joannis</i>) <i>Philosophia universalis.</i>	377
Junii (<i>Hadriani</i>) <i>Animadversa & de Coma Commentarius.</i>	428
Lamy (<i>Bernhardi</i>) <i>Prima Scientiarum Elementa.</i>	61
Langii (<i>Jo. Christiani</i>) <i>Protheoria Eruditionis humanae universalis.</i>	528
Lockii (<i>Joannis</i>) <i>Opera posthuma.</i>	40
Maffei (<i>Pauli Alexandri</i>) <i>Imago Episcopi virtutibus R. B. Bos-</i> <i>sueti representata.</i>	95
Maresii (<i>Reineri</i>) <i>Tractatus de Grammatica Gallica.</i>	87
Norris (<i>Joannis</i>) <i>Tentamen de Theoria mundi idealis. Pars II.</i>	156
D' Ollincam (<i>C.</i>) <i>Tractatus de Eunachis.</i>	307
Palmerii (<i>Jacobi</i>) <i>Κεῖνον ἐπισημια.</i>	185
Peiferi (<i>Davidis</i>) <i>Epistola.</i>	247
Phillips (<i>Eduardi</i>) <i>Dictionarium Anglicum Universale.</i>	38
Pippingii (<i>Heinrici</i>) <i>Exercitationes Academicae.</i>	236
Ravasini (<i>Thoma</i>) <i>Opera Poetica.</i>	95
Relandi (<i>Adriani</i>) <i>Dissertationum Miscellanearum</i> <i>Pars II.</i>	320
	<i>Pars III.</i>
	435
Schaaf (<i>Caroli</i>) <i>Lexicon Syriacum.</i>	289
Schef	

<i>De Latroy Historia Anglia, Scotia & Hibernia.</i>	
<i>Tomus I & II.</i>	648
<i>Tomus III & IV.</i>	498
Lauterbach (<i>Sam. Fred.</i>) <i>Vita & Obitus Valerii Herbergeri.</i>	324
Lagnati (<i>Francisci</i>) <i>Iter & casus varii.</i>	430
Leuckfeldii (<i>Jo. Georgii</i>) <i>Scriptores Rerum Germanicarum.</i>	49
<i>Antiquitates Paldenser.</i>	330
Ludewig (<i>Jo. Petri</i>) <i>Novum Castrum ejusque Jura Regi Per-</i> <i>rusia asserta.</i>	296
Martorelli (<i>Ludovici</i>) <i>Commentarii de urbe Auximo.</i>	156
Masson (<i>Joannis</i>) <i>Vita Horatii Flacci.</i>	145
Mongitoris (<i>Antonini</i>) <i>Bibliotheca Sicula.</i>	537
Morhofii (<i>Dan. Georgii</i>) <i>Polyhistor. Tomi tres.</i>	292
Rudigeri (<i>Jo. Christoph.</i>) <i>Exercitatio de precipuis Topicorum</i> <i>Explanatoribus.</i>	376
Schultzi (<i>Gualteri</i>) <i>Iter ad Indos Orientales.</i>	107
Torfzi (<i>Thormodi</i>) <i>Dissertatio de tribus Dania Regibus, Ger-</i> <i>mo, Hamlo & Sueno.</i>	257
Tyrrell (<i>Jacobi</i>) <i>Historia Anglia Generalis. Volumus III.</i>	373
Vellejus Paterculus <i>cum Notis Chrif. Cellarii.</i>	261
Vignoli (<i>Joannis</i>) <i>de Columna Antonini Pii Dissertatio.</i>	25
Waseri (<i>Leonelli</i>) <i>Itinerarium & descriptio Isthmi in America.</i>	142

VI. Libri Philosophici & Philolo- gici Miscellanei.

A cademise Gallica adscriptorum <i>Epistola selecta.</i>	427
Barenii (<i>Georgii</i>) <i>Nova Grammatica lingua Germanica.</i>	282
Bellorii (<i>Jo. Petri</i>) <i>Pilbara antiqua Cryptarum Romanarum.</i>	368
Berkelii (<i>Jani</i>) <i>Dissert. Critica de Poetis Graecis & Latinis.</i>	18
Bachmer (<i>Justi Christophori</i>) <i>Prolegomena.</i>	172
	Com-

Causet de La Chauffe (<i>Michaelis Angelis</i>) <i>Pictura antiquae</i> <i>Cryptarum Romanarum & sepulchri Nasoniorum.</i>	368
Conringii (<i>Hermannii</i>) <i>Musa errantes.</i>	350
Conringiana <i>Epistolica.</i>	349
Cypriani (<i>Ern. Salomonis</i>) <i>Programmata selecta.</i>	332
	<i>Dissertatio de Regibus Suditiis.</i>
Dacerii (<i>Andree</i>) <i>Vita, Symbola, Carmina aurea. Pythagora &c.</i>	240
Desmarais <i>vide</i> Maresius.	
Eisen Schmidii (<i>Jo. Casp.</i>) <i>de Ponderibus & Mensuris Veterum</i> <i>disquisitio nova.</i>	229
Faerni (<i>Gabrielis</i>) <i>Fabula Gallice translata.</i>	427
Feustelii (<i>C.</i>) <i>Schediasma ad Hanr. Pippingium.</i>	382
Garofali (<i>Blasii</i>) <i>Considerationes de Poesi Hebraeorum & Graecorum.</i>	397
Ds Hamel (<i>Joannis</i>) <i>Philosophia universalis.</i>	317
Junii (<i>Hadriani</i>) <i>Animadversa & de Coma Commentarius.</i>	428
Lamy (<i>Bernhardi</i>) <i>Prima Scientiarum Elementa.</i>	61
Langii (<i>Jo. Christiani</i>) <i>Protheoria Eruditionis humanae un-</i> <i>versa.</i>	328
Lockii (<i>Joannis</i>) <i>Opera postuma.</i>	40
Maffei (<i>Pauli Alexandri</i>) <i>Imago Episcopi virtutibus R. B. Bos-</i> <i>sueti representata.</i>	98
Maresii (<i>Reineri</i>) <i>Tractatus de Grammatica Gallica.</i>	87
Norris (<i>Joannis</i>) <i>Tentamen de Theoria mundi idealis. Pars II.</i>	106
D' Ollineam (<i>C.</i>) <i>Tractatus de Eunuchis.</i>	307
Palmerii (<i>Jacobi</i>) <i>Ἐπιτομή ἐπιτομῶν.</i>	185
Peiferi (<i>Davidis</i>) <i>Epistola.</i>	247
Phillips (<i>Eduardi</i>) <i>Dictionarium Anglicum Universale.</i>	38
Pippingii (<i>Heinrici</i>) <i>Exercitationes Academicae.</i>	236
Ravallini (<i>Thoma</i>) <i>Opera Poetica.</i>	95
Relandi (<i>Adriani</i>) <i>Dissertationum Miscellanearum</i> <i>Pars II.</i>	320
	<i>Pars III.</i>
	435
Schaaf (<i>Caroli</i>) <i>Lexicon Syriacum.</i>	289
	Schef

INDEX AUCTORUM.

Schefferi (Joannis) de antiquorum Torquibus Syntagma.	431
Sophoclis Tragoedia Ajax & Electra.	148
Sperlingii (Otthonii) Commentarius de Regio insulo Konning.	259
Trierii (Jo. Wolfgangi) Quaestiones de hominum commotionibus animi.	276
De Vauban Delineatio Decimarum Regiarum.	234
Vignoli (Joannis) de Columna Antonini Pii dissertatio.	25
Wedelii (Georgii Wolfg.) Centuria secunda Exercitationum Medico-Philologicarum Decas II.	333
Zanottii (Job. Petri Cavazoni) Epistola pro Car. Caf. Malvasia.	263

INDEX RERUM
NOTABILIORUM.

in hoc Volumine obviarum.

A bbatibus quando concessa Episcoporum signa, annulus, mitra aliaque?	136	Pro Accentibus & punctis Hebraeorum dissertatio.	334
Abbatissa Germania immediata habens num resignare teneatur?	338	Acidi & Alkali constitus unde?	78
Abstractionum usus.	169	Acinaces vocabulum unde dictum?	323
Academix Gallica Numismatum & Inscriptionum nova lex praescripta.	241	Acinaces quid noceat?	324
Senensis Sociorum Opera promissa.	284	Actio determinatas requirit vires.	165
Arausiorum initia & progressus.	540	Actio negatoria num recte instituat contra Nobiles in possessione servitorum constitutos?	266
Accentiorum Academia origo & progressus.	540	De Actione edicti de alienatione iudicii mutandi causa tractatus.	402
		Actio.	

INDEX RERUM &c.

<i>Actiones hominis sunt casus mixti.</i>	214	<i>Æquationes resolvendi metho-</i>	
<i>utiles quibus dentur?</i>	305	<i>us nova.</i>	343
<i>Actio num sola Scriptura sacra?</i>	481	<i>surdas reducendi me-</i>	
<i>Actus Apostolorum quando in-</i>		<i>thodus.</i>	523 seq.
<i>us Phalasa distincti?</i>	7	<i>Æquationum primi gradus con-</i>	
<i>Acus filius plagiarium.</i>	425	<i>structio.</i>	46
<i>Adamus num principium fecun-</i>		<i>construendarum.</i>	
<i>ditatis habuerit in se ipso?</i>	545	<i>methodus optima.</i>	46 seq.
<i>num utrumque princi-</i>		<i>divisores raciona-</i>	
<i>pium fecunditatis habuerit?</i>	546	<i>les ut inveniantur?</i>	520 seq.
<i>nam ante conditam E-</i>		<i>differentialium.</i>	
<i>vam a Deo defecerit?</i>	546	<i>primi gradus constructio.</i>	269 seq.
<i>Adami somnus num indicium de-</i>		<i>In Æquationum constructione</i>	
<i>liquii?</i>	546	<i>quid attendendum?</i>	525
<i>peccatum quomodo im-</i>		<i>Æquinoctiorum pracesio quid</i>	
<i>putetur posteris?</i>	546 seq.	<i>fit?</i>	351
<i>Admirantis titulo cur donatus</i>		<i>Aer sanitati qui conducatur?</i>	
<i>Christophorus Columbus?</i>	101	<i>quid?</i>	224 seq.
<i>Adulterium monumentum vul-</i>		<i>Aeris particula quot modis se-</i>	
<i>gatum.</i>	59	<i>ipsam possit superare?</i>	463
<i>Adulterium Lacademoniis pro-</i>		<i>alacudo.</i>	463
<i>re impossibili habitum.</i>	154	<i>gravitas.</i>	463
<i>Adulterii apud Americanos pe-</i>		<i>temperies in 5 Zonis un-</i>	
<i>na.</i>	144	<i>de?</i>	81
<i>apud veteres Christia-</i>		<i>in vitam hominis influ-</i>	
<i>nos pena.</i>	154	<i>xit.</i>	224
<i>In Advocatos Satyra Thome</i>		<i>Ad Aerem comprimendum in-</i>	
<i>Ravasini.</i>	96	<i>strumentum.</i>	355
<i>Æquatio una cur plures radices</i>		<i>Affectus ut ab animi commo-</i>	
<i>habeat?</i>	522	<i>tionibus differant?</i>	276
<i>differentialis ut ex cur-</i>		<i>Agnelli Ravennatis Opera pro-</i>	
<i>va proprietatibus eruatur?</i>	268 seq.	<i>missa.</i>	335
		<i>Agraz (Antonii) de Scriptori-</i>	
		<i>bus Siculis conatus.</i>	537
		<i>Bbb</i>	A.

INDEX RERUM

Ajutamichristo (<i>Elisabeth</i>)	Amor Dei purus qualis Male-
<i>Poetria Sicula Laudata.</i> 542	<i>branchio?</i> 359
Alardus (<i>Lambertus</i>) plagii ac-	<i>qualis Lampo?</i> 359
<i>cusatus.</i> 424	<i>benevolentia qualis?</i> 359
Albericus notatus. 52	<i>qui in nobis?</i> 359 seq.
Albion unde dicatur? 281	<i>sui ipsius nunc proban-</i>
<i>qua facta habuerit?</i> 442	<i>mus?</i> 363
Alcali & acidi conflictus unde? 78	<i>ubiq; necessarius?</i> 363
Alexander III Pont. num Fri-	Amoris Dei indoles. 460 seq.
<i>derici I Imp. collo insultave-</i>	<i>De Analyfi tractatus Raynau-</i>
<i>rit?</i> 53	<i>di.</i> 284
Alexandri M. scripta recens-	<i>Analyfis occulta alicujus proble-</i>
<i>ta.</i> 57	<i>matris Bacheti promissa.</i> 36
<i>rerum scriptores re-</i>	<i>Leibnitiana commen-</i>
<i>centi.</i> 57	<i>data.</i> 267 seq.
<i>De Alexandro Pont. distichon</i>	Aneurisma arteria aorta. 178
<i>memorable.</i> 496	<i>De Angelis quid credant Ju-</i>
Alexandrini codicis Bibliorum	<i>dai?</i> 14
<i>atas & fata.</i> 194 seq.	Angli a quo hauserint prae-
Algebraica signa optima vindi-	<i>pta fidei Christiana?</i> 282
<i>cata.</i> 271	Anglia Arbecorum femx. 109
Algebrae studium intellectum	<i>unde dicta?</i> 281
<i>excolit.</i> 41	Angliae status sub Carolo I il-
Allixius (<i>Petrus</i>) notatus. 13	<i>lustratus.</i> 44
Aloysius quale nomen? 198	Anglorum laudes. 282
Amavrosius quid? 313	<i>lingua.</i> 282
Amen juramenti species. 18	Anguli multiseccio. 47
America occupanda occasio	Animam a corpore diversa. 167
<i>Henrico VII R. Angl. obla-</i>	<i>Animam a corpore differentia</i>
<i>ta.</i> 498	<i>male a Cartesio demonstra-</i>
Americanae voces num ab E-	<i>ta.</i> 61, 62.
<i>brais derivanda?</i> 438	<i>notio confusa.</i> 62
Americani num literarum cha-	<i>immortalitas probata.</i>
<i>racteribus usi?</i> 438	63. 453
<i>De Americanis linguis varia.</i>	Animi in sanitatem ac morbus
437	<i>influxus.</i> 113
	De

NOTABILIORUM.

<i>De Animi commotionibus Tratarus.</i>	276	<i>fit magna capitis deminutionis?</i>	517
<i>Anna Bullenia laudata & defensa.</i>	499	<i>Aquila biceps cur in Moscorum insignibus conspicua?</i>	220
<i>cur & a quibus capite damnata?</i>	499	<i>Aracan Regni Dominus quantum sit populo cultus?</i>	108
<i>Clivenfis qua in dignitate fuerit post divorcium cum Henrico VIII?</i>	500	<i>Architecturæ ornamenta tornoparanda.</i>	318
<i>Anni tempora insalubria qua?</i>	223	<i>Argenti solutio nova.</i>	341 342
<i>Anomaliam coaquatam ex media inveniendi methodus directa.</i>	352	<i>particulae quales?</i>	342
<i>Antimonii solutio.</i>	123	<i>Aristæ editio Lipsiensis cui debeat?</i>	57
<i>flores.</i>	123	<i>Aristophanis nova editio promissa.</i>	240
<i>destillationes.</i>	124	<i>Aristotelis librorum de Republica ordo inversus.</i>	56
<i>calcinationes.</i>	124	<i>religio qualis?</i>	56
<i>descriptio.</i>	122	<i>Arithmetica universalis.</i>	519
<i>rinctura tartarifata</i>		<i>De Arnolde (Gotbofredo) iudicium.</i>	543
<i>vires defensa.</i>	124	<i>Ars Tignaria nondum ad rationem solidam revocata.</i>	320
<i>Antliæ pneumatica nova accessiones.</i>	354	<i>illustrata.</i>	320
<i>Antonini Pii columna explicata.</i>	25 seq.	<i>Architecto</i>	con-
<i>Aphelii motus apparens.</i>	351	<i>gnitu necessaria.</i>	320
<i>Apollinis Regia delineata.</i>	370	<i>Arteriæ aorta aneurisma.</i>	178
<i>Apollonius Rhodius plagiararius.</i>	425	<i>Assensus genera.</i>	168
<i>Apostoli in adibus ab habitationibus distinctis orarunt.</i>	215	<i>Astrologia impugnata.</i>	81
<i>Aqua sub terra fluens denuo ex hiatus prorumpens.</i>	226	<i>Astronomiæ pars theoretica explicata.</i>	351
<i>Aquæ in tubo vacuo suspensa phenomena.</i>	356	<i>In Astronomos Moscorum ordium unde?</i>	219
<i>& ignis interdictio num</i>		<i>Astronomici studii utilitas.</i>	80
		<i>Athei in Anglia frequentes.</i>	109
		<i>Atheismus confutatus.</i>	452
			seq.
			At-

INDEX RERUM

Atmosphæra Lunaris an de-	Bælius (Petrus) <i>vurm</i> <i>Asbeus?</i>
tur ? 348	455
Attentio quomodo adhibenda?	contra Clericum & Ja-
65. 66	quelotium vindicatur. 155
Attentionis effectus. 65	notatus. 356
Attila num Danorum Rex fue-	refutatus. 452
rit ? 260	Bælii (Petri) antagonista no-
Attributa divina sunt prima-	tati. 455
possibilia. 167	Balfami vita Hofmanniani ef-
Augustus E'. Sax. pacis inter	ficacia. 225
Stephanum R. Pol. & Geor-	Barometrorum phenomena so-
gium Fridericum Brand. con-	luta. 273
ciliator. 248	Baronius plagii & ignorantie
pecuniam mutuo dat	infirmulatus. 424
Henrico IV R. Gall. 248	Barthii (Caspari) Adversario-
promittit	rum fatum singulare. 425
Stephano R. Pol. 249	Bartoloccius notatus. 14
Augusti El. Sax. studium trans-	Βασιλεὺς titulum cur Canutus
fundendi metalla. 250	aliique affectaverint? 260
consilium Belgas cum	Belcarius (Franciscus) autor de-
Hispanis conciliandi. 251	creti Tridentini de matri-
S. Augustini liber de Hæres-	monis. 135
bus qua occasione scriptus?	Belli intestini in montibus Oc-
489 seq.	citania causa. 141
quorum Commentariis	De Bellis licentius dissertatio.
instructus? 490	173
S. Augustino adversa Innocen-	Benedictinorum Congregatio-
tii contra Jansenianos Bulla.	nis Helvetæ Historia 201 seq.
550	Bentlejus (Richardus) lauda-
Auri & argenti particula qua-	tus. 146
les? 342	Berchmanni (Joannis) vita.
Auximi urbis historia. 156 seq.	200
	De Berengaria, Sanctii I Regis
	Lusitania filia, variorum sen-
	tentia. 98
B acchanalia Gostaria cele-	Bestes ICtus Laudatus. 517
brata & abolita. 51 seq.	Besti

NOTABILIORUM.

Besti (Guilhelmi) promissa. 307	Bruta num cogitent? 167
Beverlen Anglia quondam asy- lum. 253	Bruti in Anglia gesta. 442
Bibliorum S. editiones varia examinata. 8 seq.	בשר quid noceat? 208
Bibliotheca Græca. 55	Budæi (Guilielmi) Thana- logia recusa. 54
Sicula. 537	Bullenia (Anna) laudata & defensa. 499
Bibliothecæ Albertina, quæ Co- burgi est, codices MS. lau- dati. 332	cur & a qui- bus capite damnata? 499
De Blondello (Davide) judi- cium. 550	Bullialdus (Ismael) notatus. 350
Bochartus notatus. 197	De Busleiden (Francisci) Epi- taphium. 256
Boëhmii (Jacobi) hypotheses examinata. 357	Byssus quid? 334
Bolducii tractatus de Ecclesia post legem nugis plenus. 491	C æsarea dignitas Moscorum Monarcha a quibus con- cessa? 220
Bona rusticorum in dubio num pro Emphyteuticis, an censi- ticis habenda? 266	Cassæ potus num in Sacris ve- stigiis decur? 116 seq.
Bossueti (Jac. Benigni) laudes & obitus. 96	Casri num Dei habeant nori- tiam? 452
Botanica emblemata. 335	Cainan num e Genealogia Cbri- sti omitrendus? 10 seq.
Bouhours (Dominicus) ab I- talis refutatus. 187 seq.	Cainus num desperaverit? 327 seq.
Brabantinæ nobilitatis thea- trum. 255	Calculus ♀ & ♂ in ☉ viden- dorum. 352
Brabantini nobiles qui Imperii dignitate donati? 255	summatorius cur ad- huc imperfectus? 270.271
Brantius (Gerardus) impugna- tus. 406	Calculi Leibnitiani in Geome- tria Physica insignis usus. 38
Braunius (Joannes) refutatus. 432	in vesica genesis. 418
Britannia unde dicta? 442	monstrif. 419
In Britannia Ducis nativitatem emblemata explicatum. 381	Seligmanniani. 419

B b b 3

Calcu-

INDEX RERUM

Calculi ex vesica gravida ex-	tracti.	420	scripta & obitus.	92 seq.
Calendarii a Protestantibus fa-	cta emendatio.	33. 273	Castandi mares mos quando	invaluerit?
correctio perpetua.		36		308
Calvinus num Petrum Rome	fuisse asseruerit?	492	Castro Novum vide Novum	Castro.
Camære Stellæ in Anglia ini-	tia & interitus.	375	Catalepticos ratio.	131
Candidati ministerii ex Cypria-	no examinandi.	113	Cataractæ oculorum quid?	340
Canonis Sacri constitutio.		4	Categoriarum constructio.	66
Cantu Psalmorum æmulo resonat.		140	Catharina Howarda cur capite	damnata?
Canuti Angliæ & Daniæ Regis	modestia.	253 seq.		500
Capitulorum Cathedralium jus	examinatum.	135	Parra ut mortis sup-	plicium evaserit?
Carnium nimius usus vitandus,		225		501
Carpovii (Samuelis Ben.) fa-	cta & obitus,	190 seq.	Cave (Guilielmi) Historiæ Li-	terariæ editio locupletior pro-
(Aug. Ben.) obitus,		192	missa.	285
Carreræ (Petri) de Scriptori-	bis Siculis conatus.	537	Causæ actionum suarum num-	proprie dicendi homines?
Cartesius (Renatus) notatus,		62	Cemmeni sacrum Theatrum.	
		169. 525		137
Cartesii Philosophia prohibita.		518 seq.	In Cemmeno monte portenta	varia edita.
Theologia		518		137 seq.
adversa.		518	Ceremoniarum necessitas &	explicatio.
Cartilagineum arytanoidarum	articulatio.	31		481
Casellii (Joannis) visa, facta,			Cerevisiam extra domum ven-	dendi jus num sub jure hospiti-
				ii comprehendatur?
			Cevennes vide Cemmenum.	
			Chiliasmum crassum num de-	fenderit B. Spenerus?
			Christus Suesonio Christus di-	ctus.
				20
			Christus num in paradiso ante	lapsum fuerit incarnatus?
				544-545
				Chri-

NOTABILIORUM.

Christus quomodo corporaliter apparere potuerit Adamo & Sanctis V.T. 545.546	Clerus Romanus ad vindictam pronus. 278
Christus Suetonio Chrestus dictus, quando natus? 20 540	Coccejanorum & Voetianorum nova in Belgio lites. 378
Christi cognitio historica num ad fidem necessaria? 461	Coelicolæ Judæorum sectarii quales? 22
E Christi verbis Theologia systema compositum. 396	Cogitet num semper homo? 61
De Christo num mentionem fecerit Josephus? 333 seq.	Cogitatio & extensio sunt contradictoria. 167
Chronica Scalæ unde dicta? 374	Cogitationis essentia. 60
Chryse cur dicta insula Japon? 437	Cogitationes ad animum referende. 167
S. Chrysostomus notatus. 18	Cogitationum in utero habitantium cur non recordemur? 61 genera. 168
Cibus Samaria obsesse explicatus. 116	Cognitio Christi historica num ad fidem necessaria? 461
Cinnabaris antimonii. 124	clara & distincta num differat? 169
Circulorum osculantium radii expressio. 343	Cognitionis definitio. 62
Citationis ter repetita origo. 472	per experientiam casus. 164 seq.
Citrix mensa quid? 335	Cognoscendi facultates quot sint? 456
Clarmundus (Adolphus) vero nomine Jo. Christoph. Rudigerus. 377	Coitus immaturus cur vitandus? 225
Claverius (Stephanus) plagii accusatus. 425	quo tempore celebrandus? 225
Clavius notatus. 32	Colores lignis & ossibus inducendi modus. 318
Clementis Pape numus descriptus. 23	Columbæ etymon Hebræum. 116
Clericus (Joannes) notatus. 455	Columbus (Christophorus) cur Admirantis titulo donatus? 101
insimulatus. 155	Columbi (Christ.) itinens in Indiam Occidentalem. 104
	Colum-

INDEX RERUM

<p>Columbi (Christi) mors. 105 <i>(Barthol.) infelix in detegenda America succes- sus.</i> 498</p> <p>Cometæ observari. 346 seq.</p> <p>Commerciis non nimia onera imponenda. 235</p> <p>Comprivignorum conjugia num licita? 467 <i>num rescindenda?</i> 468</p> <p>Computi Ecclesiastici basis. 22 <i>ratio eno- data,</i> 273</p> <p>Conchyliorum phenomena so- luta. 341</p> <p>Concilij Niceni decreta de Pa- schate celebrando. 32 <i>decretis quando non teneatur Papa?</i> 37 <i>in schismatibus tollen- dis usus,</i> 112 <i>Tridentini character.</i> 113</p> <p>Concionum in Italia abusus. 278</p> <p>Concionatoris officio suo abu- tentis exemplum. 447</p> <p>Concionatorum Italarum na- vi, 279</p> <p>Concordata Friderici III Imp. & Nicolai V Pont. recen- sa. 24</p> <p>Condus ob insigne fortitudi- nis exemplum laudatus. 428</p> <p>Conflictus corporum regula ge- nerales. 349</p>	<p>Conica sectio per 5 puncta de- scribi potest. 45</p> <p>Conicum opus Hospitalii com- mendatum. 45</p> <p>Connor (Bernardus) refutatus. 333</p> <p>Conringii (Hermanni) Epistola promissa. 550 <i>ubi lateant?</i> 551 <i>C. rmi- na,</i> 551 <i>Epita- phium,</i> 552</p> <p>Contagium equinum contu- mulatione equi morituricentis sublatum. 133</p> <p>Contagii ratio. 133</p> <p>Conversatio cum Deo per ima- gines intermedias quid sit? 460. 461</p> <p>Copernicana hypothesis non ne- ga. 81 <i>legibus motus & natura conformis.</i> 81 seq.</p> <p>Copernicanæ hypothesis vestigi- a secuti Gregoriani. 81</p> <p>Ad Corinthios num Pauli Epi- stola aliqua deperdita? 2</p> <p>Cornu emolliendi modus. 318</p> <p>Cornua Ammonis conchyliorum testa. 228</p> <p>Corona circa Lunam in eclipsi visa. 347-349</p> <p>Coronæ Solares observatae. 421</p> <p>De Corona Pontificis Disserta- tio. 87 Coro-</p>
---	---

NOTABILIORUM.

Coronarum Solarium causa.	422	Cultro ingense facta percussio non vulnerans.	140
Corpus num sentiat ?	64	Cupiditas carnis num fit peccatum?	460
ne moveatur a Deo?	453	Curvarum focos inveniendi methodus.	345
Corporis proprietates ac modi.	63	Cyclus Lunationum politicus perfectus impossibilis.	34
Cortreji (Adami) obitus.	24	Cycli anomali.	35
Coturnicibus num Israelita in deserto pasti?	205	Luna veri investigatio analytica.	34-35
Cragius (Nicolaus) libri de Rep. Lacedaemoniorum auctor assertus.	425	Cyclorum Luna Solarium inconstantia.	33
Cramerus (Hieronymus) ab Augusto El. Sax. Regi Lusitania commendatus.	250	In Cyclos Julianos & Gregorianos crisis.	36
Cranmeri (Thomae) in fides constantia & inconstantia.	504	S. Cypriani opera commendata.	113
Creatio ex notis Musicis explicata.	41	Cytorius mons Roma unde dicitur?	26 seq.
De Creatione Judaeorum sententia.	14	D Acarius (Andreas) notatus.	146 seq. laudatus.
Criterion praesudicii.	41	tus.	240. seq.
Criticæ inutilitas in Theologia asserta.	458	De Dæmonibus Judaeorum sententia quales?	14
De Criticis varia.	294	Dæmoniaca Pathologia.	130
Crocodili cur Indis pro Diis culti?	107	Dæmonis, Pythagoræ filia, commentarii in Homerum.	246
Crotoniatorum mores per Pythagoram emendati.	244 seq.	Dani ut & a quibus ad Christianam fidem perducti?	258
Cruditatis exemplum singulari.	504 seq.	Daniæ Regnum jam olim hereditarium.	261
Crusii (Jac. Andr.) W. Hindu recusatus.	54	num fuerit feudum Imperii Germanici?	1260
Cudworthus examinatus.	13		

Cccc

Dani

INDEX RERUM

<i>Danicæ antiquitates illustratæ.</i>	257	Differentias, quas logarithmica quantitas ingreditur, summandi regula.	270
<i>De Danielis Hebdomadibus ob- servata.</i>	25	Diodorus Siculus nam Episto- las reliquerit?	542
<i>Dantis apophthegma elegans.</i>	89	Disciplina ecclesiastica num ubi- que eadem esse debeat?	481
<i>Decimarum Regiarum descri- ptio.</i>	235	cur in Scri- pturis non definita?	481
<i>Definitio verborum.</i>	38	Divi titulus quando & cui tri- butus?	27
<i>Per Dentem qui jurent?</i>	143	in prænominis lo- cum olim adoptatus.	27
<i>Dei idea varia.</i>	169	Dodwellus (Henricus) notatus.	20
<i>existencia e cordis mecha- nismo evicta.</i>	273	Dominus ut rem suam vindic- care veteri jure poterit?	471 seq.
<i>probata. 62. 63.</i>	452	De Dordracena Synodo B. Ca- lovii judicium.	405
<i>notitia num Casris nulla?</i>	452	Brufius (Joannes) plagii infi- mulatus.	425
<i>De Dei gratia varia.</i>	360	Dubium Geometriæ propositum.	273
<i>Ad Deum provocare in Philo- sophia quando liceat?</i>	63	Du Hamel vide Hamel.	
<i>Deistæ refutati.</i>	356	E Bionzi Evangelii Matthæi Hebraici corruptores.	6
<i>Destolin, scriptor Gallus, refu- tatur.</i>	303	Ecclesia Anglicana num sit ve- ra?	109
<i>Diabolus schismatum autor. 111 serpente ut instru- mento usus in seducendis protoplastis.</i>	325	omnis schismatibus ob- noxia.	109. seq.
<i>Diaconi & Archidiaconi olim ad Parliamentum Angliæ admissi.</i>	376	Ecclesiæ vera character. 109. seq. felicitas prædicta.	140
<i>Diæta cui conducatur?</i>	225	Eclipseos Solaris observatio.	347
<i>Diei initium quod.</i>	198	Eduar-	
<i>Differentialium inegribilium Canones cur construendi?</i>	269		
<i>Differentiarum inegratio non- dum perfecta.</i>	269		

NOTABILIORUM.

Eduardi I Anglia Regis epitaphium.	254	Epilepsia a fascino cum catalepsi.	130
II Angl. R. dura facta.	445	Episcopalis dignitas sugillata.	113
III Angl. R. fata & obitus.	445	Episcoporum origo divina.	481
IV Angl. R. conjugium memorabile.	446 seq.	a Presbyteris differentia asserta.	481
VI Angl. R. ingenium praeox.	502	Epistola Pauli ad Corinthios aliqua num deperdita?	2
lenta.	502	ad Ephesios Laodicensibus vindicata.	3
	502	Epistolarum Apostolicarum collectio quando facta?	4.5
	502	distinctio in capita quando facta?	7
Eginharti Vita Caroli M. recusa.	54	Epochae Christianae ortus & autor.	273
Elementa ut pingantur antiquis?	371	De Equestri ordine veterum Romanorum dissertatio.	338
Elisabetha Anglia Regina quo animo fuerit in Aug. Confessionem?	248	Erasmi (Des.) editiones N. T. mendosa.	8.9
ut magno periculo fuerit crepta?	505	Errores Computi Gregoriani.	35.36
Elisabethae Angl. Reg. praeox ingenium.	505	quomodo corrigendi?	65
vivendi ratio.	506	praevendendi?	65
Ellipses tornandi methodus.	317	Theologici unde?	457
Encanthis quid?	313	Errorum causa.	40
Engelhusius notatus.	52	Eruditi nomen quid notet?	529
Enochiani libri quis autor?	14	Eruditio quid?	529.532
Enthusiasmi indicia in Silesia.	215	Eruditionis capaces qui?	530
Ad Ephesios Epistola Pauli Laodicensibus vindicata.	3	ambitus.	532 seq.
De Epicuro singularia.	60	norma.	531
		finis.	531
		impedimenta.	534
		Ccccc	Ad

INDEX RERUM

<i>Ad Eruditionem consequendam genii boni quid conferunt?</i>	531	Existentia Dei per selem primam cognosci nequit.	62
<i>Esdrae liber III ab Esdra non scriptus.</i>	60	Experientia cur singularium?	163
<i>IV Graece olim lectus.</i>	60	Experiri quid?	163
<i>Espencæus (Claudius Sanctius) Concilii Tridensis in Gallia oppugnator.</i>	136	Experimenta coronarum Solarium phaenomena exhibentia.	422
<i>Escheræ & Josephi historia ad doctrinam de affectibus examinata.</i>	277	Experimentorum presbiterorum usus.	165
<i>Evangelii secundum Aegyptios qui autores?</i>	2	Ezechiel Pythagora familiaris.	244
<i>Evangelia IV ut in canone redacta?</i>	4	Ezechielis vaticinium IX extremis capitibus contentum nondum impletum.	235*
<i>Evidentia in ratiocinando quomodo conservanda.</i>	66. 67	De Ezechielis libro Judaeorum veterum dubia.	236*
<i>Evidentiæ character.</i>	65	Spinosa sententia.	236*
<i>Evnuchus quid?</i>	308	F Aerni (Gabrielis) Fabula Gallice translata.	428
<i>Evnuchi in S. Scriptura qui?</i>	310	Fanatici refutati.	357 seq. 543
<i>Pro Evnuchis apologia.</i>	309	De Faria & Sola (Emanuel) Historicus Lusitania laudatus.	98
<i>Evnuchus num uxorem ducere liceat?</i>	310	La Farina (Aloysii) de Scripturis Siculis comatus.	538
<i>Evnuchorum habitus dignitas & officium.</i>	310	Fascinum ut fiat?	131
<i>Eustathii Commentariorum in Homerum nova editio promissa.</i>	284	Felicitatis desiderium hominum naturam inditum.	359. 362
<i>Exarchi qui olim apud Græcos?</i>	135	De Felicitate nostrum gaudere num liceat?	461
<i>Existentia Dei probata.</i>	62. 63. 273	Feloniz crimine possessio amittitur.	31

Ferdi-

NOTABILIORUM.

Ferdinandus, Joannis Port. Regis filius, laudatus.	99	Flamma non urit.	140
Ferdinandi Magni Ducis Heretria in Magliabechium affectus.	336	Flint Lufatorum olim Deus.	91
Ferum quid?	342	Fluminum intumescencia insignis.	143
cineribus extrahi potest.	343	Focos curvarum invenienda methodus.	345
Festivitates Italorum descripta.	278	Focinarum potentia in viros exempla.	443 seq.
Festum Corporis Christi Bononia cum pompa celebratum.	280	Formula Concordia Acta edita.	54
De Feudis Germania opus promissum.	302	Fortitudinis exemplum laud dignum.	428
feminarum semenis Rudolphi Habsburgici Imp.	300	Fossilis Norica.	226
Feustelius (Christi) notatus.	185	Frickii (Joannis) in Morbo sum merita.	292. 294
Fibræ corporis quanam optimæ?	224	Fridericus Comes Oldenburgensis num cum Leone certaverit?	53
Fidei descriptio.	435	II Imp: num atque?	53
cautela.	455-457	Friderici I Imp. collo num insulaverit Alexander III Papæ?	53
genesis.	457	Frigoris phenomena soluta.	273
et rationis differentia.	457	De Froissarti (Joannis) historiarum judicium elegans.	374
actus essentialis recensiti.	459	Futura prædicta.	140
attributa.	459	G Abati (Sebastiani) falsum detegenda America.	498
Fidei num nocent opiniones falsa?	458	S. Galli Monasterii historia.	202
Fidei iusio parentum pro liberis quando locum habeat?	511 seq.	Galli non cum officium inquisitionis.	32
Fischeri (Joannis) trepidatio in articulo mortis.	502	Galliarum Rex prohibet Philosophiam Cartesianam.	518. 519
Fixarum catalogus optimus.	81	Gallia	

INDEX RERUM:

Gallicæ lingua orthographia a quibus repurgata?	88	Gliffordix (Rosamunde) fata & epitaphium.	253
De Gandeshemensis ecclesie fundatione carmen Rospiæ promissum.	487	Gonzagæ (Aloysii) fata & obitus.	197 seq. canonizatio.
Gaudere num liceat de felicitate nostra?	461		199 miraculum.
Geizkoffleri (Zacharia) Commentatio ad Matriculam Collesiarum Imperii.	24		200
De Gemmis Arabicis tractatio.	440	De Gormo Grandæo R. Daniæ Dissertatio.	257
Genealogicæ tabula nova.	478 seq.	Goslaria unde dicta? num cum Werla eadem?	50
Genitalium partium multibrinnum descriptio.	414	Goslaricæ Bacchanalia celebrata & abolita.	51. seq.
Genius mundi ut representatus in columna Antonini Pii?	28	Gothicæ lingua cum Hebraica convenientia.	204
Genit' boni quid ad eruditionem consequendam conferunt?	531	Grandes Hispania qui? & Castella quid intersit?	171
Geographiæ compendium elegant.	280. 474. seq.	De Grandibus Hispania Disquisitio Historico-Generologica.	171
Geometria Physica promissa.	38		366
practica fere perfecta.	526	De Gratia Dei varia.	366
Germanorum studia literarum contra Gallorum calumnias defensa.	182 seq.	Gravinæ (Jani Vincentii) Opera promissa.	473
Germanicæ lingua difficultas unde?	283	Gregorianus computus Paschalis erroneus.	32. 33
Gery (R.) obitus.	285	Gronovii (Jacobi) modestia.	485
Gigli (Hieronymi) Academia Senensis promissa.	284	Grotius (Hugo) refutatus.	5
Glandularum arytenoidarum descriptio.	30		laudatus. 244 seq. plagii infirmus.
			425. 426

Da

NOTABILIORUM.

De H amel (Jo. Bapt.) elo- gium & scripta. 349 seq.	prohibita. 249
Hamelmannus (Hermannus) laudatus. 84.86	Henricus IV R. Gall. de solven- dis debitis ab Augusto El. Sax. compellatus. 248
Hanckii (Joannis) notabilis prædictio. 184	VII R. Angl. ut Ame- rica occupanda occasione amiserit? 498
De Haraldo Cerulidæ Rege Dania Dissertatio. 257	VIII R. Angl. quo in- stigante a Catharina divor- tium fecerit? 499
Harduinus (Joannes) notatus. 15.17	cur di- vortium fecerit ab Anna Clî- vensi? 500
Harduini (Joannis) Operum editio nova promissa. 488	quantum amaverit Catharinam Howardam? 500
De Hebdomadibus Danielis ob- servata. 15	quæ morte obierit? 501
Hebrææ lingua præstantia. 398 a Latina & Græca differentia. 398	Henricus, Regum Lusitanæ sa- tor, quomodo in Lusitaniam venerit? 98
pronunciatio ut corrupta fuerit? 399	Henrici Aucupiræ in Dania gesta. 258
Poeseos ratio. 398	Henrici III R. Angl. epita- phium. 254
Musica ratio. 399	V R. Angl. epita- phium. 254
Hebræorum scribarum oscitan- tia. 399	VIII R. Angl. cada- ver num sanguinem mira- culo destillaverit? 501
Hebraicarum vocum significa- tus essentialis. 114	Da Henrico IV R. Angl. sin- gularia. 446 seq.
hierogly- phica significatio. 114	Herbergeri (Valerii) vita. 329 seq.
Circa Hebraicarum vocum si- gnificatum scrutandum que superfuerint? 117	Heredes legitimi qui nocentur? 304.305
Helveticorum monasteriorum Congregationis Benedictine historia. 201 seq.	Ex-
Henningii (Salomonis) Chro- nica in Academia Jenensi	

INDEX RERUM

<i>Ex-Heredatione patris ne sub-</i> <i>veniat mercatoris obara-</i> <i>ti filius?</i> 512	<i>Homert etas examinata.</i> 262 <i>theologia.</i> 401
<i>Heshufius (Tillemannus) vindi-</i> <i>catas.</i> 54	<i>Homo interior ab exteriori in-</i> <i>dependens.</i> 458
<i>Hesiodi etas examinata.</i> 262	<i>Homines num actionum sua-</i> <i>rum proprie dicendi causa.</i> 365
<i>Heveliani Micrometri descri-</i> <i>ptio.</i> 125 seq.	<i>Hominum peculiare quoddam</i> <i>genus.</i> 144
<i>Hierocles, Christianorum bo-</i> <i>stus, ab autore vita Pythago-</i> <i>ra distinguendus.</i> 242	<i>Hookeri (Richardi) libri de di-</i> <i>sciplina ecclesiastica commen-</i> <i>dati.</i> 480
<i>Hieroclis de vita Pythagora e-</i> <i>ditiones recensita.</i> 242 <i>versio nova</i> <i>Gallica.</i> 242 seq.	<i>Q. Horatii Flacci vita & obitus.</i> 146 seq.
<i>Higdenus (Rannthas) ob chro-</i> <i>nologia studium laudatus.</i> 373	<i>Sub Hospitii jure num jus ven-</i> <i>dendi cerevisiam extra do-</i> <i>mum contineatur?</i> 121
<i>In Hispaniam Judai ut venci-</i> <i>rent?</i> 20	<i>Hottentotten populi mores.</i> 431
<i>Historia civilis Regnorum &</i> <i>Principatum omnium in</i> <i>compendium elegans reda-</i> <i>ta.</i> 475	<i>Howarda (Carbarina) cur ca-</i> <i>pite damnata?</i> 500
<i>Historiae Ecclesiasticae V. T.</i> <i>compendium.</i> 548	<i>Huberi (Samuelis) vita & er-</i> <i>rores.</i> 54
<i>Hobbii Elementa de Civie im-</i> <i>pietatis damnata.</i> 549	<i>Huetius (Daniel) notatus.</i> 236*
<i>Hofmanni (Caspari) observa-</i> <i>tiones in Galenum avacdoia</i> <i>laudata.</i> 426	<i>Hydatidum ortus.</i> 311 <i>species.</i> 311-312
<i>De Hohenhard (Petrus) vero</i> <i>nomine Jo. Petrus Ludewig.</i> 298	<i>Hydraulicae phenomena.</i> 273
<i>Homagii sub notabili conditio-</i> <i>ne praestiti exemplum.</i> 252	<i>In Hippocratis libros de Aere,</i> <i>aquis & locis commentarii</i> <i>promissi.</i> 466
	<i>Jacobus I. Rex Angliae unia-</i> <i>nae religionum intempestive</i> <i>studiosus.</i> 507 <i>qua morte obierit?</i> 507 Jambl-

NOTABILIORUM.

Jamblichus de vita Pythagoræ recognitus. 239 seq.	Imperium civile sapientioribus assertum. 470
Japon insula cur & Chryse di- cta? 437	domesticam quo ju- re Patrifamilias competat? 470
Japonicæ lingua difficultas o- fensa. 436 seq.	Impuritas num sit peccatum? 152
In Idea quam distinguenda? 66	In Indiam utramque Itinera collecta. 102. 179. 448
Idez introducibiles. 178	Infantes in cunis perorantes. 138
babent attributa divina. 178	Influxus quid? 164
Idearum differentia. 456	Innocentii X in rebus fidei igno- rantia. 536
quam origo? 63	Inquisitionis officium parum curant Galli. 82
evidentia unde? 66	Pontificia arca- na manifestata. 279
Idolorum character. 279	cris. e- litas. 279
Jejunium miraculosum. 140	Inscriptionum nova Sylloge pu- blicitat. 29
Jeverensis Colloquii series. 85	Insignia Moscovia Principa- tum explicata. 219 seq.
Ignis non urit. 140	Insomniorum causa. 132
יְהוָה vocis origo. 205	Instrumentalis Musica num in templo adhibenda? 236
vox Masoretarum pun- ctis corrupta. 399	Insulam condere quid? 262 seq.
Illuminatio immediata a Poire- to defensa. 544	Intellectio quoruplex? 456
Imaginationis generis. 456	Intellectus ætivus. 456
diversitas unde? 64	quid sit? 62
Immaterialia quomodo perci- piantur? 169. 170	Intellectus operationes a Scho- lasticis male distincta. 168
Immisionem in bona heredi- taria ut obtinere possint fi- lia, heredes testamentaria? 119	lumen quoruplex? 455
Immobiliium possessio quomo- do probetur? 402	generis. 456
Impedimenta veritatis cogno- scenda. 40. 41	

D d d d

Intel-

INDEX RERUM

<p>Intellectus in veritate cognoscenda directio. 40. 41 operatio non nisi una. 65</p> <p>Intelligere alterum quid sit? 38</p> <p>Interdicti uti possidetis doctrina explicata. 402</p> <p>Johannæ Seymuriz Episcopi, Grajæ eruditio insignis. 500 503</p> <p>De Johanne II R. Port. singularia. 99</p> <p>In S. Johanne desit etas Apostolica. 5</p> <p>Johannis XVI, Comitis Oldenburgici, laudes. 84</p> <p>Johannis, Petri R. Port. filii, facta. 101 seq</p> <p>Josephus num testatus fuerit de Christo? 333</p> <p>Joncourt (Petrus) novarum inter Coccejanos & Voetianos litium auctor. 378</p> <p>Josephi & Esthers historia ex doctrina de affectibus illustrata. 277</p> <p>Iridis phenomena explicata. 273</p> <p>Irlandicæ lingua specimen. 254</p> <p>Isthmi Darien descriptio. 142 seq</p> <p>Itali Oratores & Poeta contra Dominicum Boubours vindicati. 187</p> <p>Iter Sabbathi quantum fuerit? 332</p>	<p>Itinera in Indiam utrumque collecta. 102, 179, 448</p> <p>Ittigius (Thomas) notarius. 491</p> <p>De Jubilæo Judæorum ejusque juriibus tractatus. 210</p> <p>Judæi cum Tripbone disputatio quando instituta? 21</p> <p>Judæi ut in Hispaniam venerint? 20</p> <p>Judæorum historia & religio explicata. 13 cæmeterium nunc revera detectum Roma? 18 ritus ac jura IV Voluminibus explicata. 367 seq.</p> <p>Judicium num spectet ad voluntatem? 168</p> <p>Judiciorum claritas unde? 66</p> <p>De Juditha Libri auctor incertus. 58 seq.</p> <p>Julianum Scærum explicatum. 473</p> <p>De Julino oppido varia. 258</p> <p>Junii (Hadriani) scripta & Bibliotheca direpta. 429 de Coma tractatus qua occasione scriptus? 429</p> <p>Jurandi mos per dentem. 143</p> <p>Jurisdictionis possessio quomodo probetur? 403</p> <p>Jus Principum in Sacra examinarum. 48</p> <p>Opificiarum explicatum. 120 seq.</p> <p style="text-align: right;">Jus</p>
---	---

NOTABILIORUM.

Jus Gentium quid?	470	Lambinum (Dion.) inter &	
Justificatio & sanctificatio num differant?	461	Paulum Manutium futilis controversia.	173
quid in Scripturis significet?	461	Lamy commendatus.	61
Justificationis articulus unde obscuratus?	461	Lancisii (Jo. Maria) vita.	466
Justinianus Imp. callidioris & tyrannidis insimulatus.	550	A Lapide (Cornelius) plagii in- simulatus.	425
Justitiæ Christi imputatio quan- do & quomodo fiat?	461	Lapides Plantarum & piscium formas referentes.	339 seq. Norici. 227
in Petro M. Moscorum		Lapilli in vesicula fellis reper- ti.	341
Duce exemplum singulari.		Vide Calculi.	
	217	Lapsu protoplastorum qua fa- cultas in homine amissa?	457
K Ali quid significet?	117	Laryngis lubricatio unde?	31
Karæi num cum Samari- tanis iidem?	323	cartilaginee pleraq; offea.	31
Karatium quid sit?	229	Latitudinarii refutati.	357
Kepleriana Astronomia com- mendata.	352	Laubanensium naves, religio, Pastores.	91
Κένωσις, cum de Christo dici tur, quid nolet?	545-546	Lazari morbus qualis?	334
Kieslingii (Joannis) inventum extrahendi radicem auri.	183	Lectio multa rejecta.	41
Kircherus (Athanasius) plagii insimulatus.	426	Leges olim versibus scriptæ.	398
König vel Ronning nomen, unde & quibus usitatum?	259 seq.	Leges Rogie qua hodie obti- neant?	470 seq.
		XII Tab. unde orta?	471
		num e Cice- rone de Legibus petenda?	471
L Aar terminatio quid Ger- manis nolet?	50	Leges explicata vel emendata: L. fin. C. de Ed. D. Hadr. toll.	119.
Labyrinthus in Woodstock.	253	3 & 14 ff. de Transact.	304 seq.
Lacrymæ sanguinea.	140	Leges	
Lactis Luna genesis.	227		

INDEX · RERUM

<p>Lex 1 & 4 ff. de peric. & commod. rei vend. 305 seq.</p> <p>8 §. 2 ff. de pecul. leg. 306</p> <p>ult. §. 6 ff. qua in fraud. cred. 306</p> <p>10 ff. si pars hered. pes. 306</p> <p>43 ff. de damn. inf. 306</p> <p>2 C. Commun. de Leg. & fid. 306 seq.</p> <p>8 C. de pact. conv. 307</p> <p>18 ff. de V. O. 512</p> <p>1 §. 13 ff. depos. 512</p> <p>15 ff. de Leg. 3. 512 seq.</p> <p>9 C. Theod. de malef. & Math. 513</p> <p>21 §. 2 ff. quod met. caus. 513</p> <p>67 ff. de procurat. 513</p> <p>1 ff. de Solut. 513</p> <p>3 §. 2 ff. pro socio. 514</p> <p>82 ff. de jur. dot. 514</p> <p>1 §. 14 ff. de agnosc. & al. lib. 514</p> <p>3 §. 1 ff. ubi pupill. educ. 514</p> <p>9 ff. de serv. export. 515</p> <p>28 §. 1 ff. de liber. leg. 515</p> <p>41 §. 10 ff. de fideic. libert. 515</p> <p>100 §. 3 ff. de Leg. 3. 515</p> <p>17 §. 1 ff. de adop. 515 seq.</p> <p>9 §. 1 ff. de fund. dot. 516</p> <p>5 §. 3 ff. de extraord. cognit. 516</p>	<p>Lex 3 §. 2 ff. nau. camp. sta. bul. 517</p> <p>183 ff. de V. S. 517</p> <p>Legum explicandarum & emendarum regula. 304 seq.</p> <p>Legitima parentibus jure Auriaco negata. 403</p> <p>Lehmanni (Christophori) de pace religiosa Acta publica vulgata. 24.</p> <p>Leibnitii (G. G.) de quadamvis meditationes commendata. 269</p> <p style="text-align: right;">Scriptorum</p> <p>Bransuicensia illustrantium Tomus II & III promissus. 487</p> <p>Leibnitiana analysi commendata, 267 seq.</p> <p>Leibnitiani calculi in Geometria physica insignis usus. 38</p> <p>Leones quid in picturis Veterum designent? 371</p> <p>Leuckfeldii (Jo. Georgii) in historiam Germanicam merita. 54</p> <p>Lex Natura in homine duplex. 469</p> <p style="text-align: right;">Cincia explicata. 472 seq.</p> <p>Lexicorum nonnullorum utilitas. 38 seq.</p> <p>Leydekkerus (Jacobus) injusta contra Actorum Erud. Collores censura convictus. 405</p> <p>Liberalia qua dies olim dicta? 147</p> <p style="text-align: right;">Libe-</p>
--	--

NOTABILIORUM.

Liberalitatis in Petro VIII R. Lus. exemplum infigne. 98 seq.	De Linguis Malaica aliisque Orientalibus varia. 436 seq. Americana varia. 437 seq.
Libertas Ecclesia circa Pascha- tis celebrationem. 37	Liquorum gravitates tempore aestivo ac hyberno variantes. 233 seq.
Libertatis dua species. 62	Loca secundi generis constru- endi methodus generalis a Crui- gio inventa. 46
Libertini qui olim dicti? 147	Lockius notatus. 178. 455. 547
Libra Medica non ubique ea- dem. 229	Locorum communium condan- dorum methodus. 44
Librae Parisina & Romana di- visiones, 229. 230	De Locustis (Jobi Ludolfi, sen- sentia examinata. 206
Litetus de Monstris Gallice translatus. 415	Logarithmorum idea in natu- ra sectorum hyperbolicorum fundata. 45 seq.
Lignorum viridum fissura ut impedienda? 318	Logicae utilitas. 61
Lilius notatus. 32	genuina tentamen. 64
Limbus Luna fluctuans. 347	definitio. 64 seq.
Linguae Graecae veteris ignari, qui hodie in Graecia vivunt. 275	vulgaris indoles. 64
Hebraea praestantia. 398	inutilitas in Theologia asserta. 458
a Latina & Graeca differentia. 398	Longaevitatis causa. 224
pronuntiatio ut corrupta? 399	promissio cur piis facta? 225
Japonica difficultas. 436 seq.	Lucanus & Virgilius inter se comparati. 187
Anglica & Wallica differentia. 253	Pro Lucano Apologia erudita. 187
Ad Linguae radicem formen- dum observatum. 30	Ludwig (Ja. Petri) in Poru- sia Regem merita. 298 seq.
Linguae exoticas in ecclasi qui locuti? 142	Ludolfus (Jobi) refutatus. 206 seq.
De Linguis Occidentis & Orien- tis varia. 294	

INDEX RERUM

Lumen intellectus quotuplex?	456	Magistratus num subditos ad religionem posset cogere?	44
Luminis propagata celeritas observata.	351	Magistratus jura circa religionem subditorum.	44
divini effectus.	457	Magliabechius (Antonius) in palatium M. Principis Erroria honorifice deductus.	336
Lunæ theoria optima.	353	Magnetis nomen non nisi Civitati proprium.	262
limbus fluctuans.	347	De Magnetis declinatione systema Hallejanum confirmatum.	339
incola ab Orpheo defensus.	401	De Magnate experimenta instituta.	340
Lunaris atmosphaera num detur?	348	Majestas num immemoriali tempore praescribatur?	267
Lunulae Hippocratis quadratura.	274	De Maimonide (R. Mose) judicium P. Canai.	434
Lusati quos Deos olim coluerint?	91	Malebranchius refutatus.	40 seq.
Lusitanicum stemma Regium illustratum.	97	Malvasia (Carolus Caesar) defensus.	263
Lutherus cur plures profetyos fecerit?	111	In Manethonem nota & emendationes promissa.	59
cum Simone Mago comparatus.	493	Manutium (Paulum) inter & Dion. Lambinum facilius controversa.	173 seq.
num commercium habuerit cum Diakolo?	493	Marcionitæ Evangelii Lucae & Epistolarum Pauli corruptores.	6
Lydiatus refutatus.	27	S. Marcus quomodo in Evangelio consignando versatus sit?	3 seq.
M abilionii (Joannis) Elogium seu Epitaphium.	381 seq.	Margarethæ, Maximiliani I Imp. filia, fata & epitaphium.	89
Maccabæorum Liber III primo loco collocandus.	60		B. Ma-
Machinarum Hydraulicarum phaenomena soluta.	273		
Maculae in J observata.	346		
Macenatis in Orbilium libertas.	147		
Magicae res num naturales?	162		

NOTABILIORUM.

B. Mariæ Virgæ Carminibus celebrata.	95	Medicamenta nimia car non sumenda?	225
Mariæ Regina Angliæ erga Henricum VIII Patrem odium.	503	Medicus sui ipsius.	223
De Mariæ Stuartæ cade differentio.	333	Mediorum motuum in Calendarii correctione usus.	38
Martialis emendatus.	515	Mellis analysi chymica.	343
Martini (Raymundi) liber Purgatio fidei examinatus.	23	Mens ut corpori uniatur?	131
Martis & Veneris captivæ ad rem Chymicam applicatæ.	335	materialis asserta.	132
Mascarenas insula nomina & descriptio.	430	Mensuræ citriæ quid?	335
Mathæus ingenium excolit.	40.	rotunda inventor.	442
41. 454. 455			seq.
num Theologo noxius?	59	Menstruus fluxus ex utero derivatus.	33
Matrimonium contrahere num liceat Eunucho?	310	Mensuræ cavæ Parisienses & Romanæ.	230
De Matrimonio - comprivignorum tractatus.	467	Græcorum.	231 seq.
S. Matthæi Evangelium Ebraicum Hieronymo incognitum.	2	Hebræorum.	232
Maucroix (Francisci) obitus.	284	intervalloꝝ apud Romanos, Græcos & Hebræos.	232
Maxima & minima elucidata.	344 seq.	Merbitii inventum curiosum.	185
Mechanica practica adhuc de fideratur.	319	Mercator (Nicolaus) notatus.	351
Mechanicæ artes num ad eruditionem spectent?	532	Mercatoris obarati filii ut exheredatione patris subveniatur.	512
Medendi methodi axiomata.	372	Mercurius cur subsidat in tubis spiritu vini lotis?	339
Medicæ Institutiones.	372	interdix visus.	347
		De Messia gemina Judæorum fides qua?	15
		Metaphysicæ utilitas.	61
		inutilitas in Theologia asserta.	458
		Μετεωρολογίας Pythagoricæ allegorice explicanda.	245
		Meteo-	

INDEX RERUM

Meteori igniti <i>descriptio</i> . 526	Monachorum <i>corruptio in do-</i>
<i>seq.</i>	<i>Etrina & moribus.</i> 278
<i>causa</i> . 527 <i>seq.</i>	Monasteriorum <i>Helvetia con-</i>
Meurfius (Joannes) <i>notatus</i> . 211	<i>gregationis Benedictina hi-</i>
Micrometrum <i>novum</i> . 346	<i>storia.</i> 201 <i>seq.</i>
Micrometri <i>Heveliani descri-</i>	De Monasteriorum <i>exemptione</i>
<i>ptio.</i> 125 <i>seq.</i>	<i>singularia.</i> 135
Militis <i>Sueci mos orandi.</i> 214	Monstrum <i>bicorporeum in in-</i>
Militaris <i>praxis offensiva illustra-</i>	<i>guinibus conatum.</i> 415
<i>ta.</i> 319	<i>a femina editum fa-</i>
Milliaris <i>Romani quantitas.</i>	<i>tum ferina mentiens.</i> 417
232	De Monstris <i>Liceti opus Galli-</i>
Millii (Joannis) <i>in edendo N. T.</i>	<i>ce translatum.</i> 415
<i>labor laudatus.</i> 1. 10 <i>seq.</i>	Monzambano (Severinus) <i>pla-</i>
Ministerii <i>Candidati ex Cypria-</i>	<i>gii insimulatus.</i> 426
<i>no examinandi.</i> 113	In Morbos <i>influxus animi.</i> 223
Miraculi <i>definitio.</i> 43	Morhofii (Dan. Georgii) <i>vita.</i>
Miracula <i>ficta.</i> 279	293
<i>vera a falsis ut distin-</i>	Morpheus <i>Geometricus promi-</i>
<i>guenda?</i> 43	<i>sus.</i> 423
Mirzi (Joannis) <i>Epitaphium.</i>	Mors <i>quid?</i> 175
256	Mortis <i>simulata medela.</i> 176
Mirandulanus (Jo. Picus) <i>re-</i>	<i>subitanea preservatio.</i>
<i>factus.</i> 59	177
Mischnam <i>quis primus college-</i>	Mortes <i>subitanea.</i> 174
<i>rit?</i> 21	Morus (Thomas) <i>in articulo</i>
Millionis <i>divina criteria.</i> 43	<i>mortis festinus & imperter-</i>
<i>seq.</i>	<i>ritus.</i> 501 <i>seq.</i>
Modestus <i>plagiarius.</i> 425	Mosci <i>num ad studia inepti?</i>
Molendinum <i>num quis in suo</i>	212
<i>exstruere possit?</i> 121	Moscorum <i>sacerdotes num vio-</i>
Molleri (Laurentii) <i>Chronica</i>	<i>labiles?</i> 218
<i>in Academia Senensi probi-</i>	<i>clasis quot navium?</i>
<i>bita.</i> 249	219
Monachorum <i>fraudes dete-</i>	<i>in Astronomos odium</i>
<i>cta.</i> 278	<i>unde?</i> 219
	Mosco-

NOTABILIORUM.

Moscorum <i>Mosarska reditus.</i>	219	plu num adhibenda?	238
Imperii insignia ad		Musica num curet a tarantulis morsos?	412 seq.
Artem Heraldicam reducta.	219 seq.	Musicae effectus in corpus humanum.	413
In Moscoriam legationum descriptarum Auctores recensiti.	215 seq.	De N Eapoli (Caroli) de Scriptoribus Similis conatus.	537
Moses idem ac Moschus.	244	Nicolai (Joannes) vindicatus.	431 seq.
Pythagora familiaris.	244	Nigritae sub eodem Tropico diversicoloris.	463
Mosaicorum librorum veritas asserta.	453	Nobilitatis gradus apud Saxones quos scutis olim distincti?	266
Motus optima medicina. 223. 225		Notiones primigenia.	163
♂ & ♀ examinatus.	345 seq.	Notionum distinctarum causa.	163
vertiginis ♂ quantus?	346 seq.	confusis prerogative.	164
in vacuo quomodo procedendus?	355 seq.	confusarum ortus.	163
Motus veri in computando Paschali adhibendi.	33. 36	primigeniarum certitudo unde?	163
Mugitum num Diabolus Goslaria ediderit?	52	usus.	164
De Mugnos (Philadelphii) Laertio novo judicium.	538	Novum Castrum Pornusia Regi assertum.	299
Mundus idealis aeternus.	167	fundum pure masculinum.	300
us proventus?	167	Novum Testamentum vide Testamentum.	
Mundi visibilibus illusiones ut evitanda?	64	De Novitatis studio dissertatio.	236
atas ex Scriptura exae		Numerandi mos quorundam Indorum.	144
Be erui non potest.	82		
topographia ex mente veterum Christianorum.	59		
Musci petrificati genesis.	227		
Musica instrumentalis in tem-			

E e e e

Nume-

INDEX RERUM

Numerorum quorundam Indorum nomina.	144	tii praeceptor.	146
Numus Clementis Papa descriptus.	23	Ordinum Religiosorum catalogus.	117
Numi quidam Titi & Trajani suspecti.	27	Origenes cur se ipsam castraverit?	309
De Numis Ebrais observationes.	14	D' Orleans refutatus.	375
O betitas cadaverum destillationis sanguinea causa.	501	Orphei doctrina cum Mosaiica comparata.	400 seq.
Obvagulatio ad portam quid?	472	Ostorodi (Christophori) vita & errores.	54
Ostateuchi codex Alexandrinus Romano praefendus.	194	Ottorum, I, II & III Imp. Danos ad Christianismum perducendi studium.	258
codices MSpti exa.		Ovum mirum.	341
minati.	196	P Acis Passaviensis, Noviomagensis & Rysvicensis traditus illustrati.	24
Oculorum vitia optica.	273	Palmarum vestes antiquis quales?	332
Onera civium redditibus proportionanda.	234	Pannus, affectus oculi, ut ab unaque differat?	313
Opifex num damnum praestet in opificio datum?	121	Panormitae (Antonii) vita, scripta, obitus, epitaphium.	540 seq.
Opificiorum Jura explicata.	120 seq.	Papa quando non teneatur conciliorum decretis?	37
Opiliones num infames?	121	Papae suprematus impugnatus.	118
Opium usus Indis interdictus?	107	rum in Ecclesiasticis tum in temporalibus assertus.	379
Opiata ut fluxus sistant?	162	Pro Papae sede & auctoritate, scripta varia collecta.	386 seq.
Oraculi responsum eventu probatum.	143-183		
artefacti specimen.	183		
Oratores cur aegrotationes descriptas edant?	427 seq.		
Ad Orbes vitreos vi aeris frangendos instrumentum.	355		
Orbilius, Grammaticus, Hor-			

Para-

NOTABILIORUM.

Parabolicorum arcaum differentis recta aquales exhiberi possunt.	46	Patritii Hibernorum Episcopi miracula.	443
paratio.	47	Peccatum quid? ab Adamo admissum num imputetur posteris?	460.461. 546. seq.
Parallaxis horizontalis & quantas?	346	Pecuniarum veteris Romanae, Hebraeae & Graecae valor.	232. seq.
fixarum observatae.	351	Pedis Parisini divisio.	232
Parentibus legitima jure Austriae negata.	403	Pedes variarum regionum & urbium comparati.	232
Parliamenti Anglicani origo.	375.507	Peiferus (David) laudatus.	247
Ad Parliamentum Angliae Diaconi & Archidiaconi olim admissi.	376	De Penna ex hereditate capta gaudium Herbergeri.	329
Parimoniarum exemplum laudabile.	428	Perceptiones passivae, earumque divisio.	169
Partium studium cognitioni veritatis adversum.	41	Perfectio vera num in hac vita attingenda?	460
Pascha quo die Christus celebraverit?	17 seq.	Perficax lingua veteris reliquiae qui illustraverint?	323
Paschatis tempus ab Astronomis determinandum?	37	cum nova comparatio.	323. seq.
Paschalis computus Gregorianus erroneus.	32.33	S. Petrus Apostolus num fuerit Roma?	491. seq.
Paschalis celebratio jure divino nulli temporis alligata.	37	quo anno fuerit Roma?	492
Passionum animi in sanguinis circulum influxus.	225	Petrus VIII Rex Lusit. ob liberalitatem commendatus.	98.
Passus Romani magnitudo.	232	post mortem in vitam rediit.	99
Patinus (Carolus) plagii insimulatus.	425	Petri Alexiovitii Magni Moscorum Ducis laudes.	217. seq.
Patrifamilias quo jure competat imperium domesticum?	470	justitia singularis.	217

Ecc e a

Pheno.

INDEX RERUM

Phænomena <i>universi ubi expli-</i> <i>centur?</i> 80	Plantini (Christophori) <i>epita-</i> <i>phiurn.</i> 257
Phalangii <i>Apuli descriptio.</i> 407 <i>seq.</i>	De Platonis <i>scriptis observata.</i> 55
Philosophia <i>Scholastica notata.</i> 38	De Plutarcho <i>judicium.</i> 428
<i>recentior dogmati-</i> <i>bus Pontificiis adversa.</i> 518	Pœlda <i>nomen unde?</i> 330
Phlebotomiæ <i>ridicula admini-</i> <i>stratio.</i> 143	Pœldenſes <i>antiquitates illustra-</i> <i>ta.</i> 330
Phytæanz <i>artuum ab oculorum</i> <i>phyſiana diſcrepanſia.</i> 312	Pœſeos <i>origo.</i> 397
<i>cura.</i> 312	<i>Hebræa ratio.</i> 398
<i>oculi cura.</i> 312	<i>Græca uſus apud vete-</i> <i>res.</i> 400
Phyſicæ <i>queſtiones num e Scri-</i> <i>ptura S. decidenda?</i> 82	<i>origo.</i> 400
Phyſicæ <i>vera ſcopus.</i> 165. 166	Pœſi <i>rythmica qui & quando</i> <i>primam uſi?</i> 398. 399
Phyſico <i>ſtudio quanam præ-</i> <i>mittenda?</i> 61	Pœtæ <i>Gentilium ob Chriſtia-</i> <i>norm zelam deperditi.</i> 400
De Phyſicis <i>illuſtribus varia.</i> 295 <i>ſeq.</i>	De Pœtis <i>varia.</i> 294
De Phyſicis <i>queſtionibus num</i> <i>judicandum ex Scriptura?</i> 82	Poiret <i>refuſatus.</i> 544
Pictores <i>recentes quas veterum</i> <i>tabulas imitari ſint?</i> 369	Polygonorum <i>regularium in</i> <i>circulo inſcriptio.</i> 47
De Pictoribus & <i>Pictura obſer-</i> <i>vationes nonnulla.</i> 163	Polyſeima <i>verborum unde?</i> 38
Picturæ <i>principia explicata.</i> 314	Pondera <i>Græcorum & Ebræo-</i> <i>rum.</i> 230
Pipulum <i>quid?</i> 472	Pontifex <i>Rom. vide Papa.</i>
Piſcatoris (Jo. Bapt.) <i>vita.</i> 199 <i>ſeq.</i>	De Pontificis <i>corona Diſſerta-</i> <i>tio.</i> 237
Piſcandi <i>mos apud Indos.</i> 143	Pontificiam <i>religionem deſeren-</i> <i>di medium.</i> 111
Piſcis <i>genus Selav.</i> 204 <i>ſeq.</i>	Porphyrio <i>notatus.</i> 148
Piſcium <i>per pluvias deciduorum</i> <i>exempla.</i> 209 <i>ſeq.</i>	Portugalicum <i>ſtemma Regium</i> <i>illuſtratum.</i> 97
Plagiatorum <i>exempla.</i> 424 <i>ſeq.</i>	Poſſeſſio <i>felonia crimine amit-</i> <i>titur.</i> 301
	<i>jurisdictionis ut probe-</i> <i>tur?</i> 493
	Pos.

NOTABILIORUM.

Possessio immobilium ut probetur?	402	Prophetarum novorum in monaste Cenneno gesta & portentosa.	137 seq.
Posibile absolute nil nisi Deus	105	Prothaphæreses male hædenu definita.	353
Possibilia prima.	167	Protestantes plebi exosi redduntur.	279
Possibilitatis caracteres quomodo eruendi?	165. 166	Protestantium in Gallia restitutio prædicta.	140
Potentia Regum subordinata exemplum.	253 seq.	Provinciarum Regi Gallia parentiam magnitudo.	236
Potiphar num fuerit castratus?	310	Psalmorum cantu aura resonat.	140
Prædæ divisio ut fiat apud Mæbucianos.	435	recitatio in Ecclesia Anglicana.	238
Præjudicia ut corrigenda? ut præcavenda?	65	ad cultum publicum relatio.	238
Præjudicii criterium.	41	finis.	238
Præfagia conjectandi ars quibus cognita fuerit?	257	Ptolemaici systematis inconvenientia.	81
De Præscriptione Tractatus Juridicus.	265 seq.	Puerorum & puellarum in Silesia ad orandum sub dio confluentium historia.	213
Præxis militaris offensiva illustrata.	319	zelus	
Præli novi structura.	251	num vi coerendus?	215
Præbyteriani in Anglia notati.	113	Pufendorfius (Samuel) notatus.	260
Priapus quid designet?	371	Pufendorffii (Samuel & Elias) fratres ubi & quo parente nati?	185
Principis Wallia appellatio unde?	445	Pulverariae conspirationis auctor quis?	506
Probatio additionis non fallax.	272	Purpura quid?	334.
Problema Geometriæ propostum.	424	Pyrotechnica optime explicata.	318 seq.
Processus forensis improbatum.	550		
Prophetae novi in Anglia.	137		
in Delphinatu.	141		

INDEX RERUM

<p>Pythagoras num. Ezechieli fa- miliaris? 244 num libros scripse- rit? 246 Pythagoræ vita, scripta & obi- tus. 244 seq. De Pythagoræ vita, Jamblicibus recognitus. 239 commentarius novus A. Dacierii. 240 Pythagoricæ sectæ præcepta. 245 fata. 246 seq.</p> <p>Quadratura circuli & elli- psos quo dato cogno- scatur? 274 Lunula Hippo- cratis. 274 Quæstiones Physicæ num e Scri- ptura S. decidenda? 82 Quæstionum resolutio quomo- do instituenda? 68 Querela inofficiosi testamenti quando locum inveniat? 403</p> <p>Radicis cubicæ extractio uti lis. 272 Radices quantitatum ex inte- gris & surdis compositarum extrahendi regula. 521 Radicum impossibilium nume- rum cognoscendi regula. 522 De Ragulæ (Hieronymi) Eto- giis Sæculorum & Biblio- theca Sicula judicium. 538 seq.</p>	<p>Ramelinæ montis denominatio unde? 51 Raphaëlis Urbaniæ Pistoris laudes. 264 Ratio num repugnet mysteriis fidei Christiana? 155 num supra fidem attol- lenda? 547 Rationis præ fide excellentia as- serta. 455 a fide differentia. 453 Rationalistæ resutati. 356 Rationiorum evidentia quo- modo conservetur? 66 seq. forma. 76 seq. Reaccensæ Academici Siculi quæ- stiones. 540 Rectorum Academia Lipsiensis catalogus. 237 Reditus Regis Gallia. 235 seq. Regalia minora num subditis acquiras contra Principem? 267 Ad Regalia num spectet vena- tio leporum & vulpium? 267 Regula centralis Bakeriana quanti sit pretii? 46 Reineccius (Reinerus) plagii infirmulatus. 426 Religio Christiana num rationis contraria? 453 num vera? 454 Religionis Pontificia paradoxa descripta. 536 vera criteria. 453 Religio-</p>
--	---

NOTABILIORUM.

Religionem Pontificiam defendendi medium. 111	Rodericianæ insulae descriptio. 430 seq.
Religionum unio a Jacobo I Rege Angliæ tentata. 507	Rosamundæ Gliffordiae fata & epitaphium. 253
Reliquiarum peruersus usus. 278	Roswitæ virginis Opera commendata. 488
Remonstrantes oppugnati. 406	de fundatione Ecclesie Gandesbamenfis carmen promissum. 487
Respublica qua optima ex mente Ciceronis? 508	Rudolphi Habsburgici Imp. de feudis feminarum sententia. 300
Retraetus jus quando locum habeat? 510 seq.	Rusticus censum praestans num presumatur ad seruitia obligatus? 266
Revelatio cui facultati mentis fiat? 459	Rusticorum bona in dubio num emphyteutica, an censitica? 266
Revelationis definitio. 455	Rythmus qualis Ebrais usitatus? 399
divina criterium. 459	quomodo e Scriptura S. locis plurimis sublatus? 399
Rex Galliae quos redditus habeat? 235 seq.	SAbaudiae Duci quis locus inter Principes conveniat? 249
De Regio titulo Dissertatio. 259 seq.	Sabina herba. 334
Regum potentia subordinata exemplum. 253 seq.	num Homeri Ibya. 335
in Hibernia constituendorum mos abominandus. 254. 444	Ex Sabina mensa citrea olim parata. 335
De Regibus subdititiis Dissertatio. 333	Sacerdotes Rusfici vittam induti inviolabiles. 218
Rhenoviense in Helvetia monasterium Rheni auctoria dissum. 203	Sal inter Regalia ponendum. 235
Richardus II Regis Angliæ epitaphium. 254	quid sit? 73
Richardus II R. Angl. quibus fraudibus ad Regnum pervenerit? 447	Sal 73
Riolanus notatus. 550	
Rittershusius notatus. 101	

INDEX RERUM.

Sal fixum & volatile quid? 79	Satyrici male multati exem- plum. 541 seq.
essentiale planta virtutem omnem non continet. 78	De Saule per Muscam curatio Dissertatio. 236
Salis lixiviosi & essentialia non eadem materia. 78	Sealæ Chronicon unde demo- minetur? 374
Sali non nimia onera imponen- da. 235	Scaliger (Jul. Cesar) plagii ac- cusatus. 426
Salia ut ab aqua liberentur. 77	Sceptici refutati. 357
diversa ab eadem aqua quomodo solvantur? 77	Sceptrum aquiligerum in mo- numenti veterum quid no- tet? 28
Salium differentia unde. 342	Schismata omnia licito modo præcaveri nequeunt. 112
figura. 73	Schismatum causa. 111. 112
differentia. 73	remedia. 112
affectiones. 74	Ex Schismatibus quid contra Ecclesiam concludi possit? 111. 112
solubilitas. 76	Schismaticorum extirpatio illi- cita. 112
effectus. 79	Scholastici notati. 168
Salomonis num sit liber Sapien- tia? 59	De Scholiasticis opus promissum. 427
Samaritani num angelos & re- ditum in vitam statuant? 322	Schurtzfleischii (Conr. Sam.) vita & elogium. 482 seq.
Samaritanorum religio impe- riochæ distincta. 321 seq.	Scortatio num Gentilibus in- terdicta? 152
De Samaritanis Dissertatio. 321	num sit peccatum. 252
Samaritani fructus nascenti Samothes quis? 442	Scortatores cur in proprium corpus peccare dicantur? 153
Sanctificatio & justificatio num differant? 461	In Scotiam num directum domi- nium olim Angli habuerint? 376
Sanguine rivula piscina. 134	Scriptura S. num contradicat hypothesi Copernicana? 89
Sanguinis circulatio in foetu. 415	Scriptu-
Sanguinea Lacryma. destillationis causa obesitas cadaverum. 501	
Sapientia eruditionis norma. 531	

NOTABILIORUM.

Scriptura S. num sola actio-	481	De Scripturae S. valore, anti-	
num regula.		quitate, versionibus &c. di-	
Scripturae S. certitudo demon-	459	curfus.	497
strata.		Sculpturae principia explicata.	
veritas unde inno-			314
tescat?	460	Scutis nobilitatis gradus olim	
asserta.	357	distincti.	266
Scripturae S. loca illustrata :		Sebastiani Regis Lusitaniae facta.	
Gen. III, 14, 15.	325		99. 100
XXIII, 19.	397	Selav piscis genus.	204
Exod. XXVIII, 15.	368	Schigmanni (Gottlob Friderici)	
Num. XI, 31.	205 seq.	fata & obitus.	191
Deut. XXIV, 16.	236	calculi.	419
Judic. XIV, 9.	197	Semidiametri Telluris magnitu-	
2 Sam. XVII, 28.	116. 117	do.	252
2 Reg. VI, 25.	116	Semperstrey nominis origo.	266
XVII, 29.	322	Senatusconsultum Julianum	
XVIII, 11.	19	explicatum.	473
Pf. XVI, 11.	367	Senensis Academia scripta ab	
LXVIII, 8, 9.	15	H. Gigli promissa.	284
LXXVIII, 27.	206	Sensationes non cadunt in cor-	
Cantic. I, 17.	334	pus.	64
Jes. XXVIII, 9.	367	Sensationum notio confusa.	62
Jer. XXIII, 24.	205	Sensus gratius creaturae num sit	
Ezech. XVIII, 40.	236	peccatum?	460
Amos VI, 5.	195	Sensuum genera.	456
Maleach. I, 11.	80. 81	In Serpentem num ob Proto-	
Matth. V, 18.	334	plasterum seductionem cadat	
XIII, 31.	333	pana?	326
Luc. XII, 5.	363	Serpente Diabolus ut instrumen-	
Job. VI, vers. ult.	11	to usus in seducendis Proto-	
Act. XVII, 28.	59	plastiis.	325
1 Cor. VI.	83	Serpentes in India non vena-	
1 Job. V, 7.	11	nati.	108
Hebr. XI, 1.	457	Servitus num presumatur?	
			266

FFF F

Ad

INDEX RERUM

<i>Ad Servitutem obligatus num</i>	<i>Solidarum partium contrahibi-</i>
<i>præsumatur rusticus censum</i>	<i>tas deficiens unde?</i> 161
<i>præstans?</i> 266	<i>Solis stansis miraculum ut ex-</i>
<i>Siberti Regis Angliæ epica-</i>	<i>plicatum?</i> 82
<i>pbium.</i> 254	<i>symbola quæ veteribus?</i> 370
<i>Siclus Hebræorum quantum fue-</i>	<i>templi figura qualis?</i> 370
<i>rit?</i> 230. 233	<i>Sophiæ, Petri Moscorum Mo-</i>
<i>Sicula Bibliotheca.</i> 537	<i>narcha sororis, facta & obi-</i>
<i>Sigilla Persarum Arabumque</i>	<i>tus.</i> 217
<i>ut fingantur?</i> 440	<i>Sophoclis tragedia Ajax & E-</i>
<i>Signa Algebraica optima.</i> 271	<i>lectra commendata.</i> 149 seq.
<i>Silentium Pythagoricum.</i> 245	<i>Spado nomen unde?</i> 308
<i>Silesiorum pueri ac puella sup-</i>	<i>ab Eunuchis diversus.</i>
<i>plicationes publicas insti-</i>	309
<i>tuunt.</i> 213. 214	<i>Spatia num dentur plusquam</i>
<i>Simon Magnus num Græca lin-</i>	<i>infinita?</i> 343
<i>gua studiosior?</i> 491	<i>Spatiorum hyperbolicorum infi-</i>
<i>in Ægyptum profectus,</i>	<i>nitorum quadratum.</i> 343
<i>ut Magiam exerceret.</i> 491	<i>De Spencero (Phil. Jac.) judi-</i>
<i>num suas & meretricis</i>	<i>cium.</i> 543
<i>icones adorari voluerit?</i>	<i>Sphæræ mobilis constructio.</i> 80
491	82
<i>num statuas Romæ</i>	<i>studii utilitas.</i> 80
<i>habuerit?</i> 491	<i>Sphæras armillares juxta hypo-</i>
<i>quas hæreses foverit?</i> 492	<i>thesin Copernicanorum quis</i>
<i>Simonius (Richardus) notatus.</i>	<i>primus construxerit?</i> 83
11. 12	<i>Sphynx quid in monumentis ve-</i>
<i>(Simon) ab Augu-</i>	<i>terum designet?</i> 370
<i>sto El. Sax. commendatus.</i>	<i>Spinosa (Bened.) notatum.</i> 236*
250	<i>Spinosissimi vera origo.</i> 14
<i>Siracides & Ben Sira idem.</i> 59	<i>Spiritus in vegetis quid?</i> 456
<i>Sixti Pontificis Rom. titulum.</i> 496	<i>quid sit?</i> 365
<i>Societas erudita ut coalescere</i>	<i>Spiritus vini effectus noxi.</i> 341
<i>possit?</i> 173	<i>Stadii quantitas.</i> 232
<i>Societatis Regiæ Anglicanæ in-</i>	<i>Statuas imitandi studium picto-</i>
<i>ventis veteribus nota.</i> 426	<i>ribus noxium.</i> 264
	<i>Stella</i>

NOTABILIORUM.

Stella nova in Hydræ observata.	405	lovii iudicium.	405
347		Syriaci Novi Test. editiones.	289
Stellæ in Orione quot observa- ta?	81	Syriacum Lexicon novum.	292
nova cur appareant? 347			
Stellarum fixarum catalogus o- ptimus.	81	T Abutzæ Rudolphina in com- pendium redacta.	352
Stellatæ Camera in Anglia ini- tia & interitus.	375	Lunares Flamsto- diana commendata.	354
Stephani (Roberti) in edendo sa- cro Codice cura.	9	XII anea ab ebore- is diversa.	471
plagium indi- catum.	426	explicata.	471
Stomachus in cavitate thoracis inventus.	341	Tabularum Rudolphinarum præstantia in ♂ confirmata.	346
Strauchii (Joannis) epigram- ma in iconem H. Conringii.	551	Carolinarum fun- damentum & præstantia.	352
Sturmius (Joannes) ab Augusto El. Sax. magni habitus.	250	De la Hire in ♀ præstantia.	347
Subditorum Regis Gallia nu- merus.	236	in ♀ præstantia.	349
De Suenone Furcata Barba, Rege Danie, Dissertatio.	257	Talenti magnitudo.	230
Sulphur metallicum quid? 342		Talmud quando compilatum?	22
vegetabile quid? 342		Tangentium methodus Barro- wiana asstimata.	46
Sulphuris effectus in mercu- rium.	341	Tantum quod particula elegan- tia.	263
Supplicationes extraordinaria puerorum & puellarum in Silesia.	213 seq.	Tarantulæ descriptio.	407 seq.
publica Italo- rum.	278	Tatiani in S. Codicem merita.	7
Syllogismorum inanis.	67	Telauges, Pythagora filius, & in schola successor.	246
Symmachus Pentateuchi Sa- maritani interpret.	58	Telluris motus triplex.	80
De Synodo Dordracena B. Ca-		Tempestates anni quot no- sant?	81

INDEX RERUM

Templum Salomonis ab Eze- chielis templo diversum.	237*	Toga num dicta laticlavial	148
Tempus optimum Parallaxin observandi.	340	Toledos Jeschu liber explosus.	17
Tempora anni insalubria quae?	223	Tollius (Cornelius) Vosii a- manuensis & plagiariorum.	425
Terminorum in ratiociniis di- spofitio.	67 seq.	Topicorum explanatores.	377
Terrae Norica.	227	Tornandi artem qui scriptis il- lustrarint?	314
Testamenta quid sint?	510	arte praestantes.	315
Testamenti Veteris Interpretes recensiti.	57	artu inventa.	315 seq.
Novi nova editio. 1.		Tornus fingere nequit figuram humanam.	316
lingua Graeca		quas figuras fingere possit?	316. 317
vulgari excusi editiones.	275	Torrentius notatus.	146. 147
Syriaci editio- nes.	289	Tragici voces laxiori sensu u- surpant.	150
De Testamenti Vet. pseudopi- graphis opus promissum.	60	Tranquillitas mentis ad vitam longam conducent.	225
Thecla num Codicem Biblio- rum Alexandrinum descri- pserit?	194	Transubstantiatio impugnata.	111
Theocritus Chius num episto- las reliquerit?	542	Tribuni alii laticlavii, alii an- gusticlavii.	148
Theologiam tractandi metho- dus Poireti oppugnata.	544	Contra Tribus privilegia num dispensare possit Princeps?	121
Theologum num Mathesis noxia?	59	Tridentinorum canonum expli- catio Pontifici Romano re- servata.	134
Thumim quid sint?	115 seq.	Trinitatis explicatio.	457
Thya Homeri est Sabina.	335	De Trinitate qua Judaeorum sententia?	13
Thyina ligna quae?	334	Triturandi mas.	143
Tobias Graece primum scriptus.	60	Tryphonis cum Judaeo disputa- tio quando instituta?	21
Toga qua aetate sumta?	147	Tudor (Owenus) cur securi subiectus?	446
quos fuerit almarum?	148	Turbo	

NOTABILIORUM.

Turbo <i>Veneris</i> observatus 462	Venenum <i>tarantula</i> calidum.	411
<i>quid sit?</i> 465		
Turbinis generatio & effectus.		qualitas
<i>figura.</i> 465	<i>symptomata</i> concitet?	411
<i>duratio.</i> 465 seq.	Venena <i>narcotica</i> qua?	161
Turenii laudes. 428	<i>corrosiva</i> qua?	159
Turkii (Henrici) <i>Fasti</i> Caroli-	Venenorum <i>signa.</i>	162
<i>ni recusi.</i> 54	<i>narcoticorum</i> effe-	
A Tyrocinio num excludendi	<i>ctus.</i>	161
e concubitu parentum anti-	<i>corrosivorum</i> effe-	
cipio nati? 121	<i>ctus.</i>	159
Tyrrellus (Jacobus) laudatus.	<i>obstruentium</i> effe-	
508	<i>ctus.</i>	160
Valesius cur se ipsum ca-	Veneris & Martis <i>captura</i>	
straverit? 309	<i>chymice explicata.</i>	338
Valesianorum <i>benefic.</i> 309	Ventus <i>quid?</i>	464
Vapores <i>nitrosi</i> & <i>sulphurei</i>	Venti <i>post incendia</i> unde? 464	
<i>quales?</i> 463, 464	Ventorum <i>causa.</i>	223, 464
Vaporum <i>diversitas.</i> 463	<i>vires in barometra</i>	
<i>origo.</i> 463	& <i>corpora humana.</i>	223
Varices <i>quid?</i> 312	<i>diversitas.</i>	464
Vasconum <i>pronuntiatio</i> quo vi-	<i>effectus.</i>	464 seq.
<i>tio laboret?</i> 513	Ver <i>sacrum quodnam</i> <i>Veteribus</i>	
Vasis <i>vitrei disruptio</i> mira. 339	<i>dictum?</i>	333
Vasorum <i>amplorum in corpo-</i>	Verba <i>quid sint?</i>	38
<i>re animali praestantia.</i> 224	Verborum <i>genuini significatus</i>	
Vellejus <i>Paterculus</i> <i>novis</i> <i>notis</i>	<i>ut eruantur?</i>	38
<i>illustratus.</i> 262	<i>polyseimia unde?</i>	38
Vena <i>umbilicalis</i> <i>ubi desinat?</i> 31	Verberibus <i>parentem excipiens</i>	
Venetiani (Antonii) <i>vita, scri-</i>	<i>qua poena afficiendus?</i>	471
<i>pta & obitus.</i> 541 seq.	Veritatis <i>cognoscenda impedi-</i>	
Venesectio <i>commendata.</i> 225	<i>menta.</i>	40, 41
Venatio <i>leporum & vulpium</i>	<i>in cognoscendo vero</i>	
<i>num ad Regalia spectet?</i> 267	<i>partes.</i>	65
<i>major seu alta num</i>	<i>critorium.</i>	169
<i>praescribatur?</i> 267		

Verita-

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Vergines fundamentales non negligende.	41	Voces Hebraica quem habeant significatum primigenium?	85
Veritatum ex notionibus deducendo.	164	Voetianorum & Coccejanorum in Belgio verba licet.	378
Vero Imp. num Antonini nomen tributum?	28	Vogtii Calendarium cur in Mosis vis prohibita?	219
Vigintimillia (Joannis) opus de Poetis Bucolicis Sicilia.	538	Volitiones activa.	169
Vignolius (Joan.) laudatus.	26	Volendi potentia hominis in quo consistat?	365
Vini usus nimis nocivus.	225	Volszus Cardinalis, autor disertii Henrici VIII R. A. cum Catharina.	499
Vina salubria qua?	225	Voluntas quid?	62
Virgilius & Lucanus inter se comparati.	187	quomodo moveatur?	363
Virgili Maronis obitus.	147	num a desiderio felicitatis distinguenda?	369
Virgineum florem decerpere Indis indecorum.	109	Urethrae virilis foramina.	30
Virium centralium ratio ad gravitatem absolutam.	343 seq.	Urim quid?	115 seq.
Visio rerum in Deo asserta.	178	Uteri duo.	415
Vita longa quomodo acquiritur?	223	Uteri cervix rugosa valvulis debetur.	32
quid sit?	175-224	In Uteri cervice vesicula quid?	32
In Vitis eruditorum scribendis quid observandum?	184	W allix Principis appellatio unde?	445
Vinguis a panno, oculi affectu, differentia.	303	VVallica lingua quantum ab Anglica differat?	253
Unicornu fossile ad regnum animale rodactum.	228	VVangerogenfis insula commendata.	85
Unio ecclesiastica habere potest causas culpabiles.	110	VVardus (Seibus) notatur.	352
major in Ecclesia Anglicana, quam in Romana.	111	VVeigelij consilia de emendatione Calendarii.	38
Unionis mentis cum corpore proprietates.	131	VVerla num eadem ac Gosleria?	50
Voces Hebraica proprie res corporeas denotant.	85	VVidmanstadius (Jo. Alb.) laudatus.	289
		VVilhelmus Malmesburienfis notatus.	52
		In VVoodstock labyrinthus.	253
		Xenodochialtorum descripta.	279
		Ximenii Cardinalis personam laudata.	428

